

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**1957-1969 ARASI (XI.-XII. ve XIII. DÖNEM) TBMM NEVŞEHİR
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Doğın ÖZCAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Nevşehir
Şubat 2016

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1957-1969 ARASI (XI.-XII. ve XIII. DÖNEM) TBMM NEVŞEHİR
MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Doğın ÖZCAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Nevşehir
Şubat 2016

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Doğan ÖZCAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“1957-1969 Arası (XI.-XII. ve XIII. Dönem) TBMM Nevşehir Milletvekilleri ve Faaliyetleri” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan:

Doğan ÖZCAN

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Tarih Ana Bilim Dalı Başkanı:

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN danışmanlığında Doğan ÖZCAN tarafından hazırlanan “1957-1969 Arası (XI.-XII. ve XIII. Dönem) TBMM Nevşehir Milletvekilleri ve Faaliyetleri” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

04/02/2016

JURİ

İMZA

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Haşim ERDOĞAN

Üye : Prof.Dr. İlyas GÖKHAN

Üye : Yrd.Doç.Dr. Erhan YOSKA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 08/02/2016 tarih ve 201607136 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

08/02/2016

TEŞEKKÜR

“1957-1969 Arası (XI.-XII. ve XIII. Dönem) TBMM Nevşehir Milletvekilleri ve Faaliyetleri” konulu bu çalışmada, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı çalışanlarına, Milli Kütüphane çalışanlarına, aileme ve konumun seçimi, açıklamaları ve her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN’a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

1957-1969 ARASI (XI.-XII. VE XIII. DÖNEM) TBMM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE FAALİYETLERİ

Doğan ÖZCAN

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Şubat 2016
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN**

ÖZET

1957, 1961 ve 1965 Genel seçimleri sonucunda, TBMM XI, XII ve XIII. Dönem’de Nevşehir ili milletvekillerinin biyografileri ve meclis faaliyetleri ağırlıklı olmak üzere, Nevşehir ilinin tarihten günümüze kronolojik sistem göz önünde bulundurularak açıklanması, 1957, 1961 ve 1965 Genel Seçimleri’nin ve sonuçlarının ülke geneli ve Nevşehir ili bazında değerlendirilmesinin yapılması suretiyle, tarihe genel ve yerel özellikli bir çalışmayla katkıda bulunulmuştur.

Çalışmamızın esas konusunu oluşturan dönemin milletvekilleri ve faaliyetleri ile ilgili bilgilere kaynak olarak; TBMM Arşivi, TBMM Zabıt Cerideleri, TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergileri, TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergileri, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Milli Kütüphane ve ilgili tetkik eser, gazete, dergi, makale ve elektronik ortamdaki tarama yöntemiyle faydalandık. Bu milletvekillerinin biyografik bilgileri için, TBMM Albümünden ve tetkik eserlerden tarama yaparak yararlandık. Nevşehir ilinin tarihsel gelişimini, ilgili tetkik eserler, dergiler ve internet ortamı taranarak elde edilen bilgiler ışığında açıklamaya çalıştık. Konumuzun kapsadığı 1957, 1961 ve 1965 seçimleri öncesi ve sonrası bilgileri, özellikle istatistik verileri kullanarak anlatmaya çalıştık.

Bu yöntemler sonucunda; Nevşehir’in tarihçesini, 27 Ekim 1957 yılındaki Demokrat Parti’nin tek başına iktidarıyla sonuçlanan genel seçimleri; Cumhuriyet Halk Partisi

ve Adalet Partisi'nin ittifakıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk koalisyon hükümetinin kurulduğu dönemi de kapsayan 15 Ekim 1961 yılındaki genel seçimleri ve Adalet Partisi'nin büyük bir başarıya imza attığı 10 Ekim 1965 Genel Seçimleri'ni sonuçlarıyla beraber esere aktardık. Nevşehir'in XI. Dönem Milletvekilleri Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner ve Münip Hayri Ürgüplü'nün, XII. Dönem Milletvekilleri Halit Fikret Aka, Ramazan Demirsoy ve Ali Baran Numanoğlu'nun ve XIII. Dönem Milletvekilleri İbrahim Ethem Boz, Selâhattin Hakkı Esatoğlu ve Ali Baran Numanoğlu'nun biyografilerine ve meclis faaliyetlerine ulaşarak çalışmamızda kullandık.

Anahtar Kelimeler: TBMM, Nevşehir, Seçimler, Milletvekili

**BETWEEN 1957-1969 (XI.-XII. AND XIII. PERIOD) NEVŞEHİR
PARLIAMENT DEPUTIES AND ACTIVITIES**

Doğan ÖZCAN

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institution of Social Sciences
History Department, Master Degree, February 2016
Supervisor: Assistant Professor Doctor Haşim ERDOĞAN**

ABSTRACT

As a result of the general elections of 1957, 1961 and 1965, there has been a contribution to history with general and local featured study by means of searching predominantly the biographies of deputies and parliament activities of Nevşehir province in the period of XI, XII and XIII of Grand National Assembly of Turkey; explaining by considering the chronological system of Nevşehir province from past to present and evaluating the 1957, 1961 and 1965 General election results on country and on the basis of Nevşehir province.

We have made use of Parliamentary Archives, Parliamentary Minutes, Parliamentary Proceedings Journals, Parliamentary Proceedings Journals of Senate, Archives of the Prime Ministry of the Republic, the National Library, related work, newspaper, journal, paper and electronic media by scanning method as the source of information about the deputies and their activities of the period that constitute the main subject of our study. For biographical information of these deputies, we have benefited from the Parliamentary album and related works by scanning method. We have tried to explain the historical development of Nevşehir province in the light of informations obtained by scanning the related works, journals and internet. We have tried to express the before and after information of 1957 1961 and 1965 elections that our study include especially by using statistic data.

As a result of these methods; we transferred the history of Nevşehir, general elections resulted in the ruling Democratic Party alone on October 27, 1957, general elections on October 15, 1961 which also include the period of Turkey's first coalition government composed by the alliance of Republican People's Party and Justice Party and general elections on October 10, 1965 which Justice Party achieved a great success to the work together with the results of all elections mentioned above. We prohince used the biographies and the parliamentary activities of the deputies of Nevşehir such that Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner and Münip Hayri Ürgüplü in the period of XI. Grand National Assembly of Turkey and Halit Fikret Aka, Ramazan Demirsoy and Ali Baran Numanoğlu in the period of XII. Grand National Assembly of Turkey and İbrahim Ethem Boz, Selahattin Hakkı Esatoğlu and Ali Baran Numanoğlu in the period of XIII. Grand National Assembly of Turkey in our study.

Keywords: TBMM, Nevşehir, Election, Deputy

KISALTMALAR VE SİMGELER

AP	: Adalet Partisi
B.C.A.	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DDY	: Devlet Demir Yolları
DP	: Demokrat Parti
HP	: Hürriyet Partisi
MBK	: Millî Birlik Komitesi
MM	: Millet Meclisi
MP	: Millet Partisi
s.	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VP	: Vatan Partisi
v.s.	: Vesaire
YTP	: Yeni Türkiye Partisi

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1.	1957 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları	15
Tablo 1.2.	Nevşehir’de 1957 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	16
Tablo 1.3.	1961 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.....	19
Tablo 1.4.	Nevşehir’de 1961 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	20
Tablo 1.5.	1965 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.....	22
Tablo 1.6.	Nevşehir’de 1965 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	23
Tablo 1.7.	1957, 1961 ve 1965 Milletvekilleri Genel Seçimlerinde Uygulanan Seçim Sistemleri, Seçime Katılan ve Meclis’e Giren Siyasi Partiler.....	24
Tablo 1.8.	1957, 1961 ve 1965 Seçimlerinde Kayıtlı Seçmen ve Oy Kullanan Seçmen Sayısı	25
Tablo 1.9.	1957, 1961 ve 1965 Seçimlerinde Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Meclis’teki Temsil Oranı.....	25

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1957, 1961 VE 1965 SEÇİMLERİ

1.1. 27 Ekim 1957 Genel Seçimleri.....	14
1.1.1. 1957 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları	15
1.1.2. 1957 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları.....	16
1.2. 15 Ekim 1961 Seçimleri.....	16
1.2.1. 1961 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları	18
1.2.2. 1961 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları.....	19
1.3. 10 Ekim 1965 Genel Seçimleri	20
1.3.1. 1965 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları	21
1.3.2. 1965 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları.....	23
1.4. Seçimler Hakkında Genel Bir Değerlendirme (1957, 1961 ve 1965 Seçimleri).....	23

İKİNCİ BÖLÜM

XI. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

2.1.1. Necmeddin Önder	27
2.1.1.1. Necmeddin Önder Biyografisi.....	27
2.1.1.2. Meclis Faaliyetleri	28

2.1.1.2.1. Meclis Konuşmaları	28
2.1.2. Hasan Hayati Ülkün	69
2.1.2.1. Hasan Hayati Ülkün Biyografisi	69
2.1.2.2. Meclis Faaliyetleri	70
2.1.2.2.1. Meclis Konuşmaları	70
2.1.2.2.2. Teklifi	74
2.1.3. Zihni Üner	74
2.1.3.1. Zihni Üner Biyografisi	74
2.1.3.2. Meclis Faaliyetleri	76
2.1.3.2.1. Meclis Konuşmaları	76
2.1.4. Münip Hayri Ürgüplü	114
2.1.4.1. Münip Hayri Ürgüplü (Tahir Münip Ürgüplü) Biyografisi	114
2.1.4.2. Meclis Faaliyetleri	116
2.1.4.2.1. Meclis Konuşmaları	116
2.1.4.2.2. Teklifleri	138
2.1.4.2.3. Önergesi	140

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XII. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS

FAALİYETLERİ

3.1. Halit Fikret Aka	142
3.1.1. Halit Fikret Aka Biyografisi	142
3.1.2. Meclis Faaliyetleri	143
3.1.2.1. Meclis Konuşmaları	143
3.2. Ramazan Demirsoy	182
3.2.1. Ramazan Demirsoy Biyografisi	182
3.2.2. Meclis Faaliyetleri	182
3.2.2.1. Meclis Konuşmaları	183
3.2.2.2. Yazılı Soru Önergeleri	189
3.2.2.3. Önergesi	204
3.2.2.4. Teklifi	204
3.3. Ali Baran Numanoğlu	205
3.3.1. Ali Baran Numanoğlu Biyografisi	205

3.3.2. Meclis Faaliyetleri	205
3.3.2.1. Meclis Konuşmaları	206
3.3.2.2. Teklifleri	255
3.3.2.3. Üyelerle İlgili İşler / Yasama Dokunulmazlığı	259
3.3.2.4. Üyelerle İlgili İşler / İzin	260
3.3.2.5. Yazılı Soru Önergesi	260
3.3.2.6. Önergesi	264
3.3.3. Cumhuriyet Senatosu Faaliyetleri	265
3.3.3.1. Teklifleri	265

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

XIII. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS

FAALİYETLERİ

4.1. İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz)	267
4.1.1. İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz) Biyografisi	267
4.1.2. Meclis Faaliyetleri	268
4.1.2.1. Meclis Konuşmaları	268
4.1.2.2. Teklifleri	279
4.1.3. Cumhuriyet Senatosu Faaliyetleri	280
4.1.3.1. Teklifi	280
4.2. Selâhattin Hakkı Esatoğlu	280
4.2.1. Selâhattin Hakkı Esatoğlu Biyografisi	280
4.2.2. Meclis Faaliyetleri	281
4.2.2.1. Meclis Konuşmaları	282
4.2.2.2. Yazılı Soru Önergeleri	343
4.2.2.3. Önergesi	349
4.3. Ali Baran Numanoğlu	349
4.3.1. Ali Baran Numanoğlu Biyografisi	349
4.3.2. Meclis Faaliyetleri	350
4.3.2.1. Meclis Konuşmaları	350
4.3.2.2. Teklifi	379
4.3.2.3. Önergesi	380
SONUÇ	381

KAYNAKÇA	385
İNDEKS	401
EKLER	408
ÖZ GEÇMİŞ	474

GİRİŞ

Tezin konusu, XI, XII ve XIII. Dönem Nevşehir milletvekilleri ve faaliyetleridir. Ayrıca Nevşehir'in tarihsel gelişimi ve 1957, 1961 ve 1965 Milletvekili Genel Seçimleri genel olarak değerlendirilecektir. Yaklaşık 7000 yıllık tarihî geçmişiyle köklü bir şehir olan Nevşehir'in, 1957-1969 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde faaliyet gösteren milletvekillerinin hayatları ve siyasi faaliyetlerinin incelenmesi tezin temelini teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın amacı; 27 Mayıs 1960 darbesini de içine alan 1957-1969 arasındaki 12 yıllık süreç ve bu sürecin Nevşehir açısından etkisinin araştırılmasıdır. Bu bağlamda Nevşehir tarihine katkıda bulunmak ve araştırmacıların faydalanması için örnek bir eser teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Söz konusu dönem milletvekillerinin meclis faaliyetleri Nevşehir siyasi tarihi açısından önemlidir. Bu yıllar arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan Nevşehir milletvekilleri hakkında herhangi bir çalışmanın bulunmaması, bu konunun seçilmesinin ilham kaynaklarından biri olmuştur.

Bu çalışmada yöntem olarak "Tarama Modeli" kullanılmıştır. Bu modelde olaylar değiştirilemez ve yaşandığı yıllardaki koşullar yani zaman ve mekân göz önüne alınarak oluşturulur. Bilgiler açık ve nettir. Çalışmada bu kurallardan sapmamaya çalışıldı.

Konuyla alakalı olarak; TBMM Zabıt Cerideleri, TBMM Meclis Tutanakları, TBMM Tutanak Dergileri, TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergileri, TBMM Albümü, TBMM Arşivi Şahsi Dosyaları, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki belgeler incelenerek, çalışması yapılan dönemlerdeki bilgilere ulaşıldı. Ayrıca

dönemin gazeteleri taranmış ve ilgili olan kısımlar alınmıştır. Bunların dışında tetkik eserler, dergiler, ansiklopedilerden de faydalanılmıştır.

Bu işlemlerden sonra, konuyla alakalı elde ettiğimiz veriler, konu başlıklarına göre sıralanarak kullanılmak suretiyle eserin yazma işlemi tamamlanmıştır. Çalışmamızın bu kısmında, imla ile ilgili bazı güçlüklerle de karşılaşmıştır. Bu güçlüklerin başında şahıs isimlerinin farklı harflerle yazılmış olması gelmektedir. Ulaşılan belgelerde özellikle milletvekillerinin isimlerinde farklı yazılışlar dikkati çekmektedir. Milletvekillerinin kendi isim ve soy isimlerini yazarlarken bile farklı yazdıkları görülmektedir. Örneğin milletvekili Münip Hayri Ürgüplü'nün isminde "Münib-Münip" farklılığı göze çarpmaktadır.

Bu çalışma toplam 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1957, 1961 ve 1965 yıllarında yapılan seçimler ve sonuçları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu seçimler Nevşehir açısından da incelenmiştir. İkinci bölümde XI., Üçüncü bölümde XII. ve Dördüncü bölümde XIII. Dönemlerde meclise Nevşehir'in gönderdiği milletvekillerinin biyografileri ve meclis faaliyetleri araştırılmıştır.

Nevşehir ve civarının yaklaşık M.Ö. 5000 yıllarından başlayan uzun bir tarihi geçmişi vardır. Bölgenin ilk sakinleri Hititler olup, bu bölgeye "Nissa" ismini verdiler¹. Nevşehir, Kapadokya Bölgesinin merkezinde yer alır. Bölgeye sırasıyla Hititler, Frigler, Asurlular, Persler, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar egemen olmuşlardır. Kapadokya Bölgesi M.S. 3. Yüzyıldan itibaren Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri olmuştur². İslâm orduları bu bölgeyi 8. asırda fethederek 300 sene hâkim oldular. İslâm Devleti, iç isyan ve bölücü faaliyetlerle zayıflayınca bölge tekrar Bizans'ın eline geçti³. Bugünkü anlamda kent olarak gelişmesi 1713-1730 yılları arasında, Lâle Devrinde gerçekleşen Nevşehir, Kızılırmak'ın kuzeyinde ve güneyinde uzanan topraklarıyla, il olarak yerleşmelere sahne olmuş bir bölgedir⁴.

¹ Adem Sağlık, Orhan Özdil, Abdurrahman Yarar, **Nevşehir-i Dilara**, 1. Baskı, Nevşehir: Simtel Ofset Matbaacılık, 2014, 6.

² Türk İdarecileri Derneği, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Nisan-Mayıs-Haziran, Ankara, 2015, 99.

³ Murat Eliçalışkan, Nevşehir Tarihi, <http://www.cografya.gen.tr/tr/nevsehir/tarihce.html>, 09.11.2015

⁴ Emrullah Güney, Nevşehir İli Toponimisi, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 16, 2013, 54.

Kapadokya Bölgesi'ni üç ana dönemde incelemek mümkündür. Birinci Dönem paleolitik, neolitik ve antik dönemlerdir. İkinci Dönem Roma ve Bizans dönemleri ve son dönem Türk dönemidir⁵.

Kapadokya Bölgesi'ne ilk hâkim olanlar bölgeye "Nissa" ismini veren Hititler olmuştur. Kapadokya'ya Asurlular "Katputuka" ismini verdiler. 1071 Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'yu fetheden Türkler bu köye "Muşkara" ismini verdiler. 18. yy. da Lale Devri'nin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa "Muşkara" köyünü genişleterek imar etti ve köyün adı Farsça "yeni" anlamına gelen "nev" den alarak "Nevşehir" olarak değiştirildi⁶.

Tarihçi Herodot'a göre Hattiler, Hititler, Kimmerler, Luwiler, İskitler, Asurlar, Frigler ve Medler Nevşehir'in dâhil olduğu bölgede hükümler olmuşlardır. Herodot Friglerin istilacı bir kavim olduklarını ve Veneea (Avanos) ve Nyssa Muşkara (Nevşehir)'de yurt tuttıklarını yazmaktadır⁷. Nevşehir'de paleolitik döneme ilişkin izlere pek az rastlanmakla birlikte, bugüne kadar elde edilen veriler bu izlerin erken paleolitik dönemden çok, son paleolitik döneme ait olduğunu göstermektedir. Paleolitik dönemden sonra volkan patlamalarının uzun süre insan yerleşimine müsaade etmediği sanılmaktadır. Bölgede yapılan arkeolojik çalışmalarda neolitik dönemden başlayan birçok yerleşme tespit edilmiştir. Acemhöyük kazılarında M.Ö. 6.-7. yüzyıla ait izlere, Hitit ve Bronz çağa ait eserlere rastlanmıştır. M.Ö. 5000-4000 arasında Kapadokya'da küçük krallıklar yaşamıştır. Kapadokya'nın bilinen ilk halkları, Luwiler ve Hititler'dir. Bölgede M.Ö. 2500 sonlarında Asurlular ticaret kolonileri kurmuşlardır. Erken Bronz Çağ sonlarında (M.Ö. 3200-1650) özellikle Avanos ve Kültepe'nin önemli bir ticaret merkezi olduğunu Asurlu tüccarların ticaret mektuplarından öğrenmekteyiz. Asur Ticaret Kolonilerinin Kapadokya hâkimiyeti, M.Ö. 1850-1800 yılları arasında sona ermiştir. Kapadokya, M.Ö. 1750'lerde Hitit Kralı Şubuiluyuma tarafından fethedilerek, yaklaşık 500 yıl hititlerin elinde kalmıştır. M.Ö. 1200 yıllarında Hititlerin bir kolu olan Tabal Krallığı, bölgeyi tekrardan ele geçirmiştir. Tabal krallığından sonra Kapadokya, Frigyalıların öncüsü sayılan Muşkiler tarafından işgal edilmiştir. Frigya Devleti'ni yıkanlar, Kimmer ve

⁵ Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Nevşehir 2013**, Eylül, Ankara, 2014, XI.

⁶ TÜİK, **Seçilmiş Göstergelerle Nevşehir 2013**, XI.

⁷ Ömer Nevsuhan Çiftçiöğlü, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın Akrabaları, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 7, 2007, 21.

İskit akınları olmuştur. M.Ö. 676'da Kimmerlere karşı yenilen Frigyalılar bölgeyi terketmek zorunda kalmışlardır. Kimmerler karşısında ayakta durmayı başaran Lidya Devleti M.Ö. VI. yüzyılda Kapadokya'ya hâkim olmuştur. M.Ö. 575-546 arasında bölgede Lidya-Pers çatışmaları ön plana çıkar ve bu çatışmalar sonucunda Persler Kapadokya'yı ele geçirmişlerdir. Anadolu halkı Pers hâkimiyetine ısınmamış, fırsat buldukça isyan etmiştir. Perslere karşı en büyük direnç Kapadokya'dan gelmiştir. Makedonya Kralı Büyük İskender, M.Ö. 334 ve 331'de Pers ordularını artarda bozguna uğratarak bu büyük imparatorluğu çökertmiştir. Doğu seferleri sırasında Kapadokya da Makedonya egemenliğine girmiştir. Ancak Makedonyalılar Kapadokya'da coşkuyla karşılanmamıştır. Eski Pers soylularından Ariarates, halkın desteğini de alarak M.Ö. 332'de merkezi Mazaka (Kayseri) olan Kapadokya Krallığı'nı kurmuştur. M.Ö. 280 yıllarında Kapadokya, Batı'dan gelen Galat topluluklarının istilasına sahne olmaktadır. Aynı zamanda Roma Devleti de Anadolu'nun içlerine kadar ilerliyordu. Pontus entrikalarına maruz kalan Kapadokya Krallığı'nın topraklarının paylaşımı için Pontus Krallığı ile Roma Devleti arasında bir mücadele başlamıştır⁸. Nevşehir'de Bizans egemenliği döneminde Hıristiyanlık dünyasının dikkatleri Göreme vadisine çevrilmişti. Buradaki kilise ve manastırlarda önder din adamları yetişmekteydi. Bu dönemde Nissa şehrinin ileri gelenleri, burayı bir "Başpapazlık" durumuna getirmişlerdi⁹. Kapadokya halkı Roma'nın ağır baskısı altına girmiş ve M.S. 17'de Roma Kralı Tiberius tarafından Roma'ya bağlanmış, bir yıl sonra da vilayet ilan edilmiştir. M.S. 18'de çok zengin ve gelişmiş bir şehir olarak karşımıza çıkan Avanos, yörenin en önemli politik ve dini merkezlerinden biridir. İlk çağlardan beri Kapadokya'nın merkezi olan Kayseri, Romalılar döneminde de Kapadokya'nın merkezidir. İmparator Julianus Apostata zamanında (361-362) Kapadokya kuzey ve güney olmak üzere iki yönetsel bölgeye ayrılmıştır¹⁰. MS. 395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle Nevşehir ve çevresi Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans) hâkimiyeti altına girmişti. VII. yüzyıl ortalarına kadar bölge sakin bir hayat devam etse de kayda değer bazı hadiseler de yaşanmıştır. VII. yüzyılın başlarında Sasaniler Nevşehir çevresine kadar uzanan seferler yapmışlardır.

⁸ Nevşehir'in Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

⁹ Emrullah Güney, Nevşehir'in Yerleşme Tarihçesi ve Şehirleşme Hareketleri, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 10, 2008, 4.

¹⁰ Nevşehirin Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

Bu dönemin dikkat çekici olaylarından biri de VI. Yüzyılda Kapadokyalı Ioannes'in Bizans tarihinde önemli rol oynamasıdır. Bizans İmparatoru I. Justinianos zamanında (MS. 527-565) Ioannes önemli bir idareci olarak ortaya çıkmıştır. Kent yöneticisi olarak ortaya çıkan Kapadokyalı Ioannes, imparatorun sağ kolu olarak uzun yıllar görev yapmıştır. Ancak uygulamaları ile halkın tepkisini çekmiştir. Diğer adı John olan Ioannes'in uygulamalarına karşı 532'de İstanbul'da bir ayaklanma çıktı. Görünüşte İmparator I. Justinianos'a karşı başlatılan Nika ayaklanması aslında Kapadokyalı John'un halktan ağır vergiler almasından kaynaklanmıştı. İmparator tahtı terk edip kaçmak üzereyken, karısı Theodora'nın ikna etmesiyle durumu yeniden kontrol altına aldı. Zafer diğer adıyla Nika ayaklanmasına sebep olduğu gerekçesiyle Kapadokyalı John gözden düşmüştür. Daha sonra İmparatorun karısı tarafından ortadan kaldırılmıştır. İslam öncesi dönemde Kapadokya bölgesinde Bizans-Sasani mücadelesi vardı. 608-611 ve 623 yılları arasında Nevşehir ve Kayseri bölgeleri, Sasanilerin akınlarına uğramışlardı. Bu akınlara karşı koyan Bizanslılar, Sasaniler ile büyük savaşlar yapmışlardır. Kapadokya'yı ele geçiren Sasaniler daha sonra geri çekilmek zorunda kalmışlardır. İslâm orduları, her yıl iki defa Anadolu'ya sefer düzenlerlerdi. Bu seferlerden biri, kışın yapılır ve buna eş- şatiya diğeri de yazın yapılır ona da es-sayifa denirdi. Daha çok yıpratma ve ganimet için yapılan bu seferler sırasında Nevşehir ve çevresi savaş alanı olmuş ve yıkılıp harap hale gelmiştir. Halife Hz. Osman zamanında Suriye Valisi Muaviye'nin komutasındaki bir İslam ordusu, 647'de Kapadokya'nın önemli merkezlerinden biri olan Kayseri'ye yürüdü. Kayseri'de bulunan Bizans güçleri Araplara karşı koyamadılar. Onlar canlarına dokunulmaması şartıyla Müslümanlarla bir anlaşma yaptılar. Yapılan anlaşma gereği Kayseri, Müslümanların eline geçmiş ancak Hristiyanlar vergiden muaf tutulmuşlardı. Muaviye'nin ölümünden sonra Bizans ordusu, karşı saldırıya geçerek Müslümanların eline geçen yerleri işgal etti. 681'de İslam ordusu Kayseri'ye kadar ulaştı. Abdullah b. Esed b. Kurz el-Kasrî, Kayseri ve bölgesinde faaliyetlerini tamamlayarak geri döndü. İslam dünyasında cereyan eden karışıklıklar sebebiyle Halife Abdülmelik, Bizans saldırılarına karşı koyamamış ve onların saldırılarını durdurmak amacıyla 685'te Bizans'a haraç ödemek zorunda kalmıştı. 690'da Abdülmelik'in Anadolu'ya gönderdiği ordu Kapadokya'ya girerek Kayseri civarında Bizans ordusunu mağlup etti. İmparator III. Leon zamanında Memele'nin komuta ettiği bir İslam ordusu, 726'da Kapadokya bölgesine girerek Kayseri'yi yeniden

fethetti. 738-39'da Mesmele, Matamir'i fethetti. Taberî'nin bu fetih olayı hakkında verdiği bilgiye göre, burası günümüzdeki Nevşehir bölgesidir. İslam ordusunun çekilmesinden sonra fırsattan istifade eden Bizans İmparatoru Nikephoros 805'te Kapadokya'da Müslümanların ilerde yapacakları taarruza karşı savunma önlemleri aldı. Ancak Abbasiler döneminin büyük halifelerinden Harun Reşid Kapadokya bölgesine yapılan seferleri hızlandırdı. 805-806 yıllarında Kilikya üzerinden bölgeye bir ordu gönderdi. Bizans İmparatoru I. Nikephoros yüklü bir haraç ödeyerek Harun Reşid ile bir anlaşma yapmak zorunda kaldı. Harun Reşid'in oğulları döneminde de Müslümanların Kapadokya bölgesine akınları devam etti. Halife Me'mûn (813-833), Anadolu'ya dört sefer gerçekleştirdi. Bu seferler sonucunda Kapadokya bölgesi ele geçirilip talan edilmiştir. Müslümanların karşı saldırıları ile Bizanslılar Kapadokya Themalıği'nı kurarak burada bir direniş merkezi oluşturdular. Themalar ilk başta küçük birer askeri garnizonken daha sonra themalığa yükseltilmişlerdir. Küçük Kapadokya, 850'lerde themalığa yükseltilmiştir. 948 yılı Eylül ayında Hamdanîler Devleti'nin Halep kolu hâkimi Seyfüddevle b. Hamdan, 4000 askerle Kapadokya'ya girdi. Zengin bir yer olan Kapadokya'da sayısız kale ele geçirip pek çok ganimet ve esir aldı. 968'de Antakya tarafından gelen Müslümanlar ve Horasanlılar (Türkler), Çukurova'yı aşarak 3000 kişiyle Kapadokya bölgesine girdiler. Bölgeyi ele geçiren Müslümanların üzerine 40.000 Bizans askeri yürümüştür ve Müslümanları ağır bir yenilgiye uğratmışlardır. X. yüzyılın ikinci yarısında bölgeden Müslümanlar tamamen çıkarıldı. 1048 Pasinler Savaşı ile Selçuklular Anadolu'nun doğusunu Bizanslılardan aldılar. 1059'dan itibaren Selçuklular Kapadokya bölgesini ele geçirmeye başladılar. 1069'da Bizans İmparatoru Romen Diyojen, Türkleri Anadolu'dan geri atmak için bir sefere çıktı. Kapadokya, Maraş ve Kilikya bölgelerini geri aldı. Selçuklular 1071 Malazgirt Savaşı ile Kapadokya bölgesini geri aldılar. Malazgirt Savaşı sonrası Sultan Alparslan'ın amcazadesinin oğlu Süleymanşah, Kapadokya bölgesini fethetti¹¹.

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu fatihi Kutalmış oğlu Süleyman Şah, bütün Anadolu'yu olduğu gibi Kapadokya bölgesini de fethetti. Türkler bugünkü

¹¹ İlyas Gökhan, **Nevşehir'in Tarihi Yolculuğu**: Bizans İmparatorluğu Zamanında (V. ve XI. Yüzyıllar Arasında) Nevşehir ve Çevresi, Ed. İlyas Gökhan, 1. Baskı, Nevşehir, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları, 2015, 78-86.

Nevşehir'in bulunduğu yerdeki köye "Muşkara" ismini verdiler¹². Doğu Roma (Bizans) İmparatoru Romanos Diogenes 1071 yılında Van Gölü'nün kuzeyinde Malazgirt Harbinde Selçuklu İmparatoru Alpaslan ordularıyla giriştiği harpte yenik düşmüştür. Harp sonucundan esir olan Bizans İmparatoru Romanos Diogenes, Selçuklu İmparatorluğunun hükümlerini tanıdığını, bu imparatorluğa tabi olduğunu, takdir edilen haracı senevî ödemeyi kabul ettiğini ihtiva eden bir anlaşma ile hayatının bağışlanmasını sağlamıştır¹³.

Kapadokya'da Türk dönemi, Selçukluların bölgeye hâkimiyeti ile başlar. 1071'de Türklerin Anadolu'ya girmelerinin ardından 1072'de bölgeye birçok Oğuz Boyu yerleşmiştir. 330 yıl süren Selçuklu hâkimiyetinden önce Kapadokya bir süre (1086-1175) Danişmendlilerin yönetiminde kalmıştır. Danişmendlilerin Selçuklularla birlikte hareket ettiği Haçlı Seferleri sırasında Kapadokya büyük zarara uğramıştır. Sultan Melikşah'ın ölümünden sonra Büyük Selçuklu Devleti'nde taht kavgaları başlamıştır. Sultan Sencer'in 1157'de ölümüyle Büyük Selçuklu Devleti dağılmış, şehzadeler buldukları bölgelerde bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Ancak Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra en uzun süre ayakta kalan kolu, XIV. yüzyıla kadar ayakta kalan Anadolu Selçuklu Devleti'dir. 1143 yılında Melik Gazi'nin ölümüyle Danişmendlilerde taht kavgaları başlamış ve II. Kılıçarslan tarafından 1175'de fethinden sonra Kapadokya ve çevresi Selçuklu egemenliği altına girmiştir. Fakat Selçukluların 1243 Kösedag Savaşı'nda Moğollara yenilmesiyle birlikte, bölgede Moğol hâkimiyeti başlamıştır. Kapadokya'nın özellikle Nevşehir'e yakın kesimleri Anadolu Selçukluları döneminde Doğu ile Batı arasında ticari ve kültürel bir köprü vazifesi görmüştür. I. Alaeddin Keykubat ile en parlak dönemini yaşayan Anadolu Selçukluları bu dönemden sonra taht kavgaları ve toprak kayıpları nedeniyle dağılmıştır. Kapadokya içindeki mağaralar, anlaşmazlıklarda sultanların sığınma yerleri olarak kullanılmıştır¹⁴. Anadolu'nun Selçuklu Türkleri tarafından fethi, Patrikhane'nin Kapadokya'daki idarî etkinliğini değiştirmemiştir. Metropolit ve piskoposlar görevlerinde bırakılmış, ancak 14. yüzyıldan sonra sayı ve statüleri

¹² Sağlık, Özdil ve Yazar, 6.

¹³ Ömer Nevsuhan Çiftçioğlu, Osmanlı-Karaman Harplerinde On Yedi Defa; Anadolu Şehirleri ve Nevşehir Havalisinin El Değiştirmesi, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 8, 2007, 64.

¹⁴ Nevşehirin Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

azalmıştır. Aynı yüzyılda manastır topluluklarının da yavaş yavaş çözüldüğü görülmektedir¹⁵.

Selçuklu Devleti'nin yıkılışından sonra, önce İlhanlılar, 14. asır ortalarında da Eratnaoğulları ve Karamanoğulları beylikleri Kapadokya bölgesine sahip oldular¹⁶. Veziriazam Nizamülmülk'ten sonra Selçuklu İmparatorluğu kuvvet kaybederek beyliklere bölünmüştür¹⁷. İşte bu bölünme sonucunda kurulan beylikler bu bölgeye hâkim olmuşlardır. Osmanlı – Karaman, 1397 yılında yapılan Akçay harbiyle Osmanlılarca Karaman ülkesi işgal edilmiş, Karaman Beyliği çok küçük bir teşekkül olarak İçel civarında Yıldırım Beyazid'in müsaadesiyle kalmıştı. Ankara harbini kazanan Timur, Karamanlılara sahip çıkarak; Karaman Beyi Mehmet Bey'i; Karaman Hükümdarı ilan ederek eski topraklarını kendisine bağışlamıştır. Karaman Beyi: Kayseri, Ürgüp havalisi (Muşkara-Nevşehir), Eğirdir, Sivrihisar, Beypazarı ve Antalya hinterlandında kendi adına hutbe okutmuştur¹⁸. Anadolu Selçuklu Devleti'nin ortadan kalkmasının ardından Kapadokya'ya, İlhanlılar, Eratna Beyliği, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti hâkim olmuştur. 1318 yılında Orta ve Doğu Anadolu'nun İlhanlı Devleti'nin vilayeti sayılmasıyla birlikte Kapadokya, İlhanlı valisi Timurtaş'ın yönetimine verilmiştir. Timurtaş'ın 1327'de öldürülmesinin ardından bölgede İlhanlı komutanlarından Eratna Bey'in yönetimi başlamıştır. 1340'dan 1365'e kadar Bağımsız Eratna Beyliği bölgenin hâkimi olmuştur. Eratna Bey'in ölümüyle, beyliğin başına çocuk yaştaki yöneticilerin geçmesi Karamanoğullarının işine yaramış ve bölge 1365'te Karamanoğlu Alaeddin Bey tarafından ele geçirilmiştir. Osmanlı Hükümdarı I. Beyazıt 1398 yılında Karamanoğulları Beyliği'ne son vermiş ve Kapadokya yöresini Osmanlı topraklarına katmıştır. Ancak I. Beyazıt 1402 Ankara Savaşında Moğol hükümdarı Timur'a yenilmiş ve Timur'un Osmanlı'dan aldığı toprakları beyliklere dağıtmasıyla Kapadokya yöresi tekrar Karamanoğulları Beyliği'nin yönetimine geçmiştir.

¹⁵ Semiha Yıldız Ötügen, **İhlara Vadisi**, Ankara: Gaye Matbaacılık, 1990, 5.

¹⁶ Sağlık, Özdil ve Yazar, 6.

¹⁷ Ömer Nevsuhan Çiftçioğlu, Osmanlı-Karaman Harplerinde On Yedi Defa; Anadolu Şehirleri ve Nevşehir Havalisinin El Değiştirmesi, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 8, 2007, 64.

¹⁸ Ömer Nevsuhan Çiftçioğlu, Osmanlı-Karaman Harplerinde On Yedi Defa; Anadolu Şehirleri ve Nevşehir Havalisinin El Değiştirmesi, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 8, 2007, 66.

Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında uzun süren savaşlar sonucunda 1466 yılında Kapadokya yöresi tekrardan Osmanlı Devleti'ne katılmıştır¹⁹.

14. asrın sonlarında Muşkara ve civarı Osmanlı Devleti hâkimiyeti altına girdi. Bu esnada Muşkara köyü 10-12 hanelik küçük bir yerleşim merkeziydi. Lale Devri'nin meşhur sadrazamı olan Nevşehirli Damad İbrahim Paşa, doğum yeri ve memleketi olan Muşkara köyünü genişleterek imar etti ve büyük bir şehir haline getirdi. Yeni kurulan bu şehre “yeni şehir” anlamına gelen Nevşehir adı verildi ve bir kaza olarak Niğde sancağına bağlandı. 1718 yılında sadrazam olan İbrahim Paşa, Osmanlı Devleti'nin uzun süredir içinde bulunduğu savaş durumuna son vermiş ve ülke genelinde bir kalkınma ve yenileşme hamlesi başlatmıştır. İstanbul'da yapılan atılım ve yeniliklerin yanı sıra doğum yeri olan Muşkara köyünü de unutmayan İbrahim Paşa, Padişah III. Ahmed'in de desteğiyle burada neredeyse sıfırdan yepyeni bir şehir inşa etmiştir. O yıllarda bölgenin idarî, mülkî ve ekonomik merkezi Ürgüp şehriydi. Ürgüp, bugünkü Nevşehir ili ve Kayseri ilinin batı bölgelerini içine alan Ürgüp kazasının merkezi durumundaydı. İbrahim Paşa, 1721 yılında kaza merkezinin Ürgüp'ten Muşkara'ya nakledilmesini sağlamıştır. Bir sonraki yıl yani 1722 yılında Muşkara'nın nüfusunun artırılması hamleleri başlatılmıştır. Padişah III. Ahmed'in emriyle, Muşkara'nın çevresindeki sancaklardan yani Niğde, Aksaray, Kırşehir ve Kayseri'den nüfus nakli ve göçünün önü açılmış ve Muşkara'ya yerleşmek isteyenler teşvik edilmiştir. Hatta Muşkara'ya çevre sancaklardan nüfus çekebilmek için buraya yerleşecekler vergi muafiyeti de vaat edilmiştir. Padişah III. Ahmet, Muşkara ve çevresini damadı olan İbrahim Paşa'ya hibe etmiş ve burayı geliştirmesi için bir vakıf kurmasına izin vermiştir. İbrahim Paşa, bu vakıf aracılığıyla hızlı bir imar faaliyeti başlatmış ve şehrin alt yapısını kurmaya girişmiştir. Muşkara'da İbrahim Paşa vakfi tarafından cami, medrese, okul, han, hamam, imaret, çeşme ve dükkânlar yaptırılmaya başlanmış ve şehir merkezinde bir kale inşa edilmiştir. 1729 yılına gelindiğinde hem inşa işlerinin büyük ölçüde tamamlanması hem de nüfusun artmaya başlamasından sonra, tüm resmî yazışmalarda, Nevşehir adının “Nevşehir-i Dilârâ” şeklinde geçmeye başladığını görmekteyiz. Dilara kelimesi Farsça “gönül çelen, sevilen, sevimli” gibi anlamlara gelmektedir. Nevşehir-i Dilârâ (Sevimli Yenişehir)

¹⁹ Nevşehirin Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

tabirinin kullanılması, 1729 yılına gelindiğinde, artık şehrin kuruluşunun tamamlandığı ve yapılan yatırımların meyve vermeye başladığının da bir göstergesi sayılabilir²⁰.

Kapadokya, Osmanlı yönetiminin ilk yıllarını barış içinde ve sessiz bir biçimde yaşamıştır. Bu durum Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta çıktığı zaman hazine gelirlerini artırmak için yaptırdığı yeni bir arazi tahririne kadar sürmüştür. 1582'den itibaren başlayan İran seferleri tımar düzenini bozmuş ve isyanlara sebep olmuştur. Celali İsyancıları olarak bilinen bu isyanlar Kapadokya'da da etkili olmuştur. Osmanlı Dönemi'nin ilk yıllarından XVII. yüzyıla kadar Kapadokya bölgesinin en önemli merkezi Ürgüp olmuştur. XVII. yüzyıla kadar Nevşehir, eski adı Nissa olan Muşkara olarak bilinir. Burası Niğde'ye bağlı Ürgüp kasabasının 18 hanelik bir köyüdür. Muşkara'nın iskân durumunun XVI. yüzyıldan XVIII. yüzyıla pek fazla bir değişiklik göstermediği gözlemlenmektedir. Ancak, Damat İbrahim Paşa'nın Osmanlı Sadrazamı olmasıyla bölgede önemli bir canlanma ve yenilenme yaşanmıştır. Lale Devri'nin önemli sadrazamlarından Damat İbrahim Paşa, Muşkara'da bu döneme yakışır yenilikler uygulamıştır. Muşkara'yı mimari yapılarla donatmış, imar ve iskânını tamamlamış ve Niğde Sancağı'na bağlı bir kaza haline getirdikten sonra adını Nevşehir olarak değiştirmiştir. Osmanlı Devleti'nin 1840 yılındaki resmi kayıtları Nevşehir ve Ürgüp'ün Niğde Muhassıslığına bağlı olduğunu göstermektedir. 1847'deki idari yapılanmada Nevşehir, Konya eyaletine bağlı livalardan biri haline getirilmiştir. 1867 Vilayet Nizamnamesi'ne göre Nevşehir Livası kazaya dönüştürülerek Konya Vilayeti'nin Niğde Sancağı'na bağlanmıştır. Kısaca idari hiyerarşi şu şekildedir: Konya Eyaleti, Niğde Sancağı, Nevşehir ve Ürgüp Kazaları ve bunların köyleri. Nevşehir'in bu idari statüsü, 1867'den 1918'e kadar değişmemiştir²¹.

Kurtuluş Savaşı'nın en önemli tartışma ve kararlarına ev sahipliği yapan Sivas Kongresi'ne Nevşehir delegesi olarak sadece Dellalzade Hacı Osman Efendi katılmıştı. 4 Eylül 1919'da başlayan Kongre, görüşmelerini 11 Eylül günü tamamlayarak Kurtuluş Savaşı'nın ilk kararlılığını Dünya uluslarına duyurur.

²⁰ Sağlık, Özdil ve Yarar, 6-8.

²¹ Nevşehirin Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

Dellalzâde Hacı Osman Efendi, kongreye katılmadan önce, Müftü Tevfik Efendi (Tevfik Önen), Reji Memuru Zeki Bey (Saçlı Zeki – Zeki Akıncılar), Tataroğlu Hacı Bey ve kentin diğer ileri gelenleriyle toplantılar düzenleyerek Sivas'a katılmayı kararlaştırmışlardı. Hacı Osman Efendi'yi Sivas'a temsilci olarak gönderdiler. Kayseri Valisi, Padişah taraftarı olduğu için yol riskliydi. Bu durum Hacı Osman Efendi'nin bir pastırma sandığı içinde gizli olarak gönderilmesine neden olmuştur. Dellalzade Hacı Osman Efendi, Kongre dönüşü Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Nevşehir'de örgütlenmesi için hemen harekete geçer. Avanos'ta Belediye Başkanı Nuri Bey; Ürgüp'te Sibirya'dan Almanya üzeri esaretten dönen Mustafa Fevzi Taşer ve Öğretmen Veli Gökten, cemiyetin birer şubelerini açarlar. Rumlar ve Ürgüp Kaymakamı karşı faaliyete başlarsa da kısa sürede mani olunur. Keskinli Papaz Hacı Eftim de Nevşehir'de iki gece kalarak Rumlarla Türklerin dargınlığını giderip barışmalarını sağlar.

Mustafa Kemal'in Aralık sonlarında Kayseri ve Hacıbektaş'a gelmesi de ilimizde Kurtuluş Savaşı süreci için çok önemli olaylardandır²².

Kapadokya yöresi Milli Mücadele yıllarında Mütareke'nin belirlediği paylaşım alanlarının dışında kaldığı için önemli bir olaya sahne olmamıştır. Bununla birlikte Dellalzade Hacı Osman Efendi Sivas Kongresi'ne Nevşehir Delegatesi olarak katılmış, memleketinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin şubelerini kurmuş ve milli mücadeleye katılımı sağlamıştır. Başka bir olay da Mustafa Kemal'in 1919'da Hacı Bektaş-ı Veli tekkesine gelerek tekke şeyhi ve çelebisiyle görüşmesidir. Bu görüşmenin ardından Anadolu'daki tüm Bektaşî tekkeleri milli mücadeleye destek kararı almış ve bu tekkeler karargâh gibi çalışmıştır.

Cumhuriyet sonrasında gelişip büyüyen, Niğde'ye bağlı bir ilçe olan Nevşehir'e 1954 yılında il statüsü verilmiştir²³. Niğde Mutasarrıflığı içinde yer alan Nevşehir, Cumhuriyet Dönemi'nde Niğde'nin il olması ile buraya bağlanmıştır. 20 Temmuz 1954'te Kırşehir ili ilçe haline getirilirken, 6429 sayılı Kanun ile Nevşehir il olmuş; Kırşehir'den Hacıbektaş, Avanos ve Mucur, Kayseri'den ilinden Ürgüp ve

²² Kurtuluş Savaşında, İlimizin Sivas Kongresi Delegatesi Dellalzade Hacı Osman Efendi, **Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 4, 2005, 4.

²³ Nevşehirin Tarihi,

<http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080>, 09.11.2015

Niğde'den Gülşehir ilçelerini alarak sınırlarını genişletmiştir. Yine 24 Haziran 1954 tarihinde, Kozaklı bucağı bir ilçe merkezi haline getirilmiştir. 1 Temmuz 1957'de yürürlüğe giren 7001 sayılı Kanun ile Kırşehir tekrar il haline getirilince, Nevşehir'e daha önceden bağlanan Mucur ilçesi Kırşehir'e verilmiştir²⁴.

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924'te Niğde yeni idari yapılanmada bir il olarak ortaya çıkarken, Osmanlıların son dönemlerinde Niğde Sancağı'na bağlı bir kaza olan Nevşehir artık Niğde'nin ilçelerinden biri olmuştur. Niğde'ye bağlı olan ve 1948 yılında Gülşehir adını alan Arapsun, Kırşehir ve Kırşehir'e bağlı olan ve 1945'te ilçe olan Mucur, Avanos, Hacibektaş; Kayseri'ye bağlı olan ve 1935'te ilçe olan Ürgüp, 20 Temmuz 1954 yılında il olan Nevşehir'in ilçeleri haline getirildi. Kozaklı ve Hamamorta köyleri Avanos'a bağlı birer köy iken birleştirilerek 1954 yılında Kozaklı adıyla yeni bir ilçe haline getirildi ve Nevşehir'e bağlandı. Daha önceleri Melegübü ismi ile anılan bir bucak merkezi olan Derinkuyu 1 Nisan 1960 yılında ilçe durumuna getirildi. Acıgöl kasabası ise 4 Temmuz 1987'de ilçe olmuştur²⁵.

Kısa bir süre öncesine kadar Niğde iline bağlı bir ilçe iken, 1954 yılında 6429 sayılı kanunla il olan Nevşehir'in il olmasında; coğrafi durumu, ekonomik şartları ve kamu hizmetleri göz önüne alınmıştır²⁶.

Nevşehir il olduktan sonraki yıllarda nüfusu da hızla artmaya başlamıştır. Kayseri'yi Ankara ve Konya'ya bağlayan yollar üzerinde bulunmasına karşın, nüfusu 1935'te 14.135, 1950'de 15.054'tir. Kentin nüfusu 1955'e kadar 15.000'in altında kalmıştır. Ancak daha sonra giderek hızlanarak artmış, 1955'te 16.799'a, 1970'te 25.685'e ulaşmıştır²⁷. Günümüzde ise şehir merkezinde 94.000 olmak üzere toplam nüfusu 300.000'den fazladır²⁸.

²⁴ Mete Cüneyt Okyar, **Cumhuriyet Dönemi'nde Nevşehir'in Sosyo-Ekonomik Tarihi (1955-2000)**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul, 2002, 7.

²⁵ **Nevşehir İl Yıllığı 1998**, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1999, 118.

²⁶ Yılmaz Öztuna, Nevşehir, **Türk Ansiklopedisi**, Cilt 25, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1977, 220.

²⁷ Adnan Benk, Nevşehir, **Büyük Larousse**, Cilt 17, İstanbul: Interpress Basın ve Yayıncılık, 1986, 8620.

²⁸ İlyas Gökhan, A. Fatih Şendil, **Nevşehir'in Tarihi Yolculuğu**: Muşkara'dan Nevşehir'e, Ed. İlyas Gökhan, 1. Baskı, Nevşehir, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları, 2015, 141.

Günümüzde Nevşehir'in Acıgöl, Ürgüp, Hacıbektaş, Gülşehir, Avanos, Derinkuyu ve Kozaklı olmak üzere toplam 7 ilçesi bulunmaktadır²⁹.

Nevşehir il olduğunda Reiscumhur olan Celâl Bayar ve Başvekil olan Adnan Menderes, vilayetin kurucuları olarak kabul edilir³⁰.

²⁹ Mete Cüneyt Okyar, **Cumhuriyet Dönemi'nde Nevşehir'in Sosyo-Ekonomik Tarihi (1955-2000)**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul, 2002, 7.

³⁰ Vilâyetimizin Kuruluş Yıldönümü, **Yeni Nevşehir**, Sayı 54, s.1, Nevşehir 20 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 1)

BİRİNCİ BÖLÜM

1957, 1961 VE 1965 SEÇİMLERİ

1.1. 27 Ekim 1957 Genel Seçimleri

Bir önceki seçimde yani 1954 seçimlerinde olduğu gibi 1957 seçimlerini de Adnan Menderes genel başkanlığındaki DP yine kazandı³¹. Fakat DP'nin oyları azalmıştı (%48 ve 424 milletvekili). CHP oyların % 41'ini almıştı (178 milletvekili). CMP ve HP de ülke genelinde 4'er milletvekili çıkarmışlardı³².

1946-1957 yılları arasında yapılan seçimlerde, “tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi” uygulanmıştır. Bu sisteme göre, kullanılan oyların salt çoğunluğunu alan parti, o seçim bölgesindeki tüm milletvekillerini kazanmıştır³³. Bu seçim sisteminde seçmenlere siyasi parti ve bağımsız adayların isimlerinin bulunduğu bir liste sunulmakta ve seçmen istediği adaya oy kullanabilmektedir³⁴. 1957 Genel Seçimleri, 1930, 1946, 1950 ve 1954'ten sonra çok partili beşinci seçimdir³⁵.

27 Ekim 1957 tarihinde yapılan Genel Seçimlerde 12.078.623 kayıtlı seçmen sayısı vardır. Bu seçmenlerden 9.250.949 kişi oy kullanmıştır ve seçime katılım oranı % 76,6'dır³⁶.

Bu seçime beş siyasi parti katılmıştır. Bu partiler; CHP, CMP, DP, HP ve VP'dir. Bu beş partiden dördü meclise girmeyi başarmıştır. Bunlar, CHP, CMP, DP ve HP'dir³⁷.

³¹ D.P. Yine Kazandı, **Hürriyet**, s.1, İstanbul 28 Ekim 1957 (Bkz. Ek 2)

³² Sina Akşin, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi**, 5. Baskı, Ankara: Kırilangıç Yayınları, 2004, 235.

³³ Türkiye İstatistik Kurumu, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, Haziran, Ankara, 2012, XII.

³⁴ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, XIV.

³⁵ 1957 Seçimi Çok Partili 5 inci Seçim Oluyor, **Akşam**, s.1, İstanbul 22 Eylül 1957 (Bkz. Ek 3)

³⁶ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, 5.

1.1.1. 1957 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları

1957 Genel Seçimleri'nin ardından 610 milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinden 602'si erkek, 8'i kadın milletvekilidir³⁸.

Seçim sonucunda;

DP 4.497.811 kişinin oyunu alarak birinci parti olmuştur. Oy oranı % 48,6 olup 424 milletvekili çıkarmıştır. Ardından 3.825.267 oy alan, % 41,4 oy oranına sahip CHP gelmiştir ve 178 milletvekili çıkarmıştır. CMP 604.087 oy alıp oy oranı 6,5'tir ve 4 milletvekili çıkarmıştır. Meclise giren son parti HP'dir. 321.471 oy alan HP % 3,5 oy oranına sahip olup, meclise 4 milletvekili ile katılmıştır. Seçimlere girip milletvekili çıkaramayan tek parti VP'dir. 463 oy alan VP milletvekili çıkaramayarak meclis dışında kalmıştır. Bağımsızlara oy verenlerin sayısı 1.850'dir ve meclise girememişlerdir³⁹.

Seçim sonucunda, birinci parti olarak çıkan DP'nin milletvekili sayısının, toplam milletvekili sayısı içindeki oranı 69,5'tir⁴⁰.

Tablo 1.1. 1957 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
DP	4.497.811	48,6	424
CHP	3.825.267	41,4	178
CMP	604,087	6,5	4
HP	321,471	3,5	4
VP	463	0	-
BAĞIMSIZ	1,85	0	-

³⁷ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 4.

³⁸ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 5.

³⁹ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 25.

⁴⁰ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 1.

1.1.2. 1957 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları

Bu seçimlerde Nevşehir'deki kayıtlı seçmen sayısı 84.186 kişidir. Fakat katılım oranı % 81,6'dır. Bu seçmenlerden 68.733 kişi sandığa gitmiştir⁴¹.

Nevşehir, 1957 Genel Seçimleri'nde 4 tane milletvekili çıkarmıştır. Milletvekillerinin tamamı DP'nin olup; CHP, CMP ve HP meclise milletvekili gönderememiştir⁴².

Bu seçimin sonucunda, ülke genelinde olduğu gibi Nevşehir'de de DP en yüksek oy alan partidir. % 42,4 oy oranıyla 28.878 oy alarak şehrin 4 milletvekilinin tamamını meclise göndermiştir. İkinci parti 19.706 oy alan CMP'dir ve oy oranı % 28,9'dur. Üçüncü ve son sıradaki parti ise CHP'dir. Aldığı oy 19.593, oy oranı % 28,7'dir⁴³.

Tablo 1.2. Nevşehir'de 1957 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
DP	28,878	42,4	4
CMP	19,706	28,9	-
CHP	19,593	28,7	-

1.2. 15 Ekim 1961 Seçimleri

27 Mayıs ertesinde DP mahkeme kararıyla kapatıldı. DP'nin oylarına sahip çıkmak üzere 2 parti ortaya çıktı: AP ve YTP. Bu yüzden 1961 seçimlerinde DP'li seçmenlerin oyları bölündü. Daha sonra bu oylar Genel Başkanı Süleyman Demirel olan AP'de toplandı. 1965 yılında yapılan seçimi AP kazandı⁴⁴.

27 Mayıs 1960 yılındaki askeri harekât ile Milli Birlik Komitesi (MBK) yasama görevini üstlenmiş ve 17 Haziran 1960 yılında çoğu sivillerden oluşan yeni bir

⁴¹ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 75.

⁴² TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 11.

⁴³ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 75.

⁴⁴ Akşin, 246.

hükümet kurulmuştur. MBK, Aralık 1960'da yeni Anayasa ve seçim yasası hazırlamakla yükümlü "Kurucu Meclis" in oluşturulmasını kararlaştırmış ve bu Meclis, 6 Ocak 1961'de görevine başlamıştır. Kurucu Meclis tarafından hazırlanan yeni Anayasa, 9 Temmuz 1961'de yapılan halk oylaması sonucu kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

1961 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi iki meclisten oluşmaktaydı. Bunlar Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'ydu.

1961 Anayasası'nın kabulünden sonra yeniden düzenlenen 25 Mayıs 1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu'nda kabul edilen "çevre barajlı nispi temsil (d'Hondt) seçim sistemi", 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde uygulanmıştır. 1961 seçiminde ilk kez milletvekili sayısı sabitleştirilmiş ve 450 olarak belirlenmiştir. Yine bu yasaya göre, milletvekili seçilebilme yaşı 30, seçmen yaşı 21, milletvekilliği süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir. Seçimler, Anayasa'da belirtildiği gibi, serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılmıştır. Seçim sonucuna göre Türkiye'de ilk kez koalisyon hükümeti kurulmuştur⁴⁵.

1961 Genel Seçimlerinde "d'hondt seçim sistemi" kullanılmıştır. Bu seçim sisteminde seçim kanununda belirtilen barajı aşan siyasi parti ve bağımsız adayların, seçim çevresinde aldıkları geçerli oy (gümrük kapılarından yansıyan oylar dahil) önce bire, sonra ikiye... seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Bulunan sonuçlar, siyasi parti ve bağımsız aday farkı gözetilmeksizin büyükten küçüğe dizilir. Büyüklük sırasına göre, seçim çevresinin çıkaracağı milletvekillikleri, siyasi parti ve bağımsız adaylara dağıtılır⁴⁶.

15 Ekim 1961 tarihinde yapılan Genel Seçimlerde 12.925.395 kayıtlı seçmen sayısı vardır. Bu seçmenlerden 10.522.716 kişi oy kullanmıştır ve seçime katılım oranı %

⁴⁵ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, XII-XIII.

⁴⁶ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, XVI.

81,4'tür⁴⁷. Bu seçime dört siyasi parti katılmıştır. Bu partiler; AP, CHP, CKMP ve YTP'dir. Bu dört partinin tamamı meclise girmeyi başarmıştır⁴⁸.

1.2.1. 1961 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları

1961 Genel seçimlerinin ardından 450 milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinden 447'si erkek, 3'ü kadın milletvekilidir⁴⁹.

Seçim sonucunda;

CHP 3.724.752 kişinin oyunu alarak birinci parti olmuştur. Oy oranı % 36,7 olup 173 milletvekili çıkarmıştır. Ardından 3.527.435 oy alan, % 34,8 oy oranına sahip AP gelmiştir ve 158 milletvekili çıkarmıştır. CKMP 1.415.390 oy alıp oy oranı 14,0'dır ve 54 milletvekili çıkarmıştır. Meclise giren bir diğer parti de YTP'dir. 1.391.934 oy alan YTP % 13,7 oy oranına sahip olup, meclise 65 milletvekili ile katılmıştır. Bağımsızlara oy verenlerin sayısı 81.732'dir. Bağımsızların oy oranı % 0,8'dir ve meclise girememişlerdir⁵⁰.

Seçim sonucunda, birinci parti olarak çıkan CHP'nin milletvekili sayısının, toplam milletvekili sayısı içindeki oranı 38,4'tür⁵¹.

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerin sonucuna göre, oyların yüzde 62'sini CHP'ye karşı olan ve DP'nin tabanını temsil eden AP ile CKMP ve YTP almışlardır. Bu partilere verilen oylar uygulamada 27 Mayısçılara (aynı zamanda CHP'ye) karşı verilmiş sayıldığından, iç ve dış çevrelerce seçim sonuçları "Menderes'in Zaferi" diye yorumlanacaktır.

1961 seçimlerinin çıkardığı sonuçlardan biri de CHP'nin 1957 seçimlerine göre oy yitmesidir. DP oyları, AP ve YTP arasında paylaşılarak blok halinde varlığını koruyabilmiştir. Ege ve Akdeniz bölgelerinde AP, 1957'deki DP'den daha fazla oy

⁴⁷ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 5.

⁴⁸ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 4.

⁴⁹ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 5.

⁵⁰ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 25.

⁵¹ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 1.

toplamıştır. DP'nin diğer mirasçısı YTP ise bu bölgelerde zayıf, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da güçlüdür⁵².

15 Ekim Pazar günü yapılan milletvekili seçimlerinin yanı sıra Cumhuriyet Senatosu üyeliği seçimleri de yapılmıştır. Bu seçimlerin sonucunda AP 70, CHP 36, YTP 28 ve CKMP 16 üye ile Senato'da temsil edilecektir⁵³.

Tablo 1.3. 1961 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
CHP	3.724.752	36,7	173
AP	3.527.435	234,8	158
CKMP	1.415.390	14,0	54
YTP	1.391.934	13,7	65
BAĞIMSIZ	81.732	0,8	-

1.2.2. 1961 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları

Bu seçimlerde Nevşehir'deki kayıtlı seçmen sayısı 88.653 kişidir. Fakat katılım oranı % 85,3'tür. Bu seçmenlerden 75.623 kişi sandığa gitmiştir. Geçerli oy sayısı 72.115'tir⁵⁴.

Nevşehir, 1961 Genel Seçimleri'nde 3 tane milletvekili çıkarmıştır. Milletvekillerinin tamamı CKMP'nin olup; AP, CHP ve YTP meclise milletvekili gönderememiştir⁵⁵.

Nevşehir, 1957 yılında 4 milletvekili çıkarmıştır. 1961 yılında bu sayı 3'e düşmüştür. Bunun sebebi şehrin nüfusu ile alakalıdır ve şu esasa göre belirlenir: İllerin çıkaracağı milletvekili sayısının tespitinde her ille önce bir milletvekili verilir. Son

⁵² Hikmet Özdemir, **Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980: Siyasal Tarih (1960-1980)**, Ed. Sina Akşin, İstanbul: Cem Yayınevi, 1992, 207-208.

⁵³ Seçim Sonucu Resmen Açıklandı, **Akşam**, s.1, İstanbul 21 Ekim 1961 (Bkz. Ek 4)

⁵⁴ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, 75.

⁵⁵ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, 12.

genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusu geri kalan milletvekili sayısına bölünmek suretiyle bir rakam elde edilir. İl nüfusunun bu rakama bölünmesiyle her ilin ayrıca çıkaracağı milletvekili sayısı tespit olunur⁵⁶.

Bu seçimin sonucunda, ülke genelinde CHP birinci parti olmasına rağmen Nevşehir’de CKMP ve AP’nin ardından üçüncü sıradadır. CKMP en yüksek oy alan partidir. % 35,5 oy oranıyla 25.608 oy alarak şehrin 3 milletvekilinin tamamını meclise göndermiştir. İkinci parti 23.473 oy alan AP’dir ve oy oranı % 32,6’dır. Üçüncü ve son sıradaki parti CHP’dir. Aldığı oy 23.034, oy oranı % 31,9’dur⁵⁷.

Tablo 1.4. Nevşehir’de 1961 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
CKMP	25.608	35,5	3
AP	23.473	32,6	-
CHP	23.034	31,9	-

1.3. 10 Ekim 1965 Genel Seçimleri

1965 yılında yapılan milletvekili seçiminde, “milli bakiye seçim sistemi” uygulanmıştır⁵⁸. Bu seçim sistemine göre; bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamı, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek, “seçim sayısı” adı verilen bir sayı elde edilir. Elde edilen seçim sayısının, o seçim çevresinde seçime katılan siyasi partilerin aldıkları geçerli oy sayısına bölünmesi suretiyle, siyasi partilerin o seçim çevresinden çıkaracağı milletvekili sayısı hesaplanır. Hesaplamadan sonra, tüm seçim çevrelerinde, siyasi partilerden artan geçerli oylar, “milli seçim çevresi” içinde toplanır. Elde edilen bu toplam, ilk hesapta, seçim çevrelerine bölüştürülemeyen milletvekili sayısına bölünerek, “milli seçim sayısı” hesaplanır. Daha sonra her siyasi partinin milli seçim çevresi içinde

⁵⁶ Osman Selim Kocahanoğlu, **Siyasi Partiler ve Seçim Mevzuatı**, 2. Baskı, İstanbul: Temel Yayınları, 1994, 330.

⁵⁷ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, 75.

⁵⁸ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, XIII.

bulunan geçerli oy sayısının, milli seçim sayısına bölünmesi suretiyle de artan milletvekillerinin siyasi partilere dağıtımı yapılır. Bu işlem sonucunda da artan milletvekili olursa, bu milletvekilleri artık geçerli oyların, büyüklük sırasına göre siyasi partiler arasında paylaşılır. Son milletvekilliğinin dağıtımında, siyasi partilerin artık geçerli oy sayıları birbirine eşit ise, en fazla geçerli oy alan siyasi parti tercih edilir⁵⁹.

10 Ekim 1965 tarihinde yapılan Genel Seçimlerde 13.679.753 kayıtlı seçmen sayısı vardır. Bu seçmenlerden 9.748.678 kişi oy kullanmıştır ve seçime katılım oranı % 71,3'tür⁶⁰.

Bu seçime altı siyasi parti katılmıştır. Bu partiler; AP, CHP, CKMP, MP, TİP ve YTP'dir. Bu altı partinin tamamı meclise girmeyi başarmıştır⁶¹.

1.3.1. 1965 Genel Seçimleri Ülke Geneli Seçim Sonuçları

1965 Genel Seçimleri'nin ardından 450 milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinden 442 tanesi erkek, 8 tanesi kadın milletvekilidir⁶².

Seçim sonucunda;

AP 4.921.235 kişinin oyunu alarak birinci parti olmuştur. Oy oranı % 52,9 olup 240 milletvekili çıkartmıştır. Ardından 2.675.785 oy alan, % 28,7 oy oranına sahip CHP gelmiştir ve 134 milletvekili çıkarmıştır. MP 582.704 oy alıp oy oranı 6,3'tür ve 31 milletvekili çıkarmıştır. YTP 346.514 oy almış, % 3,7 oy oranına sahip ve meclise 19 milletvekili göndermiştir. TİP 276.101 oy almış, oy oranı % 3,0 olup 14 milletvekili çıkarmıştır. Meclise giren bir diğer parti de CKMP'dir. 208.696 oy alan CKMP % 2,2 oy oranına sahip olup, meclise 11 milletvekili ile katılmıştır. Bağımsızlara oy verenlerin sayısı 296.528'dir. Bağımsızların oy oranı % 3,2'dir ve meclise 1 milletvekili ile katılım olmuştur⁶³.

⁵⁹ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, XVI.

⁶⁰ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 5.

⁶¹ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 4.

⁶² TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 5.

⁶³ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 25.

Seçim sonucunda, birinci parti olarak çıkan AP'nin milletvekili sayısının, toplam milletvekili sayısı içindeki oranı 53,3'tür⁶⁴.

AP, Ekim 1965 seçimlerinde oyların (% 52,9) ve meclisteki sandalyelerin salt çoğunluğunu elde ederek beklenmedik büyük bir zafer kazandı. CHP'nin oyları % 28,7'ye düşmüştü. Bütün öteki partiler (CKMP, YTP, TİP ve CKMP'den kopan MP) % 7'nin altında oy toplamışlardı. Oy dağılımından, AP'nin DP taraftarlarını kendine çekmiş olduğu belli oluyordu. Genel Başkan Süleyman Demirel, köylü geçmişiyle özdeşleştirildiğinden kırsal kesimde mükemmel bir oy avcısı olduğunu gösterdi⁶⁵.

AP'nin 1965 seçimlerinin ardından milletvekili sayısında diğer partilere karşı bariz üstünlüğü göze arptı⁶⁶.

1965 seçimlerinde kullanılan millî bakiye usulü sayesinde TİP 15 milletvekili çıkartmıştır. Ama oyların yalnızca % 3'ünü alabilmişti. CHP ortanın solu şiarı ile 1961 seçimlerinde % 37 olan oy oranını % 29'a düşürmüştü⁶⁷. Muhafazakâr olan CKMP ise bu seçimlerde başarısız olmuş, sadece % 2,2 oy elde etmişti⁶⁸.

Tablo 1.5. 1965 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

SIYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
AP	4.921.235	52,9	240
CHP	2.675.785	28,7	134
MP	582.704	6,3	31
YTP	346.514	3,7	19
TİP	276.101	3,0	14
CKMP	208.696	2,2	11
BAĞIMSIZ	296.528	3,2	1

⁶⁴ TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, 1.

⁶⁵ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye Tarihi*, 1. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1995, 364-365.

⁶⁶ Yüksek Seçim Kurulu Kesin Sonuçları Açıkladı, *Akşam*, s.1, İstanbul 14 Ekim 1965 (Bkz. Ek 5)

⁶⁷ Akşin, 247.

⁶⁸ Zürcher, 373.

1.3.2. 1965 Genel Seçimleri Nevşehir İli Seçim Sonuçları

Bu seçimlerde Nevşehir'deki kayıtlı seçmen sayısı 90.205 kişidir. Fakat katılım oranı % 69,8'dir. Bu seçmenlerden 62.931 kişi sandığa gitmiştir. Geçerli oy sayısı 60.565'tir⁶⁹.

Nevşehir, 1965 Genel Seçimleri'nde 3 tane milletvekili çıkarmıştır. Bu milletvekillerini 3 parti paylaşmıştır. Bu partiler; AP, CHP ve MP'dir⁷⁰.

Bu seçimin sonucunda, ülke genelinde olduğu gibi Nevşehir'de de AP en yüksek oy alan partidir. % 47,3 oy oranıyla 28.660 oy alarak şehri temsil etmek üzere 1 milletvekili meclise göndermiştir. İkinci parti 16.408 oy alan MP'dir ve oy oranı % 27,1'dir. Meclise 1 milletvekili de MP'den gitmiştir. Üçüncü ve son sıradaki parti ise CHP'dir. Aldığı oy 15.497, oy oranı % 25,6'dır. Şehrin üçüncü ve son milletvekili CHP'den çıkmıştır⁷¹.

Tablo 1.6. Nevşehir'de 1965 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
AP	28.660	47,3	1
MP	16.408	27,1	1
CHP	15.497	25,6	1

1.4. Seçimler Hakkında Genel Bir Değerlendirme (1957, 1961 ve 1965 Seçimleri)

Seçimler demokrasinin temel araçlarından biridir. Cumhuriyet, bir yönetim şeklini ifade etmek için kullanılan ve halkın kendi kendisini yönetmesi ve geleceğe dair alınacak olan kararlarda tek söz sahibinin yine halkın kendisinin olduğunu ifade eden bir kelimedir. Buradan hareketle cumhuriyetin temel prensiplerinden birinin seçim olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bir yönetim şekli olan cumhuriyette egemenlik

⁶⁹ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 75.

⁷⁰ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 13.

⁷¹ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 75.

ulusa aittir ve egemenliğin ulusa ait olması durumu demokrasi ile açıklanır. Demokrasiyi bir amaç olacak şekilde düşünürsek Cumhuriyet bu amaca ulaşmadaki en önemli yoldur⁷².

1957, 1961 ve 1965 Seçimlerinin her birinde ayrı seçim sistemi uygulanmıştır. 1957 yılında yapılan seçimde “tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi”, 1961’de “Çevre Barajlı d'Hondt Sistemi” ve 1965’te “Milli Bakiye Sistemi” uygulanmıştır. Seçime katılan siyasi parti sayılarına bakıldığında yine farklılık göze çarpmaktadır. 1957’de 5 (CHP, CMP, DP, HP ve VP), 1961’de 4 (AP, CHP, CKMP ve YTP) ve 1965’te 6 (AP, CHP, CKMP, MP, TİP ve YTP) parti seçime katılmıştır. Seçimler sonrası bu partilerden, 1957 yılında CHP, CMP, DP ve HP meclise girmeyi başarırken VP meclis dışı kalmıştır. 1961 ve 1965 yılında ise seçime katılan partilerin tamamı meclise girmeyi başarmıştır⁷³.

Tablo 1.7. 1957, 1961 ve 1965 Milletvekilleri Genel Seçimlerinde Uygulanan Seçim Sistemleri, Seçime Katılan ve Meclis’e Giren Siyasi Partiler

SEÇİM YILI	UYGULANAN SEÇİM SİSTEMİ	SEÇİME KATILAN SİYASİ PARTİ SAYISI	SEÇİME KATILAN SİYASİ PARTİLER	MECLİSE GİREN SİYASİ PARTİ SAYISI	MECLİSE GİREN SİYASİ PARTİLER
1957	Liste Usulü Çoğunluk Sistemi	5	CHP, CMP, DP, HP, VP	4	CHP, CMP, DP, HP
1961	Çevre Barajlı d'Hondt Sistemi	4	AP, CHP, CKMP, YTP	4	AP, CHP, CKMP, YTP
1965	Milli Bakiye Sistemi	6	AP, CHP, CKMP, MP, TİP, YTP	6	AP, CHP, CKMP, MP, TİP, YTP

Bu seçimlerden, kayıtlı seçmen sayısı en yüksek olanı 1961 yılında yapılan seçimlerdir. 12.925.395 kayıtlı seçmenden 10.522.716 kişi oy kullanmıştır. Seçmenin % 81,4’ü seçime katılmıştır. 1965 yılında kayıtlı seçmen sayısı daha fazla olmasına

⁷² Haşim Erdoğan, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**: Atatürk İlkeleri, Ed. İlyas Gökhan, 1. Baskı, Nevşehir, Genç Kalemler Yayıncılık, 2015, 182.

⁷³ TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, 4.

rağmen oy kullanan seçmen sayısı daha azdır. 13.679.753 seçmenden 9.748.678 kişi oy kullanmıştır ve katılım oranı % 71,3'tür. 1957 yılında ise 12.078.623 kayıtlı seçmenden 9.250.949 kişi sandığa gitmiş ve % 76,6 oranında katılım sağlanmıştır. Ayrıca cinsiyete göre meclisteki milletvekili sayılarına baktığımızda; 1957 yılında 610 milletvekilinin 602'si erkek (temsil oranı % 98,7), 8'i kadındır (temsil oranı %1,3). 1961 yılında 450 milletvekilinin 447'si erkek (temsil oranı %99,3), 3'ü kadındır (temsil oranı %0,7). 1965 yılında ise 450 milletvekilinin 442'si erkek (temsil oranı % 98,2), 8'i kadındır (temsil oranı % 1,8)⁷⁴.

Tablo 1.8. 1957, 1961 ve 1965 Seçimlerinde Kayıtlı Seçmen ve Oy Kullanan Seçmen Sayısı

SEÇİM YILI	KAYITLI SEÇMEN SAYISI	OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	KATILIM ORANI
1957	12.078.623	9.250.949	76,6
1961	12.925.395	10.522.716	81,4
1965	13.679.753	9.748.678	71,3

Tablo 1.9. 1957, 1961 ve 1965 Seçimlerinde Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Meclis'teki Temsil Oranı

SEÇİM YILI	TOPLAM MİLLETVEKİLİ SAYISI	ERKEK	TEMSİL ORANI (%)	KADIN	TEMSİL ORANI (%)
1957	610	602	98,7	8	1,3
1961	450	447	99,3	3	0,7
1965	450	442	98,2	8	1,8

⁷⁴ TÜİK, Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, 5.

İKİNCİ BÖLÜM

XI. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi XI. Dönem’de Nevşehir 4 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu milletvekilleri; Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner ve Münip Hayri Ürgüplü’dür.

Bu milletvekillerinin tamamı iktidar partisi olan Demokrat Parti’ye mensuptur. Bu durum şehir için önemli bir avantajdır. Bu durumla alakalı birkaç örnek verelim: Nevşehir’de bulunan T.C. Ziraat Bankası lojmanlı hizmet binası 660.000 liraya ihaleye çıkarılmıştır. Bu hususta, Nevşehir milletvekilleri Zihni Üner, Hayri Ürgüplü, Hasan Hayati Ülkün ve Necmeddin Önder’in büyük yardımları olmuştu⁷⁵. Avanos’ta, Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü’nce evsiz ziraatçı vatandaşlara 200 ev yaptırılmaya karar verilmiştir⁷⁶. Nevşehir ve civarının bağcılarını kalkındırmak için, Ziraat Vekâleti’nin yardımlarıyla Nevşehir’in Pirenlik mevkiinde bir bağcılık istasyonunun kurulmasına karar verilmişti⁷⁷. D.P. iktidarının yardımlarıyla Avanos’ta yapılacak olan ve birçok evsiz vatandaşın ihtiyacını karşılamak için 200 ev yapılacaktır. Bu evlerin ihalesi tamamlanmıştır⁷⁸.

⁷⁵ D.P. İktidarının Nevşehir’de Yeni Bir Eseri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 1, s.1, Nevşehir 14 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 6)

⁷⁶ D.P.’nin Yeni Eserleri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 3, s.1, Nevşehir 16 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 7)

⁷⁷ D.P. İktidarının Eserleri Bağcılık İstasyonu, **Yeni Nevşehir**, Sayı 5, s.1, Nevşehir 19 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 8)

⁷⁸ Demokrat Parti’nin Eserleri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 12, s.1, Nevşehir 27 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 9)

2.1.1. Necmeddin Önder

2.1.1.1. Necmeddin Önder Biyografisi

Nevşehir milletvekili Necmeddin Önder 1913 yılında Nevşehir’de doğmuştur. Baba adı Mustafa, anne adı Lütfiye’dir. Evli ve iki çocuk babasıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur ve Fransızca bilmektedir. Ticaret Vekâleti Teşkilâtlandırma Umûm müdürlüğü görevinde bulunmuştur ve aynı zamanda iktisatçıdır⁷⁹. Ayrıca yazarlık yönü de olan Necmeddin Önder’in; “Yassıada’da Millî İrade Nasıl Mahkûm Edildi”⁸⁰ ve “Siyasi Hesaplaşma Yahut 27 Mayıs”⁸¹ isimli kitapları vardır. 11. dönemde Nevşehir milletvekilliği yapan Önder 10 Şubat 1993’te vefat etmiştir⁸².

Necmeddin Önder, 27 Mayıs Darbesi’nin etkilediği milletvekillerinden biriydi. Ankara’da Millî Birlik Komitesi kurulunca tevkifler, tutuklamalar başladı. Dönemin Meclis Tahkikat Komisyonu üyelerinden Necmeddin Önder’in de tevkif listesinde adı vardı⁸³. Yassıada Duruşmaları’nda müebbet hapis cezasıyla yargılandı⁸⁴.

Necmeddin Önder milletvekilliği döneminde Nevşehir’e ve şehrin ilçelerine gitmeyi ihmal etmemiştir. Muhtemelen parti teşkilatı ve bazı işler üzerinde görüşmeler yapmak için Kozaklı’ya⁸⁵ ve ardından Avanos’a geçerek vatandaşlarla parti teşkilatı ve bazı işler üzerinde görüşmeler yapmıştır⁸⁶.

⁷⁹ **TBMM Arşivi**, TBMM Âzasına Mahsus 2427 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası (Bkz. Ek 10a ve Ek 10b) Necmettin Önder’in Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 11)

⁸⁰ Necmettin Önder, **Yassıada’da Millî İrade Nasıl Mahkûm Edildi**, İstanbul: Dem Yayınları, 1990

⁸¹ Necmettin Önder, **Siyasi Hesaplaşma Yahut 27 Mayıs**, Ankara: İyi Bir İnsan Yayınları, 2008

⁸² TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basım ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 744.

⁸³ Şevket Süreyya Aydemir, **İhtilâlin Mantığı**, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1990, 362-363.

⁸⁴ Metin Toker, Haftanın İçinden İbret Levhası, **Akis**, Cilt 22, Sayı 377, 1961, 11.

⁸⁵ Mebusumuz Kozaklı’da, **Yeni Nevşehir**, Sayı 43, s.1, Nevşehir 7 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 12)

⁸⁶ Mebusumuz Avanos’ta, **Yeni Nevşehir**, Sayı 44, s.1, Nevşehir 8 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 13)

2.1.1.2. Meclis Faaliyetleri

1957 seçimlerinde aldığı 28.995 oyla milletvekili seçilen Necmeddin Önder, dönem içinde Bütçe Encümeni üyeliği yapmıştır⁸⁷.

Ulaşabildiğimiz kaynaklar doğrultusunda, 17 ayrı konuda mecliste konuşma yapmıştır. Bu konuşmaları konularına göre şöyle sıralayabiliriz:

2.1.1.2.1. Meclis Konuşmaları

5590 sayılı “Ticaret ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Ticaret Borsaları” ve “Ticaret ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Ticaret Borsaları” Birliği kanununa ek kanun münasebetiyle yaptığı konuşma şu şekildedir:

Muhterem arkadaşlar, huzurunuzda getirilmiş olan mevzu haddi zatında bu kadar tartışmayı ve üzerinde bu kadar durulmayı icabettiren bir mahiyette değildir. (Soldan, «doğru» sesleri) Hemen arz edeyim ki, Muhterem Hıfzı Oğuz Bekata arkadaşımızın halisane niyetlerle arz ve ifade edildiğini bildirdikleri mevzularda, biz üzülen söyleyeyim ki, halisane bir niyet görmüyoruz. Bunun sebeplerini arz edeceğim :

Muhterem arkadaşlar, 5590 sayılı Kanun Odalar ve Borsalar organlarının seçimlerinin Ekim ayında başlayıp Kasım ayında bitirilmesini âmiridir. Bu sene Ekim ayında büyük seçimlerin vukubulması dolayısıyla, bir tedahülün vukubulmasından endişe eden ve bunun bu seçimlerin icrasına tesir edebileceği üzerinde duran Ticaret Vekâleti haklı olarak bunun âtiye talikini uygun görmüştür. Bunun lüzum ve zaruretini Sayın Hatip Hıfzı Oğuz Bekata arkadaşımız da kabul etmiştir. Meselenin esası bu şekilde halledilmiş oluyor. Şimdi geri kalan nokta, bu seçimin encümende geçirdiği safha ile arkadaşımızın demin ifade ettiği müddette taallük eden noktadır. Bu iki nokta üzerinde de arzı malûmat edeyim:

⁸⁷ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)**, 3. Cilt, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2013, 769.

Muhterem arkadaşlar, vâzu kanun oda ve borsa seçimlerinin Ekim ve Kasım'da yapılacağı hükmünü vaz'etmiştir. Bunun esbabı mucibelerini de derpiş etmiş bulunuyor. Binaenaleyh bir kanunun muayyen maksatla tâyin ve tesbit ettiği seçim zamanında yapılamadığı takdirde binnetice tehirine zaruret ve mecburiyet hâsıl olduğu takdirde seçimin mütaakıp sene aynı aylara tehiri en mâkul ve mantıklı olanıdır. Bundan tabii başka bir neticeye varmak da mümkün değildir. Bu, kanunun ruh ve maksadına da uygun düşer. Yani vâzu kanun niçin Ağustos ayı yahut Ocak ayı dememiş de Ekim, Kasım demiştir. Bunun sebebini esbabı-mucibelerde görmek mümkündür. Şunu arz edeyim ki, bu kanunun hazırlanmasında bu naçiz arkadaşınızın hizmetleri geçmiştir. O sırada bu teşekküllerin sevk ve idaresine memur olan bir dairenin başında idim. Bu itibarla bu lüzum ve icapları en az bugün esbabı mucibe dermeyan eden arkadaşlarımız kadar bildiğimi arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar, altı ay temdidedilmesi halinde kanunun bugün kabul etmiş olduğu tarihe nazaran bir ayrılık meydana gelir ve ondan sonra hâdiseler yeni bir mecburiyet tahmil ederse yeniden bir seçimi veya başka bir zaruretle mülâhaza ederse bu defa da belki bir başka tarihe bırakmak icabeder. Halbuki bu kanunun muayyen bir maksatla kabul ettiği ruh ve maksadı zedelememek lâzımdır. Binaenaleyh altı ay temdidi kanunun ruh ve maksadına aykırıdır.

Kaldı ki, daha kuvvetli bir sebep var: Ticaret Vekâleti idari tasarruf hakkına dayanarak oda ve borsaların bütçelerinin yıl başında tanzimini kabul etmiştir. Odalar ve Borsalar Birliği de mutabık kalarak bütün teşekküllerin bütçelerini yıl başında tanzim edilmelerini tesbit etmiştir. Bundan maksat, Ekim ve Kasım ayında seçilen ve iş başına gelen organların ileri senelere sâri olacak bütçelerin lüzum ve icabını teemmül ederek bu hususu kendisinin sağlamasıdır. Eğer biz altı ay sonraya temdidedersek seçilecek organları bir emrivaki karşısında bulundurmuş olacağız. Yani kendilerinin tanzim ettiği bir bütçeyi kendilerinden sonra gelenlere tatbik etmeye mecbur kılacağız. İdare heyetlerinin Odalar ve Borsalar meclislerinin seçimlerinin bir yıl temdidedilmesine mütenazır olarak idare heyetinin bir yıl temdidini aynı sebeplerle mâkul kabul etmek icabeder. Ben serd edilen mütalâaların yerinde olmadığı kanaatindeyim. Bir meclis ki, içinden idare heyetini seçecek ve biz bu seçimi temdidediyoruz, meclis değişmediğine göre kendi tarafından seçilmiş olan bir idare heyetinin değiştirilmesine de lüzum görmiyebilir. Kaldı ki meclisler daima

ademiitimid beyan etmek suretiyle idare heyetlerini iskat edebilirler. Meclis ve idare heyetleri ahenkli çalışmadığı takdirde meclisler idare heyetlerini iskat edebilirler. Bu müddetin uzatılıp uzatılmaması yani onu değiştirmek daima idare meclisinin tasarrufu altındadır. Kendisi iş başında kaldığına göre tarafından seçilmiş olan bir idare heyetinin devam etmesinde mantıklı bir netice bulmak mümkündür. Bu itibarla kendisi tarafından getirilmiş olan ve bir sene temdid edilmek suretiyle kanunun ruh ve maksadına uygun olarak ve yine 5590 sayılı Kanunun tâyin ve tesbit ettiği şekilde seçimin müteakip senenin aynı aylarında yapılmış olması gayet mantıklı bir netice telâkki edilmek icabeder.

Bir noktaya daha temas edeyim: Bütün halisane ve iyi niyetlerle seçilmiş olmasına rağmen Odalar ve Borsalar seçimi üzerinde bu kadar durulmuş olmasının bir sebebi de, politika ile alâkadar olmıyan meslek gruplarına hakikatte muhterem muhaliflerimizin politik bir mâna vermelerindedir. (Sağdan, «yooo» sesleri). Dikkat buyurun, ben tevsik ederim ve isbat ederim. Geçen seçimlerde bu mevzuda durulmuş ve politik bir mahiyet verilmiştir. Gazeteleri açın. 1951 ve 1954 seçimlerini müteakip sütun sütun yazılar. Filân yerde Halk Partisi kazanmıştır. Ankara'nın 44 Meclisi Umumi âzâlığından 39 unu Halk Partisi, beşini de Demokrat Parti kazanmıştır. Hafızalarımızı yoklarsak bunu tesbit ederiz. Tatbikatta kanunla meydana gelmiş teşekküller vardır. Seçimler yapılmış ve organlar iş başındadır. Bu sebeplerle bunların müddeti uzar. Tarım kooperatifleri, kooperatifler ve birtakım anonim şirketler vardır, onların da seçim suretiyle gelen organları vardır.

Binaenaleyh bilhassa şayanı dikkattir, hatip arkadaşarımdan bir ikisi Adana'lı bulunmaktadır, bu nevi seçimler yapılmıyan yerler vardır, ama onların organı iş başındadır. Arkadaşlarımızın söylediği gibi, müddetleri bittikten sonra bu organlar salâhiyetsiz kalmazlar, salâhiyetleri yenileri gelinceye kadar devam eder. Ancak bunun içindir ki, Hükümet bu teklifi getirmiştir ve bunu kanuni bir sebebe istinad ettirmek istemiştir. Binaenaleyh Hükümetin teklifi hangi yönden tetkik edilirse edilsin, maksada uygundur. Bu sebeple teklifin aynen kabulünü ben de arz ve teklif ederim⁸⁸.

⁸⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 17. Birleşim, 20. XII. 1957, 198-199.

Ticaret Vekâleti 1958 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma:

Muhterem arkadaşlar. Ticaret Vekâletini alâkadar eden mevzular, bilindiği gibi pek çoktur. Bunları 5 dakikalık bir zaman içinde arz etmeme imkân bulunmadığını takdir buyurursunuz. Onun içindir ki, ben bu mevzularda muhalefetin öteden beri üzerinde hassasiyetle durdukları bir, iki mevzu hakkında arzı malûmat etmek istemekteyim.

Öteden beri; (Pahalılık, döviz buhranı, dış ticaret ve tediye muvazenesi, plân ve program, liberasyon, Millî Korunma Kanunu ve tatbikatı, ilâh...) ileri sürülmektedir.

Filhakika bunların her birisi üzerinde önemle durulup izahı yapılması gereken mevzulardır. Bunların her birisi şimdiye kadar Başvekilimiz, alâkalı vekillerimiz ve mebus arkadaşlarımız tarafından yeri geldikçe defatle izah edilmiş ve bunların sebepleri, bu konularda takibedilen politikanın isabeti ispat edilmiştir. Fakat muhalefet partileriyle evvel ve ahir bu hususlarda bir mutabakat tesisi mümkün olamamaktadır.

Sayın Hıfzı Oğuz arkadaşım, plân ve program üzerinde durdular. Halk Partisi öteden beri aynı fikri mütemadiyen ileri sürmektedir. Evvelâ şurası unutulmamalıdır ki, bir memleketin iktisadi kalkınması mutlaka plânla meydana gelmez. Plâna istinadetsiz tahakkuk eden muvaffak bir iktisadi kalkınma mevcudolsa dahi tatbik edilemiyen ve tahakkuk ettirilemiyen plânlı bir kalkınmaya elbette mürahcahtır. Bununla beraber plân mevzuunda kendilerinin de bize verebilecekleri bir örnek mevcut değildir.

Nitekim Halk Partisi iktidarının son ticaret Vekili Vedat Dicleli, 22. II. 1950 tarihinde Vekâletinin bütçesinde şöyle konuşmuştu: «Plânlı çalışma meselesi ortaya sürüldü. Bunda da arkadaşlarımla beraberim. Bugüne kadar birçok işler yapılmıştır. Hiçbirisine plânsız denilemez. Ama umumi bir plân olmadığından bu işler tam istenildiği şekilde çıkmamıştır.» Görülüyor ki, o zamanki iktidarın Ticaret Vekili de umumi bir plânları bulunmadığını itiraf etmektedir.

Arkadaşlar, yüzde yüz plânlı iktisat, istihlâkin istihsale göre ayarlanmasıyla mümkün olur. Biz böyle bir politika ile vatandaşı kendilerinin zamanındaki seviyede tutmaya ve daha fazlasını istememeye mahkûm etmeye kendimizde hak görmüyoruz.

Hakikat şudur ki iktidarımız, muayyen bir nâzım fikre göre tatbik ettiği sosyal ve ekonomik bir politika ile iktisadiyatımızı, tanzim etmektedir.

Muhalefet bu mevzuda halk dili ile şunu söylemek istemektedir.

(Bizim plânımız yoktu ama, yaptığımız bir iş ve eser de yoktu. Sizin de plânınız yok ama, birçok işleriniz ve eserleriniz vardır. Bunlar nasıl oluyor? Biz yapamamıştık sizin de yapamamanız lâzımgelirdi...)

İşte iktidarla muhalefetin gerek kavilde ve gerek fiilde aralarındaki fark...

Halk Partisi öteden beri iktisadi kalkınmanın lüzumu üzerinde değil bunu tahakkuk ettirmenin tedbirleri ve yolları üzerinde iktidarla mutabakat halinde olmadıklarını ileri sürerler. Kanaatımızca bu kaçamaklı beyanlar, millet umumi eskârından ve onun bu mevzuda vereceği hükümden çekinmenin bir ifadesidir. Açıkça biz kalkınmayı istemiyoruz diyemedikleri için bu şekilde konuşmak yolunu ihtiyar etmektedirler.

Arkadaşlar, Türk milletini en iptidai hayat şartlarına mahkûm bir seviyede ve istihlâk ölçüsü içinde bırakmak, istihsalini ve kalkınmasını zamanlarındaki iptidai seviyede tutmak elbet bizim kalkınma çare ve yollarımız olamaz.

Vakit vakit üzerinde önemle durulan mevzulardan birisi de liberasyondur.

Muhterem arkadaşlar;

Avrupa İktisadi İş Birliğine dâhil bir memleket olarak biz de diğer üye milletlerin bir çoğu gibi (% 60) nispeti ile anlaşmaya imza koymuş bulunmakta idik. Bir müddet sonra, bunun o günün iktisadi şartları içinde henüz vakti gelmemiş bir tedbir olduğunu anlıyan Batı - Almanya, Balçika, Fransa ve memleketimiz bu sistemi ya dondurduklarını veya tatbikten vezgeçtiklerini ilân ettiler. Karşılaşılan güçlükler ve harb sonrasının iktisadi şartları bakımından bunun mevsimsiz olduğu anlaşıldı. Şurasını işaret edelim ki liberasyon devrinde memlekete incik boncuk getirilmemiş zaruri ihtiaç maddeleri ithal olunmuştur.

Arkadaşlar haddi zatında iktisadi iş birliği ve liberasyon sistemi mahzurlu bir sistem değildir. Fakat bâzı şartların tahakkuku lâzımdır. Nitekim ilk olarak bunu tatbik etmeyeceğini deklâre eden Batı - Almanya bugün hemen hemen liberasyon sistemi tatbik eden bir memleket haline gelmiştir.

Liberasyon, aslında memleketin iktisadi kalkınmasının yerinde, dış ticaret ve tediye muvazenesinin düzgün bulunduğu en bariz müşiridir. Rekabet fiyatlarının ve ucuzluğun teessüsünde, para kıymetinin artmasında mühim bir âmidir. Yakın bir gelecekte bu sistemi tatbik eden mesut ve müreffeh memleketler arasına katılmak en büyük temenni ve idealimizdir.

Muhterem arkadaşlar.

Bugün memleketimiz bâzı sıkıntuların için. de fakat yarını için vaatkâr bir devrenin eşiğinde bulunmaktadır. Muhalefetin yaptığı şey mahiyetini pek iyi bildikleri bu ârızı sıkıntıyı ve darlığı istismar etmek olmuştur.

Milletimiz bu geçici sıkıntılı devreyi atlattığı zaman memleketimizin iktisadi şartlarında çok büyük değişiklikler olacak, daha ferah ve daha muvazeneli bir dış ticaret imkânı tahassul edecektir. En büyük müşkil bu intikal devrinin millete tahmil ettiği imtihanı sabırla ve anlayış zihniyeti ile tamamlamasıdır.

Türk Milleti bu fedakârlığı ile yarının mesut ve müreffeh Türkiye'sini meydana getirdiğini bilmektedir.

REİS - Vaktiniz tamamdır, efendim.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - Cümlemi tamamlayayım efendim. Hıfzı Oğuz arkadaşım bugünkü idarenin de birgün mazi olabileceğini ifade etti.

Evet bugünkü iktidar birgün mazi olabilir. Ama Türk Milletinin kalkınmasında (bir altın devri olarak daima yâd edilecektir) (Soldan Alkışlar)⁸⁹.

⁸⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 48. Birleşim, 27. II. 1958, 918-919.

Bankalar Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma:

Muhterem arkadaşlar, bu madde hakkındaki konuşmaların kâfi olduğuna kaani değilim. Daha evvel söz sıram geldiği halde feragat etmiştim. Fakat bu feragatimden sonra konuşan Hasan Tez arkadaşımın burada beyan ettiği bâzı mütalâalar ve onu takibeden muhalefet hatibi arkadaşlarımızın gene bu mesele hakkındaki bâzı noktai nazarları bendenizi bu hususta bâzı maruzatta bulunmaya mecbur bıraktı.

Muhterem arkadaşlar, meselenin esası üzerinde benden evvel konuşan encümen sözcüsü arkadaşım ve Sayın Maliye Vekili kâfi derecede izahatta bulundular. Mesele, küçük banka, büyük banka esasından ve bunlara tatbik edilecek hükmün farkından neşet etmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, bir defa müdafaası yapılmak istenen mahallî küçük bankalar 1923 senesi ile 1925 senesi arasında kurulmuşlardır. Göynük Bankası ve Esnaf Bankası gibi bâzı yeni tesisler istisna edilirse bunların hemen hepsi daha o tarihlerde, Ziraat Bankasının dahi bir ajansının açılmadığı, buralarda tefecilerin esnafı kasıp kavurduğu zamanlarda, meydana getirilmişlerdir. Ve bunların sermayeleri 100 bin, 150 bin, 200 bin lira gibi mütevazi rakamlardır. Hem de bu rakamlar tesisleri zamanındaki sermayeleri değildir. Kurulurken bunların sermayeleri, aşağı - yukarı 50 şer bin lira idi, Bilâhara Bankalar Kanununda, ödünç Para Verme Kanununda yapılan tadiller neticesinde bir miktar yükseltme, tezyidi sermaye yapmak suretiyle bugünkü seviyelerine erişmişlerdir. İşin seyiri dahi gösteriyor ki, bankaların hususiyeti, mahiyeti zamanın şartlarına göre değişik bir mâna ifade etmektedir. Burada daha evvel ifade edildiği gibi, hakikaten bugün 100 bin, 200 bin, 300 bin lira sermayeli bankaların mevcudiyetlerini idame ettirmelerine imkân yoktur. Bu nevi bankalar Avrupa'da daha ziyade kooperatif teşekkülleri vasıf ve hüviyetinde meydana gelmekte ve hizmet görmektedirler. Filhakika aralarında küçük mahallî bankalar vardır, İtalya'da bu şekilde 1.200 tane küçük mahallî banka vardır, İsviçre'de de böyledir ve binlercesi vardır. Ama bunların mahallî şartları bizim mahallî şartlarımıza uymaz. Biz beş veya yedi kişilik yapı kooperatiflerini dürüst bir şekilde sevk ve idare edemiyoruz. Bankayı kooperatif şeklinde memleketimizin iktisadi, içtimai şartları bakımından tesisine muktedir olamayız.

Şimdi bu vaziyet muvacehesinde bankaların kabul edildiği gibi ve encümenin teyidettiği gibi müesses bulunan bankaların asgari 500 bin lira sermaye ile mevcudiyetlerini idame ettirmeleri mecburiyeti vardır. Şimdi elimde bir cetvel var, bu bankaların ekserisinin faaliyetlerini gösteriyor. Açtıkları krediler bir sene zarfında 40 bin lira, 140 bin lira 70 bin lira ve sairedir. Elimde bir cetvel var, bu cetvel de kârları gösteriyor. 9 bin lira, 12 bin lira, 8 bin lira... Şimdi Ticaret Kanunumuz bir anonim şirketin asgari 500 bin lira ile kurulmasını kabul ettiğine göre, bir âmme hizmeti karakterini taşıyan bankaların elbette bundan daha dun bir sermaye ile kurulmasını tecviz etmemek lâzımdır.

Sonra Asım Eren arkadaşımız, eski Ticaret Kanununa atıfla beyanda bulundu. Yeni Ticaret Kanunumuzda Anonim şirketlerin asgari 500 bin lira sermaye ile kurulmasının mümkün olduğuna göre daha çok âmme müessesesi karakterini taşıyan bu müesseselerin de elbette sermayelerinin kuvvetli olmasını kabul etmek zarureti vardır. Bir başka mesele; eğer 500 bin lira ile muhtelif yerlere bundan sonra banka kurulması isteniyorsa bunu Halk Sandığı şeklinde meydana getirmek mümkündür. Halk Bankası, Halk Sandığı Kanunu, belediyelerin iştirakiyle mahallî sermaye yekûnu 500 bin lira ile orada müstakil Halk Sandığı kurulabileceğini kabul etmiştir. Bunun arkasında halk finansör müessesesi vardır. Bunu krediler kanaliyle takviye etmek suretiyle muhitine daha faydalı olabilir.

Hasan Tez arkadaşımız, esnafa açılan kredilerin 495 lira olduğunu söylediler. Arkadaşımız esnaf kredisiyle alelûmum bankaların açık kredisi şeklindeki muamelelerini birbirine karıştırmakta. 495 - 500 lira kredi alelûmum bankaların açık kredileri, memur veya müsteşar için teminatsız olarak çift imza ile verilen paradır. Ama teminat mukabilinde, banka mevzuatı dâhilinde esnafa kredi vermek elbette mümkündür. Bunlar için binlerce misal ortaya koymak mümkündür.

Şimdi burada bu suretle bir hakikat yanlış ifade edilmektedir, bunu tavzihe lüzum görüyorum. Kaldı ki, Hükümetin esnafa yardım etmediği, bu yolda kâfi derecede alâkadar olunmadığı yolunda Hasan Tez arkadaşımızın beyanları oldu.

REİS - Mevzua girmenizi rica ederim. Maliye Vekiline ait cevabı olduğu için ona müsamaha ettim, sadet dâhilinde kalmanızı rica ederim. (Sağdan, bravo, Reis Bey!, sesleri.)

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - 2.500 lira esnaf kefalet kooperatiflerinden, ayrıca da Halk Bankasının kredisinden istifade etmektedirler. Devlet her yıl bütçesinden 10 milyon lira takviye etmek suretiyle esnafa müteveccih olan Devletin alâka ve yardımı, bunlara teşmil edilmiş ve genişletilmiş bulunmaktadır.

Birkaç şubesi vardır, dediler; halbuki Halk Bankasının, 40 küsur şubesi vardır. Her sene 8 -10 şube açmak suretiyle de bütün vilâyet merkezlerinde faaliyete geçecektir, bunu arz etmeyi faydalı telâkki etmekteyim.

Muhterem arkadaşlarım, geçen defa yine mütemadiyen sevimli arkadaşımız Hasan Tez tarizlerde bulunurlar. Burada Mandalinci, Çelikbaş gibi diğer eski vekil arkadaşlarımız vardır. Onlar da iyi bilirler; yapılan hizmetler hususunda vekillere esnaf adına şükranlarını arz eden bu arkadaşımızdır. Burada Hasan Tez...

REİS – Rica ederim Beyefendi, şahsiyatı lûtfen bırakınız.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - Bu da sevimli arkadaşımızın öbür yüzüdür⁹⁰.

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü kısmına bâzı kadrolar ilâvesi hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; zâbıta kadromuza 3225 yeni elemanın eklenmesini derpiş eden kanun tasarısının kendisine göre gayet muhik sebeplerinin mevcudolduğunu daha evvel encümen müzakereleri sırasında görüşmüş bulunuyoruz. Bir defa şurasını tesbit etmek yerinde olur ki; dünya milletleri arasında kültür seviyesi ve zâbıta vakaları bizden çok az olan milletler arasında dahi nüfus başına isabet eden zabıta memuru adedi bizini iki mislimizden yukarı bulunmaktadır. Binaenaleyh eğer biz çok mahdut ve mütevazi bir kadro ile memlekette huzur ve asayîşi temin etmek hususunda bir başarı sağlıyorsak, bunu zâbitanın geceli ve gündüzlü, insanüstü sarf ettiği

⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 79. Birleşim, 11. VI. 1958, 433-434.

gayrete medyun bulunmaktayız. Binaenaleyh bunların deruhte ettikleri hizmetlerin her memur ve insan gibi muayyen ve mâkûl ölçüler içinde olmasını tanzim ve tertibetmeye hakkımız olmak lâzımdır. Binaenaaleyh derpiş edilen bu kanun, bu fedakâr insanların yükünü nispeten tehvin etmeye mâtuftur. Arz ve ifade etmek isterim ki, mevcut 12 bin fiilî kadroya 3 bin ilâve edildiği takdirde dahi, nüfus ve mesahası bizden çok az olan memleketlerle mukayese edilirse, yine bizim vazife ve kadromuz çok mütevazi ölçüler içinde bulunmaktadır. Kaldı ki, bu 3.225 lik kadro bir defaya mahsus olmak üzere ve bir senede zâbıta kadromuza eklenmiş de değildir. Bu, üç senede ve senelere sâri olarak zabıta kadromuza iltihak edecektir. Bununla dahi en mütevazı ölçülen içinde kalınacaktır. Binaenaleyh bu fedakâr, gece ve gündüz demeden çalışan, haftada bir gün evinde yatmak imkânını ancak temin edebilen insanların en mâkûl ölçüler içinde hizmet ifa etmesi lâzımdır. Mütemediyen artan nüfusumuzla mütenasibolarak artması tabii olan zâbıta vakalarının önlenmesini, karşılanmasını temin edecek bir seviyeye bir adedin çıkarılmasının tabii karşılama zaruretine dikkatinizi çeker, teklif edilen kanun lâyihasının kabulünü Heyeti Aliyenizden arz ve rica ederim⁹¹.

Riyaseti Cumhur 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, memleketimizde hakikaten üzerinde önemle durulması ve titiz bir hassasiyetle korunması lâzımgelen bâzı müesseseler vardır. Bunlar, Büyük Millet Meclisi...(Sağdan, gürültüler)

REİS - Müsaade buyurun Beyefendi. Bu müessesenin her şeyin üstünde bir müessese olduğuna karar verdik, biliyoruz. (Sağdan, bravo sesleri) Yalnız, teknik meseleye temas edin Beyefendi.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Bugün, muvafık, muhalif hepimizde hâkim olması lâzımgelen zihniyetin bu anlayış içinde tecelli etmesini ve Bütçe Encümenindeki müzakerelerden Umumi Heyetteki müzakerelere kadar bu hava içinde tecelli etmesini bilhassa arzu etmekteyim. Bir defa kısaca temas etmiş olmak suretiyle zamanınızı işgal ettiğimden dolayı özür dilerim.*

⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 24. Birleşim, 14. I. 1959, 448.

Bu, ciddiden üzerinde durulması lâzımgelen bir mevzudur. Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu telâkki istikametinde düşünülmediği içindir ki maalesef bütçe müzakerelerinde de bunun bâzı tezahürleri görülmüştür. Riyaseti Cumhur bütçesinin bâzı rakamları ve tahsisatları üzerinde münakaşaların cereyan ettiği sırada eğer orada vazife ifa etmekte olan muvafık, muhalif arkadaşlarımızdan şu esnada Meclisimizde hâkim olan şu umumi kanaat teessüs etmiş olsaydı...

REİS - Necmettin Bey, Bütçe Encümeninde cereyan eden müzakerelerle bu bütçenin ne alâkası vardır? Huzurunuzda getirilen rakamlar üzerinde fikrinizi beyan ediniz.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Haksız olarak bâzı anlayış sakatlığı yüzünden Reiscumhur bütçesinin bâzı rakamlarının tayyedilmesi, kaldırılması hususunda karar verilmiştir. Ben bunun üzüntüsünü bilhassa bu vesile ile ifade etmek isterim.*

Muhterem arkadaşlar, Riyaseti Cumhur bütçesinin ariz ve amik yapılan tetkiki neticesinde hiçbir fasıl ve maddesinde fuzuli bir tahsisat mevcut bulunmadığını tesbit etmiş bulunmaktayız. Binaenaleyh mevzu tahsisatın...

REİS – Vaktiniz tamam olmuştur, cümlelerinizi tamamlayınız.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) – *Mevzu tahsisatın aynen kabul edilmesini ve bu bütçenin memleketimizin önümüzdeki faaliyet senesi için hayırlı neticeler vermesini temenni ederim. (Soldan alkışlar)*⁹².

Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü 1959 yılı Bütçesi Münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; Tapu - Kadastro işleri, biran önce neticelenmesini özlediğimiz en mühim mevzulardan biri olduğu cümlelerin malûmudur. Memlekette arazi ihtilâflarından husule gelen birçok vakaların önlenmesi ve huzursuzluğun izale edilmesi, şehirlerin imar işlerinin daha süratle gelişmesinin temin edilmesi bu sahadaki faaliyetlerin neticesiyle sıkı bir surette alâkalıdır. Başka memleketler bu mevzuu çok evvel ele almışlar ve daha teknik usullerle bunları neticelendirmişlerdir. Biz de maalesef klâsik ve iptidai usullerle bilhassa 1925 - 1926 senesinden itibaren

⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 43. Birleşim, 23. II. 1959, 494-495.

gayet ağır bir tempo ile bu işlerin yürütülmesine çalışılmıştır. 1950 senesinde 5602 sayılı Tapulama Kanununun meriyete girmesiyle bilhassa klâsik usul yerine fotogrametri usulleriyle ve havadan uçaklar vasıtası ile, fotoğrafları alınmak suretiyle bu işlerin hızlandırılmasının teminine çalışılmıştır.

Muhterem arkadaşlar; bu hususta bir fikir verebilmek için bir, iki rakam arz etmeme müsaadenizi rica ederim. 1925 senesinden 1950 senesine kadar geçen devre içinde 266.000 küsur parselin kadastrosu yapılmıştır. 1951 senesinden 1958 senesine kadar daha kısa bir zaman içinde, daha modern usullerle 700.000 küsur parselin kadastrosu yapılmıştır. Arazi kadastro işleri de 3.311.000 seviyesine ulaşan büyük bir terakki kaydetmiştir.

Muhterem arkadaşlar; kadastro işlerimizin genişlemesinde yalnız bu faaliyetle yetinilmemiş bunun süratle tekemmül ettirilmesi için okul, personel, kurslar, makina ve teknik aletler bakımlarından büyük terakki kaydedilmiştir. Benden evvel konuşan arkadaşımın da ifade ettiği gibi takeometre gibi teknik aletler 1950 senesinde 50 raddesinde iken halen 500 e yakın bir raddeye ulaşmıştır. İtalya'dan bir uçak alınmıştır, ordumuz da bir uçağını bu hizmete tahsis etmek suretiyle bu işin süratle halledilmesine çalışılmıştır. Binaenaleyh, imkânlar elverdiği takdirde, memleket şümül olan bu dâvanın halli, 20 - 30 senede tamamlanacağı hesaplanan bu işlerin, bir an evvel tahakkuk etmesi için gerek vasıta bakımından, gerekse yeni uçaklarla teçhiz edilmek suretiyle bu müessesenin takviyesini lüzumlu görmekteyiz.

Muhterem arkadaşlarım; Halk Partisi sözcüsü arkadaşım bu husustaki çalışmaların kifayetsiz bulunduğunu işaret ettiler. Benden evvel konuşan arkadaşım Servet Beyin de işaret ettiği gibi burada maalesef hakikat payı asla mevcut değildir. 1945 senesinde bu müessesenin bütçesi 1 milyon 996 bin lira olmasına rağmen 1959 senesinde 38.725.000 liradır. Bu gerek tahsisat bakımından gerekse ayrıca yatırım olarak 3,5 milyonu aşan bir fedakârlığa katlanılması suretiyle iktidar hükümetlerinin bu mevzua ne kadar ehemmiyet verdiklerini kolayca anlamak mümkün olur. Bu itibarla mesnetsiz olarak bu mevzuun ağır bir şekilde yürütüldüğü ve iktidar hükümetinin bu mevzua ehemmiyet vermediği yolundaki Sayın Halim Ateşalp arkadaşımızın iddialarının asla yerinde olmadığına bilhassa işaret etmek isterim.

REİS – Müddetiniz bitmiştir, efendim.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Hürmetlerimle*⁹³.

Maliye Vekâleti 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, Maliye Vekâleti bütçesi tetkik edilirken bilhassa muhtelif sahalardaki gelişmelerin seyrini takibetmemek mümkün değildir. Bir taraftan gelir kaynaklarında mütezayit bir tempo ile artış kaydedilirken, öte yandan hizmetlerin ifası hususunda buna mütenazır olarak geniş masraflar ihtiyar edilmekte ve âmme hizmetlerinin şimdiye kadar her sahada hissedilen boşluklarının bir an evvel giderilmesine çalışılmaktadır. Bilindiği gibi, bu çalışmalar takibedilen muhtelif politikanın tabîi ve zaruri neticesi olarak tecelli etmektedir. Bunun başında bilhassa çalışmaların muharriki olan kredi bolluğunu kaydetmek lâzımdır. Buna ilâveten dış yardımlardan istifade edilmiş ve gerek zirai sahadaki ve gerek sanayi sahasındaki gelişmelerde para hacminin genişletilmesi bilhassa inkişaf üzerinde müspet muharrik olmuştur. Kredi müspet bir yolda işletilirken dış yardımlardan da faydalanmak suretiyle vâki gelişmeler yürütülmüş, bir taraftan sermaye terakümünün tedbirleri alınmış, aynı zamanda bunun bilhassa istihsal sektörlerine yöneltilmesi göz önünde tutulmuştur. Emisyon miktarlarında husule gelen artışın memleketimizin istihsal ve iş sahaslarında büyük gelişmelere sebeb olduğu bir vakiydir. Nitekim gayrisâfi millî hâsıla 1949 yılında 9 küsur milyar lira iken 1958 yılında 30 milyarı aşan bir seviyeye ulaşmıştır. Para hacmi ise 1949 yılı sonundaki 893 milyon liraya mukabil 1958 yılında 3 milyar küsur liraya baliğ olmuştur ki, her iki rakamın birbirine muvazi bir seyir takibeylediği görülmektedir. Kredilerin istimalinde zirai ve sınai sektörün mühim bir yer işgal etmesi ve iş sahasının gelişmesinde büyük ve müspet tesirler husule getirmesi, takibedilen politikanın isabeti bakımından en iyi işaretlerdir.

Bütün bu gelişmelerin istihlâkin artmasına sebeb olacağı tabîi idi, nitekim öyle olmuştur. İstihlâkin her sahada 1950 ölçülerine nazaran fevkalâde artmış olması iştira gücünün ve umumi kalkınmanın en bariz müş'iridir. Kredi bolluğunun matlup

⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959, 671-672.

hizmeti ifa ve bütün istihsal gücümüzü harekete getirmesinden sonra bunu muayyen bir noktada durdurmak, istikrarlı bir hale getirmek lâzım ve tabiidir.

Muhterem arkadaşlar, istihlâki tahrik eden âmillerin enflâsyonu davet eder bir mahiyet arz edeceği şüphesizdir. Burada dikkat edilecek nokta Hükümetin bunlan muvazene halinde tutması ve tam bir teyakkuz halinde bulunması zaruretidir. Kanaatimizce Hükümet bunu hassasiyetle takibetmiş ve hiçbir zaman bunun ölçülü idaresini elinden kaçırmamıştır. Ne kredi bolluğunun yarattığı neticeler bir enflâsyon, ne de muayyen bir hedefe vardıktan sonra onu durdurmak ve istikrarlı hale getirmek bir deflâsyon telâkki edilebilir. Zira bunun büyük kısmı istihsal sahasına plâse edilmiştir. Bugün alınan tedbirler, mevcut para hacminin daha fazla artmasını önlemeye matuf bir istikrar tedbirinden başka bir şey değildir. Bugün para ve kredi darlığında bâzı şikâyetler varsa bu, alışılmış mûtat bir temponun frenlenmesi sebebiyle, intibak için geçecek muvakkat bir zamanın sarsıntısından ibarettir.

Bir taraftan para ve kredi ile alâkalı tedbirler alınırken öte yandan memlekette mâkul ve tabii bir fiyat nizamını tesis ve idame ettirmek hususunda da tedbirler alınmaktadır. Bu suretle mal ve hizmet arzı ile para arzı arasında ölçülü bir parite tesis edilmesi suretiyle daha istikrarlı bir fiyat nizamı kurulmuş olmaktadır. İstihsale matuf yatırımların meyvaları alındıkça bu istikrar daha çok tarsin edilmiş olacaktır⁹⁴.

Ticaret Vekâleti 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; iktisadi hayatımızın durgun ve hareketsiz bir yerden nasıl dinamik bir seyirle ileri bir seviyeye ulaştığı hepimizin malûmudur.

Hususi teşebbüs sahasında, kredi hacminde, tasarruf mevduatında, makina, alet, vasita sayısında, ekim sahasında, hulâsa iktisadi her istikamette kaydolunan büyük gelişmeler bunun en bâriz delilleridir.

⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İctima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 740-741.

Buna rağmen çok veçheli bir problem olduğu için muhalefet bilhassa itina ile iktisadi meseleleri politikası için en esaslı mesnet ittihaz etmiş ve taarruzlarını bilhassa bu nokta üzerinde teksif eylemiştir.

İktisadi meselelerin neticeleri hakkında hüküm vermek kolay değildir. Ticari ve iktisadi tedbirler muayyen bir zaman içinde müsbet veya menfi neticelerini verir. Ve ekseriya bir intikal devresinin geçmesini zaruri kılar. Bu vaziyet aynı şartlar ve vasatlar dâhilinde bütün dünya milletlerinde aynı şekilde tecelli eder. Yalnız bizim ile onlar arasındaki fark şudur:

Onlarda siyasi partiler, bu geçici devrenin millete tahmil etmesi mukadder neticeleri istismar ederek bundan kendi günlük politikalarına mesnet bulmaya çalışmazlar. Hâdiseler realist bir görüşle takibedilir ve anlayış gösterilir. Bizdeki vaziyet bunun tamamen zıddıdır ve sadece günlük politikanın sermayesi yapılmak istenir. Bunun çeşitli sahalardaki mütezat misalleri sayılamıyacak kadar çoktur. Gelişi güzel birkaç örnek verelim:

Yatırımlara aleyhtar değiliz, derler. Fakat bütün güçleriyle bunlara taarruz edip kadrü kıymetini düşürmek ve perişan etmek isterler.

İstihsalı artırmak lâzımdır, derler... Fakat buna vâsıl olmak için yapılan gayretleri küçümser ve kötülerler. İstihsalı artıran başlıca sebepler, makina, enerji ve tesisler olduğu halde bu sahadaki gayretleri en amansız hücumlarına hedef yaparlar.

İstihsal artmamıştır, ekim sahası artmıştır; iddiasını ileri sürerler ve hemen dönüp bunu temine mâtuף en müspet eser olan Azot Sanayiini tenkid ederler.

Hulâsa memleketimizin iktisaden geri kalmış bir memleket olduğu kabul edildiği halde bu geriliği bertaraf edecek tedbirleri tenkid eder ve yapılanları topyekûn ret ve inkâr ederler.

Muhterem arkadaşlar; iki vaziyeti birbirinden ayırdetmek lâzımdır:

1. Varlığın darlığı vardır.

2. Yokluğun bolluğu vardır.

Yani memlekette vatandaşın hayat seviyesi ve alım gücü yükseldikçe istihlâk süratle artar. Arz talebi karşılayamaz. Muhtelif maddelerin yokluğu darlığı hissedilir. Vatandaşın almak imkânı vardır. Fakat parası olduğu halde malı bulamamak ıstırrariyle karşı karşıyadır.

Yokluğun bolluğunda ise mallar vitrinleri doldurur... Fakat vatandaşın alım kabiliyeti olmadığı için bunları sadece seyrederek ve içini çekmekle yetinir.

Arkadaşlar; hangi durum şayanı tercihtir? Kalkınmanın ve hayat standardının müş'iri varlığın darlığıdır... Memleketçe yürümemiz lazım gelen istikamet ve birinci merhale budur. En kısa zamanda arz ve talebi denk seviyeye getirmek, takibedilen politikanın ikinci ve ideal merhalesini teşkil edecektir.

Hayat pahalılığı...

Muhalefetin umumi politikasına bilhassa mesnet ittihaz eylediği mevzuların başında hayat pahalılığı gelmektedir. İstismara çok müsait bulunduğu için bütün güçleriyle bundan faydalanmaya ve vatandaşı birtakım yanlış hükümlerin, şaşırtıcı izahların tesiri altında tutmaya bilhassa itina göstermektedirler.

Muhterem arkadaşlar:

Hayat pahalılığı nedir? Ferdin ve ailenin iradı ile masrafı arasındaki farkın, irat aleyhine tecelli etmesidir.

Bu izaha göre pahalılığın bir zâhirî ve izafî veçhesi vardır; bir de hakiki ve reel veçhesi.

Birçok ahvalde zâhirî şekle bakarak pahalılığa hüküm vermek yanıltıcı olabilir. Vatandaşın alım gücü müsait ise ve alahüst bir istikametteki fiyat konjonktürünü rahatça takibedecek bir gelir artışı da temin ediliyorsa pahalılık zahirî ve izafî kalmaya mahkûmdur. Bu durum vatandaş topluluğunu bir sarsıntıya mâruz bırakmaz.

Eğer fiyatlar şu veya bu seviyede kalmış olmasına rağmen vatandaş alım gücünden mahrum ise ve geliri bu düşük seviyedeki fiyatları karşılayacak durumda değilse hakiki ve reel pahalılık buradadır ve vatandaş en çok bu durumdan müteessir olur. (Eski devirde olduğu gibi).

Bunu müşahhas bir misalle izah edelim, Şeker bugünkü fiyattan zahiren çok ucuz... Fakat vatandaşın alım kabiliyeti mefkut. Yıllık istihlâk 70 - 80 bin ton. Bugün fiyatlar hayli yüksek fakat istihlâk beş misli artmış vaziyette. O halde vatandaş o ucuz şekerden niçin cüzi bir istihlâk ile yetinmektedir? Bunun sebebini, iktisadi konjonktürün millî gelir ve vatandaş iştira gücünün o durgun devreye nazaran çok farklı ve müspet bir seviyeye ulaşmış olmasında aramak lâzımdır. Öte yandan, işaret etmek lâzımdır ki fiyatlar hemen her memlekette mütemadiyen yükselmektedir. Bu vaziyet harbi takibeden yılların periyodik tecellileridir. Bunu, yalnız memleketimize has bir âraz olarak göstermek doğru ve samimî bir hareket tarzı değildir. Eğer buna bir iktisadi hastalık demek caizse istisnasız bütün milletlerin bu hastalığa musabolduğunu unutmamak lâzımdır.

Dış ticaret rejimi:

Dış ticaret rejimine getirilmiş olan yenilikler yüksek heyetinizin malûmudur. Bu yeni tedbirler ticari hayatımızda bir emniyet ve istikrar âmili olacaktır. Takas, ona bağlı muamele ve hususi muamele şeklindeki faaliyetlerin bertaraf edilmesi ve kotalar sisteminin tatbiki büyük bir ferahlık yaratacak, tahsis ve transfer sisteminin mahzurlarını ortadan kaldıracaktır. İç fiyatlarla dış fiyatlar arasında geçen yıllarda müşahede edilen büyük farklar primler sayesinde izale edilmiş olmaktadır.

Bütün mesele günlük ve geçici bâzı zorlukların veya bâzı tedbirlerin mukadder intibak devresindeki bâzı ufaktefek aksaklıkların istismarı suretiyle günlük politikaya elverişli bir zemin hazırlanmasından kaçınılması zaruretidir.

Muhterem arkadaşlar, yeni dış ticaret rejimimizin 'birkaç aydan beri tatbik edilen ve memleketimizde ticari istikrar ve gelişmenin tahakkukunu sağlayacak faaliyeti yanında bizi gerek ithalât ve gerek ihracat bakımından bâzı sıkıntılara mâruz

birakan dış borçlarımızın son zamanlarda bir konsolidasyon programına bağlanmış olması ayrı bir ferahlık vesilesi olmuştur.

Bilindiği gibi Avrupa İktisadi İş Birliği Teşkilâtının memleketimizin stabilizasyon programı muvacehesinde, transferi gecikmiş borçların konsolide edilmesini uygun görmesi Paris'te cereyan eden bu konudaki müzakerelerin müsbet bir neticeye bağlanmasını mümkün kılmıştır. Avrupa İktisadi İş Birliği Teşkilâtına dâhil memleketler tarafından açılan 73 milyon dolarlık yardım ise % 5 3/4 faize tâbi olup ilk defa taksiti 31 Aralık 1963 te tediye olunacaktır. Faizin başlangıç tarihi ise 1 Temmuz 1959 dur.

Dış yardım: Mâkul ve tabî bir fiyat nizamını tesis etmek, mal ve hizmet arzı ile para arzı arasındaki nispetsizlikten doğan sipekülâtif teşebbüsleri ortadan kaldırmak istikrarın temininde başlıca âmil olacaktır.

Sağlanan dış yardımların bütün iktisadi tedbirlerimizin rahatlıkla tatbikinde ve müspet neticeler istihsalinde büyük hizmeti aşikârdır. Bu başarılı eseri dahi gölgelemek hususunda muhalefetin memleket sathında daha ilk gününden yapmaya çalıştığı esefe şayan propagandanın ne memleketimize ne de onların ümidettikleri politikalarına bir faydası olmayacağına işaret etmeyi de lüzumlu addediyorum. Bir taraftan dar ve anlayışlı vasatlar içinde yardımın tam zamanında sağlandığını ve memleket için faydalı telâkki eylediklerini ifade ederlerken (Rüştü Aksal - Ferid Melen - Hürrem Müftügil) öte yandan büyük halk toplulukları önünde ve kongrelerinde bu yardımın üzerine çok şeyler sıçratmışlardır. Bilhassa Sayın İnönü'nün bu kürsüden Maliye Vekilinin beyanatına cevap verirken bu yardım için (Maliye Vekilinin beyan ettiği gibi iktisadi bir zafer değildir. Eğer böyle bir zafer bir defa daha tahakkuk ederse milletçe huzur içinde yaşamak imkânı kalmıyacaktır.) tarzındaki ifadelerini gurubunun salahiyyetli elemanlarının görüşü ile mütezat telâkki etmeye imkân yoktur. Müsaade ederlerse aynı ifadeyi küçük bir revizyonla ben de bir defa daha tekrar etmek isterim:

«İktidar Hükümeti böyle iktisadi yardımı tekrar sağladığı zaman milletin değil muhalefetin huzur içinde yaşaması mümkün olmayacaktır.»

Muhterem arkadaşlar, muhalefetin en ağır tenkidlerini tevcih eylediği mevzulardan birisi de Millî Korunma Kanunudur. Arkadaşlar, bâzı kanunlar vardır ki, sevk edildikleri zaman içindeki şartlar onun kanunlaşmasının haklı ve kuvvetli sebeplerini taşıdığı halde bir an gelir ki, bu şartlar büyük mikyasta değişmiş olabilir. Bu takdirde o günün icapları bunun derhal tadilini veya ilgasını zaruri kılar. Kanun hakkındaki hükümleri işte bu son duruma göre, onun sevkindeki aktüalitenin zail olduğu bir sırada değerlendirmek doğru olmaz. İşte Millî Korunma Kanunu da bu mahiyetteki mevzuattan birisidir. Bugün kolayca mahkûm ettiğimiz bu kanunu, o günün şartlarıyla mütalâa etmek lâzımdır. Karaborsanın en azgın bir şekilde memleketi baştanbaşa kasıp kavurduğu bir devrede birçok memleketlerin başvurduğu bâzı ağır hükümlerle bunu önlemeye çalışmak yegane kurtarıcı tedbir olarak görünmekte idi. Bugün muhalif muvafık aleyhinde konuşan muhterem arkadaşlarımızın birçoğunun aynı kanunu Mecliste en samimî ümit ve heyecanla alkışladıkları cümlemizin malûmudur. Bu sözlerimle kanunun devamını müdafaa eylediğim mânası çıkarılmamasını rica ederim. Bu kanununun bugünün şartlarıyla bağdaşmadığı açık bir vakiydir.

Yeni ithalât ve ihracat politikamız her iki istikamette ferahlık yaratacağı için böyle kayıtlayıcı hükümler ihtiva eden bir kanunun tatbikine devam için de, bir sebep kalmamış bulunmaktadır.

Kanun hakkındaki hükümlerimizi bu zaviyeden mütalâa etmek ve bunu Hükümetin muvaffakiyeti veya muvaffakiyetsizliği ile irtibatlandırmak bu bakımdan yersizdir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet, yeni ticaret rejimimiz ve istikrar politikası üzerinde hiç bir fedakârlık yapmak niyetinde değildir. Takibolunan rotada en ufak bir inhıraf olmayacaktır. O halde, prensiplerde muhalif muvafık topyekûn mutabık olduğumuza göre istikrar politikasının müstakbel başarısını emniyetle bekliyebiliriz.

Bir defa umumî prensip meselelerini gözden geçirelim. Yeni iktisadî rejim, İktisadî Devlet Teşekküllerinin kredilerinin emisyonu müncer olmayacak yollardan temin edilmesi ve açıklarının normal kaynaklardan karşılanması kabul edilmiştir. Tatbikat bu yolda yüründüğünü göstermektedir. Merkez Bankası kanaliyle mutaden sağlanan

krediler 250 milyonu Toprak Ofise aidolmak üzere bidayette 400 milyon lira olarak tesbit edilmiş ve bunda her hangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Keza bu teşekküllerin fiyat tarifeleri konjonktüre uygun bir ayarlamaya tâbi tutulmuştur. Geçmişteki gibi zararlı çalışmalarına mahal bırakılmamıştır.

İthalâtta alman ve ihracata ödenen prim fazlası, âmme sektörünün Merkez Bankasına olan borçlarının tasfiyesinde kullanılacaktır. Bu suretle emisyon giden yolların mühim birisi de bu suretle kapanmış olmaktadır.

Keza mâkul ve tabî bir fiyat nizamının teessüsü için iç ve dış fiyatlar arasında normal bir disparite sağlanması, öte yandan iç fiyatlarda bir istikrar meydana getirilmesi hedefi gözetilmektedir. Piyasadaki kredi bolluğunun massedilmesi iç fiyat istikrarında mühim âmil olacaktır.

Üzerinde ısrarla durulan konulardan birisi de kredi stabilizasyonudur.

Şurası muhakkaktır ki, kredi plâfonunu muayyen bir seviyede dondurmak para hacmini daraltmaya müncer olacak bir tedbir değildir. Bu, henüz tedavüle katılmayan, fakat katılmaya amade bulunan hazır paranın çekilmesi yolunda bir tatbikat şeklidir. Yani enflasyon yaratması muhtemel bir nakit faaliyetinin bertaraf edilmesi tedbiri mahiyetindedir.

Kanaatimizce piyasada görülen darlık, ithalât emtiası satıldıkça piyasanın likiditesi artmak suretiyle bertaraf olacağı gibi, ihracatın hızlanıp dövizlerin paraya çevrilmesiyle de bir ferahlığa ulaşacaktır. Kaldı ki, Merkez Bankası istihsale matuf kredilerde hiçbir kısıntı yapmamaktadır ve yapmayacaktır.

30 Haziran stabilizasyon plâfonu dokuz milyar iki yüz yirmi beş milyon liradır ve bu miktar 1957 nin aynı tarihine nazaran bir milyar beş yüz altmış milyon bir fazlalık göstermektedir. Öte yandan döviz rentrelerinin karşılığı olan Türk paraları bu plâfonun dışında bırakılmıştır. Binaenaleyh piyasada vahim bir darlık meydana getirecek bir para seviyesi asla mevzu bahis değildir.

Rejimin muvaffak olması için bu tedbirler üzerinde hangi sebeple olursa olsun bir gevşetmeyi değil, bilâkis hassasiyetle ve titizlikle tatbikatın bir başarı âmili olabileceği düşünülmelidir. Dış ticaretimizin gün geçtikçe tabii mecrasına daha fazla girdiğini ve 1959 yılı içinde daha müspet ve başarılı neticelere ulaşacağını kuvvetle ümid ediyoruz. Geleceğe emniyetle bakmaktayız. (Soldan; alkışlar)⁹⁵.

Futbol müsabakalarında müşterek bahisler tertibi hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, muhterem muhalefete mensup arkadaşlarımız eğer bu kanun tasarısı hakkında gruplarında yaptıkları müzakere ve münakaşa için ayırdıkları zamanı tasarının tetkikine hasretmiş olsalardı, şu anda anlaşmamız hiç de güç olmayacaktı. Böyle olmadığı içindir ki, bu muhterem arkadaşlarımız tetkiksiz olarak bu kürsüye çıkmışlar ve tasarıyı çok ağır ve tasarının mâna ve mahiyetiyle asla alâkası olmayan hücumlara hedef tutmuşlardır. Ve yine bu bakımdandır ki, bunun edebiyatını yaparken, okul çağındaki genç yavruların, istikbalimizin garantisi olan gençlerimizin kötü bir yola sürüklendiklerini ve kumara alıştırdıklarını iddia edecek kadar ileri gitmişlerdir.

Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan arkadaşlarım bu tasarının mahiyeti ve taşıdığı karakter hakkında izahlarda bulundular. Bu sebeple ben ayrıca bu noktalarda izahta bulunmayacağım.

Yalnız, bilhassa üzerinde ısrarla duran ve bunun Ceza Kanunumuzun maddei mahsusasına tevfikân kumar telâkki edilmesi lâzımgeldiği yolunda iddiada bulunan arkadaşımıza bilhassa hatırlatmak isterim ki, bu Ceza Kanununu iktibas ettiğimiz memlekette bahsi müşterek usulü tatbik edilmektedir. Acaba bu memleket kendi kanuniyle bunu nasıl telif etmiştir?

Şurası muhakkaktır ki, evvelce izah edildiği gibi kumar ile hiçbir alâkası mevcut değildir. Bu, muayyen bir spor bilgisini ve zihnî tahmin kabiliyetini ve bir müsabakanın sportmence tecellisine vesile verecek bir teşebbüs mahiyetindedir. Bir defa, haftada, İstanbul'da 10, Ankara'daki şimdiki usule göre 8 ve İzmir'de 8 takım

⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 892-895.

olmak üzere ceman 26 takımın yapacağı müsabakaların, karşılaşmaların neticesini hakikate en yakın bir şekilde tesbit edebilmek, tahmin edebilmek her halde muayyen bir spor bilgisine ve bütün oyuncular hakkında asgari bir malûmata bağlı bulunmaktadır. Ve şurası şayanı dikkattir ki, bu müsabakalar üzerinde her hangi bir hile bahis mevzuu değildir. Sonra belki başka bölgelerin de iltihakiyle sayıları artacak takımların maçlarının hakemlerini, yan hakemlerini takibederek, bunların şampiyonluklarını, bunların muvaffakiyet ve şeref arzularını tamamen bir tarafa bıraktıracak muayyen bir hedefe yöneltmeye asla imkân yoktur. Binaenaleyh en temiz bir şekilde spor bilgisi olan insanları muayyen bir tahmin esası üzerine toplamayı hedef ittihaz etmekte olan bir kanundur.

Muhterem arkadaşlar, yine bu vesileyle işte Türkiye şöyle kalkınmış, böyle kalkınmış olmasına rağmen niçin bu kaynaklardan medet umulduğunu ifade ettiler. Sayın Vekil gayet güzel ifade ettiler, bizden çok zengin olan milletler acaba fakir oldukları için mi bu usulü kabul etmişlerdir? Bendeniz evvelce bâzı vazifeler ifa ederken tetkik imkânını buldum, Avrupa'da hakikaten bütün spor ve saha tesisleri ve sportif faaliyetler fevkalâde gelişmiştir. Sonra spor bir memleketi dış âleme tanıtmak bakımından tasavvur edilen propagandanın en müsmiri ve faydalısı, en müessiridir. Hepiniz hatırlarsınız bir Finlandiya sporcusu Amerika'nın kalbini fethetmişti. Nurmi'nin memleketi diye Finlandiya'ya sempati toplamıştı.

Bütün gayretlerimize rağmen spor tesislerimize geniş miktarda el atmak mümkün olmamıştır. Sportif faaliyetlerimiz için faydalı kaynaklar temin etmek, bizi dış memleketlerde şeref ile temsil edecek olan sporcularımızın üzerinde ehemmiyetle durmak, bunu ehemmiyetli bir mevzu telâkki etmek zamanı gelmiştir.

Sözlerime son verirken şu noktaya da temas etmek isterim:

Çeşitli mevzularda, bilhassa topluluk meselelerinde daima bir siyanet meleği rolünü oynayan - öyle görünmeyi tercih eden - muhalefet buradaki davranışı ile gençliği alâkadar eden bu mevzuda imtiyazlarının ellerinden alınmış olması endişesi içinde

*bu tasarıyı tasvibetmemektedir. (Soldan bravo sesleri.) Tasarıya müspet oy vermenizi saygılarımla rica ederim*⁹⁶.

5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 40. Maddesine bir (F) fıkrası eklenmesine dair Kanun Münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, bendeniz şimdi konuşan Sayın Generalimizden farklı bir görüşün müdafaaasını yapmak üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunmaktayım. Bilindiği gibi temdit keyfiyeti, İcra Vekilleri Heyetince daha evvel, Temyiz Mahkemesi, Şûrayı Devlet ve Başsavcılık makamını işgal edenler için 68 yaşına kadar devam etmek üzere birer sene müddetle kabul edilmiş olan bir muamele bir tasarruf olarak tesbit edilmiştir, keza profesörler için de... Şimdi Genelkurmay Başkanlığı gibi askerî makamımızın mümtaz bir mevkiini işgal eden bir zat için de Hükümetin hissettiği bir zaruretin ifadesi olarak bu temdit imkânlarından faydalandırılması derpiş edilmiş bulunmaktadır. Ve bu temdidi de bir tadil teklifi olarak getirmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, Genelkurmay Başkanlığı, hepimizin bildiği gibi memleketin müdafaa gücünün esaslı bir şekilde cihazlanmasını, sevk ve idaresini, tertiplenmesini derpiş eden fevkalâde mühim ve komplike bir hizmet makamıdır. Bu makamı işgal eden zatın hu mevzulara büyük bir nüfuz ve vukufu bulunması da şarttır. Mevcut sisteminize göre bu makamı işgal edenler, ordumuzda yüksek rütbeye ulaşmış olanlardır. Böyle mühim bir vazifeyi deruhde eden ve mesuliyet altına giren kimsenin, bugünkü teknik harb silâhlarının sevk ve idaresinin fevkalâde komplike bir mahiyet arz ettiği bir devrede sık sık değiştirilmesi naciz kanaatime göre isabetli olmaz.

Saniyen muhterem arkadaşlar, gelecek sene NATO'nun Başkanlığının memleketimizin Genelkurmay Başkanına tevcih edilmesi kararlaştırılmıştır. Ve bunun şartı da müstemiren 2 sene Genelkurmay Başkanı olarak vazife ifa etmektir. Biz bu şekilde sık sık değişiklik yaptığımız takdirde, başkanlık, başka milletlere geçecektir. Ve bu şerefli vazifenin ifasından memleketimiz mahrum kalacaktır. Bu 3 senelik

⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İctima, 62. Birleşim, 29, IV. 1959, 434-435.

temdit keyfiyeti, tahdidi mahiyette değildir. Hükümet isterse birinci senede, isterse ikinci senede yetkisini kullanacaktır.

Binaenaleyh, Sayın Generalin ifade ettiği gibi, eğer bu vazifeyi ifa eden şahsın fizyolojik bakımdan bir yorgunluğu görülürse, bu vazifeyi ifa etmekte bir mahzur mütalâa edilirse, 65 yaşını takibeden ilk senesinde çekebilir, ikinci senede çekebilir. Mesele bir salâhiyetle teşhiz keyfiyetidir.

Binaenaleyh Hükümet, böyle mühim bir vazifenin ifasında bu kadar mesuliyetli vazifenin başına getirdiği insanın vukuflu ve büyük bir nüfuzu nazarla bu işin idaresini tevdi ettiği insanın o vazifenin icabı olarak sık sık değiştirilmesinin mahzurunu hissettiği zaman onu icabederse yerinde ipka edebilmelidir. Hükümet bu imkâna malik olmalıdır. Her bakımdan memleket ve ordu için faydalı bir hizmet olduğuna inandığım hu teklifin lehinde oy vermenizi bilhassa rica ederim⁹⁷.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı hakkındaki Kanununun 100. maddesinin tadili ve bu kanuna geçici iki madde eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, görüşülen mevzuun ihtilâf konusu olan kısmını arkadaşlarım izah buyurdular. Yegâne mahzur ikramiyenin hakikaten Emekli Sandığına fevkalâde ağır bir külfet tahmil eden kısmıdır. Binaenaleyh Yüksek Heyetiniz Maliye Encümeninin metninin müzakereye esas ittihaz edilmesini kabul buyurduğuna göre, bu metnin sonundaki ikramiye fıkrasının tayyedilmesi maksadı temin eder. Ayrıca Encümene iadesine veya başka türlü müzakere mevzuu yapılmasına lüzum kalmaz. Bendeniz bu suretle halisane bir şekilde bu mevzuun halledileceğine kaniim. Son fıkranın tayyedilmesi suretiyle yüksek reylerinize arz edilmesini rica ederim⁹⁸.

1959 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, İstanbul imarına sarf edilecek para bu 50 milyondan ibaret değildir. Cümlenin malûmu olduğu üzere, 560 milyon bütçesi olan İstanbul

⁹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İctima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 597-598.

⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İctima, 80. Birleşim, 12. VI. 1959, 748.

Belediyesinin ancak bâzı müşküllerini tahfif etmeye medar olacak yeni bir tahsisat verilmek isteniyor. Binaenaleyh, bunun şu veya burada sarf edileceği yolundaki ve hele seçimle alâkalandırılarak yapılan konuşmaları ve isnatları şiddetle reddederiz.

REİS – Necmeddin Bey, bu mevzua girmemenizi rica ederim.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Bütün konuşmalar neticede istimlâke bağlanıyor. Muhterem arkadaşarımdan rica ederim, hakikaten onların bu teklifini kabul edelim. Muhalefet beyaz rey mi verecek, yoksa kırmızı rey mi verecek, onları bir imtihana sokmuş oluruz. (Sağdan, «Beyaz rey vereceğiz» sesleri)*

Muhterem arkadaşarıım, yalnız (İstimlâk) kelimesini koyduğumuz takdirde beyaz rey vereceklerse bidayette yapılan edebiyatın mesnedi kalmaz ve tamamiyle tezada düşmüş olurlar.

Muhterem arkadaşarılar, bu tahsisat muhtemeldir ki, vadedildiği gibi tamamen veya büyük bir kısmı itibariyle istimlâke tahsis edilecektir. Fakat devirlerine aidolarak istimlâk karşılığının başka maksatlarla ve kendilerinin çok iyi bildikleri seçime de tahsis edileceğine dair bir misal arz edeyim.

1950 senesinde...

REİS – Madde ile alâkalı değildir.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *İstimlâkle alâkalı bir misal veriyorum, müsaade ediniz...*

REİS – Müsaade edemem, efendim.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Reyleri dolayısıyla mahkûm ettikleri İstanbul şehri ve onun sakinlerine maddeye bir istimlâk kelimesi koyarak işin karar safhasına geldiğini görünce bir taviz vermek istediler. Bununla evvelce yaptıkları bütün beyanlarıım kendileri bizzat tekbetmiş oldular. Daima gayrisamimî olduklarını, daima mevzuları politik bir hale getirdiklerini teyit yolunda kendilerine fırsat vermek*

üzere, istimlâke hasrî tahsis edilmesini kabul edelim. Bakalım kendilerinden beyaz rey istihsal edebilecek miyiz?⁹⁹

Burdur Mebusu Fethi Çelikbaş ve Kırşehir Mebusu Fazıl Yalçın'ın, Zile hâdiseleri hakkında Meclis tahkikatı açılmasına dair tavrî münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, daha önce müzakere ettiğiniz Uşak hâdiselerinden önce cereyan etmiş olan Zile olayları Ege taarruzunun ufak çaptaki bir tatbikatı ve manevrası mahiyetindedir. Bu konudaki iddiaların, muhalefetin emniyet ve asayişî kasıtlı olarak zedelemeye matuf bâzî teşebbüslerinden ibaret bulunduğu daha önceki izahattan anlaşılmuş bulunmaktadır. Bendeniz zâtî hâdiseden ziyade muhalefetin bu vesile ile elde etmek istediği gaye ve takibetmek istediği politika üzerinde durulmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyim. Bu itibarla mâruzâtım daha ziyade bu noktalara müteveccih bulunacaktır.

Muhterem arkadaşlar, çeyrek asırdan fazla memlekette tek parti sistemini tatbik ve onu ölüncüye kadar elinde tutacağını kayıtsız şartsız bu tek parti sistemini tatbik ettireceğini zannedenler 1950 seçimlerinin siyasi hezimetine mâruz kalınca kaybedileni bir an evvel ele geçirmek için çeşitli yollar aramak kaygusuna kapılmışlardır. İktidarı kaybetmiş bir partinin elbette bunu tekrar elde etmesinin meşru yollardan elde etmesinin tabîi olarak karşılanması icabeder. Fakat bu gayretler, kanun ve nizam çerçevesi dışına çıkmamak şartıyla cereyan ettiği takdirde ancak tasvibedilebilir. Aksi takdirde kanun dışı siyasi faaliyetlerin takibettikleri rota ve bu faaliyeti yürütenlerin davranışlarına göre derece derece anarşi, ihtilâl ve isyan mahiyetini alabilir. Bu gibi ahvalde Hükümetlere düşen vazife kanun dışına çıkma istidatlarını kanun içine sokmak olacağı pek tabîidir. 1950 seçimlerinin Demokrat Parti lehine tecelli eden neticelerine rağmen daha iktidara geldiğimiz ferdasında bugünkü muhalefeti maalesef kanun hudutları içinde faaliyet sarf eden bir parti olarak görmemekteyiz, Daha 1950 yılında «Dahilî emniyet muhtel olmuştur, harici emniyet muhtel olmuştur» iddiası ile B. M. Meclisine gensoru getirdikleri cümlelerin malûmudur.

⁹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 32. Birleşim, 3. II. 1960, 489-490.

Muhterem arkadaşlar, hâdiseler üzerinden 10 sene kadar uzaklaştıktan sonra bugün kendilerine sorsak acaba bu mevzuda mukni bir cevap almamız mümkün olabilir mi? 1950 senesinde muhtel olan dahili emniyet nedir? 1950 senesinde muhtel olan harici emniyet nedir? Bunun cevabını vermeye muktedir olamazlar. İşte bu ruh haleti içindeki muhalefet radyo düğmesini çevirerek bir arzulanan bir istasyon ararmışçasına insafsız isnat ve iftiralarla millette bir aksi seda elde edilebileceğini ümitetmişler, çeşitli mevzular üzerinde durmuşlardır. Hâkim teminatı, basın hürriyeti, üniversite muhtariyeti, suistimaller, iktisadi çöküntüler işte onlar bu nevi silogonları ele alarak zaman zaman kendilerine malzeme olarak kullanmışlardır. Bir taraftan vatandaş toplulukları üzerinde haksız isnat ve iftiralarla, tezvirlerle arzuladıkları fikri, vasatı hazırlama cehdinde bulunurken, öte taraftan kanun dışı şiddet cereyanlarına hız vermişler, Devlet otoritesini tahribetmek, kanunları tatbikten alıkoymak, kitleleri tahrik ederek plânlarının tatbikinde onları birer alet olarak kullanmak yolunu bir vasıta olarak telakki etmişlerdir.

Muhterem arkadaşlar, muhalefetin siyasi faaliyet olarak intihap ve takibeylediği bu yol niçin ihtiyar olunmaktadır? Belki hepimizin, hepinizin hatırına bu sual gelebilir. Bunun cevabını 8 Ağustos 1949 tarihinde İsmet Paşanın Denizli konuşmasında bulmak mümkündür. Paşa bu konuşmasında diyor ki, «Siyaset cereyanlarının haklısını ve haksızını ayırmak son derece mühim bir iştir. Her fikrin etrafında ne kadar delil söylenebilirse, o fikrin aksi istikamette de o kadar delil ileri sürülebilir. Hususiyle demokrasi hayatına yeni girmiş memleketlerde vatandaşın zihnini iftira ile, sövme ile mütemadi bir huzursuzluğu telkinle aklını başından almak, siyaset intikamlarının muvaffakiyet vasıtası saydıkları bir şeydir.» «Vatandaş, bu kötüleme ve iftira tufanı içinde, nerede olduğunu bulmakta hakikaten güçlük çeker.» Sanki senelerce önce söylenmiş olan bu sözler, bugün içinde bulunduğumuz şartların tamamen bir aynası ve bir ifadesidir.

Muhterem arkadaşlarım, ümid ederim ki, muhalefetin anarşist tutumundaki maksadı ve plânlarının ana hatlarını bu beyandan vazıhan anlamış olacaklardır. İftira edecekler, kötülecekler, inkâr edecekler, tahribedecekler ve bu karışık yollardan iktidara gelecekler. Bugünkü yaptıkları bundan başka bir şey midir? Bu plân birkaç senelik iktidarımız devresinde merhale merhale tatbika koyulmuştur. Hepinizin hatırlıyacağı gibi İsmet Paşa daha önceleri sık sık basın toplantıları tertibeder,

fikirlerini ve siyasi kanaatlerini ifade etmekle yetinirdi. Basının ekserisi kendilerinin müttefikî olmasına rağmen, istenilen şekilde neşriyat yapılmasına rağmen vatandaşları tahrik ve siyasi tansiyonu yükseltmek bakımından kâfi derecede bu tedbirlerin müessir olmadığını gördükleri içindir ki, yer yer bahaneler icat edilerek yurt içinde gezilere başlanmış ve muhalefetin numaralı ekipleri her türlü tezvir, iftira ve hakaretlerle dolu bu gezilerde hemen daima kanunların sınırı dışına çıkmak için bilhassa itinalı bir şekilde gayret sarf etmişlerdir. Bunların zabıtları ve tipik örnekleri elimizde mevcuttur. Bütün bu gayretlerin insafı ve izanı kendilerinden üstün olan vatandaş topluluklarının bekledikleri müspet neticeyi göstermediğini görünce meşhur Ege taarruzu veyahut büyük taarruzun plânları üzerinde çalışmaya başlanmıştır. Bir taraftan başvurulmuş bütün tedbirlere rağmen bekledikleri müspet neticenin elde edilememesi, öte yandan bilhassa Demokrat Partinin artan itibarı ve kuvveti karşısında İsmet Paşanın mazideki envestismanını harcayıp büsbütün iflâs etmek pahasına kendilerini Uşak macerasına sürüklemişlerdir. Uşak'ta başlayacak Ege taarruzu veya büyük taarruzun manevraları, daha önce Trakya gezisinde ve Tokad'da bağlamıştı, işte Zile hâdiseleri ilerdeki Ege taarruzunun keşif kolu olarak siyasi olayların arasında bu suretle yer almıştır.

Muhterem arkadaşlar, İsmet Paşa beraberinde Tokad mebusları ve bâzı Halk Partisi mebusları olduğu halde Tokad İl Kongresine gidiyor. Kongrede konuşan İsmet Paşanın iki haksız ve yakışsız beyanı istisna edilirse bunu bir normal ziyaret çerçevesi içinde mütalâa etmek mümkündür.

Bu iki noktadan birisi şudur, devlet reisliği, hükümet reisliği yapmış ve mazisinde bâzı envestismanları bulunan tecrübeli, yaşlı politikacı bir insan olan İsmet Paşa Devlet hizmetinin mesuliyetini müdrük bir insan olarak, vazife başındaki insanlara nasıl hitabedileceğini ve hele Anayasa ile isimlendirilmiş bir hizmet sahasının mesul bir vekiline bundan, başka bir ifade kullanılmayacağını herkesten iyi bilmek lâzım geldiği halde bililtizam ve mütaaddit defa Dahiliye Vekilimize Kütük Bakanı diye hitabetmekten çekinmemiştir.

Keza yine mesul bir Devlet memuru olan Tokad Valisine en ağır hakaret ve tezyifte bulunmaktan kendini alamamıştır.

Muhterem arkadaşlarım, maalesef bunlar eski Devlet ve Hükümet Reisinin politika ihtirasları içinde nerelere kadar sükût ettiği için hazin bir hikâyesi olarak siyasi tarihimizde yer alacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, Tokad'da kongre tamamlandıktan sonra Zile'de bâzı kıpırdanmalar hissedilmekte, programda Zile mevcut değil, programda yok, kongre yok, toplantı yok, meşhur taarruz vesilesi ihdas edilen gençlik kongresi dahi yok. Fakat orada İsmet Paşayı karşılamaya mütaallik bir teşebbüs yapılıyor. Kaymakam kendilerine bunun mümkün olmadığını hatırlatınca bu müracaatlarını geri alıyorlar. Fakat Paşa pürtehevür 6761 sayılı Kanununun idare âmirlerine tevcih etmiş olduğu vazifenin ifasından ibaret olan tedbirlerin alındığını duyduğu zaman pürhiddet, «Kimdir o kaymakam» diyor. Onu bir görevim yahut kendimi ona bir göstereyim.

Muhterem arkadaşlarım, orada kaymakam 6761 sayılı Kanununun 2 ve 3 ncü maddelerinin sarahaten menetmiş olduğu ahvalin tahaddüsüne meydan vermemek hususunda mesul bir idare âmiri olarak kendisine teveccüh eden vazifenin icaplarını yerine getirmek gayretindedir. Kafîle güzergâh dışında, program dışında olan bu seyahati bililtizam icraya girişiyor. Maalesef zabita ile bu ziyaretçi kafîle arasında bâzı hâdiseler cereyan ediyor, kaymakama ağır hakaretler yapılıyor.

Zabitanın resmî elbisesi tahribediliyor, bu vesile ile gayriresmî mesul bir şahıs İnönü'nün direktifi ile olduğunu beyan ederek Tokad mebusları adına Dahiliye Vekiline bu ağır telgrafi çekiyor, burada okunduğu gibi cevabını da alıyor.

Şimdi buradaki bir noktaya, bir zihniyete temas etmeyi vazife addederim.

Muhterem arkadaşlar, İsmet Paşa bir idare âmirinin orada aldığı tedbirleri almasından tehevüre kapılıp bililtizam oraya gitmesi hakikaten üzerinde önemle durulacak bir noktadır. Şu bakımdan önemlidir; İsmet Paşa hâlâ kendisini insanüstü bir kuvvet telâkki etmektedir. Hâlâ eski millî şefin kuvvet ve kudretine sahip olduğu kanaatindedir. Millet in önünde serfürü edeceği kanaatindedir. Şimdi burada bu vesileyle bâzı şeyler ifade edildi. İsmet Paşanın birtakım kıymetlerinden, meziyetlerinden bahsedildi. İsmet Paşanın tarihte bir investismanı olabilir. Fakat onun bugün hiçbir vatandaşın, hiçbir mebustan farkı asla yoktur. Kendisi her

vatandaşın tâbi olduğu şartlara tâbidir. Geçmişteki hizmeti kendisini putlaştırmaya kâfi değildir. Türk milleti 30 küsur senedir bu daima tekrar edilen hizmetlerini vatandaş eda etmeye çalışmıştır. Millet başvekillik vererek bu borcu ödemeye çalışmıştır. Millet Devlet Başkanlığı vererek, tek parti tek şef olarak despot bir idarenin başı olarak millete reva gördüğü çeşitli zulüm ve itisafa sabır ve tevekkülle karşılık vererek bu borcu eda etmeye çalışmıştır. Senirkent, Aslanköy, Özalp, Karaköprü hâdiselerini bu borca mahsubederek ödemeye çalışmıştır. Hiçbir memlekette bir millet hizmetinin bu kadar pahalı ödetildiği görülmemiştir. Memleketine ve hür dünya milletlerine büyük hizmeti olan, yakın tarihin, insanları da vardır. Mongomeriler var, Çörçiller var. Bunlar da vatanlarına, hür dünya milletlerine büyük hizmetler ifa etmişlerdir. Ne kendileri, ne de vatandaşları kendileri için bu şekilde bir şey düşünmüşlerdir. Bu zihniyeti herkes kafasına yerleştirmelidir. Hele bir mareşal Peten misali var ki, muzır bir varlık haline gelince millet kendisini tasfiye etmiştir.

Fevzioğlu arkadaşımız paşanın hizmetleri itibariyle, tarihî şahsiyeti itibariyle hürmete şayan olduğunu burada izaha çalıştı. İsmet İnönü'nün beyaz saçlarından bahsetti. Muhterem arkadaşlar; Türk milleti yalnız İnönü için değil, yaşlı ve beyaz saçlı olan herkese hürmet eder. Maraşal Peten'in de beyaz saçları vardı. Fakat zamanı geldiği anda milletin nasıl bir hükmüne muhatabolduğu cümlelerin malûmudur. Ben ismet Paşanın bu seviyeye düşeceğini kasetmek istemiyorum, Ama esefle söylemek istiyorum ki, bâzı muhteris politikacıların kendisini o yola doğru sürüklemekte olduklarını esefle müşahede etmekteyim. Kendilerinin bu yoldan uzaklaşmalarını temenniye şayan görürüm.

Muhterem arkadaşlar, muhalefet ve lideri İsmet İnönü bütün davranışlarının kanun dışı olduğunu bilmezler mi? Bu hareketlerin memlekette içtimai huzuru ve sükûnu bozacağını düşünmezler mi? Elbette bunun ihtimali yoktur. Bunu herkesten iyi bildikleri gayet tabiidir. O halde niçin bu yolda yürürler. Bilhassa çok şikâyet ettikleri 6761 sayılı Kanunun hükümlerine aykırı hareket etmek ne hukuki görüşle, ne Anayasa ve kanun anlayışıyla asla bağdaşacak durumda değildir. Ama bunun hakiki mahiyeti tamamen başkadır. Bu konuda partilerinin görüşünü ifade eden Turhan Feyzioğlu'nun tespit edebildiğim bir beyanını size arz edeyim. Keza ona iltihak eden ve muvazi şekilde konuşan arkadaşlarının beyanlarını şimdi okuyacağım,

göreceksiniz arkadaşlar bunlardan partilerinin umumi gidişini tesbit etmek mümkün olacaktır. Turhan Feyzioğlu'na nazaran (Gösteri yürüyüşleri Kanunu faydasız, lüzumsuz bir kanundur, tatbik kabiliyeti yoktur. Ve cemiyet bünyesine aykırıdır) demekte.

Mehmet Hazer ise, vatandaşın karşısına sık sık zabıta kuvvetlerini çıkartmaktan hazer etmek lâzımdır, bunun Anayasaya mugayir olduğunu Meclis içinde ve dışında söylemek mecburiyetindeyiz, der.

Sırrı Atalay, daha ileri gider, Devlet otoritesinin böyle kullanılmasına taraftar değiliz, elimizden geldiği kadar bunun mücadelesini yapacağız, der. Bu ifadelerin ışığı altında, muhalefet partisinin, yani C. H. P. nin; (Tasrih edeyim, başka muhalefet partileri de var), nasıl bir rota takibettiği açıkça anlaşılmaktadır.

Muhterem arkadaşlar; bir kanunun Anayasa'ya aykırılığı, bir kanunun siyasi faaliyete aykırı olmasından başka bir kusuru var mıdır? Bu, kanunun hedefi siyasi hayatı emniyet ve huzur altına almaya, anarşist faaliyetleri önlemeye matuftur. Bunu bertaraf edip, rahatça memleketi iğtişâşlara sürüklemek ve siyasi tecavüzleri siyasi faaliyet adı altında maskeleyerek asla mümkün değildir. Bir kanunun Anayasa'ya uygun olup olmadığı şu veya bu şahsın, bir siyasi teşekkülün indî görüşüyle hükme bağlanamaz. Bunun mercii sadece Büyük Millet Meclisidir. Böyle indî hükümlerle ve mülâhazalarla bir emniyet ve asayiş kanununun karşısına çıkıp onu tekmelemek ve yumruklamaya çalışmak az vahîm hallerde anarşi ve daha ileri gidilmesi halinde de isyan ve ihtilâl mahiyeti taşır. Hükümetin, iktidarın vazifesi ise buna asla meydan vermemektir.

Fethi Çelikbaş burada bir çeteden bahsetti. Bir siyasi parti faaliyetini kanun dışında sevk ve idare ederse çete ile siyasi parti arasında fark kalmaz. Nasıl izah etmek mümkündür aradaki farkı? Siyasi parti, faaliyetlerini kanun çerçevesi içinde yürüten bir siyasi teşekküldür. Çete ise, siyasi çete veya her nevi şekaveti icraya müsaidolan çete ise hiçbir zaman kanun ve nizam tanımıyan bir toplumdur, bir teşekküldür. İşte ikisi arasındaki fark budur. Bunun cevabını kendilerinin Başvekili Recep Peker gayet güzel vermiş, 1946 yılındaki Hükümet Beyannamesinde diyor ki: «Kanunun durduğu yerde evvelâ sokakta sonra dağ başlarında şekavet başlar. Kanunlara aykırı

gürültülü istekler ne kadar zorlayıcı istekler olarak görünürse görünsün gözümüzü kırpmadan vazifemizi yapacağız.» Biz de bu fikirdeyiz. Kanun dışında hareket etmesini itiyat edinmiş veya bu temayülü bırakmamış olanlar için iktidara düşen vazife gözünü kırpmadan onları kanun yoluna irca ve kanun içine sokmanın tedbirlerini ve çarelerini mutlak surette almaktır.

Bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığının ne suretle ele alınabileceği gayet güzel halledilmiştir. Bunu şahsi mütalâam olarak arz edecek olsam, muhalefet mebusu arkadaşlarım iltifat etmezler. Bunun hükmünü Sayın liderlerine bırakalım. 10 Mayıs 1950 İsmet Paşa İstanbul'da konuşuyor: Bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığını Devlet Reisi şöyle mütalâa ediyor: «Bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığına hüküm vermek hakkı yalnız Büyük Millet Meclisine verilmiştir.» Turhan Feyzioğlu, Mehmet Hazer ve Sırrı Atalay'a, hattâ Halk Partisine verilmemiştir. Hiçbir teşekküle değil, Büyük Millet Meclisine aittir. «Bizim Anayasamıza göre bu müessese Büyük Millet Meclisi diyor», İsmet Paşa «Bu suretle Büyük Millet Meclisinin Anayasaya muvafık kabul ettiği kanunun bu vasfın bütün kuvvetini taşır.» Demek oluyor ki, Turhan Feyzioğlu, Mehmet Hazer ve Sırrı Atalay arkadaşlarınızın evvelâ Sayın liderleriyle mutabakata varmalarına ihtiyaçları vardır. Burada birbirleriyle istişare etsinler aksi takdirde iktidarda iken bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığını bu şekilde mütalâa edip muhalefette iken bugüne kadar tesbit ve teşhis ettiğimiz tutumları ve hareket ve faaliyetleri istikametinde yürütmek, diğer kanunlar hakkındaki hükümleri tatbik kabiliyeti olup olmadığı gibi birtakım indî mülahazalara tâbi tutmak samimiyetle asla kabiletelif değildir. Ve şimdiye kadar her hâdisede ispat etmiş oldukları gibi kavilleriyle fiillerinin birbirine uymadığının bu suretle en tipik bir misalini tesbit etmiş oluyoruz. Bu itibarladır ki, arz ettiğim bu sebepler bendenizi cidden yese düşürmüştür. Zira muhalefetin gittikçe ölçüsünü kaybeden kanun dışı faaliyetleri memleketi ciddî bir iç huzursuzluk içinde bırakmaktadır. Bunun daha vahîm bir vaziyete gelmesine Hükümet olarak asla müsaade ve müsamaha gösterilmemesi gerektiği kanaatindeyim. Bu itibarla, bendeniz bu mahiyetteki tahkikat talepleriyle değil, Zile bilmem Uşak hâdiseleri dolayısıyla değil, bilâkis bu hâdiselerin tekevününe neden mâni olunmadığı, bugüne kadar sabit olan anarşist ve ihtilâlcî bir metodla siyasi faaliyetinin istikametini apaçık ortaya koyan muhalefetin neden kanunun çerçevesi içine sokulmadığı

hususunda bir istihzah mevzuu olarak buraya getirilmediğinin Hükümetten sorulmasını daha lüzumlu telâkki etmekteyim. Bunun için de Yüksek Riyasete bir önerge takdim etmek kararındayım.

Muhterem arkadaşlar, biz bunu yaptığımız zaman hakikaten gittikçe vahîm bir hal almak istidadını gösteren, memleketin huzur ve asayişini ihlâl etme tehlikesini arz eden bu vaziyetin daha tehlikeli bir hal almasından önce önlemiş olacağız. Bu suretle bugüne kadar memleket sathında yapılmak istenen bu gibi faaliyetlerin iç yüzünü açıklamak ve maskelerini yüzünden almak suretiyle onları hakikî çehreleriyle Türk milletinin önüne çıkmak ve ey Türk Milleti işte muhalefet, bunu size hakiki veçhesi ile takdim ediyoruz. Tanıyın, yakından tanıyın, daha yakından tanıyın, demek mecburiyetindeyiz ve bunun vakti gelmiş hattâ geçmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, Zile mevzuundaki iddialardan anlaşıldığı üzere bu seyahatin program dışı olması sebebiyle vukuundan önceden haberi dahi olmıyan Dahiliye Vekiline kendi arkadaşlarına bilâhara İsmet Paşanın direktifiyle adınıza Dahiliye Vekiline telgraf çekin diyen doktor Faruk Ayanoglu'nun o ağır telgrafı biraz evvel bu kürsüde okunmuş olan ve tabiî telâkki edilmesi icabeden bir cevap vermeyi buraya tahkikat mevzuu olarak getirilmiş bulunmaktadır. Şimdi kanunların kendilerine tevcih ettiği vazifelerden başka bir günahı olmıyan kaymakama en ağır hakaretleri yapan, zabita âmirini tartaklayıp resmî elbisesini tahribeden mütecaviz muhalefet mebuslarına bu hareketlerinden dolayı Dahiliye Vekilinin teşekkür telgrafı çekmesi mi beklenirdi? Görüyoruz ki, gerek kaymakam, gerek zabita âmiri, teşebbüsleri sadece 6761 sayılı Kanunun hükümleri dâhilinde önlemekten ibarettir. Partizanların indî mütalâaları dışında kendisini mesul, suçlu telâkki edecek hiçbir makam mevcudolmadığı halde, hepsinin bilâkis mebuslarının teşriî masuniyetlerinin ref'i hakkındaki tezkereler Büyük Millet Meclisindedir. Bu hâdiselerden dolayı mesul Dahiliye Vekili hakkında Meclis tahkikatı talebi fevkalâde hafif telâkki edilebilecek bir mütalâa ve iddia mahiyetinden ileri gitmemektedir. Bunun ne hukuki, ne teşriî, ne siyasi bir ciddî mesnedi bulunmamaktadır.

Muhterem arkadaşlarımdan bu talebin de bundan evvelki talep gibi reddedilmesi hususundaki şahsi kanaatimi arz eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. (Sağdan ve soldan alkışlar)¹⁰⁰.

T. Büyük Millet Meclisi 1960 Yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım; Meclis bütçesi münasebetiyle Meclis çalışmaları hakkında bâzı mâruzâtta bulunmanın zaruretine inanarak huzurunuzu işgal etmiş bulunmaktayım.

Ben mâruzâtıma başlamadan evvel hepinizin hâtıralarını 11 nci devrenin başlarına doğru götürmek suretiyle hâdiseleri olduğu gibi tesbit ve müşahede ederek neticelere göre hüküm vermeniz için mevzuu iktidara ve muhalefete mensup insaflı arkadaşlarımdan takdirine arz etmeye çalışacağım.

1957 senesinin seçimleri takibeden devrede muhalefetin Meclise gelişi ve o sıralardaki davranışı hepimizin hatıralarında menkuştur. Daha evvelki devrenin küçük kadroyu ihtiva eden mebus sayısı bu devre birkaç misli arttığı için olmalı ki, Meclis gayet gürültülü idi. Hattâ o zaman içerde ve dışarda ifade edildiği gibi, fiziki mukayeselerin dahi yapıldığı, «Biz bu kadar sayıdayız ama iktidar ekseriyetine üstün gelecek kudretteyiz» şeklindeki hükümlerle ve davranışlarla Meclis çalışmasına başlandığı malûmunuzdur. Eğer vakit vakit çıkan hâdiselerle karışan bu hale çalışma demek caiz ise.

Muhterem arkadaşlar, bugün bu kürsüde daha evvel konuşan muhalefete mensup arkadaşlarımız şikâyet yollu bâzı beyanda bulundular. Grupu adına konuşan Nüvit Yetkin arkadaşımız bugün gayet yumuşak bir eda ile meselelerini izah etmeye çalıştı. O Nüvit Yetkin arkadaşımız ki, Grup Başkan Vekili olarak belki Grupa mensup arkadaşların emrinde olması lâzımgelen yerlerde ve bugün Riyasetin bir çok tutumunu tenkid eden ahvalde, Riyasete «Seni tanımıyorum» diyebilen ve söz verilmediği halde bu kürsüyü zorla işgal eden arkadaştır.

¹⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İctima, 37. Birleşim, 15. II. 1960, 896-900.

Muhterem arkadaşlar, ben bu mevzuda cidden bu çatı altında vazife görmek mevkiinde olan bir mebus olarak üzüntü duyduğumu arz etmek ve sarahatle ifade etmek isterim ki, daha evvel de yaptığım tetkiklerden edindiğim intıbaa göre XI nci Devre Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti kurulalıdan beri vazife görmüş olan örnek devirlerdeki Büyük Millet Meclisinnin hiçbirisi ile mukayese edilemeyecek kadar feci şartlar altında vazife görmüştür.

Burada sadet dışı söz ve beyanda bulunduğu için sözü kesilen muhalefet mensubu bir hatibin, «Beni buradan süngü kuvvetiyle indirebilirsiniz» dediğini işittik.

MEHMET HAZER (Kars) – Gayet tabî.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) – *Tabî diyor. Bu Meclis 1789 Fransız İhtilâl Meclisi değildir. Siz bir Montanyarlar, Jironenler veya Jakobenler grubu değilsiniz. Bu Meclis bu milletin büyük ekseriyetiyle ve kanunların çerçevesi içinde muhalif muvafık milletçe seçilmiş olarak millî iradeyi temsil eden bir Meclistir. Ve bu Meclisin içinde böyle birtakım, kahramanlık özentileri ve şartları asla ötekine benzemediği halde «Beni süngü kuvvetiyle indirebilirsiniz» demenin çocukça bir ifade olduğunu ben söylemesem dahi duyanlar ve bu beyanları zabıttan okuyanlar ânlıyacaktırlar.*

Muhterem arkadaşlar, bu mevzuda bu kadarla iktifa ederek sözlerimi tamamlamıya çalışacağım.

Bu kürsüye çıkan arkadaşlardan bâzuları mebusluk ciddiyet ve vakarı ile kabili telif olmayacak şekildeki atvar ve hareketlerle bir komedyen edası ile ve beyanlarda bulundular.

YAŞAR ALHAS (Urfa) – Ayıp Ayıp!

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Bu hitabın, ciddiyet ve vakarı ihlâl eden bir mebusa müteveccih olması, lâzımdır. Hâdiseyi objektif olarak takdirlerinize iktiran ettiren bir kimse için ayıp olan bir şey yoktur.*

Muhalefete mensubolsun, muvafakata mensubolsun her mebus Büyük Millet Meclisinin bir âzası olduğunu ve kendisine tevdi edilmiş bu millet vezifesinin mebusluğun icabı olan vekar ve ciddiyet içinde ifa edilmesi lâzımgeldiğini müdrik olmalıdır.

Bunun dışında ve hakikaten esef edilecek vaziyetlerde hadiseler müşahede ettik ve çok zaman buranın bir Meclis mi yoksa başka bir yer mi olduğunda tereddüde düştük. Bunları yapanlar mahdut sayıda da olsalar, mebus oldukları için, Meclis çalışmalarından bahsederken, elbette ki, elem verici bu çeşit hâdiseler üzerinde duracağız. Biz ancak bu gibi elem verici hâdiselerin tekerrür etmemesini temenni ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar; işte İçtüzükte şikâyet edilen İçtüzük tadil ve tahditleri doğrudan doğruya olmamış, muhalefete mensup arkadaşlarımızın bu davranışları yüzünden vâki olmuştur. Mecliste Meclise yaraşır bir şekilde müzakerelerin cereyanını temin için bu hükümler vazedilmiştir. Binaenaleyh evvelâ bundan şikâyet edenlerin şikâyetlerine mevzu ettikleri hususları müdrik olarak, buna bizzat meydan vermenin vebalini omuzlarında hissetmeleri lâzımdır.

Soru müessesesinin ne kadar dejenere edildiğini söylemeye lüzum yoktur. Bir günde, müzayedeye çıkarır gibi şu kadar sözlü soru verdim diye gazete manşetlerinde bu haberler bir kahramanlık gibi telâkki edildi.

REİS – Cümlelerinizi tamamlamanızı rica edeceğim.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - Muhterem arkadaşlar; muhterem Riyaset sözlerimin bittiğini hatırlatıyor. Mâruzâtımı tamamlarken, Meclis Riyasetini ve Meclis çalışmalarını ve tutumunu tenkid eden arkadaşlarımdan evvelâ Meclisin ve mebusluğun vakar ve haysiyetine uygun şekilde hareket etmelerini, kanun ve nizamların dışında bir hâdiseye meydan vermemelerini ve İç tüzüğü göz önünde tutmalarını temenniye şayan bulurum. Burada tenkidlerin tek taraflı mukayeselerle

değil, kendi harekât ve sekenatlarıyla birlikte ele alınarak yapılması suretiyle bir neticeye varmalarını bilhassa rica ederim¹⁰¹.

Emniyet Umum Müdürlüğü 1960 yılı Bütçesi hakkında yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlar, C. H. Partisi Grubu adına konuşan Ferda Güley arkadaşımızın buradaki beyanını ben üzülererek, hayretle ve dehşetle dinlemiş bulunuyorum. Burada arkadaşımız kavlen türlü üslup ile dışarda ifade ettiklerini Meclis huzurunda, Türk Milleti huzurunda tescil ettirmiştir.

Ben şimdi bu sözlerini tahlil edecek, bunun mânasını ve bu partinin tutumu ile bu konunun nasıl birbirine intibak ettiğini anlatmaya çalışacağım. Bu sözler hakikaten tarihe ve zabıtlara geçmeye sezadır. Türk Milletine aynen intikal ettirmek çok yerinde olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, bu partinin sözcüsü türlü beyanlarda bulundular. Meselâ kendilerine mensup bir arkadaş, «Umumun tasvibine mazhar olmıyan kanun hüsrana mahrumdur. Hürriyetlerin mahvına müncer olan bir Devlet otoritesine taraftar değiliz. Bunun elimizden geldiği, gücümüzün yettiği kadar mücadelesini yapacağız» diyor.(Sağdan, «doğru» sesleri)Doğru değil beyler.(Sağdan, «doğru» sesleri)

İsmet Paşa bakın 1 Kasım 1948 de ne diyor: «Siyasi parti olarak ve fert olarak Cumhuriyet kanunlarına riayetkar olmayı esas umde saymak lâzımdır. Demokrasi ve Devlet mevcudiyetinin şartı vatandaşın kanunlara riayetten ayrılmaması, ayrılmayı düşünmemesindedir.» Paşa ile mutabık mısınız? Paşa o gün söylediği ile bugün mutabık mıdır? Bir parti eğer bu şekilde «Kanunları dinlemiyoruz» der, bu şekilde kanunlara karşı direnir, onları dinlemezse o siyasi bir teşekkül değil, bir çetedir. (Soldan, bravo sesleri) (Sağdan, gürültüler)Hangi teşekkül olursa olsun kanun hudutları dışına çıktığı nispette meşruiyet hudutlarını da aşmış, meşru olmak vasfını kaybetmiş demektir. Ve ona artık siyasi bir parti veya siyasi bir cemiyet denemez, onu kanun dışı bir teşekkül addetmek zaruri olur.

¹⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 45. Birleşim, 23. II. 1960, 294-295.

Yine Başvekilleri, 2 Ağustos 1949 da Bursa konuşmalarında «Demokrasi kanun demektir. Hepimiz mevcut kanunlara itaatle mükellefiz. Kanunu değiştirmek istiyorsak, bu; T. B. M. Meclisine ait bir salâhiyettir. Vatandaşlar, mevcut kanunlara kayıtsız ve şartsız itaatle mükelleftir.» demişti. (Sağdan, «Tamam, tamam» sesleri) Bu sözlerle, şimdi bu davranış arasında bir münasebet kurmaya imkân var mı? Bunu burada zabıtlara tescil ettirmek istiyorum. Arz ettiğim gibi; encümenlerde de vâki beyanlarıyla, bu parti mensuplarına, kanunlara itaat eder şekilde çalışmaya azmetmiş ve karar vermiş bir siyasi teşekkül hüviyeti ve vasfı vermekte müşkülât çekiyoruz.

Muhterem arkadaşlar; diyorlar ki, «Biz gidiyoruz, diğer mebuslarla beraber, zabıta kuvvetleri bize şu müşkülâtı çıkarıyor. Fakat Başvekil veya Vekiller gidiyor onlara mâni olunmuyor.»

Muhterem arkadaşlarım, bir Hükümet memleket sathında dolaşmaya vatandaşla temas etmeye, icraatının neticelerini tâkibetmeye ve yeni kararlar almaya mecburdur. Bu sıfat ile Hükümet erkânı veya başı olarak dolaşan insanların elbetteki benden, sizden ve bir mebustan farkı olacaktır. Kendilerini acaba Başvekilin, Devlet Reisinin veya Vekillerin gölgesi mi sanıyorlar da bu şekilde hareket etmek istiyorlar? (Gülüşmeler) Kanunlar kayıtsız şartsız hangi sıfat ve salâhiyetle olursa olsun bütün vatandaşların siyyanen iktifa etmeleri lâzımgelen hüküm ve kuvveti haizdir. Buna riayet etmiyen, buna itaat etmiyenleri, mazideki envestismanı ne olursa olsun, hepsinin kanun kuvveti önünde başları ezilir. Ve bu memlekette Devlet otoritesinin hiçbir suretle tahribedilmesine müsaade edilmez. (Soldan, alkışlar)¹⁰².

Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, bu mevzu Bütçe Encümeninde arız ve antik konuşuldu. Şimdi beyanatta bulunan arkadaşlarımız orada da cevaplarını aldılar. Bir şeyi tekrar edeyim. Bursiyerlerin tahsisatlarının arttırılması her zaman kendileri için faydalı olmayabilir. Ve ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalabilir. Bu masrafların büyük bir

¹⁰² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 47. Birleşim, 25. II. 1960, 476-477.

kısmı, takdir ederseniz ki, yemek ve yurt masraflarını teşkil etmektedir. Hükümet bu mevzu ile alâkalandı. Orada ifade edildi, Maarif Vekili ve Devlet Vekillerinden bir arkadaşımız bu işi süratle ele almak hususunda vazife aldılar. Ucuz yemek ve yurt temini hususunda harekete geçilmiş bulunmaktadır. Birinci tarafı bu.

İkincisi, Bursiyerlerin mecburi hizmet kanunu gelmektedir. Arkadaşımızın söylediği gibi kanun iki sene evvel gelmiş değildir. Bu sene encümene intikal etmiştir ve encümenden yakın bir zamanda çıkacaktır. Yalnız, bütün bu dâvalar yalnız bu zaviyeden değil, politik mevzudan değil, kökünden halledilecektir. Mecburi hizmetler ve bunun karşılığı eda edilecek hizmetler hangi esas ve şartlara bağlanacak. Bunlar kanunda derpiş edilmektedir. Binaenaleyh işte o zaman mesela burslu okuyan öğrenci, al paranı kanuni vecibeden beni azade tut diyemeyecektir. Çünkü takdir buyurursunuz ki, kanuni vecibeden kurtulmak başkadır, ahlâki vecibe başkadır. Kanuni vecibeden kurtulunabilir. Bir insan 10 sene içinde borçlu olduğu kimseye borcunu ödemezse kanun onu muaf tutar. O adama sen borçlusun dendiği zaman ben kanunen borçlu ödedim der, ama acaba ahlâkan diyebilir mi? İşte burisiyenin vaziyeti ve bilhassa...

SUPHÎ BAYKAM (Adana) – Tavzih etsin.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Bursun karşılığını ödeyip mecburi hizmetini yapmamak mümkündür. Fakan ahlâki telâkkilerimize göre borcun ödendiğini kabul etmek mümkün değildir.*

REİS – Mevzua lûtfen.

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) – *Ben bu seviyeye düşmeyeceğim. (Sağdan, gürültüler)*

SUPHÎ BAYKAM (Adana) – Sen askerî liseden ayrıldın borcunu ödedin mi?

NECMEDDİN ÖNDER (Devamla) - *Tetkik edin, bana askerî liseden atıldın diyenler bunu ispat etmezlerse dünyanın en namussuz insanları, en şerefsiz, ahlâksız şahıslarıdır. Ben liseden değil subay olarak ordudan ayrıldım. Hem de ufak bir hâdise, yoklamaya girmemek, saç kesmemek gibi bir mesele yüzünden, o zamanın*

telâkkilerine göre, orduda disiplini bozacağı telâkki edilerek ve Askerî Temyiz Mahkemesinin bozmasına rağmen rahmetli büyük bir insanın emsal olur diye ısrar etmesi üzerine. Liseden ayrıldığı yolundaki iddiayı ispat etmesseniz namussuz ve şerefsizsiniz. Bu Meclisin huzurunda ahlâksızlık ve şerefsizlik örneği olarak(Sağdan, şiddetli gürültüler) ispat etmeye mecbursunuz. Aksi takdirde üzerinize uhu ile yapışmış bir şerefsizlik ve ahlâksızlık damgası olarak kalacaktır¹⁰³.

Ticaret Vekâleti 1960 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, muhalefet arasında, görüş ayrılığının en keskin şekilde kendini hissettirdiği hususların başında hiç şüphesiz her iki partinin iktisadi politika anlayışı gelmektedir.

Muhalefet yıllardan beri kendi iktisadi görüşünün daha isabetli olduğu iddiasını savunmaktadır. Bu itibarla C. H. Partisinin ısrarla iddia edilen iktisadi politikalarına kısaca bir göz atmak yerinde ve faydalı olacaktır.

Muhterem arkadaşlar;

Bugünkü muhalefet iktidarı devresinde iktisadi politikasına mesnedolarak kanaati ve tevekkülü esas almıştır. Yani istihlal edebileceğiniz kadar istihlal edecek, yatırımlar istihlâkten artan imkânlarla tahakkuk ettirilecektir. Kendi tabirleriyle iktisadi kalkınma, kaynakları zorlamadan, imkânlardan faydalanmak suretiyle yapılmalıdır. Bunun içindir ki, uzun yıllar iktisadi gidişin karakteri durgun, hareketsiz bir politika vasfını taşımakta devam eyledi. Zira uzun yıllar âtil bırakılmış, yoksul ve mahrum bir memlekette istihlâkten ne artacaktı ki, onunla kalkınma yapılabilirdi. Netice iktisadi tansiyon düşüklüğüne müncer oldu. Bu durum nüfusu hızla gelişen memleketimiz için bir iktisadi felâket sayılmak icabediyordu.

İşte 1950 senesinde Demokrat Parti iktisadi vaziyeti eski iktidardan bu hal ve şartlar içinde devir aldı. Şimdi bir de Demokrat Partinin iktisadi politikasına bir göz atalım.

¹⁰³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 48. Birleşim, 26. II. 1960, 633-634.

Muhterem arkadaşlar;

Demokrat Parti işte bu durgun hareketsiz ekonomik hayata dinamik, hareketli bir istikamet vermeyi politikasının esasını ittihaz ederek işe başladı. Eski devrin meskenet ifadesi olan uyuşuk iktisadi politikasını silkip attı. Kalkınmayı, investismanı, başta kredi olmak üzere iç ve dış kaynaklar, yardımlar, yoliyle tahakkuk ettirmeye çalıştı. Gerek zirai sahada, gerek sınaî sahadaki, gelişmelerin imkânlarını hazırladı. Para ve kredi hacminin genişletilmesini bütün bu hareket ve faaliyetlerin muharriki olarak kullandı. Bir taraftan kredi mekanizması müspet bir yolda işletilirken dış yardımlardan da âzami derecede faydalanmak suretiyle vâki inkişafın tahakkuku sağlandı.

Keza sermaye terakümünün tedbirleri alınırken bunu bilhassa istihsâl sektörlerine tevcih edilmesinde itina gösterildi. Emisyon miktarında husule gelen artış sayesinde memleketimizin iş ve istihsal sahasındaki, büyük gelişmelerin yolu açıldı.

Muhterem arkadaşlar, işte Demokrat Parti zamanındaki iktisadi vaziyetin seyrini gösteren tablo ile Halk Partisi devrinin, iktisadi durumunu belirten tablonun ana hatları...

Muhterem arkadaşlar, Demokrat Partinin bu dinamik iktisadi politikasının neticesi zirai, sınaî sahada ve her nevi iş sahasında mesut ve müspet inkişafın, meydana gelmesi olmuştur. Bunlar takibedilen politikanın isabetini gösteren birer kıymetli müş'ir sayılmak icabeder.

Muhterem arkadaşlar;

Bütün bu gelişmelerin istihlâkin artmasına sebeb olacağı tabî idi, keza hızla artan nüfus tezayüdünün gerektirdiği istihlâk hacmi da göz önünde buludurulmak mecburi ve vakia idi. Nitekim istihlâkin 1950 seviyesine nazaran her sahada çok artmış olması vatandaş iştira gücünün ve umumi kalkınmanın en bariz müş'iri olmuştur.

Muhterem arkadaşlar, takibedilen politikanın rotası ve neticeleri ne olmuştur?

Muhterem arkadaşlar;

Bizim iktisadi politikamız, bizim kalkınma politikamız uzun senelere ayarlanmış rolanti bir politika değil, fiyatla tediye muvazenesiyle, türlü güçlüklerle ve hattâ muhalefetin yıkıcı politikası ile boğuşmayı göze alan bir politikadır. Bu anlayış ve bu davranış yeni bir zihniyetin, Demokrat Parti iktisadi politikasının ifadesi ve zihniyetidir. İşte bu anlayış Türkiye iktisadi kalkınmasının temelini teşkil eder.(Soldan, alkışlar) Bergama'da ve Torbalı'da, haber vereyim, kendileri vatandaşlar tarafından yuhalanmıştır. İşte onların iktisadi görüşleri, işte memleketin menfaatına mülâhaza ettikleri davranışları ve en tipik misalini sıcağı sıcağına tesbit etmiş olmaları. (Alkışlar)¹⁰⁴.

2.1.2. Hasan Hayati Ülkün

2.1.2.1. Hasan Hayati Ülkün Biyografisi

Hasan Hayati Ülkün 1915 yılında Nevşehir'in Göre kasabasında doğmuştur. Baba adı Mustafa, anne adı Hatice'dir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur ve İngilizce bilmektedir. Hakim ve savcılık görevlerinde bulunmuştur. İstatistik Umûm Müdürlüğü Tasnif Şubesi Daimî Memurluğu, Zonguldak Mıntıkası İktisat Müdürlüğü Memurluğu, Palu ve Artvin'de Savcı Yardımcılığı, Kilis, Sarkışla ve Nevşehir Hukuk Hakimliği, Görele Hakimliği bulunduğu yer ve makamlardır¹⁰⁵.

X. Dönem Niğde ve XI. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Hasan Hayati Ülkün 22 Aralık 1994 yılında hayatını kaybetmiştir¹⁰⁶.

27 Mayıs Darbesi'nin etkilediği milletvekillerinden biri de Hasan Hayati Ülkün'dü. Yassıda Duruşmaları'nda 5 yıl hapis cezasıyla yargılandı¹⁰⁷. Türk Ceza Kanunu'nun 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay

¹⁰⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 48. Birleşim, 26. II. 1960, 730-731.

¹⁰⁵ **TBMM Arşivi**, TBMM Âzasına Mahsus 2130 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası (Bkz. Ek 14) Hasan Hayati Ülkün'ün Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 15)

¹⁰⁶ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 744.

¹⁰⁷ Metin Toker, Haftanın İçinden İbret Levhası, **Akis**, Cilt 22, Sayı 377, 1961, 14.

müddetle Nevşehir’de emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi¹⁰⁸

Hasan Hayati Ülkün, milletvekili seçildiği şehir olan Nevşehir’i ihmal etmemiştir. Seçmenleriyle temas etmek üzere mebusluğu döneminde şehre gelmiştir¹⁰⁹. Avanos ilçe kongresine de iştirak etmiştir¹¹⁰. Ayrıca şehirde bulunan diğer iki Nevşehir milletvekili Münip Hayri Ürgüplü ve Zihni Üner ile birlikte Nevşehir’in merkez köylerini gezerek yapılmış, yapılmakta ve yapılacak işleri bizzat mahallinde görerek, gerekli tedbirleri almışlardır¹¹¹.

2.1.2.2. Meclis Faaliyetleri

Hasan Hayati Ülkün, 1957 seçimlerinde aldığı 28.697 oyla XI. dönemde milletvekili seçilmiştir. Dönem içinde Adliye Encümeni ve Meclis Kütüphanesi Encümeni üyeliği yapmıştır¹¹². XI. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre, mecliste 2 konuşma yapmış, 1 kere de teklifte bulunmuştur. Bu konuşmaları ve teklifi konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

2.1.2.2.1. Meclis Konuşmaları

Bir kısmı ithal eşyalarından alınmakta olan Hazine hissesinin kaldırılması hakkındaki Kanun münas

ebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, bir mükellef kütesini muhatap tutması itibariyle, alıcı kütesinin alış takatini tahfiş etmek maksadiyle bu kanunu getiren Hükümeti ve

¹⁰⁸ Mehmet Özsakallı, **Yassıda Yargulamalarının Türk Basınındaki Yankıları**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2009, 173.

¹⁰⁹ Mebuslarımızdan Biri Daha Geldi, **Yeni Nevşehir**, Sayı 118, s.1, Nevşehir 1 Ekim 1959 (Bkz. Ek 16)

¹¹⁰ Avanos D.P. İlçe Kongresi Mebuslarımızında İştirakiyle Yapılmıştır, **Yeni Nevşehir**, Sayı 120, s.1, Nevşehir 3 Ekim 1959 (Bkz. Ek 17)

¹¹¹ Mebuslarımızın Merkez Köylerindeki Tetkikleri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 120, s.1, Nevşehir 3 Ekim 1959 (Bkz. Ek 17)

¹¹² Arslan, 766.

Maliyeyi bihakkin tebrik ve takdir etmek yerinde olur. Bunun portesi bir milyara yaklaştığı için de Hükümetin mükellef yahut müstehlik vatandaşlar karşısında duyduğu hassasiyeti ve alâkayı göz önüne alırsak bu kanunun ehemmiyetini bir kere daha tebarüz ettirmiş oluruz.

Buraya kadar muhterem arkadaşlarla beraber olduktan sonra, gerek bütçe mülâhazasıyla gerek başka mülâhazalarla bir milyar civarında bir varidatı bir kalemde bir süngerle sildikten sonra 100 milyonun ipkasına şaşmamak mümkün değildir. (Sağdan, bravo sesleri).

Şöyle arz edeceğim: Filhakika 100 milyon lira bütçe için bir yekûndur ama bir milyar daha muazzam bir yekûndur. Eğer bu kalemler ayrı ayrı tetkik edildiği takdirde Hazine hissesi kaldırılan maddeler arasında benzinden daha tercihe şayan bir madde yoksa, akar yakıttan daha tercihe şayan bir madde yoksa bendeniz bu kanunu teklif eden Hükümetle beraber olmaktayım. Ancak eğer akar yakıttan daha şayanı tercih bâzı maddeler olabilir ki, bunun bir kısmında Hazine hissesi ipka edilebilir ve bir kısım akar yakıtın istisna edilebileceği hatıra gelemez mi idi? Yahut tamamen mükellefiyet akar yakıt üzerine tahmil edilecek yerde yüzde beş, on nispetinde bir Hazine hissesi aynen ipka edilemez mi idi?

Bâzı arkadaşlarımız ve sözcü arkadaşımız, akar yakıt üzerinde Hazine hissesinin daha az olduğunu, yabancı memleketlere göre bizde bunun daha hafif olduğunu ve satış fiyatının yüksekliğini yalnız Hazine hissesinden neşet etmediğini, muhtelif vergi kaynaklarından ileri geldiğini söylüyorlar. Anlatmak istediğim cihet budur arkadaşlar.

Filhakika akar yakıtın fiyatını yükselten sebepler arasında bâzı vergiler, bâzı resimler mevcuttur. Bunları tahfif veya Hazine hissesini ilga ederek tadil edilemez miydi? Tevzin edemez miydi? Ve yine ben şunu öğrenmek isterim ki; Hazine hissesi ilga edilen maddeleri şümulüne giren saha ve müstehlikle akar yakıtın şümulü ne giren saha ve müstehlik arasında ne gibi bir fark mevcuttur? Bendeniz samimiyetle arz edeceğim; bana gelen inikaslar her halde kendilerine de geliyor. Bu akar yakıt fiyatlarına vâki olan üç, beş kuruşluk zamdan sonra köylerdeki ziraat artık at, saban ziraatinden % 90 nispetinde makinalı ziraate intikal etmiş olduğu için traktör,

biçerdöğەر, nakliye hususları bu üç, beş kuruş zamdan sonra vaktiyle dönümü on liraya sürdürülürken bundan sonra 16, 18, 20 liraya sürdürülecektir, diyorlar. Ve yine diyorlar ki; hepimiz traktör kullanmıyoruz; hepimizin ziraat aletleri ve makinaları yoktur. Bu gibi vasıtalara malik olan vatandaşlardan istifade etmeye mecburuz. Artık karasapanı, pulluğu terk ettik. O halde bu mecburiyetimizi hattâ istismar eden makina sahibi olan kimseler karşısında 15 - 20 lirayı böyle bir ücret olarak, tohumluk ve saire olarak tefrik ederek bir dönüm başına masraf 30 - 40 liradır. Halbuki bizim gelirimiz ancak bu kadar ya var, ya yoktur diyorlar. Her halde Maliye Vekili bunu tetkik etmiştir. Fakat bize bunu etraflıca izah etmelidir. Zirai istihsal, memleketimizin sınai istihsalini de beslemekte olan bir hinterland, bir memba, bir kaynaktır. Bir taraftan, sanayide ucuzluk ve kolaylığa doğru gitmekte olduğumuzu kabul ve iddia ederken bu sınai sahayı besliyecek olan ziraat sahasında da bir ucuzluk ve kolaylık temin etmek elbetteki hatıra gelmek lâzımgelir.

Bundan başka bunun nakliyeye inikası da az değildir. Evet; mütemadiyen söylenebilir ki, akar yakıtın kilo başına bu zammın inikası 3 - 5 kuruşu geçmeyecektir. Fakat bu akar yakıtın sarf mahallerindeki hareketlere tesir eden miktarını kontrol etmek imkânına malik miyiz ? Burada 3 kuruş zammediliyorsa ertesi günü sarf mahallerinde bu rakam kilo başına 15 kuruş olarak inikas ediyor.

Bundan başka gerek ziraat sahasında, gerek istihsal sahasında, gerek münakale sahasında bu 3 - 5 kuruşun ilâvesinden dolayı burada nefes tüketmektense Maliye Vekilinin veya Bütçe Encümeni M. Muharririnin bu Hazine Hissesinde kaldırılmak şümülüne akar yakıtın da ithalini temelli etmesi, şayet bu pek lüzumlu ise akar yakıtın bir istihsal unsuru olarak kıymetinin azaltılmasından başka çareleri araştırmalarının, bunu bu kürsüde vadetmelerinin pek yerinde olacağına kaaniim..

Bundan başka müteredit konuşmalardan hiçbir fayda olmadığını zannediyorum. Bâzı arkadaşlar diyorlar ki, «yabancı memleketlerde akar yakıt fiyatı bizden pahalıdır.» Bâzı arkadaşlar «ucuzdur», bâzıları ise «deblokaj kuruna göre hesab edilmiştir», diyorlar. Her ne ise bunun hakikatini burada ifade etmekte neden müşkülât çekilmektedir? Akar yakıtın satın alınmasında doların hangi kuru üzerinden hesab edildiğini bilmekte fayda vardır. Yabancı memleketler bu malları kendi memleketlerinde daha pahalı satabilirler. Hatıra gelebilir ki, bizim de bir çok

mallarda yaptığımız gibi, o memleketler içerde pahalı, dışarıya daha ucuza satabilirler. Bütün bu mülâhazaların Hazine Hissesiyle bir alâkası olmadığına kaaniim. Hazine Hissesi başka türlü temin edilemez mi idi? Mutlaka bunun ipkısı sahası akar yakıt mı idi? Kaldırılmakta olan mallar arasında bundan daha şayanı tercih oln başkaları yok mu idi? Ondan sonra şayet bu lüzumlu ise, mutlaka akar yakıt buna muhatabolacak ise akar yakıttan diğer vergi ve resimlerin tenzil edilmesi suretiyle hiç olmazsa hissene bize ıstırap veren kararın tahfif edilmesi mümkün değil midir?

Ben Maliye Vekilinden ıstırhamlarımı tekrar ediyorum. Hazine Hissesi kaldırılan maddeler içerisinde bırakılmış fakat akar yakıt kadar hayati olmıyan ve onun yerine vergiye tâbi olacak başka bir madde yok mudur?

Şayet yoksa bir istihsal unsuru olduğuna göre, akar yakıt memlekette maliyetlerin ucuzlamasına veya artmasına müessir bir madde teşkil etmesine ve bunu da fiilen kontrol imkânı bulunmamasına binaen akar yakıtın Hazine hissesi haricinde ucuzlatılması mümkün müdür, bize bunu vâdederler mi? Rica ediyorum¹¹³.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat encümenlerinin vazife ve salâhiyetleri hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, maddedeki (Encümen) kelimesi (encümenleri) şeklinde olacaktır, bu şekilde tashihini rica ederim¹¹⁴.

Muhterem arkadaşlarım, dokuzuncu madde (Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat encümenlerince itihaz olunacak kararlar veya tedbirler aleyhine itiraz olunamaz) şeklinde bir sarahat ihtiva etmektedir. Encümenimiz, bu maddeyi bu sarahat dairesinde, hiçbir itiraz mercii kabul etmiyen şekilde kabul etmiş ve böylece tedvin etmiştir.

Teklif sahibi olarak Sayın Hüseyin Ortakçioğlu (Bâzı hallerde bâzı hususlar için kabili itiraz olabileceği) şeklinde bir beyanda bulundular. Encümenimiz, şayet yanlış anlamamış isem, böyle bir beyana iştirak etmemektedir.

¹¹³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6.Cilt, 2. İctima, 19. Birleşim, 24. XII. 1958, 287-288.

¹¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İctima, 61. Birleşim, 27. IV. 1960, 306.

Mutlak olarak katiliğini huzurunuzda ifade ederim.

REİS - Encümenim bu tavzihiyle maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir¹¹⁵.

2.1.2.2.2. Teklifi

5423 sayılı Esnaf Vergisi Kanununun kaldırılması ve 5421 sayılı Kanunun bâzı maddelerin tadili ve bâzı maddelerine fıkralar ilâvesi hakkındaki 6582 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı hükümler ilâvesine mütedair 6838 sayılı Kanuna muvaffak madde ilâvesine dair (2/233) verdiği teklif:

Nevşehir Mebusu Hasan Hayati Ülkün'ün, 5423 sayılı Esnaf Vergisi Kanununun kaldırılması ve 5421 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bâzı maddelerine fıkralar ilâvesi hakkındaki 6582 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı hükümler ilâvesine mütedair 6838 sayılı Kanuna muvakkat madde ilâvesine dair kanun teklifi (2/233) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)¹¹⁶.

2.1.3. Zihni Üner

2.1.3.1. Zihni Üner Biyografisi

Zihni Üner 1900 yılında Aksaray'da doğmuştur. Baba adı Ahmet Hulusi, Anne adı Rasime'dir. Harp Okulu, Fen Tatbikat Okulu ve Fransa Versaille Yüksek Askerî Mühendis Okulu mezunudur. Yabancı dil olarak Fransızca bilmektedir. Fen ve Tatbikat Okulu Demir Yolu Öğretmenliği, Genelkurmay Başkanlığı Demir Yol Mütahassıslığı, Demir Yol Tugayı Komutan Muavinliği, Genelkurmay Ulaştırma Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur ve askeriyede Tuğgenerallik makamına

¹¹⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İçtima, 61. Birleşim, 27. IV. 1960, 306-307.

¹¹⁶ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 9. Birleşim, 1. XII. 1958, 4.

kadar yükselmiştir¹¹⁷. Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı kadrosundan Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü görevinde bulunmuştur¹¹⁸.

X. Dönem Niğde ve XI. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Zihni Üner evli ve iki çocuk babasıdır. 12 Eylül 1962 yılında hayatını kaybetmiştir¹¹⁹.

27 Mayıs Hareketinden sonra Yassıada Adalet Divanınca yargılanan Zihni Üner hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi¹²⁰. Kayseri'de cezaevinde bulunduğu sırada hastalandı. Tedavi için getirildiği Ankara'da vefat etti¹²¹.

Mebusluğu döneminde Nevşehir'e gelen Zihni Üner; merkez, kaza ve köylerde seçmenleriyle ve parti teşkilatıyla temaslarda bulunmayı ihmal etmemiştir. Bu temaslarda neticesinde tespit edilen ihtiyaçları ilgili vekâletlere verecek ve Genel Kurul'a da ayriyeten izahta bulunacaktır¹²². Temaslara, Belediye salonunda kalabalık halk kitlesine seslenerek başlamıştır ve halkın isteklerini dinlemiştir¹²³. Akşam Üçhisar'a gitmiş ve halkın sevgi tezahüratıyla karşılanmıştır¹²⁴. Daha sonra Sulusaray, Çat ve Narköy'e uğrayarak halk ile temaslarda bulunmuştur¹²⁵. Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu ilçeleri ile Zile köyüne gitmeyi ihmal etmemiştir¹²⁶.

¹¹⁷ **TBMM Arşivi**, TBMM Âzasına Mahsus 2131 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası (Bkz. Ek 18) Zihni Üner'in Seçim Mazbatasını İçin (Bkz. Ek 19)

¹¹⁸ **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, Fon kodu: 30.11. Yer No: 02.185.38.11. (Bkz. Ek 20)

¹¹⁹ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 744.

¹²⁰ Mehmet Özsakallı, **Yassıada Yargılamalarının Türk Basınındaki Yankıları**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2009, 173.

¹²¹ Arslan, 765.

¹²² Mebuslarımızın Tetkikleri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 46, s.1, Nevşehir 10 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 21)

¹²³ Mebuslarımızın Halk İle Temasları Devam Ediyor, **Yeni Nevşehir**, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 22)

¹²⁴ Mebuslarımız Üçhisar'da, **Yeni Nevşehir**, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 22)

¹²⁵ Mebuslarımız Köylerimizde, **Yeni Nevşehir**, Sayı 49, s.1, Nevşehir 14 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 23)

¹²⁶ Mebuslarımız Avanos ve Ürgüp'te, **Yeni Nevşehir**, Sayı 50, s.1, Nevşehir 15 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 24)

Zihni Üner ayrıca gazetecilik konusunda da hassas davranmış ve dönemin gazetelerinden “Yeni Nevşehir Gazetesi” ne teşekkür mahiyetinde bir mektup göndermiştir¹²⁷.

2.1.3.2. Meclis Faaliyetleri

Zihni Üner, 1957 seçimlerinde aldığı 28.787 oyla milletvekili seçilmiştir. Dönem içinde Milli Müdafaa Encümeni üyeliği yapmıştır¹²⁸. Ulaşabildiğimiz kaynaklara göre mecliste 16 ayrı konuda konuşma yapmıştır. Bu konuşmaları konularına göre şöyle sıralayabiliriz:

2.1.3.2.1. Meclis Konuşmaları

Subaylar Heyetine mahsus terfi Kanununun 8. Maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; Selim Soley arkadaşımız bu kanun teklifinin makabline de teşmilini istiyen muvakkat bir madde teklif etmektedir. Subay ve askerî memurların terfileri malûmuâliniz diğer memurların terfileri gibi değildir. Bunların terfileri kıta hizmetleri ve saire gibi birçok hususlarla da takyidedilmiştir. Eğer bu kanunun makabline de teşmili kabul buyurulursa bu takdirde bunun tatbikatında birçok müşkilâta mâruz kalınacak ve mevcudolan diğer kanuni hükümlerle bu husus telif edilemeyecektir. Bu bakımdan encümen bu teklife iştirak etmemektedir¹²⁹.

İmar ve İskân Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun lâiyhası münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, İmar ve İskân Vekâletinin kuruluş Kanununun ikinci maddesi bu Vekâlete verilmekte olan vazifeleri tadadetmektedir. Bu vazifeler arasına girmesi icabeden mühim bir nokta hakkında mâruzâtta bulunmak için söz almış

¹²⁷ Sayın Mebusumuz Zihni Üner’in Gazetemiz Yazı İşleri Müdürlüğüne Gönderdiği Mektubu, **Yeni Nevşehir**, Sayı 15, s.1, Nevşehir 30 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 25)

¹²⁸ Arslan, 765.

¹²⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 51. Birleşim, 26. III. 1958, 88.

bulunuyorum: Sivil müdafaanın, imarı ve şehircilik esaslarını ihtiva eden kısımlarının bu Vekâletin vazifeleri arasına bir bent halinde sokulması.

Muhterem arkadaşlarım, bugünkü modern harb silâhları karşısında sivil müdafaa bütün dünya milletlerini geniş ölçüde meşgul eden bir mevzu haline gelmiş bulunmaktadır. Bugünün otoritelerinin ağzından bu mevzuun ehemmiyeti hakkında bir iki misal arz edeceğim.

Eisenhower diyor ki: «Sulhü idame ettirmek için üç kuvvetimiz var: Birincisi askerî, ikincisi misilleme, üçüncüsü de sivil müdafaadır.»

Mareşal Montgomery diyor ki: «Daha sulh zamanında devletler bir sivil müdafaanın temellerini atmazlarsa bir cihan harbi vukuunda mâruz kalacakları vaziyet felâkettir.»

Birleşmiş Milletler Sivil Müdafaa Başmüsaviri şöyle diyor: «Atom ve hidrojen silâhlarının mevcudiyeti, onların muazzam tesirlerinin bilinmesine ve müstakbel bir harbde bunların kullanılacağına şüphe bulunmamasına rağmen, sivil müdafaa bakımından tedbirli ve hazırlıklı bulunmamak bir millî intihardır, veya cinnettir. Çünkü sivil müdafaa millî mevcudiyetin teminatıdır.»

İkinci Dünya Harbinde Nagazaki ve Hiroşima'ya atılan ve 20 şer kilo kudretinde olan atom bombaları, Japonları sivil müdafaa bakımından hazırlıksız yakalamış, silâhlı kuvvetlerinin henüz yıpranmamış olmasına rağmen düşmana teslim olmalarında mühim bir âmil olmuştur. Bugün bu silâhların kudreti, megatom olarak ifadesini bulmaktadır.

Sivil müdafaanın önemine böylece işaret ettikten sonra bu mevzuun îmar ve İskân Vekâleti vazifeleriyle olan münasebetine geçiyorum:

Bir memleketin imar işlerinde sivil müdafaa bakımından şu iki ana prensip yer alır. Birinci prensip; modern silâhların tesirlerinden şehirlerin kabil olduğu kadar az mutazzarır olmalarını sağlayacak prensiplerin şehircilik esaslarına ithali.

Şehir plânlarının tanziminde, tadilinde veya tevsiinde alınması zaruri sivil müdafaa prensipleri hakkında bir fikir vermek için şu misallerin zikri mümkündür:

Yangınları önleyici kuşakların tertibi, yol genişliklerinin ve bina yüksekliklerinin anayollardaki yığınlar dolayısıyla tıkanıklık tevlidetmiyecek şekilde tertibi, bilhassa hedef teşkil eden bina gruplarının dağıtılması, bâzı tesislerin şehir dışına alınması v. s. gibi.

İmar işlerinde sivil müdafaa bakımından ikinci prensip; binaların konstrüksiyonlarında silâhların tesirlerine karşı makul mukavemet derecelerinin temini ve yangınları önleyici tertiplerin alınması, binalarda sığınak inşaatı... gibi sivil müdâfaa tedbirlerinin yer almasıdır.

Bugünkü modern şehirciliğin genişleme istikametleri, sivil müdafaa bakımından mâkul hadler içinde kalmak şartıyla, şehircilikten yerine getirilmesi istenen hususlara birçok defalar aykırılık göstermemektedir.

Diğer taraftan binaların konstrüksiyon itibarile, silâhların tesirlerine karşı mâkul mukavemet derecelerini sağlamaları da binaların yangına, depreme dayanıklı konstrüksiyonlar halinde vücuda getirilmeleri, iyi işçilik ve malzeme kullanılarak inşa edilmeleri suretiyle bazan tamamen ve bazan kısmen gerçekleşmektedir. Bu bakımlardan şehirciliğini ve yapı tekniğini modern bir görüşle düzenliyen memleketlerde, sivil müdafaanın bu sahaları yüklediği külfetler, altından kalkılmaz problemler olmaktan uzaktır.

Arz ettiğim sebeplerle İmar ve İskân Vekâleti, yurdun imarında sivil müdafaayı ilgilendiren hizmetlerin ana prensiplerini kuruluş Kanununa alması, bugünkü topyekûn harb doktrini icap ve zaruretlerinden bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar; encümende müzakeresi sırasında bu mevzu üzerinde söz aldım. Muhterem İmar Vekili bu mevzuların elbette ki şehircilik plânlarının düzenleneceği zaman icabeden makamlarca dikkate alınacağını ve bu müesseselerin yerlerini bulacağını ifade ettiler. Bendeniz bu kanaatte değilim.

Muhterem arkadaşlar; bir memleketin büyük otoritelerinin dediği gibi; barıştan itibaren, şehircilik sistemleri ve inşaat mevzuları içine alınması icabeden sivil müdafaa kabilinden mühim tedbirler ihmal edilirse, tehlike gelip çattığı zaman; tıpkı 2 nci Dünya Harbinde olduğu gibi, Japon kuvvetlerinin şaşırıp kalmasına benzer bir vaziyet karşısında, muazzam millî bir tehlike doğabilir ve o zaman tedbir almak imkânı hâsıl olmaz. Bu itibarla İmar ve İskân Vekâleti yurdu baştanbaşa imar etmek gibi muazzam bir dâva üzerinde yürürken, lütfetsin Vekil Beyefendi, teşkilât kanunlarının ana vazifeleri içine bir bend halinde fevkalâde millî ehemmiyeti haiz olan sivil müdafaa mevzuunu da dikkate alsınlar ve böylece bu tehlike barış zamanlarından itibaren lâzım olan ehemmiyetle dikkate alınmış bulunsun.

Bu hususta bir tadil tavrı hazırladım. Tavrımın mahiyeti şudur, muhterem arkadaşlarım : «Yurdun hassasiyet arz eden bölge, şehir ve kasaba imar plânlarında, büyük tesis ve yapılarda, sivil müdafaa bakımından alınması lüzumlu tedbirlerin ilgili vekâletlerle müştereken tesbit ve tatbikini sağlamak.»

Muhterem arkadaşlar, bu teklifim yüksek kabulünüze iktiran buyurulduğu takdirde, bununla memleketin sivil müdafaa gibi mühim bir mevzuunda İmar Vekâleti de bugünkü savunmalar icabı olan vazifeyi şimdiden takabbül etmiş bulunacaktır. Zaten diğer vekâletlerle bir koordinasyon halinde çalışmak esas olduğuna göre, İmar Vekâletinin, vazifeleri arasında bu ehemmiyetli mevzu da zikredilmek suretiyle takabbül buyurulursa sivil müdafaa bakımından barıştan itibaren alınması icabeden tedbirler hususunda şimdiden bir huzur duymuş oluruz.

Muhterem arkadaşlarım, iki nokta üzerinde daha durmak istiyorum : Bunlardan birisi; Devlet yapı işleri, ikincisi kadaastro işleridir.

Devlet yapı işleri, yüksek malûmunuz olduğu veçhile, bugün muhtelif vekâletler emrindeki inşaat teşekkülleri ile Nafia Vekâleti emrindeki Yapı ve İmar Dairesi Reisliği tarafından yürütülmektedir.

Millî Müdafaa Vekâletinin muazzam bir inşaat teşekkülü vardır. Muhterem arkadaşlarım, eski bir asker arkadaşınız olarak ifade edeyim ki, bu teşekkülümüz, Millî Müdafaa bünyesindeki inşaatı büyük bir azim, iman ve ihtimamla yürütmek

istemelerine rağmen, bu işin elbette ki doğrudan doğruya kompetanı olan, doğrudan doğruya bu husustaki bütün eleman ve vasıtalara malik bir Devlet branşı bünyesinde ve bir elde toplanması fevkalâde hayırlı ve bugünkü malzeme ve personel noksanını da itmam edebilecek mahiyette bir hareket olur. Encümen hu mevzu üzerinde sempati gösterdi. Hattâ Nafia Encümeni bunun bir dairede toplanmasının zaruri olduğuna işaret ettiler ve bunun bir ara merhale olarak Nafia Vekâleti emrinde toplanmasına karar verdiler. Fakat teknisiyen arkadaşlarım da emindirler ki, bütün memleket çerçevesi içinde mesken kelimesiyle ifadesini bulan muazzam bir dâvanın, projesinden çivisine kadar etüdlerini, rasyonalizasyonunu üzerine almış olan İmar Vekâleti içinde Devlet yapı işleri de, bu gayet küçük mevzu da, yer alabilir. Hattâ kendi mesken inşası için, mesken proje ve malzemelerinin tahakkuku için kurduğu teşkilâtla bunu yapabilir. Kaldı ki, bütün Devlet daire ve teşekkülleri mevcut inşaat eleman ve vasıtalarını bir araya getirmekle kudreti çok artmış olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; Nafia Vekâleti mazbatasında da zikredilmiştir, bu memlekette muhtaç bulunduğumuz 40 bin teknik personele nazaran bugünkü mevcudumuz, 5 bindir. İhtiyacın sekizde biri ile çalışmaktayız. Bu kadar kıt ve dar bir teşkilâtla iktifa edip teknik elemanı şu veya bu kısma taksim etmek gibi bir israfa gitmek, dâvamızı baltalar ve bunun toplanış yeri de Nafia Vekâleti değil, İmar ve İskân Vekâleti olacaktır. Nafia Vekâleti esasen, liman, karayolları, demiryolları, santraller ve memleketin su işleri gibi muazzam dâvalarla meşguldür. Yapı işlerinin yeri Nafia Vekâleti değil, İmar ve İskân Vekâletidir.

Muhterem arkadaşlarım; sabrınızı suiistimal ettiğim için özür dilerim. Muhterem Vekil Beyefendi; gerek encümende, gerek Yüksek Heyetiniz huzurunda bu mevzua temas ettikleri zaman buyurdular ki; «Yapı işleri İmar Vekâletine bir yük olur.» Bendeniz bu kanaatte değilim. Bir kerre, mevzu itibariyle, projelerinden tutunuz da en küçük çivisine kadar yapı işleri İmar ve İskân Vekâletinin mevzularından biridir. Kaldı ki; zekâsı itibariyle, kabiliyeti itibariyle, kültürü itibariyle ve şimdiye kadar gördükleri vazife itibariyle Muhterem İmar ve İskân Vekili Medeni Berk gibi bir arkadaşımızın bu vekâletin başında bulunması dolayısıyla, Devletin bütün inşaat personelini ve vasıtalarını vekâletinin bünyesi içinde toplaması halinde bu hizmetin görülmesi katîyen kendilerine bir yük teşkil ettirmeyecektir. Bunu en büyük bir

disiplin altında, tek bir idare altında bulundurarak büyük işler başaracağına bendeniz kaani bulunuyorum.

Üçüncü bir nokta olarak mâruzâtta bulunayım. Kadastro mevzuu encümenlerde mevzuubahsoldu. Muhterem arkadaşlarım; İmar ve iskân Vekâletinin vazifelerini tespit eden 2 nci madde baştan aşağı harita ve plânla başlamakta, harita ve plânla devam etmekte ve harita ve plânla bitmektedir. Binaenaleyh bu kadar muazzam ve mühim bir vakia olan harita ve plân mevzuunu kendi bünyesi dışında bırakmak, vekâletin doğrudan doğruya kendi işlerini sektedar edecek bir vaziyet olur. Kaldı ki, bugünkü ; «Hazırlama ve hazırlatma» şeklinde tasarıya girmiş olan kelimelerden anlıyoruz ki, bu vekâlet kendi bünyesinde harita ve plân için bir teşekkül kurmak ihtiyacındadır ve bunu kabul etmiştir. Bugün harita ve plân eski devirlerde olduğu gibi takeometre veya plânçete usulüyle başarılmıyor. Havadan fotoğraflar alınıyor ve bunların değerlendirilmesi suretiyle tahakkuk ettiriliyor. Tayyere ekiplerine, büyük makinalara ve malzemeye ve fevkalâde hassas, fevkalâde mühim ve bugün dış memleketlerden bile çok zor temin edilebilen âletlere ihtiyaç göstermektedir. Bu kadar mühim bir işin İmar Vekâleti tarafından tek başına başarılabileceğini zannetmiyorum. Bunu belki Harita Umum Müdürlüğünden bâzı elemanları buraya kaydırmak ve bunlara bâzı tavizlerde bulunmak suretiyle başarmaya gayret edecektir.

Bu sebeple lûtfetsinler Kadastro kısmını bu vekâlet bünyesine alsınlar, encümende de konuşulmuştu. Tapu ayrı bir teşkilât olarak buradan ayrılabilir. Esasen bu iki teşkilât bir arada doğmamıştır. Uzun yıllar tapu ve kadastro ayrı teşekküller olarak idare edilmiş ve ancak 1927 senesinde birleşmiştir. O zamandan beri 3 defa murakabe makamı değiştirilmiştir. Yüksek malumunuzdur ki, bu teşekkül şimdi Devlet Bakanlığının murakabesindedir. Devlet Bakanlığı ki, doğrudan doğruya bir vekil ve kalemi mahsustan başka bir teşkilâtı yoktur. O itibarla bu teşekkülün İmar Vekâletinin içine girmesi hem muhtacolduğu plânları hazırlamak, hem de memleketin resmî ve hattâ hususi teşekküllerinin işlerini temin bakımından en

rantabl bir iştir. Bu üç hususun bu vekâletin vazifeleri meyanına girmesi için birer takrir arz ediyorum. Kabulünü Yüksek Heyetinizden arz ve istirham ediyorum¹³⁰.

Muhterem arkadaşlarım, İmar ve iskân Vekâletinin kuruluş Kanununun müzakeresi münasebetiyle 9 ncu maddede ikinci defa huzurunuzu işgal ettiğim için özür dilerim.

Aradan iki gün geçmiş olduğu için, müsaadenizle mevzuu bir iki cümle ile hulâsatan arz edeyim.

9 ncu madde İmar Umum Müdürlüğünün vazifelerini tesbit etmektedir.

Proje ve İmar Müdürlüğü. Proje memleketin imarında yapılacak olan projelerin dikkate alınması icabeden mühim hususları bu maddenin (A) bendi tadat etmektedir. Şöyle ki; Bütçe Encümeninin kabul ettiği metinde, yurdun tabiî, iktisadi, turistik ve diğer şartlara göre imar bölgelerini tesbit etmek. Bu bendin son fıkrasında da (Bu hususları temin etmek üzere Vekiller Heyeti kararı ile alâkalı vekâletler mümessillerinden mürekkep bir heyet kurulur) denilmektedir. Muhterem arkadaşlarım, burada mühim olan üç nokta, yani şehir projelerinde dikkate alınması icabeden tabiî, iktisadi ve turistik gibi üç nokta tahdidedilmemiş olsaydı (Memleketin imar projelerinde dikkate alınması lâzımgelen hususları Vekiller Heyetinin kararı ile teşekkül edecek bir daire, bir heyet tezekkür eder ve müştereken tesbit eder) denilseydi, elbette ki, coğrafi, iktisadi ve turizm mevzuları içinde imar projelerine esastan taallük eden sivil müdafaa mevzuu da bunun içine girmiş olurdu. Fakat burada bilhassa üç mühim noktayı zikredip de en aşağı bunlar kadar mühim olan sivil müdafaa mevzuunun, Nafia ve Dahiliye encümenleri gibi ihtisas encümenlerinin kabul etmesine rağmen, son encümende çıkarılması ve Muhterem Vekilin de bu hususa iştirak etmesi, bu mühim dâvanın tâli bir dâva olduğu ve ihmal edilebileceği gibi bir endişe tevlidedecektir. Muhterem İmar Vekilinin geçen celsedeki mâruzâtına verdikleri cevaptan müteşekkirim. Fakat bu noktada kendileriyle mutabık değilim.

Buyurdular ki, «burada sivil müdafaa meselesi de bu maddenin içinde mündemiştir, diğer şartlar ve bu hususu karar altına alacak heyet vasıtasıyla mündemiştir». İşte bu nokta üzerinde bendeniz Vakil Beyefendinin fikirlerine iştirak etmiyorum. Çünkü

¹³⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 60. Birleşim, 16. IV. 1958, 292-295.

burada mühim olan noktalar tadadedilmiştir. Sivil müdafaa mevzuu, bu memleketin müdafaası mevzuu, bilhassa sivil müdafaa mevzuu, elbette ki, memleketin turistik mevzuu kadar mühimdir, elbette memleketin iktisadi mevzuları kadar mühimdir. Çünkü muhterem arkadaşlarım, memleket bütün çocuklarını ve ieabederse, memleket dâvası için, bütün varlığını vermekten çekinmemektedir. Bu kadar mühim mevzuu, diğer şartlar gibi, tâli işler gibi mütalâa etmek, bu mevzuun ihmal edilmesine müsaade etmektir Endişem ve ısrarım işte bu noktadandır.

Muhterem arkadaşlarım, muhterem İmar Vekili ile şu sebepten dolayı mütalâaları ile mutabık değilim: Kendileri bu mevzu üzerinde optimist düşünebilirler, fakat insanlar fânidir, kanunların tatbikatında mutlak surette kanunun ehemmiyet verdiği metinler üzerinde durmak, elbette, şu vekilliği, bu makamı işgal edecek olan muhterem vekiller için en önemli bir vazife olarak telâkki edilecektir.

Bakınız muhterem arkadaşlar, memleketimizin sivil müdafaa mevzularında şimdiye kadar ihmal edilmiş hususlarla ne kadar büyük zararlara uğramış olduğunu bir iki misalle huzurunuzda arz edeyim. Diğer encümenlerde de arz ettim, muhterem vekil cevaplandırıdılar.

Ankara'da bir fişek fabrikası kuruldu. Bu fabrikanın portesi belki 100 milyon liradır. Şüphesiz memleket müdafaasında faydası muazzam olan bir tesistir, fakat bu müessese kurulurken; getirdiler, atomik silâhlara tam bir hedef teşkil eden bu müesseseyi Ankara 'nın göbeğinde kurdular; bu müessese Çiftlik Parkının tam ortasında kuruldu. Bu neden böyle oldu muhterem arkadaşlar? Muhterem Millî Savunma Vekâleti memleket tesislerinde ve diğer ilgili hususlarda ancak mütalâası sorulduğu vakit bir mütalâa serd etmek mevkiindedir de onun için. Bu tesisi burada yapan Millî Müdafaa Vekâleti değildir, doğrudan doğruya Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumudur.

Muhterem vekil dediler ki; «Amerikalı mütehassıslardan Hükümet izahat aldı. Bunu yapan makamlar Amerikalı mütehassısların lüzum gördüğü yerde tesis etti.»

Muhterem arkadaşlarım; Amerikalı mütehassıs Mr. X belki bu tesis kurulurken Türkiye'nin müdafaa mevzuunu ihmal etmiş olabilir ve belki bu tesiste çalıştığı

müddetçe Çiftlik parkı gibi güzel bir yerin müesseseye yakın olması onu cezbedebilir, fakat yarın bundan Amerikalı değil Türk milleti mustaribolur. Bu fabrikanın burada kurulması, tekrar ediyorum, Ankara'nın göbeğinde atomik silâhlara hedef olması bakımından 100 milyon liralık atom bombası mahiyetindedir. Sivil müdafaa bakımından er geç bu tesisin yerini değiştirmek mevkiindeyiz. Neden bu şekilde meydana geldi? Çünkü bunun, sivil müdafaa'nın imar projelerini ilgilendiren hususların, kanuni müeyyideler altına sıkı bir şekilde konulmamasından dolayı tahassül etti.

İkinci bir misal: Muhterem İmar ve İskân Vekilinin İstanbul'daki tetkiklerinde, bu vekâlette ileride fevkalâde mühim bir vazife alması muhtemel bir zat, bu mesele dolayısıyla bana şunu ifade etti:

«İstanbul sivil müdafaa bakımından o kadar ihmal edilmiştir ki, akaryakıt ve diğer mühim tesisler İstanbul'un içine kadar girmiştir. İstanbul her hangi bir hava taarruzuna mâruz kaldığı takdirde bir anda bu tesisler dolayısıyla şehrin berhava olması muhtemeldir», bunu teessürle ifade etti bendenize.

Neden böyle oldu ?sebepe, sivil müdafaa mevzuları, kanuni müeyyideler içinde lâıık olduğu ehemmiyeti bulamamasındandır. Artık bu devirde bu gibi hatalara meydan verilmemelidir.

Sivil müdafaa mevzuları; - Gene tekrar ediyorum, Vekil Bey biraz etüdlerini iletirlerse kendileri de buna kaani olacaklardır. - millî müdafaa mevzuu değildir. Sivil müdafaa, seferde alınması icabeden tedbirlerden olup, Dahiliye Vekâletinin mevzuunun içindedir. Kanunu yapılmıştır, projelere ait kısımların harekete getirilmesi imar Vekâletinin mevzuunun içindedir.

Üçüncü misal; hepimiz biliriz ki; milyonları verdiğimiz büyük binalar, yeni eski bütün tesis ve binalar normal bombalamalardan korunacak kadar sığınakları ihtiva etmemektedir. Milyonları veriyoruz, fakat onları ve vatandaşları koruyacak küçük elli binlik; yüz binlik tesisler için para vermekten sakınıyoruz. Bunun yegâne saiki; memleketin imarını üzerine almış olan dairelerin bu mevzua lâıık olduğu ehemmiyeti vermemelerinden doğmaktadır. Tekrar istirham ediyorum; bu kanunla imar ile, imar projeleri yapmakla mükellef kalınan imar Vekâletinin vazifeleri arasına şu hususların

da (ki, bu Vekâlet bunları yalnız başına yapmıyacak, Nafia ve Millî Müdafaa vekâletleri gibi vekâletlerin yardımı ile yapacaktır.) diğer şartları da saymak suretiyle, «sivil müdafaa» kelimelerinin de 9 ncu maddeye konulmasını, sivil müdafaa mevzularında biraz eser karıştırmış bulunan naçiz bir arkadaşınız olarak, tekrar istirham ederim. tekrar istirham ederim¹³¹.

Tunceli Mebusu Arslan Bora'nın, Askerlik Kanununun 5673 saydı Kanunla muaddel 5. maddesinin birinci fıkrasının tadili hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, Asım Eren arkadaşımız vermiş olduğu tavrıyla Millî Müdafaa Encümeni mazbatasının tekrar encümene iadesini teklif etmektedirler. Burada uzun izahları ile teklif sahibinin müdafaaasını yapmış oldular. Bendeniz bu bakımdan hem kendilerine cevap vermek, hem de teklif sahibinin yapmış olduğu müdafaaları da aynı suretle cevaplandırmak için bu mevzuu şu üç noktada arz edeceğim :

Buyurdular ki, teklif sahibi de teklifinde işaret ediyor ki, okuma, yazma seviyesi, memleketin umumi kültür seviyesi yükseldiği için askerlik müddetini azaltalım.

Muhterem arkadaşlarım; daha geçenlerde bütçe müzakereleri münasebetiyle Maarif Vekâleti bütçesinde ifade edildiği ve sabit oldu ki, bu memlekette maalesef % 70 okuma ,yazma bilmeyen insan mevcuttur.

Şüphesiz ki, okuma - yazma bilen bu % 30 un büyük bir kısmı şehir ve kasabalarımızda toplanmış bulunmaktadır. Fakat bizim asıl erat kaynağımız olan köyleri nazarı itibara alacak olursak bu nispetin oralarda daha fazla düşeceği tabiidir. Bu itibarla Asım Eren arkadaşımızın ordudan epeyce bir müddet ayrılmış olmaları dolayısıyla tahmin ederim ki, orduda genel kültür eğitimine zaman ayrılmış bulunduğunu ve bugün de bu zamanın ayrılmakta olduğunu unutmuş olacaktardır.

Muhterem arkadaşlarım, kaldı ki, bugün genel kültür bakımından bizden çok ileri bulunan Garp memleketlerinde, NATO camiasına dâhil bulunan Avrupa

¹³¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 63. Birleşim, 2. V. 1958, 14-15.

memleketlerinde, genel kültürün bizden çok yüksek bulunmasına rağmen, sanayide çok yükselmiş bulunmasına rağmen, fertlerin her türlü sanayi bilgisiyle mücehhez bulunmuş olmasına rağmen, yine o memleketlerde bugün askerlik müddetinin indirilmesi gibi bir mevzu ortaya atılamamaktadır.

Teklifte ve takrir sahibi arkadaşımızın ifadelerinde «Orduda insan gücü yerine makina ikame edilmiştir.» denilmekte, bu sebeple askerlik müddetinin tenzili istenmektedir. Filhakika devrimiz orduları mekanikleştirilmiştir, ancak bugünün modern ve mekanik harb, silâh ve vasıtalarının kullanılması, dünün basit klâsik silâhlarının kullanılmasından daha fazla bir müddet eğitime vabeste bulunmaktadır. Nitekim umumi kültür ve endüstri sahalarında ileri milletlerde, bu bedahet muvacehesinde askerlik müddetlerini indirmemişler, bilâkis yedek subayların bir kısmını uzunca yıllar mukaveleli olarak istihdam etmek, hizmet müddetlerini uzunca olan astsubay mevcutlarını da 50 misline kadar yükseltmek gibi munzam tedbirler almak mecburiyetinde kalmışlardır.

Politik cepheden :Devrimiz dünyasının politik şartları, taarruzların baskın şeklinde başlaması, müdafaa kuvvetlerinin bu âni hücumlara karşı koyabilecek asgari bir teşkilât ve miktarda tutulmasını zaruri kılmaktadır.

Müşterek müdafaa cephesinden : Türk silâhlı kuvvetleri, demokratik cephenin müşterek müdafaa manzumelerinden birini teşkil eden NATO camiası standartlarına göre kurulmuştur. NATO'ya dâhil devletlerin askerlik müddeti iki seneden aşağı değildir. Bu müddet, NATO standartlarının tabii icaplarındandır.

Hulâsa muhterem arkadaşlar, Türk Ordusunda askerlik müddetinin indirilmesini bütün millî menfaatlerin üstünde bulunan Millî Müdafaaamızla yani, millî bekâmımızla kabili telif bulmamaktayız.

Bu sebeple askerlik müddetinin indirilmesi hakkındaki teklifi reddeden Millî Müdafaa Encümeni mazbatasının kabulünü Yüksek Heyetinizden arz ve istirham ediyoruz¹³².

¹³² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 66. Birleşim, 9. V. 1958, 90.

Subaylar Heyetine mahsus terfi Kanununun 6743 sayılı Kanunla muaddel 11. maddesinin 5. bendinin tadili hakkında Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, mevzu, yardımcı sınıflardan Deniz ve Harb Akademilerini muvaffakiyetle bitiren subayların istihdam tarzlarına ait yeni bir hüküm tesisidir. Bu maksatla 4273 sayılı Terfi Kanununun muaddel 11 nci maddesinin 5 nci bendi tadil edilmektedir. Halen mer'i olan 5 nci bendin birinci fıkrası şöyledir: «Yardımcı sınıf subaylarından Harb Akademisini muvaffakiyetle bitirenler piyade sınıfına nakledilirler». Bu birinci fıkrada derpiş edilen tadil şekli de şöyledir : «Yardımcı sınıflardan Kara Harb Akademisini muvaffakiyetle bitirenler piyade sınıfına nakledilirler». Bugün Harb Akademisi adıyla tek bir akademi mevcut değildir. Kuvvet akademileri vardır. Kara Harb Akademisi, Deniz Harb Akademisi ve Hava Harb Akademisi. Ayrıca Millî Savunma Akademisi, Yüksek Kumanda Akademisi vardır ki, bu 5 akademi Akademiler Kumandanlığı altında toplanmıştır ve aralarında tedris bakımından sıkı bir münasebet mevcuttur. Bu sebeple Terfi Kanununun 11 nci maddesinin 5 nci bendinin birinci fıkrasındaki «Harb Akademisi» Kara Harb Akademisi şeklinde tadil edilmektedir. Yani Kara Harb Akademisini muvaffakiyetle bitiren yardımcı sınıf subayları bugün olduğu gibi tadilden sonra da piyade sınıfına nakledilmektedir. Binaenaleyh bunların statülerinde bir değişiklik tadilden sonra mevzu bahis değildir.

Birinci fıkra bu tadil ile Deniz, Hava Harb akademilerini bitiren yardımcı sınıf subayları bu birinci fıkra şümulü dışına çıkmaktadır. Kanun lâyihası da bu ihtiyaçtan doğmuştur.

Deniz ve Hava Harb akademilerini bitiren yardımcı sınıf subaylarının çalışmakta buldukları kuvvet kumandanlıklarında hizmetlerinin devamına ihtiyaç hâsıl olmuştur. Bu hizmetin bir zaruretidir. Aynı zamanda bu sınıf subayların da menfaatleri icabıdır. Bu subaylar bir senelik, binbaşılığa kadar kendi kuvvet akademisine girme hakkına maliktir. Bugünkü terfi müddetlerine göre bir subay 18 senelik bir hizmetten sonra binbaşı oluyor. Deniz ve hava hizmetlerinin, karaya nispetle büyük bir hususiyet arz eden işlerinde 18 sene çalışan bir deniz veya hava yardımcı subayı kurmay subay olmaya karar veriyor. Bugünkü mer'i kanuna göre biz buna diyoruz ki, deniz veya havadan karaya geçeceksin, «sınıfın» piyade olacak, terfi

için piyade kıtalarında bilfiil kumandanlık yapacaksın. Ve ispatı ehliyet edeceksin. 40 yaşma gelmiş olan bir insan için bu teklif ve hareket şüphesiz ki, mantıki değildir, doğru değildir.

Mühim bir nokta daha var; esas olan faktör hizmetin icabı mıdır, yoksa hizmetin aleyhine de olsa şu veya bu şahsın kaprisinin tatmini midir?. İşte muhterem arkadaşlarım; hem hava ve deniz hizmetlerinin meselâ lojistik gibi mühim bir branşında kudretli şefler yetiştirmek hem de bu insanları uzun hizmet yıllarının itiyat ve tecrübeleri dışında bir hizmete zorlamamak için Terfi Kanununun 11 nci maddesinin beşinci bendine şu fıkra eklenmektedir: «Yardımcı sınıflarda Deniz ve Hava Harb Akademilerini muvaffakiyetle bitirenler buldukları kuvvet kumandanlıkları içinde uygun vazifelerde istihdam olunurlar»

Şunu da arz edeyim ki; bu subaylar kendi ihtisas branşlarında tümgeneralliğe veya tümâmiralliğe kadar yükselmek şansına maliktir. Esas mevzuu böylece tesbit ettikten sonra takrir sahibinin mühim gördüğüm bâzı iddialarına arzı cevap ediyorum :

Asım Eren arkadaşımız, mutadları veçhile bu defa da, kanun lâyihasının ikinci müzakeresinde verdikleri bir tadil takriri üzerinde mevzuu ile alâkası olmıyan iki uzun beyanda bulundular. Harb tarihinden bahsettiler. Millî Müdafaa Encümeni hakkındaki tariz ve ithamlarını tekrarladılar. Ve şahıslarından bahsetmek fırsatını bu defa da kaçırmadılar.

Muhterem arkadaşlarım;

Lâyihanın ikinci müzakeresinde verdikleri takrir evvelâ müzakere usullerine aykırıdır. Çünkü takrirlerinin mahiyeti hakikatta bir tadil teklifi olmayıp lâyihayı baştan başa reddeden ve bugün mer'i olan metni aynen tekrarlıyan bir tekliftir. Bu tadil lâyihası, Türk Ordusunda terfi şartlarından biri olan «kita hizmeti» müessesesini zedelediği asla varit değildir. Çünkü bu subaylar, kendi branşları için kita yeri sayılan hizmetlerde başarı göstermedikçe hiçbir suretle terfi ettirilemez. Bu hususu Terfi Kanununun 11 nci maddesinin şu fıkrasıyla teminat altında bulunmaktadır. 42733 sayılı Terfi Kanununun muaddel 11 nci maddesinin birinci bendi derki: «Hiç bir subay mensubolduğu sınıfın kıtasında kurmay subaylar kendi

sınıfı veya diğer sınıfların kitalarında rütbesine ait asgari müddetin en az üçte biri kadar fiilî olarak hizmet etmedikçe terfi edemez. Bu hüküm, 11 nci maddenin bütün bentlerine ve elbetteki bu meyanda tadili derpiş edilen V nci bende de aynen şâmilidir.»

Takrir sahibi, İkinci Dünya Harbinde Alman pilotlarının havadan Girid'e inerek, Amerikan denizcilerinin de denizden Okinava'ya çıkararak kara muharebeleri yaptıklarını zikrediyor ve diyor ki :

«Biz deniz ve hava yardımcı sınıf subaylardan kurmay olanları piyade kıta hizmetinden nasıl oluyor da istisna ediyoruz.»

Muhterem arkadaşlar; bir meslek ömrünü büyük unvan ve salâhiyetlerle ordu saflarında geçirmiş olan bu arkadaşımızın çok basit hakikatlerde düştüğü tezada hayret etmemek mümkün değildir. İkinci Dünya Harbinde Alman'ların Girid'e havadan indirdikleri kuvvetlerin, bu maksat için hususi surette yetiştirilen hava piyadeleri olduğu, Pasifik harekâtında adalara çıkarak karada harb eden Amerikan kuvvetlerinin de yine bu maksat için hususi surette yetiştirilen deniz piyadeleri olduğu hakikatında nasıl gaflete düşüyorlar. Kanun lâyihasında, devrimizin şartlarına kuvvetlerin müşterek hareketlerine ve NATO standartlarına aykırılıklar asla mevcut değildir.

Devrimiz harb silâh ve vasıtalarında vukubulan tekâmül silâhlı kuvvetlerin ihtisaslaşmasını zaruri kılmaktadır. Takrir sahibinin özlediği, (Totrakan) muharebesi devrini andıran tek tip kurmay subay sistemi bugün iflâs etmiş bulunmaktadır. Olgun çağlardaki yüksek tahsil, otomatikman her kalıba girebilecek yüksek kumanda otoritelerini temin edemez. Hizmet şartları tamamen birbirinden ayrı bulunan kara, deniz ve hava kuvvetleri için ve hattâ bu kuvvetler içinde bile ihtisasa gitmek mecburiyeti vardır. Bir deniz veya hava kurmay subayının piyade sınıfında istihdamının anormal olduğu kadar, deniz veya hava harb akademisinde yetişen aynı kuvvetlerin yardımcı subaylarının piyade sınıfına geçirilmeleri de aynı derecede anormal bir hareket olmaz mı?

Kuvvetlerin müşterek hareketlerine gelince:

Harblerin katî neticeleri, kuvvetlerin müşterek hareketleriyle elde edilir. Bu bakımdan kumanda heyetlerinin kombine hareketleri için her kuvvet mensubunun, diğer kuvvetlerin taktik ve strateji esasları hakkında bilgi sahibi olması elbette lâzımdır.

Bunun içindir ki, kurmay subayı yetiştiren kuvvet akademilerinde bütün sınıfların tabiyesi hakkında genel bilgi verilir ve kuvvet akademilerini bitiren subaylar, yüksek kumanda akademisinde, müşterek tedarisat görürler ve hizmet müddetleri boyunca da müşterek tatbikatlara devam edilir.

Takrir sahibi diyor ki : «Bu kanun tadili ile NATO ve Bağdad paktları prensiplerini bozuyoruz.»

Genel kültürleri, kabiliyet ve karakterleri, endüstri ve ekonomileri birbirine benzemiyen NATO ve Bağdad paktlarına dâhil devletlerin kurmay subayı yetiştirme sistemleri birbirinin aynı olabilir mi, buna imkân var mı?

Türk ordusu, aslen denizci ve havacı olan ve bu kuvvetlerdeki hizmetleri esnasında deniz ve hava harb akademilerini bitiren birkaç yardımcı sınıf subayını piyade sınıfına geçirmeyip de hizmetin bir zarureti olarak kendi kuvvet kumandanlıkları emrinde istihdam ederse NATO ve Bağdad paktları prensipleri bozulur mu? Bu devletlerin birisinde bugün tek tip kurmay subayı prensibi mevcut mudur? Böyle şey olur mu? Takrir sahibi tadil metnindeki (kuvvet) kelimesinden de müştekidir. Kuvvet tefriki yapılmış, bu tefriki orduya sokmayalım diyorlar. Bu şikâyeti, bir itiyadın neticesine bağlamak mümkündür. Asım Eren arkadaşımızın orduda bulunduğu devrenin büyük bir kısmında Türk ordusunda (üçlü) kuvvetler tâbiri yoktu. Millî Müdafaa Vekâletinde kara, hava, deniz kuvvetleri birer müsteşarlıkla idare edilirdi. 1949 da bu kuvvetler, birer kumandanlıklara bağlandı: Kara Kuvvetleri Kumandanlığı, Deniz Kuvvetleri Kumandanlığı, Hava Kuvvetleri Kumandanlığı gibi. Bu günkü teşkilâtımız böyledir. Bu kuvvet mensupları (buldukları kuvvet kumandanlıkları) kelimeleriyle ifade edilirse ordu arasında, takrir sahibinin telmih ettikleri bir ayrılık hissi yaratılmış olur mu?

Devrimizde bir aralık Bahriye Vekâleti kurulmuştu. Bugün birçok devletlerde kara; deniz hava kuvvetleri ayrı ayrı nezaretlere hattâ ayrı ayrı erkânı harbiyelere bağlıdır. Bu teşkilâtın ifadesi, ordu mensupları arasında menfi tesir yaratıyormu?

Hulâsa muhterem arkadaşlarım,

İkinci müzakeresi yapılmakta olan bu kanun lâyihasının, tahrir sahibinin beyanlarıyla hiç bir alâkası yoktur. Mevzuatımızla tezat halinde bulunan hiçbir noktası yoktur. Fertlerin haklarına, çalışma hürriyetine, Anayasaya, beynelmilel taahhütlere bir aykırılığını düşünmek bile muhaldir. Hizmetin zaruri bir icabıdır. Müntesiplerinin de huzur ve menfaatlerine uygundur.

Asım Eren arkadaşımızın teklifini ittifakla reddeden Millî Müdafaa Encümeni mazbatasının kabulünü Yüksek Heyetinizden tazimlerle arz ve rica ederim¹³³.

Askerî memurların subaylığa nakilleri hakkındaki 6801 sayılı Kanuna 3 ek ve bir muvakkat madde ilâvesine dair Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Efendim, bu muvakkat maddenin tahririnde, (Takdirde) kelimesi bir cümlede iki defa tekrür etmektedir. Bunun şu şekilde tashihini arz ediyorum :

6 nci satırda (olduğu takdirde) kelimesinin (olmak şartıyla) olarak kabulünü rica ederim.

REİS - Maddeyi bu tashih şekliyle reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir¹³⁴.

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 17. maddesine bir fıkra ve bu kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, muvakkat maddede bir iki kelime zühulen girmiş, bunu tashih için söz almış bulunuyorum.

¹³³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 75. Birleşim, 2. VI. 1958, 290-292.

¹³⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 85. Birleşim, 25. VI. 1958, 685.

Bu kanunun neşri tarihinde «halen» kelimesi fazladır. Ek fıkra hükümlerine uyanların nasıplarından sonraki (ek fıkra hükümlerine göre) kelimeleri de fazladır. Bunun silinmesini arz ediyorum.

REİS - Muvakkat maddeyi tashih şekliyle okuyoruz, efendim.

MADDE 2. - 4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununa aşağıdaki muvakkat madde eklenmiştir:

MUVAKKAT MADDE - Bu kanunun neşri tarihinde orduda vazifeli subaylardan durumları yukardaki ek fıkra hükümlerine uyanların nasıpları tashih edilir ve bu tashihten dolayı maaş farkı verilmez.

REİS - Tashih şekliyle maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir¹³⁵.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 105. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; subayların yaş hadleri ile sivil memurların yaş hadleri arasında mühim bir fark vardır. Bu farkı yüksek huzurunuzda belirtmek için söz almış bulunuyorum.

Subayların yaş hadleri teğmen, hattâ üsteğmenden başlayarak generalin son kademesi olan orgeneralliğe kadar muhtelif sin hadleri şeklinde tecelli etmektedir. Bir kararla general, orgeneral 65 yaşında sin haddine tâbi tutulmaktadır. Buna mukabil bir tümgeneral 60 yaşında, bir tuğgeneral 60, albay 58, yarbay 55 yaşında, binbaşı, yüzbaşı ve daha aşağı doğru daha küçük yaşlara inmek suretiyle sin haddine tâbi tutulmaktadır. Halbuki sivil memurlarda sin haddi için böyle geniş bir kademe mevcut değildir. Subayların sin hadlerinin geniş şekilde kademelendirilmesi sebebi, o rütbede bulunan meselâ bir yüzbaşının bölük kumandanlığını hangi yaşa kadar yapacağını tesbit için konulmuştur. Bu itibarla subaylarla sivil memurların yaş hadleri arasında bir tenakuz olacağı yolundaki Bütçe Encümeni mütalâasının yerinde olmadığı kanaatindeyim. Bu sebeple 58 yaşında Temmuzda yaş haddine tâbi

¹³⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 85. Birleşim, 25. VI. 1958, 680.

tutulan bir albayın iki ay, hattâ bir buçuk ay sonra generallik rütbesine terfii mukadder iken subayın nüfus tezkeresinde yaşının ayı ve günü tesbit edilmemesi dolayısıyla Temmuz ortalarında tekaütlüğe sevk edilmesi, kıymetli olduğu; tuğgeneralliğe, tümgeneralliğe ve hattâ korgeneralliğe kadar yükselmesi mukadder olduğu ve bu arkadaşın bu takdirde 65 yaşına kadar hizmet etmesi fevkalâde faydalı bulunduğu halde eğer bu arkadaşımızın yaptığı kanun teklifi kabul buyurulmıyacak olursa, bugünün tatbikatında olduğu gibi, kıymetli elemanların kaybedilmesi yolunda bir mahzur tevali edip gidecektir.

Bu itibarla Yüksek Heyetinize, subayların yaş hadlerinin her rütbeye ait bir kademe bulunması itibariyle, kıymetli subaylara daha geniş seneler hizmet etmek imkânını verecek olan Karabulut arkadaşımızın teklifinin yerinde olduğunu arz ederim¹³⁶.

Millî Müdafaa Vekâleti 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım; millî varlığımızın teminatı olan Kahraman Ordumuzu huzurunuzda Grupumuz adına hürmetle selâmlarım.(Alkışlar)

Millî Müdafaa Vekâletine, 1959 yılı için umumi bütçeden bir milyar 146 milyon liralık tahsisat verilmiş, Amerikan yardımından da 350 milyon lira ayrılmış bulunmaktadır. Buna inzimam eden askerî yardım enfastrüktür tesisleri, muhtelif vekâletler bütçesinden askerî ihtiyaçlara da müessir hizmetler, memleket müdafaasını kuvvetlendirmekte olan iktisadi yardım ve yurttaki girişilen topyekûn kalkınma hareketleri, millî müdafaa gücümüzün artırılmasına matuf faaliyetlerin azametini ortaya koymaktadır.

Dünyanın iki politik gruba ayrıldığı bu devirde, Türkiye'nin NATO camiasının en nazik bölgelerinden birisinde bulunması, Türk Ordusuna yurt müdafaasında olduğu kadar cihan sulhunun tesis ve idamesinde de mümtaz bir durum yaratmıştır.

Millî tarihimiz, devirlerin şartlarına göre teşkil ve teçhiz edilen Türk Ordusunun yarattığı harikalarla doludur. Kore harekâtı, bunun yeni bir örneğini bütün dünyaya ilân etmiş bulunmaktadır.

¹³⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 20. Birleşim, 5. I. 1959, 320-321.

Muhterem arkadaşlarım, bugünkü dünyamızın teknik sahadaki inkişafı, klâsik harb silâh ve kaidelerini baştanbaşa değiştirmiş, ordular kuruluşlarını atomik silâhlara intikal ettirmek gibi muazzam bir faaliyete girişmek zorunda kalmıştır.

Müttefik orduların müşterek teçhizatı haline gelen modern harb silâh ve vasıtaları muvacehesinde bunları en iyi şekilde kullanabilecek vasıf ve miktardaki personelin temini, millî müdafaaın hayati problemini teşkil etmektedir.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bu sahada hummalı bir faaaliyet içinde bulunduğunu şükranla müşahede ediyoruz.

Soğuk harbin ve yıkıcı faaliyetlerin bütün şiddeti ile hüküm sürdüğü devrimizde, silâhlı çatışmaların baskın şekilde tezahürü müdafaa kuvvetlerini her an muharebeyi kabul edebilecek bir teşkilâta zorlamaktadır. Türkiye'nin geopolitik durumu, bu husustaki dikkat ve hassasiyetimizi bir kat daha artırmayı âmir bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, stratejik ve taktik güdümlü mermi silâhlarının, çeşitli muhabere ve radar cihazlarının, her cins zırhlı ve motorlu vasıtaların, her biri birer makina lâboratuvarı halinde bulunan deniz ve hava silâhlarının kullanım ve bakımı geniş ölçüde teknik personele dayanır.

Millî Müdafaa Vekâletinin, bir taraftan mevcut mevzuat ve imkân dâhilinde bu teknik personel ihtiyaçlarını temine çalışırken diğer taraftan bu kaynakları ihtiyaç seviyesine çıkarmak için yeni mevzuat tedvini ve munzam tedbirler alınması hususundaki gayretlerini huzurunuzda şükranla anarız.

Bugünkü harb okullarını askerî teknik üniversiteler haline getirmek, kısa süreli yeni harb okulları tesis etmek, mevcut askerî lise, ortaokul ve astsubay okul sayılarını artırmak için gerekli kanuni ve malî formaliteler üzerinde Millî Müdafaa Vekâletinin çalışmalarını dikkatle takibetmekteyiz.

Diğer taraftan, halen işba halinde bulunan yedek subay müessesemizin ihtiyaç seviyesine ifrağı ile aynı zamanda modern ordunun mühim bir faktörü olan yedek

astsubay problemini halletmek için Millî Müdafaa Vekâletinin sarf etmekte olduğu faaliyeti de yakînen bilmekteyiz.

Silâhlı kuvvetler personeli kalite ve kantite bakımlarından NATO standardı seviyelerine çıkarılmasını istihdaf eden bu çalışmalar bir an evvel bitirilerek gerekli kanun lâyihaları ile Millî Müdafaa Vekâletince hazırlanmakta olduğu ifade edilen vekâlet teşkilât kanununun Yüksek Meclise sunulmasını temenni ediyoruz.

Geçen sene Yüksek Heyetinizce kabul edilen «Sivil müdafaa» Kanununun, ve halen encümenlerde müzakere edilmekte olan, aziz milletimizi topyekûn savunmaya hazırlıyacak «Millî Savunma öğretim ve eğitim» kanun lâyihasıyla millî müdafaaamızın teknik sahasında memleket çapında ilmî araştırmalara imkân verecek «İlmî İstişare Kurulu» kanun lâyihasının kanuniyet kesbetmesiyle millî müdafaa kuvvetimiz bir kat daha artmış olacaktır.

Millî Müdafaa Vekâletince mesut bir kararın tatbik sahasına konulmakta olduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz:

«Amerikan yardımı ile ve modern usullerle her yıl yüz yirmi bin ere okuma – yazma öğretmek», böylece memlekette ilk öğretim dâvası haledilinceye kadar, çocukluk çağında okuma - yazıma öğrenemiyen kahraman Mehmetçiklere, vatani vazifesini olduğu kadar cemiyet içindeki hizmetlerini de daha başarılı yapabilecek imkânlar sağlanmış bulunacaktır.

Muhterem arkadaşlarım,

Müdafaa potansiyelinin mühim unsurlarından biri olan moral sahasından birkaçına temas etmek isteriz: Şu hususu katiyetle ifade etmek isteriz ki, Türk Ordusunun morali tam ve mükemmeldir. Bu morali daha yüksek bir seviyeye çıkarmak için yeni yeni tedbirler alınmaktadır.

Halen memuriyette bulunan subay ve astsubayların terfi kanunlarında kıdem ve ehliyet şartları birden aranmakta, tatbikatta, kıdem faktörü daima başta gelmektedir.

Ehliyetin terfihe esas teşkil etmesi, kıdemın bâzı hallerde tecrübeyi artıran bir âmil olması dolayısıyla ehliyet unsuru içinde mütalâa edilmesi modern orduların ana terfi prensiplerini teşkil ekmektedir. Ordu terfi kanunlarımızın bu yolda süratle tâdili, silâhlı kuvvetlerimizin moral cephesini olduğu kadar kumanda kaabiliyetini de yükselteceği bedihidir.

Ordu personeli, hizmetin zaruri bir icabı olarak sık sık yer değiştirmekte, şartlarımıza göre, bu yer değiştirme vasatı nispeti % 40 a kadar çıkmaktadır. Bu sebeptendir ki, yabancı ordularda olduğu gibi Türk Silâhlı Kuvvetlerinde de hizmet lojman ihtiyacı kabul edilmiş, ve bu sahadaki faaliyetlere hız verilmiş olduğunu memnuniyetle görmekteyiz.

Bu hizmet lojmanları miktarı ihtiyaç seviyesine çıkarıluncaya kadar lojman tahsis edilemeyen ordu personeline, lojman tazminatı verilmesinin uygun olacağı kanaatini arz etmek isteriz.

Ordu personelinin yurdun bütün bölgelerinde münavebe ile çok sık yer değiştirme mecburiyeti, orta ve yüksek tahsil çağında bulunan çocuklarının tahsillerini sağlayacak tedbirlerin süratle ihtiyaç seviyesine çıkarılmasını zaruri kılmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan Halk Partisi Sözcüsü Asım Eren arkadaşımızın mütalâalarından birkaç noktaya da bu arada temas etmek mecburiyetinde hissediyorum.

Buyurdular ki; askerî vasıtaların imar işlerinde kullanılması gittikçe genişleyen bir suiistimal şeklinde tecelli etmektedir, dediler.

Muhterem arkadaşlar, biz bu kanaatte değiliz. Kendileri de eski bir asker olmak itibariyle çok iyi bilirler ki, makinalar hayatlarını idame edebilmek için çalıştırılmak mecburiyetindedir. Aksi takdirde çalışmayan makina paslanır, ve kendi kudret ve kabiliyetinden zamanla mühim şeyler kaybeder.

Muhterem arkadaşlar, katiyen hiçbir tenkid mevzuuna sapsadan ve aynı zamanda bir teknisyen arkadaşınız olmak itibariyle bu husustaki nâçiz kanaatlerimi arz ediyorum. Müsaadenizle arz edeyim :

Yine eski bir asker olan Asım Eren bilirler ki, bu teknik vasıtalar harbin mühim safhalarında, samahiyetle kullanılabilmek için bunlar üzerinde hakiki teknik ve icaplara göre uzun çalışmalar yapılmak zarureti vardır. Personelin iş görme kaabiliyeti ve kudreti ancak bu şekilde elde edilebilir. Binaenaleyh biz, sevki idaresiyle meşgul olan personel iş yapma kaabiliyetini bu şekilde elde edebilir. Binaenaleyh, biz askerî vasıtaların memleketin imar sahalarında da olsa, böyle bir mevzuda askerî gayelere hizmet maksadiyle kullanılmasının çok yerinde bir hareket olarak mütalâa etmekleyim. (Soldan Alkışlar)

İaşe ve melbusat kifayetsizliğinden bahsettiler. Muhterem arkadaşlarım bendeniz konulan miktarın bugün yetecek miktarda olup olmadığını tetkik etmedim. Hepiniz bilirsiniz ki, Türk Ordusunda şimdiye kadar hiçbir asker ne çıplak, ne de aç kalmıştır. Bugün de, yarın da bu böyle olmayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, yatırımların kifayetsizliğinden bahsettiler ve bu meyanda subay lojmanlarında tedbirler alınmasını istediler. 6772 numaralı ve Yüksek Heyetimizin kabul ettiği Kanunla 500 milyon liralık bir salâhiyet Millî Müdafaa Vekâletine verilmiş, birkaç seneden beri Millî Müdafaa Vekâleti bu salâhiyete dayanarak modern garnizonlar tesisi bu meyanda subay lojmanları meydana getirmek için mühim işler yapacaktır ve yapmaktadır. Diğerlerine temas etmiyeceğim, şüphesiz ki, Muhterem Vekil arkadaşım cevaplandıracaktır. Bendeniz Reisimizin ihtarına uyarak...

REİS - Toparlamamız için arz ettim, vaktiniz var..

ZİHNİ ÜNER (Devamla) - Okuma - yazmadan bahsedeceğim. Türk Ordusunda öğrenilmekte olan okuma - yazma bu maksada yetmez. Devrimizin atomik ordularına göre ordumuzu hazırlamak lâzımdır. Elbette ki, muhterem arkadaşımın mütalâaları çok yerindedir. Aynen iştirak ederim. Şunu hatırlatmak isterdim ki, atomik ve psikolojik silâhlarına yüzde yetmiş erlerimizin okuma - yazma bilmemesi muvacehesinde bunlara okuma öğretilmesi, binaenaleyh Millî Müdafaa Vekâletinin biraz evvel de arz ettiğim gibi bu husustaki memleketşümül hareketleri tebcile lâyıktır. Mâruzâtımı şu sözlerle bitirmek istiyorum : Millî Müdafaa gücümüzün sağlam temellere dayanmakta olmasından, bu gücün bir kat daha artırılması için her an

Hükümetçe, Büyük Meclisçe ve milletçe hiçbir fedakârlıktan çekinilmemesinden dolayı duyduğumuz bahtiyarlık hudutsuzdur.

Vatan müdafaasında her zaman sonsuz feragatle çalışmakta olan silâhli kuvvetlerimize başarılar diler, Millî Müdafaa Bütçesinin aziz miltemiz ve kahraman ordumuz için hayırlı olmasını Ulu Tanrıdan niyaz eder, Yüksek Heyetinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)¹³⁷.

Gecenin bu geç saatinde bir dakikanızı işgal edeceğim. Muhterem arkadaşım Celâl Dora, yine askerî vasıtaların imar işlerinde kullanılmasını tenkid ettiler. Bu tenkidlerinde haksız olduklarını kendilerine şu mâruzatımla ifade etmek istiyorum. Askerî vasıtaların imar işlerinde kullanılması, aynı zamanda şu üç askerî maksadı da yerine getirmektedir :

1. Kullanılmak suretiyle bu vasıtaların hayatiyeti idame edilmektedir.

2. Bu vasıtaları kullanan personelin kabiliyeti artırılmaktadır.

3. İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerin süratle tahliyesine imkân verebilecek ve binaenaleyh, muazzam kütlelerin kaybını koruyacak yolların süratle açılması gayesine mâtuftur.(Sağdan, gürültüler)

Hürmetlerimle¹³⁸.

Maarif Vekâleti 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; Sanat enstitülerinin teknik branşlarından bahsetmek için söz almış bulunuyorum. Yüksek malûmunuzdur ki, bir hayli uzun ömrü bulunan sanat enstitüleri üç branş üzerine kurulmuştu. Bu branşlar uzun yıllar sonunda bugün artık meşbu hale gelmiştir. Diğer taraftan Türkiyemiz sanat âleminde bir çağ değiştirmiştir. Artık demircilikten, marangozluktan ve hattâ tesviyecilikten motor ve elektriğe geçilmiştir. Bugün Türkiye'nin en hücre köşelerinde motora, traktör, kamyon, otomobil vesaireye rastlanır. Diğer taraftan bugün kurduğumuz ve

¹³⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İctima, 44. Birleşim, 24. II. 1959, 707-709.

¹³⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İctima, 44. Birleşim, 24. II. 1959, 725.

kurmakta olduğumuz branşlar içinde Türkiye'nin kısa bir zaman sonra en hücre köşelerinde bu enerjinin küçük sanat âleminde kullanabileceği vaziyetini bilmiyen yoktur. Bu itibarla sanat enstitülerimiz artık demode olmuş bulunan ve bugünkü ihtiyacımızı katiyen karşılayamayacak vaziyette olan bu klâsik branşlardan kurtararak, motor ve elektrik şubelerini tesis suretiyle, sanatkâr gençlerimizi bu sahaya sevk etmesini ve bu yolla bir an evvel memleketin muhtaç bulunduğu motor ve elektrik sahasındaki kalifiye sanatkârların yetiştirilmesi hususuna işaret etmek isterim.

Şunu da arz etmek isterim; meselâ benim dairei intihabiyem olan Nevşehir'de beş seneden beri sanat enstitüsü çalışmaktadır. Bu bölgede motor ve nakliyecilik gibi mühim motor mevzuunun mevcudiyetine rağmen bu enstitüyü bu klâsik branşlardan kurtaramadık. Sebebi, Vekâlete vâki müracaatimize; «Burada motor ve elektrik şubesinin açılabilmesi için, malî portesi bir milyon lirayı bulan yeni tesisler kurmak mecburiyetinin bulunması karşısında bu işin senei âtiyeye terk edilmesidir. Bu arada yetişen sanatkâr çocuklarımız ise kendi sahalarında iş bulamadıklarından başka sahalarda çalışmak mecburiyetinde kalmışlardır. Muhterm Vekilden bu işi ehemmiyetle ele alarak sanat enstitülerimizin bu şubelerle teşhizini temenni ediyorum¹³⁹.

Hakkında yapılmak istenen ve muhakemesinin devre sonuna bırakılmasına dair Muhtelit Encümen mazbatası münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım; benden evvel konuşan mebus arkadaşımız yüksek makamda, yüksek salâhiyet mevkiinde bulunan bir kimsenin sanki Devletin mühim mevzularını sattığı, kendi şahsi menfaatine ve bir kısım arkadaşlarının menfaatine feda etmiş olduğu şeklinde bir hâdiseyi burada uzun uzadıya, hiç yerinde olmıyan ve hiçbir kelimesi hakikata uymıyan bir eda ve ifade ile izaha çalıştılar.

Muhterem arkadaşlarım; muhalefette bulunan bu arkadaş eğer üzerinde mahkeme kararına varılmış, yahut elle tutulabilecek derecede bâriz bir suiistimal mevzuu teşkil etmiş olan bir hususu Yüksek Huzurunuzda getirmiş olsaydı, burada bendeniz söz almaktan teeddübederdim. Bendeniz masuniyeti teşriüyemin ref'ini kabul edip

¹³⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 818-819.

etmemek hususunda kat'iyen durmak istemem, bu, tamamen Yüksek Heyetinizin takdirine bağlıdır. Eğer bendenizin şu isnatlar karşısında teşriî masuniyetimin kaldırılmasına karar verilirse, Yüksek Heyetinize en derin minnet ve şükranlarımı arz etmek ve bu suretle iktidara mensubolan bir mebus arkadaşınız hakkında burada en kötü bir şekilde isnatlarda bulunacak kadar ileri giden bu zatın da mankemenin vereceği kararlarla suratına bir tokat vurmak imkânını bulmuş olurum muhterem arkadaşlarım. (Soldan; bravo sesleri)

İBRAHİM US (Kars) – Tokat hırsızlara vurulur.

ZİHNİ ÜNER (Devamla) - Müsaade buyurursanız, vaktinizi israf etmek istemiyorum, fakat uzun uzun şahsımdan ve şahsımı alâkadar eden bir mevzudan bahsedildiği için, kısaca mevzuu Yüksek Heyetinize arz ve izah etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım; sene 1954, seçimlere yaklaşmış bir devre... Bendeniz Demiryollarındaki hizmetimin son bir iki haftası içindeyim. Arkadaşlarımdan bir grup geliyor, diyor ki falan kanunun falan maddesine göre şu denizin şu sahilini doldurma kararındayız. Bunu size arz ediyor ve bunun için icabeden formaliteyi sizden istirham ediyoruz. Mesele ne demiryolları toprağından, ne de şu veyahut bu hususi veya resmî topraklardan bir santim toprak almak mevzuu değildir. Mesele kanunun sarîh hükümlerine göre denizi doldurmak ve doldurulduktan sonra mülkiyetinin bu dolduranlara aidiyetine dair olan kanun hükümlerine uyararak burada 5 - 10 müteşebbis demiryolcu arkadaşın mesken yapma dâvasıdır. Bu mevzuu üzerinde esaslı tetkikat yapılmasını kendilerine emrediyorum. Yeniden tetkiklerde bulunuyorlar ve tetkikleri neticesinde birçok misaller getirerek diyorlar ki, «Şu şu misallerle bu gibi mevzular büyük külfetler ve masraflar mukabilinde denizi dolduran şahıslara temlik edilmektedir, biz de bu kanunun bütün vatandaşlara cari olan bu hükümlerinden istifade etmek arzusundayız.» Birçok misalleri var, bu misaller karşısında arkadaşlarımla sırf deniz üzerinde kazanacakları sahalarda birer ev sahibi olmak imkânı düşüncesile, hiçbir mahzuru olmadığı mütaaddit cephelerden beyan edildikten sonra, içinde bugünkü İdare Meclisinde vazifeli bir kaç muhterem zat, Devlet Demiryollarının beş, on rüesası içinde bugün Devlet Demiryolları Umum Müdürü olan zat dahi bulunmak üzere on, onbeş arkadaşımızın, denizi doldurmak suretile elde edilecek bu araziden istifade etmeleri gibi gayet mâkul olan ve

arkadaşlarımın tetkikine nazaren hiçbir kanuni mahzuru bulunmayan husus hakkındaki mektubu, (Yani bu arkadaşlarımın yazdığı) kanunun falan maddesine göre doldurmak suretiyle bu denizden istifade etme hususundaki mektubu imza ediyorum. İşte benden evvel konuşan arkadaşımızın bana tevcih etmek istedikleri cürüm ve sürmek istedikleri leke bundan ibarettir.

Muhterem arkadaşlarım, bundan sonraki mevzu hakkında da bir iki kelime söylememe müsaade buyurmanızı rica edeceğim.

Bundan sonra bendeniz ayrılıp Meclise katılıyorum. Ben Meclise katıldıktan sonra bu arkadaşlarımız bunun üzerinde yürüyorlar. Bu 15 arkadaş arasında bulunan Devlet Demiryolları Umum Müdürü arkadaşımız da buna şahittirler. Bana geliyorlar, diyorlar ki: «Bu işe zati âlinizin de katılmasını istirham ediyoruz.» Böyle bir temenni ile ve ben Meclise geldikten sonra, ısrarla benim de muvafakatimi alıyorlar.

Mevzu ne? Deniz doldurmak suretiyle arazi elde edecekler, parsalasyonunu yaptıracaklar ve üzerine birer ev yapacaklardır. Mevzu bundan ibarettir.

Bundan sonra muhterem arkadaşlar, Devlete mensup bir zat burada ev yapılmasının mahzurlu olduğunu ileri sürüyor ve bu suretle ev yapılmaması keyfiyeti üzerinde durulmasını istiyor. Bu husus Münakalat Vekiline intikal ediyor. Münakalat Vekili bu arkadaşları çağırıyor ve onlara burada ev yapılmaması gerektiğini ve buranın İstanbul'un bir turistik bölgesi haline getirilmesi için bir temayül olduğunu söylüyor. Bu vaziyet karşısında arkadaşlarımız ısrar ediyor, bendeniz bundan sonraki mevzu ile hiç alâkalı değilim, Meclise katılmış ve buradaki mesaim devam etmekteyim.

Bunun karşısında nihayet arkadaşlar mahkemeye müracaat ediyorlar. Mahkeme şu kararı veriyor, işin enteresan noktası budur. Mahkeme: «Devlet Demiryolları mülhak bütçeden İktisadi Devlet Teşekkülü haline inkılâbetmiştir. İktisadi Devlet Teşekkülünün kararlarının idare meclisi heyetince alınması esastır. Bu karar idare meclisinden geçirilmediği için vacibülittiba değildir» diye karar veriyor.

Muhterem arkadaşlarım, bu karar alınmadan evvel DDY daha yepyeni mülhak bütçeden İktisadi Delet Teşekkülüne geçmiş ve idare meclisi yeni teşekkül etmiş idi.

Bu devreye tesadüf ettiği için belki bana bu kâğıdı imzalatan arkadaşlar -idare meclisinde bir iki arkadaşım vardır-bir zühul eseri olarak, idare meclisinden geçirilmemek gibi bir formaliteyi ihmal etmiş bulunuyorlar veyahut hatırlarına gelmemiş oluyor. Mesele, muhterem arkadaşlarım, bundan ibarettir.

Ne Devlet Demiryollarının bir karış toprağının alınması, ne de şu veya bu şekilde bir kooperatife mal edilmesi mevzuubahis değildir.

Denizin doldurulması gibi bir konuda, daha işin tekemmül etmediği bir sırada İdare Meclisinin tasarruf ettiği hakkında hiçbir fikir, hiç bir iddia ve yazı mevcut değildir. Bundan sonra tahassul edecek vebalin, bunun mahiyeti ne olursa olsun, şahsan çekmeye âmadeyim. Fakat benden evvel konuşan zatın ifade ettiği, sürmek istediği bütün lekeleri huzurunuzda tamamiyle kendilerine ret ve iade ediyorum.

Hürmetlerimle¹⁴⁰.

Millî Müdafaa Vekâleti İlmî İstişare ve Araştırma Kurulu teşkiline dair Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, ordumuzun konvansiyonel silâhlardan güdümlü ve atomik silâhlara geçmekte bulunduğu bir devrede Millî Müdafaa bünyesinde ilmî İstişare Kurulu adı altında bir teşekkül kurulması hususunda Hükümetin Yüksek Meclise sevk etmiş olduğu bu mühim kanun lâyihasından dolayı Hükümete şükranlarımı arz etmeyi zevkli bir civdan borcu bilirim.

Muhterem arkadaşlarım, bu tasarıya göre memleketin otuz kadar ilim otoritesi Millî Müdafaa Vekilinin tabii reisliği altında periyodik olarak günlerce toplanarak ordumuzun, devrimizin şartlarına göre teçhizat, harb silâhı ve vasıtalarının tekemmülü hususunda çalışacaklar ve böylece ordumuzu, teçhizat bakımından olduğu kadar teslihat bakımından da muasır ileri ordular seviyesinde tutmak imkânlarını elde edilecek.

Muhterem arkadaşlarım, bu kanun lâyihası encümenlerde mühim ve mesut tadillere uğramış bulunuyor. Gerek Millî Müdafaa Encümeniniz, gerekse Bütçe Encümeniniz

¹⁴⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959, 242-243.

Hükümetin teklif ettiği yılda iki defa toplanma hususunu kâfi görmemiş, meselenin ehemmiyetini dikkate alarak bunu 3 ayda asgari bir defa toplamak üzere, bu ilmi kurulun çalışmalarını genişletmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, "bu kanun lâyihasında Bütçe Encümeninin yapmış olduğu tadillerden ilham alarak noksan bir hususu yüksek tasviplerinize arz etmek istiyorum:

Bu kanuna göre, memleketin 30 kadar ilim otoritesi ve bir o kadar da Millî Müdafaa taktisyen ve teknisiyen mensupları peryodik olarak çalışacaklar ve şu üç hususu tezekkür edeceklerdir :

Millî Müdafaa Vekiline silâhlarımızın tekâmülü hususunda mütalâalar verecek, tekliflerde tavsiyelerde bulunacak. Böyle bir heyetin adı «İlmî İstişare Kurulu» olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Yüksek malûmunuz olduğu veçhile, devrimizin fevkalâde seyyal şartları altında ordunun mühim mevzularını, mütemadi surette tekâmül yolunda Millî Müdafaaaya mütalâalarını, tavsiyelerini ve tekliflerini verecek olan bu heyetin ilmi araştırmalarda bulunacağı bedihidir. Esasen kanun lâyihasında da bu husus muhtelif maddelerde mündemiçtir. Bu kanunun başlığının İlmî İstişare Kurulu şeklinde olması tatbikatta yanlışlığa mahal vereceğinden bu hususun nazarı dikkate alınması gerekir. Çünkü bu zevat toplanır, bir karar verir ve bu karar Millî Müdafaa Vekâletine sunulur. İlmî araştırmalara dayanmayan bir kararın hiçbir zaman kıymeti kalmaz, afaki olur, tatbikine imkân hâsıl olmaz. İlmî araştırmalara dayandıktan sonra bu tavsiyeleri verecek vaziyette olan bu kurulun adının «İlmî İstişare ve Araştırma Kurulu» şeklinde tesbiti elbetteki zaruridir. İşte bu mühim noktayı bu kanunun başlığında tevsik etmek için Yüksek Heyetinize bir teklif arz ediyorum. Kabulünü istirham ederim.

REİS - Encümen adına mı, şahsınız adına mı teklif ediyorsunuz?

ZİHNİ ÜNER (Devamla) – *Encümen adına.*

REİS - Heyeti umumiyesi üzerinde başka söz istiyen var mı?..

Maddelere geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Takirde aynı zamanda müstaceliyet teklifi vardır. Müstaceliyeti reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okuyoruz, efendim.

Millî Müdafaa Vekâleti İlmî İstişare Kurulu teşkiline dair Kanun

MADDE 1. - Millî Müdafaa faaliyetlerini ilmin ve tekniğin yardımı ile geliştirmek ve rasyonelleştirmek için alınması muktazi tedbirler hususunda mezkûr Vekâletçe istenilecek istişari mütalâaları vermek ve ayrıca lüzumlu göreceği teklif ve tavsiyelerde bulunmak üzere bir İlmî İstişare Kurulu teşkil edilmiştir.

Bu madde hakkında takrir var, okuyoruz.

Yüksek Reislîğe

Şifahen arz ettiğim sebeplerle;

- 1. Kanun lâyihası başlığına (istişare) kelimesinden sonra (ve araştırma) kelimesinin,*
- 2. Maddelerde geçen (ilmî istişare) kelimelerinden sonra (ve araştırma) kelimelerinin eklenmesini arz ve teklif eylerim. Nevşehir Zihni Üner¹⁴¹*

Muhterem arkadaşlarım, ikinci maddede gözden kaçmış olduğunu tahmin ettiğim bir redaksiyon hatası mevcut. Diyor ki: «Ázalardan vazifeleri ile telifi kabil olmıyan hareketleri görülenler vazifeden affolunabilirler.» Burada, (vazifeleri ile telifi kabil olmıyan hareketleri yapanlar icabında affolunmıyabilirler), gibi bir mâna da çıkmaktadır. Halbuki bu kadar hassas olan bir mevzuda» vazifesiyle gayrikabili telif harekette bulunanlar vazifeden affedilirler» şeklinde katî bir hüküm ifade etmek lâzımdır. Bunun bu şekilde tashihi için bir takrir arz ediyorum.

¹⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 69. Birleşim, 18. V. 1959, 177-178.

Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ettiğim sebeplerle:

İkinci maddenin son fıkrasında (affolunabilirler) kelimesinin (affolunurlar) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif eylerim.

Nevşehir Zihni Üner¹⁴²

Askerî Temyiz Mahkemesi Reisi, Müddeiumumi ve azaları ile askerî adlı hâkimlere tahsisat verilmesi hakkındaki Kanunun birinci maddesine bağlı cetvelin değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; encümence kabul edilen ikinci maddeye göre, birinci maddeye göre tahsisat alanların tayin bedellerini alması bu tahsisatlarından vazgeçmelerine bağlıdır. Yani kendi kararlariyle bu tahsisattan vazgeçerlerse o vakit tayin bedeli alabileceklerdir.

Muhterem arkadaşlarım; burada kendi ihtiyacıyla vazgeçmemek halleri de olabilir. Meselâ, hava tebdili, hastalık, izin ve saire gibi. Yüksek malûmunuzdur ki, iki ay müddetle bu sebeplerle hâkimlik vazifesini yapmıyanlar hâkimlik tazminatı alamazlar.

Binaenaleyh, kendi ihtiyarında olmıyan sebeplerle bu vazifeyi yapamayanlar hem hâkimlik tazminatını alamazlar, hem de askerî tahsisatı olan tayin bedelini alamazlar. Halbuki tayin bedelleri hiçbir kayıt ve şarta tâbi değildir, hastalık hallerinde, hattâ maaş haklarından mahrum olduğu zamanlarda bile tayin bedelini almaya devam eder. Bir iltibasa mahal kalmaması bakımından, her hangi kendi ihtiyarında olmıyan bir sebeple hâkimlik tazminatını alamadıkları hallerde askerî hâkimlerin tayin bedelini almakta devam edebilmeleri için bu maddenin şu şekilde tadilini yüksek tasviplerinize arz ediyorum.(«Doğru, doğru» sesleri)

¹⁴² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 69. Birleşim, 18. V. 1959, 178.

Takririmi, «Birinci maddeye göre tahsisat alanlara tayin bedeli verilmez. Her hangi bir sebeple tahsisat almıyanlara bu tahsisatı almadıkları müddetçe tayin bedeli verilmeye devam edilir.» şeklinde arz ediyorum.

Zannediyorum ki, Muvakkat Encümen de bu mâruzâtuma iştirak edecektir. Kabulünü istirham ediyorum.(Soldan, «doğru, doğru» sesleri)¹⁴³

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu münasebetiyle yaptığı konuşma:¹⁴⁴

Muhterem arkadaşlarım; Orta - Doğu Teknik Üniversitesinin ilmî faaliyetlerinde hariçten yapılacak olan bağış ve vasiyetlerin vergi, gümrük ve bütün resimlerden muaf olması hususu çok yerinde olur kanaatindeyim. Biraz evvel muhterem encümen sözcüsünün arz ettiği bir misali teyiden bunun lüzumunu tekrar arz etmekte fayda mülâhaza ediyorum. Bundan birkaç ay evvel teknik üniversiteye İngilizlerden bir lâboratuvar malzemesi hediye edildi. Bu malzeme, aylarca, Gümrük Resmi mevzuatı dolayısıyla gümrüklerde kaldı. Bir gün, bu malzemeyi hibe eden müessese adına bir İngiliz profesörle, Orta - Doğu Teknik Üniversitesi profesörlerinden birisi Meclise geldiler. Meclis koridorlarında konuştuk. Bir Gümrük Resmi meselesi halledilmedikçe, hibe edilen bu malzemenin İngilizlerin geri alacaklarını ve bunun Gümrük Resminin verilmesine maddeten İngilizlerce mümkün bulunmadığını ifade ettiler ve bunun süratle hallini bizden istediler.

Bendeniz bir iki arkadaşımınla beraber Gümrük ve İnhisarlar Vekiline gittik. Bunu arz ettik, halledilecektir dediler. Neticesinin ne olduğunu bilmiyorum. Her halde müsbet olarak halledilmiştir.

Şimdi bu tatbikat gösteriyor ki, Orta - Doğu Teknik Üniversitesinin ilmî faaliyeti için dışarıdan hibe, bağış, vasiyet vesaire suretiyle gelecek ilmî yardımların bu gibi müşkilâta mâruz kalması muhakkaktır. Bugün, iş başında bulunan Hükümetin Muhterem Vekilleri belki bugün buna muvakkat bir şekilde hal tarzı bulabilirler. Fakat yarın gene müşkilâta mâruz kalması mukadderdir. Bendeniz Maliye Vekilinin buradaki izahlarından ilham alarak bir ara teklif arz edeceğim. Hükümet teklifinde

¹⁴³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 70. Birleşim, 20. V. 1959, 205-206.

¹⁴⁴ Memlekete Feyiz Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi, **Yeni Nevşehir**, Sayı 14, s.1, Nevşehir 29 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 26)

vergi resim ve harçlardan muaftır fıkrasına bir de gümrük kelimesinin eklenmesi suretiyle(Var, sesleri) bunun kabul edilmesini ve bu gibi bağışların da gümrükten muaf olmasının kanunda sarahaten tasrih edilmesini rica ederim. Bu hususta bir de takrir takdim ediyorum¹⁴⁵.

Madde ile ilgili takrir şu şekildedir:

Yüksek Reisliğe

16 ncı madde Hükümet teklifinin birinci fıkrasına (Gümrük) Vergisinin eklenmesi suretiyle kabulünü arz ve teklif ederim.

Nevşehir Zihni Üner¹⁴⁶

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40. maddesine bir (F) fıkrası eklenmesine dair Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, müzakere etmekte bulunduğumuz kanun lâyihası memleketin yüksek müdafaasını ilgilendiren mühim bir mevzu olduğu için, bendeniz de ordunun eski, naçiz bir müntesibi olmak itibariyle bir iki söz söylemek için huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Benden evvel konuşan arkadaşlarımdan bir muhterem arkadaşım müstesna, diğerleri bu mevzu üzerinde konuşulabilecek hemen bütün hususları izah buyurdular. Bendeniz de tarnamiyle bu kanun lâyihasının ve encümenin almış olduğu kararın, memleketin âli müdafaasına tıpa tıp uygun olduğu hususunu Yüksek Huzurunuzda büyük bir vicdan huzuru ile arz etmeyi bir vazife bildim.

Muhterem arkadaşlarım, İzzet Akçal arkadaşımızın son beyanatına bir nebze temas etmek ihtiyacını duydum.

Erkânı Harbiyei Umumiye Reisliği makamı, değiştirilemez, yaş haddine kadar değiştirilemez bir makam değildir. Kendileri müntesibi buldukları meslekin tesiri altında kalarak noktai nazarlarında bir zühule düşmüş olduklarını tahmin ediyorum.

¹⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 369.

¹⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 371.

Yüksek mâlûmları olduğu üzere, Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin vazifesinin devamı veya ademi devamı sin haddi ile tahdidedilmiş değildir, tamamen Hükümetin tasarrufu altındadır. Memleketin yüksek menafii eğer Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin vazifesinde devamına mâni bir hal teşkil ediyorsa, Hükümet kararıyla sin haddi beklenmeden değiştirilebilir. Binaenaleyh vaziyet böyle olduktan sonra 65 yaşını doldurduktan sonra İcra Vekilleri Heyetinin her sene alacağı kararla birer sene temdidi tamamen Erkânı Harbiyei Umumiye reislerinin tâyinleri hususundaki mevzuata uygundur. Hükümeti, bilhassa içinde bulunduğumuz dünyanın bu nazik devresinde almış olduğu bu karardan ve huzurunuzda getirdiği bu lâyihadan dolayı tebrik etmeyi de bir vicdan borcu bilirim¹⁴⁷.

Subaylar Heyetine mahsus Terfi Kanununun 5611 ve 6557 sayılı kanunlarla muaddel 10. maddesine bir fıkra ve bu kanuna bir muvakkat madde ilâvesi hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; arkadaşımızın üzerinde durduğu ve tadilini teklif ettiği muvakkat madde tamamen kanunun ruhuna uygun ve eklenen ek fıkra hükümleri içinde tedvin edilmiştir. Yani, bir deniz subayı; gemide bilfiil hizmeti içinde bir rütbede bekleme müddetinin üçte birinde hizmet etmemişse bunlar hiçbir surette bir sene noksan hizmet etmek suretiyle terfiden istifade edemeyeceklerdir. Kanunun ana ruhu budur. Filhakika, deniz subayı olarak deniz kuvvetlerinde hizmet etmekte olup da fiilen gemide hizmet etmemiş bulunan bâzı yardımcı deniz subayları Şûrayı Devlete müracaat ederek, kanunun içindeki (denizde) kelimesinden istifade etmek suretiyle, Devlet Şûrasından bu kıdemleri almış bulunmaktadır. Fakat muhterem arkadaşlar, bu kanunun Meclise getirilmesinin esas mucib sebebi, kanundaki bu deliği kapamak ve hizmetin kısa yapılması suretiyle terfide fiilen yıpranmanın esas tutulmasıdır. Bu itibarla gerek ek fıkra, gerek kanuna eklenen muvakkat madde, bu yıpranma prensibi içinde yapılmıştır. Eğer muhterem Mahmut Goloğlu'nun teklif ettikleri gibi, denizde görünüp te bu kanunun neşri tarihine kadar fiilen gemide hizmet etmemiş bulunan bütün yardımcı subaylara bu kıdem zammı kabul buyurulursa bu takdirde karada bulunan, hattâ havade bulunup ta her hangi bir sebeple havanın yer hizmetinde çalışan bütün ordu subayları da bunlar arasında

¹⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 601.

tabii olarak girecek ve arada büyük bir fark meydana gelecek ve bu subaylara da aynı düşünce ile yıpranma esasına müstenidolmayan böyle bir hak verilmesi gibi bir iddia ortaya çıkacaktır. Elbetteki hizmette bu kıdem tenzili yıpranma esasına müstenidolduğuna göre böyle bir gedikten istifade etmek suretiyle birkaç subayı misal göstererek hiç denizde hizmet etmemiş subaylara da bu hakkı tanımanın bu subaylara mümasil olan diğer subaylar üzerinde yapacağı tesir yüksek malûmlarınızdır. Bu itibarla arkadaşımızın takririne encümen olarak iştirak etmiyoruz, hürmetlerimle¹⁴⁸.

Muhterem arkadaşlar, tasrihan tekrar arz ediyorum: Gerek kanuna eklenen (G) fıkrası, gerekse encümen tarafından tedvin edilen muvakkat madde hiçbir deniz subayının gemide bilfiil hizmet etmeden terfiini âmir bulunmamaktadır. Encümendeki müzakerelerde Hükümet bu noksanı tamamen görmüş ve encümenin tedvin etmiş olduğu muvakkat maddeye aynen iltihak etmiştir. Burada muhterem arkadaşımızın ifade ettiği Donanma Kumandanlığı karargâhları, filo kumandanlığı karargâhları kelimeleri de katiyen bilfiil gemide çalışmayan subayları ihtiva etmemekte, hepsi gemide çalışan subayları ihtiva etmektedir.

Bu kelimelerin eklenmesinin sebebi şudur: Zaman zaman filo kumandanlıkları Yavuz'da toplanmış, Yavuz gemisi karaya bağlanmış, fakat fiilen deniz üzerindedir. Onun içinde çalışan subaylar denizin bütün rutubetine mâruz olarak madenî geminin içinde hizmet etmişlerdir. İşte kanunun tatbikatında bir iltibası olmayan fiilen bu yıpranma hizmetine mâruz bulunan subayları, bundan istisna etmemek mülâhazasiyle, Hükümetin de tamamen iştirakiyle bu donanma ve filo kumandanlıkları da buraya sokulmuştur. Yani katî olarak şunu ifade edebiliriz ki, gerek fıkra da gerek muvakkat maddede hiçbir zaman, gemide fiilen hizmet etmemiş subayların terfi mevzu bahis değildir.

Aradaki ikiliğe gelince :

Filhakika bâzı subaylar kanunun «denizde» kelimesinden istifade ederek, fakat, kanunun ana ruhuna aykırı olarak, Devlet Şûrasına müracaat etmişler ve birer senelik kıdemlerini almışlardır. Bu, istisnai bir vaziyettir. Bu tamamen kanunda,

¹⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 29. Birleşim, 27. I. 1960, 361-362.

idari kaza yoluyla açılmış bir gediktir. Esasen bu gediği kapamak ve kararadaki diğer sınıfların, emsali subayların hiçbir hakkı ve yıpranma vaziyetleri olmadığı halde daha ileri gitmektir. Binaenaleyh bütün ordu subayları arasındaki bu menfi tesiri önlemek için bu kanun lâyihası huzurunuzda getirilmiştir.

Mâruzatım budur. Encümen, arkadaşımızın takririne iltihak etmemektedir¹⁴⁹.

Münakalât Vekâleti, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Umum Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, muhalefetten özür diliyerek Sayın Celâl Yârdımcı'nın bir cümlesini arz edeceğim : «Münakalât bütçesinde 10 yıldır tekrarlanan muhalefetin plâğı yine aynı şeyleri çalmaktadır.»

Muhterem arkadaşlar;

Muhalefetin, münakalât hizmetleri üzerindeki tenkidlerinin merkez sikleti demiryollarında toplanmaktadır.

Muhalefet sözcüleri :

- 1. Demiryollarının rasyonel çalışmamasından;*
- 2. Kalkınma programının, hattâ bir zerresinin, tatbik edilmemesinden;*
- 3. Mal ve can emniyetsizliğinden....şikâyet ederler.*

Müsaadeleriyle bu tenkidlerin menşei üzerinle biraz durmak isterim.

Memleketimizin demiryol haritasını hatırlıyalım :

Batıyı Doğuya, Kuzeyi Güneye bağlayan demiryol istikametlerinin lüzumundan çok fazla dolambaçlı, sert ve uzun bir güzergâh takibettiği görülür.

¹⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İctima, 29. Birleşim, 27. I. 1960, 362-363.

Bu niçin böyle olmuş?

Yabancı şirket hatları garanti kilometrik tesiriyle, Devlet hatları da mahallî ve şahsi nüfuz tesirleriyle normal güzergâhlarını şaşırmışlardır.

Demiryolu tarifeleri (Ton/kilometre) ye dayandığından bu hatların nakliyat ücretleri ve dolayısıyla işletme masrafları yüksek olmuştur.

Eğer Demiroylu İdaresi bugün tam bir rasyonalizasyon içinde çalışmıyorsa, yenilemelerde, büyük hamleler yapamıyorsa bunu kendilerinden devraldığımız demiryollarının, bu durumunu da aramaları elbette insaflı bir hareket olur.

Demiryol işletme emniyetinin, zamanı idarelerinden daha yüksek olduğunu resmî istatistiklerden anlamak mümkündür. İdarenin tatbikatına giriştiği sinyalizasyon ve telekomünikasyon tesislerinin hizmete girmesiyle bu emniyetin daha da artacağı muhakkaktır.

Demiryol idaresi kalkınma programını niçin aynen tatbik etmiyor?

Bir an için maziye dönelim : Normal bir işletmede her yıl bir amortisman ayrılır ve yıl içinde yenileme yapılır. Yabancı şirketler bunu işletmeleri boyunca yapmadı; çünkü imtiyazları sonunda hatları bedelsiz olarak Devlete teslim mecburiyetinde idiler.

Bu sebeple 4 000 kilometrelik şirket hatları, ömürlerini doldurmuş bir halde Devletçe satın alındı. Bunu takibeden Devlet işletmesinde de otofinansman yoluyla ancak çok mübrem yenilemeler yapılabilirdi.

Böylece şebekede teraküm eden yıpranmalar, hacim itibarıyla harb tahripleri karakteriyle devrimize intikal etti.

Mevcut şebekemizin yeni olarak bugünkü konjonktüre göre maliyetini 12 milyar lira, yıpranmaların malî portesini de 5 milyar lira tahmin etmek mümkündür.

Bu yıpranmaların 10 yıllık bir programla giderilmesi, her yıl 500 milyon liranın sarfiyle mümkün olur.

Eğer demiryol İdaresi, devrimizdeki yenilemelere ilâveten, maziden müdevver yenilemeler için her sene 500 milyon liralık yatırım yapamıyorsa bunun vebalini Demokrat Parti iktidarına yüklemekte muhalefetin elbette hakkı yoktur.

Muhalefet sözcüleri : «D. P. zamanında yenilemenin bir zerresi bile yapılmamıştır» diyorlar. Müsaadeleriyle kendilerinden sormak isteterim :

Normal teknik vasfının % 40 nı kaybetmiş olarak iktidarımıza devrettikleri bir şebekede 9 sene içinde yenilemenin bir zerresini yapmadan zamanlarındaki nakliyatın hemen iki mislini tahakkuk ettirmek nasıl mümkün olmuştur?

Sabık iktidardan % 40 gibi muazzam bir yıprağım ile teslim aldığımız şebekede geçen 9 yıl içinde % 80 nispetinde bir nakliyat artışının nasıl tahakkuk ettirildiğini kendilerine hatırlatmak isterim.

Bu müddet içinde şebekede 800 kilometrelik yol yenilendi ve bir o kadar da takviye edildi. İdare, bine yakın köprü yeniledi. Ve atelyelerinde 3 bin ton çelik köprü inşa etti. 2 beton trevers fabrikası kurdu. Makina ve vagon parklarında mühim miktarda yenilemeler yapıldı, ve bu buharlı cer sisteminden dizel ve elektrik sistemine geçmeye karar veren Demiryol İdaresi motorlu trenleri artırmak, manevra hizmetlerinde ve sürat katarlarında modern dizel ve dizel yakıtlarının elektrik lokomotifleri ikame etmek suretiyle tatbikatına geçti ve modern elektrikli bir banliyö hattı inşası suretiyle ana elektrifikasyona yol açtı. İdare; atelyelerinde, lokomotiflerde ve yol bakımından aldığı teknik tedbirlerle rasyonel bir bakım ve kullanma sistemi kurdu.

İşletme emniyetini ve kapasitesini artırmak için sinyalizasyon ve telekomünikasyon tatbikatına girişti.

İşletme emniyeti, rantabilite ve kapasitesini artırmak için bir kısmını arz ettiğim tedbirler için idare kendi kaynaklarından yarım milyar liranın üstünde bir yatırım yaptı.

Sabık iktidarın yabancı şirketlerden satın aldığı hatların taksitleri için devrimizde 100 milyon lira ödendi, geri kalan 150 milyon lira da her yıl ödenecektir.

Demiryol İdaresi, 9 yıl içinde tahakkuk ettirdiği bu tekâmülât sayesinde nakliyatının % 80 artırmış bu muazzam nakliyatı ancak % 30 bir personel artışıyla sağlamıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

Demiryol İdaresi, âcil yenilemeleri normal gelir kaynaklarıyla karşılamaya çalışırken maziden müdevver yenilemelere Devletin el atması lüzumuna biz de işaret etmek isteriz. On yıllık bir programla senelik yatırım portesi 500 milyon liranın üstünde bulunan maziden müdevver yenilemelerin demiryol işletme bütçesine tahmili halinde, Demiryol İdaresinin net gelir miktarının bu nispette yükseltilmesi icabedecektir. Bu takdirde ise bugünkü demiryol nakliyat tarifelerine % 75 in üstünde yeni bir zam yapması gerekecektir. Böyle bir tarife zammının iktasidi bünyemize olduğu kadar bizzat demiryol gelir tekniğine de uygun bulunmadığı aşikârdır. Demiryol kalkınma programının otofinansman yolu ile tam ve mutlak olarak tahakkukuna imkân bulunmadığına göre buna, Devletin el koymasını biz de zaruri görmekteyiz.

Muttali bulunduğumuz Hükümetin bu yoldaki çalışmalarının bir an önce tatbik sahasına, konmasını temenni ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım;

Münakalâtın diğer işletmelerinde de mesut gelişmelere şahid oluyoruz. PTT : 200 000 000 lirayı aşan bir yatırımla muhtelif hizmet kollarında % 50 : % 700 bir artış tahakkuk ettirilmiştir.

İdarenin, çığ gibi artan telefon isteklerini karşılamak işine gittiği gibi telefon santral, makina ve teçhizatının memlekette imâlini sağlayacak bir fabrika kurulması teşebbüsü de tahakkuk safhasına girmiş bulunmaktadır.

Denizcilik Bankası : 300 milyon liralık bir yatırımla Deniz Ticaret filomuzu yenilemiş ve takviye etmiş, bu sayede nakliyat kapasitesini % 100 artırmıştır.

Türk Havayolları : Temin ettiği modern uçaklarla iç hatları artırmış, dış hatlar ihdas etmiş, nakliyat kapasitesini % 300 artırmıştır. Ve Yeşilköy'deki bakım atelyelerini Yakın - Şarkın en büyük bir bakım üssü haline getirmeye karar vermiştir.

Hava Meydanları Umum Müdürlüğü : Üç yıl içinde, mevcut 23 hava meydanını 31 e çıkarmış, meydanlarda vücuda getirdiği modern tesis ve cihazlarla havalarımızda seyreden yerli ve yabancı uçakların uçuş ve iniş emniyetlerini artırmıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

Zamanın müsadesi nispetinden izahata çalıştığım münakalât hizmetlerinin son on yıllık bir devredeki inkişafı, yurdun her safhadaki kalkınmasının tabii tür neticesi olarak mütemadiyen artan münakalât isteklerini karşılamak için Demokrat Parti iktidarının münakalât sahasındaki başarılarını açıkça meydana koymaktadır.

Ekonomik ve sosyal bünyelerimizin süratle inkişafı, münakalât sahasındaki faaliyetlerimizin artırılmasını âmirdir.

Şimdiye kadar tahakkuk ettirilen işler bundan sonrakilerinin de bir teminatıdır.

Günün 24 saatinde durmadan dönen münakalât çarklarını kalkınma hamlelerimize uydurmaya derin bir feragat ve gayretle çalışan fedakâr münakalât camiasına Demokrat Parti Grubu adına şükranlarımı sunar, bütçesinin hayırlı ve uğurlu olmasını Allah'tan niyaz ederiz. Yüksek Heyetinizi hürmetle selâmlarım. (Soldan, alkışlar)¹⁵⁰.

2.1.4. Münip Hayri Ürgüplü

2.1.4.1. Münip Hayri Ürgüplü (Tahir Münip Ürgüplü) Biyografisi

Münip Hayri Ürgüplü 1905 yılında Ürgüp'te doğmuştur. Baba adı Hayri, anne adı Münise'dir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olup, Cenevre Hukuk Fakültesi'nde hukuk doktorasını yapmıştır. Fransızca ve Almanca bilmektedir.

¹⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 49. Birleşim, 27. II. 1960, 875-877.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Doçentliği, Sümerbank Hukuk Müşavirliği, İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği ve Avukatlığı ve Serbest Avukatlık görevlerinde bulunmuştur¹⁵¹.

XI. Dönem Nevşehir Milletvekili olan Münip Hayri Ürgüplü evli ve üç çocuk babasıdır. 3 Haziran 1979 yılında hayatını kaybetmiştir¹⁵².

Münip Hayri Ürgüplü, 27 Mayıs Hareketinin ardından Yassıda Duruşmaları'nda yargılanan milletvekillerinden biridir ancak beraat etmiştir¹⁵³.

Nevşehir'i unutmayan milletvekillerinden biri de Münip Hayri Ürgüplü'dür. Yanında Nevşehir'in bir diğer milletvekili Zihni Üner ile birlikte merkezde, kaza ve köylerde seçmenleriyle ve parti teşkilatıyla temaslarda bulunmuştur¹⁵⁴. Temaslara, yine Zihni Üner ile birlikte Belediye salonunda başlamıştır ve halkın isteklerini dinlemiştir¹⁵⁵. Akşam Üçhisar'a gitmiş ve halkın sevgisiyle karşılanmıştır¹⁵⁶. Ardından Sulusaray, Çat ve Narköy'e giderek halk ile temaslarda bulunmuştur¹⁵⁷. Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu ilçeleri ile Zile köyüne de gitmiştir¹⁵⁸.

Ayrıca Münip Hayri Ürgüplü gazetecilik hususunda hassas davranmıştır. Nevşehir'in yerel gazetelerinden "Yeni Nevşehir Gazetesi" ne, gazetenin Ürgüp ilçesi hakkındaki ifadelerinden dolayı teşekkür yazısı göndermiştir¹⁵⁹.

¹⁵¹ **TBMM Arşivi**, TBMM Âzasına Mahsus 2428 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası (Bkz. Ek 27a ve Ek 27b) Münip Hayri Ürgüplü'nün Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 28)

¹⁵² TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 744.

¹⁵³ Metin Toker, Haftanın İçinden İbret Levhası, **Akis**, Cilt 22, Sayı 377, 1961, 16.

¹⁵⁴ Mebuslarımızın Tetkikleri, **Yeni Nevşehir**, Sayı 46, s.1, Nevşehir 10 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 21)

¹⁵⁵ Mebuslarımızın Halk İle Temasları Devam Ediyor, **Yeni Nevşehir**, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 22)

¹⁵⁶ Mebuslarımız Üçhisar'da, **Yeni Nevşehir**, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 22)

¹⁵⁷ Mebuslarımız Köylerimizde, **Yeni Nevşehir**, Sayı 49, s.1, Nevşehir 14 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 23)

¹⁵⁸ Mebuslarımız Avanos ve Ürgüp'te, **Yeni Nevşehir**, Sayı 50, s.1, Nevşehir 15 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 24)

¹⁵⁹ Sayın Mebusumuz Münüb Hayri Ürgüplünün Gazetemize Teşekkürü, **Yeni Nevşehir**, Sayı 45, s.1, Nevşehir 9 Temmuz 1959 (Bkz. Ek 29)

2.1.4.2. Meclis Faaliyetleri

Münip Hayri Ürgüplü, 1957 seçimlerinde aldığı 29.034 oyla milletvekili seçilmiştir. Dönem içinde Hariciye Encümeni üyeliği yapmıştır ¹⁶⁰ . XI. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre mecliste 9 konuşma yapmış, 6 defa teklifte, 1 defa da takrirda (önerge) bulunmuştur. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

2.1.4.2.1. Meclis Konuşmaları

Türk Ceza Kanununun 175 nci maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilâvesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Türk Ceza Kanununun 175 nci maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilâvesi hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/32)¹⁶¹.

Muhterem arkadaşlarım, mevzua girmeden evvel cömert müsamahalarınızla memleketin siyasi mukadderatına iştirak etmiş ve ebediyete intikal etmiş bulunan bir yakınımın, babamın, bana teşriî hayatta da bir öğüt olan sözünü tekrar edeceğim. Seçeceğim meslek hakkındaki vâkı sualime, (Samimiyet!) diye cevap vermişti ve her hangi bir meslekte muvaffak olmak için samimiyetin esas olduğunu, hattâ bâzılarının aksini düşünmelerine rağmen, siyasi hayatta da başarının samimiyete dayanacağını ve bunun kendisinin çeşitli ve uzun tecrübelerininin mahsulü bir kanaat olduğunu söylemişti.

Meclis müzakeratına iştirak ettiğim ilk gün, kapıdan içeriye girerken baba nasihatini yâd ettim. Huzurlarınıza getirilen kanunu hazırlarken aynı samimî düşüncelerle mütehassis idim. Bu samimiyetle çalıştım, inanç getirdim ve ondan sonradır ki, kanunu huzurlarınıza getirdim. Bugün de huzurlarınızda aynı samimî hislerle

¹⁶⁰ Arslan, 768.

¹⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 39. Birleşim, 17. II. 1958, 112.

meşbuum. Allah'tan dilerim ki, bana yakın olan o ruhaniyet bugün bu kürsüde de hamii müşfikim ve muinim olsun.

Muhterem arkadaşlar; her milletin kendisine has hasletleri vardır. Türk milletinin de başta gelen iki vasfı; büyüklere saygı göstermeyi bir edep mevzuu addetmesi diğeri de mânevi bağlılığı bir iman mertebesinde tutmasıdır. O'nun bu necip duygularına aykırı hareket edenler yine O 'nu müteessir ederler. Onlar bu hisse ve irfana aykırı durumlar karşısında sükût etmesini bilir. Çünkü yine bilir ki, sabrın sonu zaferdir. (Soldan, bravo sesleri) Müspet reylerinizle bu lâyiha kanuniyet kesbettiği zaman işte milletin bu arzusunu sabrın zaferiyle tedvicetmiş olacaksınız.

Muhterem arkadaşlarım, son zamanlarda maneviyata ve büyük Peygamberimize karşı yersiz, yakışıksız birtakım sözlerin söylendiğini maalesef görmekteyiz. Bu sözleri söyleyenleri tesbit etmek, mânevi telâkkimize göre gıybet değil ibrettir. Fakat bu telâkkiye rağmen ne o sözleri tekrar edeceğim, ne de söyleyenlerin isimlerini zikredeceğim. Çünkü o sözlerin tekrarı hepimizi müteessir eder ve söyleyenlerin isimleri Meclis zabıtlarına geçeceği için onları mahçuben muhallet kılar.

Dilerim ki, Yüksek Meclisin kararı ve bu müzakereler o nasipsiz kimseler için bir ikaz ve irşadolsun.

Asrımız ihtisas asrıdır. Din mevzularında ihtisas, üniversitelerde en uzun okuma devresine lüzum hissettiren ve bu zaviyeden daha da incelik isteyen bir safhadır. Fakat bunu tesbit etmemek, mevzuu üzerinde hassasiyetle durmamayı icabettirmez. Bilâkis aynı mevzuun menşee ve sebeplerini tetkik etmek ve üzerinde durmak, tedbirlerimizi almak bakımından esaslı ve zaruridir.

Muhterem arkadaşlarım, yüksek malûmunuz olduğu üzere uzun müddet din tedrisatından mahrum bir cemiyet olarak yaşadık. Bilhassa bu devrede yetişmiş olan gençlerimiz üzerinde bu gibi neşriyatın ne gibi bir tahrip ve tesir yaptığını kolaylıkla tesbit etmek mümkün değildir.

Bu vesile ile bir İsviçre üniversitesindeki geçen bir hâdiseyi dikkate şayan bulduğum için müsaadenizle izah edeceğim.

Hocanın sual olarak tesbit ettiği keyfiyet şu idi : (Bir insan denizde boğulmak üzeredir, bu sırada rıhtımdan geçen bir yüzme şampiyonu vâkı imdada cevap vermiyor. Hukukan kendisini mesul addetmek ve cezalandırmak mümkün müdür? Bu adam o esnada ayağıma kramp girdi derse ne olacaktır? Onun bu gayrisamimî müdafaasına karşı tatbik edilecek müeyyide nedir?)

Sualini bir sükût takibetti. Ben kalktım ve dedim ki,: «Ona hukukan bir müeyyide terettübetmez; buna imkân yoktur. Tek bir müeyyide vardır, o da Allah korkusudur!» Hazreti Peygamberin; (Her hikmetin başı Allah korkusudur.) sözlerini izah ettim. Hoca, «Bu husus beni de aydınlığa çıkarttı.» dedi.

Meşhur Bismark'ın, Hazreti Muhammed hakkındaki sözleri şu idi: «Ey Muhammed, seninle muasır bir vücudolamadığını için çok müteessirim; senin gibi bir beşer ne gelmiştir, ne de gelecektir.»

Profesör Marmadok: «Hazreti Muhammed, bir kanun ve ahlâk kitabı olan Kuranı tebliğ etmiştir.»

Muhterem arkadaşlar; biliyorsunuz ki, aynı peygamber; «Yalnız Müslümanlara değil, nâsa faydalı ol» emrini vermişti. Bizim ancak yirminci asırda bile hâlâ tekemmül ettirmeye muvaffak olamadığımız Milletler Cemiyetinin esasını 1300 küsur sene evvel kurmuş ve temelini atmıştır. Bu itibarladır ki, Profesör Edward Monte: «Zuhuru İslâm şuur ve idrakin timsalidir.» demiştir.

Lâmartine; o, Hazreti Muhammedi bir kanun kurucusu ve bir mânevi imparatorluk kurucusu olarak kabul etmiştir.

Hiçbir maarif sistemi, zamanımızda dahi; (Her hikmetin başı Allah korkusudur.) diye esaslı bir müeyyide kurmuş değildir. Bütün bu vasıfları ile Peygamber, geri bir çöl bedeviyetinin değil, ileri bir medeniyetin timsalidir. Bu itibarla onun yüksek ve aziz şahsiyetine yöneltilecek olan sözler hepimizi müteessir eder. Eski Ceza Kanunumuzun muaddel 132 nci maddesinde, peygamberlere hakaret suçu bir seneden üç seneye kadar ceza ile tecziye edilirdi. Yeni Ceza Kanunumuzda, bilinemez ve anlaşılabilir bir sebeple bu hüküm ve esas tesbit edilmemiştir. Bu millet bu nisyanın hesabını, bilhassa son zamanlarda çok çekti. İşbu konu dolayısıyla diğer

memleketler mevzuatında tesbit edilmiş ve Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Sezgin arkadaşımızın kaleminde ifadesini bulan mazbatasında bu mevzuat etraflı ve ihatalı bir şekilde tesbit edilmiştir.

Nitekim İsviçre Ceza Kanununun 261 nci, İsveç Ceza Kanununun 4 ncü, İtalyan Ceza Kanununun 724 ncü maddesinde bu esaslar vardır. Bilhassa son zamanlarda, haddi aşmış olan teklifsizlikler dolayısıyla bu hüküm ve müeyyidelere ne kadar ihtiyacolduğu daha ziyade tebarüz etmektedir.

Teklifim hasebiyle yalnız Peygamberimiz derpiş edilmemiş, dinimizin kabul ettiği bütün peygamberler kabul edilmiştir. Bu itibarla kanuniyet kesbetmesini temenni ettiğimiz bu teklif dolayısıyla diğer camiaların da bundan müşeyyi ve müsterih olacaklarından mutmainim.

Bu kanun aynı zamanda iz'ansız olarak bozulan sükûtu iz'anlı olarak yeniden tesis edecektir. Lâyikliğın bir esası da asgari olarak karşısındakinin hislerine hürmet etmektir. Napolyon ordularını İtalya Harbine teşvik ederken «Gelecek nesiller sizleri İtalya'ya karşı harbetmiş diye birbirlerine göstereceklerdir», demiştir.

Bu güzel sözlere ilham kaynağı olarak ben de ifade edeyim ki; gelecek nesiller sizleri anarken; «İşte peygamberi tebcil eden 11 nci devre mebusları» diyeceklerdir. Bu kanunu tasvibetmekle şahıslarınızla, evlât ve ahfadınızla şu tebşirle de inşaallah mübeşşir olacağız; «Bir gaza ettin ki hoşnut eyledin peygamberi!..»

(Soldan; bravo, sesleri, sürekli alkışlar)¹⁶².

Muhterem arkadaşlarım; naçiz teklifim hasebiyle bu büyük sakafın altında mânevi bir inşirahın hükümran olduğu bir celse akdettik. Bu inşirah, bu mübarek günde de devamediyor. Ne ulvi tecellidir ki, İzmit şehitleri için hürmet vakfesinde bulunulduğu bu kardeşlerimiz için Allahtan mağfiret ve Resulünden şefaât dilememiz anları da bu ve böyle bir kanunun müzakeresi gününe tesadüf etti. Müzakere konumuz hakkında arkadaşlarımızın, türlü noktai nazarlar serd ettiler, mukadder sualler sordular, bazan da heyecanla konuştular. Teklif sahibi olmam hasebiyle bu sözleri dikkatle

¹⁶² **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 39. Birleşim, 17. II. 1958, 112-114.

dinledim. O inançtayım ki; selim akıllarımızla bütün bunları, tetkik semerelerimizin neticesi olarak basite irca ve halledeceğiz ve milletimizin bu kanun dolayısıyla bizlere müteveccih kafasını ve kalbini tatmin ederek karara varacağız, bunda şüphe etmiyorum.

Muhterem arkadaşlarım; şimdi yüksek müsaadenizle ileri sürülen tereddütlere ve itirazlara geçiyorum :

Bu mâruzâtım dolayısıyla dahilî hukuk esaslarımızdan ve Milletlerarası ahitnamelerimizden kasaca bahsetmek zaruri olduğu gibi mevzuun muhtevasına binaen Kuran hükümlerinden ve Peygamberimizin emirlerinden de istiane eylememiz tabiidir.

Arkadaşlarımız haklı olarak sordular: «Devletçe tanınmış dinler hangileridir?»

Müslümanlık Kuran esasları dairesinde İseviyet ve Museviyeti din olarak tanır. Esas Teşkilât Kanunumuzun 75 nci maddesinde din mevzuu hasebiyle asayiş ve umumi muaşerete mugayir olmamak esasları mevzudur.

Lozan Muahedenamesinin 38 nci maddesi hükmiyle âmme intizamını ve umumi âdabı muhil olmadıkları takdirde dinlerin tanınması vecibesi tesis olunmuştur. O dinlerden başlıca maksudolanlar da İslâmiyet, İseviyet ve Museviyettir. İşte bizim için umumi muaşeret âdap ve intizam mefhumları içerisinde olan dinler Devletimizce tanınan dinlerdir. Bu itibarla bir buzağıya aleni merasimlerle taabbüdedilmesini Devletimiz din olarak tanımak zorunda değildir ve hattâ bunun açıkça icrasına müsaade de etmez. Çünkü böyle bir hareket tarzı umumi muaşeret, âdap ve intizamla bağdaşamaz. Ama bu mahiyetteki bir ibadeti hususi hücrelerinde yapan bir kimsenin bir tariz ve taarruza duçar olması halinde şahsi dâva açmaya hakkı vardır. Halbuki Devletçe tanınan dinlere karşı her hangi bir tezyif ve tahkir vukuunda müddeiumumilik re'sen de takibata geçer. İşte Devletçe tanınmış olan dinler müeyyidesi ve müeyyide farkları kısaca bunlardır ve mâruz kıstaslara tâbidir.

Sonra ve bilhassa bir dinin din olması için bir Peygamberi olması, diğer bir söyleyişle bir Peygamber vasıtasıyla tebliğ edilmiş bulunması katidir, zaruridir. Aksi

takdirde birçok yalancı dinlerle muhatab oluruz ki, ne mânen ve ne de hukukan buna da iltifat etmek kabil değildir.

İsimleri Kuranla bildirilmiş peygamberlerin adedleri 28 dir. Bu bakımdan tezyif ve tahkir halinde peygamberlerin hüviyetleri itibariyle de mesele mahlûldür.

Mezhepler bahsine gelince :

İslâmiyette Hânefilik, Malikîlik, Şâfîlik ve Hambelîlik mezhepleri vardır. Bunlardan başka, Şîilik, Yezidîlik gibi ehlisünnet mezhepler de vardır. Görülüyor ki mezhepler sahası geniş, zümrelere yayıktır. Yeni ihdas edilmeleri durumu da muhtemeldir. Bu sebeple münakaşa ve ihtilât mevzuu olmaları mümkündür. Bütün bunlara mâni olmak kaygısıyla kanun teklifinde mezheplerin hariç bırakılmasını derpiş etmişim. Mezhepler tâbiri encümen müzakeresi sırasında ilâve edilmişti.

Mezhepler zümresinden her hangi bir kimse haksız bir tariz veya taarruza mâruz kaldığını iddia ederse, şahsi hakaret dâvası açmak hakkına maliktir. Bu itibarla hukuki durumun müeyyedesiz bırakıldığı da iddia edilemez. Takdim edeceğim takririmde mezheplerin kanun teklifi metninden çıkarılmasını ricakâr olacağım.

Bâzı arkadaşlarım, «Allah muhtaç mıdır ki, hüküm vaz'ediyoruz?» dedider. Heyecanlı konuştular.

Geniş müsamahalarıyla bu bahsi yine Allahm Kelâmîyle ve Resulün emriyle halledelim. Kuranı Kerimde Surei Muhammedin 8 nci âyetindeki İlâhî Hüküm şudur : (İman edenler, Allaha yardım ederseniz Allah da size yardım eder.) İhticaca salih tefsirlere göre bunun mânası şudur : «Allaha yardım, dine yardımdır. Dine yardım Allahın rızasına muvafık hareket eylemektir.

Allah'a hakaret ve bu hakarete müsamaha etmek Allah'a yardım etmemek olur. Bu sahada Allah'a yardımı Allah'ın aczi suretinde değil, Allah'a tâzim mahiyetinde telâkki etmek gerektir ve gerçektir.»

Allah'a ibadete memuruz. Allah ibadetimize muhtaç mıdır? Şüphesiz ki değildir. Bütün bunlar kulluk vazifemizi ifa etmemiz demektir.

Bir hadisi şerifte Müslümanlığın akıl olduğu ifade edilmiştir. İşte bu kulluk vazifemizi yerine getirirken aklımızın tebarüz ettirdiği tedbirleri ve bu meyanda bahsettiğim tâzim tedbirlerini almamız icabeder.

Müslim kitabının 179 ncu sayfasında şu veciz peygamber emrinin tebliğ edilmiş bulunduğunu da görüyoruz: «Sizden bir kimse çirkin bir işi görürse onu eliyle değiştirsin; eğer buna gücü yetmezse diliyle tağyir etsin; buna da gücü yetmezse kalben nefret etsin.»

İnsanların maddi rahatlık ihtiyaçlarının yanında mânavi huzura kavuşmak hakları da vardır. Hiç olmazsa bunların ihlâl edilmemeleri, edilememeleri asgari bir şarttır. Çünkü mukaddesata tecavüz insanların kalblerini kırar; ayrıca onlardan bâzılarının yanlış birtakım düşüncelere saplanmalarına sebebiyet vererek akidelerini zedeler, insani terbiyelerini perişan eyler. İnsan Allah'a muhtaçtır. Muhtacolduğumuz halika karşı biedebane hareket esas itibariyle de tecviz edilemez ve binnetice bu gibi hareketler zikredilen Kuran ve Hadis hüküm ve emrine binaen menedilmek lâzımdır.

Mevzuun üzerinde dururken Atatürk'e hakaret kanununun müzakeresini hatırlamamak mümkün olamıyor. Bu tahatturun hâşa sümme hâşa bir mukayase ile alâkası yoktur ve olamaz. Çünkü Atatürk'ün şu ifadesi de malûmumuzdur: «Ben de bir gün öleceğim; benim de fâni vücudum elbette ki, toprak olacaktır.»

Bahsettiğim kanun müzakeresi sırasında Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamukoğlu 4 .V .1951 tarihli Celsede «Atatürk'ün şahsını korumak için kanuna lüzum var mı?» Demişti. (Devre 9; Toplantı 1, cilt 7, sayfa 43)

Muhterem arkadaşlar; zaman ve vakalar ispat etmiştir ki, bu kanunla bir huzursuzluk huzura kavuşturulmuştur. İsbetli olmadı mı? Zamanında ve mekânında hukuki tedbirleri almanın, müeyyidelerini koymanın faidesi bu misaliyle de sabit değil midir? Kanun vâzılarının bir esaslı vazifesi de huzur ve selâmeti temin ve hattâ tevhit eylemektir.

Şu kesekâğdının;(göstererek) haline bakınız...Bu Kuran yapraklarından yapılmıştır. Manavlarda, bakkallarda ve kasap dükkânlarında yerlerde sürünmektedir. Bu gibi hareketlerin temadisine Yüksek Meclisiniz müsaade etmiyecektir. Siz muhterem

mebus arkadaşlarımıza dağıtılan; «Dinde Reform» mecmuasının dördüncü sahifesindeki şu cümleyi müsaadenizle beraber okuyalım: «İslâmiyet bundan 1 300 küsur sene önce esasları tesbit edilmiş bir dindir. Üstelik biz Türkler için ithal malı bir dindir.» Sadece şu acı vakıa bu feci mütalâa kanun teklifinin ne derecede müvecceh olduğunu göstermeye kâfidir.

Muhterem arkadaşlarım; şu müellim olduğu kadar ibret verici adlî hâdiseyi de ifadelerimin bir başka şahidi olarak huzurlarınıza getiriyorum.

1954 senesinin mübarek bir kandil gecesinde bu akşamın ulviyetine rağmen Peygamberimize hakaret edilmesine tahammül edemiyen Salih Erk ismindeki vatandaşımız mânevi bir tuğyanla hakaret edenle boğuşmuş ve bu boğuşma neticesinde hakarededen ölmüştür. Salih Erk İstanbul 4 ncü Ağır Ceza Mahkemesinin 15. VII. 1954 ve 954/152 sayılı ilâmı ile 12 sene ağır hapse mahkûm edilmiş olup el'an Edirne Ceza Evinde 17 . VII. 1966 senesinde bitecek olan cezasının ikmaline intizaren mahpustur. Bu kanunla bu gibi elîm hâdiseler de inşaallah önlenecektir.

Sonra bu misallerle görülmektedir ki, hâdiseler münferit değildir, mütaaddittir ve kanlıdır. Bâzı arkadaşlarımız hususi şahısların hakarete mâruz kalmaları hasebiyle mevzu cezalara nazaran bu teklifte tesbit olunan cezaların hafif olduğundan bahsettiler. Haklıdırlar. Nitekim teklifimdeki daha ağır olan cezalar encümen mazbatasında tenzil edilmiş durumdadır. Takdiminden bahsettiğim takririmde Yüksek Heyetinizin bu hususta tezahür eden arzudan da mülhem olarak ceza hadleri haddi lâyıkıne yükseltilmişlerdir.

Hulâsa olarak; bahis mevzuu tahkir ve tezyif Allaha, peygamberlere ve mukaddes kitaplara inhisar ettirmekle muhterem arkadaşlarımızın tereddütlerindeki bütün mahzurlar basite irca edilerek izale edilmiştir. Cezaların artırılması ile de bu husustaki haklı noktai nazarlar tatmin olunmuştur.

Sayın arkadaşımız Doktor Baykam'ın, bir telmihini burada cevapsız bırakmamam muvafık olacaktır. İfadesine göre teklifimin mucip sebepler lâyihasında gençlerimizin dinî inançlarından şüpheler vardır. Şüpheler dediği cümle şöyledir, «Fihakika dinin

mekteplerden kaldırıldığı ve hususi olarak da öğretim yasak edildiği devirde yetişmiş bulunan gençlerimizin zihinleri bu gibi sözlerle ve yazılarla teşviş edilmiş olmaktadır.»

İnsaflı ve hakgû olarak düşünelim ve karar verelim. Mânevi bilgilerden mahrum olarak yetişmiş gençlerimizin körpe dimağlarında malûm sözler ve bugünkü konuşmamda da ifade ettiğim ifadeler ve vakıalar iyi ve terbiyetkâr tesir bırakır mı? Bir fidan itina görürse yeşerir ve büyür. Körpe dalların hunhar rüzgâr karşısındaki hali perişanlıktan ve boyunlarının bükülmelerinden başka ne olabilir?

Milletlerarası mühim bir dâvada ünlü bir Fransız avukatının Mısır'dan bahsederken söylediği şu güzel sözü hatırlıyorum : «Un jardin sans jardinier» Mısır'ın bahçivansız bir bahçe olması gibi mâruz tesirlere tâbi gençlerimizin nasibi de, şayet mânevi bilgilerle de teçhiz etmezsek, sahihsizlik olur?

Aynı mahrumiyeti ve sahihsizliği teyideden şu hâtırayı da lütfen dinleyiniz : Musalla taşıdaki babasının tabutu karşısında, oğlunun abdestten ve iki rekâtlik namazdan habersiz ve cahil durumunu gören evlât sahibi bir baba bu acı müşahede karşısında yeisle ve vicdan azabıyla «Benim de çocuklarım maalesef bu vaziyette, onların bile yüzlerine bakacak yüzüm yok!» demişti. Bu devirde yetiştiğinden bahseden çok genç arkadaşımız bu bilgilerle mücehhez kılınmış olacaklar ki, kendi tavsifiyle ifademe tahammül edemediler. Allah adedlerini artırsın. İnşallah iki yavrusunu da bu inanç ve bilgiyle yetiştirirler. Benim de bir memleket evlâdı olarak gayem maddi ilimlerle yetiştirilen evlâtlarımızın mânevi bilgilerden de mahrum olmamalarıdır.

Kaldı ki, kendisinin bahsettiği gençlik teşkilâtının içerisinde ve başında çalışmış ve gençliğe üniversite kürsüsünden naçizane hitabetmek şerefine nail olmuş bir arkadaşınızım. Yine naçizane hüsnü zanla memuruz, mânevi terbiyesini almış bir kimseyim. Benden gençliğe karşı fena bir düşünce, şüpheli görüş sâdır olamaz.

Suphi Bey arkadaşımızdan rica ederim, bütün bu sözlerimi bir hakikat ve itminanîyet olarak kabul etsinler, müsterih olsunlar.

Mübalâgasız arz edebilirim ki, bu kanunla aynı zamanda ileri bir lâiklik esasını da tedvin etmiş olacağız. Zira lâikliğin tecezzi kabul etmez bir esası da karşısındakinin

duygularını rencide etmemektir. Bizim maksudumuz da ululara tâzim ve mânevi duygulara saygıdır. Ve bunları sağlamaktır. Berakis durum hiçbir müeyyideye lüzum olmadığına kabul edildiği zannını tevlit ve bu mevzulardaki saygı ve heyecanı perişan eyler. Siz muhterem arkadaşlarımızdan hiçbirinizin böyle maddi ve mânevi bir vebali üzerinize almıyacağınızdan mutmainim. Bu mübarek günde vereceğiniz karar, İslâmiyete, insaniyete mübarek olsun, bunu dilerim ve hürmet ederim. (Alkışlar)¹⁶³.

Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1958 yılı bütçeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; yurdumuzun istikbal ve teminatı olan memleket çocuklarının muayyen bir zümresine ait hayati ve mühim bir mevzuu bir dilek olarak huzurunuzda ifade etmek üzere gelmiş bulunuyorum.

Zekâ bakımından üstün zekânın da üstünde olması hasebiyle Fransızların «enfants difficiles» yani müşkül çocuklar diye tavsif ettikleri çocukların medeni memleketlerde hususi bir eğitime tâbi olduklarını görüyoruz. Çünkü bunlar, diğer bir söyleyişle, zekânın anormal inkişafının tipleridir. Bu müesseseler Fransa'da kurulmuş, Almanya'da inkişaf etmiş ve İsviçre'de âzami tekâmül safhasına erişmiştir. Bunun yanında zekâ itibariyle aşağı tabakada bulunan çocukların ıslahı da şüphesiz ki mühim bir mevzudur. Fakat arz ettiğim zümrenin üzerinde daha fazla hassasiyetle durulması daha ehemmiyetli ve daha verimlidir. Çünkü berikilere nazaran bunlardan alınacak randıman kıyas kabul etmiyecek derecede ehemmiyetlidir. Bir İsviçre ilmi komitesinde bu çocuklardan, yetiştirilmiş olanların siyaset ve ilim sahasında çok yüksek dereceler işgal eteklerini, fakat mazilerinin ifşa edilmemesi için isimlerinin tesbit edilmediğini okuduk. Bunların, oldukları gibi bırakılmaları, cemiyet için çok tehlikeli olur. Çünkü bunların, yüksek, aşkın ve taşkın zekâları dolayısıyla, irtikâbedecekleri cürümler de o nispette tehlikeli olabilirler. Polisin cürmü tesbit ve mücrimi bulmak hususundaki sistemi, bunların müterafik, mütenazır zekâları dolayısıyla cürmü önleyemez. Ana ve babaların terbiye ve idaresini beklemek beşer takati fevkinde onlardan bir bilgi, onlardan bir başarı istemek demektir ki, bu,

¹⁶³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 50. Birleşim, 24. III. 1958, 9-11.

neticeli ve verimli değildir. Bu sebeple bu gibi çocuklar hakkında hususi bir eğitimi, öğretmeni cami müesseselerinin kurulması Vekâlet için ve Sayın Vekil için muhallet bir eser olur. Bu aynı zamanda bir döviz mevzuudur. Bu durumda olan memleket çocuklarının hariçte tedavilerinin talebedilmesi halinde tam teşekküllü hastaneler bunların gitmesine karar vermektedir.

REİS – Efendim, bir dakikanız kaldı.

MÜNİB HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Devamla) – *Peki Efendim. Medeni Kanununun 272 ve 273 ncü maddelerinde bu mevzu esasen kanuni bir mükellefiyet olarak telâkki edilmiştir. 272 nci maddeye göre ana, baba vazifelerini ifa etmedikleri takdirde, hâkim çocuğun himayesi için muktazi tedbirleri ittihaz ile mükelleftir. Yine Medeni Kanunumuzun 273 ncü maddesindeki hükmüne binaen çocuğun bedenî ve fikrî tekâmülü tehlikede bulunursa, hâkim çocuğu anadan ve babadan alarak bir müesseseye yerleştirir. Bu tedbirlerin icabettirdiği masrafları ana baba tediye eden âciz iseler Devletçe tesviye olunur.*

Görülüyor ki, Medeni Kanunumuz hâdiseyi şümuliyle telâkki etmiş ve ana, baba gerekli masrafları yapacak takatte değilse, bu masraflar Devlet tarafından yapılacak demektir.

Hulâsaten, Medeni Kanunumuz bunu bir vazife olarak Devlete tahmil etmiştir. Bu itibarla bu üstün zekâların kurtarılması ve memlekete faydalı unsurlar olmaları için Sayın Vekilin ve Vekâletin bu mevzu üzerine hassasiyetle eğilmesini, karar ve teşebbüslere geçmesini ve bu karar ve teşebbüslerin memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum. (Alkışlar)¹⁶⁴.

Muhterem arkadaşlarım, hâdiseyi ve mevzuu taksim edecek olursak, kendimizi şu 3 tip çocuk karşısında buluruz: 1. Zekâca dun olan çocuklar, 2. Üstün zekâlı çocuklar, 3. Bendenizin mevzuubahsededeğim üstün zekânın üstünde anormal olan tipler.. Meselenin, bu çocukların kurtarılması bakımından ehemmiyeti açıktır.

¹⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 47. Birleşim, 26. II. 1958, 726-727.

Muhterem Vekil, sehven olsa gerek, benim teklifimi üstün zekâlı çocuklara inhisar ettirdiler. Kendilerine koridorda izah ettim, lütfedip kabul ettiler. Bu tahrir kabul edildiği takdirde, bahsettiğim çocukların üstün zekânın üstünde olan, birtakım cinayetlerin yapılmasında bilhassa âmil olan çocuklar oldukları anlaşılacaktır. Bunların kurtarılması yerinde olacaktır. Bu itibarla mevzuun karara raptedilmesini, memleketimizde bakir bir mevzu olan bu hususun bilhassa nazarı dikkate alınmasını rica edeceğim¹⁶⁵.

Nevşehir Mebusu Zihni Üner hakkında yapılmak istenen tatbikat ve muhakemenin devre sonuna bırakılmasına dair Muhtelit Encümen mazbatası münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, Sırrı Atalay arkadaşımız teşriî masuniyeti katî bir ifade ile reddetti. Halbuki bu mevzu kendilerinin buyurdıkları gibi yalnız mebusun siyasi faaliyetine ait değildir. Dünya parlâmentolarının ekserisinde de aynı hukuki kıstas caridir. Zira masuniyeti sadece siyasi faaliyete inhisar ettirdiğimiz takdirde bunun her hangi bir mevzu dolayısıyla mebusu mahkemelerde ihzar edilmesi ve dolayısıyla teşriî vazifesini lâyikiyle ifa edememesi mahzurları ortaya çıkar.

Bu hususu böylece tesbit ettikten ve arkadaşımızın fikrine muakis olarak katî bir surette (Mebus yalnız siyasi faaliyetinden dolayı masuniyete muhatap tutulmuştur) fikrini hukuk bakımından ve haklı olarak reddettikten sonra, aynı mevzuda tadil edilen Dahilî Nizamnamemizin 180 nci maddesi bu husustaki tetkikatın Meclis İhzarî Encümeninde yapılmasını ve onların takdir hakkının esas olmasını kabul etmiştir. Muaddel 180 nci maddede İhzarî Encümen yapacağı tetkikat neticesinde mebusa isnadolunan cürmün takibi lüzumuna kanaat getirirse, Yüksek Heyetiniz encümene bu kanaat salâhiyetini tanıdıktan sonra, o kanaatin mabihüttatbik olmasını da manen tekeffül etmiştir. Nitekim adli cihazımızda da Temyiz Mahkemesi, mahkemenin takdir mevzuuna aidolan hususati itiraz sadedinde reddetmez. Takdir hakkına riayet eder ve kararı o bakımdan tetkik mevzuu kılmaz. Bu bakımdan hem hukuki masuniyetin, arkadaşımızın dediği gibi, teşriî vazifeye aidolmaması ve hem de Yüksek Encümenin takdir hakkının mahfuz tutması itibariyle arkadaşımızın itirazı vârit değildir. Şu bakımlardan da değildir ki, geçen celsede aynı vaziyette burada teşriî masuniyetinin

¹⁶⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 47. Birleşim, 26. II. 1958, 776.

refi istenilmiş olan birçok mebus arkadaşlarımız hakkında muhterem arkadaşımız bir mütalâa ve itirazda bulunmamıştır. Eğer bugünkü ifadeleri ve mütalâaları, kendilerinin samimî kanaatleriyle mabihüttatbik bulmuş olsaydı, o mazbatalar hakkında da aynı şekilde itiraz mevzuu hususlar vardı. Bu itibarla, vâkı olan itiraz vârit değildir, reddini rica ederim. (Soldan, bravo sesleri)¹⁶⁶.

Temyiz Mahkemesi teşkilâtına dair 1221 sayılı Kanunun değişik 1, 3 ve 4. maddelerinde tâdilât yapılması hakkındaki kanun teklifinin takdimen müzakeresine dair tahrir münasebetiyle yaptığı konuşma:

İzmit faciası hasebiyle birçok aileler dilhun olmuşlardır. Temyiz Mahkemesinin teşkilâtına ait Kanunun ehemmiyeti derkârdır. Bir hukukçu olarak bu ehemmiyeti bendeniz de takdir ederim. Bahsedilen Üsküdar faciası Kanunu çerçevesinde âcil olarak yardım bekleyen aileler, yetimler ve bokesler vardır.

«Bir şikeste sineden refi melâl ettin mi hiç?» mefhumuna sadık kalarak bu kanunun Adli teşkilât Kanunundan evvel ruznamedeki sıraya riayet edilerek müzakeresinin teminini rica ederim.

REİS - Efendim, takdimen müzakerenin leh ve aleyhinde konuşan arkadaşlarımızı dinlemiş bulunuyorsunuz. Takdimen müzakereyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takdimen müzakere kabul edilmiştir¹⁶⁷.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu Münasebetiyle yaptığı konuşma:¹⁶⁸

Muhterem arkadaşlarım; ilmin yalnız payidar olması, masun tutulması değil, sulha da hizmetkâr olması lâzımdır. Zamanımızın türlü ideolojik zihniyetleriyle maalesef bilhassa Orta Doğu'da bu masuniyet zedelenmekte ve hattâ tehlikelerle başbaşa bırakılmaktadır. Bu tehlikenin giderilmesi için ilmin ulvi hakikatleriyle yetişmiş ve yetiştirilecek olan dimağların mevcudiyeti lâzımdır. Orta - Doğu Üniversitesi bu ihtiyacın ve hakikatin mihverinde kurulmakta ve otorite olarak yerini almaktadır.

¹⁶⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959, 245.

¹⁶⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 66. Birleşim, 11. V. 1959, 61-62.

¹⁶⁸ Memlekete Feyiz Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi, **Yeni Nevşehir**, Sayı 14, s.1, Nevşehir 29 Mayıs 1959 (Bkz. Ek 26)

Esasen onun bu müstesna mahiyetine binaendir ki, bu müessese, Birleşmiş Milletlerin maddi ve mânevi alâkasiyle çepre çevre bir halde teşhiz edilmiştir.

Orta - Doğu'nun muhtelif tehlikelerle mahmul ve kuşatılmış durumu da cümleminin malûmudur. Milletimizin şanlı geçmişiyle ve hazırdaki kuvvetli stratejik vaziyetiyle bu sahadaki rolü açık görünen ve terazide ağır basan hakikattir. Milletimiz için ne şerefli bir tecellidir ki, onun Orta - Doğu'daki tarihî nâzım rolünü inkâr edenler ve bu husustaki anlaşmalara hor bakanlar ve ondan kaçınanlar, ilmî bir tekziple karşılaşmışlardır.

Bâzı komşularımız üniversitenin kendi memleketlerinde açılmasını arzu etmişlerdir. Fakat, şanlı tarihimiz ve haklı talihimiz bunu ilk olarak milletimize nasip kılmiştir. Bu mazhariyetle cidden öğünebiliriz.

Orta - Doğu'nun muhtacolduğu sükûn ve huzuru, Türk milleti yurdunda tesis edilen, Orta - Doğu Teknik Üniversitesiyle de ayrıca zamanı altına almakta ve bu ulvi gayenin liderliğini deruhte etmektedir. Tarih; kendisini buna zaten asırlardan beri lâyük görmüştür. Bu liyakatinin bugün ilimle de teyyüdetmesi içlerimizi emniyet ve inşirahla doldurmaktadır. Bu yüksek gayeli ve derin mânalı muvaffakiyetinden dolayı Hükümetimizi hem bir Türk ve hem de bir üniversite hizmetkârı olarak yürekten tebrik ederken kanunun hazırlanmasında hizmetleri geçen arkadaşları ve bu meyanda tetkik huzurlarınıza getirilen hükümlerin hazırlanmasında cidden unutulmıyacak mesaisi mesbuk değerli arkadaşımız Muhterem Ahmet Tokuş'u takdirle yadediyorum. Kanunun yurdumuz ve dünya sulhu için hayırlı ve birleştirici olmasını dilerim. Hürmetlerimle¹⁶⁹.

Muhterem arkadaşlarım, müşavir rektör tâbiri, asıl rektör tâbirini gölgelemektedir. Halbuki rektörlük tamamiyle müstakil olmak icabeder. Madde içinde iki vazife birleşmiş gibi görünüyor. Bu itibarla esasen müşavir rektör, esas rektörün yardımcısı olarak çalışmaktadır. Bu bakımdan müşavir rektör unvanının rektörlük müşavirliği şeklinde değiştirilmesini teklif ediyorum¹⁷⁰.

¹⁶⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 356.

¹⁷⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 358.

Mâruzatımı teknik bakımından ifade etmişim. Encümen sözcüsünün temas ettiği noktalara hürmet ediyor ve bu itibarla takririmi geri alıyorum.

REİS - Tadil teklifi geri alındığına göre maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir¹⁷¹.

Muhterem arkadaşlarım, kanun hükümleri, huzurlarınızda tetkik edilen bu üniversitenin diğer mevcut üniversitelerimize nazaran arz ettiği hususiyet açıktır. Bu üniversitenin âdeta beynelmilel mahiyet arz ettiği ortada olduğuna göre her şeyden evvel ve bilhassa malî mevzuatın hususiyetlerinden ayrı olarak bu özellikleri dercengi evvel telâkki etmek muvafik olur. Zira her bünyenin hususiyeti ayrı ayrı hükümler telâkkisini icabettirir. Bundan evvel kurulmuş olan üniversitelerimizin bu kanunda derpiş edilen muafiyetlerden uzak tutulmuş olması, bu üniversitenin bu muafiyetle teçhiz edilmesine bir mâni teşkil etmez. Bu üniversiteye hariçten şimdiye kadar yapılmış olan yardımların ehemmiyeti derkârdır. Bu yardımların teşvik ve teakubetmesi için bu husustaki arzuları her hangi bir şekilde gölgelendirecek olan hükümlerin bir zaruret olmadıkça kanunda yer etmemesini telâkki etmek daha yerinde olur.

Maliyemizin alâkasının kanunda aranması memleketimizde hükümranlık tesisi bakımından bendenizce birinci derecede ehemmiyetli olan bir mevzu değildir. Bu kanunun Yüksek Huzurunuzdan çıkmış olması, memleketimiz sultasının kanunda mühürlenmiş olması zaviyesinden kâfidir. Bu itibarla hem malî mevzuat cephesinden ve hem de her hangi bir alâkanın kanunda tesis edilmesi ile bir hassasiyet gösterilmesi bu kanunun umumi bünyesinde aynı zamanda ve bilhassa ilerde hariçten yapılacak olan yardımları za'afa uğratması zaviyesinden de zaruri değildir, kanaatindeyim. Bu itibarla mâruzâtımı hulâsa etmiş oluyorum¹⁷².

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, müteveffanın alacak ve borçları dolayısıyla ve bunların mahkemeye intikali halinde âzami beş senelik bir müddet kabul ediyoruz. Bundan sonra kendisi lehine bir vaziyet ihdas etmiyoruz ve doğrudan doğruya verginin

¹⁷¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 359.

¹⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 367.

tahsili cihetine gidiyoruz. Yüksek malûmları olduğu üzere klâsik müruruzaman on senedir. Birçok dâvalarında beş senede bitmediği görülmektedir. İktisabi müruruzamanda yirmi senelik müddet esası câri olduğu gibi meselâ vakfın rakabesine ait dâvalarda otuz senelik müruruzaman dahi elan caridir. Bu itibarla mevzuubahsolan beş senelik müddetin klâsik müruruzaman müddeti olan 10 senelik müddete iblâğımı rica ediyorum. Aksi takdirde mükellefin kendi ihtiyarında olmayın ve bir kasdı bulunmayan bir dâva dolayısıyla hukukunun ziyayı vaziyeti hâsıl olacaktır,ki buna da Yüksek Heyetinizin vicdanınızın razı olmayacağına kaaniim. Bu itibarla takririmi takdim ediyorum¹⁷³.

Muhterem arkadaşlarım, filhakika maddede mahkemenin vereceği katî hüküm tâbiri vardır. Bununla beraber maddeyi siyak ve sibaki itibariyle bir küllolarak nazarı itibara aldığımız zaman neticei hükümde bir za'fi telif görmekteyiz. Şu kadar ki; bu tecil her ne suretle olursa olsun hiçbir zaman beş seneden fazla devam edemez, diyor. Binaenaleyh, durum bu olunca Maliye memuru bu maddenin şu fıkrasına istinaden velevki katî hüküm verilmemiş bile olsa vâzu kanunun kasdının âzami beş sene olduğunu telâkki edecek ve bu hal maliye idaresiyle mükellef arasında daimî bir niza mevzuu olacaktır. Bizim, vâzu kanun olarak vazifemiz, her hangi bir şekilde ihtilâf yaratmak değil, bu gibi mukaddem ihtilâfları göz önüne alarak onları ret ve defetmemizdir.

Tatbikattaki tecrübemiz göstermektedir ki, bu gibi mevzularda Maliye ile mükellef arasında, kanunda sarih hükümler olmaması dolayısıyla işin nizaa götürüldüğünü görmekteyiz. Bu itibarladır ki, son fıkradaki za'fi telif dahi teklifimin bilhassa kabulünü icabettirir. Kaldı ki, bizim mahkemelerimiz de işlerin kesafeti dolayısıyla dâvalar bazan dört ay sonraya tâlik edilmesi neticesidir ki, beş sene müddet üzerinde bu bakımdan da durmak icabeder. Bu itibarla takririmin kabulünü rica ederim¹⁷⁴.

Muhterem arkadaşlarım, Behzat Bilgin Bey arkadaşımız, bahis mevzuu olan 13 ncü maddenin son fıkrasını ifade etmekle bendenizin kanaatimi teyidetmiş oldular. Her ne kadar bu maddede görüldüğü, ifade edildiği gibi iade keyfiyeti varsa da bir hakikati maliye olarak söylemekte mahzur görmüyorum ki, bu gibi iadeler de hak

¹⁷³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 606.

¹⁷⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 607.

sahibinin alacağıнын bazan düyuna bırakıldığı da sabittir. Bu itibarla iadelerdeki tehhürler de mükellefe ayrıca ıstırap vermektedir. Vâzu kanun olarak bu gibi ıstırapları berveçhi peşin telâkki etmek ve hükümlerimizi ona göre tedvin durumundayız.

Mükellefin, hakkını suiistimal ederek davaları uzatmak keyfiyetine gelince Medeni Kanun sistemimize göre hüsnüniyet asıldır. Ve aksi ispat edilmedikçe her hangi bir kimse suizan altında bırakılamaz.

Yine Medeni Kanununun ikinci maddesine göre bir hakkın suiistimalini kanun himaye etmez. Dâvaya bakan hâkim elbet ve elbet bu vaziyeti görecek, dâvacı ve dâvalının bu mevzuda suiistimal peşinde koştüğünü gördüğü takdirde tedbirini alacaktır. Binaenaleyh hâkimin salâhiyetini bir tarafa bırakarak mükellefi suizan altına koymak berveçhi peşin doğru değildir. Kaldı ki, kanunumuzdaki bahsettiğim 20 - 30 senelik müruruzaman müddetlerini bir tarafa bırakalım. 10 senelik klâsik müruruzaman müddetini telâkki etmek gerektir. Bu itibarla arz ettiğim sebeplerle, arkadaşların da tezahür ettiğini müşahade ettiğim kanaatlerine binaen arz ve teklif ettiğim şekilde kabulünü rica ederim¹⁷⁵.

Sigorta şirketlerinin murakabesi hakkındaki kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Yüksek Reislığe

22 nci maddenin arz edeceğim esbaba binaen tayyını saygı ile arz ve teklif ederim.

Nevşehir Mebusu

Münib Hayri Ürgüblü

Muhterem arkadaşlar, bizim kanuni mevzuatımıza göre iflâsın mahkeme kararına binaen verilmesi lâzımgelir. Gerek âdi iflâs yolu ile, gerek doğrudan doğruya iflâs talepleri kanunlarımız tarafından mâruz şekilde masun tutulmuştur. Diğer milletlerin mevzuatında da aynı esasların mevcudolduğu görülmektedir. Madde teklif edildiği

¹⁷⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 609.

veçhile kabul edildiği takdirde o zaman ana kanunlarımızdan biri olan Ticaret Kanununun iflâsa aidolan hükümlerinin ihlâl edilmiş olduğunu göreceğiz. Bu itibarla maddede, «... ancak Ticaret Vekâletinin muvafakati ile karar verilir.» kaydı arz ettiğim kanuni esaslara mugayirdir, maddeden tayyını teklif ederim.

REİS - Encümen.

ADLIYE ENCÜMENİ M. M. VACİD ASENA (Balıkesir) - Efendim, bu kanun İsviçre'den alınmıştır. Aslında da böyle bir hüküm mevcuttur. Buna munzam olarak halen mer'i bulunan Bankalar Kanununda bir bankanın tasfiyesi Maliye ve Ticaret vekâletlerinin muvafakatlerine bağlıdır. Bu şekilde bir hüküm mevcuttur.

Bu itibarla, muhterem arkadaşımızın tadil teklifine encümen olarak iştirak etmiyoruz.

REİS – Münib Hayri Ürgüblü, buyurun.

MÜNİB HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Nevşehir) - *Efendim; arz ettiğim hükmün alındığı beyan edilen kanunda olsun, diğer her hangi bir kanunda olsun, bahis mevzuu hükmü bizim mevzuatımıza göre telâkki etmek lâzımdır. Bizim mevzuatımıza bu hüküm tearuz teşkil ediyor mu, etmiyor mu? Arz ettiğim gibi, bu hüküm açıkça tearuz teşkil ediyor.*

Bu hükmü bu şekilde kabul ettiğimiz takdirde, mer'i olan Ticaret Kanunumuzun hükmünü katî surette tezkibetmiş olacağız. Bu fıkranın tayyını teklif ediyorum.

REİS – Encümen.

ADLIYE ENCÜMENİ M. M. VACİD ASENA (Balıkesir) - Efendim, bu kanun hususi bir kanundur, burada umumi ahkâma mugayir hüküm vaz'ı caizdir.

REİS - Buyurun Münib Hahri Ürgüblü.

MÜNİB HAYRİ ÜRGÜBLÜ (Nevşehir) - *Tekrar rahatsız ettiğim için özür dilerim.*

Hâdiseyi hususi kanun, umumi kanun diye değil, hukuk prensibi bakımından telâkki etmek lâzımdır. İflâs gibi mühim ve ancak mahkemenin karar vermesi gereken bir

hususla ancak Ticaret Vekâleti buna karar verir diye Ticaret Vekâletini salâhiyetli kılmak, hukukumuzun, ticari bakımdan, iflâs zaviyesinden vaz'etmiş olduğu ve hakikaten alacaklı ve borçlu için ehemmiyetli olan teminatı esasından ortadan kaldırmak isabetli bir hareket olmaz. Bu itibarla Heyeti Umumiyenizin bu mevzuda hassasiyetle durmasını bilhassa rica ediyorum.

REİS - Buyurun Encümen.

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ VACİD ASENSA (Balıkesir) -
Özür dilerim. Bundan evvelki mâruzâtımda Bankalar Kanununda aynı hükmün mevzuubahs olduğunu arz etmiştim. Bu kanunun numarası 7129 ve madde numarası da 73 dür.

REİS - Efendim, yirmi ikinci maddenin tâyyını tazammun eden teklifi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler lûtfen işaret buyursun... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir efendim¹⁷⁶.

Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü teşkilât ve vazifeleri hakkındaki 6200 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair Kanun münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım: hâdiseyi mücerret bir hak olarak ele almak icabettiğine göre muhterem sözcü arkadaşımızın malî muvazeneye ait ifadesi bence ikinci plânda kalır. Eski hukukumuzda (zararı ehaf ihtiyar olunur) kaidesi vardır. Bu kaideye göre bugün mağdur durumda olan bu gibi memurları haklarından mahrum etmek doğru olmaz. Bu memurların haklarını tanıyarak ceste ceste de olsa vermek, haksızlığı telâfi etmek lâzımdır. Bu kanun teklifi bu imkânı vermesi bakımından şükranla şayandır.

Muhterem sözcü arkadaşım, Personel Kanununun bu haksızlıkları halledeceğini ifade etti. Demek ki, Personel Kanunu çıkıncaya kadar bu arkadaşlar bu haklarından mahrum edilmiş olacaktı ki, buna bizim hakkımız yoktur. Bu memurlar için mevzu ya haktır, ya değildir. Haksız bu hakkı bugünden kendilerine tanımak lâzımdır.

¹⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İctima, 11. Birleşim, 7. XII. 1959, 300-301.

Sonra muhterem arkadaşlarım, Personel Kanunu gibi, bünyemizin esaslı bir mevzuunu halledecek bir kanunun huzurunuzda ne zaman geleceğini şimdiden telâkki ve tesbit etmeye imkân yoktur. Biliyorsunuz bu gibi kanunlar uzun müddet Meclise gelemiyor. Çünkü tetkikleri uzun zamana ihtiyaç gösteriyor. O zamana kadar da böyle bir mevzuun muallâkta bırakılması alâkalılar için zararı müeddi olacaktır.

Bir arkadaşımız bu mevzudan istifade eden bâzı memurların hüviyetlerini okuduğu zaman, itiraf ederim ki, nazarlar bu memurlar üzerinde toplanmıştır. Bu memurlar arasında genel müdürlükte müdür muavini olan arkadaşlar vardır. Şimdi doğrudan doğruya paraya vâziülyed olmıyan memurlara dahi maliye bünyesinde bu hakkı tanırken mütevazı bir vaziyette çalışan elemanların bu haktan mahrum edilmeleri hak ve nasfet zaviyesinden de doğru olmaz. Bu itibarla mevzuubahsolan ve kısım kısım muhtelif dairelerimizde maalesef tatbik edilmemiş bulunan bir noksanı, münferit bir teklifin bünyesinde de olsa, telâfi etmek muvafiktir¹⁷⁷.

Muş Mebusu Şemsi Ağaoğlu ve iki arkadaşının, Gelir Vergisi Kanununun 6247 sayılı Kanunla değiştirilen 24. maddesinin bir numaralı bendinin tadili hakkındaki kanun teklifinin reddine dair Bütçe Encümeni mazbatası münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, bu kanun teklifimin memleket haritasına şâmil bir alâka ile takibedileceğini umduğumdan o ehemmiyetle mütenasibolarak teklifimi tetkik ve ondan sonradır ki, Yüksek Riyasete arz ettim. Bütçe Encümenini teşkil eden muhterem arkadaşlarımın aflarına igtiraren arz edeyim ki, mucip sebebolarak ifade ettikleri izahları bizi tatmin etmekten uzak kalmıştır. Bendeniz de o kanaat hâsıl oldu ki; Bütçe Encümeni teklifimizi reddederken malî muvazeneye istinat mecburiyetinde kalmışlardır.

Arkadaşlar; bir hâdise, bir teklif ya esaslı, yani haklıdır veya değildir. Eğer haklı ve esaslı ise malî muvazeneden içtinabederek o teklifin reddine gidilmemesi lâzımdır. Malî muvazene bir bakımdan da, tâbir caizse, Devletin hak mevzularına taallûk ederek, icabında onları tatmin edecek menbaların berveçhi peşin temin imkânlarını aramak ve bu imkânların suduru ânında da onları tatmin etmektir.

¹⁷⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İçtima, 13. Birleşim, 11. XII. 1959, 344.

Bu noktaya böylece işaret ettikten sonra; mevzumuz olan vergilerin kaldırılması hususuna gelelim.

Yüksek malûmunuz olduğu veçhile, memurla Devlet arasında zimni bir hizmet mukavelesi vardır. Bir kimse memur olduğu zaman Devletle akdettiği bu zimni mukaveleye göre Devlet, kendisine veya vefat ettikten sonra yakınlarına hizmetine mukabil olarak muayyen bir maaş bağlamayı taahhüdeder. Bu bir haktır. Kaldı ki emekliye verilen bu hak, doğrudan doğruya kendisinden kesilmiş olan paralardan ödenmektedir. Yine yüksek malûmunuz olduğu veçhile, emekliler maaşlarından her ay muayyen bir nispette kesintiye tâbi olurlar. Hattâ ilk terfi ettiklerinde bu ilk terfi miktarını o ay almamış olurlar ve bu miktar da Emekli Sandığına varidat olarak kaydedilir. Şöyle ki, emekli hakkının bir kısmı esas memurun bizzat verdiği, kendi maaşından verilen meblâğın terakümünden meydana gelmektedir. Devlet tarafından yatırılan yüzdeye gelince; bu da keenne onun hakkından kesilmiş olan bir meblâğdır. Bilfarz yüz lira alan bir memurun maaşından 10 lira kesiliyorsa, 10 lira da Devlet ödiyecektir. Böylece 10 lirası kesilince, memurun eline 90 lira geçecektir. İşte Devlet bu 10 lirayı bu paradan verir.

Bir sigorta şirketini tasavvur edelim; bir memurla bir mukavele akdediyor. Bu memur kendisine diyor ki, ben şu kadar sene hizmet edeceğim. Maaşımdan aldığım şu kadar paradan % 10 unu size yatıracağım. Şu müddet zarfında da siz de bana bir ayda şu kadar yüzde vereceksiniz. Sigorta şirketiyle yaptığı mukavele gereğince sigorta şirketinin her ay ödiyeceği bu para vergiye tâbi midir ? Olmadığına göre hâdisenin burada da aynı zaviyeden tetkik edilmesi lâzımdır.

Arkadaşlar, esasen emekli maaşı tâbiri hukuki değildir, malî de değildir. Çünkü maaş bir hizmet mukabilinde verilir. Halbuki, emekli hizmet etmeden tahsisat almaktadır. Bu itibarla maaş tâbirine istinaden emeklilik maaşını Gelir Vergisine tâbi tutmak bu zaviyeden de doğru değildir.

Sonra arkadaşlarım; biliyoruz ki, emekli maaşları dolayısıyla 75 liraya kadar emekli maaşları zaten vergiye tâbi değildir. Mâlûliyet raporuna istinaden emekli olanların aldığı para da vergi dışında tutulmuştur. Kaldı ki, emekli maaşı bir gelir de

olmadığına göre bizzatihi bu mefhum zaviyesinden dahi vergiye tâbi kılmamak icabeder.

İşi malî portesi zaviyesinden tetkik lüzumu şüphesiz ki, aşikârdır. Bendenizin tetkikime göre Emekli Kanunu takriben on seneye yakın bir zamandan beri tatbik edilmektedir. On seneden beri zaten bütün emekliler bu kanun çerçevesinde mütalâa edilmekte ve Emekli Sandığından maaşlarını almaktadırlar. Şu halde geriye kalan emekliler eski kanuna göre emekli olmuşlar, maliyeden maaş alanların miktarı da günden güne azalmıştır. Bu kanuna göre Emekli Sandığı tarafından son zamanlarda emeklilerden 8 milyon 240 bin lira vergi kesilmektedir. Devletin eski emeklileri dolayısıyla ödediği vergileri 1,5 milyon lira farz etsek hepsi 10 milyon lira olmaktadır. Şüphesiz kendileri huzurunuzda gelip bu husustaki rakamları söyleyecekler ve zabıtlara geçecektir. Bu 7 milyarı geçen bütçemizde bu vergilerin alınmamasından tahassul eden malî porte 10 milyon lira kadardır. Arkadaşlar, bu, yeni bütçemize nazaran bin lirada bir lira etmektedir. 20 milyon olduğunu farz etsek nispet yine bizleri bu kararı vermeye sevk etmiyecek raddede değildir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümetimiz ziraati teşvik sadedinde ziraatten vergi almamaktadır. Ziraat ki, muayyen hacımlarda kazançlar arz eden bir faaliyet mevzuudur. Orada şu veya bu esbabı mucibesıyla vergi almıyan Hükümetimizin emeklilerden vergi alması insanı hukuki bir ıztırabın ötesinde vicdanen de muhtaribetmektedir. Hiçbir hâdiseye telmihte bulunmuyorum. Fakat o kanaatheyim ki, emekli maaşlarından vergi almak için uzanacak her el bu büyük bütçemizin betine bereketine tesir edecek bir mahiyet arz etmemektedir. Çünkü bu vergi saçı bitmemiş çocukların icabında süt parası olmaktadır. Yüksek Meclisimiz geçenlerde kasa tazminatı dolayısıyla memurların durumuyla yakından alâkadar olmuş ve isabetli bir karar vermiştir. Kalb huzuru ile şunu kabul edebiliriz ki, bu mevzumuz ondan da ehemmiyetlidir. Sizler bu kararınızla büyük ve mütenevvi bir kitlenin ıztırabına çare bulacak, geçim endeksini tahfif edecek, muayyen bir nispette de olsa bu zümreyi huzura kavuşturmuş olacaksınız. Kararınızın böyle olacağına itminan ve huzuriyle kürsüyü saygiyle terk ediyorum¹⁷⁸.

¹⁷⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İctima, 14. Birleşim, 14. XII. 1959, 361-362.

Muhterem arkadaşlar, emekli maaşları kesilirken emekli aidatı olarak memurların ödediği nispetlerden esasen vergi alınmamış olmasından muhterem arkadaşım Behzat Beyefendi bahsettiler. Bu doğrudan doğruya Hükümeti alâkadar eden bir mevzudur. Bunların vergiye tâbi tutulmaları icabediyorsa bir kanun getirirler ve onu da vergiye tâbi tutarlar. Fakat bizim mevzuumuz bu değil. Emekli, dul ve yetim maaşlarının vergiye tâbi tutulması lâzım mıdır, değil midir? Biz bunun üzerinde duruyoruz.

Arkadaşım asgari geçim haddi mevzuundan bahsettiler. Malûmu âlileriniz Gelir Vergisi Kanununda muayyen bir geçim haddi tesbit edilmiştir. Emekli maaşı gelir olmadığına, ancak geçim olduğuna göre, bundaki geçim haddi seviyesini kendilerinden alınmakta olan verginin büsbütün kaldırılması suretiyle telâkki etmek daha isabetli olur.

Arkadaşlar, bu kürsüden bu verginin portesinin 17 milyon lira olduğunu öğrendik. Şu nispet hiçbir zaman yedi milyarlık bir bütçede nazarı dikkate alınacak, üzerinde durulacak ve bu vergiyi kabul etmemeye gidecek bir nispet değildir. Hattâ tâbir caizse yedi milyarlık bütçede 17 milyonu çıkırırsaak geriye yine yedi milyar kalır. Nispet bu kadar küçüktür¹⁷⁹.

2.1.4.2.2. Teklifleri

Türk Ceza Kanununun 175. maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilâvesi hakkında (2/32) verdiği teklif:

Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Türk Ceza Kanununun 175 nci maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilâvesi hakkında kanun teklifi (2/32) (Adliye Encümenine)¹⁸⁰.

Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Türk Ceza Kanununun 175 nci maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilâvesi hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/32) (Ruznameye)¹⁸¹.

¹⁷⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İçtima, 14. Birleşim, 14. XII. 1959, 368.

¹⁸⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 15. Birleşim, 16. XII. 1957, 153.

*Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Türk Ceza Kanununun 175 nci maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra İlâvesi hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/32)*¹⁸².

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65. maddesinin «K» fıkrasının değiştirilmesi hakkında (2/70) verdiği teklif:

*Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü ve Kocaeli Mebusu Cemal Tüzün'ün, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin «K» fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/70) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)*¹⁸³.

Manisa eski Mebusu Kâzım Nami Duru'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında (2/149) verdiği teklif:

*Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü ve Çanakkale Mebusu Nureddin Fuad Alpkartal'ın, Manisa eski Mebusu Kâzım Nami Duru'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi (2/149) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)*¹⁸⁴.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 57 ve 72. maddelerinin tadiline dair (2/291) verdiği teklif:

*Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Ceza muhakemeleri usulü Kanununun 57 ve 72 nci maddelerinin tadiline dair kanun teklifi (2/291) (Adliye Encümenine)*¹⁸⁵.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bâzı maddelerinin lağvına dair (2/292) verdiği teklif:

*Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü'nün, Hukuk usulü muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bâzı maddelerinin lağvına dair kanun teklifi (2/292) (Adliye Encümenine)*¹⁸⁶.

¹⁸¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 37. Birleşim, 12. II. 1958, 73.

¹⁸² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 50. Birleşim, 24. III. 1958, 7.

¹⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 22. Birleşim, 8. I. 1958, 440.

¹⁸⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 53. Birleşim, 31. III. 1958, 121.

¹⁸⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 36. Birleşim, 11. II. 1959, 109.

Sabık başvekillerden Rauf Orbay'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair (2/383) verdiği teklif:

Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü ve Sakarya Mebusu Hamza Osman Erkan'ın, Sabık başvekillerden Rauf Orbay 'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair kanun teklifi (2/383) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)¹⁸⁷.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci İntihap Devresinde İcra Vekilleri Heyeti Reisliği yapmış olanlara vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun lâyihası ile Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü ve Sakarya Mebusu Hamza Osman Erkan'ın, sabık Başvekillerden Rauf Orbay'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/514, 2/383) (Ruznameye)¹⁸⁸.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci İntihap Devresinde İcra Vekilleri Heyeti Reisliği yapmış olanlara vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun lâyihası ile Nevşehir Mebusu Münib Hayri Ürgüblü ve Sakarya Mebusu Hamza Osman Erkan'ın, sabık başvekillerden Rauf Orbay'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/514, 2/383)¹⁸⁹

2.1.4.2.3. Önergesi

Arzuhal Encümeninin 6.1.1960 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1925 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair (4/153) verdiği taktır (önerge) :

Nevşehir Mebusları Münib Hayri Ürgüblü ve Zihni Üner'in, Arzuhal Encümeninin 6 .1 . 1960 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1925 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair taktiri (4/153) (Arzuhal Encümenine)¹⁹⁰.

¹⁸⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İctima, 36. Birleşim, 11. II. 1959, 109.

¹⁸⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İctima, 21. Birleşim, 8. I. 1960, 156.

¹⁸⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 46. Birleşim, 24. II. 1960, 322.

¹⁸⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 46. Birleşim, 24. II. 1960, 328.

¹⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İctima, 24. Birleşim, 15. I. 1960, 206.

Nevşehir Mebusları Münib Hayri Ürgüblü ve Zihni Üner'in, Arzuhal Encümenininin 6 .1 . 1960 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1925 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzuhal Encümeni mazbatası (4/153)¹⁹¹.

Muhterem arkadaşlarım, 25 senelik memuriyet müddetini doldurmasına 2,5 aydan az bir zaman kala hayata veda etmiş olan bir memurun arkada bıraktığı eşinin ve çocuklarının ikramiyesi, kendilerine verilmemiş bulunmaktadır.

Kanuni ve şekli bakımından müddetin dolmadığı tezekkür edilebilir. Fakat bu hususta Büyük Meclisin atıfeti daima tecelli etmiştir. Bu atıfetin tecelli etmesi için de kanuni bir mahzur yoktur. Çünkü, Meclisi Âlinin takdir hakkı mutlakdır. Nitekim, Arzuhal Encümeni bu kararı verirken çok az bir ekseriyetle vermiştir. Hattâ biraz evvel Muhterem Encümen Reisi ile görüştüğüm zaman, bana «Bu kararda yoktum, bizim içtihadımız esasen bu gibi mevzularda böyle az bir zaman olduğu takdirde, takdir hakkını kullanarak lehinde karar verilir şeklindedir demiştir.

Bu itibarla Yüksek Meclisin, memlekete uzun sene hizmet etmiş ve ikramiye hakkı için 2,5 ay gibi çok kalil bir zaman kalmış olan merhum Lûtfi'nin ailesinden ve çocuklarından bu atıfetin esirgenmemesini rica ediyorum¹⁹².

Muhterem arkadaşlarım; kararın ittihazında ekseriyet mevzuu hasebiyle keyfiyetin daha ziyade tavazzuh etmesi için mazbatanın bir kere daha encümene havalesini rica ediyorum.

Yüksek Reislığe

Arz ettiğim sebeplere binaen mazbatanın yeniden encümene havalesini rica ederim.

Nevşehir Mebusu

Münib Hayri Ürgüblü¹⁹³

¹⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İctima, 52. Birleşim, 4. IV. 1960, 8.

¹⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İctima, 52. Birleşim, 4. IV. 1960, 8.

¹⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İctima, 52. Birleşim, 4. IV. 1960, 9.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XII. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi XII. Dönem’de Nevşehir 3 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu milletvekilleri; Halit Fikret Aka, Ramazan Demirsoy ve Ali Baran Numanoglu’dur.

Bu milletvekillerinin tamamı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’ne mensuptur.

3.1. Halit Fikret Aka

3.1.1. Halit Fikret Aka Biyografisi

Halit Fikret Aka 1914 yılında Nevşehir’de doğmuştur. Baba adı Hayrullah Hamdi, anne adı Ayşe’dir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunudur ve Fransızca bilmektedir. Dâhiliye mütehassıslığı, Silvan, Gülşehir, Nevşehir ve Safranbolu Hükümet Tabipliği, Keskin Sıtma Savaş Tabipliği, Nevşehir ve Ankara Belediye Tabipliği, Nevşehir Verem Savaş Dispanseri Mütehassıslığı, Mustafa Kemal Paşa Sağlık Merkezi Dâhiliye Mütehassıslığı, Etimesgut Numune Sağlık Merkezi Dâhiliye Mütehassıslığı ve Baştabipliği görevlerinde bulunmuştur¹⁹⁴.

¹⁹⁴ **TBMM Arşivi**, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus 345 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hal Tercümesi Kâğıdı (Bkz. Ek 30) Halit Fikret Aka’nın Seçim Mazbatasını İçin (Bkz. Ek 31)

XII. Dönem (Millet Meclisi 1. Dönem) Nevşehir milletvekilliği yapan Halit Fikret Aka, evli ve dört çocuk babasıdır. 31 Mart 2010'da hayatını kaybetmiştir¹⁹⁵.

3.1.2. Meclis Faaliyetleri

Halit Fikret Aka, XII. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre, mecliste 11 ayrı konuda konuşma yapmıştır. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

3.1.2.1. Meclis Konuşmaları

1962 yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, kıymetli Bakan ve mesai arkadaşları,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Umum Müdürlüğü 1962 bütçesi haldimidaki düşüncelerimizi C. K. M. P. Meclis Grubu adına arz ediyorum.

Hayatın ilk amprik devirlerinden İkinci Dünya Harbine kadar insana hasta oldukları zaman hekimi aramışlar ve hekim ile hastanın münasebeti hastalık zamanına inhisar etmiştir.

Bu görüşün halk sağlığına zararları pek büyük olmuş ve hekim insanları bir bütün olarak mütalâa etmeyi unutmuştur.

Hastalıkların birçoğunun zuhurunda muhitî faktörün rolleri birinci derecededir.

Teşhis ve tedavide bütün faaliyet hastanın yatağı içine teksif edilirse netice almak oldukça güçleşir. Bugün fert, içinde yaşadığı cemiyetin bir parçası olarak ele alınmaktadır.

¹⁹⁵ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 816.

Epidemiyolojideki ilerleme epidemiyoloji tehlikesini esaslı şekilde kontrol altına almış ise de bu defa kütleli ölümlere sebebolan başka faktörler zuhur etmiştir. Bunlar arasında beslenme bozuklukları, romatizma, meslek hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar ve nihayet trafik kazaları sayılabilir.

Bugünkü kütleli faktörlerden de bunların ihtilâtlarından korunmak için derin epidemiyolojik çalışmalara ve doğru istatistiğe, diğer taraftan da hijyene ve sanstasyon tedbirlerine ve âcil bir tedaviye ihtiyaç vardır.

Şu halde insanları bir küllolarak mütalâa etmek, ve onların hasta ve sağlam olmaları düşünülmeden doğduktan ölümüne kadar koruyucu ve tedavi edici hekimliğin etkisi altında bulundurmak icabeder.

Bugün biliyoruz ki hastalıklar yalnız bünyevi sebeplerden değil daha ziyade muhitî faktörlerden meydana gelmektedir. Meselâ mühim ölümlere sebebolan kalb enfarkoslarının zuhurunda meslek hayatı, beslenme bozuklukları ve sosyal münasebetler birinci derecede rol almaktadırlar. Aynı şekilde meslek hastalıkları, endüstri kazaları, zehirlenmeler, gıda zehirlenmeleri, bâzı akıl ve ruh hastalıkları ve taşıt kazalarının sebepleri arasında ekonomik, kültürel, ailevi, meslekî düzensizlikleri yani muhitî faktörleri saymak yerinde olacaktır. Hele enfeksiyöz hastalıkların inkişafı tamamen muhitî faktörlere bağlıdır.

Şu halde Sağlık Bakanlığının çeşitli görevlerini şu şekilde hulâsa etmek mümkündür :

Hayatın gayesi refah ve saadet içinde yaşamak olduğuna göre mesut ve verimli çalışmasını sağlayacak olan sağlık seviyesini hazırlamak, aile, cemiyet, iş ve muhit şartlarını düzenlemektir.

Sağlık Bakanlığı bu şümüllü vazifeleri başarabilmek için asgari dört mühim şartı birbirine paralel olarak tanzim etmek zorundadır.

Bunlar da :

a) Personel,

b) Sıhhi müessese ve malzeme ve sosyal hizmetler,

c) Mevzuatı kanuniye,

d) Para.

Şimdi bu dört mühim şartın 1962 bütçesi bakımından arzu edilen seviyede olup olmadığını tetkik edeceğiz.

a) Personel :

Türkiye'de sağlık personeli dâvası hakikaten yürekler acısıdır.

Halen 416 il ve ilçede 132 mütahassis ve 532 pratisiyen hekim ve 841 yardımcı sağlık personel kadrosu münhal durumda olduğu gibi ayrıca 490 kadro da ek vazife ile idare edilmektedir. Bu duruma göre kadroların % 50 si münhaldir. İşin daha önemi şudur : Türkiye'de 12 418 hekim mevcuttur. Bunların 2 000 küsuru dış memleketlerde, 6 900 ü serbest ve Devlet hizmetinde ve 3 518 i de meslek değiştirerek başka iş sahalarında çalışmaktadırlar. Devlet hizmetinde ise ancak 3 000 küsur hekim görevlidir. Bu miktar ise ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır.

Bugün yapılan hesaplara göre bir hekim vatana bir milyon liraya malolmaktadır. Türkiye olarak 12 418 hekimin yetişmesi için 12 418 000 000 liralık bir yatırım yapmış durumdayız.

Ne yazık ki, bu kıymetli yatırım ve Hazineden dış memleketler faydalanmaktadırlar. Memleketin yüzde seksenini teşkil eden fakir ve orta halli zümre ise hekim ve tedaviden uzak kaderleriyle başbaşa bırakılmış olarak ölümlerle pençeleşmektedir. Türkiye'deki senelik ölüm miktarı 3 kolordu mesabesinde ki, hiçbir meydan muharebesinde bu kadar ölüm görülmemiştir. Nüfusumuzun artmasını sağlık hizmetlerinin iyi yürütülmesinde değil, Anadolu'nun velût ve vefakâr annelerinin bu vatan hizmetini de yüklenmelerinde aramak yerinde olur kanaatindeyiz. O vefakâr Türk kadını ölüme çare bulamıyorsa da doğurmak suretiyle açığı kapatmak vazifesini seve seve yapmaktadır.

Muhterem arkadaşlar;

Nüfusumuzu mevcut hekim adedine böldüğümüz zaman 2 500 kişiye bir doktor düştüğü görülür ki, bu fevkalâde nisbet en ileri memleketler seviyesinden de üstündür. Fakat maalesef Sağlık Bakanlığı ve Hükümet bu muazzam varlığı fonksiyone etmek imkânlarını hiçbir zaman düşünmemiştir. 12 418 000 000 liralık yatırım yaptığımız bu en kalifiye elemanlarımızı çalıştırabilmek yollarını aramak onların da bir lokma ekmeğe muhtac olduklarını, onların da geçindirecek aileleri bulunduğunu hatırlamak şarttır. Bugün bir odacıdan daha dün maaş verdiğimiz vefakâr ve feragat sahibi insanları hiyaneti vataniye ile itham etmek en hafif tâbiri ile bir mantalite bozukluğu ifade eder. Asgari geçim şartları temin edilen hekim ve yardımcılarının her an hayatlarını feda pahasına çalışmayacakları hizmet ve gitmeyecekleri bir köy dahi tasavvur edilemez. Şu Meclis kürsüsünden bu fedakâr ve vatansever zümreye şükranlarımı arz etmeyi kutsi bir vazife telâkki ederim. Yardımcı personelin durumu da bugünkü standartlara göre çok aşağıdır.

Türkiye'de halen 11 454 yardımcı sıhhi personel vardır. Az gelişmiş memleketlerde bir doktora 8 yardımcı personel isabet etmediği halde bizde nisbet aksidir. Hemşire nisbeti de yine az gelişmiş memleketlere nazaran % 7 mesabesinde. Görülüyor ki, personel durumu perişanlık arz etmekte ve bu şartlar altında verimli hizmete katıyen kâfi gelmemektedir. Bakanlık ise 1962 bütçesinde bu perişanlığı önliyecek hiçbir tedbir almamıştır.

b) Sıhhi müessese, malzeme ve sosyal hizmetler,

Sıhhi müessese ve malzememiz de ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır. Halen Türkiye'deki yatak adedi 60 000 civarındadır. Bunun % 70 i Bakanlığa aittir.

Az gelişmiş memleketlerde 10 000 kişiye 30, ileri memleketlerde 100 - 150, bizde ise 18 yatak düşmektedir ki, daha 40 - 50 bin yatağa ihtiyacımız vardır.

Mevcut yatak adedinin süratle artırılması yanında hususi hastanelerin küşadına da kolaylık gösterilmesi ve meselâ vergi muafiyeti tanınması akla uygun gelen mevzuattandır.

Bu arada tıbbi alet ve malzememizin de noksan ve kifayetsiz olduğu hepimizin malûmudur. Bu noksan ve kifayetsiz durum karşısında bir de hastane çalışmalarındaki düzensizliği ve fakir ve kimsesiz hastaların muayene ve tedavilerinde gösterilen lâkaydiyi zikredersek bu kısmın kabaca portresini tamamlamış oluruz.

İlâç durumu :

İyi bir inkişaf yolunda bulunan yerli ilâç sanayimiz teşvik edilmeli ve küçük firmaların birleşmeleri temin edilerek kontrol imkânları sağlanmalıdır.

Tam kapasiteli çalışacak olan yerli ilâç sanayimiz, kendi ihtiyaçlarımızı karşıladıktan başka yurda döviz getirme istidadı dahi göstermektedir.

Yurtta imali mümkün olmayanların dışarıdan ithali bittabi zarurettir. Ancak ithal şekli hakikaten acayip ve zararlıdır.

Lüzumlu ilâçların yurtta bulunması ve yurda sokulmasını temin ve lüzumsuzların ithalini menetme salâhiyetinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına mevdu olması en tabiî ve zaruri bir nizam olduğu halde halen bu salâhiyeti Ticaret Vekâleti istihsal etmekte bulunduğundan piyasada bulunması icabeden ilâçların Sağlık Bakanlığı tarafından ithaline çok defa imkân olmamaktadır. Daha fenası ise Türkiye'de benzerleri en âlâ şekilde imâl edilen ve yurda sokulmasının ancak döviz zararımızdan başka bir işe yaramıyan külliyetli miktarda ilâç ise firmalarının Ticaret Bakanlığı ile yaptıkları anlaşma gereğince yurda bol bol ithal edilmekte ve bu hususda Sağlık Bakanlığının da eli kolu bağlı kalmaktadır. Bu durumun realitelere uygun şekilde düzenlenmesi, ilâç ithalâtı hakkının Sağlık Bakanlığına bırakılmasını hararetle tavsiye ederiz.

Sosyal mevzular :

Şurasını kabul etmek mecburiyetindeyiz ki Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı sosyal mevzulara ya hiç el sürmemiş veya sembolik mahiyette dokunmuştur.

Meselâ korunmaya muhtaç çocuk ve vatandaşlar, güçsüzler ve Güçsüzler Yurdu mevzuları, ihtiyarlık evleri gibi problemlere resmî mahiyette yer verilmiş olmasına rağmen Sağlık Sigortası, halk beslenmesi, nüfus politikası gibi memleketin ana dâvalarına fikir bakımından dahi yer verilmemiş bulunmaktadır. Yurdumuzun ana dâvalarından mahdudolan bu hususların artık halli yoluna gidilmesi en tabii hakkımızdır kanaatindeyiz.

c) Mevzuatı kanuniye;

Başta Teşkilât Kanunu olmak üzere Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve diğer bilûmum mevzuatı sıhhiye eskimiş, fonksiyonunu kaybetmiş ve bugünün ihtiyaçlarını teminden mahrum bir durumdadır. Bakanlık yeni görüşlere göre mevzuatında kökünden bir reform yapmak zorundadır. Zuhuru melhuz hâdiseleri hesaplıyarak bunlara takaddüm etmek ve tedbirli bulunmak mecburiyetindedir.

Taze bir misal olarak Bütçe Komisyonunda geçen bir hâdiseyi zikretmek istiyorum. Bilhassa hekimsiz bulunan mahrumiyet bölgelerine hekim gönderilmek imkânını sağlamak üzere anlaşmalı hekim mevzuunda derinliğine konuşmalar yapılmış ve bu hususun zarureti prensibolarak kabul edilmiş ise de maalesef bunu derpiş eden bir kanun mevcut bulunmadığından bir fasıl açılıp ödenek konulma imkânından mahrum kalmıştır. Şimdi Allah göstermesin her hangi bir salgın vukuunda Türkiye'nin 3/4 ünü teşkil eden hekimsiz bölgenin karşılaşacağı bu feci durumu tahayyül bile etmek insanın tüylerini ürpertmektedir.

d) Para;

Arkadaşlar; malûmdur ki, parasız hiçbir şey yapılamaz. 1962 bütçesinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına tahsis edilen miktar hakikaten kifayetsizdir.

İktisadi bakımdan gelişmiş memleketlerde dahi sağlık bütçesi umumi bütçenin % 10 - 15 şî arasında değişmektedir.

Bizde ise :

1950 de bütçenin % 4,08

1955 te bütçenin % 5,18

1960 da bütçenin % 5,25

1961 de bütçenin % 4,87

1962 de bütçenin % 4,58 ini ihtiva etmektedir. Görülüyor ki, sağlık bütçesi gittikçe azalmıştır. Bu durum memleket sağlığı bakımından esef verici mahiyettedir.

Umumi bütçeyi tanzim eden sorumlular şurasını çok iyi bilmelidirler ki, bu memleketin en verimli yatırımı sağlık sahasına yapılan yatırımdır. Bir hastalığı tedavi için ilâç dozunun normal olarak verilmesi nasıl şart ise sağlık dâvasının tedavisi ve sıhate kavuşması için de para dozunun normal olarak düşünülmesi şarttır. Halbuki Sosyalizasyon Kanununa göre teklif edilen 90 milyon liranın bir kaleme asgariye indirilmesi Hükümetin sağlık problemlerinin hallindeki nâkıs ve sakat zihniyetinin en bâriz bir delilini vermiş bulunmaktadır.

Yukardaki mâruzatımızdan anlaşılacağı veçhile sağlık hizmetlerinin yürütülmesi bakımından lüzumlu gördüğümüz asgari dört şarttan hiçbirisi arzu edilen seviyeye erişememiştir.

Başlıca hedef, vatandaşı sağlam ve mesut yaşatmak, memleketin iktisadi, içtimai ve bilhassa müdafaa gücünün idamesini temin etmek olan sağlık hizmetleri hedefine ulaşmaktan çok uzaktır. Kuru hayale, boş edebiyata kapılmadan ve günlük güdük politika zaruretlerini bir tarafa atarak memleketin sosyal - ekonomik ve kültürel durumlarını düşünmek suretiyle maddi ve mânevi imkânlarımızı göz önünde tutarak mensubini tıbbiye ve sıhhiyeden başka hukukçular, iktisatçılar, maliyeciler, sosyologlar, mühendisler, ve üniversitenin de iştiraki ile millî bir sağlık plân ve programı düzenlemek ve hiç şaşmadan bu programı harfi harfine tatbik etmekle ancak sağlık dâvasının halli yoluna gidileceğine inanıyoruz.

Çünkü her maddi ve mânevi ilerleyişin esasını sağlık dâvasının teşkil ettiğine kaani bulunuyoruz. Hudut ve Sahiller Umum Müdürlüğü bütçesi ve çalışması hakkındaki fikir ve kanaatlerimize gelince : Bunlar Sağlık Bakanlığı hakkındaki görüşlerimizin aynıdır. Yani hastalık aynı olduğu gibi tedavisinin de aynı olması tabiidir.

Bu itibarla işin teferruatına girmeye lüzum görmeden her iki bütçe hakkında umumi olarak görüşümüz şudur. Her iki bütçenin yukarda izah ettiğimiz hususlar dolayısıyla hizmete kifayetsiz bulunmasına rağmen yine de vatan ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını gönülden temenni eder, C. K. M. P. Meclis Grubu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)¹⁹⁶.

Zaptı sabık hakkında yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım bir evvelki celsede Kadirli Kaymakamının nakli dolayısıyla sorulan sözlü soruların cereyan şekli benim gibi düşünenleri yani aşağı-yukarı Meclisin ekseriyetini üzmüş ve müteessir etmiştir. Hepinizin yüksek malûmudur ki; memleket iktisadi darlık, içtimai sıkıntı ve siyasi buhran içindedir.

BAŞKAN - Zaptı sabık hakkında işaret buyurunuz. Geçen celsedeki müzakerelerin idaresinde bir usulsüzlük mü var, zabıtlarda bir hata mı var. Bunlar hakkında lütfen konuşun. Başka fikirleriniz varsa, bu zaptı sabık hakkında konuşma olmaz..

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - *Gündem dışı söz rica ediyorum.*

BAŞKAN - Hayır gündem dışı olmaz artık. Çünkü gündeme geçmiş bulunuyoruz. Yerinize buyurunuz efendim¹⁹⁷.

Gündem dışı yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar, bir evvelki oturumda Kadirli Kaymakamının nakli dolayısıyla sorulan, sözlü soruların cereyan şekli benim gibi düşünenleri, yani aşağı - yukarı Meclisin ekseriyetini üzmüş ve müteessir etmiştir. Hepinizin malûmu olduğu üzere memleket iktisadi darlık, içtimai sıkıntı ve siyasi buhran içindedir.

Âcilen halledilmesi icabeden çok önemli meseleler ile karşı karşıya bulunduğumuz bugünlerde ne yazık ki, iktidarın iki kanadı birbirine çelme takmakta yarış

¹⁹⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 3. Cilt, 1. Toplantı, 54. Birleşim, 23. 2. 1962, 318-321.

¹⁹⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 4. Cilt, 1. Toplantı, 76. Birleşim, 18. 4. 1962, 531.

halindedirler. (Alkışlar) Bu feci manzara âdeta babaları ölüm döşeğinde can çekişen iki evlâdın miras münazaalarını andırmaktadır. (Bravo, sesleri)

Ayrıca hiçbir derde deva olmıyan ve fakat seçmene mektup, gazetelerine manşet ve dolayısıyla siyasi yatırım mahiyeti arz eden bâzı lüzumsuz sözlü sorular ile hem Meclisin, hem de vekillerin çok kıymetli zamanları israf edilmektedir. (Bravo, sesleri)

Muhterem arkadaşlarım,

Memleket ve millet haklı olarak bizlerden, yani Büyük Meclisten çok önemli meselelerinin hallini istemektedirler.

Biz ise, en hayati dâvaları görmemezliğe gelerek ve sanki her boyayı yapmışız da yalnız fıstıki yeşil kalmış gibi bir vekâletin idari tasarrufuna dâhil bir yığın meseleleri polemik yapmaktan kendimizi alamıyoruz. (Bravo, sesleri) Şahsım adına şurasını arz etmek isterken hüsnüniyetle çalışacak bir iktidar için bugünkü Meclisten daha müsait bir vasata raslamak asla mümkün değildir.

Muhalefet, iktidar, her türlü yardımı yapmakta âdeta müsabaka halindedirler. Hattâ iktidarın her türlü mesuliyetlerini hiçbir nimet karşılığı olmadan ve yalnız memleketin yüksek menfaatleri düşünülerek paylaşmaktadırlar. İktidarı kösteklemek şöyle dursun, Koalisyonun yaşaması için kendi hayatlarından dahi fedakârlık yapmaktan çekinmemektedirler. (Bravo sesleri) Çünkü önümüzde vatanın, milletin muazzam dertleri bizden deva beklemektedir.

Çünkü memleket her bakımdan muhtelif mârazlarla mâlûl ve acilen tedaviye muhtaç ağır bir hasta durumdadır. Fakat maalesef bu ağır hastanın tedavisine çağırdığımız iki konsülter hekim (ki Koalisyonun iki kanadıdır.) hastanın yatağının başında tedavi vazifelerini bir tarafa bırakarak şahsi prestijlerini kurtarmak ve birbirlerini kötölemek için lüzumsuz ve yersiz hattâ tehlikeli münakaşalara tutuşmuş durumdadırlar. İşte Hükümetimizin acıklı tablosu budur. Maalesef bu yüzden memleket dâvalarının ihmal edildiği de bir vakıadır.

Muhterem arkadaşlarım, hepinizin temiz vicdanlarına hitabediyorum, durum katiyen iç açıcı ve ferahlatıcı değildir. Her şey, ama her şey Meclisin ciddî çalışmasıyla

kabildir. Böyle kritik zamanlarda kısa düşünce ve hesapları bir tarafa bırakarak el birliğiyle memleket gerçeklerine eğilmek ve çaresini bulmak mecburiyetindeyiz. Dertlerimiz zannedildiğinden çok daha ağırdır. Ciddî meseleler üzerine, ciddî mesai sarf etmek boynumuzun borcudur.

Biz muhalefet milletvekili olarak elimizden gelen ve gelmeyenleri hüsnüniyetle yapmaya hazırız. İktidarın iki kanadından da aynı düşünceleri beklemek hakkımızdır. Aksi halde 30 milyon insanın vebali Koalisyonun iki kanadının omuzlarındadır. Hürmetlerimle. (Alkışlar)¹⁹⁸.

Anayasayı ihlâl suçundan mahkûm edilenlerin cezalarının kısmen affi hakkında kanun tasarısı ile Aydın Milletvekili Reşat Özarda ve arkadaşlarının bâzı suç ve cezaların affi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, henüz 3 arkadaş bu mevzu üzerinde konuşmuş bulunmaktadır. Fakat, meselenin ehemmiyeti ve içtimai fayda ve mahzurları mütalâa edilecek olursa, daha birçok arkadaşın konuşmasında büyük bir zaruret vardır. Bugüne kadar en ehemmiyetsiz kanunlar dahi, teamül itibariyle, en az iki lehte, iki aleyhte, iki de üzerinde konuşularak kanunlaşmış ve bu kanunlaşmalarda bu minval üzere hareket edilmiştir. Halbuki, bugün Af Kanunu gibi, memleketin âdeta, ekseriyetini temsil eden bir zümrenin ve bütün halkımızın şu veya bu şekilde üzerinde durduğu bir mesele hakkında 3 kişi konuştuğundan sonra, kifayeti müzakeresinin kabul edilmesi kanaatimce katiyen uygun değildir.

Ayrıca demincek Başkanımızın grup adına... (Gürültüler)

BAŞKAN - Halit Bey, müsaade edin, size bu hususta söz vermedim.

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - *Efendim, Tüzük ve Anayasa...*

BAŞKAN - Efendim, yalnız kifayet aleyhinde konuşacaksınız.

¹⁹⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 4. Cilt, 1. Toplantı, 77. Birleşim, 20. 4. 1962, 564.

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - *Konuşacağım. Reis Bey Anayasayı ihlâl etmeyin konuşacağım.* (Şiddetli gürültüler.)

BAŞKAN - Hayır efendim, bu hususta size söz vermiyorum, konuşamazsınız. (Mikrofon kesildi), (Ortadan sürekli ve devamlı alkışlar) (gürültüler)

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - *Konuşacağım arkadaşlar, konuşacağım.* (Şiddetli alkışlar) *Siz ne kadar alkışlarsanız, sesimi işittirmemeye çalışsanız yine konuşacağım. Sesimi işittiririm.*

BAŞKAN - Efendim, sözünüzü lûtfen kesiniz, buyurunuz lûtfen, kürsüyü terk ediniz. Terk etmezseniz karar alıp kürsüden indireceğim. (Hatibin kürsüden inmekte ve konuşmakta ısrar etmesi ve (Devamlı alkışlar)

Arkadaşlar, arkadaşımız Riyasetin ihtarına riayet etmemektedir; bir oturum için celseden çıkarılmasını oyunuzda sunacağım...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) - Biz İhtilâlden sonra bu Meclise gelmiş bulunuyoruz.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) - Efendim, takririn lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN - Hayır efendim, takririn lehinde konuşamazsınız.

(Osman Bölükbaşı başta olmak üzere Millet Partililer salonu terk ettiler.)

Okunan dört takrir de aynı mahiyettedir. Yani kifayeti müzakereyi istihdaf etmektedir. Şimdi müzakerenin kifayetini oylarınıza arz edeceğim. Kabul buyuranlar lûtfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir¹⁹⁹.

¹⁹⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 129. Birleşim, 12. 10. 1962, 21-22.

Ankara Milletvekili Hüseyin Ataman ve 5 arkadaşının, Anayasa ile müesses meşru nizamı, bertaraf etmeye mâtuf faaliyet ve cereyanlar hakkında bilgi edinmek üzere İçtüzüğün 177. maddesi gereğince tahkikat icrasına dair önergeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlarım, Halûk Nur Bâki arkadaşımız, önergede ordunun siyasete katıldığını ve meselenin daha fazla deşilmemesi icabettiğini beyan ettiler. Halbuki, huzurunuzda arz etmek isterim ki, biz böyle bir iddiada değiliz. Bu iddia ve beyan doğrudan doğruya Başvekilindir, Genelkurmay Başkanınıdır, Hava Kuvvetleri Kumandanınıdır ve alâkalı diğer zevatındır. Biz milletvekili olarak, bihâdisenin tahkikini; memleketin ve rejimin kaderi ve istikbâli bakımından zaruri görmekteyiz. Ben mebusluğum dolayısıyla size şikâyetimi bildiriyorum.

BAHTİYAR VURAL (Kars) - Sen Hava Kuvvetleri Kumandanına lâf edecek adam değilsin, gözün çıksın.

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - Ben senin milliyetinden şüphe ederim, senin de vücudun çıksın. (Gürültüler)

BAŞKAN - Arkadaşlar, lûtfen yerlerinize oturun, arkadaşlar birbirlerine müdahale etmesinler.

HALİT FİKRET AKA (Devamla) - Muhterem arkadaşlar, biz milletvekili olarak, şahıs olarak bir şey bilmiyoruz, gazetelerdeki beyanlardan öğreniyoruz. Bunun tahkiki en tabiî vazifedir ve bu takibin yapılması lâzımdır. Bunun haricinde bütün iddia ve talebimiz ordumuzu politikaya çeken sebepleri izale etmek ve ordu müessesesini hakikaten politika ile birleştirmemektir. Hüretlerimle²⁰⁰.

1963 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, kıymetli Devlet Bakanı ve mesai arkadaşlarım.

²⁰⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 10. Cilt, 2. Toplantı, 21. Birleşim, 24. 12. 1962, 398-399.

1963 İstatistik bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi Millet Partisi Meclis Grubu adına arz edeceğiz.

Malûmdur ki, istatistik tekniği Devlet idaresinin temel unsurlarından birini teşkil etmekte ve müspet ilme dayanan bilûmum mesai ve terekkiyatın başlıca âmili bulunmaktadır.

İlk nazarda mânasız ve cansız rakam topluluğu gibi görünen bu bilginin derinliklerine inildikçe rakamların canlandığı, hayat, ruh ve mâna kazandıkları görülmektedir. İstatistik doneleri ferdin, cemiyetin, Devletin her türlü içtimai, iktisadi ve kültürel davranışlarının hemen yanında ve günlük hayatımızın içinde bulunmaktadır. Malûmdur ki: Normal hayatın pek çeşitli tezahürleri İstatistik mevzuunun ana sermayesini teşkil etmektedir. Bu arada doğum, ölüm, hastalık, evlenme, boşanma, suç, intihar, iflâs, istihsal, istihlâk, servet, gelir, fiyat ve bunlara benzer daha saylamıyacak kadar mütenevvî hâdiseleri sıralamak mümkündür.

Bir kısmını ancak saydığımız bu olayların münferit tezahürlerinin pek çeşitli bulunması dağınık bir ortamda meydana gelmeleri dolayısıyla dimağımız bunlar arasındaki rabıtayı kolaylıkla muhafaza edememekte ve netice olarak hâdiseler üzerindeki müşahedelerimizi sentetik bir tarzda ifadeye muktedir olamamaktayız. Arz edilen mucip sebepler dolayısıyla hâdiselerin bizde bıraktığı intibalar bazan nâkıs çok defa ise hatalı bulunmaktadır.

Doğru bir istatistik tekniğine dayanmadan dayanmadan hâdiselerin bizde bıraktıkları ve hakikate aykırı olabilen neticelere istinaden verilecek kararlar ve alınacak tedbirler elbette isabetsiz ve nâkıs olacaktır. İyi bir istatistik bilgisi hataları asgariye indirerek karar ve tedbirlerimizdeki isabet nisbetini geniş ölçüde artırmaktadır.

Bu bakımdan her hangi bir topluluğun idaresi mesuliyetini deruhte edenlerin bu mühim nokta üzerinde ciddiyetle durmaları ve toplum içerisinde cereyan eden hâdiseleri rakamların ışığı altında tetkik ve mütalâa etmeleri şarttır.

Muhterem arkadaşlar;

İlk insanlar dahi, cemiyet olarak yaşamaya başladıkları andan itibaren istatistik bilgisinin faide ve ehemmiyetini hissetmişlerdir. Hele, Devlet idareleri teşekkül ettikten sonra bunun mânası dahi iyi anlaşılmuş ve zaruretlerin icabı olarak birçok olayların istatistikleri yapılmıştır.

Esasen Devlet ile istatistik kelimesi aynı kökten gelmektedir. Bilindiği gibi istatistik kelimesi lâtince Devlet ve durum mânasına gelen Status den ne'şet etmektedir.

Tarih göstermektedir ki; Türkler, Çinliler, Eski Mısırlılar, Yunanlılar, Yahudiler, Romalılar ve Araplar bu bilginin ehemmiyetini müdrik olarak malî, ticari ve askerî gayeler için oldukça doğru bilgilere dayanan istatistikler vücuda getirmişlerdir.

Bunlardan bir kaçını zikretmekle yetineceğiz.

Kazılar neticesinde elde edilen vesikalardan anlaşılmuştur ki, Eski Mısır'da İkinci Sülâle zamanında her iki yılda bir ve Yedinci Sülâle zamanında her yıl malî ve askerî gâyelerle sayım yapılmıştı.

Millâttan 500 yıl önce Kral Amasis'in her yıl nüfus sayımını emrettiği ve sayım memurlarına adını, meslekini ve kazancını bildirmiyenler hakkında ölüm cezası tertibettiği anlaşılmuştur.

Konfoçyüs'ün Milâttan 550 yıl evvel yazılmış bulunan Sin - King adlı eserinde Milâttan 2238 yıl evvel Kral Yao'nun memlekettin hakiki bir ziraat ticaret ve endüstri istatistiklerini yaptırdığı yazılıdır.

İslâmiyet'te de bu bilgi önemli sayılmış ve Amer İbnil As Mısır'ı ele geçirdiği zaman bir nüfus sayımı yaptırarak tespit edilen 6 milyon kişinin her birine ikişer dinar vergi tarh etmiştir.

Selçuklarda ve Osmanlılarda arazi tespiti ve nüfus sayımları yapılmıştır. Osmanlılarda 1 nci Murat ve bilhassa Kanuni Sultan Süleyman devirlerinde istatistik bakımından pek önemli adımlar atılmıştır.

Osmanlılarda resmî devlet dairesi olarak ilk istatistik idaresinin 1932 yılında kurulduğunu müşahede etmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyetinde ise ana fonksiyonu nüfus sayımı olan İstatistik Genel Müdürlüğü 1927 yılında teşekkül ettirilmiş ve 1930 yılında da kuruluş görev ve yetki kanunları çıkarılmıştır. Fakat son zamanlarda faaliyet sahası süratle genişlediğinden yapılan muhtelif tadiller ile de günün icap ve ihtiyaçlarına cevap veremeyeceği anlaşılmıştır.

Plânlı bir kalkınmanın zaruretini hissetmiş ve buna azimle başlamış bulunan memleketimizde hususi araştırmacıların, ilim adamlarının özel teşebbüsün ve bilhassa Devlet idarecilerinin şiddetle muhtaç buldukları modern ve güvenilir istatistik bilgilerini salâhiyetle temin edebilecek kapasitede yeni bir müessesenin kuruluş mecburiyeti bu şekilde kendiliğinden meydana çıkmış olmaktadır.

İşte bu sebeplerdir ki, 13.6.1962 tarih ve 53 sayılı Kanunla bu boşluk doldurulmuş ve Devlet İstatistik Enstitüsü modern esaslara göre ve günün icaplarına cevap verecek şekilde yeniden teşekkül ettirilmiştir. Bu ehemmiyetli müessesenin verimli ve rasyonel çalışabilmesi, 4 mühim ana şartın mevcudiyetine ve bunların fonksiyonları itibarı ile birbirlerini tamamlamalarına bağlıdır.

Bu şartların halen tahakkuk ettirilip ettirilmediğini inceliyeceğiz :

1. Muvaffakiyet mevzuunda ilk önce para gelmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsünün çağdaş Garp memleketlerine muvazi olarak verimli çalışabilmesi ve kendinden bekleneni en iyi şekilde ifa edebilmesi zaruridir. Bunu temin etmek üzere Yüksek Meclisten talebedilen ödenek kesintisiz olarak kabul edilmiş olmakla para meselesini kısmen de olsa halledilmiş bulunduğunu söyleyebiliriz.

2. İkinci mühim unsur olarak teşkilât ve mevzuat gelmektedir ki, bunlar da 13 .6 .1962 tarih ve 53 sayılı Kanunla münasip şekilde düzenlenmiştir.

3. Üçüncü olarak personel durumu zikredilebilir. Bu da yetki ve kuruluş kanunları ile aşağı - yukarı garanti altına alınmış ve enstitüye en kalifiye elemanın yetiştirilmesi ve istihdam imkânı geniş ölçüde tanınmış bulunmaktadır.

Kanaatimizce muvaffakiyetin dördüncü ve en mühim şartı sayılan geniş halk tabakalarının lüzumlu istatistik bilgileri ile teşhizi yani halk eğitimidir.

Muhterem arkadaşlar;

İstatistik alandaki halk eğitimi ise şimdiye kadar alâkalanmadığımız bâkir mevzuların başında gelmektedir. Şu halde muvaffakiyet zincirinin 4 ncü halkasını da tamamlayarak emniyetli ve güvenilir, bir istatistik elde edebilmek zaruretinde bulunan enstitü, geceyi gündüze katarak ve her vasıttan faydalanarak büyük güçlükler arz eden halk eğitimi mevzuunu süratle halletmeye mecburdur. Bu yolda ilerlerken çeşitli manialar ile karşılaşması da mukadderdir. Hele bizim gibi okur - yazarı az bir memleketin eğitiminde bu engel ve güçlükler daha da artacaktır.

Muhterem arkadaşlar;

Yukarda ifade edildiği şekilde her bakımdan bâkir bulunan istatistik alanındaki halk eğitimi üzerinde hassasiyetle durulmasında faide mülâhaza etmekteyiz. Mevzuun mâna ve ehemmiyetinin geniş halk kütlelerine iletilmesi ve benimsetilmesi yani kısacası bu sahada muvaffak olunması ancak çeşitli yol ve vasitalardan istifade etmekle mümkün olabilir.

Mâlumdur ki, halkımızın % 60 ından fazlası okuma - yazma bilmez kalanın az bir kısmı yalnız okuma - yazma bilir, bir kısmı öğrencidir, cüzi bir kısmında hakiki münevver kabul etmek icabeder.

Şu halde istatistik halk eğitimi probleminin hallinde hiç okuma - yazma bilmiyenler ile hakiki münevverler arasında kullanılacak vasıta ve takibedilecek yol tabiatıyla kısmen değişecektir.

Biz her hangi bir tasnife tabi tutmadan halk eğitimi bakımından düşündüklerimizi arz edeceğiz.

1. Radyo :

Radyonun halk eğitimindeki mühim rolünü bilhassa zikretmek isteriz. Haftada bir iki gün yapılacak 5 - 10 dakikalık bir istatistik tanıtma ve öğretim seansı ümidederim ki, faydalı netice verecektir.

2. Sinema :

Sinemalarda asıl filme başlamadan evvel mevzu ile alâkalı kısa dokümanter filmlerden ve öğütlerden iyi sonuçlar alınacağı tabiidir.

3. Köylerde seyyar filim makinaları ile aynı işi görmek mümkündür.

İlkokuldan üniversitelere kadar her türlü eğitim müesseselerinde lüzumlu istatistik bilgileri verilmelidir.

İstatistiğin ilmini yapmak isteyenler içinde klâsik ve hattâ orijinal bilgileri ihtiva eden ilmî mahiyette kitap ve travayların neşri temin edilmelidir.

Yurt içi daimî ve bilhassa muvakkat büroları çoğaltılarak inkişaf ettirilmeli ve kış aylarında köylere gidilerek vatandaşlar ile mevzu ile alâkalı olarak konuşma ve sohbet yapılmalı hattâ icabında dokümanter filimler de gösterilmelidir.

Yurt içinde ve dışında yapılacak milletlerarası karakterdeki seminer ve toplantıların mümkün olduğu kadar hülâsaları derlenip basılmalıdır.

Halkı yakînen ilgilendiren ziraat, ticaret, aile, bütçesi ve bilhassa her nevi seçim sonuçları sade bir şekilde ve dilde basılmalı ve imkân nisbetinde parasız dağıtılmalıdır.

Halen Devlet Sektörlerinde çalışan ve müktesebatları pek muhtelif bulunan memurlardan istifade edebilmek için standart bir istatistik usul ve bilgisini ihtiva eden matbuaların süratle hazırlanmasının ve memurlar için lüzumlu kurs ve seminerlerin ihdasının zaruretine kaani bulunmaktayız.

10. Şayet her hangi bir mâni mütalâa edilmez ve muhtelif yönlerden iyi ayarlanırsa camilerde vaiz yolu ile istatistik mevzuunun halka duyurulması belki de en verimli bir usul haline gelebilir.

Muhterem arkadaşlar;

Malûmdur ki, 1963 senesi Devlet İstatistik Enstitüsünün ilk verimli çalışma yılı olacaktır.

Bu itibarla mesaisine son derece muhtac olduğumuz ve büyük ümitler bağladığımız bu müessesenin hali ve geleceği hakkında temennilerimizi izhar etmekle yetineceğiz.

Netice olarak şurasını arz etmek isteriz ki:

İstatistik, toplum olaylarının kemmî yani rakamların ışığı altında incelenmesine ait ilmî bir usuldür.

Bizim gibi imkânları kısırlaştırmış ve her yönden geri kalmış plânlı bir kalkınma hamlesine mecbur ve buna kararlı bulunan bir memleketin elde kalan mahdut kaynakları da heder edilmeden dâvasında muvaffak olması şarktır. Bu dâva Türk Milletinin en hayatî ve müşterek dâvasıdır.

Plânlı bir kalkınmanın temel unsurlarından birisi de şüphesiz her türlü politika dalgalarının tesirinden masun ilmî ve ciddî tetkiklere dayanan sıhhatli bir istatistik bilgisidir.

Muhterem arkadaşlar;

Büyük fedakârlıklar ile meydana getirilen ve her türlü imkânlar ile techiz edilmeye âzami gayret gösterilen Devlet İstatistik Enstitüsünün vazife ve mesaisinde muvaffakiyete erişmek suretiyle Türk Milletine ve Plânlı kalkınmamıza yararlı ve uğurlu olması ve güvenilir bir müessese olarak daima memleket hizmetinde çalışması

Millet Partisinin en samimî temennisidir. Sözlerimi bitirirken M. P. Meclis Grubu adına hepimizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁰¹.

1963 yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, kıymetli Sağlık Bakanı ve mesai arkadaşları;

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi Millet Partisi Meclis Grubu adına arz ediyorum.

Sağlık hizmetlerinin ana hedefi, tabiatın en müstesna ve mütekâmil eseri olan insanın maddi ve mânevi bilûmum ıstırapları ile alâkalanmak, ferdi ve cemiyeti tehdededen canlı ve cansız binlerce âmil ile mücadele ve bunların zararlı tesirlerini bertaraf etmektir.

İnsan hayatını tehdit ve tahribetmek istiyen âmillerin bir kısmı bünyevidir ve daha ziyade ferdi ilgilendirdiğinden toplum için mühim sayılmayabilir ve tedavi edici hekimliğin hududu içindedir. Bir kısmı ise hem ferdi, hem de cemiyeti geniş ölçüde alâkalandıran ve bilhassa insanları kütle halinde mahvetme kabiliyetinde bulunan dış âmillerdir ki, bu geniş saha ile koruyucu hekimlik meşgul olmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, insanlar hayatın ilk devirlerinden itibaren kendilerini hastalandıran ve yok etmek istiyen muhtelif müessirlerle mücadele etmişler ve devirlerin anlayışlarına göre çeşitli tedavi prensipleri de ortaya atmışlardır. Fakat bu davranışları daha ziyade tedavi edici hekimlik sahasına münhasır kalmıştır.

Son zamanlara kadar insanlar hasta oldukları zaman hekimi aramışlar ve doktor ile hastanın münasebeti ancak hastalık zamanına inhisar etmiştir. Hekimler âdeta insanları bir bütün olarak mütalâa etmeyi unutmuşlardır. Bu anlayışın halk sağlığı bakımından zararları pek büyük olmuştur. Bu görüş aşağı - yukarı İkinci Dünya

²⁰¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 49. Birleşim, 14. 2. 1963, 546-548.

Harbine kadar devam etmiş fakat bu tarihten sonra ise hâdiselerin icbarı altında tamamen değişmiştir.

Artık fert, içinde yaşadığı cemiyetin ayrılmaz bir parçası olarak düşünölmektedir.

Bugün teşhis ve tedavide bütün faaliyeti hastanın yatağı başına teksif etmenin yani çevreyi hiç nazarı itibara almamanın kifayetsizliği ve hattâ zararlı olabileceği katî olarak anlaşölmüştür. Bu bakımdan insanı hastalıklardan, daha geniş bir tâbir ile her türlü dış tesirlerden muhafaza etmenin fert ve cemiyet için daha önemli bulunduğu ve daha da ucuza mal olduğu gerçeği meydana çıkmıştır.

Bu görüş ve kanaatle koruyucu hekimliğin iştigal sahası daha ehemmiyet kazanarak süratle genişlemiş ve kendisinden yüzlerce sene eski bulunan tedavi edici hekimliğe tekaddüm etmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar;

Epidemiyolojideki hızlı ilerleme epidemî tehlikesini ciddî bir kontrol altına almış ise de bu defa kütleî ölümlere sebeb olan yeni muhiti faktörler ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında beslenme bozuklukları, gıda zehirlenmeleri, sanayi zehirlenmeleri, romatizma, meslek hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar, trafik kazaları, endüstri kazaları, akıl ve ruh hastalıkları zikredilebilir. Ayrıca mühim ölümlere sebep olan kalb infaktüslerinin zuhurunda daha ziyade meslek hayatı beslenme bozuklukları ve sosyal münasebetler gibi muhiti faktörler rol oynamaktadır. Hele enfeksiyöz hastalıkların gelişmeleri tamamen muhiti faktörlere bağılı bulunmaktadır.

Bugünkü kütleî faktörlerden ve bunların ihtilâtlarından korunmak için derin epidemiyolojik emek ve mesainin yanında doğru bir istatistiğe, umuma şâmil hijyen ve sanitasyon tetbirlerine ve âcil bir tedaviye ihtiyaç vardır.

Bunlardan başka ana, emzik ve okul çocuğu sağılık ve bakımı, genç ve yetişkinlerin sağılık ve bakımı, yataklı müesseseleri ile tedavi edici hekimlik hizmetleri, hususi hastaneler mevzuu, sağılık propagandası, halk eğitimi, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesi, suçlu çocukların cemiyete faydalı bir unsur haline getirilmesi, sakatların işe alıştırılmaları ve meslek sahibi olmalarını temin edecek

olan rehabilitasyon müesseselerinin kurulması, güçsüzlerin ve ihtiyarların sağlık ve bakımları ve barınacakları müesseselerin çoğaltılması gibi çeşitli koruyucu ve tedavi edici hizmetler yanında geniş sosyal problemleri de süratle halletmek mecburiyetindeyiz.

Daha kısacası insanları daima bir kül olarak mütalâa emek suretiyle, onların hasta ve sağlam olmaları düşünülmeden beşikten mezara kadar tedavi edici ve bilhassa koruyucu hekimliğin ve sosyal hizmetlerin etkisi altında bulundurmak zaruretindeyiz.

Muhterem arkadaşlar.

Hudut ve şümulü bakımından fevkalâde geniş bir sahaya yayılmış bulunan bütün bu koruyucu ve tedavi edici hekimlik hizmetlerini ve diğer sosyal problemlerin ifasını beklediğimiz Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına acaba Hükümet ve Meclis olarak bugüne kadar verdiğimiz kanuni ve malî imkânlar ne kadardır ? Yahut da beklediğimiz hizmetin ağırlığı ile mütenasip midir?.

Hizmette muvaffakiyetin temel unsuru kabul edilen faktörlerin halihazır durumlarını birkaç paragraf içinde gözden geçirmek suretiyle yukardaki soruları cevaplandırmak mümkün olacaktır. Şimdi bu hususları kısaca arz edelim.

A) Para durumu :

En ileri ve kâfi derecede gelişmiş yani bütün hizmetleri organize edilmiş memleketlerde dahi sağlık işlerine ayrılan ödenek umumi bütçenin en az yüzde onu kadardır.

Az gelişmiş memleketlerde bu nisbet yüzde on beş civarında olduğu zaman ancak istenilen netice elde edilebilmektedir.

1963 Sağlık bütçesi ise umumi bütçenin ancak yüzde 4,89 zu kadardır. Her ne kadar geçen seneye nazaran yüzde yirmi civarında adedî bir fazlalık göze çarpmakta ise de 1962 Sağlık bütçesinin umumi bütçeye oranının yüzde 4,58 olduğu hatırlanırsa artışın sadece binde üç gibi cüzi bir nisbette olduğu hemen anlaşılacaktır.

Bu küçük artışın da ihtiyacımızı karşılamaktan uzak olduğu meydandadır.

Bu itibarla hizmetin ağırlığı ile mütenasip bir Sağlık bütçesinin ilk ulaşacağı hedef umumi bütçenin yüzde onu olmalıdır.

İmkânlarımızın zorlanması suretiyle de olsa, Sağlık hizmetlerinin en küçük halk topluluklarına kadar intikal ve inkişafı bakımından bu oranın zaruretine inanmaktayız.

B) Teşkilât durumu :

Bu bölümde sıhhi müesseseler, malzeme, ilâç, sosyal hizmetler ve mevzuatı kanuniyeden bahsedilecektir.

Bilindiği gibi yurdumuzda tedavi edici hekimlik hizmetinin hemen hemen bütün ağırlığı Devletin omuzlarına tahmil edilmiş bulunmaktadır. Bu itibarla sıhhi müessese ve malzeme bahis konusu olduğu zaman Devlet elindekiler akla gelmektedir. Halen Türkiye'de (otuzyed bin yüzon) u Sağlık Bakanlığına aid olmak üzere ceman 49 382 hasta yatağı mevcuttur ki bu da ihtiyacımızın ancak yarısı civarındadır. Türkiye'de 10 bin kişiye 17 yatak isabet etmesine mukabil ileri memleketlerde 100 - 150 yatak Yunanistan'da ise 36 yatak düşmektedir.

Bu hesaba göre daha dün Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış bulunan komşumuz Yunanistan'ın seviyesine ulaşabilmek için 40 - 50 bin yatağa ihtiyacımız vardır.

Bunun hemen yanında tıbbi âlet ve malzemenin kifayetsizliği de malûm olan bir keyfiyettir.

Yatak ve malzeme noksanlarımızı telâfi ederek süratli bir başarı elde edebilmek için bilhassa tedavi edici hekimlik sahasında yükün mühim bir kısmının özel sektöre devredilmesini zaruri görmekteyiz. Bunun için de hususi hastane küşadı mevzuuna öncelik verilmesi, müteşebbislere uzun vâdeli az faizli krediler temin edilmesi, ayrıca vergi muafiyetinin tanınması gibi tedbirlerle özel sektörün teşviki mümkündür.

İlâç durumu :

Memnuniyetle kaydetmek icabeder ki yerli ilâç sanayiimiz inkişaf yolunda devam etmektedir, hattâ tam kapasiteli çalıştırıldığı takdirde ihtiyacımızı karşıladıktan başka ihraç maddesi olarak döviz getirme istidadı dahi göstermektedir. Bu terakki temposunun daha da süratlenmesi için hu sanayi kolumuz her nevi teşvika mazhar olmalıdır. Ayrıca küçük firmaların birleşmeleri temin edilerek standart kontrol imkânı sağlanmalıdır.

Yurtta imali mümkün olmıyan ilâçların ise ithali bittabiî zaruridir. Fakat yurda sokulacak ilâçların lüzum ve ehemmiyetini Sağlık Bakanlığının takdir etmesi kadar tabiî bir yol düşünülemezken, halen meri mevzuata göre bu takdir keyfiyeti maalesef Ticaret Bakanlığına ait bulunmaktadır.

Bu sakat durum lüzumsuz döviz sarfını mucibolduğu gibi yerli ilâç sanayiimizin kösteklenmesine ve bilhassa yurtta imali mümkün olmıyan bâzı ilâçların ihtiyacı karşılayacak derecede ithal edilmemeleri yüzünden karaborsaya intikal etmesine ve vatandaşların geniş ölçüde ıstırap çekmelerine meydan ve sebebiyet vermektedir.

Memleketimizin ve halkımızın nefi bakımından mevzuattaki bu aksaklığın düzeltilmesini temenni etmekteyiz.

Sosyal hizmetler :

Bundan bir kaç sene evveline kadar Sağlık Bakanlığı Sosyal hizmetlere ya hiç iltifat etmemekte veya ancak senbolik mahiyette ve dağınık bir tarzda yer vermekte idi.

Fakat iki sene evvel Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurularak dağınık mahiyetteki bu hizmetler bir araya toplanmış ve şekillendirilmiştir.

Teferruata dalmadan arz etmek isteriz ki Sosyal Hizmetler Enstitüsünün kısa zamanda derlenip toplandığını ve hedefine doğru yöneldiğini ve kendisine müsait imkânlar sağlandığı takdirde daha da verimli çalışabileceğini memnuniyetle müşahade etmekteyiz.

Mevzuatı kanuniye :

Şurasını itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki başta Teşkilât Kanunu olmak üzere Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve diğer birçok mevzuatı sıhhiye fonksiyonunu tamamen kaybetmiş ve günün ihtiyaçlarını karşılayamaz bir hale gelmişlerdir.

Yeni görüş ve imkânların ışığı altında sağlık mevzuatında toptan ve esaslı bir reformun lüzumuna kaani bulunmaktayız.

C) Personel :

Bugüne kadar tıp ve yardımcı tıp personeli probleminin âdil bir tarzda halline maalesef hiç önem verilmemiştir. Bu yüzden meselenin en had safhasına erişilmiş bulunmaktadır.

Türkiye'de tecili yapılmış 14 630 tabipten ancak 3 488 inin Bakanlık emrinde çalıştığını arz edersem durumun nezaketi daha iyi anlaşılır.

Cemiyetin ve bilhassa bugüne kadarki hükümetlerin hekime karşı az alâka göstermeleri yüzünden 4 bin kadarının mesleki terk ettikleri bir bu kadarının da dış memleketlere dağıldıkları bakıye cüz'i bir kısmının da şurada burda serbest tababet icra ettikleri bilinmektedir.

Halen 100 leri çok aşan Hükümet tabiplikleri ve sağlık merkezleri münhal buldukları gibi kabarık bir hizmet grubu da ek görevlerle idare edilebilmektedir.

Ayrıca Devlet emrinde veya serbest çalışan hekimlerin mühim bir çoğunluğunu büyük merkezlerde toplanmış oldukları malûmdur. Esefle arz etmek icabeder ki bâzı mahrumiyet bölgelerinin bugüne kadar hekim yüzü görmedikleri de bir vakıadır.

Yardımcı personel durumu da yüz güldürücü olmaktan çok uzak bulunmaktadır. 60 bin yardımcı tıp personeline ihtiyacımız olduğu halde mevcudumuz ancak 9 bin küsurdur.

Normal olarak 2 buçuk ile üç yatağa bir hemşire düşmesi icabederken bizde güçlük ile 40 yatağa bir hemşire ancak bulunabilmektedir.

Bu kısa mâruzatımızın açık mânası şudur:

Bulgun memleketin % 80 nini teşkil eden köylü, fakir ve orta halli zümre hekim ve tedaviden mahrum olarak kaderi ile başbaşa yaşamakta ve binlerce hasta imkânsızlıklar içinde maalesef ölüm ile pençeleşmektedirler.

Türkiye'deki senelik ölüm miktarının seferi bir ordu tutarında olduğunu arz edersem durumun vahamet ve ciddiyeti kendiliğinden meydana çıkar.

Muhterem arkadaşlar:

Yukarda memleketimizde müseccel hekim adedinin 14 630 civarında olduğu arz edilmiş idi. Nüfusumuz tescil edilmiş bulunan bu hekim adedine bölündüğü takdirde ortalama 2 100 kişiye bir doktor isabet ettiği memnuniyetle görülmektedir. Bu nisbet en medeni memleketler ile boy ölçüşecek mahiyettedir. Yani Türkiye'deki hekim adedi az değildir, aşağı - yukarı ihtiyacımızı karşılayacak bir seviyededir.

Şu halde personel problemlerindeki hastalık hekim azlığı olmadığına göre acaba nedir? Tedavi ve ıslahı hangi tedbirlerle mümkün olacaktır. Bu hususta en salâhiyetli bir ağız olan Sağlık Bakanımız Yusuf Azizoğlu'nun Bütçe Komisyonundaki konuşmalarını ehemmiyetine binaen aynen naklediyoruz.

(Hekimler için tatbik ettiğimiz ücret baremi adalet ile hizmet ile alâkası olmıyan gülünç bir baremdir.

Liseden sonra 10 yıl okuyan bir hekimi 460 lira maaşla tâyin ediyoruz, benim şoförümün bile maaşı 900 liradır. Bu durumda elbette 4 bin doktorumuz dışarıya hicret edecek ve burada kalanlardan çoğu da Bakanlıkta hizmet görmeyecektir.

Tedbir almazsak Sağlık hizmetleri duracaktır. Çalışmakta olan hekimlerimizin yarısı da dışarıyla muhabere halindedirler, müspet cevap aldıkları zaman gideceklerdir.

Bir hekim en az yarım milyon liraya mal olmaktadır. Bu durumda dışarıya kaçırdığımız millî servetin miktarı 2 milyar liradır.

Halen 120 ilçede Hükümet tabibimiz yoktur. 82 sağlık merkezi tek pratisyen tabip ile idare edilmektedir. 40 yatağa ancak bir hemşire düşmektedir.

Malî imkânsızlıklarımız vardır. Medeni memleketlerde sağlık hizmetlerinde harcanan para umumi bütçenin % 10 nu bulmaktadır. Türkiye' de ise % 5 in üzerine çıkmamıştır.

Muhterem arkadaşlar :

Görüliyor ki, hizmetin sorumluları hastalığı katî olarak teşhis etmiş bulunmaktadırlar.

Binaenaleyh kendilerinden isabetli ve muvaffakiyetli bir tedavi beklemek, bu sahada çok ıztırap çekmiş bulunan bu memleketin en tabî hakkıdır.

Bakanlık, hizmetle alâkalı her müspet adımının yanında feragat ve fedakârlığın eşsiz örneklerini vermekte devam eden vatanperver hekim ve yardımcılarını bulacağından katiyen emin olmalıdır.

Kanaatimizce muvaffakiyetin en güvenilir teminatı da budur. Vatanperverlik ve fedakârlık bakımından erişilmez bir mertebeye ulaşmış bulunan Türk hekim ve yardımcılara bu kürsüden şükranlarımızı arz etmeyi kutsi bir vazife telâkki etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar :

Türkiye'nin içtimai, iktisadi, askerî ve bilhassa çalışma gücünün artmasını meydana getirecek olan sağlık seviyesinin hazırlanması, fert, aile, cemiyet, iş ve muhit şartlarının düzenlenmesi suretiyle halkımızın refah ve saadet içinde yaşaması Millet Partisinin en samimî arzu ve temennisidir.

Bu arzu ve temennimizin tahakkuku için tıbbi sosyalizasyonun yanında yıllık plândaki sağlık hedeflerine ulaşabilmek için lüzumlu görülen genel ve özel tedbirlerin zaruretine inandığımızı arz etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar :

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 bütçesi hakkındaki fikir ve kanaatlerimize gelince : Bunlar aşağı - yukarı Sağlık Bakanlığı hakkındaki görüşlerimize yakındır.

Bütün dünya için birinci derecede tehlike arz eden Kolera, Veba, Çiçek, Sarı Humma, Tifüs ve Raci Humma gibi hastalıkların hava ve deniz limanlarımızdan yurda girmesine mâni olmaya çalışan bu teşkilâtın yaptığı hizmetler pek mütevazî bütçesine nisbetle oldukça ehemmiyetli mahiyettedir. Bununla beraber personel ve araç bakımından takviyeye muhtaç olduğunu ve Sağlık Bakanlığındaki ıslah edilmesi icabeden hususların burada da mevcut bulunduğunu görmekteyiz.

Bu mevzuda şu noktayı memnuniyetle kaydetmek isteriz.

Katî teşhisin konulmuş olduğunu bildirdiğimiz sağlık hizmetlerindeki hastalıkların tedavisinde Bakanlık oldukça ileri adımlar atmış ve teşkilât, mevzuat ve personel rejimini günün şartlarına uygun olarak halledeceğini salâhiyet ve katiyetle Bütçe Komisyonunda ve Senatoda ifade etmiş bulunmaktadır. Hizmetin yapılması bakımından bu sarîh ve katî ifadeyi senet telâkki etmekte ve takdirle karşılamaktayız. Malûmdur ki, hizmette muvaffakiyetin paradan sonraki en mühim şartları arasında bahsi geçen reformlar yer almaktadır. Bunların süratle tahakkukunu zaruri addetmekteyiz.

Netice itibariyle her iki bütçenin de hâlen hizmete kifayetli olduğu hususunun iddia edilemeyeceğini fakat istikbal için ümitli adımlar atılmakta olduğunu, her halûkârda da bu bütçelerin vatan ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını gönülden temenni ettiğimizi arz ederken Millet Partisi Meclis Grubu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁰².

²⁰² **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, 1. Dönem, 13. Cilt, 2. Toplantı, 53. Birleşim, 18. 2. 1963, 366-370.

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair 5441 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine, bazı maddeler eklenmesine ve bazı maddeleriyle bazı kanunların kaldırılmasına, Köy Kanununda değişiklik yapılmasına, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununda değişiklikler yapılmasına ve Belediye Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarıları münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar;

Şehirde, kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair 4541 sayılı Kanunda, Köy Kanununda, vilâyetler idaresi ve belediye kanunlarında yapılacak tadilât hakkında Yüksek Meclise sunulmuş bulunan kanun tasarısı ve teklifleri kısaca mahallî seçimlerin düzenlenmesini hedef tutmaktadır. Demokratik nizamın ayrılmaz bir unsuru bulunan mahallî seçimler vecibesi maalesef yıllardır muhtelif Hükümetler tarafından yerine getirilmemiş ve hiç bir mâkul sebebe istinadetmiyen halk iradesinin tecellisine mâni olunmuştur. Bu bakımdan çok geç de olsa ikinci Koalisyon Hükümetinin bu zarureti hissederek gerekli kanun tasarılarını Yüce Meclise sunmuş bulunmasından dolayı duyduğumuz memnuniyeti kaydetmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar,

Malûmdur ki mahallî seçimler 1955 senesindenberi yapılmamıştır. Seçimsiz idareyi iki devreye ayırmak mümkündür.

Birinci devrede mahallî idareler münfesih Demokrat Parti mesul ve mensuplarının kayfî hareketleri ile âdeta bir çiftlik şeklinde idare edilmiş ve bu idareler Anayasada bir çok hukuk dışı davranışlara sahne yapılmıştır. Netice olarak da bu ve benzeri Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışların yıllarca devam ve tevali etmesi her türlü tahammül ve insan hakları hududunu çoktan aşarak Türk Milletinin direnme hakkını kullanmasını icabettirmiş ve bu suretle de bu devre 27 Mayıs 1960 ihtilâli ile kapanmış bulunmaktadır.

İhtilâlden bugüne kadar da ikinci devre içinde bulunmaktayız. Acaba bu ikinci devrede ne yapılmıştır? Elle tutulur hale gelen haksızlıklara, eşitsizliklere, keyfî idarelere, kanun dışı davranışlara bir son verilmiş midir?

Mahallî idareler mihverine oturtulacak milletçe hasretini çektiğimiz tarafsız ve âdil bir idarenin nimet ve huzuru temin edilmiş midir? Hayır arkadaşlar.

Üzülerek arz edeyim ki; bunların hiç birisi yapılmamış veya yapılamamıştır.

Sebeb her ne olursa olsun mahallî idareler, ya kendi asli vazifelerini dahi işlerinin hacmı bakımından bütün kemaliyle başarması mümkün olmıyan idare âmirlerine veya diğer memurlara yahut da tâyin edilecekleri görevlerde muvaffakiyet ve ehliyet durumları düşünülmeden alelacele bir zümreye mensup veya mütamayillere terk ve tevdi edilmiştir. Bu yanlış tasarrufun tabîî bir neticesi olarak da haksızlık ve eşitsizlikler devam etmiş ve daha fenası da mahallî idareler korkunç bir ataletin ve yersiz bir israfın içine gömülerek ana gayeleri bulunan halka hizmet mefhumuna tamamen bigâne kalmışlardır. Bu atalette bigânelik o kadar ilerlemiştir ki, vazifelilerin mahallî idareler ile fiilî alâka ve münasebetlerde yalnız ek görev ve tazminatlarına ve şahısları için yaptırıldıklarını yersiz israfa münhasır kalmıştır.

Bu hakikatleri dile getirmekten maksadımız her hangi bir devrin muhasebesini yapmaktan ziyade bahis mevzuu kanun tasarılarının Türk Milletinin hayat ve yaşayışındaki önemini tebarüz ettirmektir.

Malûmdur ki, bir memlekette Anayasa çerçevesi içinde demokratik nizamın birleşmesi, temel hak ve hürriyetlerin tesisi ve halkın refah ve saadetinin temini ancak, âdil ve tarafsız seçimler ile yani millî iradenin tecellisi ile vazifeyi devir alan meclisler ve idareler ile mümkündür.

Kanaatimizce bu ilkelerin tahakkuk ve devamına mahalli idareler bünyesinin sıhhat ve hayatiyeti birinci derecede rol oynamaktadır.

Bu itibarla geçirmiş olduğumuz acı tecrübelerden ve bilhassa yurdumuzda ilk defa nispi usul ile uygulanan 15 Ekim 1961 seçimlerinin neticelerinden faydalanarak mahalli idareler seçim tasarılarının daha müttekâmil ve bünyemize en uygun şekilde kanuniyet kesbetmesini ve bu suretle bu idarelerin dinamik ve sıhhatli bir hale getirilmesini temenni etmekteyiz. Tasarılarda birbirini nakzeden, tadili ve ithali zarureti bulunan hususlar mevcuttur.

Bu arada 283 sayılı tasarının ek üçüncü maddesi ile 284 sayılı tasarının ek dördüncü maddesinde Sayın İçişleri Komisyonunun zannedirim bir zühul eseri olarak altında kabul ettiği maddeler ile bir çelişmeye düşmüş bulunduğunu zikretmek mümkündür. Bir de tasarıya ithal edilmemiş bulunan radyo ile konuşma mevzuu vardır ki, hakikaten üzerinde ısrarla durulması icabeden bir konudur. Tasarıda yer almamasını üzüntü ile karşılamaktayız. Malûmdur ki, seçim esnasında siyasi partilerin radyo konuşmalarını eski iktidar menetmiş ve o zamanın muhalefet partisi bulunan Cumhuriyet Halk Partisi bütün mevcudiyetiyle bu kararın karşısında bulunduğunu ve düzeltileceğini her vesile ile beyan ve taahhüt etmiştir. Nüfusunun % 85 i okuma - yazma bilmiyen bir memlekette radyo konuşmalarının ehemmiyet ve zarureti aşikârdır. Halk iradesinin tecellisinde oynadığı rol de herkesin malûmudur.

Bu itibarla bu mevzuun tasarı metnine ithalinde büyük fayda ve zaruret görmekteyiz. Bu fikir ve kanaatimizin sayın komisyon, bütün siyasi partiler ve hassaten muhalefet devirlerinde bu hususta sarîh beyan ve taahhûde girmiş bulunan Halk Partisi tarafından iltifat görmesini beklemek ve istemek hakkımızdır. Köy ve mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri için çoğunluk usulünü genel meclis üyeleri ve belediyeler için nispi usulü memnuniyetle karşılamaktayız. Bu cihetler hakkında ve tadilinde memleket bakımından fayda mülâhaza ettiğimiz diğer hususlar için maddelere geçildiği zaman ayrıca izahat verileceğini arz eder Millet Partisi Meclis Grubu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁰³.

Siyasi Partiler Kanunu tasarısı ile Adana milletvekilleri Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi Partiler Kanun teklifleri ve Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

6 ncı maddenin birinci bendi, «Bir parti kurabilmek için asgari 15 kişilik bir vatandaşın bulunması» kaydını koymuştur, âzami hudut konmamıştır. 15 ten çok fazla olduğu takdirde, yeni kurulan bir partinin nisabı ile genel kongre yapmak

²⁰³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 106. Birleşim, 2. 7. 1963, 101-102.

*ihtimali yoktur ve seçime girmek ihtimali vardır. Bu hususta ne düşündüklerini rica ediyorum*²⁰⁴.

*Yeni kurulan bir parti 15 vilâyette teşkilâtını kurduğu takdirde seçime gidebilmesi için büyük kongresini yapması lâzımdır. 11 nci madde gereğince... («İlgili değil» sesleri)11 nci madde ile ilgilidir, âzami 600 delege gelecek demektir. Asgari 450, âzami 600 yani Türkiye Büyük Millet Meclisinin adedinden az veya fazla olamaz demektir. 600 ü kabul ettiğimiz takdirde 15 vilâyette kurulacağına göre 15 vilâyette teşkilâtını kurmuş bir yeni parti ancak 150 delege ile gelebilecektir. Yani bu 150 den az olduğu takdirde genel kurul kongresini yapamayacaktır ve secime gidemeyecektir*²⁰⁵.

1965 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu rapora ile 1965 yılı Bütçe Kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığını tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu ile Devlet İstatistik Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, sayın arkadaşlarım; 1965 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü Bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi C. H. P. Meclis Grubu adına arz ediyorum.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, kıymetli Devlet Başkanlığı ve mesai arkadaşları.

1965 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi C. H. P. Meclis Grubu adına arz ediyorum.

Bilindiği gibi müspet ilme dayanan her türlü mesai ve terakkiyatın başlıca âmili ve modern Devlet idare ve telâkkisinin vazgeçilmez temel unsuru haline gelmiş bulunan istatistik bilgisi, toplu olayları kemmî bir şekilde inceliyen ilmî bir usuldür.

İlk nazarda cansız rakam topluluğu gibi görünen bu bilginin derinliklerine inildikçe rakamların ruh ve mâna kazandıkları, ferdin, cemiyetin ve Devletin her türlü davranışlarının hemen yanında bulunduğu müşahede edilmektedir. Esasen doğum,

²⁰⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 37. Cilt, 4. Toplantı, 75. Birleşim, 16. 3. 1965, 405.

²⁰⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 37. Cilt, 4. Toplantı, 75. Birleşim, 16. 3. 1965, 405-406.

ölüm, hastalık, evlenme, boşanma, suç, intihar, iflâs, istihsal, istihlâk, servet, gelir, fiyat ve bunlara mümasil gündelik hayatımızın çeşitli tezahürleri istatistik bilgisinin ana sermayesini teşkil etmektedirler.

Malûmdur ki, ancak bir kısmını sayabildiğimiz bu olayların münferit tezahürleri pek muhtelifdir ve dağınık bir ortamda meydana gelmektedirler. Bu bakımdan insan dimağı bunlar arasındaki hakikî rabıtayı kolaylıkla tesis ve muhafaza etmekte çok defa güçlük çekmekte ve netice olarak da hâdiselerin üzerindeki müşahedeleri sentetik bir tarzda ifadeye muktedir olamamaktadır.

İşte bu bilgi sayesinde ki, olayların bizde bıraktıkları hatalı yahut da nakıs neticeler bertaraf edilmekte ve fert, cemiyet ve Devlet için lüzumlu bulunan doğru sentezler yapılabilmektedir. Aksi halde ise, nâkıs ve hatalı bilgi ve müşahedelere istinaden verilecek kararlar ve alınacak tedbirler elbette isabetsiz olacaktır. Bir başka ifade ile istatistik, hataları asgariye indiren ve kararlarımızdaki isabet nisbetini yükselten modern bir metoddur. Bu bakımdan küçük veya büyük olsun herhangi bir topluluğun idare mesuliyetini deruhde edecek olanların bu mühim nokta üzerinde ciddiyet ve samimiyetle durmaları ve hâdiseleri rakamların mânası ve ışığı altında tetkik ve müşahede etmeleri şarttır.

Muhterem arkadaşlar, istatistik bilgisi bugünkü kemaline erişinceye kadar elbette ki uzunca bir hazırlık devresi geçirmiş bulunmaktadır. Esasen bütün ilim kollarının tekâmülleri de bu yolu takibetmiştir. Fakat son arkeolojik ve tarihî araştırmalar hayretle göstermiştir ki, iptidai ve noksan dahi olsa istatistik ameliyelerinin hâtıraları çok eskilere ve hattâ insan cemiyetinin ilk teşekkül ettiği zamanlara kadar dayanmaktadır. Meselâ, Sardunya adasında yaşamış olan ilk insanlara ait mahrut şeklindeki Nuraghi denilen âbidelerin duvarlarında kaba saba oyulmuş işaretlere rastlanmış ve henüz yazı mevcudolmadığı bir zamanda bu işaretlerin ziraat ve av istatistikleri oldukları anlaşılmıştır.

Sosyal grup ve zümreler hukukî, siyasi ve idari bakımdan tekâmül gösterdikçe istatistik ameliyelerindeki müşahede ve sayım neticeleri de daha az kusurlu olmaya başlamış ve Devlet teşekkülünden sonra da oldukça muntazam istatistikler yapılabilmektedir.

Esasen Devlet kelimesiyle istatistik kelimelerinin kökleri lâtince devlet veya durum mânasına gelen status'dan neşet etmiş bulunmaktadır.

Tarih göstermektedir ki devlet kurabilmiş olan muhtelif milletler kendi imkân ve zaruretleri ölçüsünde ve bilhassa malî, ticari ve askerî gayeler için istatistik bilgisinden faydalanmışlardır. Hafriyat neticesinde elde edilen vesikalardan anlaşıldığına göre eski Mısırlılar muntazam müşahede ve sayımlar yapmışlardır. Ayrıca Asurların, eski Yunanlıların, Romalıların, Yahudilerin çeşitli yönlerden yaptıkları sayım ve müşahedeleri mevcuttur.

Araplar, Selçuklar ve Osmanlıların istatistiğe ehemmiyet verdikleri anlaşılmaktadır. Osmanlı Devletinde bilhassa Orhan Gazi, 1 nci Murat ve Kanuni Süleyman devrinde istatistik bakımından pek önemli adımlar atılmıştır. Osmanlılarda teşekkül olarak istatistik dairesinin 1832 de kurulduğunu görmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyetinde ilk defa 1927 senesinde Anafonksiyonu nüfus sayımı olan İstatistik Genel Müdürlüğü tesis edilmiş ve 1930 senesinde de Kuruluş, Görev ve Yetki kanunları çıkarılmıştır. O zamandan beri artan ihtiyacı karşılamak amacıyla muhtelif ek ve tadiller yapılmış ise de zaruretlerin şümül ve mânalarının çok genişlemesi bu kanunun hayatiyetini son derece zayıflatmış ve işe yaramaz bir hale getirmiş bulunmaktaydı. Malûm olduğu üzere hususi araştırmacıların, ilim adamlarının, özel teşebbüsün ve bilhassa hızlı ve plânlı bir kalkınmaya karar vermiş bulunan Devletin şiddetle muhtaç bulunduğu güvenilir istatistik bilgilerini salâhiyetle temin edebileceği modern bir müessesenin süratle kurulması günün kaçınılmaz bir icabıydı.

Bu mühim vecibe 13. 6. 1962 tarih ve 53 sayılı Kanunla C .H. P. karma hükümetleri tarafından yerine getirilmiş bu suretle de Türkiye modern mânada bir istatistik enstitüsüne kavuşmuş bulunmaktadır. İstatistik hizmetlerinin fert ve Devlet için son derece mühim bulunduğunu ve kalkınma mevzuunun temel unsurunu, plân ve plânlama fikrinin anamalzemesinin ilmî meşguliyet ve terakkiyatın başlıca âmilini teşkil ettiğini bilhassa arz etmek isterim.

Ŗu halde kurulduğu günden beri enstitünün verdiği mesayi ile yakânen ilgilenmek ve elde ettiği mûspet veya menfi neticelerin sebeplerini tesbit etmek suretiyle olgunlaşmasına yardımcı olmak hepimizin anagörevleri meyanındadır.

Muhterem arkadaşlar,

Mühim vazifeler deruhde etmiş bulunan bu müessesenin rasyonel çalışması ve kendinden bekleneni kemaliyle yerine getirebilmesi için mevcudiyeti şart olan dört mühim faktörün (ki, bunlar para, mevzuat ve teçhizat, personel ve eğitimidir.) niteliklerini incelemekte fayda mülâhaza etmekteyiz. Ancak bu suretle sağlam bir neticenin elde edilebileceğine inanmaktayız.

1.Para :

Hükümet, Enstitünün çağdaş Garp memleketleri seviyesine ulaşabilmesi için maddi hiçbir fedakârlıktan çekinmemiştir. Kurulduğu günden beri bütçe imkânlarının darlığına rağmen müessesenin paraya ihtiyacı tamamen karşılanmış bulunmaktadır. İlerideki mecburiyetlere göre de tahsisat işinin mûspet şekilde halledileceğine kaani bulunuyoruz. Bu itibarla müessesenin malî durumunun nisbeten tatminkâr bir seviyede olduğunu söyleyebiliriz.

2. Kanuni mevzuat ve araçlar :

Bu konu 53 sayılı Kanunla Enstitüye lüzumlu yetkiyi tanımış bulunmaktadır. Tatbikattaki aksaklıkların veya yeni zaruretlerin Yüce Heyetiniz tarafından bertaraf edileceği de tabîdir. Cihazlanma yönünden müessesenin durumu gittikçe yüz güldürücü olmaktadır. Dağınık yerlerdeki vazifeliler, yeni yapılan merkezî binada toplanmışlar, bu suretle bürolar arasındaki işbirliği artmış ve süratlenmiştir.

Matbaanın noksanları tamamlanmış ve tam teçhizatla çalışır duruma sokulmuştur. Bu suretle matbuaların zamanında basılması imkânı elde edilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca modern bir araç olarak elektronik beyin hizmete girmiştir.

Enstitü idarecilerinin gayretleriyle meydana getirilen muazzam kütüpane övülmeye değer niteliktedir. Bu güzel eserin yakın bir gelecekte Türkiye için ehemmiyetli bir araştırma kitaplığı haline sokulmasını beklemekteyiz.

3. Personel :

Şurasını hemen arz etmek isterim ki, şayet her hangi bir teşekkül kalifiye personel yüzünden yetersiz bir durumda ise böyle bir müessesenin muvaffakiyetinden söz etmek hayalden daha öteye gidemez. Şu halde müessesenin en mühim görevlerinden birisi bu önemli problemin iyi ve süratli bir şekilde halli yolunu bulmaktır. Bu bir zaman meselesi olmakla beraber halen müessesenin tam bir randımanla çalışmadığı muhakkaktır.

Her ne kadar içte ve dışta yetişmiş elemanlarla takviye yapıldığı ve gelecek için burslu öğrenciler yetiştirilmekte olduğu bilinmekte ise de bugünkü kadrosıyla beklenenin noksansız yerine getirildiği asla iddia edilemez. Plânlı bir ekonomi devrinde istatistik çalışmalarının ehemmiyeti eskiye nazaran çok daha arttığına göre personel probleminin süratle halledilmesi zaruridir.

4. Muhterem arkadaşlar, muvaffakiyet zincirinin dördüncü halkasını eğitim mevzuu teşkil etmektedir. Bu da enstitü personeli haricinde tavzif edilecek olan diğer kurum ve teşekküllerdeki elemanların yetiştirilmesiyle halk eğitimi konusunun kapsamını almaktadır.

a) Enstitü haricindeki vazifeli personelin eğitimi :

Enstitü bu hususta alâkalı bütün daire ve teşekküller ile ve bilhassa bunların alt kademeleriyle sıkı ve samimî bir işbirliği tesis etmeli ve tavzif edeceği personelin eğitimleri için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamalıdır. 1964 yılında bu maksatla yapılmış kurs ve konferanslardan faydalı neticeler istihsal edilmiş olmakla beraber tatminkâr olmaktan uzaktır. Gayeye yaklaşmak için bu hususta daha kesif bir mesaiye ihtiyacolduğuna inanmaktayız. Merkezdeki İstatistik Eğitim Enstitüsünün verimli ve kıymetli mesaisine devam edilmekle beraber kursların il merkezlerine kadar teşmilinde kısa vâdeli de olsa her sene devamında fayda mülâhaza etmekteyiz.

Bu suretle eski bilgilerin bir daha unutulmıyacak şekilde kafalara sokulması ve yeni malûmatın aktarılması devamlı olarak mümkün olacaktır.

b) Ayrıca mühim bir mesele de istatistik hizmetlerinin hangilerinin bakanlıklara veya diğer teşekküllere ve hangilerinin de Enstitüye aidolacağı hususu kesin olarak tesbit ve tâyin edilmelidir. Bu suretle de bir taraftan enstitü dışında tavzif edilecek elemanların yetiştirilmesi kolaylaşacak, diğer taraftan da elde edilecek bilgilerin sıhhat oranı artmış bulunacaktır.

c) Halk eğitimi mevzuu :

Nüfusunun yarısından fazlası okuma - yazma bilmiyen memleketimizde son derece bâkir bulunan istatistik yönünden halk eğitiminin ne derece güçlükler arz edeceği şüphesizdir. Fakat hiçbir mâniadan yılmadan ve azimle bütün güçlükleri bertaraf etmek suretiyle, halkımızı, bu yönden eğitmek mecburiyetindeyiz. Kanaatimizce her tedbirin başında istatistik mevzuunun vergi tarhı ile sureti katiyede alâkalı bulunmadığı hususu her fırsatta ve her vasıta ile halka duyurulmalı ve bu mevzu klişe olarak vatandaşın şuur altına sokulmalıdır.

Ayrıca yurt içi daimî ve bilhassa muvakkat bürolar çoğaltılmalı ve kış aylarında köylere kadar gidilerek konu ile alâkalı konuşma ve sohbet toplantıları yapılmalı ve icabında dokûmanter filimler de gösterilmelidir.

Millî Eğitim Bakanlığı ile temasa geçilerek ilkokuldan itibaren fakülte ve yüksek okullara kadar bütün mekteplerde istatistik şuurunun teessüsü için imkân ve çareler aranmalıdır.

Halk eğitimi yönünden radyonun değerini izaha lüzum görmüyorum. İstatistik kültürü için yapılacak yayınların cazip bir hale sokulmasının ve bu hususta âdeta bir reklâm programı gibi hareket edilmesinin faydaları büyük olacaktır.

Halkı yakinen ilgilendiren ziraat; ticaret, aile bütçesi ve bilhassa her nevi seçim sonuçları herkesin anlıyabileceği şekil ve dilde süratle yayınlanarak imkân nisbetinde parasız dağıtılmak suretiyle vatandaşın istatistik mevzuuna olan alâkası celp ve teşvik edilmelidir.

İstatistik hizmetlerinin ilmini yapmak isteyen aydın zümre için klâsik müracaat kitaplarının telif veya tercümesine zaruret olduğu gibi bunun yanında orijinal etütlerin de neşri temin edilmelidir.

Muhterem arkadaşlarım,

Muvaffakiyeti esas teşkil eden mühim faktörlerden birisi de müessesenin ilmi metotlar içinde tamamen müstakil olarak çalışmasının temin edilmiş olmasıdır. Bu noktaya parmak basmaktaki maksadımız 27 Mayıs 1960 İhtilâinden evvel bu müesseseye siyasi baskı yapmak suretiyle istatistiklerin hükümetlerin arzularına göre tanzim ettirme gibi son derece vahîm ve tehlikeli yola sapılmış bulunduğunu hatırlatmaktır. Şurasını hemen belirtmek isterim ki, müessesenin o zamanki idaresini elinde bulunduran idealistleri hiçbir tazyik hak bildikleri yoldan çeviremediği gibi aksine bu kötü davranışların kati olarak karşılarında bulunmuşlar ve şahıslarının olduğu kadar mensubolduğu kuruluşun içte ve dışta şeref ve itibarlarını kurtarmış bulunmaktadır. Bu idealist vatanperverlere huzurunuzda teşekkürü bir borç kabul ediyorum.

Temelleri ciddiyet ve şeref harclariyle yoğurulmuş bulunan enstitünün bu alandaki hassasiyetine devamını bir memleket vecibesi olduğunu arz ederken yeni iktidarların da hiçbir şekil ve şart içinde böylesine kötü bir yola sapmamaları bedahetimi bilhassa belirtmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım,

Diğer mühim bir mesele de şudur: Bugüne kadar enstitü haricindeki muhtelif makamların kendi elde ettikleri nâkıs bilgiler ile münferit istatistik neşretmekte oldukları esefle müşahade edilmektedir. Bu son derece tehlikeli olan tatbikata bilhassa işaret etmek isterim. Bu tatbikat devam ettirildiği takdirde enstitünün neşredebileceği doğru ve inanılır bilgilere de güven kökünden sarsılmış bulunacaktır. Bu bakımdan Hükümetin bu çok mühim mesele üzerine ciddiyetle eğilmesini ve enstitü haricindeki makamların münferit istatistik neşretme faaliyetlerine kati olarak mâni olmasının zarureti bilhassa arz etmek isterim. Bu noktayı müşahhas bir misalle arz etmek isterim.

Bilindiği gibi ısı miktarlarını ölçmek için birbirinden tamamen farklı tabanlara istinadeden termometreler mevcuttur. Meselâ santigrat esasında, hepimizin bildiği gibi su, sıfır derecede donar. Yüz derecede kaynar. Fahranhayt esasında ise yine aynı su 32 derecede donar, 212 derecede, kaynar. Reomür esasına göre yine su sıfır derecede donar ve 8 derecede kaynar. Suyun donması, ne de kaynaması değişmediği halele rakamlar, arz edildiği şekilde, değişik bulunabilir.

Bu hususun pek taze ve canlı bir misali bütçenin tümü üzerindeki konuşmalarda cereyan etmiştir. Y. T. P. Lideri Sayın Alican C. H. P. sözcülerinin verdikleri rakamların birbirinin aynı olmadığını izaha çalışmışlardır. Fakat, C. H. P. sözcülerinin verdikleri rakamların istinadettiği tabanları tetkik etmek zahmetinde bulunsalardı yukardaki termometre misalinde açıkladığımız şekilde suyun donma ve kaynama dereceleri hiç değişmediği halde kullanılan vasıtaya göre rakamların değişmesinin mümkün olacağını, fakat değişen bu rakamların aynı mânaya geldiklerini şüphesiz takdir buyuracaklardı.

Netice olarak mâruzatımız şudur ki, Hükümetin iktisadi ve sosyal mevzularda kurmuş bulunduğu muhtelif kurullara daimî müessese olarak enstitünün ithal edilmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlarım,

Enstitü 1965 yılı bütçesiyle üçüncü verimli çalışma yılına girmiş bulunmaktadır. Geçen iki yıllık mesaisiyle güvenilir bir müessese haline süratle ulaşmakta olduğunu gönül huzuru içinde müşahade etmekteyiz. Şurasını arz etmek isterim ki bizim gibi imkânları kısırlanmış ve geri kalmış bir memleketin derhal halletmek mecburiyetinde bulunduğu ana dâvalarında muvaffakiyete ulaşabilmesi için sıhhatli ve süratli bir istatistik bilgisine ihtiyacı aşikârdır. Büyük emeklerle meydana getirilen enstitünün verimli mesaisinin kalkınmamızın şaşmaz müşiri olacağına inanmaktayım.

Muhterem arkadaşlarım,

Enstitünün istikbale ait iş programlarının oldukça vaitkâr bulunduğunu kaydetmekle yetineceğim. Şurasına işaret etmek isterim ki, bugünkü çalışma şuuru devam ettirildiği takdirde kısa zamanda Garptaki benzeri teşekküller seviyesine ulaşmaması

için hiçbir mâkul sebep yoktur. Ancak, iktidarların bu güzel gidişe gölge düşürmeleri ve olgunlaşma temposunu şu veya bu şekilde kösteklemeleri halinde ise, bütün emeklerin boşa gitmiş bulunacağını da hatırlatmak isterim. Vazifesini müdrük ciddî bir Hükümetin böyle sakîm bir davranış içine düşeceğine asla inanmadığımı da bilhassa belirtmek isterim.

Netice olarak mesut ve müreffeh bir Türkiye'nin en emin ve sadık habercisi güvenilir istatistikler olacaktır.

Sözlerime son verirken 1965 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü bütçesinin memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını C. H. P. Meclis Grubu adına arz ederken enstitü mensuplarına mesailerinde muvaffakiyetler temenni eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁰⁶.

Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki Kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Ömer Lûtfi Bozcalı ve 26 arkadaşının Cumhuriyet Senatosu Tabîî Üyesi Ahmet Yıldız ve 24 arkadaşının, Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ve 10 arkadaşının, ve Erzurum Milletvekili Tahsin Telli'nin, Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkında Kanun teklifinin ve Geçici Komisyon Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; bu madde son derece mühim bir maddedir. Diyanet işleri Başkanlığı Hükümetin, Anayasanın kabul ettiği bir makamdır. Bu makama sübjektif ölçülerle vekil tâyin edilemez. Elbette muavinin normal olarak vekil olması icabeder. Kabul edelim ki, bir Diyanet işleri Başkanı âniden, bir anda rahatsız olabilir. Vekil bıraktığı kimsenin nasıl olacağı bilinmediği takdirde, normal bir yerine bırakma da olmayabilir. Bu bakımdan istirham ediyorum, komisyon bu maddeyi tekrar düşünsün. Hakikaten ehemmiyetli bir şeydir. Sonra, biz bir lâik milletiz, Başkanın yerine bırakacağı kimsenin nasıl olacağı da kestirilemez. Bu bakımdan kanuna bir madde konulsun. Arkadaşımızın fikri doğrudur, takririne rey vermenizi istirham ediyorum²⁰⁷.

²⁰⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 39. Cilt, 4. Toplantı, 109. Birleşim, 19. 5. 1965, 671-675.

²⁰⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 41. Cilt, 4. Toplantı, 116. Birleşim, 26. 5. 1965, 68.

3.2. Ramazan Demirsoy

3.2.1. Ramazan Demirsoy Biyografisi

Ramazan Demirsoy 1928 yılında Kırşehir’de doğmuştur. Baba adı Nafi, anne adı Döndü’dür. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur ve Fransızca bilmektedir. Serbest Avukatlık görevinde bulunmuştur²⁰⁸. Sanayi Bakanlığı Hukuk Müşavirliği’nde de avukat olarak görev yapmıştır²⁰⁹. Ayrıca Ramazan Demirsoy’un, banka memurluğu ve öğretmenlik de yaptığını “Demokrasi Oyununda Figürandım” isimli kendi kitabından öğreniyoruz²¹⁰.

XII. Dönem (Millet Meclisi 1. Dönem) Nevşehir milletvekilliği yapan Ramazan Demirsoy evli ve iki çocuk babasıdır. 11 Haziran 2000 yılında hayatını kaybetmiştir²¹¹.

3.2.2. Meclis Faaliyetleri

Ramazan Demirsoy XII. Dönem milletvekilliğinde, Millet Meclisi Sayıştay ve Soruşturma Komisyon Başkanlığı yapmıştır²¹². Ulaşabildiğimiz kaynaklar doğrultusunda, mecliste 5 ayrı konuda konuşma yapmış, 2 kere yazılı soru önergesi, 1 kere önerge vermiş ve 1 kere de teklifte bulunmuştur. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

²⁰⁸ **TBMM Arşivi**, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus 346 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hal Tercümesi Kâğıdı (Bkz. Ek 32) Ramazan Demirsoy’un Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 33)

²⁰⁹ **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, Fon kodu: 30.18. Yer No: 1.315.35.7. (Bkz. Ek 34)

²¹⁰ Ramazan Demirsoy, **Demokrasi Oyununda Figürandım**, İstanbul: Bayrak Yayıncılık, 1997, 88.

²¹¹ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 816.

²¹² Demirsoy, 158.

3.2.2.1. Meclis Konuşmaları

İzmir Milletvekili Şükrü Akkan ve 13 arkadaşının, Anayasa nizamını Milli güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında 5.3.1962 tarih ve 38 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Anayasa ve Adalet komisyonları raporları münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz arkadaşlarım, hesapları Türkiye Büyük Millet Meclisi namına denetlemek, kontrol etmek ve Türk Milletinin parasının çarçur edilip edilmediğini Yüksek Meclis namına kontrol etmekle görevli Sayıştay, yaptığı inceleme sonunda; Orman Umum Müdürlüğü kadrolarının 1956 senesinden sonra devamlı surette arttığını ve bu kadroları ise yerine kullanmaktan çok, bakan kimlerin kullanıldığı tesbit etmiştir : Umum müdür, umum müdür muavini, fen heyeti âzaları, şube müdürleri, şube şefleri, başmüdür olarak çalışan ve katma bütçeden maaş alan orman mühendislerine ve gerek fiilen orman içinde ve işletmelerde çalışan işletme müdürlerine bölge şefleri ve diğer teknik elemanlara, dikkat buyurulursa, kâmilten ve devamlı olarak ek görev verilmektedir.

Orman Umum Müdürlüğü mensuplarına -galiba umum müdür muavini temsil ediyordu – bu husus soruldu: «Nedir, bu vaziyet ?» denildi? Onların komisyon huzurundaki verdikleri cevap aynen şöyledir: Müteneffi şehir ve kasabalardan uzak ormanlarda mahrumiyet içinde faaliyette bulunan teknik elemanlara ait tazminat mahiyetinde olarak bu ek görev verildiği, yolundaki beyanları, keyfiyeti teyid etmiştir. Demek ki, ek görev, alınan bir ek vazifenin karşılığı olarak değil, orman mühendislerini, orman personelini vazifede tutabilmek için, çalıştırabilmek için verilen bir tazminat mahiyetindedir. Bugün Orman Umum Müdürlüğündeki durum budur. Bunu Orman Umum Müdürlüğü yetkilileri Komisyon huzurunda açıkça beyan etmişlerdir. Öyle ise şimdi komisyonun bu durumda verebileceği karar ne olabilirdi? Elbetteki «bu hareketinize devam edin, ek görevleri bol bol kullanın, istediklerinize verin, bir maaş yerine iki maaş alın ve böylece geçsin gitsin» diyemezdi komisyon. Bunun karşısında komisyonun kararı, bu ek görev müessesesinin suiistimaline mâni olunmalı suiistimal edilmemeli, hattâ kaldırılmalıdır. Ama, orman mühendisleri, orman personeli, tatmin olamıyor, gidiyor ise; personel rejimi içinde, maaş rejimi içinde getirilsin Meclis huzuruna, halledilsin, denmiştir. Orman Umum

Müdürlüğünde, alınan bu ek görev, suiistimal edilen ek görev ücretlerinin bu tarzda ilga edilmesi tavsiye edilmiştir. Ama, netice itibariyle kanunen verilen bir haktır. Bu hususta fazla ısrarımız yoktur. Bundan sonraki durum hakkında ve daha evvelce yapılan durum hakkında Yüksek Meclislin dikkatini çeker ve tavsiye ederiz. Hürmetlerimle²¹³.

İmar ve İskân Bakanlığı 1964 yılı bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz Başkan ve kıymetli arkadaşlarım;

İmar ve İskân Bakanlığının 1964 yılı Bütçesi üzerindeki C. K. M. P. adına görüşlerimizi arza başlamadan evvel, hepinizi hürmetle selâmlar, mâruzatımın kısa süreceğini arz ederim.

Muhterem arkadaşlar;

İmar ve İskân Bakanlığının en önemli iştigal mevzuu olan mesken meselesi üzerinde durmak, Türkiye'nin şartları da dikkate alınırca çok lüzumlu ve yerinde bir iş olur. Tabiatın eşrefi mahlûku olan insan en tabii ihtiyacı olan yemek, içmek yanında bir çatı altında bulunmak ihtiyacındadır. Bugünkü mesken ihtiyacını ilk insanların ihtiyacı ile ölçemeyiz. Medeniyet ilerleyip, insanlar daha iyiye doğru koştukça meskenlerini de aynı ölçüde güzel, sıhhate uygun ve rahat yapmak durumundadırlar. Bedenî çalışma yanında kafa ile, fikirle çalışmanın gittikçe çoğaldığı devrimizde insanoğlu fikrî inkişaf için rahat bir evde oturabilmeli, çoluk çocuğunu oturtabilmelidir.

Türkiye'de durum nasıldır şeklinde sorulacak bir soru Devlet idare edenlerin ümidini kıracak mahiyettedir. İstatistiklerin verdiği rakamlar millet olarak, Devlet olarak ne kadar çok çalışmamız gerektiğini ortaya koyar. Devlet Plânlama Teşkilâtı ilk plân döneminde 10 milyardan fazla bir paranın meskene yatırılmasını öngörürken, Türk memur ve işçisinin kazancının yüzde kırkına yakın bir payını ev kirası olarak ödediği, zaten az olan ücretinin bu miktarını da kira olarak ödedikten sonra giyinme ve beslenmeye yeter para ayıramadığı bir gerçektir. Türk Milleti ve hükümetleri için

²¹³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 136. Birleşim, 12. 9. 1963, 287-288.

cüssesi bu kadar büyük olan bu dâvanın halli elbette ki mütevazı bütçesi ile İmar ve İskân Bakanlığında beklenemez. Bu problem bir Hükümet meselesi olarak ele alınmalı ve fakat her şeyden önce ne yapılmak lâzımgeldiğine dair ciddî bir karar verilmelidir. Bugünkü durum ve Hükümetin davranışı ciddî çevreleri tatmin etmekten uzaktır. Bir taraftan halkın iyi meskende oturmadığından dert yanıp, kiraların fazlalığını söylerken diğer yandan mesken yapan özel teşebbüse güçlükler çıkarmak, zamansız ve lüzumsuz bir özel teşebbüs aleyhtarlığı ile efkârı bulandırmak ve sonra da sermayenin mesken yapımına değil de «üretken alanlara» teveccüh etmesini beklemek bu dâvanın halli için ciddî çalışma sayılamıyacağı gibi, mesken gelirlerinin yüzde otuza yakın bir kısmını vergi olarak almak çabaları Türk halkının rahat meskenlerde oturmasına yarıyacak davranışlar olmamak gerekir.

Umumi mesken politikasında görülen keşmekeşin bir diğer şekli gecekondur meselesinde bahis konusudur. Bilhassa büyük şehirlerin bağrında bir yara olarak yuvalanan bu izinsiz varlıkların yıkılması veya ıslahı hakkında yıllar yılı Devlet adamları vaadler yaparlar, beyanatlar verirler, bu beyanat ve vaadlerin adedi ve çeşidi seçime yakın çoğalır, tapu verilmek istenir, asla yıkılmıyacağı müjdelenir ama ıslahı yolunda hiçbir şey yapılmadığı gibi yıkılması için tamimler çıkar, kazmalar işler, vatandaşla Devletin âsaiş kuvvetleri karşı karşıya gelir. Sonunda bu iş yine durur. Bugün de durum bundan farklı değildir. Vatandaş gibi bizlerde kimin lâfına inanacağımızı, hangi plân ve programın yürüyeceğini bilmiyoruz. Gecekondur dâvası belediyeler dâvası olmaktan çoktan çıktığı gibi İmar ve İskân Bakanlığının mahdudolan imkânlarının da dışına taşmıştır. Plân fikrine kuvvetle bağlı bulunan Hükümet, kalkınma plânlarının yanında gecekondur işini de bir plâna bağlamalı ve tatbikatına hemen geçmelidir. Bu işin gecikmeye artık tahammülü kalmamıştır. Şu kadarını da kayıt ve ifade edelim ki, bu dâva arsa ofisi kurmak gibi Devleti emlakçiliğe sevk edecek fantezilerle uğraştırmak yerine pratik, kolay ve vatandaşın evinin yapımına iştirak ettirecek bir sisteme götürülmesi ile halledilebilir. Parsellenmiş arsa, hazır plân ve ucuz inşaat malzemesi ve kredi verilirse vatandaş meskenini kendisi kolay ve ucuz temin edebilir. Gecekondur meselesi de bu yolla halledilebilir.

Muhterem arkadaşlar;

Mesken dâvasının hallinde belediyelerimiz vatandaşa mesken yapımında anlayış göstermekten maalesef uzaktır. Pek çok şehir ve kasabalarımızın imar plânı sık sık değişmekte, meskeni yok fiyatına istimplâk edilme tehdidi altında bulunan vatandaş ayrıca ruhsat alma işinde plân ve proje temin etmekte güçlüklerle mâruz kalmaktadır. Muhterem İmar ve İskân Bakanı Celâlettin Uzer Beyefendi geçen sene partisi adına yaptığı bütçe konuşmasında, fakir köy ve kasaba halkımızın mimar ve mühendise yüksek ücret verme imkânından yoksun bulunduğunu, Devlet Plânlama Teşkilâtınca hazırlanmış bulunan standart plân, proje ve teknik hesaplardan vatandaşın istifade etmesini, bu yolda bakanlığın aracılık etmesini temenni etmişti. Biz de bu temenniye iştirak ettiğimizi ifade ederken tatbikatını kendisinden beklemenin yerinde olacağına inanıyoruz.

Bölge plânlama çalışmalarında Türkiye 10 bölgeye ayrılmış ve Marmara bölgesi, Antalya bölgesi, Çukurova bölgesi, Doğu ve Güney - Doğu Anadolu bölgesi bu çalışmalarda öncelik almıştır. Bu önceliğin hangi ölçülere göre tâyin edilmiş bulunduğunu öğrenmek isterdik. Zira Nevşehir, Kırşehir, Niğde, Yozgat ve Çankırı gibi fakir ve geri kalmış vilâyetlerimizi içine alan Orta - Anadolu'nun öncelik kaşanması uygun ve mantıklı olurdu. Bütün idarelerce insan ambarı, buğday ambarı telâkki edilmiş, sadece alınmış ve fakat hizmet götürülmesi düşünülmemiş bu bölge halkı geri kalmıştır. Gayrisihhi kerpiç ve çimentosuz taş evlerde ömrünü geçirmektedir.

Muhterem arkadaşlar;

Orta - Anadolu'nun ihmale uğraması yalnız bölge plânlamasında görülmüyor. Aile işletme binalarının düzenlenmesinde, köy plânlaması ile ilgili araştırmalarda nedense Orta - Anadolu yoktur. Köylerde evini kendi yapanlara yardım metodunun uygulanmasında bir Kozaklı'nın, bir Gülşehir'in, bir Çiçekdağ'ın bulunmayışını anlamak zordur. Daha başkaları da var. Memleketin çeşitli bölgelerinde yapı malzemesi ve yapı elemanlarının tanınması, bölgenin başlıca yapı malzemesi kaynaklarının ve ikame edilebilecek malzemelerin etüdü, inşaat malzemelerinin halihazır tüketimi ve bu ihtiyacın karşılanma çarelerinin araştırılması için sistematik

etütlerin yapılması yoluna gidilmiştir. Ancak bunda da Orta - Anadolu kimbilir kaçınıcı senenin kaçınıcı plânında düşünülecektir. Düşünülen bölgeler, Çukurova, Antalya, Muş, ve Güney - Doğu bölgeleridir. Buradan aktarılacak köylülerin iskân sahası olarak tâ Orta - Anadolu seçilmiştir. Yani nimette düşünülmiyen bölge külfet sırasında hatırlanmıştır.

Şunu ifade edelim ki, geri kalmış bölge sadece Doğu ve Güney - Doğu Anadolu bölgesi değildir. Orta - Anadolu çok geri kalmış bir bölgemizdir. Hal böyle olunca bölgeler arasında sağlanacağı düşünülen denge, Orta - Anadolu'yu ihmal etmekle sağlanmaz, aksine dengesizlik daha fazla artar.

İller Bankasına gelince, binbir ihtiyaç içinde kıvranan şehir, köy ve kasabalarımız için İller Bankası iyi bir istinatgâh olmuştur. Bu müessesenin yaptığı hizmetlerin adedi bir hayli yekûn tutar. Bu sebeple sermayesini 300 milyondan 600 milyona çıkaran ve bunu bir misli daha artırma yetkisini Bakanlar Kuruluna veren tasarının kanunlaşmasını beklemekteyiz.

Bilhassa büyük şehirlerdeki vatandaşların meskene kavuşmasında esaslı payı olan Türkiye Emlâk ve Kredi Bankası üzerinde de durmak isteriz, Vatandaşı tasarrufa alıştırmak yoluyla mesken sahibi yapmak için güzel bir usul bulan bu banka, Yapı Tasarrufu Hesabı ihdas etmekle esaslı bir adım atmış bulunuyordu. Bu usulü başarı ile tatbik ederken 1962 yılı Ekiminde değerlendirme emsalini değiştirmiş, hak kazanma süresini uzatmış ve bütün bu değişiklikleri mâkable de teşmil etmek suretiyle kendisine olan güveni maalesef sarsmıştır. Yalnız bununla da kalmamış, tasarruf sahiplerinin ve halkın tasarruf gayretlerini baltalamıştır. Bankanın, halkın mesken sahibi olmasına yardımcı rolüne ciddiyetle devam etmesi arzumuzdur. Bu sebeple sermayesinin artırılması teklifini müspet karşılıyoruz.

İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesinin hayırlı olmasını temenni eder, C.K.M.P. adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²¹⁴.

²¹⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 65. Birleşim, 28. 2. 1964, 336-338.

Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğünün 1962 bütçe yılı Kesin hesabına ait uygunluk bildirimini sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ile Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1962 bütçe yılı Kesinhesap Kanun tasarısı ve Sayıştay Komisyonu Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz arkadaşlarım, evvelâ bizim Komisyonumuz, Sayıştay Komisyonu olarak teknik bir komisyondur. Hesapların üzerinde inceleme yapar, yolsuzluk olup olmadığı yolunda inceleme yapar. Ayrıca, Yılanlıoğlu arkadaşşıma şunu anlatmak isterim ki, Üretim Çiftliklerinin hesabının hepsine biz bakmıyoruz. Döner sermayeli olan kısmı ile, mühlak bütçeli olan kısmına bakıyoruz, işletme hesabı olan kısmına biz bakmıyoruz, Sayıştay bakmamaktadır. Sayın arkadaşşıma arz ederim²¹⁵.

Karayolları Genel Müdürlüğünün 1960 bütçe yılı Kesinhesabına ait uygunluk bildirimini sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresiyle Karayolları Genel Müdürlüğü 1960 bütçe yılı Kesin Hesap Kanunu tasarısı ve Sayıştay Komisyonu Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz arkadaşlarım, bir hususa işaret etmek isterim. Az evvel, Asım Eren ve Muslihittin Gürer arkadaşım diyorlar ki, 1961 in hesabı neden 1963 te, 1964 te, 1965 te görülüyor? Muhterem arkadaşlarım, biz 1962 de Sayıştay Komisyonu olarak vazifeye başladığımız zaman, 1953 - 1954 ün hesabı durmakta idi. Biz 1953 ün hesabından bu tarafa temizliyerek gelmekteyiz. Ayrıca ilâmın icrası ve kesinleşmesi Sayıştayda gecikmektedir. Bu bakımdan da Anayasanın gösterdiği müddet içinde teknik sebeplerle verilememektedir. En kısa zamanda bu gecikmelerin telâfi edileceği kanaatindeyiz.

Hürmetlerimle²¹⁶.

²¹⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 36. Cilt, 4. Toplantı, 60. Birleşim, 18. 2. 1965, 227.

²¹⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 36. Cilt, 4. Toplantı, 60. Birleşim, 18. 2. 1965, 230.

Ege Üniversitesinin 1962 bütçe yılı Kesin hesabına ait uygunluk bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi Ege Üniversitesi 1962 bütçe yılı Kesin hesap Kanunu tasarısı ve Sayıştay Komisyonu Raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz arkadaşlarım; incelediğimiz hesaplarda ufak tefek hesap hatalarından başka bir şey yoktur. Ayrıca harcanmayan kısımlar vardır ki, Ege Üniversitesinin yeni kuruluşu dolayısıyla hâsıl olmuştur. Çünkü Ege Üniversitesi yeni kurulmuş olduğundan yatırımlarının bir kısmı yapılamamış, tâyinlerin bir kısmı yine icra edilememiştir. Bu sebeple harcanamamıştır, arz ederim.

Aziz Başkan, kıymetli arkadaşlarım; adı geçen 3 790 605 lira Hazineden Ege Üniveristesinin alacağıdır. O müddet zarfında Hazineden alacağını alamamıştır, emanetten tahsil yapılamamıştır Nihayet bir hesap hatasıdır. Sayıştay, alındığı zaman hesaplara intikal ettirilmesini istemiştir. Vaziyet bundan ibarettir. Tahkikatı icabettirecek bir suiistimal durumu yoktur.

ASIM EREN (Niğde) — Hata vardır.

RAMAZAN DEMİRSOY (Devamla) - *Hata da yoktur. Çünkü Hazineden alınamayan bir para mevcuttur. Alınamayan bu paranın kullanılması ancak emaneten almış, alındıktan sonra Hazineye devredilmiştir. Hata da yoktur*²¹⁷.

3.2.2.2. Yazılı Soru Önergeleri

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, rüzgâr erozyonu sonunda buğday mahsulü hasara uğrayan Nevşehir ve Kırşehir illerine bağlı köylere bir yardım yapılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi ve Tarım Bakanı Mehmet İzmen'in yazılı cevabı (7/147) ile alakalı yazılı soru önergesi:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, rüzgâr erozyonu sonunda buğday mahsulü hasara uğrayan Nevşehir ve Kırşehir illerine bağlı köylere bir yardım

²¹⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 37. Cilt, 4. Toplantı, 69. Birleşim, 4. 3. 1965, 158.

yapılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir (7/147)²¹⁸.

Tarım Bakanından Verilen Cevap:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, rüzgâr erozyonu sonunda buğday mahsulü hasara uğrayan Nevşehir ve Kırşehir illerine bağlı köylere bir yardım yapılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi ve Tarım Bakanı Mehmet İzmen'in yazılı cevabı (7/147)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Tarım Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi arz ederim.

Nevşehir Milletvekili

Ramazan Demirsoy

Bu sene Nevşehir ve Kırşehir vilâyetlerine bağlı bâzı köylerde rüzgâr erozyonu neticesi, bilhassa buğday mahsulü fazlaca hasara uğramıştır.

1. Adı geçen bu iki vilâyette erozyondan zarar gören köy adedi kaçtır. Mayıs ayında yağın yağmurlarla zararın kaçta kaçı telâfi edilmiştir. En son zarar tahmini nedir?

2. Geliri yalnız buğday mahsulünden ibaret bulunan bu fakir mıntıkanın köylülerine, banka kredilerinin artırılması, banka borçlarının tecili, tohumluk ve yemeklik buğday dağıtılması gibi tedbirler düşünülmekte midir? Bu gibi yardımlar yapılacaksa, kış mevsiminden evvel yapılması dikkate alınacak mıdır?

²¹⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 111. Birleşim, 3. 9. 1962, 295.

Özel Kalem Müd.

Sayı : 3021/80216

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 31 . 8 . 1962 tarih ve Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 7/147 - 2589/12534 sayılı yazıları.

Rüzgâr erozyonundan mahsulü hasara uğrayan Nevşehir ve Kırşehir illerine bağlı köylerle yardım yapılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un yazılı sorusuna verilen cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerini saygı ile arz ederim.

Tarım Bakanı

Mehmet İzmen

Nevşehir Milletvekili Sayın Ramazan Demirsoy'un yazılı sorusuna cevap:

Cevap 1. a) Kırşehir İlinde 23 .3 . 1962 tarihinde vukua gelen rüzgâr erozyonu neticesinde 118 köyde 12 430 hektar arazinin % 50 nisbetinde;

b) Nevşehir İlinde aynı tarihte umumi hububat ekiliş sahasında % 30 nisbetinde;

Hasar olduğu, Nevşehir'de bir kısım yerlerde de kumla örtülmek suretiyle hasarın % 40 – 60 arasında değiştiği tesbit edilmiştir.

c) Bilâhara yağın faydalı yağmurlar sebebiyle erozyonun tesir nisbeti Kırşehir'de % 75 azalmış ve Nevşehir'de zarar % 50 düzelmiştir.

Cevap 2. Kuraklığın ve tabii âfetlerin meydana getirdiği hasar sebebiyle, il ihtiyaç Komisyonları kararlarına istinaden :

A) Kırşehir İline Malya Devlet Üretim Çiftliğinden 450, Bâlâ Devlet Üretim Çiftliğinden 350 Ton olmak üzere 800 ton buğday tohumluğu ve yine Malya Devlet Üretim Çiftliğinden 50 ton arpa tohumluğu;

B) Nevşehir İline Altınova Devlet Üretim Çiftliğinden 580, Ceylânpınar Devlet Üretim Çiftliğinden 520 ton olmak üzere 1 100 ton buğday tohumluğu ve Malya Devlet Üretim Çiftliğinden 200 ton arpa tohumluğu tahsis ve mahallerine sevk edilmiştir.

C) Bu tohumlukların dağıtımına devam olunmaktadır. Kırşehir ilinde 720 ton buğday, 13 ton arpa tohumluğu, dağıtılmıştır.

Nevşehir İlinde ise 825 ton buğday, 150 ton arpa tohumluğu dağıtılmıştır.

Ç) Ayrıca zarar gören çiftçilerin banka borçları tecil edilmiştir.

Arz ederim²¹⁹.

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi ve satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile toplattırılan, satışı yasak edilen kitap ve dergilerin bir listesinin bulunup bulunmadığına dair Milli Eğitim Bakanından yazılı sorusu (7/328) ile alakalı yazılı soru önergesi:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi ve satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile toplattırılan, satışı yasak edilen kitap ve dergilerin bir listesinin bulunup bulunmadığına dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/328)²²⁰.

Millî Eğitim Bakanından Verilen Cevap:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi ve satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile toplattırılan, satışı yasak edilen kitap ve dergilerin bir listesinin bulunup bulunmadığına dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in yazılı cevabı (7/328)

²¹⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 135. Birleşim, 24. 10. 1962, 267.

²²⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 108. Birleşim, 4. 7. 1963, 175.

1 Temmuz 1963

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Millî Eğitim Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim. Saygılarımla.

Nevşehir Milletvekili

Ramazan Demirsoy

1. Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi, satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile taplatılan, satışı yasak edilen kitap ve dergilerin bir listesi Bakanlıkta mevcut mudur? Son onbeş sene içinde bu şekilde sakıncalı görülen kitap ve dergi miktarı nedir?.

2. Bu gibi kitap ve dergilerin, isimlerinin ilgililer ve halkın daha iyi tanınması bakımından toplu halde neşri düşünülmekte midir?

3. Bakanlar Kurulu ve mahkemeler tarafından verilmiş kararlarla yasak edilmiş kitap ve dergiler dışında Bakanlığınızca okunması, satılması kitaplık ve okuma odalarında, kitap servislerinde bulundurulması sakıncalı kitap var mıdır? Kütüphaneler Umum Müdürlüğü tarafından kitaplık ve okuma odalarından bu sebeple istenmiş, alınmış ve halkın yararlanmasından alıkonulmuş kitap ve dergi var mıdır? Varsa, nerelerden alınmıştır, isimleri nedir?

T. C.

Millî Eğitim Bakanlığı

Talim ve Terbiye Dairesi

Sayı : 3139

Konu : Nevşehir Milletvekili
Ramazan Demirsoy'un yazılı soru
önergesi H.

21 Kasım 1963

İlgi : Genel Sekreterlik, Kanunlar Müdürlüğü ifadeli 2.7 . 1963 tarih ve 7/328 -
6050/35909 sayılı yazımız:

Millet Meclisi Başkanlığına

NevşehirMilletvekili Ramazan Demirsoy'un, Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi ve satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile toplattırılan, satışı yasak edilen kitap ve dergilere dair yazılı soru önergesinin cevabı ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğini emirlerine arz ederim.

Dr. İbrahim Öktem

Millî Eğitini Bakanı

1. Bakanlar Kurula kararı ile yurda girmesi, satılması yasak edilen veya mahkeme kararı ile toplatılan, satışı yasak edilen kitap ve dergiler ile ilgili işlemler esas itibariyle İçişleri Bakanlığınca yürütülmektedir.

Bununla beraber Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi, satın alınması yasak edilen kitap ve dergiler Bakanlığımız Yayım Müdürlüğünce de izlenmektedir.

Bakanlar Kurulu kararı ile yurda girmesi, satılması yasak edilen ve yasak kararı «T. C. Resmî Gazete» ile Bakanlığımız Tebliğler Dergisinde yayımlanan kitap, dergi ve sair matbuanın fişleri Millî Kütüphanede mevcuttur. Mahkeme kararı ile toplatılan, satışı yasak edilen kitap ve dergiler basına tamamen intikal etmediği için, Millî Kütüphane tarafından topluca tesbit edilememektedir.

Son onbeş sene içinde «T. C. Resmî Gazete» ve «Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi» nden yasak edildikleri tesbit edilebilen kitap, dergi ve sair matbuanın sayısı 621 dir.

2. Bu gibi kitap ve dergiler hakkındaki yasaklama kararları esasen «T. C. Resmî Gazete» ve «Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi» ile yayımlanmaktadır. Bu bakımdan bunların isimlerinin ayrıca toplu olarak yayımlanması Bakanlığımızca düşünülmemektedir.

3. İl ve ilçe halk kütüphaneleri ile halk iare servisleri ve çocuk kütüphaneleri, gerek okuyucularının seviyeleri ve yaşları; gerek buldukları bölgelerin şartları bakımından özellikler taşımaktadırlar. Bir halk kütüphanesi için gerekli olan bir eser, bir halk iare servisi için faydalı görülemeyeceği gibi bir çocuk kütüphanesi için de sakıncalı olabilmektedir. Bu bakımdan çeşitli yollarla kütüphanelerimize gönderilen eserler, Bakanlığımız Kütüphaneler Genel Müdürlüğünde görevli uzmanlar tarafından, Talim ve Terbiye Dairesince tesbit olunan esaslara göre incelenmektedir. Her kütüphanenin özelliği dikkate alınarak, o kütüphanede bulunması faydalı görülmiyen kitaplar envantere alınmamaktadır.

Kütüphaneler Genel Müdürlüğünce yukarıda açıklanan görüş ile çeşitli kütüphanelerin envanterine alınmasında fayda görülmiyen kitapların isimleri kütüphane çeşitlerine göre ilişik listelerde gösterilmiştir.

Halk kütüphaneleri ve halk iare servisleri

Kitabın adı ve Yazarı

Türk İşte Düşmanın (Cevat Rifat Atılhan)

Farmasonluk (Haydar Rifat Atılhan)

Türkçe Kur'an okunamaz (Münir Çevik)

Neden Köy Enstitüleri Değil (Yücel Hacaloğlu)

Mahutlar (Peyami Safa)

Komünizme Hücüm (Kemal Pilavoğlu)

Kavgam (Adolf Hitler)

Siyah Zambak (Suzan Sözen)

Cinnet Mustatili (N. Fazıl Kısakürek)

Konya Oturak Âlemleri (İlhan F. Demir)

Sarışın Bebek (Pitigirilli)

Şehvet Kışlası (A. Karaman)

Benim Üniversitelerim (M. Gorki)

Toprak (Emile Zola)

Sahibini Arayan Kadın (Suzan Sözen)

Adaleti Arayan Adam (Burhan Apaydın)

Bir Diktatörün İktidar Yolu (Metin Toker)

Beni Unut (Suzan Sözen)

Son Meclis (N. Sefa Coşkun)

Materyalizm ve Devrim (Jean Paul sat're, çv. Emin Elçin)

Dinimize G6re Nikâh (Hacı Yusuf 6zcan)

Hababam Sınıfı (Rıfat Ilgaz)

Faşist Yok Komünist var (F. Tevetoğlu)

Atatürk (Türk Milliyetçiliğinin kalemi ile) (İlhan Darendelioğlu)

Türk 6lküsü (İsmet Tümtürk)

Su Uyur Komünizm Uyumaz (Gökhan Evliyaoğlu)

Türkiye'de Komünist Hareketleri (İlhan Darendelioğlu)

Sözler (Said-i Nursi)

Demokrasi Yolunda (A.F. Başgil)

Türklük Sevgisi (Necdet Sancar)

Gençlerle Başbaşa (A. F. Başgil)

Çağımızın Gençleri (J. P. Sartre)

Şehitler ve Gaziler Hakkında 40 hadis (K. Pilavoğlu)

Resulullahın 40 yaşına kadar hayatı, hatıraları (K. Pilavoğlu)

Mukayeseli Hak Dini ve batıl dinler (K. Pilavoğlu)

Türkiye'de Komünizm ve Köy Enstitüleri (N. F. Kısakürek)

Vasiyetim ve Hakikat İlminden Parçalar (İmre, Ahmet Hilmi)

75 yılda 3 İnönü (A. Kırmacı)

İlmin Işığında Günün Meseleleri (A. F. Başgil)

Din ve Layıklık (A. F. Başgil)

Üzme Tatlı Canını (Pitigirilli)

Sapık Oğlan »

Musa ve Çümezleri »

Emsalsiz Macera »

Hâtıralarım (Damar Arıkoğlu)

Muhammed Aleyhisselâm 40 yaşında Bilgiler (K. Pilavoğlu)

Mübarek Günlerimiz (K. Pilavoğlu)

Dünya Gidişine Kur'an ne Diyor Bütün Hadisat Nasıl Mağlup Oluyor (şemsettin Yeşil)

İslâm Belâsı Yezit (Nihat Özgöl)

Lenin'in İşçi Sınıfı İhtalâli

Paris ve Rus Yolculuğu

Dost ve Toprak Dergileri

Skapenin Dolapları

Beyaz İhtilâl (Acar Türker)

İsmet Paşa'ya Mektup (Acar Türker)

İleri Türkçölük ve Particilik

İnsan Harası

Modern Türkiye'nin Mimarı Adnan Menderes (Acar Türker)

Kızıl Rusya (Tanin Matbaası)

Marksizm (İst. Remzi Kitabevi)

İslâmiyet ve Komünizm (İnsanullah Han)

Uğursuz Fotoğraf (Nihal Karamağralı)

Dar Yolu (Metin Toker)

Kin Pink Nei (Hsu. Wei. Çv. Adnan Yaltı)

Sovyetler Birliği Devlet İdaresi (Türkkaya Ataöv)

Köyde Eğitim (S. Hakkı Tangu)

İlköğretim Kervanı (S. Hakkı Tangu)

Çağdaş Politika Soruları (Eyüboğlu)

Mavi Yolculuk (Arza Erket)

Türkiye'nin Maarif Dâvası (Nurettin Topçu)

Türk, Moskof ve Komünist (Nevdet Sancar)

Türk Ülküsü (İsmet Tümtürk)

Mahzen-i Esrar (Nizam)

Yarıncı Türkiye (Nurettin Topçu)

Adaletin Kör Gözü

Seçim Konuşması

Ve Allah Gazeteciyi Yarattı

Basın Tarihimizin Kara Günleri

Hazreti Muhammed'in Rüyaları

Laata

Hortense

Relfleks

Tomşıksoa

Kansaskıt

Bir Dolaptır Dönüyor

Cinsiyette Erkek

Cinsiyette Kadın

Macaracılar Mahkemedede

İstiklâl Harbinin Esasları (Kâzım Karabekir)

İnkilâp ve Kadro (Şevket Kaya)

Kokanın (Pitigirilli)

Topal Garganın Hâtıraları (Pitigirilli)

Mavi Gözlü Prenses (Pitigirilli)

Yüksel Menderes'e Açık Mektup (Niyazi Ahmet Banoğlu)

İstiklâl Harbinin İçyüzü (Şerif Güral)

Yeni Kardeş (Shane Tuth ve Harot Çv.S. Buri)

Yarınki Türkiye (Nurettin Topçu)

Esir Şehrinin Makpuzu

Ebedi Risalet (A. Azman Paşa)

Temel Fikirler (Cahit Okurer)

Çocuk Kütüphanesi:

Atatürk'e İzmir Suikastından başka II suikast (Kandemir)

Haliit Paşa Ali Çetinkaya çatışması (Cemal Kuntay)

Atatürk'e kafa tutanlar (Selâhattin Gögör)

Siyasi Dargınlıklar (Kandemir)

Kadınlar Vaizi (H.R. Gürpınar)

Kur'anı Kerim

Anadolu Tanrıları

Silahlara veda

Diriliş

Que Vadis

Giriş Plla

Düşünmek Sanatı

Konuşmak Sanatı

İslâm Tarihi

Odyas-1s

Osmanlı Sarayı Kıyafetleri

Millî Mücadele Hatıralarım

Hazireti Muhammet Mustafa

Kur'an Tarihi hakkında ana bilgiler

Dinler Tarihi

Peygamber Anneleri

İslâma Giriş

Türk Dili ile İbadet

Vatan Borcu

Osmanlı Sultanları Tarihi

1962

Para

Artırma Eksiltme ve İhale Kanunu

Cemiyetler Kanunu

Pasaport Kanunu

İmlât Ansiklopedisi

Bozkurt Mustafa Kemal (Armtrongtan çv. Sade Barok)

Ön Asya Diktatörü Mustafa Kemal

Çerkez Ethem Hatıraları

Yarınki Türkiye (Nurettin Topçu)

Demokrasi Yolunda (A. F. Başlıgil)

Gençlerle Başbaşa (A. Puseli Bargil)

Yiğitlik buna derler (Y. Armstrong Sperry çev. S. Huri)

Çetin ne oluyor (Y. Dorothy Westlake Antrws)

Okulda birlik evde birlik (Erances Dunlap Heron çev. Huri)

Damga Kanunu

İliada

Dertli Dolap

Milletlerin karakteri

İslâmda Sosyal Adalet

Fikir ve söz hürriyeti

Abdülhamid'in kızı Melik Hanım sonsuz Panayır (Halide Edip Adıvar)

İktidar koltuğundan idam sehpasına (Sadi Borak)²²¹.

²²¹ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, 1. Dönem, 23. Cilt, 3. Toplantı, 8. Birleşim, 29. 11. 1963, 132-135.

3.2.2.3. Önergesi

Nevşehir'in Gülşehir ilçesine bağlı Tuz köyü öğretmeni ve aynı zamanda Belediye Başkanı bulunan Kemal Erol hakkında bir şikâyet bulunup bulunmadığına dair Milli Eğitim ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusunun geri istediğine dair (6/512,4/169) verdiği önerge:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, Nevşehir'in Gülşehir ilçesine bağlı Tuz köyü öğretmeni ve aynı zamanda Belediye Başkanı bulunan Kemal Erol hakkında bir şikâyet bulunup bulunmadığına dair Millî Eğitim ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusunu geri istediğine dair önergesi (6/512) (4/169)

Yüksek Başkanlığa

Bugünkü gündemin 41 nci sırasında Millî Eğitim ve İçişleri Bakanları tarafından cevaplandırılması talebiyle verdiğim sözlü soruyu geri aldığımı saygıyla arz ederim.

Nevşehir

Ramazan Demirsoy²²²

3.2.2.4. Teklifi

Birinci Dünya ve İstiklâl Savaşlarına iştirak eden Şakiroğlu Rifat Kaan'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair (2/548) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ramazan Demirsoy'un, Birinci Dünya ve İstiklâl Savaşlarına iştirak eden Şakiroğlu Rifat Kaan'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair kanun teklifi. (2/548) (Maliye ve Plân komisyonlarına)²²³.

²²² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 37. Birleşim, 30. 1. 1963, 384.

²²³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 106. Birleşim, 2. 7. 1963, 65.

3.3. Ali Baran Numanoglu

3.3.1. Ali Baran Numanoglu Biyografisi

Ali Baran Numanoglu 1918 yılında Ürgüp'te doğmuştur. Baba adı Hüseyin, anne adı Sıdika'dır. Sivas Öğretmen Okulu mezunu olan Ali Baran Numanoglu eğitim ve belediyeçilik görevlerini icra etmiştir. Kayseri Merkez Ahmet Paşa ve Fatih İlkokulları Öğretmenliği, Ürgüp Ortahisar Okulu Müdürlüğü, Develi ve Ürgüp İlköğretim Müdürlüğü, Kayseri Talas Akçakaya Okulu Öğretmenliği, Develi ve İncesu Ortaokulları Müzik Öğretmenliği ve Ürgüp Belediye Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur²²⁴.

XII. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Ali Baran Numanoglu evli ve yedi çocuk babasıdır. 7 Kasım 1977 yılında hayatını kaybetmiştir²²⁵.

Ayrıca Ali Baran Numanoglu, XII. Dönem milletvekilliğinde Nevşehir'i unutmamıştır. Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesine uğrayarak Hacıbektaş Veli türbesini de ziyaret etmiştir²²⁶.

3.3.2. Meclis Faaliyetleri

Ali Baran Numanoglu XII. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre, mecliste 13 ayrı konuda konuşma yapmış, 11 kere teklifte bulunmuş, 1 kere üyelerle ilgili işler/yasama dokunulmazlığı hakkında, 1 kere üyelerle ilgili işler/izin hakkında tezkere vermiş, 1 kere yazılı soru önergesinde, 1 kere de önergede bulunmuştur.

XII. Dönem milletvekilliğinde, aynı zamanda Cumhuriyet Senatosu üyeliği görevinde de bulunan Ali Baran Numanoglu, ulaştığımız kaynaklara göre 2, 3 ve 4. Yasama Yılları'nda birer tane teklif vermiştir.

²²⁴ **TBMM Arşivi**, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus 347 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hal Tercümesi Kâğıdı (Bkz. Ek 35) Ali Baran Numanoglu'nun Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 36)

²²⁵ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 816.

²²⁶ Müzemizin Hatıra Defterine Neler Yazdılar, **Hacıbektaş'ın Sesi**, Sayı 3, s.3, Hacıbektaş 16 Ağustos 1965 (Bkz. Ek 37)

Ali Baran Numanoğlu'nun konuşmalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

3.3.2.1. Meclis Konuşmaları

Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Plânının sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Kalkınma Plânı ile Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen değiştirgelere dair Plân Karma Komisyonu raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok aziz arkadaşlarım, sözüme bir espri ile başlayacağım; Sayın Komisyon ve Sayın Hükümet bu teklifi kabul etmediğine göre benim önergem bir kurbanlık koyun gibi önünüzde, insafınıza kalmış. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, Kalkınma Plânının 329 ncu sayfasının (B) bendinde şöyle söyler; «Öğretmen açığının kapatılmasına öncelik verilecektir. Gerektiğinde alışılmış kurallar dışında öğretmen bulma yolları aranmalıdır.»

Devlet Personel Dairesinin zaten böyle bir vazife ile muvazaf olduğu malûmlarıdır. Bizim maksadımız; Personel Dairesinin işleri tanzim etmesini beklemeden, okulu olup da öğretmen bekleyen kasaba ve köylerimizi bir an evvel öğretmene kavuşturma gayesine matuftur. Diğer taraftan; bugün tamamen Maarif Vekâletinde 1 300 ü bulan ve 67 vilâyetin Millî Eğitim müdürlüklerinde de binin üstünde olan, bürolarda çalışan öğretmenler okullara sevk edilirse ve herbirinin de 50 öğrenci okutacağı kabul edilirse yalnız, 1 300 öğretmenin 65 bin çocuğu bir yılda okutacağı aşikârdır. Diğer taraftan bunlardan boşalacak yerlerde, kadroları şişkin diğer bakanlıklardan tâyinler yapılmak suretiyle aktarılması mümkündür. Yıllardır, kâtipsiz ve memursuz olarak çalışan kaza maarif memurlarına, bugünkü öğretim ve eğitim sistemimizin genişliği içinde, gerekli değer, maalesef verilmemiş olup, tek başına bir ilköğretim müdürü, bütün fonksiyonlarını kullanmak suretiyle gece gündüz çalışmak zorunda kalmıştır. Ama senelerdir biz buna bir tek kâtibi, bir tek memuru vermemişiz. Bu bakımdan Âli Meclise arz etmek istediğim husus, öğretmen fonksiyonunda yetiştirilenleri, bugün 60 bine yakın öğretmen ihtiyacı bulunan Türkiye'mizde, kayırmalarla mı diyelim, bunun adını ne koyarsanız siz koyunuz. Anbar

memurluğunda çalıştırılıyor, vilâyetlerde Millî Eğitim müdürlüklerinde, zatişlerinde, sicil memurluklarında çalıştırılıyor. Senelerce saçını, başını ağartmış, öğretmenlik yapmış insanların, Ahmet'in, Mehmet'in yapacağı işlerde kullanılması cidden acıdır. Saçlarını, maarife hizmet ederek ağartmış bir arkadaşınız olarak ve bu vaziyeti bizâtihi müşahede ederek mukaddes şu kürsüden hakikatleri sizlere olduğu gibi arz etmekle kendimi bahtiyar addediyorum. Mesele; sizin reylerinizle halledileceğine göre, Âli Meclise şunu arz edeyim ki, çocuklarımız öğretmen bekliyor. Kazalarda ve köylerde okullarımız açılmış. Fakat, öğretmen bulunmadığından faaliyete geçememiştir. Bunun önemli sebeplerinden biri de, öğretmeni hakiki vazifesinde çalıştırmayışımızdır. Hepinizi hürmetle selâmlarım²²⁷.

Çok muhterem arkadaşlarım; sayın hemşehrim Feyzioğlu, burada idari vazifelerde öğretmenlerin istihdam edilmemesine mâtuף hüküm mevcuttur, buyurdular. Hayır arkadaşlar, öyle bir şey yoktur. Umum müdür, umum müdür muavini, şube müdürü gibi, gayet tabiîdir ki, öğretmenlik; fonksiyonunun, öğretim, eğitim fonksiyonunun icabettirdiği şekilde insan tanzif edilecektir. Ancak, biraz evvel de arz ettiğim gibi; ayniyat muhasipliği, ambar memurluğu gibi yerlerde; hakiki olarak kendilerinden istifade edeceğimiz, eğitimci ve idealist olarak yetişen öğretmenleri böyle vazifelerde kullanmak doğru olmayacaktır. Sözümüz budur. Teklifimdeki metni aynen okuyorum.

«Millî eğitim teşkilâtında çalışan öğretmen sıfatını haiz bulunanları büro işlerinde çalıştırmıyarak» (Metinde büro tâbiri vardır. Umum müdür burada çalışamaz, demiyoruz.) Binaenaleyh, öğretmenler büro işlerinde çalıştırılmıyarak, bürolardaki bu açık diğer Devlet sektörlerinden ayrılacak personelle kapatılacaktır. Bunlardan lise mezunlarını meslekî kurslardan geçirmek suretiyle bu işlerde kullanmak mümkündür, diyoruz.

İkinci istirhamım da şudur :

Plânda kesin bir hüküm yoktur. 329 ncu sayfanın (iii) kısmında : «Çok yüksek olan öğretmen - öğrenci oranını düşürmek için, ilk yıllardan başlayarak geçici öğretmen

²²⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 10. Birleşim, 20. 11. 1962, 446-447.

vekili kullanabilme imkânları araştırılacaktır. Örneğin ilk iki yıl lise ve lise derecesindeki okulları bitirenlerin fazlasını bu işte kullanmak mümkün olabilir.»

Benim teklifimle, Vekil Beyin söylediği arasında dağlar kadar fark vardır.

Biz lise ve lise seviyesindeki okullardan mezun olanların yüksek öğrenim kapılarında meydana getirdikleri şişkinliği önlemek istiyoruz. Bunun için yapılacak şey nedir? Bunları, ilköğretimde çalıştırmak. Halen Devlet memuru olup da, lise seviyesinde tahsili bulunanlar ve öğretmenlik yapmayı arzu edenlerden, imtihanda muvaffak olanları da öğretmen olarak alalım. Alalım ama, gerekçede de arz edildiği gibi müktesep hakları ile beraber alalım. Aksi takdirde bunlar müktesep hakları ile beraber alınmayacaklar demektir.

Gerekçedeki hususu biraz daha açıklamak isterim :

Lise mezunu bir arkadaşımızın, imtihan vererek köy ilkokuluna öğretmen olarak girmesi başka şeydir; 15 senesi Devlet dairelerinde hizmetle geçen, birçok tecrübeler görmüş lise mezunu ve imtihanı kazanmış insanların köye, okula gitmesi başka şeydir. Oradaki itibarı, aynı zamanda öğretim ve eğitim davasındaki, köy kalkınmasındaki rolü başka şey olacaktır.

Gerekçede belirtildiği veçhile esas teklifimi, bu yönden mütalâa etmenizi arz ve istirham ederim.

Hürmetlerimle²²⁸.

Çok muhterem arkadaşlarım, bendeniz, bu değiştirge önergemi, Sayın Komisyon ve Sayın Hükümetçe kabul edildiğini zannetmiştim. Bana, öyle söylemişlerdi. Ama, bu fikirlerini değiştiren sebebin ne olduğunu bilmiyorum. Çünkü metni beraber hazırladık.

Hata ve ihmali asla telâfi edilemeyen öğretmeni; maddi ve mânevi yönden milletimize lâyük olacak seviyeye eriştirmek ve yarının Türk Cemiyetini teşkil edecek çocuklarımızı eğitmekle mükellef bulunanları yetiştiren müesseseleri yüksek

²²⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 10. Birleşim, 20. 11. 1962, 448.

okul seviyesinde ve tek menşeli hale getirmek suretiyle, senelerdir beklenen vasıfta öğretmene sahibolmak ve bu görüşle de mevcut öğretmenlerimizi seminerlere tâbi tutarak aynı seviyeye ulaştırmak, maksadını güden teklifimi yüksek takdirlerinize sunmayı bir vazife bildim.

Avusturya karşısında mağlûp olan Prusya Kralı Frederik, yeis ve ümitsizlik içinde bulunan nazırlarına hitaben : «Yeisi bırakınız, yaralarımızı sarmak için yapılacak bir işimiz var; Berlin'e gidip, mekteplerle meşgul olalım.» demiştir.

Kudretli Alman İmparatorluğu, işte bu fikrin mahsulü olmuştur.

Atatürk'ün; kaziyei muhkeme haline gelen «Milletleri kurtacak, mutlak ve ancak öğretmenlerdir» sözünün ne derece isabetli olarak söylendiğini, burada bir hususu açıklamak suretiyle belirtmek isterim.

Bugünün Almanya'sını yeniden inşa eden ünlü Devlet adamlarından Erhard, eski bir öğretmendir. Adenaur ise; beldenin yöneticisi olan eski bir öğretmendir. Yarının kudretli Türkiye' si, ancak böyle bir temel inanıştan ve bu yolda sarf edilecek ciddî gayretlerden doğabilir.

İngiltere'de öğretmene verilen kıymeti, şu vakıa ile anlatmak isterim. İngiliz Kralı, bir kasabaya gittiği zaman yanında ve sofrasında şu zevat bulunur : 1. O yerin mülki âmiri, 2. O yerin belde reisi, 3. O yerin öğretmenlerini temsil eden profesör bulunur.

Bizde ise, senelerdir tamamen aksine; Atatürk'ün irşadı dışında öğretmenlere, valiler ve kaymakamlar, devlet büyüklerine verilen ziyafetlerde garsonluk yaptırmışlardır.

İnkılâplarımızın koruyucusu ve yarının eğitimcisi bulunan öğretmenlerimizi fakülte seviyesinde yetiştirmek ana gayemizi teşkil etmelidir. Esasen, plânda bu husus sarahaten gösterilmiştir.

RUHİ SOYER (Niğde) -O, ziyafet devrinde olmuştur.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Karıştırmıyalım. Bu mevzu politikanın dışındadır. Politika yapmıyorum, politika ile alâkalı değildir. Çok rica ederim.* (Devam, sesleri)

Kalkınma Plânının bölüm 7, sahife 313 de, «Gerekli nitelikte ve sayıda elemanların yetiştirilmesi» ve sayfa 328 deki plân hedefleri kısmı ikinci paragrafta, «Öğretmen yetiştiren kurumların gelişmelerine öncelik verilecek, bunların gelişmeleri plânda belirtilen sayıların gösterdiği yön ve çapta olacaktır» deniyor. Arkadaşlar; bizim, bu hususta, hata ve ihmallerimiz asla telafi edilemez. Affınızı diliyorum, bir öğretmen olarak, yakasında öğretmen rozetini şeref duyarak taşıyan bir arkadaşınız olarak söylüyorum. Kültürsüz, idealsiz, bilgisiz ve hatta çok affedersiniz mânevi yönden aşağılık bir duyguya sahip öğretmen olamaz, iki kere iki dört eder demesini bilmeyen öğretmen olmaz. Bu milleti sevk ve idare edecek olanlar ancak öğretmenlerdir. Tanrıdan dilerim; bir gün bu memlekette, memleketi yönelten, idare eden çok kıymetli büyüklerimizin hepsi öğretmen olsunlar; ne zaman ki, Reiscumhuru öğretmen, Başbakanı öğretmen olursa Türkiye kalkınmış demektir. (Bravo sesler, alkışlar)

Bu gayenin, bu idealin yalın ayak bir fedaisi olarak, sizlere arz ediyorum, saçlarını bu uğurda ağartmış, 17 sene ilk öğretim müdürlüğü yapmış, 7 sene belediye reisliğinde bulunmuş bir insan olarak imanım vardır ki, bilgisiz idealsiz öğretmen olmaz. Aksi takdirde hedefimizde yaya kalırız.

Muhterem arkadaşlarım,

Benim arzetmek istediğim husus; plânın da derpiş ettiği bir hükme, hedef tayin etmek içindir. Öğretmen yetiştirecek müesseselerin hedefi ne olmalıdır? Bu hedefi tayin maksadiyle dedim ki: Bu müesseseler tedricen, yüksek okul seviyesinde, tek menşeli ve bütün teşkil edecek bir sistem içinde kurulmasına dikkat edilmelidir, diye hüküm koydum.

Kabul edip etmemek sizlere aittir. Ben Millet önünde vaziffemi yaptığıma kaniim. Hürmetlerimle. (Alkışlar, bravo sesleri.)

BAŞKAN - Önergeyi gerekçesiyle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Millet Meclisi Başkanlığına

Kalkınma plânının bölüm VII, (insan gücü, istihdam ve eğitim) (başlığı altında, sayfa 329 daki (a) ilköğretim kısmında 'bulunan «222 sayılı İlköğretim Kanununun hedefi bakımındanyurdun malî, iktisadi ve sosyal yapısına uymadığından bu yönde geçmiş tecrübelerin ışığında ciddi ve köklü bir düzeltmeye derhal geçilecektir.» Cümlesinden sonra aşağıda metni yazılı hususun, plândaki bu kısma dercini sağlamak üzere, plânın Hükümete geriverilmesini arz ve teklif ederim.

18 .11 . 1962

Teklif edilen metin :

«İlkokullarımız; ilkokul sonu tamamlayıcı bir öğrenimi de içine alacak şekilde, tedricen sekiz yıla çıkarılacaktır.»

Not : Gerekçesi eklidir.

Nevşehir

Ali Baran Numanoğlu

Kastamonu

İ. Hakkı Yılanlıoğlu

Kırşehir

Memduh Erdemir

Samsun

Mehmet Başaran

Kırşehir

Ahmet Bilgin

Samsun

Nurettin Ceritoğlu

Yozgat

İ. Hakkı Akdoğan

Çanakkale

A Nihat Akay

Tunceli

Fethi Ülkü

Sakarya

Burhan Atalay

Muğla

Cevdet Oskay

Manisa

Süleyman Çağlar

Manisa

Nahit Yenişehirlioğlu

Denizli

Remzi Şenel

Kırşehir

Halil Özmen

Sivas

Tahsin TŐrkay

Aydın

İsmet Sezgin

Yozgat

İsmet Kapısız

Ankara

HŐseyin Ataman

Zonguldak

M. Ali Pestilci

Antalya

Nihat Su

Kars

Lâtif AkŐzŐm

Manisa

Neriman Ağaoğlu

Adana

İbrahim Tekin

Niğde

Haydar Özalp

Ağrı

Rıza Polat

Sivas

Ahmet Kapısız

Konya

Ömer Kart

Gerekçe

Her millî mevzu ve meselemiz gibi, millî eğitim dâvamızın temelini teşkil eden ve üst okulları besliyecek temel okul halinde bulunan ilkokullarımızın, tedricen sekiz yıla çıkarılması fikrini ortaya koyan teklifimin mucip sebepleri olarak :

- 1. Nüfusumuzun % 76 sini teşkil eden köylerimizdeki öğrencilerin zirai ve sınai sahada ortaokul tahsiline kavuşturulması ve onların tarım, ev ve el sanatları, sağlık gibi pratik ve hayati bilgilerle teçhiz edilebilmelerini temin etmek,*
- 2. 222 sayılı Kanununun mecbur ettiği 7 - 14 yaşlar arasındaki çocuklarımızın öğretim ve eğitimini bugünkü icap ve şartların zorladığı seviyeye yükselmek,*
- 3. Okur - yazar nöbetini artırmaktan başka bir fonksiyonu kalmıyan ve medeni milletlerce (Amerika, İngiltere, Almanya, İtalya v.s.) çoktan bırakılan beş sınıflı ilköğretim sistemini, memleket ihtiyaç ve şartlarına uydurmak,*

4. Sekiz yıllık temel tahsilin sosyal adalete (halihazır sistemin köy çocuklarını ilkokuldan sonra gelecek tahsillerini engellemesi sebebi gibi) uygunluğunu sağlamak,

Maksadiyle; tatbikatta çok iyi sonuç alınacağı bedihi bulunan sekiz sınıflı temel tahsil sisteminin; bugün yurdun muhtelif yerlerinde faaliyette bulunan bölge okullarında mevcudolması, teklifimin ana gayesi olmuştur.

18 .11 . 1962

Nevşehir

Ali Baran Numanoğlu

Muhterem arkadaşlarım; yüksek huzurlarınıza takdim ettiğim meseleler, zannederim takdirlerinizden kaçmasa gerektir. Bu da millî eğitim dâvamızın ana temellerinden üçüncüsüdür. İlkokullarımızı tedricen 8 sınıfa çıkarmak suretiyle, senelerdir okutulmıyan, senelerdir kaderi ile başbaşa bırakılan ve senelerdir bu kütleye ilim ve irfan verilmeyen köylerdeki, köy çocuğunu ortaokul mezunu kılmaktan ibarettir. Yani, nüfusumuzun yüzde 76 sını teşkil eden köy çocuklarımızı, ortaokul tahsiline kavuşturmak; zirai ve sanayi sahalarında, onların tarım, el sanatları ve sağlık gibi pratik hayat bilgileri ile teçhiz olmalarını temin etmekten ibarettir.

222 sayılı Kanun ancak ilkokul yapmayı hedef tutmuştur. Diğer yönden 7 -14 yaşlarındaki çocukların ilkokula devamlarını mecbur kılmıştır. Eğer bizim seferberliğimiz okul seferberliği ise, bu tecrübeleri çoktan geçirdik. Çok affedersiniz, inşa edilen okulları okul değil, başka şeylerde kullandık. Biz öğretmen yetiştirmeye mâtuf davranışlarla; (yüzde 76 nisbetindeki; kaderleriyle başbaşa bırakılan, parası bulunmıyan, okuma gücü olmıyan) köy çocuklarının, ilk öğretim dâvasını (her şeyden önce) gerçekleştirmek ve on beş yılda tamamlamak hedefi ittihaz ediliyor. O halde; birtakım bölgelerimizde sekiz sınıflı sistemin tatbikatını gösteren bölge okulları faaliyette olduğuna göre, lütfedip de köyü alâkadar eden ve yüzde 76 insanın hasretle beklediği teklifimi kabul buyurursanız, ben de bahtiyar insanlar arasına karışmış olurum. (Alkışlar) Size bütün samimiyetimle arz etmek isterim, 7 ilâ 14 yaş arasındaki çocuk ne demektir, 12 yaşında ilk okuldan mezun olur demektir. Bunu

mecbur kılıyoruz da 7 ilâ 14 yaş arasındaki köy çocuğunu niçin, skolâstik bir zihniyetin mahsulü olan ve medeni milletlerce çoktan bırakılmış bulunan bir sistemin kurbanı edelim. Sekiz sınıfa çıkarmayı neden kabul etmiyelim?

Millî eğitim hayatımızda bir reform teşkil edecek ilkokullarımız; ilkokul sonu tamamlayıcı bir öğrenimi de içine alacak şekilde tedricen sekiz yıla çıkarılacaktır,» teklifimizin, plândaki bu kısma dercedilmesini, hepimizden istirham eder; bu asil Türk milletine vazifesini yapan bir insan sıfatiyle huzurunuzdan ayrılırım. (Alkışlar.) Alkış çok, rey yok. (Gülüşmeler, bravo sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN - Geriverme öneresini gerekçesiyle birlikte oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

30 numaralı önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Kalkınma plânının bölüm VII, (İnsan gücü - istihdam ve eğitim) sayfa 314 teki (Ana ilkeler bahsinde) 3 numaralı bentte bulunan, «İlköğretim dışındaki eğitim kurumlarında yurttaşların kendileri için yapılan harcamaları, belli ölçülerde ve imkânları olduğu zaman ödemeleri sağlanacaktır.» Cümlesinin kaldırılarak, yerine aşağıdaki metnin, plândaki bu kısma dercini sağlamak üzere, plânın Hükümete geriverilmesini arz ve teklif ederim.

Teklif edilen metin :

«(3) — İlköğretim dışında kalan eğitim kurumlarında; yapılacak harcamalara, tesbit edilecek ölçülerde vatandaşların iştirakleri sağlanacaktır.»

Nevşehir

A. Baran Numanoğlu

Denizli

İbrahim Kocatürk

Rize

Arif Hikmet Güner

Kayseri

Halim Aras

Denizli

Remzi Şenel

Samsun

Kâmran Evliyaoğlu

Ankara

Hüseyin Ataman

Kırşehir

Memduh Erdemir

Samsun

Nurettin Ceritoğlu

Antalya

Nihat Su

Kars

Lâtif Aküzüm

Yozgat

İsmet Kapısız

Sakarya

Burhan Akdağ

Muğla

Cevdet Oskay

Manisa

Nahit Yenişehirlioğlu

Konya

Ömer Kart

Niğde

Haydar Özalp

Kırşehir

Ahmet Bilgin

Aydın

İsmet Sezgin

Kırşehir

Halil Özmen

Kocaeli

Cemal Babaç

İzmir

M. Ali Aytaş

Sivas

Tahsin Türkay

Samsun

Mehmet Başaran

Zonguldak

M. Ali Pestilci

Çanakkale

A. Nihat Akay

Konya

S. Sina Yücesoy

Niğde

Mehmet Altınsoy

Adana

İbrahim Tekin

Manisa

Süleyman Çağlar

Ağrı

Rıza Polat

Sivas

Rahmi Günay

Gerekçe

Nüfus artışının her yıl % 3 gibi süratli bir gelişme kaydettiğine ve aynı zamanda 1972 kadar ilköğretim çağındaki bütün çocukları ilk okul çatısı altına alacağımıza göre, orta ve yüksek öğretime bugünkü ile mukayese edilemeyecek yüksek adedde öğrenci talebi olacaktır. Bu halin; bina, öğretmen, ders ve diğer öğretim ve eğitim araçlarını bugünkü finansman hudutları içinde gerçekleştirmeye imkân bırakmayacağı kanısındayım. Esasen, mevcut ibarede; «yurttaşların iştiraki ücretli olacaktır. Yani orta ve yüksek öğretim paralı olacaktır, mânası anlaşılmaktadır.» ki, bu durumda da, fakrihal mazbataları ve iltimaslar Devlet hastanelerinde olduğu gibi, rol oynayacak demektir.»

Anayasanın; halkın öğretim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamayı Devletin başlıca ödevlerinden biri sayması ve ilköğrenimi, bütün vatandaşlar için mecburi ve Devlet okullarında parasız tutulması gibi âmir hükümlerine rağmen, bu ana meselenin senelerdir halledilmeyişi, milletçe iktihamı mümkün olmıyan bir ıstırabın kaynağı haline gelmiş bulunmaktadır.

Millî Eğitim hayatımızın bugünkü acıklı manzarası; bu millî ve kutsal gayeye ulaşma hususunda Devlet bütçesinin ve plânda tahsis edilen varidatın ne derece kifayetsiz bulunduğunu ispata yeter görülmektedir. Bu meselenin: İstihlâk kabiliyetleri göz önünde tutulmak suretiyle asıl milletimizle birlikte hallini en son çare olarak görmekteyim.

Bu sebepledir ki; teklifim, gerektiği zaman bir millî eğitim vergisi yolunu açık tutmak gayesini hedef olarak almaktadır.

Ali Baran Numanoğlu

BAŞKAN - Komisyon.

PLÂN KARMA KOMİSYONU ADINA ŞEKİP İNAL (Hatay) - Bu teklifi, bir nev'i vergi ihdası mahiyetinde telâkki ettiğimiz için, katılmıyoruz.

BAŞKAN - Hükümet.

ÇALIŞMA BAKANI BÜLENT ECEVİT (Ankara) - Plânda bunun çok daha âdil bir şekilde düşünüldüğünü zannediyoruz. Bu sebeple katılmıyoruz.

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) - *Çok muhterem arkadaşlarım; yine huzurlarınızı işgal ediyorum, özür dilerim. Tekliflerin birbirinin mütemmimi olarak tevali etmekte olduğunu arz etmek isterim..*

Efendim, plânda; İlköğretim dışındaki eğitim kurumlarında, yurtdaşların kendileri için yapılan harcamaları belli ölçülerde ve imkânları olduğu zaman ödemeleri sağlanacaktır, hükmü var... Bu nedir?... Bu düpedüz resimdir. Yani : Parası olan okuyacak, parası olmıyan okumıyacak veya borçlanacak. Orta öğretim ve Yüksek öğretimde yapılacak harcamalara bu yolda iştirake gidilmesini mahzurlu gördüğüm için, bu dâvanın hal yolunun ancak, milletçe elele vererek, doğrudan doğruya istihlâk kâbiliyeti ve verme gücü olan insanlardan, vatandaşlardan bu dâvaya katılmalarını istemekle ve onların verecekleri vergiyle hallinin mümkün olabileceğine kaaniim. Millet de bunu böyle istiyor. Muhterem arkadaşlarım; misal olarak arz edeyim. Eğer sigara içenler, bir paketlik sigarasından bir tanesini Millî Eğitim hizmeti harcamalarına verirse (ki, bu ancak gönül rızasıyla olur.) Senede 65 milyon lira gelir toplayabiliriz. Bu hususu temin için de Millî eğitim vergisi Kanununu altı ay evvel Meclisi Âliye sunduğumu arz etmekle şeref duyarım.

2. Bilindiği gibi tuz dört kuruştur. Tuzu beş kuruş yaparsak, bundan altı buçuk milyon,

Alkollü içkilerden 700 santi litrelik şişelerden, yarım kadehini; dostuna ikram edeceğine, çoluğunun çocuğunun eğitimine hibe ederse 35 milyon, diğer taraftan elektriğin kilovatına bir kuruş bir zam yapıldığı takdirde, (ben ayda 20 kilovat sarfederim, 20 kuruş eder, istihlak gücü olandan alınmasını arz etmek isterim), tam 40 milyon lira toplanıyor.

O halde ne yapalım bu işi?.. Plândaki ibare kabul buyurulursa, orta ve yüksek öğretim kapılarında fakrûhal mazbataları Devlet hastanesinde olduğu gibi rol oynayacak demektir. Bu sistem, pahalı olacaktır, ucuz olacaktır; peşin veya veresiye olacaktır. Bir Bektaşî sözü vardır : Bin veresiyeden bir peşin evlâdır «Veresiye ile alâkamız yok. Bu millî dâvaya yalnız okuyanlar katılmaz. Cephede harbeden kuvvete yalnız o bölge halkı katılmaz; millî eğitim seferberliği de böyledir. Gücü, kuvveti, ödeme kabiliyeti olan vatandaşlar bu dâvaya imkânları nisbetinde, katılmalıdır. Bir sigarayı bir vatandaştan istemek de günah olmaz....

Ben burada, sözümlü bitirdikten sonra, bu hususta, ki sözümlü çok kıymetli eski Maarif Vekilimiz Hilmi İncesulu'ya bırakıyorum. (Hilmi İncesulu görüşmek istememesi üzerine)Peki yine bendeniz arzedeyim.

Muhterem arkadaşlarım; biz, bu harcamalara katılmayı şöyle ifade ettik: İlköğretim dışında kalan eğitim kurumlarında yapılacak harcamalara (tabîi olarak) vatandaşların iştirakleri sağlanacaktır.

MEHMET GÖKER (Kayseri) - Öğretmenliği bırakıp niçin geldin?

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - Sayın Mehmet Göker'e cevap vermek isterim. Âli Mecliste bizim sayımız, ancak 15 kişidir. Bunun içinde Bölükbaşı ve Cevat Dursunoğlu da var. Meclisteki sayınızı 150 ye indirmek için geldim. Çok mu görüyorsunuz? Öğretmenlik yapmasını da bilirim. Fakat siz yapamazsınız.

Muhterem arkadaşlarım; Bakanlık yani Hükümetle halledilecek bir mevzuumuz var. Biz, ilköğretim dışında kalan eğitim kurumlarında yapılacak harcamalara

vatandaşların iştirakleri sağlanacaktır diyoruz. Hükümet ise; vatandaşların kendileri için yapılacak harcamalara iştirakleri sağlanacaktır diyor. Biz ise; harcamalara katılmayı bütün vatandaşlara teşmil ediyoruz. Eğer bu dâva arz ettiğimiz şekilde halledilemeyecekse, Âli Meclisinizin muhterem milletvekillerine şunu tekrar arz etmekle vazifemi yapmış olduğuma inanıyorum : Asil Türk Milleti, senin dâvan ancak ve ancak Millî Eğitim Vergisini vermekle hallolur. Bundan başka bir söz söyleyenler varsa, asla inanç bulamaz. İnan ki senin köyün ve kasaban ancak böyle kalkınacaktır. İlmî; irfanına, sanatına, ancak bu yolla gidilecektir. Kabul etmedikleri takdirde yine sen, değişmez kaderin ve kara sapanın ile başbaşa kalacaksın.

Yine sen hayatta bilgisiz ve ilimsiz kalacaksın. Sen ancak kuru bir okuma - yazma öğreten ilkokul mezunu olma kadere içinde kalacaksın.

Vazifei asliyemi, şu maruzatımla yaptığıma kaniim, lûtfen bu hususu bari kabul buyurun.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN - Önergeyi gerekçesi ile birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir²²⁹.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı ve Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler ve 7 arkadaşının, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7. maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım, Anayasamızın 51 nci maddesinin âmir hükmü; kooperatifçiliğin inkişafını ve aynı zamanda genişletilmesini âmirdir. Buradaki Kurumlar Vergisi tâbiri, kooperatifçiliği tamamen çökertmektedir. Bunu arz etmek istedim.

²²⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 10. Birleşim, 20. 11. 1962, 450-454.

Anayasanın 51 nci maddesine tamamen aykırı olarak gördüğüm bu hususu Âli Heyetinize arz etmeden tevakki edemedim. Hürmetlerimle²³⁰.

Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı 1963 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının hepimizce malûm bulunan imkânları nispetinde, turizm dâvasına sarf ettiği gayret cidden takdire değer görülmüştür. Bu meyanda; yılda 30 bin turisti celbeden ve birinci sınıf bir turistik bölge olan Göreme harabelerinin, kıymetlendirilmesi hususunda Sayın Bakanın ve Bakanlık mensuplarının gösterdikleri alâka bölge halkının memnuniyetini mucibolmuştur.

Turistik kıymeti haiz bulunan yerlerin gerekli restorasyonlarının biran önce yapılabilmesi için, (malûmları olduğu veçhile bu harabeler Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğüne aittir;) Millî Eğitim Bakanlığı ile bu Bakanlığın koordine bir çalışma yapması icabeder. Aksi takdirde; ayrı ayrı görüşlerin mahsulü olan çabalarla bu eserler, harabolup gider.

Muhterem arkadaşlarım, millî gelirlerimizin artmasında mühim bir rol oynayacak olan bu Bakanlığa ait teşkilât kanununun biran evvel çıkarılması en samimî temennimizdir.

Radio yayınlarında, millî duygularımızı besleyen yurttan sesler programının daha da zenginleştirilmesi vatandaşların umumi arzusudur. Bu vesile ile yurttan sesler programının kıymetli kurucusu ve yürütücüsü olan rahmetli Muzaffer Sarısözen'in ruhunun şâdolmasını Tanrıdan diler, hepinizi hürmet ve muhabbetlerimle selâmlarım. (Alkışlar)²³¹.

Tapulama Kanunu tasarısı ve teklifleri hakkında yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok aziz arkadaşlarım, 36 ncı maddede sözü edilen; âmme hizmetlerinde kullanılan köy orta malları meyânında çamaşırhane mânasına gelen yunak, okula ait tesisler, kitaplık ve sağlık tesisleri yer almamış bulunmaktadır.

²³⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 44. Birleşim, 9. 2. 1963, 91.

²³¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 14. Cilt, 2. Toplantı, 57. Birleşim, 22. 2. 1963, 176.

Namazgâh, mezarlık, köy odası, cami ve okul, nasıl köy orta malı sayılıyorsa, fonksiyonları itibariyle, yunak, okula ait tesisler, kitaplık ve sağlık tesislerinin de, âmme hizmetlerinde kullanılan köy orta mallarından madut bulunması hasebiyle bu tesislerin de köy tüzelkişiliği adına tapuya tescil edilmesini teminen, değiştirge önergemi Âli Meclise sunmuş bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar, 36 nci maddede, «okul, cami» kelimesi tarif edilmiş, fakat okulun müştemilâtı olan öğretmen evi ve diğer tesisler zikredilmemiştir. Bunları teminen değiştirge önergemi Yüksek Meclise sunmuş bulunuyorum. Lûtfen kabulünü arz eder, hepinizi hürmetle selâmlarım, efendim²³².

Muhterem arkadaşlarım, Yunak okulun mütemmim cüzü değildir. Değiştirge önergemde yunaktan bahis ettim. 36 ncı maddede yunak tasrih edilmemiş. Halbuki, esas köy orta malları; çamaşırılık ve buna mümasil âmme hizmetlerinde kullanılan tesislerdir. Diğer yönden, genel bütçede, malûmlarınız olduğu üzere, kitaplık irae merkezleri ve kitaplık yaptırma derneklerine yapılan yardımlarla 4 - 5 köyün bir araya gelerek teslim edecekleri kitaplık iare merkezlerinin kurulması halinde, aynen Nevşehir'de ve Ürgüp kazasında olduğu gibi, Sayın Ahmet Tahtakılıç Beyin, affedersiniz, «Eşekli Kütüphane» diye tarif ettikleri kitaplıkları tesis ederken, biz bunun zorluklarını çekmiş insanlarız. Âli Meclise, kitaplıkların da köy şahsiyeti mâneviyesi adına tescil edilmesini teminen değiştirge önergemi sunuyorum. Burada «okul», deyince; bunun müştemilâtı olan öğretmen evi, okulun yanında olmaz. «Okul ve tesisleri», lâfzının mutlaka ve mutlaka kanunda tasrih edilmesi lâzımgelmektedir. Hürmetlerimle.

Çok muhterem arkadaşlarım, bir maarifçi olarak, bendeniz bunun tasrihinde lüzum gördüm. Bir virgölün ve bir noktanın mânasını kazalarda ve diğer yerlerde anlayacak kapasitede vazifeliler bulunup bulunmadığını takdirlerinize arz ederim.

Sonra arkadaşlar dediler ki, «tasrih edilmesin», öyle ise bu aynen şöyle olsun; «namazgah» denmesin, «mezarlık» denmesin, «köy odası» denmesin, «âmme hizmetleri gibi» tabiri kullansın.. O zaman olur.

²³² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 14. Cilt, 2. Toplantı, 57. Birleşim, 22. 2. 1963, 372-373.

Talat Oğuz (Mardin): «Gibi», kelimesi zaten var.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Binaenaleyh, benim buradaki maruzatım, bunu tasrihten ve iki üç kelimenin kabulünden ibarettir. Bunlardan birisi, «yunak», diğeri, «kitaplık», öbürki de, «sağlık tesisler» inden ibadettir. Eğer bu maddede 3 kelimeye yer verilmesi uygun değilse, bunun tashihi de hakikaten önemli bir yer tutmuyacaksa o zaman.takdirleriniz bence daha kıymetli olur. Lütfen, bu 3 kelimenin burada yer almasını kabul buyurun ve her hangi bir yanlışlığa meydan vermiyelim. Çünkü bunun tatbikatçısı olarak çok zorluklar çekmiş bir insanım; hürmetlerimle.*

BAŞKAN - Değiştirge önergesini okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Tapulama kanunu tasarısının 36 ncı maddesinin birinci fıkrasındaki ibareye, «yunak, okul ve tesisleri, kitaplık ve sağlık tesisleri», kelimelerinin ilâvesi ile 36 ncı maddenin birinci fıkrasının :

«Namazgâh, mezarlık, yunak, köy odası ve köy bütçesinden veya yardımlarla yapılan cami, okul ve tesisleriyle, kitaplık ve sağlık tesisleri gibi âmme hizmetlerinin ifasında kullanılan gayrimenkuller sınırı içinde bulunduğu köy hükmi şahsiyeti adına», şeklinde kabul buyurulmasının Heyeti Umumiyeye arzını teklif ederim.

Ali Baran Numanoğlu
Nevşehir

BAŞKAN - Değiştirge önergesini oylarımıza sunuyorum... Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değiştirge önergesi kabul edilmiştir.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) - *Teşekkür ederim arkadaşlar, sağolun*²³³.

²³³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 18. Cilt, 2. Toplantı, 100. Birleşim, 21. 6. 1963, 373-374.

Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in Milli Eğitimi kalkındırma kanunu teklifi ile Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 169 arkadaşının Milli Eğitim vergisi kanun teklifinin havale edilmiş olduğu Milli Eğitim, Gümrük ve Tekel, Ticaret, İçişleri, Ulaştırma, Sanayi, Basın-Yayın ve Turizm, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilecek ikişer üyeden müteşekkil geçici bir komisyonda görüşülmesine dair Milli Eğitim Komisyonu raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem arkadaşlarım; Millî Eğitimimizin temelini teşkil edecek olan ve bir reform olarak kabul edilmesi icabeden Millî Eğitim Vergisi Kanunu teklifimiz 239 milletvekili ve senatör arkadaşlarımız tarafından imza edilerek, bir sene 2 ay önce komisyona tevdi edilmişti.

Vergi reform kanunlarının kabulünde, bizim istediğimiz, bâzı tekel maddelerinden ve vergiden istediğimiz birkaç kuruşluk meblâğlar, doğrudan doğruya Maliye Vekâletince hazırlanan Vergi Reform kanunları ile kabul edilmiş olması sebebiyle, Millî Eğitim Komisyonunda bunun tezekkürü bir hayli zaman alacaktır. Bu bakımdan Sayın Komisyon Başkanı Mehmet Altınsoy Beyefendinin ifade buyurdıkları gibi, on komisyondan geçecek olan bu kanunun kabulü veya reddi mevzuubahsolabilmesi için geçici bir komisyona havalesinin uygun olacağı düşüncesi de Yüksek Heyetinize sunulmuş oldu. İstirhamımız şu olacaktır: Türk Maarifi ancak bu kanunla kendi şahsiyetini bulabilecektir. Getirilen teklif, vergi kanunu olmakla beraber, prensip kanunudur da... Yani, burada koyduğu prensip, vaz'edilen hüküm şu olmuş oluyor: Bizim teklifimiz; eğitim üyesi, fakülte seviyesinde öğretmen yetiştirilmesi ve buna dair müesseselerin kurulması ve dolayısıyla öğretmenlerin yaz tatillerinde dörder aylık kurslardan geçirilmek suretiyle fakülte seviyesine çıkarılması ve bölge okulları ihdas edilmek suretiyle..

BAŞKAN - Esasa giriyorsunuz,

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Bölge okulları ihdas edilmek suretiyle ilk tahsili sekiz yıla çıkarmaya mâtuftur. Bunun için de tahsisat istemektedir. Bu*

bakımdan, hepinizden istirhamım şudur ki, bu kanunun Geçici Komisyona havalesini kabul buyurmanızı arz ve istirham edeceğim. Hüürmetlerimle²³⁴.

Belediye Kanununda değişiklikler yapılmasına ve ilgili bazı kanunların kaldırılmasına dair kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu İçel Üyesi Cavit Tevfik Okyayuz ve 6 arkadaşının, 1580 sayılı Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine, bazı maddelerinin değiştirilmesine ve kaldırılmasına ve 5669, 6424, 6555, 8363 sayılı kanunların kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1580 sayılı Belediye Kanununun 76, 89, 91 ve 92. maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok aziz arkadaşlarım; belediye başkanlarının halk tarafından re'sen seçilmesi dolayısıyla belediye meclisi vesayetinden, belediye reisliğinin kurtarılması şayanı şükrandır. Ancak, ek 16 ncı maddede tanınan teminat haklarına bir ek maddenin veya bendin ilâvesi gerekirdi. Bendeniz, sayın senatör arkadaşlarıma bunu arz ve izah etmiştim. Bu husus Senatoda görüşüldü, her nasılsa komisyonda bir reyle reddedildi. Mevzu şu : Belediye reisleri, acaba bugünkü tadil edilen Seçim Kanununa göre teminat altında mıdırlar, değil midirler? Bence değildirler, muhterem arkadaşlarım. Halk tarafından seçilen belediye reisinin, seçildikten sonra Meclisçe ödenekleri tesbit edilecektir. Seçilen belediye reisinin ödeneği belediye meclisince 300 - 400 lira gibi cüzi bir miktarda tesbit edilirse ister istemez muhtar bir idarenin başı olan halk tarafından seçilen belediye reisini 61 ve 76 ncı maddelerdeki tasarruflarına belediye meclisi yanaşmadan doğrudan doğruya istifaya zorlayıcı 3 ncü bir madde gibi kullanabilir. Bu sebeple belediye reislerinin ödeneklerinin tabanının tesbitinin bir zaruret olduğunu arz etmek isterim. O da «Belediye reisleri ödenekleri il merkezlerinde, 5, ilçe merkezlerinde 10 ve diğer belediyelerde 14 dereceden memur maaşlarından aşığı olmamak üzere belediye meclislerince tesbit edilir.» hükmününün konması zaruri görülmektedir. Eğer bu hüküm konmazsa, belediye reisleri lanse edilememiş olur. Ek 16 ncı maddede mevzubahsedilen, memuriyetten gelen veya evvelce memuriyette bulunmak suretiyle

²³⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 116. Birleşim, 16. 7. 1963, 584-585.

belediye reisliğine seçilenlerin belediye reisliğinde geçen süreleri memuriyetten sayılır mealindeki hükmü, belediye reisi alacakları teminat altına almaktadır. Bunda tamamen beraberiz. Bu maddeyi Senato kabul etmiştir, bütün arkadaşlarımızın da kabul etmesini arz ve istirham ederim. Diğer bir yönden, diğer bir teminat meselesi olan, dolayısıyla de kalifiye belediye reisleri seçilmesine yönelten, emekli memur iken belediye reisi olanların emekli maaşlarına hanel gelmez hükmü de hakikaten yerindedir. Senatör arkadaşlarımızla bunu da görüştük. Kendilerine teşekkür ederim, onlar bu iki maddeyi kabul ettiler. Ama gelelim; belediye reisleri, ödenekleri dolayısıyla maddi yönden belediye meclisi vesayetinden asla kurtarılamamışlardır. Bu, tatbikatta çok mahzurlar doğuracaktır. Binaenaleyh, bu maddenin geri çevrilmesiyle bu hükmün de konulması için T. B. M. M, olarak bu maddeye karar verilmesini arz ve teklif edeceğim. Lûtfen bu maddeyi tamamen kabul etmemenizi, belediye reislerinin mutlak surette teminat altında çalışabileceklerinin mümkün olabileceğini arz etmekten ibaret idi. Hürmetlerimle²³⁵.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın İlhami Ertem arkadaşımın, belediye reisleri ödeneklerinin Meclis tarafından dün bir şekilde takdir edildiği takdirde, kanun yolu açıktır, sözünü kabul etmiyorum. 1580 sayılı Belediyeler Kanununun 73 ncü maddesinde, ancak ve ancak belediye meclislerinin kararlarına ilgililerin ve dolayısıyla belediye reislerinin itiraz hakkı var. Var ama, bu da kanunen teyidedilmiştir. Şimdi şunu soruyorum Sayın İlhami Ertem arkadaşımıza; belediye reisleri tek dereceli seçildi, Meclis vesayetinden, manevi bakımdan, teminat altına alındı. Ama seçildikten sonra belediyeye geldi. Bütçe ile aylık ödeneği tesbit edilecek, meselâ 400 lira dendi. Evvelce de 3 000 lira alınıyordu, 2 000 lira alınıyordu. Bunun kıstası kanun maddelerinde yazılı değil. Ne şekilde Devlet Şûrasına gidecek, bunun hükmü yok. Ancak şu olabilir; bin lira tesbit edilirse 3 ay, 4 ay geçtikten sonra 400 liraya indirilirse, bunun, bir hissî sebepten ileri geldiği hususunda Devlet Şûrasına müracaat etmek kabil olabilir. Ama kanuni mesnedi yoktur. Bu da ancak 2 - 3 senede çıkar.

Muhterem arkadaşlar, bugünkü Türkiye'de 67 il, 553 ilçe, 203 bucak ve 201 adedde diğer belediyeler vardır. Bu belediyelerden 100 lira ödenek alanlar İzmir'de,

²³⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 119. Birleşim, 19. 7. 1963, 148.

Adagine, Konya'da Bismil ve buna ilaveten de 5 belediye vardır. Niğde'de demekki 7 belediye başkanı 100 lira ödenek almaktadır. 150 lira ödenek alan belediye başkanlarının bulunduğu belediyeler Muğla'nın Pisi, Afyon Karahisar'ın, Bayar, Bitlis'in Mukki, Diyarbakır'ın Kulp, İzmir'in Candarlı, Aydın'ın Burhaniye, Sivas Vilâyetini Doğanşark, Niğde'nin Altınhisar, ve Gelveri belediyeleridir, bunun adedi de dokuz, etti 16. İkiyüz lira ödenek veren belediyeler 23 tane; 250 lira ödenek verenler de 53 tane. Nazarlarınızdan kaçmamıştır zannederim. Belediye reisleri 100 lira ödenekle çalışmaz. Yanındaki odacısının kadrosu 200 lira, muhasibinin ise 25 lira asli maaştır. Bunlar, gayet samimî arz edeceğim, «Ben para almadan belediye reisliği yaparım.» diyen muhterem kişilerdir. Bu bakımdan elde mevcut 1024 belediyeden 98 i 300 liradan az, başkana ödenek veren belediyelerdir. Muhterem İlhami Ertem Beyefendiye şunu arz etmek isterim ki, yedi sene belediye reisliğinde bulunmuş bir arkadaşınız olarak, ne İstanbul Belediye Reisinin maaşını aşağı indirmek, ne Ankara Belediye Reisinin ödeneğini aşağı indirmek diye bir teklifimiz yok. Ancak suistimal edilecek ve her türlü siyasi tesirlerden kaçınılmasını temin edecek bir hüküm lâzım. İddiamız şudur ki, belediye reisi olan yani seçilen zat, belediye meclisince ödeneği 300 lira da takdir edilebilir, 400 lira da takdir edilebilir ve istifaya zorlanır. Kabul buyurulacak 61 ve 76 ncı maddelerden başka, gensoru hakkından başka, Meclise böyle bir tasarruf daha tanımış olacaksınız. Tatbikat bunu gösterecek muhterem arkadaşlarım. Onun için dedik ki, diğer belediyelerde köy belediyelerinde 14 ncü derecedeki karşılığı brüt 300 liradan aşağı olmamak kaydı ile bir taban koyalım. Bu tabanı Meclise bırakalım ve bu suretle de belediye reisliğine adaylığını koyacak kimseler okur yazar ve kalifiye insanlar olsun. Tahsili kabul etmediğinize göre, hiç olmazsa, maddi teminatı olan ödeneğini kabul ettiğimiz takdirde, düşünecek, ben memurum, hem belediye ve hem de beldeme hizmet etmek isterim ama oraya gittiğim zaman, bugün 60 lira asli maaş alıyorsa, ben orada ne alacağım diye düşünecektir. Kendisi çoluk çocuk sahibidir, ama memlekete de hizmet etmek istiyecektir. Fakat onun karşısına çıkar, ödeneğini meclis tâyin edecektir dediğiniz zaman asla bu işi kabul edip gitmiyecektir. Çünkü orada politika kokusu vardır. Orada hizmet kokusu değil, politika kokusu olacaktır, düşürme olacaktır. 3 2 veya 5 ay sonra belediye reisinin, 61 ve 73 ncü maddeler haricinde ödenek kifayetsizliği dolayısıyla ücreti 400 liraya indirilecektir. Devlet Şûrasına yol kapalıdır bence. Açıkta olsa iki, üç sene sürecektir. Ama onun şahsiyeti ile

oynayacaktır. Onu antilânse edecek bir hükmü burada kabul etmemiz doğru olmayacaktır. Diğer yönden de kalifiye belediye reisleri adaylarını biz celbedemeyeceğiz. Gerçi Senatoda kabul buyurulan ek 16 ncı maddede, memuriyetten gelen belediye reislerinin belediyede geçen hizmet süreleri memuriyetten sayılır, hükmü bir teminattır. Bu yerindedir, ama kâfi değildir. Mutlak surette bir taban ödenek tesbit edilmelidir. Bu da, benim nâçiz fikrime göre, vilâyetlerde beşinci derece yani 80 lira asli maaştan aşağı, kazalarda onuncu derece yani 35 lira asli maaştan aşağı, ki bunun karşılığı 500 liradır, diğer belediyelerde köy belediyelerinde ise 14 ncü dereceden aşağı yani 300 bürt, liradan aşağı olmamak şartı ile bir taban tesbit edilip de, belediye meclislerince tâyin ve tesbit edilir, denirse maksat hâsıl olmuş olur. Bunu muhtar bir idarenin teminatı olarak kabul etmemiz iktiza eder. Aksi takdirde, muhtar idare olarak kabul ettiğimiz belediyenin başkanı bulunan belediye reislerini belediye meclisi vesayetinden maddi yönden kurtaramazsınız. Hürmetlerimle²³⁶.

Muhterem arkadaşlarım, Senatoca kabul edilen ve aynı zamanda Geçici Komisyonca kabul edilen 92 nci maddenin tayyî gayet yerindedir. Belediye reisleri muhtar bir idarenin reisiidir. Ne valinin, ne de kaymakamın tasarrufu altında olamaz. (Bravo sesleri, alkışlar)

92 nci madde doğrudan doğruya muhtar idareyi zedeleyici bir hüküm taşır. Eğer belediye reisinin her hangi bir kanuni suçu varsa, 1580 sayılı Belediye Kanununun 102 nci maddesinde sarîh hüküm mevcuttur. Elde mevcut diğer kanunlarda, belediye reisinin işlemiş olduğu suçtan dolayı kanuni kovuşturma yapmayı temin edecek hükümler var iken, bütün bunların üstüne çıkıp, umumi hükümler ve umumi tasarruflar haricinde valiye ve dolayısıyla İçişleri Bakanına bir hak tanıyan 92 nci maddenin tayyedilmesinin doğru olmadığı hakkında konuşmak cidden bu muhtar idareyi zedeleyici bir hal taşır.

Muhterem arkadaşlarım, her hangi bir parti hükümeti teşkil etti. Onun Dâhiliye Vekili de Nevşehir, Sivas, Kayseri Belediye reisinin tutumunu beğenmedi..(Orta sıralardan müdahaleler) Bir dakika efendim, müdahale etmesinler Sayın Reis Bey...

²³⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 119. Birleşim, 19. 7. 1963, 149-150.

BAŞKAN - Müdahale etmeyin efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - 92 nci maddenin aslı nedir; kanuni bir özre dayanmaksızın vazifesini yapmayan, o yerinen büyük mülkiye âmirinin yazılı tebligatına rağmen mâkbul bir özre dayanmaksızın vazifesini yapmayan, belediye reislerine vilâyette valiler ve İçişleri Bakanı işten el çektirebilir. Bunun takdiri kime aittir.?Yazı yazan valiye, İçişleri Bakanına. Takdir bir başka makama aidolmuş olsaydı, aklım erer. Yazacak, diyecek ki, filân mahallenin yolunu neden yaptırmadın? Kanuni vazifesi. Bütçesine koymuş, encümende kararını almamış daha. Belediye reisi yazmış, demiş ki, bütçesindeki ödeneğe göre bu işin Eylül ayında yapılması tensibedilmiştir. Şimdi en mühim olan şu işleri yapmaktayım. Bunun takdiri kime aittir? Valiye.. Hayır. Belediye reisi senin görüşün yanlıştır. Benim dediğim doğrudur, ben seni işten el çektiriyorum. Böyle bir şey olmaz, arkadaşlar. Anayasa anlayışına, muhtar idare anlayışına uygun olmaz ve kaymakam, vali ve İçişleri Bakanlığımın doğrudan doğruya belediye başkanlarının başında Demokles'in kılıcı gibi durmasını temin edecek şu maddenin tayıyilmesi ciddi yerindedir. Ben bu kürsüden muhterem Senatoyu alkışlamakta en büyük vazifemi yapmış olduğuma kaaniim. Sizden de istirahat ediyorum; idareleri tasarruflarında muhtar bırakalım. Kanuni vazifelerini, yapsın, dolayısıyla elde mevcut hükümler var, tatbik etsin.

Binaenaleyh, belediye reisi bir suç işlerse, 102 nci madde sarihtir, Memurin Muhakemat Kanununa tabidir. Memurin Muhakemat Kanununun 12 nci maddesi dairesinde muamele ifa edilir.

Beni temin edebilir mi muhterem arkadaşlarım veya her hangi bir Hükümet ki, hayır, hissî hareket etmiyeceğim. Her hangi bir vali beni temin edebilir mi ki, «hissi hareket etmiyeceğim.» ve ben bu 92 nci maddeyi bihakkın kullanacağım. Hayır arkadaşlar, vali kazaya gelir, eğer belediye reisi kendisine iltifat etmemişse, mimiklerini sevmemişse, ziyafet vermemişse mim koyar.

TALAT OĞUZ (Mardin) - Yok böyle şey...

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - Bir dakika beyefendi, tecrübelerime dayanarak arz ediyorum. 7 sene bu işin içinde saç ağarttık. Binaenaleyh, esas mühim

olan mevzu hakkı tasarruf ve dolayısıyla muhtar bir idare olan Belediyenin haklarına şu veya bu şekilde -gayri kanuni lâfzını kullanıyorum- Anayasaya da aykırı, muhtar idare zihniyetine de aykırı bu hüküm konursa vali ve İçişleri Bakanlığı her zaman tasarruflarını kullanmakta asla tereddütmiyeceklerdir. En nihayet şunu söyleyeceklerdir; bittik bu belediye reisinden, işine son verelim diyeceklerdir. Bu olmaz arkadaşlar. Diğer yönden bir yenilik getiriyoruz. Anayasa göre halka beğendiği, sevdiği, övündüğü insanı seçebilme imkânını veriyoruz. Çok şükür Allaha yıllar yılı bunu istiyorduk gördük. Ama demin de arz ettiğim gibi maaş yönünden bunu kestiniz. Bitti. Bu akıbet yine çıkacaktır, işten el çektirmeye valiye de lüzum kalmıyacaktır, İçişleri Bakanına da lüzum kalmıyacaktır. 400 lira ile geçinemediği için istifa edecektir. 97 nci madde hükmüne göre vali ve dolayısıyla İçişleri Bakanının olduğu gibi emrine belediye reisi değil, muhtar idarenin bir reisi değil köle vermiş oluyorsunuz. Eğer köle belediye reisi seçeceksek, bu Seçim Kanununun tadiline aslında lüzum yoktu. Bu bakımdan muhterem arkadaşarımdan istirham ediyorum; bu bağıri yanık arkadaşınız 7 sene memleketine hizmet etmiş ve elinden ne gelmişse valisinden, İçişleri Bakanından 1954- 1960 yılına kadar çekmiş bir insan olarak, hattâ kendi partimden çekmiş bir arkadaşınız olarak rica ediyorum, tayyedilen 92 nci maddeyi, yerinde olarak kabul edin. Artık böyle bir maddeyi bu kanuna asla getirmemenizi istirham edeceğim. Hürmetlerimle. (Alkışlar ve bravo sesleri)²³⁷.

Bolu Milletvekili Zeki Baltacıoğlu ve 8 arkadaşının öğretmenlere eğitim ve köy ödeneği verilmesine dair kanun teklifi ile Cumhuriyet Senatosu Tunceli üyesi Mehmet Ali Demir ve 2 arkadaşının eğitimcilere meslek tazminatı, mahrumiyet zammı ve yıpranma ödeneği verilmesi hakkında kanun teklifi ve Milli Eğitim ve Plân komisyonları raporları münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok muhterem Başkan, kıymetli arkadaşarıım;

Hata ve ihmali asla telâfi edilemeyen öğretmenlik meslekine verilen kıymetin ilk nişanesini görmekte en büyük bir bahtıyarlığı duymaktayım. Bu kanunun bir adaletsizliği önlemek için getirildiği de bir gerçektir. O da, ilkokul öğretmenleri

²³⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 119. Birleşim, 19. 7. 1963, 151-152.

haftada 26 saat ders okuturlar, Ortaokul öğretmenleri haftada 18 saat ders okuturlar, bunun 15 saate inmesini isterler; lise öğretmenleri ise haftada 15 saat ders okuturlar; fakat ders ücreti olarak ortaokul ve lise öğretmenleri ayriyeten para alırlar ve bunun 10 liraya ve bunun yüksek okullarda da 15 liradan 30 liraya çıkarılmasını arzu etmektedirler. Aynı komisyonda fikirlerimi arz etmiştim. Fakat, ilkokul öğretmenleri okutmuş okulları haftada 26 saatlik ders için her hangi bir şekilde ayriyeten ek ders ücreti almazlar. Kanun teklifinin getirdiği bu ödenek keyfiyeti, öğretmenlere bir şevk ve heyecan verecektir. Yıllardır hasretini çektiği ilkokul öğretmenlerinin. Hükümetten ve Meclisten; «bir yardım et, bana bir nefes ver, ama ne olursa olsun!» diye, arzularını şimdi şu anda Âli Mecliste görmekte cidden sevinç içindeyim. Diğer yönden bu kanunun getirdiği bir yenilik de, mahrumiyet bölgesi olan köylerimizde vazife görenlere 75 liria ödenekten gayri, bir köy zammının verilmesini tazammun etmektedir. Millî Eğitim Komisyonunun kabul ettiği şekilde muhterem arkadaşlarımın da kabul buyurmasını hassaten ve hürmetlerimle istirham ederken, bu kutsal meslekin yarınını teminat altına alacak diğer kanun tasarılarının da, benim ve diğer arkadaşlarımın getirdiği kanun tasarılarının da, bu şekilde kabulünü hepinizden istirham ederim. Hürmetlerimle²³⁸.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu ve 13 arkadaşının Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifi ve Ticaret, İçişleri, Maliye ve Plân Komisyonları raporları münasebetiyle yaptığı konuşma:

Çok Muhterem Başkan, kıymetli arkadaşlarım, kanun teklifinin getirdiği 3 esas vardır. Birisi halk Sandıklarının Halk Bankasına devredilmesine mütedair hükmüdür. Diğeri ise Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin denetlenmesini âmir hükmüdür. 3 ncüsü ise Esnaf Kefalet Kooperatiflerince alınmakta olan masraf karşılığının azaltılması meselesi mevzuubahistir.

Halk Sandıkları bugünkü fonksiyonlarını kaybetmiş ve bu suretle Halk Bankası ne Ankara, ne İstanbul ve ne de İzmir'de şubelerini açamamaktadır. Bu kanun kabul

²³⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 136. Birleşim, 12. 9. 1963, 293-294.

edildiği takdirde Ankara, İstanbul, ve İzmir'de Halk Bankası şubeleri açılmış olacaktır.

Esnaf Kefalet Kooperatifleri denetlenmemektedir. Ancak ve ancak Esnaf Kefalet Kooperatifleri müdürlerinin, - İdare Meclislerinin değil - müdürlerinin bir memur gibi mesuliyet taşımamasını tazammun eden hüküm konmuştur. Diğer yönden Esnaf Kefalet Kooperatiflerince esnaflara verilen paralar karşılığında şu veya bu nam altında bâzı meblâğlar alınmaktadır. Bu da % 9 faizle Halk Bankasınca, Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin aracılığı ile, esnaflara verilen bu para İzmir gibi yerde 9,48, Bergama'da 7,60, Ödemiş'te 12, 60, Tire'de 5,60, Ankara'da 5,40 gibi bir masraf karşılığı alınmak suretiyle vatandaştan 18, 16, 21, 14, 15 gibi faizler alınmaktadır. Bunu önleyici bir tedbir olarak Halk Bankasınca verilecek krediler için alman % 9 faizin ancak masraf karşılığı % 3 konmasını âmir bir hükmü getirmiş bulunuyoruz. Lütfen bu kanunun kabul buyurulmasını bütün esnaf teşekkülleri namına istirham ederken aynen Ziraat Bankasının çiftçilere verdiği kredi gibi Hükümetimizin esnaf teşekküllerine, esnaflara yüzde 9 da Halk Bankası marifetiyle değil, yüzde 4 ile kredi açmasını temenni ederim. Hürmetlerimle²³⁹.

Eğitim Ödeneği Kanunu tasarısı ve Aydın Milletvekili Mustafa Şükrü Koç'un, eğitim ödeneği kanun teklifi ve Milli Eğitim ve Plan komisyonlarından seçilen beşer üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok aziz arkadaşlarım,

Hata ve ihmali asla telâfi edilemiyen bir meslek varsa o da öğretmenlik meslekidir. Bir doktor yanlış teşhisten, bir mühendis, bir mimar yanlış projesinden dolayı herhangi bir hata ve ihmalde bulunabilir, fakat bunu en kısa zamanda düzeltmeyi gene kendisi yapar. Öğretmenin hata ve ihmali kim telâfi edebilir? Asla... O halde sözlerime başlarken evvelâ öğretmen yetiştirmesini bilelim. O öğretmen ki bu cemiyeti ayakta tutan insandır, ona ruh, can, fazilet, ahlâk, ilim ve ideâl veren kimsedir. Bu bakımdan kanun tekliflerimiz komisyonlardadır. Bütün dileğim Sayın

²³⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 140. Birleşim, 19. 9. 1963, 465-466.

Millî Eğitim Bakanı hocamın buna eğilmesini, evvelâ öğretmeni yetiştirmeyi öğrenmemizi, bilmemizi bilmemiz lâzımdır.

İkinci, ilkokul öğrenenleri yıllarca çektiği maddî sıkıntılardan bir nebzecek kurtaracak Hükümet tasarısını teşekkürle karşılıyorum. Mânevi yönden de onları zengin etme çabalarını göstermemizi hassaten istirham ediyorum.

Öğretmene ne verirse azdır, diye buyurdu bir arkadaşımız. Evet yetiştiremediğimiz çocuğumuzu nazına uyamadığımız çocuğumuzu ilim ve irfanına terkettiğimiz öğretmene ne versek azdır. Fakat şunu da söyleyeyim ki, biz öğretmen dediğimiz zaman bir köyde, bir kentte, bir vilâyette bir kazada ilmi ile, irfanı ile ahlâkı ile, faziletiyle numune insan görürüz.

Diğer yönden bir İngiliz Kıralı herhangi bir köye gittiği zaman, muhterem arkadaşlarım, onun sofrasında mahallin din aramı, o yerin mülkiye âmiri diğer yönden o yerin en muhterem öğretmeni onun sofrasında bulunur. Plânlamada da arz etmiştim, ama yıllarca ne bir valinin, ne bir vekilin, ne bir Devlet ricalinin sofrasında oturmak değil onlara hizmetkârlık yaptırıldı. Çok affedersiniz, biz öğretmene Hükümet olarak böyle kıymet verirse ve onu her türlü kültürden, her türlü maddi ve mânevi varlıklardan mahzun yetiştirirsek o zaman istikbale güvencimiz çok az olur. Prusya Kıralı Frederik, Avusturya ile yaptığı muharebede mağlûp olur. Bütün vekili ve vükelayı yeis ve keder içinde. Onlara döner der ki; «arkadaşlar yeis ve kederi bırakalım, yapacağımız tek iş kaldı. Berlin'e dönüp mekteplerimiz ile uğraşalım.»

İşte bugünkü Almanya bu sözün temelinde kurulmuştur. Biz de okullarımızda çocuklarımızı yetiştirecek öğretmenlerle uğraşalım onu maddî ve mânevi yönden lâayık olduğu seviyeye ulaştırma çabalarını gösteremediysek, bir öğretmen olarak söylüyorum, bizi yetiştirenlerin vebali altında kalırız. Ama ne yazık ki, bizi yetiştirenleri çoktan unutan kimseler oluşumuzu bu aziz meseleye bu kutsal meseleye eğilemediğimiz de delili olarak ifade etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, kanunun birinci maddesinde Sayın Alicanoğlu'nun da ifade ettikleri gibi, bir hata görüyorum.

Affedersiniz, orada ceza evindeki ilkokul öğretmeni fonksiyonunda bulunan ve yetiştirme yurtlarındaki ilkokul öğretmeni fonksiyonunda bulunan öğretmen, müdür ve müdür yardımcılara bu öğretmen ödeneğini - ki adı öyle olması lâzımdır - kaymakam ödeneği gibi, hâkim ödeneği gibi, eğitim ödeneği değil, ilkokul öğretmeni ödeneği hükmü olması lâzımdır... Eğitim ödeneği olmaz. O bakımdan bu ceza evinde öğretmenlik yapanlara ve yetiştirme yurdunda öğretmenlik yapan arkadaşlarımıza da aynı kanundan faydalanma imkânlarını sağlayabilmek için bir değiştirge öneremi Yüksek Başkanlığa arz ederken hepimizi hürmetle selâmlar, Maarif ordusunu da istikbale muzaf olarak yarının emniyeti telâkki ettiğim öğretmenleri de Yüksek Meclisin huzurunda hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁴⁰.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Alicanoğlu'na buradaki izahatından dolayı teşekkür ederim. Yalnız redaksiyon hatası var. Bendeniz takririmi vermiştim. Sebebi ise kanun aynı şekilde çıkarsa o zaman Yetiştirme Yurdu Müdürü, Müdür yardımcısı, ceza evi müdürü ve müdür yardımcısı bu ödenekten istifade edemez. Bu bakımdan redaksiyon şu şekilde yapılacaktır : «Madde 1. — Asil ilkokul öğretmenleri ile askerliğini yapmakta olan asil ilkokul öğretmenleri ve köy eğitimcilerinden ilköğretim ve ilkokul müdür ve yardımcısıyla - ceza evi okullarından ve yetiştirme yurtlarında çalışan asil öğretmen müdür ve yardımcısı dâhil - şeklinde redaksiyonu kabul buyurlarsa o zaman hiçbir şeye mahal kalmadan mal müdürleri de ben bunu öderim, ödemem, diye bir sözde bulunamazlar. Hürmetlerimle²⁴¹.

Muhterem arkadaşlar; yıllarca değişmek kaderleri ile bas başa bırakılan öğretmenlerimizi maddi yönden bir parça feraha kavuşturmak maksadına matuf olarak getirilen kanunun lâfzı benim kanıma göre, öğretmenliğin maddi yönden refaha kavuşturmak cazip hale getirmekten ibarettir. Binaenaleyh, bu nasıl hikmeti Hükümet telâkkisidir ki ; Hükümet tasarısında 80 - 120 lira olarak gelir, bir geçici madde ile de 1964 yılında, bunun yarısı uygulanır... Böyle bir şey olmaz arkadaşlarım. Ben şahsan vergi taraftarı olan bir insanım. Var olandan vergi alınmalıdır. Ama, reform kanunudur diye şu ve bu nam altında gelen kanunların yanında Millî Eğitim Vergisi Kanunu olarak gelseydi Hükümeti burada canü

²⁴⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim, 11. 2. 1964, 531-532.

²⁴¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim, 11. 2. 1964, 534-535.

gönülden ben alkışlardım. Ama, teklifimi yaptım, maalesef Hükümet karşısındadır. Komisyondan da geri çevrilmek istendi. Binaenaleyh, muhterem arkadaşlarım, bir eğitim vergisinin mutlaka zaruretine inanan bir insanım. Hükümet bu eğitim vergisini almak mecburiyetindedir. Aksi takdirde 1964 yılında yüzde 50 si tatbik edilsin. Memurlardan kesilen hepimizden kesilen vergi mevzuunda 1965-1966, 1966 - 1967 yani yaşımız boyunca sayacağız biz bunu. Muhterem arkadaşlarım, elektriğin kilovatında, bir kuruş eğitim vergisi alsak Hükümete sesleniyorum, 1 kuruş vergi alsak ki ben şahsan 20 - 30 kilovat yakıyorum ayda 30 kuruş vereceğim. Toplamı olarak 40 milyon lira eder arkadaşlar. Bu Millî Eğitim Vergisi Kanununda, mündemiçtir. Diğer yönden tuz ; bunu politikaya sokmıyalım. Ne işi var, politikanın vergiyle? Ne işi var öğretmenle? Biz öğretmenliği burada müdafaa için çıkmıyoruz; politika için ise hâşâ ! eğer politika yapmış olsak, öğretmenlerin formasyon kifayetsizliğinden bahsetmezdik. Evet kifayetsizdir, arkadaşlar. Bugünkü öğretmenliği yüksek seviyeye çıkarmazsak, ilkokul, ortaokul, lise öğretmenlerinin ayrı ayrı yetiştirme davranışında bulunursak, bunları birleştirip fakülte seviyesinde bir öğretmen yetiştirmesek, âkibetimiz ve istikbalimiz hakkında endişe çok olur, arkadaşlar. Diğer yönden tuzdan bir kuruş alsak 6 milyon lira para tutuyor. Tuza beş kuruş zam yapsak toplam 30 milyon eder. Ama Komisyonda arkadaşlarım köylüler var; köylüler nasıl verecek, diyorlar. Arkadaşlar, köyden alamıyoruz, bunu. Bir adam yese bir batman tuz yer. Hesabını yaptır; 8 kilo tutuyor. Vereceği nedir; senede 40 kuruş.

Diğer yönden Spor - Totodan yüzde 25 aldığımız zaman muhterem arkadaşlarım, 65 milyon lira tutuyor. Öbür yandan, samimiyetle arz edeyim ki, okullar parasız olmaz. Okulların mutlaka paralı olması şarttır, arkadaşlarım. Ama öğretmenlerin yüzde 50 istihkakı, kanunla verdiğimiz paradan kesilmez. Hükümet getirsin, ben getireceğim bu kanunu muhterem arkadaşlarım. Sayın Vekile arz ettim. Okullar plânlamada da kabul edildiği gibi, önergede de verdiğim gibi Âli Mecliste de kabul edildiği gibi okullar mutlaka paralı olmalıdır. Bu bakımdan...

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu lütfen geçici madde üzerinde konuşunuz.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Binaenaleyh, geçici maddenin tayyî hakkında bir önergemi Başkanlığa takdim etmiş bulunuyorum. Heyecanıma*

başılayın arkadaşlarım. Bir Millî eğitim veya öğretim eğitim Vergisi Kanununun zarureti karşısındayız. Ancak vatandaş şunu istiyor, diyor ki, «Benden vergi al, ama nereye de sarf edeceğini söyle.» Buna tahsisi varidat deniliyor. Tahsisi varidat karşısında Maliye dikiliyor, «böyle bir şey olmaz» deniyor, vergi reformuna, vergi prensibine uymuyor diyor. Vatandaşa, vergi alacağım fakat, senin ilkokulunu, ortaokul seviyesine çıkaracağım, senin öğretmenlerini fakülte seviyesinde öğretime çıkaracağım dediği gün...

BAŞKAN - Sadet dışına çıkmayınız, şu sözlerinizi lütfen bağlayınız.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Bunun parasını mutlaka ve mutlaka vatandaşların seve seve vereceğine kaaniim. Yaptığım tetkikatın sonucunu Âli Meclise arz ederken % 50 kesinti gibi bir geçici maddenin kabulü bu milleti bu memleketi ve bizleri dilhun eder. Hürmetlerimle²⁴².*

Ticaret Bakanlığı 1964 yılı bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok aziz milletvekilleri, Millet Partisi Meclis Grubu olarak Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüş ve temennilerimizi arz ederken, bütçenin, ticari hayatımız bakımından memleketimize faydalı ve uğurlu olmasını dileriz.

Muhterem arkadaşlar, milletimizin refah ve saadetini sağlamaya mâtuף her türlü faaliyetin ahlâk esaslarına dayanmasına ve buna uymıyan hareketlerle mücadeleyi başlıca hedeflerinden biri sayan Millet Partisi, ticaret hayatımızda, himaye, iltimas, haksızlık, rüşvet, suiistimal ve karaborsacılığın bir an önce önüne geçilmesi için gerekli ve katî tedbirlerin alınmasını zaruri görür.

İş hayatında her şeyden evvel itimadı telkin ve temin etmeyi ve bunun için de siyasi ve sosyal huzur, emniyet ve istikrarı sağlamayı ilk şart sayıyoruz.

İç ve dış ticarete iş ahlâkını zedeliyen davranışları önleyici ve iş hayatını her türlü borsa oyunlarına ve spekülâsyonlarına karşı koruyucu iktisadi tedbirler mutlaka alınmalıdır.

²⁴² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim, 11. 2. 1964, 544.

Sık sık değişen ve birbirine uymıyan palyatif tedbirlerden kaçınılmalı ve bilhassa özel teşebbüsün başaracağı işlerde Devlet müdahaleciliğinin doğuracağı tereddüt ve itimatsızlıkları bertaraf etmelidir.

İktisaden çok geri durumda bulunan memleketimizde bir taraftan nüfus ve onların ihtiyaçlarını, diğer taraftan her türlü istihsalin artırılması, kalitenin yükseltilmesi ve maliyetin düşürülmesi zaruretini göz önünde tutarak; zirai, sınai, ticari ve malî işlerle her türlü hizmetin bir kül halinde mütalâasına ve bunların yeniden umumi bir kalkınma ve gelişme plânı dâhilinde yürütülmesine çalışılmalıdır. Millî ekonomi kavramı içine giren bütün faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanmasını mutlak bir zaruret addetmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar; memleketimizin bugünkü iktisadi bünyesi, bir müddet daha dış ticaretin açıkla kapanmasını mukadder kılmaktadır. Bu açığın en kısa bir zamanda kapatılabilmesi maksadı ile, bilhassa;

İhracı mümkün olan malların istihsalı artırılmalı ve bunun temini için de uzun vâdeli ve az faizli iç ve dış kredilerden istifade imkânı sağlanmalı ve ayrıca memleket içi istihlâk, ihracat lehine ayarlanmalıdır.

Dış ticareti zedeleyici sistem ve usullerden kaçınılmalı,

Turizm işlerine her yönden önem verilmeli ve bu meyanda turizm sanayiini teşvik ve geliştirmek başlıca hedefimiz olmalıdır. Ayrıca;

İthalâtın, istihsale ve iktisadi kalkınmamıza müteveccih istikamette yapılmasına ehemmiyet verilmelidir.

İstihsalatımızı iç ve dış pazarlarda standart tipler haline getirmeli ve belirli vasıflarla piyasalara sürülmesi için de gerekli tedbirler alınmalıdır.

Ticaret erbabının meslekî gayelerine, hüviyetlerine, iş hayatlarına, sosyal meselelerine cevap veremiyen ticaret ve sanayi odaları, esnaf dernek ve birlikleri demokratif ve sosyal teşekküller olarak yeniden hukukî mânada ve ihtiyaca cevap verebilecek şekilde düzenlenmelidir.

Aziz milletvekilleri; millî kaynaklarımızın en iyi şekilde kullanılmasına imkân veren her fert için iş ve yüksek bir hayat standardı sağlayan tek çıkar yolun tahditlerden âzade bir ticaret sistemi olan özel teşebbüs ve serbest rekabet olduğu tecrübelerle sâbit olmuştur. Bu görüş ve anlayış içinde iç ve dış ticaret sistemimizi tetkik ettiğimizde;

1. İktisadi gelişme ve kalkınmamızın ancak kesif bir ihracatla mümkün ve payidar olabileceği kanisiyle ihracatımızın geliştirilmesi ve teşviki için bu çabalarımızı engelleyen formalite ve tatbikat kaldırılmalı, bu işin ihracatını finansmanı ile kabil olabileceği esas alınmalıdır.

2. İhracatımızı finanse edecek malî müessese ile ham madde yerine yarı mamul ve mamul ihracını kolaylaştıracak, uzun vâdeli krediler verecek ihtisas müesseseleri bir an önce kurulmalıdır.

3. İthalatımız da, mümkün merteye liberasyona yönelmelidir.

4. İthalâta, rekabetten faydalanarak çok taraflı ticarete gidilmelidir.

5. İstihsalâtımızı artıracak yatırımlarda kullanılacak malzemenin ithalinde Gümrük resimlerinde indirme yapılmalıdır.

6. İthalâta tahdidedici tesirleri görülen tedbirler mutlaka kaldırılmalıdır.

7. Kota sistemiyle yapılan ithalât hacminin, sanayi ve ticaretin ihtiyaçlarını karşılayacak ve müstakar bir çalışma temin edecek miktarda tesbit edilmesi lâzımdır.

8. Sanayicilerimizi ve ithalâtçılarımızı sıkacak ve ithalâtımızı güçleştirecek tedbir ve formalitelere yer verilmemelidir.

Hülâsa olarak: İthalâtımızı, kalkınmamızın ve sanayimizin gelişme seyrini süratlendirecek ve kolaylaştıracak şekilde tertiplenmemesi sebepleridir ki, ihracat ve ithalâtımızda istenilen hedefe ulaşamamıştır.

Dış ticaretimizin gelişmesini her şeyden evvel, işin asıl sahibi olan tacirlerimizin, mallarımızı en iyi şartlarla satmak ve ithalâtı da memlekete en uygun şekilde yapmak için, ticaret anlaşmalarında:

- 1. Klering sistemine dayanan mübadele hacminin genişletilmemesini,*
- 2. Anlaşmalarda serbest dövizle mübadeleye yer verilmesini,*
- 3. İthalâta bünye değişikliği yapılmasını,*
- 4. Özel sektörün müzakerelere eşit haklarla iştirak ettirilmesine önemle yer verilmesini, zaruri görmekteyiz.*

Muhterem arkadaşlarım; iç ticaret mevzuunda yapılacak çalışmalar, ticaretimizin müstahsıl ve müstahlikin ihtiyaç ve arzularına zaman, mekân ve imkân bakımından en iyi şekilde cevap vermesi, memleketimizde özel teşebbüs ve serbest rekabete dayanan ticaret sisteminin tam mânasıyla vücut bulması ana prensipleri üzerinde teksif edilmelidir.

Muhterem arkadaşlarım; iktisadi kalkınmamızın temelini sağlam para teşkil eder. Bu yönden, paramızın değerini korumak maksadına mâtuf olarak alınan tedbirlerin, titizlikle tatbik edilmesi suretiyle iç tasarrufların emniyetle gerçekleşmesine ve yabancı sermayenin memleketimize girmesine imkân verilmelidir.

Para ve kredi politikamızın asıl hedefi; paramızın iç ve dış değerine hâlel getirmeden iktisadi faaliyetlerimizi süratlendirmek, istihsal ve istihlâke, artışı sağlamak olmalıdır. Bu bakımdan :

Merkez Bankası kredilerinin, iktisadi faaliyetleri süratlendirecek finansmanlara tahsisi ve bu kredilerin Devlet sektörü ve özel sektör arasında tevziinde sadece, iktisadi icapların nazarı itibara alınması ve hususi sektöre açılan kredilerin de istihsalı, ihracatı artırıcı, iç ticareti hızlandırıcı bir politika takibini uygun görmekteyiz.

Plân hedeflerine ulaşabilmemiz için de :

- 1. İç piyasada artırılan bir istihsale rağmen, fiyat ve kalite istikrarının muhafazası,*
- 2. Müstahsılın, dış pazarın fiyat seviyelerine uyabilecek, maliyet esasına intibak edebilmesini temin edecek, fazla, ucuz ve pazar bulacak malların istihsalini, kooperatifçiliğe ve standarizasyona teşvik ve temin etmek gerekmektedir.*

Muhterem arkadaşlarım, millî ve hususi bankaların her türlü kredi, faaliyet ve hizmetlerinin millî ekonomi ihtiyaçlarına muvazi ve uygun bir şekilde tanzim ve yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu meyanda :

Ticaret erbabının çektiği kredi sıkıntısı ve faiz fazlalığı şikâyetlerinin de bertaraf edilmesi en samimî temennimizdir.

Bankaların kanunların boşluklarından istifade ederek şu ve bu nam altında aldıkları faiz ve masraflar tutarının % 20 ye kadar çıkması, ticaret erbabının işinde inkişafını sağlamaktan ziyade, onları iktisaden yıpratmakta, ticaret ahlâkını bozmakta, özel teşebbüsün inkişafını baltalamakta ve bu tarz davranışlar da millî iş hayatımızı istikrarsızlığa ve yoksulluğa sürüklemektedir.

Esnaf ve küçük sanat erbabının kalkınmasında çok büyük hissesi bulunan ve bugüne kadar gördüğü hizmet ile iftihar ettiğimiz T. Halk Bankasının, maalesef kaynakları kifayetsizdir.

Bu bankanın bir an önce kaynaklarının yeter hale getirilmesi için hükümetçe lâzımgelen tedbirlerin alınması en samimî dileğimizdir.

Esnaf ve küçük sanat erbabını finanse etmek ve bilhassa sanayimizin temeli olan küçük sanatları geliştirmek gayesine mâtufluk olarak kurulan Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin kefaleti ile Halk Bankasından alınan kredilere tahmil edilen % 9 faizin masraflarla birlikte % 14 le esnafa intikal ettiği, nazara alınarak, Merkez Bankasınca Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin kredi ihtiyaçları tesbit edilmeli ve bu maksat için Halk Bankasına verilen kredinin reeskont failinin indirilmesi ve bu

suretle Halk Bankasından alınacak kredi faizlerinin % 6 yı geçmemesinin sağlanması çareleri bulunmalıdır.

Aziz milletvekilleri, memleket iktisadiyatında mühim bir rolü bulunan ve fakat yüksek para maliyeti ve bir tevdiat bankası hüviyeti ile çalışan ve 1 527 926 978 T.L. sı tutarındaki kısa vadeli zirai kredilere ancak 303 158 623 lira tahsis edebilen T. C. Ziraat Bankasının bugünkü durumunun ıslahını hem ekonomimiz ve hem de plân hedeflerine ulaşabilmemiz için zaruri görmekteyiz. Bu maksatla akla gelen ön tedbirler şunlar olabilir.

1. Kanun hükümlerine göre, Bankaya tediyesi lâzımgelen sermaye hisseleri ödenmelidir.

2. Hazineye devredilen senet bedellerinden müterakim alacakları karşılıyacak tahsisat bütçeye konulmalıdır.

3. Tarım satış kooperatif ve birliklerinin kredi talepleri Merkez Bankasınca, bankanın aracılığının tahmil edeceği masraftan sarfınazar edilmek suretiyle reeskontla karşılanmalı ve reeskont kredisi vâdeleri, birliklerin kampanyalarına göre ayarlanmalıdır. Ziraat Bankasınca Tarım satış kooperatifleri birliklerinden alınan ekspertiz ücretleri ve teminat mektubu faizlerinin de birliklerin taşıyabilecekleri bir seviyede tesbit edilmelidir.

4. Çiftçi tasarruflarının mevduat olarak toplanmasını temin edecek olan Tarım kredi kooperatiflerinin tevdiat kabullerini mümkün kılan tasarı bir an önce kanunlaştırılmalıdır.

5. 1964 çalışma ve plâsman programında tesbit edilen esaslar siyasi müdahalelerle tebdil edilmemelidir.

6. Bankanın öz kaynakları takviye edilmeden bankaya toprak reformunun yükü tahmil edilmemelidir.

7. Bankanın kâr getirmeyen iştigal veya mevzuu dışındaki iştirakleri tasfiye edilmelidir.

8. Sermaye tezyidi cihetine mutlaka gidilmelidir.

Bu meyanda:

Ziraat Bankasınca zirai müstahsıllar için Kayseri, Hasanoğlan, Ürgüp ve Avanos'ta yapılan ve üç yıldır ihtiyaç sahibi müstahsıllara fiyat fazlalığı yüzünden teslim edilemeyen çiftçi evlerinin günün şartlarına ve maliyet esasına uygun olarak fiyatları tesbit edilmeli ve bunlar biran evvel sahiplerine veya tâliplerine intikal ettirilmelidir. Bu intikal işinin her ne sebeple olursa olsun geciktirilmesi vatandaş vicdanında affedilmeyen bir suç olarak telâkki edilmektedir.

Çok muhterem ve aziz milletvekilleri; her millî mevzu ve meselemiz gibi, iktisaden kalkınmamızın sırrını: Milletçe elele vererek, her ferdin günlük iş gücünden bir saatini millî kalkınmamıza hasrettiği ve buna inandığımız taktirde çözebileceğimize kaani bulunmaktayız.

En samimî temennimiz, 1964 yılı bütçe tatbikatında Sayın Bakanın Hükümet nezdindeki müşavirlik ve icra vazifesini günün ve siyasetin icabatı ile değiştirmekten ziyade, iç ve dış pazarda muhtac olduğumuz istikrar içinde yürütmeye mufaffak olmasıdır. Ulu Tanrının hepimize yardımcı olmasını niyaz eder Millet Partisi Meclis Grubu adına Âli Meclisin çok muhterem üyelerini ve bakanlık mensuplarını hürmetle selamlarım. (Alkışlar)²⁴³.

İmar ve İskân Bakanlığı 1964 yılı bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, çok âziz milletvekilleri,

Millet Partisi Meclis Grubu olarak, İmar ve İskân Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüş ve temennilerimizi arz ederken, bütçenin imar ve iskân politikamız bakımından memleketimize faydalı ve uğurlu olmasını dileriz.

²⁴³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 61. Birleşim, 24. 2. 1964, 743-746.

Muhterem arkadaşlar;

Köyde ve kentte her ailenin sıhhi bir yuvaya sahibolmasını, imar ve iskân bahsinde her şeyden evvel kadastro ve tapulama işlerine hız vermeyi ve süratle neticeye ulaşmayı, topraklandırma ve iskân teşebbüs ve gayretlerine memleketin realite ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasını bu hususlardaki mevzuatın yeniden elden geçirilmesini ve aralarında tam bir ahenk sağlanmasını Millet Partisi Meclis Grubu olarak zaruri görmekte ve

Türkiye'nin muayyen bölgelere ayrılarak iskân, mesken ve köy kalkınma işlerinin program ve plânlar çerçevesi içinde ele alınmasında fayda mülâhaza etmekteyiz.

Muhterem milletvekilleri :

Henüz altı yaşını idrak eden ve fakat bugüne kadar Yüce Meclisçe verilen imkânlar nisbetinde küçümsenmiyecek derecede büyük hizmetler ifa eden İmar ve İskân Bakanlığının kuruluş kanunlarına göre vazifeleri özetlenirse :

Yurdumuzun bölge, şehir, kasaba ve köylerinin harita ve imar plânlarını hazırlaması veya hazırlatması,

İmar için her türlü tedbirleri alması ve bunların uygulanmasını sağlaması,

Memleketimizin yapısına uygun mesken politikası esaslarını tesbit etmesi ve uygulanmasını sağlaması,

Gerekli ve faydalı yapı malzemesini sağlayacak tedbirleri alması,

Bölge plânları için, diğer bakanlıklarla koordinasyonu sağlamak suretiyle etütler yaparak ve gereken kanuni ve idari tedbirleri birlikte alması.

Her türlü âfetlerden önce ve sonra gerekli tedbirleri alması.

Yurt içinde özel kanunlarına göre yerlerinin değiştirilmesine lüzum ve zaruret görülen vatandaşların ve yabancı memleketlerden gelecek göçmen ve mültecilerin

yerleştirilmesini sağlaması ve bunlara ait bütün işlerin en iyi şekilde yerine getirilmesi için lüzumlu etüt ve araştırmaları yapması.

Çok zengin kaynaklara sahip bulunan ve fakat bunları değerlendirmekten mahrum ve yoksun olmamız yüzünden birçok köy, kasaba ve şehirlerimiz, imar, yol, su, kanalizasyon, elektrik ve benzerleri gibi mme hizmetleri yönünden ve Beş Yıllık Kalkınma Plânı uyarınca yürütülmesi öngörülen bu işler, önem derecesine göre ağır ve sorumlu br hizmet teşkil etmektedir.

Bu çalışmaların koordinasyonu da, İmar ve İşkn Bakanlığına verilen önemli hizmetlerden biri bulunmaktadır.

Bu yönlerden tetkik ettiğimiz İmar ve İşkn Bakanlığı bütçesi, 1963 yılı bütçesine nazaran :

1. Cari harcamalarda, 363 602 lira fazlalıkla 7 291 000 T. L.
2. Yatırım harcamalarında, 10 980 500 lira fazlalıkla 84 076 000 T. L.
3. Sermaye teşkili ve transfer harcamalarında; 359 400 lira fazlalıkla 447 002 lira olmak üzere 11 703 502 liralık bir artışla cem'an 91 814 002 liradır.
4. Toprak ve İşkn İşleri Genel Müdürlüğü bütçesi ise genel olarak 484 827 lira noksanlıkla 45 040 173 liradan ibarettir.

Bütçeye konan ödenekle bu bakanlığa ait sıraladığımız hizmetlerin ve 5 yıllık plân tatbikatının ve bu suretle de memleketimizin muhtacolduğu refah ve kalkınmanın, bu anlayış ve davranışlarla mümkün olamayacağını, acı da olsa ifade etmek mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Vatandaş işlerinin öncelik ve kolaylıkla görülebilmesini ve kalkınmamızı temin edecek nitelikte bulunan, bina kiralari ve Konut kanunu tasarilari ile Bakanlık Kuruluş, fetler, T. Emlâk Kredi Bankası, İller Bankası kanunlarının değiştirilmesine ve Türk Yapı Araştırma Enstitüsü, Arsa Ofisi kurulmasına dair

kanun tasarılarının, biran önce memleket realitelerine göre hazırlanıp kanunlaşmasını,

Memleketin muhtelif bölgelerinin hususiyet ve iklim şartları göz önünde tutularak, inşaatta kullanılacak her türlü yapı malzemelerinin en uygun ve ucuzlarının tesbitine ihtiyaç bulunduğu, koordine bir çalışmanın temini yönünden, imar ve iskân işleri ile yakından alâkası olan Tapu Kadastro Umum Müdürlüğünün bu bakanlığa bağlanması lüzumunu, köyde, küçük ve büyük şehirlerde başı boş inşaata son vererek, belirli plânlar içinde hareket edilmesini ve bilhassa şehirlerde arazi ve arsa spekülasyonlarını önleyici tedbirlerin alınmasını ve böylece Belediyelere yüklenen büyük külfetlerin de bertaraf edilmesini, zaruri görmekteyiz. Beş yıllık kalkınma plâni, gecekonduların tasviyesini ve yeniden gecekonduyu yapımını önlemek üzere gerekli yatırım miktarını derpiş ettiği halde, bu meselenin halli için bütçeye konan ödeneğin çok düşük olması, yatırım fonksiyonunu kaybeden ve dolayısıyla bu yükü taşıyamayacağı aşikâr olan İşçi Sigortaları ve T. Emlâk Kredi Bankasınca finansmanın istenmesi, Cemiyetimizin, temelini teşkil eden insan unsuruna ve ilk nüvesi olan aileye, gereken önem ve değerin verilmediği, kalkınmamızın arzulan şekilde tahakkuk edemeyeceğinin bâriz bir delilidir. Bu ise, Hükümetin gecekonduyu ve mesken politikasını hafife alması demektir.

Kalkınma plânının, yeniden gecekonduyu yapımının önleneneğini, gecekonduya geçişi önlemek için, ucuz arsa ve bol kredi sağlanacağını, Halk konutu yapımının artırılacağını, yurtdaşların, kendi evini yapana yardım yolu ile destekleneceğini belirten bu katî hükmünü, Hükümet yerine getiremediğine göre, hiç olmazsa gecekondularda oturanların, zamanla plân dâhilinde yapılmış meskenlere kavuşturuluncaya kadar mümkün olan, yol, elektrik ve su gibi kamu hizmetlerinden faydalandırılmasını istemeye adalet ölçümüzün şart olan icaplarından sayıyoruz.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde, gecekonduyu sahalarının, biran önce imar durumlarına ait parselasyonları yapılmalı uzun vadeli ve az faizli krediler sağlamak suretiyle, buralarda yaşama bahtsızlığına uğrıyan vatandaşlarımızı artık, medeniyetin nimetlerinden faydalandırma yolları bulunmalıdır.

Aziz Milletvekilleri,

1964 yılı bütçe tatbikatı ile, 100 hanelik iki köy yapımı giderleri için 4 000 000 liralık ödeneği konmasını, köylerimize gösterilen gerekli alâkanın bir başlangıcı sayıyoruz. Temennimiz, büyük şehirlerimize verilen önem ve öncelik kadar, köylerimizin de imarı en önde mütalâa edilsin. Bu bakımdan yıllardır değişmez kaderleri ile başbaşa bırakılan Anadolu'muzun, kasaba ve köylerinin imarı üzerine eğilmeli ve kendi imkânları ile çok büyük işler başaracağına, tatbikatta şahid olduğum köylerin, ilk iş olarak hiç olmazsa imar haritaları yapılmalı ve o köyde tatbik edilmesi uygun görülen konut, ahır ve samanlık plânları ilgili muhtarlıklara verilmeli ve idare amirlerince mutlaka bunların tatbiki istenmelidir. Diğer yünden her köyde kendi kendini yetiştirmiş bulunan yapı ustaları için il ve ilçelerde bu plânların tatbikini öğretici kurslar açmalı ve bu suretle yarının mâmur Türkiye'sini meydana getirecek elemanların yetiştirilmesi yolları bulunmalıdır.

Muhterem arkadaşlar,

Köyde ve kentte her ailenin sıhhi bir yuvaya sabibolmasını samimî olarak istiyorsak bunun tek çıkar yolunun; tatbikatta, çok büyük mahzurları görülen, ödeme gücünü zorlaştıran ve imar bakımından kalkınmamızı baltalayan 20 yıl gibi kısa vadeli ve % 7 faizli kredilerin 40 yıla çıkarılması ve faiz hadlerinin de % 2 den fazla olmaması veya her bölgenin hususiyetine ve kazanç durumuna göre borç taksitlerinin normal kira miktarında ödiyebilme çarelerinin bulunması ile mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Bugünkü şartlar, imkân ve davranışların ifadesi olan bütçe tatbikatı ile imar ve iskân işlerimizin halledilebileceğini mümkün görmemekteyiz.

Bu hizmetlerin yalnız bütçe ile ayrılacak çok cüzi tahsisatlarla halledilmesi hayalinden ve anlayışından artık vazgeçilmelidir. Bu maksatla:

İmar ve iskân işlerimizin biran önce halledilmesini temin edecek usul ve imkânlar bulunmalı ve bilhassa bir konut yapımı fonu ihdas edilmelidir. Bu fonun kaynakları arasında, vatandaşlara tahmil edilecek tasarruf yatırımı en önde mütalâa edilmelidir. Bu fona imkânları nisbetinde 5 milyon vatandaşın ayda vasatı 20 lira

gibi cüzi bir tasarrufla iştirak etmesi yılda 1 200 000 liralık bir yatırım sağlar ve bunun iş hayatımızda, memleket imarı ve sorumluluğunda mânası çok büyük olur.

Bu fonun verimli hale getirilmesi için tasarruf ve iştirak kanuni bir vecibe olarak vatandaşlara tahmil edilmelidir.

Çok muhterem arkadaşlar,

Afetlere ait görevleri daha reel bir tarzda yürütebilmek ve vatandaşlar lehine daha büyük imkânlar sağlamak için mer'i Âfetler Kanunu yeniden gözden geçirilmelidir.

Eski yıllarda vukubulan ve kararnameleri alınmış olan yardımların, malî imkânsızlıkla yapılmadığına mütedair sebepler artık ortadan kaldırılmalı 150 milyonluk ihtiyaca onda bir nisbetinden daha az ödenek koymak gibi üzücü hareketlerden sakınmalıdır.

Bugüne kadar vukubulan çeşitli âfetler için 1964 yılı bütçesine 6 213 aileye, tahminen 80 000 000 liralık mesken yardımı yapılması iktiza ederken, cüzi bir ödenek konması Hükümetçe bu meseleye ne kadar önem verildiğinin bir delili sayılabilir. Bu tarzdaki ve mesuliyet duygusundan azade davranışların, âfete uğriyan ve başını sokacak bir yuvası kalmıyan vatandaşlar ilâhi kadere boyun eğmekte, kimi öldükten sonra yardım için mezarında aranmakta, kimisi de ümidini keserek Hükümete olan itimadını kaybetmektedir. Hükümetin bu tarz davranışlarını asla tasvibetmemekteyiz.

Âcil yardımlarda, vatandaşlar evlerine kavuşuncaya kadar ihtiyaçlarını karşılamak maksadı ile Kızılay'dan çadır gönderilmek yerine, barakalar inşa edilmek gayesiyle bütçeye, 3 000 000 liralık ödeneğin konmasından sevinç duymaktayız.

Vatandaşların iç iskânını teminen yeniden bina yapmakla birlikte diğer devlet sektörlerince mer'i kanunlarına uyararak yapılmış olan ve ihtiyaca elverişli binaların, vatandaşların biran önce iskânlarını temin maksadı ile bu teşekküllerden satın alınmalı ve buna ait kanuni mevzuat yeniden düzenlenmelidir. Bu meyanda:

T. C. Ziraat Bankasınca, Ürgüp'te ve Avanos'ta tabii âfete mâruz bulunan bağcı müstahsıllar için yaptırılan evlerin, tabii âfet dolayısıyla iskâna tabi tutulan ve tutulacak olan ailelerin iskânını biran önce temin maksadı ile bu bankadan devralınmalı ve yapılmış olan bu evlerin şu veya bu sebeplerle boş bırakılarak harabolmasın önüne geçilmelidir.

Çok muhterem milletvekilleri,

İmar ve iskân Bakanlığına bağlı bulunan şehir ve kasabalarımızın imarında, çok kısır imkânlarına rağmen, örnek bir müessese olarak, her türlü feragat ve fedakârlıklarını esirgemedен çalıştığına, eski bir belediye reisi olarak şahidolduğum İller Bankasının, çok mümtaz vazifelilerini bu kutsal kürsüden selâmlamakla ve riyadan âri teşekkürlerimi sunmakla bahtiyarım.

Aziz arkadaşlarım,

Örnek çalışmasını tavsif ettiğim her yıl biraz daha artan köy, il özel idareleri ve belediyelerin çeşitli hizmetlerinin karşılanmasında, malî ve teknik bakımdan yardımcı olan İller Bankasının bu görevlerini kalkınma plânı hedef ve isteğine göre yapabilmesini ancak, malî imkânlarının artırılması ile mümkün görmekteyiz. Bu yönden, İller Bankası sermayesinin tezyidini sağlayacak kanun tasarısının bir an önce kanunlaşmasını ve Yüksek Meclisin kararları ile kabul edilen hibenin Maliye Vekâletince zamanında ve noksansız olarak bu müesseseye verilmesinin, en azından Âli Meclise bir hürmet olduğunu, hatırlatmak isterim.

Bütçenin tetkikinde, İller Bankasının 1964 yılı finansman ihtiyacı 321 371 000 liraya bâliğ olmaktadır. Bu meblâğın, 206 000 000 lirası bankanın öz kaynaklarından ancak karşılanabileceği, bu duruma göre finansman açığının 115 371 000 lira olacağı müşahede edilmiştir. Bu açığın, Âli Meclisçe kabul edilen, borçlanma gücünü yitirmiş ve mahallî idarelerin daha önce başlamış tesisleri ile bu durumda olan mahallî idarelerin bu yıl yeniden programa alınan enerji ve turizm tesisleri için genel bütçeden ve diğer finansman müesseselerinden karşılanıp karşılanmayacağını Sayın Bakandan izahını istirham edeceğiz.

Muhterem arkadaşlar,

T. Emlâk Kredi Bankasının yurt çapında yaptığı büyük imar vazifesini, son senelerde, Devletçe finanse edilemediği ve kaynakları artırılamadığı için, plân hedeflerinin tâyin ettiği mânada yapamamıştır. Bu bankanın, öz kaynaklarının artırılması çareleri aranmalı ve Merkez Bankası nezdinde mevcudolan ve fakat 4 Ağustos 1958 kararları ile tenkis edilen imkânlarının eski seviyeye yükseltilmesi en halisane temennimizdir.

Aziz milletvekilleri,

En samimî temennimiz 1964 yılı bütçe tatbikatında Sayın Bakanın ve Bakanlığa bağlı müesseselerin muvaffak olmasıdır,

Billet Partisi Meclis Grubu adına, Ulu Tanrı 'nın hepimize yardımcı olmasını niyaz eder, Yüce Meclisin çok muhterem üyelerini ve Bakanlık mensuplarını hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)²⁴⁴.

Gider Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler ilâve edilmesine dair kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret, Tarım, Sanayi, İşleri ve Plan komisyonlarından seçilen 4'er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Aziz Başkan, çok kıymetli arkadaşlarım; evvelâ maddede derpiş edilen Türkiye Halk Bankasınca esnaf ve kefalet kooperatiflerine verilen krediden muafiyet tanınmasından dolayı Hükümete teşekkür ederim. Ancak, kooperatiflerin Damga Resmi ve harclardan da muaf olması zaruretinin bulunduğunu da arz etmek isterim. Sayın Maliye Vekilinden bu hususta Harçlar Kanununda esas meselenin düşünülüp düşünülmediğini açıklamalarını bilhassa kendilerinden istirham ediyorum.

Bir kooperatifçi olarak şunu belirtmek isterim ki, yıllar yılı esnafa verdiğimiz, Halk Bankasından alınan yüzde 9, ondan sonra da alınan yüzde 20 faiz üzerinden muamele vergileri vatandaşı bizar etmekte idi ve haddizatında küçük sanat erbabını

²⁴⁴ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, 1. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 65. Birleşim, 28. 2. 1964, 329-331.

inkıŖaftan ziyade onu durdurucu bir hüküm olduğu için bir kooperatifçi ve el'an da Ürgüp Esnaf ve Kefalet Kooperatifi Başkanı olmam sıfatıyla tekrar Ŗkranlarını arz eder, esnafa verilecek kredilerin kısılmasının ve fedakârlık yapılmasının sonucu olarak Türkiye'mizde esnaf ve küçük sanatın gelişmesinde büyük rol oynayacağına kaaniim. Ticaret Bakanlığı Bütçesinde konuŐtuėum veçhile, bu yüzde 9, zirai kredilerde olduğu gibi, tesis kredilerinde olduğu gibi, yüzde 9 dan yüzde 6 ya inme çarelerinin Hükümetçe bulunmasını tekrar istirham eder, hepinizi hürmetle selmlarım²⁴⁵.

Kanun tasarısı ve tekliflerinin aynı önem ve derecede olmalarına rağmen, Artırma, Eksiltme ve ihale Kanununun 66. maddesinin değiştirilmesine dair olarak verdiği teklifin komisyonda gerekli Ŗekilde ele alınmadığına dair konuşması (2/634):

Muhterem Başkan, çok aziz arkadaşlarım, li Meclise sunuln 7.1.1964 Salı günü 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifim Maliye Komisyonuna sevk edilmişti. Maliye Komisyonunda İsmet Sezgin ve Manisa Milletvekili Süleyman ağlar Beyefendinin de 2490 sayılı Kanunda bâzı değişiklik teklifleri vardı. Sırası gelince bu tekliflerimizin görüŐülmesi icabederken, Hükümetin, Devlet İhale kanunu tasarısı Maliye Komisyonuna geldi. Maliye Komisyonu bu tasarı ve tekliflerimizi birleŐtirerek müzakeresini yaptı ve netice itibariyle raporunun başında da ifade ettiğim ve sizlere de okuduğum üzere (Yüksek Başkanlığa; Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 10.6.1963 tarihinde kararlaŐtırılan Devlet İhale kanunu tasarısı ile Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve Manisa Milletvekili Süleyman ağlar'ın, 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 7 nci maddesinin (D) bendinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tekliflerinin birleştirilerek, komisyonumuzla, ilgili bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi) denmesine rağmen, Bütçe ve Plân Komisyonu bendenizin ve diğer arkadaşlarımızın tekliflerini hiçe sayarak, yalnız Devlet İhale Kanununu bastırıp komisyona sunmuŐtur. Bizim ne

²⁴⁵ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, 1. Dönem, 29. Cilt, 3. Toplantı, 91. Birleşim, 15. 4. 1964, 631-632.

teklifimiz ve ne de gerekçemizden hiçbir şey yok. Bendenize de Komisyonun tolandığı tarih bildirilmemiştir.

Anayasanın 91 nci maddesi, İçtüzük hükümleri bunu âmir iken, her nasılsa bu yapılmamıştır. Dün tesadüfen Bütçe Komisyonuna vardığımda buna muttali oldum. Sayın Başkandan söz istedim. Kendileri, kanun teklifçisi olmam hasebiyle, izah etmem dolayısıyla söz verdiler. Dedim ki, usule mütaallik bu mevzuda şu kanun konuşulamaz. Sebebi, benim teklifim ve muhterem arkadaşlarımın bu hususa ait diğer teklifleri bu tasarıda yer almamıştır. Tasarı da «Devlet İhale Kanunu tasarısı» diye geçmiştir. Maliye Komisyonunun Başkanlığı altında Plân Komisyonu ilgililerince - Yüksek Başkanı tenzih ederim, dedim - Maliye Komisyonu ilgililerince, müdürlüğünce, memurlarınca bunun yapılması iktiza eder. Her nasılsa unutulmuş. Ama bunun bastırılarak tekrar muhterem arkadaşlarımıza sunulması gerekir. Aksi takdirde iddia makamının iddiası üzerine dâvacı ve dâvalının hiçbir kelimesi bulunmadan Yüksek Komisyon hükmünü vermiş sayılırdı, dedik.

Kendilerinin ifade ettiği gibi dediler ki, «Bu doğrudur, maddelere geçtiğimizde sizinkileri tezekkür ederiz, edilecek.» Deriz ki, bu tasarı komisyona sunulmuş, madde mevzu değil. Bizim teklifimizle birleştirilmiş. Maliye Komisyonu 69 ncu ve 72 nci maddelerde bizim ismimizden bahsetmiş. Binaenaleyh, bu teklifimizin birleşerek Âli komisyona sunulması iktiza ederdi, dedik ve bir netice alamadık. Bu bakımdan Yüksek Meclisin huzurunda Muhterem Başkanlığa arz ediyorum; bu kanunsuz ve benim hakkımı çiğniyen yolsuz muameleyi durdursun, milletvekili teklifinin, Hükümet tasarısının aynı mealde olduğunu lütfen ilgili memuruna, müdürüne anlatsın ve suç işliyenler hakkında benim milletvekilliği hakkımı bilerek, bilmiyerek gasbeden kişiler hakkında da lütfen kovuşturma yapsın. Hürmetlerimle²⁴⁶.

²⁴⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 33. Cilt, 3. Toplantı, 17. Birleşim, 3. 12. 1964, 647.

3.3.2.2. Teklifleri

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 13 Arkadaşının Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun hakkında (2/245) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 13 arkadaşının, Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifi (2/245) (Ticaret, İçişleri, Maliye ve Bütçe komisyonlarına)²⁴⁷.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 169 Arkadaşının Milli Eğitim Vergisi Kanunu teklifi (2/246):

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 169 arkadaşının, Millî Eğitim Vergisi Kanunu teklifi (2/246) (Millî Eğitim, Gümrük ve Tekel, Ticaret, Ulaştırma, Sanayi, Basın - Yayın ve Turizm, Maliye ve Bütçe komisyonlarına.)²⁴⁸.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 Arkadaşının İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun muaddel 20. maddesine bir bent eklenmesi hakkında (2/274) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 arkadaşının, İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun muaddel 20 nci maddesine bir bent eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/274) (Çalışma, Maliye ve Bütçe komisyonlarına)²⁴⁹.

²⁴⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 88. Birleşim, 11. 5. 1962, 286.

²⁴⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 88. Birleşim, 11. 5. 1962, 286.

²⁴⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 104. Birleşim, 20. 6. 1962, 5.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 Arkadaşının İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun muaddel 20. maddesine bir bend eklenmesi hakkında (2/274,3/452) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 arkadaşının, İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun muaddel 20 nci maddesine bir bent eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin Hükümetçe hazırlanmakta olan «Emlâk alım kanunu tasarısı» ile birlikte, nazara alınmak üzere tehirine dair Maliye Komisyonu raporu (2/274, 3/452)

BAŞKAN - Raporu okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 arkadaşının, Millet Meclisi Başkanlığına verilip Çalışma Komisyonundan muhavvel 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun 14.8.1961 tarih ve 344 sayılı Kanunla muaddel 20 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ilgili Hükümet temsilcilerinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü.

Bu kanun teklifinin Hükümetçe hazırlanmakta olan «Emlâk alım kanunu tasarısı» ile birlikte nazara alınmak üzere tehirine ve keyfiyetin Başkanlığa bilgi sunulmasına karar verildi.

Bilginize sunulmuştur²⁵⁰.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 Arkadaşının İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun muaddel 20. maddesine bir bend eklenmesi hakkında (2/274,3/452) verdiği teklif:

Emlâk Alım Vergisi kanunu tasarısı ile Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 16 arkadaşının İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun 20 nci maddesine bir bent

²⁵⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 10. Cilt, 2. Toplantı, 22. Birleşim, 26. 12. 1962, 453.

eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (1/372, 2/274) (Gündeme) (S. Sayısı : 61) [Dağıtma tarihi : 6 . 2 . 1963]²⁵¹.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 13 Arkadaşının Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifi (2/245):

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 13 arkadaşının, Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifi ve Ticaret, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/245) (Gündeme) (S. Sayısı : 331) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1963]²⁵²

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 13 arkadaşının, Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan 5652 ve 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifi ve Ticaret, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/245) (S. Sayısı: 331)²⁵³.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 169 Arkadaşının Milli Eğitim Vergisi kanunu teklifi:

Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, Millî Eğitimi kalkındırma kanunu teklifi ile Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu ve 169 arkadaşının, Millî Eğitim Vergisi kanunu teklifinin havale edilmiş olduğu Millî Eğitim, Gümrük ve Tekel, Ticaret, İçişleri, Ulaştırma, Sanayi, Basın - Yayın ve Turizm, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilecek 2 şer üyeden müteşekkil Geçici bir komisyonda görüşülmesine dair Millî Eğitim Komisyonu Başkanlığı tezkeresi. (2/218, 2/246, 3/662)²⁵⁴.

²⁵¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 42. Birleşim, 7. 2. 1963, 585.

²⁵² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 111. Birleşim, 9. 7. 1963, 323.

²⁵³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 131. Birleşim, 5. 9. 1963, 28.

²⁵⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 116. Birleşim, 16. 7. 1963, 584.

2490 sayılı artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66. maddesinin değiştirilmesine dair (2/634) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/634) (Maliye ve Plân komisyonlarına.)²⁵⁵.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu ve 12 Arkadaşının İktisadi Devlet Teşekkülleri ile müesseseleri iştirakler hakkındaki 12.3.1964 tarih ve 440 sayılı kanuna bir geçici madde eklenmesine dair (2/722) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu ve 12 arkadaşının, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile müesseseleri iştirakler hakkındaki 12 .3 . 1964 tarih ve 440 sayılı Kanuna bir geçici madde eklenmesine dair kanun teklifi (2/722) (Ticaret ve Plân komisyonlarına)²⁵⁶.

1.7.1964 tarih ve 488 Sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 Sayılı tablosunun V. bölümünün 118. fıkrasının değiştirilmesine dair (2/803) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 1.7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi. (2/803) (Ticaret, Maliye ve Plân komisyonlarına)²⁵⁷.

1.7.1964 tarih ve 488 Sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 Sayılı tablosunun V. bölümünün 118. fıkrasının değiştirilmesine dair (2/803) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 1 .7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/803) (S. Sayısı: 934)²⁵⁸.

²⁵⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 27. Birleşim, 7. 1. 1964, 246.

²⁵⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 30. Cilt, 3. Toplantı, 104. Birleşim, 15. 5. 1964, 493.

²⁵⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 49. Birleşim, 2. 2. 1965, 349.

²⁵⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 39. Cilt, 4. Toplantı, 101. Birleşim, 11. 5. 1965, 7.

3.3.2.3. Üyelerle İlgili İşler / Yasama Dokunulmazlığı

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığı (3/47) hakkındaki tezkeresi:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/47) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)²⁵⁹

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/47) (Gündeme) (S. Sayısı: 94) [Dağıtma tarihi: 28.4.1962]²⁶⁰.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/65) (Gündeme) (S. Sayısı : 108) [Dağıtma tarihi : 28 . 4 . 1962]²⁶¹.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığı (3/65) hakkındaki tezkeresi:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/65) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)²⁶².

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/65) (Gündeme) (S. Sayısı : 108) [Dağıtma tarihi : 28 . 4 . 1962]²⁶³.

²⁵⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 1. Cilt, 1. Toplantı, 27. Birleşim, 27. 12. 1961, 408.

²⁶⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 82. Birleşim, 30. 4. 1962, 43.

²⁶¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 82. Birleşim, 30. 4. 1962, 44.

²⁶² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 1. Cilt, 1. Toplantı, 32. Birleşim, 12. 1. 1962, 659.

²⁶³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 82. Birleşim, 30. 4. 1962, 44.

3.3.2.4. Üyelerle İlgili İşler / İzin

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'na izin verilmesi (3/67) hakkındaki tezkeresi:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'na izin verilmesi hakkında Başkanlık tezkeresi (3/67)

Genel Kurula

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu' nun, mâzeretine binaen 15 .1.1962 tarihinden itibaren 15 gün izinli sayılması Başkanlık Divanının 12 .1.1962 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Millet Meclisi Başkanı Fuad Sirmen

BAŞKAN - Oyunuza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir²⁶⁴.

3.3.2.5. Yazılı Soru Önergesi

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun, mahallî seçimler dolayısıyla, partilerin teşkilât durumları hakkındaki yazılı soru önergesi ve İçişleri Bakan Vekili Vefik Pirinçcioğlu'nun yazılı cevabı (7/368):

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun, mahallî seçimler dolayısıyla, partilerin teşkilât durumları hakkındaki yazılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/368)²⁶⁵.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoglu'nun, mahallî seçimler dolayısıyla, partilerin teşkilât durumları hakkındaki yazılı soru önergesi ve İçişleri Bakan Vekili Vefik Pirinçcioğlu' nun yazılı cevabı (7/368)

²⁶⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 1. Cilt, 1. Toplantı, 32. Birleşim, 12. 1. 1962, 660.

²⁶⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 139. Birleşim, 18. 9. 1963, 400.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın, İçişleri Bakanınca yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygı ile arz ve rica ederim.

Nevşehir

Milletvekili

Ali Baran Numanoğlu

1. Mahallî seçimler dolayısıyla, partilerin teşkilât durumları hakkında Yüksek Seçim Kuruluna, İçişleri Bakanlığınca verilen ilk bilginin tarihi ve metni nedir?

Bu tarihte C. H. P., A. P., O. K. M. P. ve Y. T. P. nin hangi il ve ilçelerde teşkilâtı fiilen mevcuttur?

2. Bu partilerin sözü geçen tarihte fiilen mevcudolduğu il ve ilçelerdeki idare kurulları hangi tarihlerde ve ne suretle teşekkül etmiştir?

3. İçişleri Bakanlığınca Yüksek Seçim Kuruluna partilerin teşkilât durumları hakkında başkaca yazı yazılmış mıdır? Yazılmış ise tarihi ve metni nedir? Bu yazının yazıldığı tarihte hangi il ve ilçelerde adı geçen partilerin teşkilâtı mevcuttu? Bunların idare kurulları hangi tarihlerde ve ne suretle teşekkül etmiştir?

4. İçişleri Bakanlığı, Yüksek Seçim Kuruluna partilerin teşkilât durumları hakkında bilgi verirken idarenin eski kayıtlarına mı istinadetmiştir, yoksa fiilî durum hakkında bir tahkikat mı yaptırmıştır?

Bir tahkikat yaptırmış ise buna ait tamimlerin tarihi ve metinleri nelerdir?

5. Partilerin il ve ilçe teşkilâtlarının kuruluş durumları hakkında Yüksek Seçim Kuruluna İçişleri Bakanlığınca verilen bilgiye mesnedolan valilik yazılarının metni nedir?

6. Kurulan parti kademelerinin, hukukan mevcut sayılması için, idari makamlara bilgi verilmesini zaruri kılan bir kanun hükmü var mıdır? Varsa, bu hüküm hangi kanunun hangi maddesinde yer almıştır?

T. C.

İçişleri Bakanlığı

17 .10 . 1963

Emniyet Genel Müdürlüğü

Şube : 1. D. 1. Dosya : U - 58/4

Sayı : 127258

Konu : Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'na ait yazılı soru önergesine verilen cevap hakkında.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 9 . 1963 tarihli ve Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 7 - 368/6798 - 39093 sayılı yazılarına.

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu tarafından verilmiş olan 13 .9 . 1963 tarihli yazılı soru önergesi, aşağıda soru sırasına göre 6 madde halinde cevaplandırılmıştır.

1. Mahallî seçimler dolayısıyla Yüksek Seçim Kurulunca, ilk genel kongrelerini yapmış ve en geç 15 Mart 1963 tarihine kadar en az 15 il ile bu illerin bütün ilçelerinde il ve ilçe teşkilâtını tamamlamış bulunan siyasi partiler ile bu partilerin teşkilâtını tamamladıkları illerin adlarını gösteren bir listenin ve ayrıca bunların dışında kalan diğer partilerin adlarının bildirilmesi talebedilmiş ve valiliklerden Bakanlığımıza intikal eden bilgilere göre C. H. P., A. P., C. K. M. P., ve Yeni Türkiye Partisinin mevzubahsedilen hususları haiz oldukları anlaşıl原因 olarak istenilen şekilde tanzim edilen listeleri 16.8.1963 gün ve Em. Gen. Md. lüğü 101401 sayılı yazımızla mezkûr makama tevdi edilmiştir.

2. Bu partilerin 15 Mart 1963 tarihinde fiilen mevcud olduğu il ve ilçelerdeki idare kurulları muhtelif tarihlerde kurulmuş olup, bunların bir kısmı müteşebbis heyet halinde, diğerleri de yapılan kongrelerinde ki, seçim neticesi teşkil edilmişlerdir.

3. Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığının 7.9 . 1963 gün ve 82 sayılı yazılarına cevaben 10 .9 . 1963 gün ve 112591 sayılı yazımızla 7 .9 . 1963 tarihine kadar Millet

Partisinin asgari 15 vilâyette il ve ilçe teşkilâtını tamamlamış olduğu ve 12 .9 . 1963 gün ve 123 sayılı yazılarına cevaben 15 .9 . 1963 gün ve 114459 sayılı yazımızla da 14 .9 . 1963 tarihine kadar C. H. P., A. P., C. K. M. P., Y. T. P. ve Millet Partisinin asgari 15 ilde il ve ilçe teşkilâtını tamamlamış oldukları bildirilmiştir.

4. Birinci maddede Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına gönderildiği belirtilen ilk yazı Bakanlığımızda mevcut kayıtlara göre, üçüncü maddede mezkûr makama gönderildiği mevzuubahsedilen yazılar valiliklere yapılan 8.9.1963 gün, 111971 ve 13.9.1963 gün, 114077 sayılı tamimlerin cevaplarına müsteniden yazılmıştır.

5. Partilerin il ve ilçe teşkilâtının kuruluş durumları hakkında Bakanlığımızca Yüksek Seçim Kuruluna verilen bilgiye mesnedolan valilik yazılarının muhteviyatı (15 . 9 .1963 gününe kadar vilâyetimizdepartileri il ve ilçe teşkilâtını tamamlamıştır) mealindedir.

6. Cemiyetler Kanununun 4919 sayılı Kanunla muaddel 4 ncü maddesi her derneği, kurulduğu yerin en büyük idare üstüne siyasi ise İçişleri Bakanlığına gönderilmek üzere bir bildirim vermeye mecbur tutmakta bunun dışında derneğin açılacak şubeleri için bir hüküm bulunmamaktadır.

Ancak, aynı kanunun 2 nci maddesinin 5 nci fıkrasında cemiyet şubelerinin kuruluş ve işleyişleri hakkında cemiyet tüzüklerine hüküm konulması derpiş edilmiştir.

Bilgilerine arz ederim.

Vefik Pirinçioğlu

İçişleri BakanıV.²⁶⁶

²⁶⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 22. Cilt, 2. Toplantı, 155. Birleşim, 22. 10. 1963, 331-332.

3.3.2.6. Önergesi

Ticaret Komisyonu Başkanı Vahyi Özararın, Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlunun, 1.7.1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun 5 nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin havale edilmiş olduğu Ticaret, Maliye ve Plân komiyonlarından seçilecek 3 er üyeden kurulu bir geçici komisyonda görüşülmesine dair önergesi (4/396, 2/803)

Ticaret Komisyonu Başkanı Vahyi Özararın, Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlunun, 1 .7 . 1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun 5 nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin havale edilmiş olduğu Ticaret, Maliye ve Plân komiyonlarından seçilecek 3 er üyeden kurulu bir geçici komisyonda görüşülmesine dair önergesi (4/396, 2/803)

BAŞKAN - Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlunun, 1.7 . 1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun 5 nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin müstaceliyetine binaen havale edilmiş olduğu Ticaret, Maliye ve Plân Komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu bir geçici Komisyonda görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

Ticaret Komisyonu Başkanı İstanbul

Vahyi Özarar

BAŞKAN - Önergeyi oylarınıza sunuyorum, Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.²⁶⁷

²⁶⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 36. Cilt, 4. Toplantı, 64. Birleşim, 25. 2. 1965, 410.

3.3.3. Cumhuriyet Senatosu Faaliyetleri

3.3.3.1. Teklifleri

(2. Yasama Yılı 01.11.1962 – 25.10.1963)

Ve 13 Arkadaşı Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun b zi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna b zi maddelerin eklenmesine dair olan 5652, 6854 sayılı kanunlara ek kanun hakkında (Millet Meclisi 2/245; Cumhuriyet Senatosu 2/112) verdiği teklif:

Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun b zi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna b zi maddeler eklenmesine dair olan 5652, 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni (M. Meclisi 2/245, C. Senatosu 2/112) (Malî ve İktisadi İşler, İçişleri ve Bütçe komisyonlarına)²⁶⁸.

(3. Yasama Yılı 01.11.1963 – 10.09.1964)

Ve 13 Arkadaşı Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun b zi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna b zi maddelerin eklenmesine dair olan 5652, 6854 sayılı kanunlara ek kanun hakkında (Millet Meclisi 2/245; Cumhuriyet Senatosu 2/11) verdiği teklif:

Türkiye Halk Bankası ve Halk sandıkları hakkındaki 2284 sayılı Kanunun b zi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna b zi maddeler eklenmesine dair olan 5652, 6854 sayılı kanunlara ek kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni(M. Meclisi 2/245, C. Senatosu 2/112) (Malî ve İktisadi İşler, İçişleri ve Bütçe komisyonlarına)²⁶⁹.

²⁶⁸ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 14. Cilt, 2. Toplantı, 111. Birleşim, 24. 9. 1963, 427.

²⁶⁹ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 16. Cilt, 3. Toplantı, 17. Birleşim, 18. 12. 1963, 458.

(4. Yasama Yılı 01.11.1964 – 27.10.1965)

1.7.1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V. bölümünün 18. fıkrasının değiştirilmesine dair (Millet Meclisi 2/803; Cumhuriyet Senatosu 2/157) verdiği teklif:

1 .7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni (Millet Meclisi 2/803; Cumhuriyet Senatosu 2/157) (Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân Komisyonlarına)²⁷⁰

1 .7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (Millet Meclisi 2/803; Cumhuriyet Senatosu 2/157) (S. Sayısı : 635)

1 .7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrasının değiştirilmesine dair Kanun

MADDE 1. — 1 .7 . 1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 2 sayılı tablosunun V nci bölümünün 18 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

18. Türkiye Halk Bankasının, Esnaf Kefalet ve Küçük Sanat kooperatifleri ve ortaklıkları ve bu kooperatiflerin kendi ortakları ile münasebetlerinde tanzim olunacak borç senetleri, borç ödeme makbuzları, ipotek ve rehin senetleri²⁷¹.

²⁷⁰ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 28. Cilt, 4. Toplantı, 85. Birleşim, 20. 5. 1965, 3.

²⁷¹ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 29. Cilt, 4. Toplantı, 103. Birleşim, 24. 6. 1965, 205-206.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

XIII. DÖNEM NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi XIII. Dönem’de Nevşehir 3 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu milletvekilleri; İbrahim Boz, Selâhattin Hakkı Esatoğlu ve Ali Baran Numanoğlu’dur.

Bu milletvekillerinden İbrahim Boz Adalet Partisi, Selâhattin Hakkı Esatoğlu Cumhuriyet Halk Partisi ve Ali Baran Numanoğlu Millet Partisi’ne mensuptur.

4.1. İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz)

4.1.1. İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz) Biyografisi

İbrahim Ethem Boz 1923 yılında Ürgüp’te doğmuştur. Baba adı Murat, anne adı Emine’dir. Ortaokul mezunu olan Boz az düzeyde Fransızca bilmektedir. Nevşehir İl Meclisi Daimi Encümen Üyeliği görevinde bulunmuş ve çiftçilik yapmıştır²⁷².

XIII. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan İbrahim Ethem Boz evli ve dokuz çocuk babasıdır²⁷³.

İbrahim Ethem Boz mebus seçildiği il olan Nevşehir’e ziyaretlerde bulunmayı ihmal etmemiştir. Eylül 1966’da Nevşehir’e gelerek Vali Nüzhet Erman ve Belediye Reisi

²⁷² **TBMM Arşivi**, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus 641 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hal Tercümesi Kâğıdı (Bkz. Ek 38a ve Ek 38b) İbrahim Boz’un Seçim Mazbatasına İçin (Bkz. Ek 39)

²⁷³ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 880.

Esat Kıratlıoğlu'nu makamında ziyaret etmiştir²⁷⁴. Yaklaşık bir ay sonra tekrar şehre gelen İbrahim Boz, vatandaşların dert ve dileklerini dinlemiştir²⁷⁵. Gerek meclis tatillerinde gerekse fırsat bulduğu zaman Nevşehir'e gelen A.P. milletvekili, ilçe ve köylere giderek vatandaşların dert ve dileklerini dinlemektedir²⁷⁶.

Nevşehir'e geldiğinde gazete ziyaretinde de bulunan İbrahim Boz, ziyaretinin sebebinin gazeteyi tanımak olduğunu söylemiştir²⁷⁷.

4.1.2. Meclis Faaliyetleri

İbrahim Ethem Boz XIII. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre mecliste 8 ayrı konuda konuşma yapmış ve 4 kere teklifte bulunmuştur. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

XIII. Dönem milletvekilliğinde, aynı zamanda Cumhuriyet Senatosu üyeliği görevinde de bulunan İbrahim Ethem Boz, ulaştığımız kaynaklara göre 8. Yasama Yılı'nda bir tane teklif vermiştir.

Bu konuşmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

4.1.2.1. Meclis Konuşmaları

Çarşı ve mahalle bekçileri hakkındaki kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Bekçiler kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; 1 nci maddenin 3. ncü bendi; «bu teşkilâta ait kadrolar ile gelir ve giderleri il özel idare bütçesine bağlı ek bir bütçe ile tesbit edilir ve her türlü işlemleri usulüne göre bu idarelerce yürütülür,» demektedir. Muhterem

²⁷⁴ Milletvekilimiz İbrahim Boz Şehrimizde, **Gündüz**, Sayı 18, s.1, Nevşehir 3 Eylül 1966 (Bkz. Ek 40)

²⁷⁵ İbrahim Boz Vatandaşların Dert ve Dileklerini Dinledi, **Gündüz**, Sayı 46, s.1, Nevşehir 6 Ekim 1966 (Bkz. Ek 41)

²⁷⁶ İbrahim Boz Şehrimize Geliyor, **Gündüz**, Sayı 92, s.1, Nevşehir 30 Kasım 1966 (Bkz. Ek 42)

²⁷⁷ İbrahim Boz Gazetemizi Ziyaret Etti, **Gündüz**, Sayı 21, s.1, Nevşehir 7 Eylül 1966 (Bkz. Ek 43)

arkadaşlarım, kadrolar vilâyet meclisine verilmekte fakat takdir işi ayrıca bir takdir komisyonuna gördürülmektedir. Halbuki vilâyet meclislerinin seçmiş olduğu daimi encümenlere hiçbir salâhiyet verilmemektedir. Bu hal tamamen Vilâyet İdarei Umumiye Kanununa aykırıdır. Yani, bu madde İdarei Umumiye Vilâyat Kanunu ile çelişmektedir. Şimdi bu hususta bütün hükmî şahsiyet özel idare oluyor. İdare olduğuna göre, bütün hukukî sorumluluk özel idarenin üzerine düşüyor. Bir taraftan bekçileri sosyal sigortaya bağlıyor fakat Özel İdare Kanununda bütün hizmetliler Emeklilik Kanununa tâbidir. Yani, Şûrayı Devlete bir dâva açıldığı takdirde bu dâva doğrudan doğruya İdarei Umumiyei temsilen valilik aleyhine açılacak, bütün sorumluluk onlara yükletilecektir Bu durum karşısında kendine hiçbir karşılık beklemeden böyle bir hizmetin yürütülmesine imkân ve ihtimal görmüyorum. Zira bu tamamen, demin de arz ettiğim İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa aykırı bulunmaktadır. Bir takdir komisyonu yapacak. Fakat daimi encümenin hiçbir salâhiyeti olmayacak. Yani bu demektir ki, vilâyet meclisini ihtiyar heyetine tebdil edeceğiz. İhtiyar heyeti salma yapacak, haline, vaktine göre, 1 nci, 2 nci, 3 ncü hane diye tevzi edecek aynen vilâyet meclisi de şu bina şunu getirir, şu yazıhane şunu getirir, bu şekilde takdir komisyonlarının vermiş olduğu bir kararı bu şekilde tasdik mecburiyetinde kalacaktır. Biz bir ileriye doğru gidelim derken, tamamen aksine bir dönüş yapmaktayız ki, bu, kanunun ruhuna ve bünyesine uygun olmadığı gibi, özel idareler de bunun içinden çıkamaz arkadaşlarım. Ya daimî encümenlere yetki vereceğiz, takdir komisyonlarını kaldıracacağız ve bunları arazi ve bina vergilerine muayyen surette zam yapmak suretiyle bunu camia içinde topluyacağız, hiçbir sızıltıya meydan vermiyeceğiz, yoksa böyle bir salma sistemi içine gidecek olursak tamamen özel idareler de karma karşılık olacaktır, zaten kısır olan özel idarelerin bir iş yapmasına imkânı kalmadığı gibi vatandaşların şikâyet muhatabı bir merci haline gelecektir. Onun için ben bu maddenin bu şekilde değiştirilmesini talebediyorum. Bir de önerge vereceğim. Hürmetlerimle²⁷⁸.

²⁷⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 85. Birleşim, 26. 4. 1966, 63-64.

Gecekondu kanunu tasarısı ile ilgili teklifleriyle Geçici Komisyon raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Dördüncü maddede köy hükmi şahsiyeti belediyeye intikal ettirilir diyor. Bu duruma göre acaba mümkün müdür ki, İmar ve İskân Bakanlığı köy hükmi şahsiyetine bedelini yardım fonundan vermek suretiyle bunu halletsin. Çünkü bu hususta ihtilâflar çıkacaktır.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ NURİ EROĞAN (Devamla) - Sorunuzun baş tarafını dinliyemedim, lütfen tekrarlar mısınız?

İBRAHİM BOZ (Devamla)- *Şimdi burada gecekondu sınırlarından bahsedilir, köy sınırları içinde de gecekondu yapılmıştır. Köy hükmi şahsiyeti şimdi köyün gayrimenkullerini bu kanuna göre belediyelere devrediyor. Acaba mümkün müdür ki, İmar ve İskân Bakanlığı, köylere yardım fonundan yapılacak bir yardım ile bunu köyün hükmi şahsiyesine versin.*

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ NURİ EROĞAN (Devamla) - Efendim, dördüncü madde de bu sorunun alâkasını bulamadım.

İBRAHİM BOZ (Devamla) - *Var efendim. «Gecekonduların ıslah, tasfiye ve önleme bölgeleri içinde bulunan binalı ve binasız vakıf, taşınmaz mallardan 3 ncü maddenin ikinci fıkrası kapsamı dışında kalanları, bu kanunda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere, aşağıdaki şartlarla ve genel hükümlere göre bedeli ödenmek suretiyle ilgili belediyelerin mülkiyetine geçer...» Yani köy hükmi şahsiyetinin malı belediyelere geçiyor. Kanununun tatbikatında karşılaşılabilecektir. Meselâ Ankara'nın Köstence'si belediye sınırı dışındadır, muhtarlıktır. Bu hususta birçok şeylere raslanacaktır, çıkmazlara girilecektir.*

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ NURİ EROĞAN (Devamla) -Efendim, belediye hudutları içindeki gecekondu bahis mevzuu. Bunun dışında kanunun ne metninde var, ne de ruhunda²⁷⁹.

²⁷⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 87. Birleşim, 28. 4. 1966, 115-116.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, 22 nci madde gayet sarihtir. «Bekçi teşkilâtı mensuplarının, aylık ücretleri, çalıştıkları ayın sonunda bağlı buldukları il veya ilçenin özel idaresinden usulüne göre ödenir» demektedir. Bu Vilâyet İdarei Umumiye Kanununa atıf yapmaktadır. Çünkü oranın yetkili organı daimî encümenidir. Böyle usulüne göre» dendiğine göre Daimî Encümen kararı ile bir ödeme emri yapılacaktır. Başka bir ilâveye lüzum yoktur, madde gayet sarihtir. Kabulünü istirham ederim.

Hürmetlerimle²⁸⁰.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Bu mevzu esasen 1 nci maddede de tamamen halledilmiştir. 1 nci maddenin son bendi, «Bu teşkilâta ait kadrolar ile gelir ve giderleri ile özel idare bütçesine bağlı ek bir bütçe ile tesbit edilir ve her türlü işlemleri usulüne göre bu idare ile yürütülür.» der.

Şimdi özel idarenin kendisine mahsus sarfa yetkili organları vardır. Vilâyet meclisi vardır, encümeni vardır, tahsildarları vardır, muhasipleri vardır. Kanun vâzu bekçi paralarını gayrimesul kimselerin topluyarak suiistimallerine sebebiyet vermemek için bunu özel idare bütçesine ithal etmiş bulunmaktadır. Özel idare tahsildarından başka hiçbir kimse paraya el süremez ve özel idare bütçesine giren para da encümen kararı olmadıktan sonra hiçbir surette sarf edilemez. Binaenaleyh açık ve vazıh bir durum varken, tekrar bir bekçi büroları kurmaya ve suiistimallere yol açmaya kanunen imkân yoktur, arkadaşlarım. Madde sarihtir, olduğu gibi kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle²⁸¹.

İthalde alınacak Damga Resmi hakkındaki kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem arkadaşlar; Sayın Komisyon Sözcüsü arkadaşımız, demin, «hususî kanunlarında yer alan, muafiyet peyda eden hükümler bundan istisnadır. Zaten muafiyet vardır» dediler. Ama, mevcut 4 ncü maddenin son bendi şöyle yazmaktadır

²⁸⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 98. Birleşim, 17. 6. 1966, 119.

²⁸¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 98. Birleşim, 17. 6. 1966, 123.

: «Ancak, yukarda sayılanlar dışında kalan özel kanunlarla her türlü ithal vergi ve resimlerinden muaf tutulan müesseselerin ithalâtı bu kanun gereğince alınacak Damga Resmine tabidir.» Yani burada ismi geçmedikten sonra, kanunlarında muafiyet dahi yazsa istifade edemeyecek demektir.(A.P. sıralarından «Yok öyle şey» sesleri) Budur efendim, buradaki anlayış budur. Ben bu şekilde anlıyorum.

BAŞKAN - Karşılıklı konuşmayınız efendim. Siz de bildiğinizi söyleyiniz, sizi dinliyoruz efendim.

İBRAHİM BOZ (Devamla) -Takririmi de bu şekilde verdim. Ziraat alet ve edevatlarının bu resimden muafiyet tanınması yerinde olacaktır. Takririmin kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle²⁸².

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası hakkındaki raporu münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; 468 sayılı Kanuna göre Millet Meclisinde bir genel görüşme mahiyetinde olan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin raporlarının ibrasının hukukî yönden bir niteliği kalmamıştır.

Zira, 1959 yılından 1963 yılına kadar olan denetleme görevi 1967 yılında ifa edilmektedir. Cezai mesuliyet birçok af kanunlarıyla ortadan kaldırılmış, hukukî durum ise zaman aşımına uğramıştır.

Bu duruma göre bu genel görüşme bir iç dökmeden ileri gitmemektedir. Bu sebeple ben de bâzı iç dökümünde bulunacağım.

1959 - 1963 yılları Ziraat Bankası ziraai sahadan ziyade, kendisini ticari muamelelere kaptırmış, bu sebeple zirai faaliyeti pasif kalmıştır.

Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan genelgelere bâzı banka müdürleri uymamakta ve kendi ölçülerine göre hareket etmektedirler. Müsthasıl çiftçiye açılan krediler çok kifayetsizdir. Toprak baremi 1950 senesinde tanzim

²⁸² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 35. Birleşim, 23. 1. 1967, 379.

edilen kıstasa göre uygulanmakta ve çiftçiler bundan büyük zarar görmektedirler. Zira bütün köyün gayrimenkullerini ipotek etse beş bin lira para almak mümkün değildir. «Toprak haremelerinin rayiç alım ve satıma göre tanzim edilmesi gerekmektedir.

Çiftçiler Ziraat Bankasına ziraat odalarına üye kaydedilmeye zorlanmakta ve bir çuval gübre almak için elli lira giriş aidatı ve senelik üye aidatı ödemek mecburiyetinde bırakılmaktadır.

Bâzı banka müdürleri kendilerini bir iktisadi teşekkül yerine koymamakta ve müşterisine türlü zorluklar göstermekte ve köylüleri banka, kapılarında günlerce bekletmekte ve bir futbol topu gibi oynatmaktadırlar.

Tapusuz gayrimenkuller hukuk kaidelerinde menkul mal meyanında olduğu halde banka bunu kabul ederek terhin muamelesi yapmamakta tülcar kefil istiyerek çiftçileri tüccarlara boyun eğdirmek mecburiyetinde bırakılmaktadırlar. Zirai tesis kredilerinde türlü zorluklar çıkarılmakta ve muamele aylarca devam ederek sürüncemede kalmaktadır. Mahsül baremleri banka müdürlerince hiç nazara alınmamaktadır. Vatandaşların şikâyetleri üzerine genel müdürlükçe yapılan çabalarda bir netice vermemekte ve banka müdürlerince yerine getirilmemektedir.

Vatandaşlar Ziraat Bankası kapılarında günlerce bekletilmekte ve aldıkları cüzi krediyi kazada yiyip tüketmektedirler. Milletin parası ile millete çaka satan bu gibi müdürlerin bugünkü sisteme ayak uydurmaları ve sahibi aslîsine gereken hürmetin gösterilmesi kaçınılmaz bir hareket olacaktır.

Bankanın vermiş olduğu kredilerin köylünün ekim ve dikim mevsimine isabet ettirilmesi, verilen kredilerin, gayeye sarf edilmesinde büyük âmil olacaktır.

Kredi şahıs hadlerinin az tutturulması sebebiyle meselâ kendi seçim bölgesinde en yüksek had bin lira, asgari had ise yüz lira civarındadır köylü çok cüzi olan bu krediyi cep harçlığı yapmakta bu sebeple kredi gayeye sarf edilmemektedir.

Bankanın bir tüccar ve çiftçiden bir müşteri olarak kabul edilmesi bu suretle asık surat yerine güler yüzün hâkim olması, lâzımgelen kolaylığın gösterilmesi icabeder.

Temennimiz odur ki, Ziraat Bankası çiftçinin sesine kulak vermeli ve propaganda afişlerinde olduğu gibi köylü hakikaten sırtını Ziraat Bankasına dayamalıdır. Bankanın bu günkü demokratik düzene ayak uydurması çiftçi ve köylü ile devamlı bir ahenk tesis edilmesi zamanı gelmiş ve hattâ geçmektedir.

Zamanında verilmeyen gerek tohum ve gübre gerekse nakit krediler yerine sarf edilmemekte ve bundan dolayı vatandaşlar boş yere borçlandırılmaktadırlar. Kredi hadlerinin çok düşük olması, vatandaşın ekim ve dikim masraflarını karşılayacak durumda olmaması, müşkül durumlara sokmakta vatandaş bundan bizar olmaktadır. Hükümetimizin bu hususlarda gerekli tedbirleri aldığını memnuniyetle takibetmekteyiz. Köylü vatandaşlara, banka samimî ve sıcak ellerini uzatmalı ve onları kederli düşüncelerden kurtararak bir an önce refah ve kapılarının açılmasına yardım etmesini canı gönülden temenni etmekteyim.

Köylülerimiz bütün gücü ile çalışmakta tabiatla mücadele etmektedir. Bir taraftan kuraklık bir taraftan soğuk yakma tehlikeleriyle her an karşı karşıya bulunmaktadır. Dağlarında ot bitmiyen ve ekmeğini taştan çıkaran bir beldenin halkına Ziraat Bankasının lâzım gelen şefkat ve merhameti göstereceğine inancım tamdır.

Hürmetlerimle²⁸³.

Köy Kanununda değişiklik yapılmasına dair 18.7.1963 tarihli ve 286 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; köy muhtar ve ihtiyar heyetleri, mahalle muhtarları ve ihtiyar heyetleri için adaylık mevzuubahis değildir. Bütün seçmenler adaydır. Seçimler yapılıp, sandık açılıp, tasnif yapılıp muhtarın kim olacağı belli olmadığına göre herkes adaydır. Bunun için bir istifa mecburiyeti yoktur memurlar için. Hiç katiyen... Çünkü, her seçmen adaydır. Bir bakarsınız Ali'nin seçilmesini isteyen Veli'ye rey verir, hiç bilinmiyen bir adama Oylar sayılır, Veli 500 rey alır köy muhtarı olur, ihtiyar heyetine girer. Böyle bir mecburiyet olmadığına göre zaten istifaya zorlanamaz kimse. Mer'i kanunumuz budur. Komisyon raporu buna aykırı

²⁸³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 43. Birleşim, 1. 2. 1967, 138-139.

*bulunmaktadır. Binaenaleyh hiç lüzum yoktur. Herkes adaydır ve herkes seçilebilir ve hiç kimse de istifaya zorlanamaz. Hürmetler ederim*²⁸⁴.

Muhterem arkadaşlar, muhtarların aday olmasından ve aday olması sebebiyle de seçmen kütüklerine bâzı seçmen vatandaşları yazmıyacağı düşüncesi ile ortaya bir tez atılmıştır. Şimdi, muhtarın aday olacağı belli değildir. Mevcut kanunlarımıza göre adaylık müessesesi yoktur arkadaşlarım. Şimdi seçim kuruluna soracaklar falanca aday mıdır? Hayır cevabı verilecektir. Sen aday mısın? Değilim. Bu nasıl tevsik edilecektir? Binaenaleyh bu deminki kıyasa gitmektedir. İl genel meclislerinde adaylık müessesesi vardır, belediye başkanlarında adaylık müessesesi vardır, meclisinde adaylık müessesesi vardır, ama köy muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimlerinde adaylık müessesesi yoktur.(C. H. P. sıralarından «vardır» sesleri) Hayır katiyen yoktur, kanun sarıhtir.

*Onun için böyle bir yola sapılması yanlıştır. İlçe seçim kurulları zaten muhtarları görevlendirmekte, seçmen kütüklerini tanzim ettirmektedir. Burada muhtarlara görev vermekten kaçınmak bu işi safsataya boğmak demektir. Onun için muhtarların mutlâk surette görevli olması kütüklerin salim bir şekilde çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Hürmetlerimle selâmlarım*²⁸⁵.

İş Kanunu tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; 5 nci madde Cumhuriyet Senatosunda kolu, bacağı budanarak bir kötürüm halde Yüksek Meclise getirilmiştir. Birçok istisnalar konmuştur. Kapıcılar çıkarılmıştır, çıraklar çıkarılmıştır ve buna mümasil birçok bendler ilâve edilmiştir. Bu, Millet Meclisi Karma Komisyonunda enine boyuna müzakere edildi. Bu husus Çalışma Bakanlığının ve Ticaret Bakanlığının bir tüzüğüne bırakıldı. Şimdi burada serahat veriliyor. Peki bunlar tamamen çıktığı takdirde ancak fabrikada çalışan işçiler kalacak.

Muhterem arkadaşlarım; kapıcılar bugün 150 - 175 liraya çıkarılmamaktadırlar. Ben bir apartmanın idare heyeti başkanı olarak 200 lira verdiremedim. Bugün karısı ile beraber kendisi aslan gibi bir delikanlı 175 liraya kapıcılık hizmeti ifa etmektedir.

²⁸⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 135. Birleşim, 7. 7. 1967, 507.

²⁸⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 135. Birleşim, 7. 7. 1967, 509.

Bunlar merdivenden düşerse iş kazası yok, başına bir felâket gelirse bu kanundan istifade edemeyecek; yazıktır arkadaşlarım. Mutlâk surette bunları inceden inceye müzakere etmek ve herkesin hakkını herkese teslim etmek lâzımdır. İşçi niteliğinde olanların mutlak surette bu kanundan istifadesi şarttır. Aksi takdirde tüm olarak, toplu olarak bir yerde çalışmak, bir fabrikada çalışmak başka türlü bir hak kazanacak, diğer gecesini gündüzüne katan ve heran zili çaldığınız zaman karşınıza dikilecek bir kapıcı ayrı bir muamele görecektir ki, bu sosyal adalete de uymaz.

Muhterem arkadaşlarım, çıraklar hakkında ayrı bir kanun çıkması lâzımdır. Ama bu suiistimale de yol açar. İşçi diye alır, yanında çırak diye kullanır. Buna neyle isbat edeceksiniz, nasıl yapacaksınız? Bunları tamamen kapsaması için Millet Meclisinde Karma Komisyonunda güzel mütabaakta varılmıştır. O metnin kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle²⁸⁶.

Sayıştay Başkanlığı 1968 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan muhterem milletvekilleri; 27 .2 .1967 tarihinde yürürlüğe giren 832 sayılı Sayıştay Kanununun intibak maddesi olarak uygulandığı geçici dördüncü maddesinde : (Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, Sayıştay kuruluşunda görevli bulunan meslek ve yönetim mensupları, savcı yardımcıları yeni bir atanma işlemine lüzum kalmaksızın bağlı (1) sayılı cetveldeki derecelerden kazanılmış unvanlarına uygun olanlara, atanmış sayılırlar ve aylık ödeneklerinin ödenmesinde işe başlama kaydı aranmaz) denilmektedir.

İntibak bakımından mensupları arasında hiçbir tefrik gözetmeyen bu madde hükmünden kuruluştaki görevli bulunan bütün Sayıştay mensuplarının faydalanarak maaşlarının birer üst dereceye yükseltilmesi gerekirken, Sayıştay Başkanlığı yönetim mensuplarını hariç tutarak yalnız meslek mensuplarının maaşlarını, birer üst derece yerine üçer, hattâ dörder derece birden yükseltmiştir. Bu haktan mahrum edilen birçok yönetim mensupları fuzulen Danıştaya başvurmak zorunda kalmışlardır.

Aynı maddenin devamı olan birinci ve 2 nci fıkralarında da (Bir üst sınıfa yükselmeye hak kazanmış olanların unvanları bu üst sınıftır. Ancak 2 nci fıkra

²⁸⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 150. Birleşim, 28. 7. 1967, 767.

gereğince başdenetçi veya uzman denetçi sınıflarının kazanılmış unvan sayılması memurlar seçim ve disiplin kurulu kararına bağlıdır.) denildiğine göre, bu fıkra hükümleri yalnız meslek mensuplarını ilgilendirmekte ve yönetim mensuplarıyla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Sadece meslek mensuplarının yalnız bir üst sınıfa yükselmeye hak kazanılacağını ortaya koymaktadır.

Halbuki, aynı kuruluş bünyesine dâhil olan memurlardan bir kısmının terfih ve bir kısmının mağdur bırakılmasını, vâzı kanun hiçbir zaman ve hiçbir surette düşünmeyeceği ve böyle bir hüküm getirmeyeceği tabii ve aşikârdır.

Bu itibarla, bir defaya mahsus olmak üzere maaş bakımından memurlara huzur getirmek için vaz'edilmiş bulunan bu maddeden yönetim mensuplarının hiçbir suretle faydalanmamış olmaları ve buna mukabil yalnız meslek mensuplarına bu geçici 4 ncü maddeyi tatbikle 3 veya 4 üst derece maaşı verilmesi, Sayıştay gibi adalet tevzi eden bir daire için bu tarzı hareket cidden üzücü ve câlibi dikkattir.

Sayıştay Genel Kurulunca alınan bir karara müsteniden intibakta 3 veya 4 üst derece ile evvelâ 90 lira asli maaşlı başdenetçiliğe terfi ettirilen ve bilâhara âzaliğe seçildikten sonra da otomatikman 3 üst derece daha ilâvesiyle asli maaşı 150 liraya çıkarılması sağlanan kimselerin bir ay içinde 6 ilâh 7 üst derece birden terfi görmeleri âdetâ kanunları yanlış tatbik etmek gibi haksız ve adaletsiz bir durum meydana geliyor ki, bu hal 3656, 4598 ve 7244 sayılı Teadül kanunlarına tamamen aykırı düşmektedir.

Bu hususları tetkik edip karara bağlayacak olan kazai merci Sayıştaydır. Bu hali yapanlar da aynı camiaya mensup kimseler olduklarına göre, bunların kanunlara aykırı harekette bulunup bulunmadığına karar vermeleri de imkânsızdır. Çünkü, hakkı muhtel olacakların bu hususta bir karar veremeyecekleri tabiidir. Bu sebeple tamamen denetleme görevinden vâreste tutulmaktadırlar. Ancak, bunların yapmış olduğu işlemlerin kanunsuz olup olmadığının tetkiki Yüce Meclise düşmektedir. Bu durum üzerinde Yüce Meclisin hassasiyetle durarak haksız iktisaplara fırsat verilmemesini ve mağdur edilen yönetim mensuplarının da kanuni haklarının verilmesi için bu baptaki tatbikatın düzeltilmesinin Meclis Başkanlığından Sayıştay

*Başkanlığına duyurulmasını arz ederim. Hürmetlerimle. (A. P. Sıralarından alkışlar.)*²⁸⁷

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair 15.5.1959 gün ve 7269 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, tabiî âfetlere mâruz kalmış bir beldenin mümessili olarak Hükümetimizin bu kanun tasarısını ivedilikle huzurumuza getirdiğinden dolayı kendilerine arzı şükran ederim.

Yalnız birinci maddede bir yönetmeliğin çeşitli Bakanlıkların mütalâası alınmak suretiyle yapılmasını öngörmektedir. Eski kanunda da bu böyle. Tarım, İçişleri, Bayındırlık gibi birçok bakanlıkların mütalâaları alınacak, Bakanlar Kurulu kararı çıkacak. Biz bunun içinde bir tatbikatçısı olarak günlerce Bakanlık mümessillerini bir araya getirmek için çok zahmet çektik ve bu tabiî âfetlerden birçok zararlar gördük. İşin daha basit yoldan yürümesi için bu Bakanlıkların mütalâalarının alınmasına lüzum yoktur. Bütün yetkileri İmar ve İskân Bakanlığına vermek lâzımdır. Benim evimin üzerine kaya düşecek, beldemi su basacak, ondan sonra bir kararname çıkarmak için çeşitli Bakanlık temsilcilerini bir araya getireceksin. Vatandaşın hali ne olacak?

Muhterem arkadaşlar, ya buraya bir müddet koymak lâzım, yönetmenliğin en az iki ayda çıkarılmasını öngörmek lâzım, yoksa yönetmenlik çıkarılır diye başıboş olarak bırakılırsa, bunun da müddeti konmıyacak olursa bunlar yine sürüncemeye yol açacak ve bundan mustarip vatandaşlar hakikaten çok zahmet çekeceklerdir.

Benim temennim odur ki, bütün yetkiler İmar ve İskân Bakanlığına verilmelidir ve valilere de birçok salâhiyetler tanınmıştır, valilerle İmar ve İskân Bakanlığı elemanları arasında koordine bir çalışma yapılmalı ve su baskını, deprem ve kaya düşmesi hâdiselerine biran önce çare bulunmalıdır.

²⁸⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 25. Cilt, 3. Toplantı, 43. Birleşim, 17. 2. 1968, 23-24.

Dün seçim bölgemden geldim. Kızılırmak taştı ve Sarıhıdır Köyünü su bastı. Bunu ilgililere duyuracak gerekli tedbirleri almak için zaman lâzım. Halbuki orada bütün tedbirler alınmalı ve derhal tahliyeleri cihetine gidilmeli, bunun için de valilere ayrıca bir fon ayrılmalı ve hiçbir şeyin iznine kalmadan vali hemen bu işe çare bulmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, tabii âfetler hakikaten mühim bir mevzudur. Bunda ne kadar çok acele ve gayret edersek o kadar faydası vardır.

Benim dileklerim bundan ibarettir. Hepinizi hürmetle selâmlarım²⁸⁸.

4.1.2.2. Teklifleri

Sanayi Bakanlığı Bütçesinin 23. 320. maddesinden aylık alan öğretmenlerle kontrolör, mütehassis ve ustaların daimî aylıklı kadrolara geçirilmelerine dair (2/407) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili İbrahim Boz'un, Sanayi Bakanlığı Bütçesinin 23.320 nci maddesinden aylık alan öğretmenlerle kontrolör, mütehassis ve ustaların daimî aylıklı kadrolara geçirilmelerine dair kanun teklifi (2/407) (Sanayi, Köy İşleri, Maliye ve Plân komisyonlarına)²⁸⁹.

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun 130. maddesinin tadili ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında (2/436) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili İbrahim Boz'un, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun 130 ncu maddesinin tadili ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/436) (Maliye ve Plân komisyonlarına)²⁹⁰.

²⁸⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 60. Birleşim, 18. 3. 1968, 266.

²⁸⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 28. Birleşim, 4. 1. 1967, 3.

²⁹⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 39. Birleşim, 28. 1. 1967, 574.

832 sayılı Sayıştay Kanununun 12. maddesine bir fıkra eklenmesine dair (2/477) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili İbrahim Boz ve Aydın Milletvekili Nahit Mentеше'nin, 832 sayılı Sayıştay Kanununun 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi. (2/477) (Maliye, Sayıştay ve Plân komisyonlarına)²⁹¹.

4.1.3. Cumhuriyet Senatosu Faaliyetleri

4.1.3.1. Teklifi

(8. Yasama Yılı 01.11.1968 – 27.10.1969)

Yasama Meclislerinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkındaki 16 Ocak 1964 tarihli ve 378 sayılı Kanunun değiştirilmesine dair (Millet Meclisi 2/565, 2/619, Cumhuriyet Senatosu 2/243) verdiği teklif:

Yasama Meclislerinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkındaki 16 Ocak 1964 tarihli ve 378 sayılı Kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporları (Millet Meclisi 2/565, 2/619; Cumhuriyet Senatosu 2/243)²⁹².

4.2. Selâhattin Hakkı Esatoğlu

4.2.1. Selâhattin Hakkı Esatoğlu Biyografisi

Selâhattin Hakkı Esatoğlu 1925 yılında Ürgüp'te doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Esatoğlu, Fransızca bilmektedir. Serbest avukatlık,

²⁹¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 15. Cilt, 2. Toplantı, 80. Birleşim, 5. 4. 1967, 532.

²⁹² Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 49. Cilt, 8. Toplantı, 3. Birleşim, 7. 11. 1968, 47.

Son Telgraf ve Ulus Gazeteleri yazarlığı yapmış, Zulme Karşı isimli bir kitabı vardır ve Yaratış Dergisi'nin sahibidir²⁹³.

XIII. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Selâhattin Hakkı Esatoğlu bekar ve 1 çocuk babasıdır. 8 Ağustos 1970 tarihinde hayatını kaybetmiştir²⁹⁴.

Selâhattin Hakkı Esatoğlu mebusluğu döneminde Nevşehir'e gidip gelmiş ve seçmenleriyle buluşmuştur²⁹⁵. 30 Eylül 1966 tarihinde yapılan C.H.P. merkez ilçe ve il kongrelerinin başkanlığını yapmıştır²⁹⁶.

Selâhattin Hakkı Esatoğlu, ayrıca Nevşehir'in yerel gazetelerinde köşe yazarlığı da yapmıştır. Turistik Ürgüp Gazetesi'nde "Kurucu Meclise Doğru"²⁹⁷, "Bunlar mıydı"²⁹⁸ ve Hacıbektaş'ın Sesi Gazetesi'nde "Hacıbektaş'ın Sesi"²⁹⁹ isimli köşe yazıları bunlardan bazılarıdır.

4.2.2. Meclis Faaliyetleri

Selâhattin Hakkı Esatoğlu, XIII. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre mecliste 14 ayrı konuda konuşma yapmış, 5 kere yazılı soru önergesinde, 1 kere de önergede bulunmuştur. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

²⁹³ **TBMM Arşivi**, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus 642 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hal Tercümesi Kâğıdı (Bkz. Ek 44) Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun Seçim Mazbatası İçin (Bkz. Ek 45)

²⁹⁴ TBMM, **TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980**, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, 880.

²⁹⁵ Milletvekilimiz S. Hakkı Esatoğlu Tetkik Gezilerini Bitirdi, **Gündüz**, Sayı 3, s.1, Nevşehir 17 Ağustos 1966 (Bkz. Ek 46)

²⁹⁶ C.H.P. İl ve Merkez İlçe Kongresi Yapıldı, **Gündüz**, Sayı 42, s.1, Nevşehir 1 Ekim 1966 (Bkz. Ek 47)

²⁹⁷ Kurucu Meclise Doğru, **Turistik Ürgüp**, Sayı 5, s.1 ve 4, Kayseri, 8 Ekim 1960 (Bkz. Ek 48, Ek 49)

²⁹⁸ Bunlar mıydı, **Turistik Ürgüp**, Sayı 10, s.1 ve 4, Kayseri, 12 Kasım 1960 (Bkz. Ek 50, Ek 51)

²⁹⁹ Hacıbektaş'ın Sesi, **Hacıbektaş'ın Sesi**, Sayı 1, s.3, Hacıbektaş, 2 Ağustos 1965 (Bkz. Ek 52)

4.2.2.1. Meclis Konuşmaları

1966 yılı bütçe kanun tasarısı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığı bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, sayın milletvekili arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesi bütçesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grupunun görüşlerini bilgilerinize sunmak için söz almış bulunuyorum.

1951 yılında (Son Telgraf) gazetesinde yayınlanan bir makale ile memleketimiz için Anayasa Mahkemesinin zorunluğunu ileri sürmüş bir arkadaşınız olarak, gerekliliğine onbeş yıl önce inanıp, kurulmasını savunduğum bu yüksek mahkemenin bütçesi üzerinde grupum adına konuşma göreviyle karşınıza çıkmayı, şahsım bakımından mutlu bir tesadüf sayıyorum.

Sayın arkadaşlarım;

Milletçe kabul edip, ısrarla yürütmeye çalıştığımız demokratik, rejim, insanlığın uzun ve ciddi siyasi mücadelelerden sonra ulaştığı bir ileri sistemdir. Bu sistemi yalnız bir Hükümet şekli sanmak elbette doğru değildir. Demokratik rejim aslında, bir yaşama tarzı, bir medeni hayat düzenidir. İnsan hak ve hürriyetlerinin tanındığı, fertler arasındaki sosyal, politik ve ekonomik eşitliğin arandığı, hakların ve hürriyetlerin teminata bağlandığı, hür düşüncenin geliştiği, serbest tartışma imkânının var olduğu bu sistem, insan şeref ve hımsivetine en uygun ve en müttekâmil bir idare tarzıdır. Türk toplumu da demokratik rejimi, uzun bir siyasi ve sosyal mücadeleden sonra benimsemiş olup bugün hâlâ onu tam anlamıyla yerleştirebilmenin çabaları içinde çırpınmaktadır. Milletçe yaptığımız bir hürriyet mücadelesi sonunda, millet oyu ile kabul edilmiş bulunan yeni Anayasamızda insan hak ve hürriyetleri ve bunun teminatları yer almıştır. Yeni Anayasamız kendi içinde getirdiği ve kurduğu sistemi koruyan müesseseleri de birlikte getirmiştir. İşte şu anda bütçesini eleştirdiğimiz Anayasa Mahkemesi, demokratik düzeni de kurmuş olan Anayasamızı ihtilâlden koruyacak bir teminat müessesesi olarak sosyal hayatımızda yer almış bulunmaktadır.

Sayın Milletvekilleri, kanımızca demokrasinin yasaması iki anaşarta bağlıdır : Bu şartlardan her ikisinin bir arada bulunması ve birbirini tamamlaması gerekir. Birincisi demokrasiye ve onun üstünlüğüne gerçekten inanmış vatandaş topluluğu, ikincisi : Bâzı hukukî müesseselerin varlığıdır. Ne tek başına demokrasiye bağlılık, rejimi ayakta tutabilir, ne de demokratik zihniyetten mahrum insanlardan kurulu bir toplumda tek başına müesseseler demokrasinin devamını sağlayabilir. Eğer insan unsuru, demokratik zihniyete karşı ise, en sağlam müesseseler bile rejimin hayatiyetini devam ettiremeyecektir. Her şeyden önce vatandaşların ve onun temsilcilerinin rejime yürekten bağlı, ona gerçekten inanmış, kaidelerine saygılı olması şarttır. Ancak o takdirde sistem işleyebilecektir. Demokrasiye inanmamış toplumlarda en büyük garanti müesseseleri, müeyyidileri ne kadar ağır olursa olsun, yine de tek başına rejimi ayakta tutmak gücünden yoksundur. Biz, memleketimizde, gerçekten demokrasiyi yaşatmak istiyorsak, - ki buna mecburuz - yalnız müesseselere bel bağlamamalıyız. Her şeyden önce bizzat kendimiz rejime yürekten inanmalı, onun kaidelerini ihlâlden, bir suç işlemekten kaçır gibi, geri durmalıyız. Çünkü demokrasiye inanmayanları, en önemli garanti müesseselerini bile tahribettikleri her zaman ve her yerde görülmüştür. Memleketimiz bunun acılarını çok kısa bir süre önce çekmiş bulunmaktadır. Bir Anayasanın ve onun tanıdığı hakların, kurduğu müesseselerin nasıl çiğnendiğini hepimiz yakından biliyoruz. Demokrasiye inanmamış yöneticelerin ve dayandığı çoğunluğun rejime ihaneti ve Anayasayı ihlâli, demokrasiye inananların tepkisiyle karşılaşmış ve memleketimiz bir ihtilâl geçirmek zorunda kalmıştır. Bu ihtilâl sonunda memleketimizde demokratik düzen yeniden kurulmuştur. Garanti müesseseleri daha da sağlamlaştırılmıştır. Ancak bugün yine kıyısından köşesinden rejimin tırtıklandığı, Anayasanın zorlandığı görülmektedir. Bu davranışları büyük bir üzüntü ile takibetmekteyiz. Dileyelim ki, Anayasaya karşı olanlar, zihniyetlerini kısa zamanda değiştirsinler ve yakın geçmişin acı hâtıralarından ibret alarak memleketi yeni huzursuluklarla karşı karşıya bırakmasınlar.

Sayın arkadaşlarım;

Bütçe görüşmelerinde, genel olarak, Hükümetin politikası denetlenmekte ve ilgili dairelerin çalışmaları hakkında tenkid ve temenniler ileri sürülmektedir. Ancak bütçesini görüşmekte olduğumuz Anayasa Mahkemesi, Meclisin yasama çalışmasını

denetliyen bağımsız bir kazai merci olduğu için bu yüksek mahkemenin kararlarını, Mecliste tartışma konusu yapmayı uygun bulmamaktayız. Bununla beraber müessesenin daha yararlı çalışabilmesi hakkındaki bâzı düşünce ve görüşlerimizi açıklamakta fayda görmekteyiz.

Anayasa Mahkememizin kuruluş ve çalışma tarzı Anayasamız ve kendi özel kanunu ile düzenlenmiştir. Ancak uygulamada bâzı aksaklıklar görülmektedir. Anayasa Mahkemesine üyelerin ne şekilde seçileceği kanunlarla belirtilmiştir. Fakat bu mekanizma istenildiği gibi işliyememektedir. Meselâ Anayasamızın 145 nci maddesine göre Anayasa Mahkemesine Yasama Mecisleri üye seçmektedir. Bunun uygulamada bir aksak yönü tesbit edilmiştir. Birincisi Meclislerimizde çeşitli eğilimler sebebiyle tek aday üzerinde bireşilmemesi, bâzı halde bu seçimin gerçekleşmesine imkân vermemektedir. Nitekim Senatoda bir yıldan fazla bir zamandan beri henüz bir Anayasa Mahkemesi üyesinin seçimi yapılamamıştır. Bu, hem mekanizmanın çalışmadığını göstermekte, hem de üye eksikliği, Anayasa Mahkemesinin çalışmasını etkilemektedir. Bir Anayasa zarureti olarak Mecliste ve Senatoda anlayışla hareket etmek zorundayız.

Bu konuda ikinci bir nokta daha vardır : Yine Anayasamızın 145 nci maddesi Yasama Meclislerince seçilecek üyelerden birer kişinin üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyasal bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gerekmektedir. Her nedense üniversitelerimiz bugüne kadar kendi mensupları arasından aday göstermeye yanaşmamışlardır. Bu yalnız bir defa vâki olmuş, o aday da Meclisimizden oy toplayamamıştır. Biz, bugünkü Anayasa Mahkememizin Sayın Başkan ve üyelerinin hepsinin de mümtaz birer yüksek hâkim olduğuna inanmaktayız. Hemen hepsi de yüksek mahkemelerde uzun yıllar tatbikatçı olarak hizmet etmiş bu sayın üyeler arasına, üniversitelerimizde yıllarca doktrin üzerinde çalışmış kıymetli profesörler de katılırsa şüphesiz yüksek mahkemenin çalışmaları daha değişik bir yüz yansıtacaktır. Çünkü Anayasa Mahkemesine çok çeşitli sosyal, ekonomik ve politik meseleler intikâl etmekte, bunlar üzerinde uzun doktrin tartışmaları yapılmaktadır. Çşkacak kararlara mütehassıs bilim adamlarımızın kanaatlerinin de aksetmesi, bu kararların isabetini artıracaktır. Bu ihtiyacın bizzat Anayasa Mahkemesince de duyulduğunu haber alıyoruz. Bunu sağlamak için

Anayasa Mahkemesi üyelerinin statüsünü daha cazip hale getirmek, maaş ve ödeneğini profesörleri de tatmin edecek şekilde değiştirmek, ayrıca Anayasa Mahkemesine seçilecek üniversite mensuplarının dışardaki bilimsel çalışmalarına devam imkânı tanımak gibi çareler üzerinde durmak faydasız olmayacaktır. Danıştay, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesindeki hâkimlerin eşit maaş ve ödenek almaları; Danıştaydan ve Yargıtaydan, Anayasa Mahkemesine seçilme isteğini engellemektedir. Bu bakımdan bu konuyu da ele almak gerekmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi üyelerinin maaş ve ödeneklerini tesbit ve tâyin işlemini, mahkemenin bağımsızlığıyla bağdaşacak daha başka bir düzene kavuşturmak da bir zaruret olarak kendisini duyurmaktadır.

Sayın arkadaşlarım;

Hükümetçe 1966 yılı cari harcamaları karşılığı Anayasa Mahkememiz için teklif edilen ödenek tutarı 2 758 017 liradır. Bu miktarın 329 550 lirası Anayasa Mahkemesinin işgal ettiği özel bir şahsa ait binanın yıllık kira bedelidir. Geçtiğimiz yıllarda Yüce Mecliste bu yüksek kira bedeli tenkid konusu olmuş, Hükümetin Anayasa Mahkemesi için bir bina yaptırması temenin edilmiştir. 13 .2 . 1963 tarihinde C. K. M. P. sözcüsü olarak konuşan Sayın Seyfi Öztürk, bu konuya değinmiş, yapılacak bir binada mahkemenin faaliyete geçmesinin hem Hazineyi 329 000 liralık bir masraftan koruyacağını, hem de kiracılık durumundan kurtaracağını savunmuştur. Bundan bir yıl sonra 22 .2 .1964 tarihinde yine Sayın Seyfi Öztürk, keza C. K. M. P. sözcüsü olarak Anayasa Mahkemesi bütçesi görüşülürken aynı meseleyi dile getirmiş, «geçen sene bunu acı bir dille anlatmıştım, süratle ele alınması gereken bu konu maalesef ele alınmamıştır, gelecek senelerde inşaallah sağ olursak göreceğiz, yine bu konuyu kürsüye getireceğiz, yine zannediyorsam bir hazırlık yoktur, gelecek sene yine 329 000 lira ödenecek tasarruf zihniyeti tatbikatta bu tarzda intikal etmektedir.» diye yakınmıştır. Sayın Seyfi Öztürk, 1965 bütçesinde ve bugün sunulan 1966 bütçesi sırasında Bakan olarak karşımızda bulunmaktadırlar. Sayın Öztürk Bakan oldukları için aynı derdi kendileri yerine biz kürsüye getirdik, isterdik ki, dün bir muhalefet sözcüsü olarak tenkid ettikleri ve lüzumuna inandıkları bu ihtiyacı Bakan olduktan sonra getirdikleri bütçeye ödenek koydurmak suretiye gidensinler ve Hazineyi her yıl 329 000 lira kira ödemekten kurtarsınlar. Bu

yapılamamıştır. Muhalefetteki tenkidlerle, iktidardaki icraatın bu çelişik durumunu dikkatinize sunmak isterim.

Sayın arkadaşlarım;

Anayasa Mahkemesinin geçtiğimiz bir yıl içindeki çalışmalarını kısaca bilginize sunmakta fayda görmekteyiz : Yüksek mahkemeye 1964 yılından 1965 yılına 50 aded iptal dâvası devredilmiş, 1965 yılında ise 46 aded yeni dâva açmıştır. Böylece Anayasa Mahkemesinde 1965 yılı içinde 96 iptal dâvası dosyası mevcudolmuştur. Bu 96 dâvadan 67 adedi mahkemece incelenerek karara bağlanmış. 29 dâva ise 1966 yılına devredilmiştir. Yüce Divan sıfatiyle ise 1964 yılından 1965 yılına 5 dosya devredilmiştir. Bu dosyalardan üçü karara bağlanmış, ikisi henüz karara bağlanmamıştır. 1965 yılında Anayasa Mahkemesine Yüce Divan olarak incelenecek dosya intikal etmemiştir. 1966 yılında da yüksek mahkemeye Yüce Divan olarak vazife düşmemesini temenni ederiz. Yüksek mahkememizde 1963 yılında açılmış olan bâzı dâvaların henüz karara bağanmadığı ve Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddesi aleyhine açılan ve redle sonuçlanan iptal dâvasında da esbabı mucibeli kararın henüz yazılmadığı görülmektedir. Yeni seneye devredilen dosya sayıları da göz önüne alınırsa Yüce mahkemenin iptal dâvalarını daha hızlı tetkik edip, daha kısa sürede sonuçlandırmasını burada temenni etmek bir görev olmaktadır. Anayasa Mahkemesinin geçen yıl karara bağladığı dâvalar arasında en önemlilerinden birisi hiç şüphesiz geçen Meclisin milletvekili maaşlarına yaptığı zammın iptaliyle ilgili dâvadır. Yüksek mahkeme bütçeye konulan ödeneği Anayasaya aykırı görerek iptal etmek suretiyle Hazineyi kırk milyon liralık zarardan kurtarmıştır. Bu iptal dâvasının, Mecliste, ödeneğe karşı kırmızı oy kullanan C. H. P. tarafından açıldığını hatırlatmayı, böylece partimiz görüşündeki isabetin yüksek mahkemenin kararıyle tescil edilmiş olduğunu belirtmeyi görev sayarım.

Değerli milletvekilleri; Anayasamızın 147 nci maddesine göre, Anayasa Mahkemesi kanunların ve B. M. M. içtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler. Ayrıca Yüce Divan sıfatiyle kanunda gösterilen yüksek dereceli görevlileri gerrettiğinde yargılar.

Bâzı ahvalde Anayasa Mahkemesinin birinci görevinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Anayasa, yalnız Meclis tasarruflarıyla değil, bazan Hükümet

tasarruflariyle de ihlâl edilebilmektedir. Bu takdirde Meclis murakabesinin ve Danıştay yolunun açık olması yeterli görünmektedir. Nitekim Danıştay kararlarının Hükümetçe uygulanmaması bir Anayasa ihlâli olduğu halde, bu, kazai denetlemeden mahrumdur. Mecliste Hükümet aleyhine istenilen soruşturma ve genel görüşme isteklerinin iktidara mensup çoğunluk oylariyle reddi halinde bir Anayasaya aykırı davranış, Meclis kararma bağlanmakta, fakat bu Anayasa dışı karar yüksek mahkemenin denetiminden mahrum kalmaktadır. Adalet Partisi Hükümetinin ve Meclisteki çoğunluğun bu yolda yapacağı birtakım Anayasa dışı davranışların kazai merci tarafından denetleme dışı kalması, rejimimiz bakımından tehlikeler doğurabilecektir. Kurucu Mecliste, Anayasanın yapıldığı sırada, bu düşünülmemiş olabilir. Ancak Hükümetin Meclis tarafından denetlenmesiyle ilgili konularda vereceği kararların da kazai denetleme sınırları içine alınması, Anayasamızın korunması ve rejimimizin selâmeti bakımından faydalı olacağı kanısındayız. Nitekim Anayasa Komisyonunda 132 nci madde hakkında A. P. li üyelerin çoğunluğu ile aldığı tefsir kararı, Yüce Meclisimizde de aynı çoğunlukla tasvip görürse, açıktan açığa bir Anayasa ihlâliyle karşı karşıya kalacağız demektir. Bu çeşit kararların Anayasa Mahkemesinden geçirilmesi şüphesiz rejim bakımından çok faydalıdır.

Sayın arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesini yalnız soyut demokrasinin muhafızı olarak görmek istemeyiz. Bizim Anayasamız sosyal Devleti esas alan devrimci ve ileri bir kanundur. Bu, bize, az gelişmiş memleketimizi kalkındırmak için köklü reformlar yapmak mecburiyetini yüklemektedir. Bu sebeple Meclislerimizden çıkacak kanunların bu yönden de Anayasaya uygunluğu titizlikle incelenmeli, ezilen ve sömürülen sınıflar aleyhindeki kanunlar, sosyal Devlet ilkesiyle bağdaşamayacağı için, iptal edilmelidir. Anayasa Mahkememiz, kuru bir hukuk düzeninin değil, sosyal hak ve hürriyetlerin, halk refahının da bekçisi ve koruyucusu olmalıdır. Bu vasıftaki bir yüksek mahkeme, muhafazakâr ve sömürücü çoğunlukların halk aleyhinde olan davranışlarını frenlemek suretiyle sosyal adaletin gerçekleşmesinde büyük pay sahibi olacaktır. Yüksek mahkememizin gelecekte bu niteliklere de ulaşmasını dileriz.

Bu konuda en büyük temennimiz : Bizim, Meclis olarak Anayasa Mahkemesine hiç iş düşürmemizdir. Rejimin gerçek teminatı, Anayasamızın başlangıç kısmında ve Anayasa Mahkemesi üyelerinin yemininde ifade edildiği gibi, Türk vatandaşlarının gönül ve iradelerinde bulunmaktadır. Biz bu gönül ve iradenin mümessili olarak

Anayasaya bağlı kaldığımız takdirde, rejimin, en büyük ve en güçlü teminatına kavuşmuş olacaktır.

Yüce Meclisi grupum adına saygiyle selâmlarım. (Alkışlar.)³⁰⁰

İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, İstanbul Milletvekili Sayın Çetin Altan'ın (Akşam) gazetesinde yazdığı fıkralarda komünizm propagandası yaptığından dolayı, aleyhinde açılan takipler sonunda, mahallî savcılık dokunulmazlığının kaldırılmasını istemiş ve Meclisimizin Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulu Karma Komisyonu beş yazıdan dolayı Sayın Altan'ın yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar vermiştir.

Bu komisyonda bu kararlara muhalif kalmış bir üye sıfatıyla muhalefet sebeplerimi ve Sayın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının niçin kaldırılmaması gerektiği hakkındaki görüşlerimi arz edeceğim.

Dün görüşülmesine başlanan dosyalardan ilkinde Yüksek Meclisinizde çoğunlukla alınan bir kararla Sayın Çetin Altan'ın bir dosyadan dolayı dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmiştir.

Bu vesile ile dün yapılan konuşmalar, yasama sorumsuzluğu müessesesini, kapsamını ortaya koymuştur. Fakat buna rağmen Meclis çoğunluğu dokunulmazlığı kaldırmıştır.

Meclis çoğunluğunun bu konudaki eğilimi anlaşılmiş bulunuyor. Bunu bile bile konuşmakta fayda yoktur denilebilirse de her dosyanın kendisine özgü durumunu düşünerek ve gerçeklerin Meclis zabıtlarına intikali için yine de konuşmakta yarar görüyoruz.

³⁰⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 3. Cilt, 1. Toplantı, 47. Birleşim, 16. 2. 1966, 140-143.

Sayın milletvekilleri, bildiğiniz gibi, T. B. M. Meclisi 1920 de kurulmuştur. Cumhuriyetten bu yana ise 44 yıl geçmiştir. Bu kırk dört yıl içinde B. M. Meclisine, basın yolu ile işlenmiş suçlardan dolayı 221 dosya gelmiş, fakat, bunlardan hiçbirisinde de geçmiş Meclisler, üyelerinin basın yolu ile işledikleri suçlarından dolayı dokunulmazlıklarını kaldırmamışlardır.

Şimdi Büyük Millet Meclisi tarihinde ilk defa basın suçundan dolayı bir milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılmış bulunuyor.

MEHMET ATEŞOĞLU (Kayseri) - Komünizm suçu, basın suçu değil.

BAŞKAN - Rica ederim, yerinizden müdahale etmeyiniz.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - Bu iki bakımdan üzücüdür.

Birincisi: Parlâmentonun geleneği yıkılmıştır. Parlâmentoların da kurulmuş gelenekleri, içtihatları vardır. Şimdi biz, basın suçundan, fikir suçundan dolayı bir milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırmakla, 47 yıllık B. M. Meclisinin bir geleneğini değiştirmiş olduk.

İkincisi: Bizim Meclisimiz, gerek Anayasamız gereği, gerekse zaman bakımından geçen Meclislere nazaran özgürlüklere daha çok bağlı olması lâzımgelen bir Meclistir. Halbuki biz, bu davranışımızla, geçen Meclisler kadar bile özgürlüklere, milletvekillerinin yasama sorumsuzluğuna tahammül gösteremedik. Bu, bizim bakımımızdan, geçmiş Meclisler karşısında bir gerileme olmuştur, kansındayız.

Sayın arkadaşlarım, dün burada milletvekillerinin kürsü özgürlüğü ve bunun sınırları üzerinde uzun uzadıya durulmuştur. Anayasamızın 20 nci maddesinin bütün vatandaşlara tanıdığı düşünce ve kanaat özgürlüğünün kapsamı tartışılmıştır. 79 ncu maddedeki sorumsuzluğun sınırları görülmüştür. Doktrinden örnekler verilmiştir... Herkes kendi eğilimine ve siyasal çıkarına göre meseleyi ele almıştır. Gerçek şudur ki, demokrasilerde fikir ve düşünce özgürlüğü, hele hele milletvekillerine tanınan yasama sorumsuzluğu, bizi, bugün bu tartışmalara girmekten alıkoyacak kadar geniştir. Ne çare ki, Türkiye'de, hâlâ demokratik özgürlükler gereği gibi kullanılamamakta, yirminci asrın yarısını geçtiğimiz şu 1967 yılında biz fikir

yazılarını öcü kabul etmekten kurtulamamaktayız. Aslında bir milletvekili buraya hep alışılmış düşünceleri, her bilinen fikirleri söylemek için gelmemiştir. Kanun teklif etmek hakkı olan bir kimse, elbette yeni görüşler, yeni düşünceler ileri sürebilecektir. Bunlar, illâki alıştığımız eski ve köhne fikirlerimizle zıtlıyor, diye milletvekiline hücum etmek, onu suçlamak, aramızdan atmaya çalışmak ne uygarlığa yakışır, ne de fikir özgürlüğü ile bağdaşır.

Bizim Anayasamız Parlâmento üyelerine gerçekten çok geniş bir düşünce ve fikir özgürlüğü tanımıştır. Aşağıda örnekler vereceğim. Hem milletvekili olacaksınız, geri kalmış Türkiye'nin hangi yollarla, hangi metotlarla kalkınacağını söylemek, araştırmakla görevli kılınacaksınız, hem de fikirlerinizi söyleyince damgalanacaksınız. Böyle şey olmaz arkadaşlar. Milletvekillerinin Anayasaları değiştirmek hakları vardır. Anayasaları, beğenmemek hakları vardır. Öyle olunca bunun nedenlerini açıklamak da haklarıdır. Nitekim, bu görüşü teyideden güzel bir olay bu Mecliste cereyan etmiştir.

15 Şubat 1966 günlü oturumda, bir milletvekilinin kürsüde konuşan hatibe, yerinden: «Anayasayı tenkid ediyor» diye lâf atması üzerine, celseye Başkanlık eden Sayın Nurettin Ok, aynen şu karşılığı vermiştir :

(Beyefendiler, çok rica ederim, icabı hale göre hatip, burada, Anayasayı dahi tenkid etmek söz ve hakkını haizdir. Riyasetin anlayışı bu merkezdedir. Öyledir efendim, söz hakkı her şeyden masundur.)

Görülüyor ki, arkadaşlar, milletvekillerinin söz hakkının alanı ve kapsamı, bizim Meclisimizde Başkanvekili arkadaşımızın bu çok yerinde görüşü ile bir daha tescil edilmiştir. Bu sebeple milletvekillerinin Anayasa ile çelişen görüşlerini bile bu kürsüde ifadeye hakları vardır, yetkileri vardır. Bu hakkı da bizzat Anayasa vermektedir.

Sayın milletvekilleri; burada, konuyu tamamen objektif olarak, Anayasa, hukuk ve Meclislerin geleneği açısından ele alacağız. Amacımız, yalnız bir arkadaşımızı hâkim önüne çıkmaktan korumak değil, Anayasa müesseselerini de bu arada kurtarmaktır.

Mesele nedir?

Bir milletvekili arkadaşımız, gazetesinde bâzı görüşlerini yazmıştır. Bu ise mahallî savcılar tarafından suç sayılarak dokunulmazlığının kaldırılması talebiyle dosya önünüze gelmiştir.

Anayasamız, milletvekillerini, Meclis'te söylediklerinden ve bunu dışarda tekrar edip açıkladıklarından dolayı mesul kabul etmemiştir. O halde her şeyden önce (sorumluluk) kavramı üzerinde tam bir anlaşmaya varmak zorundayız. Evet, nedir sorumluluk? Ne değildir? Kapsamı içine giren hususlar hangileridir? Bunu iyice incelemek bilim açısından tetkik ederek ortaya koymak gerekiyor :

İzin verirseniz burada kendi bilim adamlarımızın tanımlarından birkaç örnek vereceğim:

Prof. Dr. İlhan Arsel, (Türk Anayasa Hukukunun Umumi Esasları) adlı kitabının 245 nci sayfasında parlömanterlerin sorumluluğunu şöyle tanımlamaktadır :

(Sorumluluk, her iki Meclis üyelerinin vazifelerini ifa sırasında beyan edecekleri fikirlerden ve izhar edecekleri oylardan dolayı her hangi bir takibata mâruz bırakılmamalarıdır.)

Aynı kitabın 246 ncı sayfasında da şunları okuyoruz :

(Sorumluluk bu şekliyle hem mutlak ve hem de daimî bir vasıf taşır. Mutlaktır: Çünkü milletvekilini cezai, hukukî ve siyasi takibata karşı koruduğu gibi, hiçbir şekilde kaldırılamaz da. Daha başka bir deyimle B. M. M. bir milletvekilinin sorumluluğunu hiçbir şekilde kaldıramaz ve buna mütedair her hangi bir karar ittihaz edemez. Devam ediyor Sayın Profesör:

(Sorumluluk, aynı zamanda daimî bir mahiyet taşır. Çünkü, teşriî vazifesinin ifası sırasında olduğu gibi, bu vazifenin hitamından sonra da devam eder. Bir milletvekili Meclis dâhilinde sarf etmiş olduğu sözlerden veya izhar etmiş olduğu reylerden dolayı, mebusluk sıfatı zail olduktan sonra da her hangi bir takibata duçar kılınamaz.)

Sayın arkadaşlarım, görülüyor ki, Anayasa Hukuku Profesörü Arsel'e göre, (Sorumsuzluk mutlak bir haktır ve Meclisler bunu kaldırmak yetkisine sahip değildir.)

Ankara Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Profesörü Sayın Faruk Erem de aynı görüştedir ve Ceza Hukuku kitabının 130 ncu sayfasında aynen şöyle demektedir :

(Sorumsuzluk, milletvekillerinin şahsına mahsus bir imtiyaz değildir. Yasama görevinin lâıyık veçhile yürütülebilmesini sağlamak için vaz'edilmiş bir hükümdür. Bu müessese Ceza Kanununda da bir istisna telâkki olunmamalıdır. Bu müessese, umumi kanunlara üstün bir kanuna dayanır. Bu itibarla yasama görevi lehine, en geniş şekilde yorumlanmalıdır. Kamutay kararı ile dahi sorumsuzluk kaldırılamaz.»
Dikkat buyurunuz sayın arkadaşlarım, Prof. Faruk Erem, (Kamutay kararı ile dahi sorumsuzluk kaldırılamaz.) demektedir. Biz, bugün, görevimiz olmıyan bir işi yapmak istiyoruz. Bundan, mutlaka kaçınmamız lâzımdır.

Şimdi aynı konuda bir başka örnek daha vermek istiyorum :

(Parlömanter muafiyetler) konusu üzerinde doktora yapmış bir hukukçunun sorumsuzluk konusundaki tarifini ele alacağım. Sayın Metin Kıratlı kitabının 24 ncü sayfasında sorumsuzluğu şöyle tanımlamaktadır :

(Sorumsuzluk, bir Parlâmento üyesinin teşrii görevle ilgili olarak, Parlâmento içinde izhar ettiği oy, fikir ve beyanatından ve yaptığı fiillerden dolayı, Parlâmento dışındaki her hangi bir mercie karşı sorumlu olmamasıdır. Bu ilke gereğince, bir milletvekili, Parlâmentoda teşrii görevini yerine getirirken aklına gelen her şeyi ve lüzumlu gördüğü her noktayı söyleyebilir ve bundan dolayı adlî veya idari mercilere hesap vermeye mecbur tutulamaz. Mecliste, üçüncü kişilerin şeref ve haysiyetini kırıcı en ağır ithamlarda bulunan, orduyu itaatsızlığa, halkı vergi ödememeye teşvik eden, kanunlara karşı gelmeyi telkin eden bir milletvekili hakkında hiçbir kovuşturma yapılamaz.)

KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) - Nuri Beşer' in dokunulmazlığını neden kaldırdınız o halde?

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *O zaman ben milletvekili değildim. Nuri Beşer'in dokunulmazlığının kaldırılmasına Adalet Partisi arkadaşların da oy verdiğini sanıyorum. Bunun hesabını, lütfen kendi partinize mensup arkadaşlarınızdan sorunuz.*

BAŞKAN - Sayın Esatoğlu lütfen karşılıklı konuşmayınız. Siz de müdahale etmeyiniz. Çok rica ederim.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Sayın milletvekilleri, bu tanımlamalar karşısında, ortaya çıkan sonuç şudur: Milletvekillerinin sorumsuzluğu, bir toplumda normal vatandaşlar tarafından işlendiği takdirde suç sayılan fiillerin, milletvekilleri tarafından işlendiği zaman suç sayılmamasıdır. Burada fiiller derken şüphesiz fikir ve düşüncelerin serbestçe ifadesi ve açıklanması kastedilmektedir. Yani, sokaktaki bir vatandaşın söylemesi halinde suç sayılan ve takibi gereken bir fikir, bir görüş, bir düşünce bu kürsüde söylenir, yahut burada söylendikten sonra dışarıda tekrarlanırsa bu, suç sayılmıyacaktı. Bugünde sayılmıyacaktı, devre sonunda da sayılmıyacaktı ve takibat yapılamıyacaktı. Sorumsuzluğu, dokunulmazlıktan ayıran da devamlı olmasıdır. Sorumsuzluğun gerçek anlamı budur. Aksi takdirde, sade vatandaş için suç sayılan bir düşüncenin açıklanması, yahut yasak bir fikrin sokaktaki vatandaş tarafından söylenmesi, milletvekili için de, milletvekilli olduğu süre, yahut milletvekilliği bittikten sonra suç kabul edilirse, bu takdirde, sorumsuzluğun ve imtiyazın hiçbir anlamı kalmaz.*

Sorumsuzluk, başkaları için suç teşkil eden fikirlerin, görüşlerin, sözlerin, parlömanterler için suç sayılmaması demektir. Sorumsuzluğun tek ve gerçek anlamı budur. Milletvekilini dışarıdaki vatandaştan ayıran imtiyaz, yerine göre sade vatandaş için suç sayılan fikirlerin milletvekilleri için suç teşkil etmemesidir. Zaten imtiyaz ve muafiyet derken, elbetteki, başkalarından farklı bir hakka sahip olmak kasdolunmaktadır.

Şunu de belirtmek gerekir ki, milletvekillerinin söz ve fikir özgürlüğü, sorumsuzluğu, bir (bütün) teşkil eder. Meclis içinde söyledikleriyle, Meclis dışındaki konuşmaları ve yazıları gerçekten aynı görüş ve düşünce açısından hareket edildiği için zorunlu bir beraberlik havası taşır. Bu sebeple de Anayasamızın 79 ncu maddesi,

Parlömanterlerin Meclis içindeki söz ve beyanlarını Meclis dışında da ifade etmelerini sorumsuzluğa dâhil saymıştır. Bu, Mecliste yaptığı konuşmayı, aynen, kelimesi kelimesine, zabıttan okuması, ya da tekrar etmesi demek değildir. mealen, anlam itibariyle aynı şeyleri Meclis dışında söylemek ve yazmak da sorumsuzluktan yararlanmayı gerektirir.

Sayın Arkadaşlarım, şimdi doktrinin ortaya koyduğu bu tanımlamalardan sonra olayımıza eğilebiliriz:

Sayın Çetin Altan arkadaşımız da bir milletvekili seçildiği tarihten bu yana, sırası düştükçe kürsüye çıkmış, görüşlerini, şahsi fikirlerini ileri sürmüştür.

Kendisi ayrıca yazardır. Bir gazatede her gün fıkra yazmaktadır. Düşüncelerini her gün gazatesinde ifade etmektedir. Şimdi gazetede çıkan yazılarından bâzularında, mahallî savcılar suç görmekte, tahkikat açmakta ve sayın milletvekilini mahkemeye sevk etmek için, bizden dokunulmazlığının kaldırılmasını istemektedir.

Sayın arkadaşımız savunmasında derki: Evvelâ benim yazdıklarım suç değil, sonra ben kürsüde söylediklerimi gazetede yazıyorum, bu Parlömanter sorumsuzluğumun çerçevesi içine girer ve suç sayılmaz.

Şimdi bu savunmanın üzerine eğilmek gerekiyor. Acaba Çetin Altan, gerçekten, bu kürsüde söylediklerini mi gaztesinde yazmaktadır? Burada gayet güvenilir bir şahidimiz vardır. O da Sayın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına karar veren Karma Komisyonun müspet oy kullanan Başkanı Sayın Kemal Bağcıoğlu'dur. Sayın Bağcıoğlu 16 Şubat 1966 tarihinde bu kürsüde aynen şöyle demiştir:

«Ne yapıyor Çetin Altan arkadaşımız ? Kürsü hürriyetinden, kürsü masuniyetinden tutunuz da her vesile ile bir temayı yalnızca işliyor. Nedir o tema? Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu iktisadi sistem bir çıkmaz içinde imiş... Bakınız ben size buraya bâzı makaleler getirmiş bulunmaktayım. Şimdi gayet sâkin olarak bu makalelerden bâzı pasajları okuduğum zaman göreceksiniz ki, Çetin Altan beyefendi orada makalesini yazarken gazete sütununda, burada gayet kapalı tarzda bir rejimi yıkmaya çalışmaktadır.»

Sayın Bağcioğlu arkadaşımızın konuşması, cümle yapısı bakımından, karşılık olmakla beraber, demek istediği şudur: Çetin Altan burada kürsü masuniyetinden yararlanarak iktisadi sistemi çıkmaz içinde gösterir, gazetesinde de aynı şeyleri yazar. Yani, Sayım Bağcioğlu, Çetin Altan'ın bu kürsüdeki konuşmalarıyla, gazetesindeki yazıları arasındaki aynılığı, paralelliği işaret etmekte, örnekler vermektedir.

Bundan birbuçuk yıl önce bu kürsüde bu gerçeği dile getiren Sayın Bağcioğlu arkadaşımız, şimdi, aksini söyleyecek durumda değildir sanırım. Çünkü, buna imkân yoktur. Yazılarla Meclis tutanakları karşılaştırıldığı takdirde bu gerçek, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Aziz milletvekilleri, Karma Komisyonunda bu konuda tahkikatın iki bakımdan eksik yapıldığını söyledim. Tarafımızdan bu hususta, hem de yazılı önergeler verilmiştir. Fakat Karma Komisyon bu önergelerin gereğini yerine getirmemiştir.

Biz dedik ki komisyonunda: Çetin Altan'ın bu yazılarından dolayı yazı işleri müdürü aleyhine dâva açılmış, yedi dosyadan üçü beraetle sonuçlanmıştır. Bu beraet ilâmlarını getirtelim, beraet eden yazılar için dokunulmazlığın kaldırılmasını görüşmiyelim. Bu, kabul olunmadı.

Ayrıca yine biz dedik ki, komisyonunda: Çetin Altan'ın konuşuklariyle yazdıklarının ayniyeti söyleniyor. Yazılarla Meclis tutanaklarını karşılaştıralım. Paralellik varsa üzerinde durmalıyım. Bu da yapılamamıştır ve eksik tahkikatla, bir bakıma peşin hükümlerle, dokunulmazlığın kaldırılmasına karar verilmiştir.

Sayın arkadaşlar, Meclislimizin geçmişteki tatbikatı böyle değildir. Komisyon, milletvekilinin Meclisteki konuşmasıyla dışarıdaki yazısını, demecini karşılaştırmakta, benzerlik gördüğü takdirde dokunulmazlığa dokunmamaktır. Bu 1948 de Adnan Menderes için, 1956 da sayın Osman Bölükbaşı için uygulanmıştır. Dün, Sayın Ferda Güley arkadaşımız, Adnan Menderes'le ilgili 1948 tarihli dosya hakkında bilgi verdi. O zaman komisyonunda bulunan Sayın Fuat Sirmen arkadaşımız ve Sayın Feyzi Kalfagil arkadaşımız burdadırlar, o zaman Adnan Menderes'in

kürsüde yaptığı konuşmalar, İzmir'deki iki gazeteye demeç şeklinde verdiğiinden dolayı dokunulmazlığının kaldırılmamasına karar vermiştir.

Ondan ayrış olarak bir tatbikat daha vardır. Bu tatbikat da Sayın Osman Bölükbaşı için 1956 senesinde yani, Demokrat Parti zamanında bu kararla yapılmıştır ve Bölükbaşı Meclis kürsüsünde söylediklerine benzer fikirleri dışarıda konuştuğu için teşriî dokunulmazlığının kaldırılmasına lüzum görmemiş ve Karma Komisyon ertelemiştir.

Şimdi, Sayın Bağcıoğlu arkadaşımız, bu dosyadaki yazılardan söz etmediğini söylediler, oraya geliyorum.

Genel olarak Çetin Altan'a izafe edilen suç Türk Ceza Kanununun 143 ncü maddesinin 1 nci fıkrasını ihlâldir.

Elimizdeki dosyada iki yazı vardır. Aynı cürmî kast içinde işlendiği kabul edilerek iki yazı birleştirilmiştir. Yazılardan birisi (yutturma Edebiyatı), diğeri (Süleyman Bey lûtfen öfkelenmeyiniz) başlığını taşımaktadır. Dosyada mevcut İstanbul Savcılığının fezlekesinde okuduğumuza göre, bu yazıların suç teşkil eden yönü şu imiş : Atatürk'ün demecini komünist sloganı olarak tavsif etmek ve Türkiye'nin bugün tekrar yörüngeye oturtulması gerektiğini ve gerçek Atatürkçülüğün bu olduğunu belirtmek suretiyle Türkiye'nin ancak komünist bir rejimle kurtulabileceğini ifade etmek istemektedir. Milletçe benimsenen ve uğrunda mücadele edilen Atatürkçülüğü komünist bir esasa bağlamaktadır.»

İkinci yazının suç sayılan yönü de şu imiş; İstanbul Savcısının fezlekesinden okuyorum..

«Bu yazıda Marx ve Lenin şamatesinin kongre polemikleri ile halledilemeyeceği, Demirel'in Atatürk'e kadar uzanan sözlerine de değinmek gerektiği, Atatürk komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir» sözünün gerçek belgesinin bulunmadığı, Süleyman Beyin bu belgeyi bulursa tarihçilere yardımı dokunacağı», beyan edilmek suretiyle komünizm propogandası yapılmış.

Sayın arkadaşlarım, suç konusu sayılan yazıları ben de okudum. Ve gördüm ki, bu yazıdaki cümleler, Mecliste Sayın Altan tarafından daha önce aynen söylenmiştir :

Mesele şu: Çetin Altan Atatürk'ün 1922 yılında söylediği şu cümleyi ele alıyor :

«Emek sahibi olmyanlar insandan addolunmamak, hakkı emeğe istinadettirmek aslı inancı nazarı itibara alındı» Çetin Altan buna komünizm sloganı diyor. Bir söze bir şahıs tarafından komünizm sloganı denmekle o söz komünizm sloganı ve o sözün anlamı da komünizm propagandası sayılamaz. Çetin Altan dosyadaki suç konusu sayılan (yutturmaca Edebiyatı) başlıklı fıkrasında bu sözü tekrar ettikten sonra: «Mustafa Kemal ne komünistti, hattâ ne de sosyalistti» diyerek Mustafa Kemal'i, savcılığın fezlekesinde iddia edildiği gibi, komünist olarak ve Atatürkçülüğü de komünizm olarak göstermemektedir. O yazıda «Mustafa Kemal köylü efendimizdir dedi, fakat köylüyü efendi yapacak metotlar uygulanamadı.» diyor. Aynı fikir bu kürsüde Çetin Altan tarafından 15 Şubat 1966 tarihindeki konuşmada ifade edilmiştir: Aynen zabıtlardan okuyorum: «Köylü efendimiz derken Mustafa Kemal proleterya diktatoryasını istemiyordu. Ama, öyle iddia edildi. «Köylü efendimizdir» ne demek? O Proleterya diktatoryasına temayül gösteren bir halkçı hareket demektir.» Bu cümleyi açacak olursanız proleterya diktatoryası da komünizm demektir. O halde görülüyor ki, Çetin Altan kürsüde bir proleterya diktatoryası eğilimi olarak Atatürk'ün «Köylü efendimizdir» sözünü açıklamış bulunuyor. Yazdığının bundan farkı yok. O halde, burada söylediğini dışarıda yazmıştır, bu da sorumsuzluğun sınırları içine girer.

Sayın Arkadaşlarım, burada bir noktayı belirtmek istiyorum. Ne savcılığın fezlekesinde, ne komisyonun kararında, Çetin Altan'ın fıkrasının neresinin açıkça komünizm suçunu teşkil ettiği gösterilmemektedir. Yazıdan bir cümle alınarak suç var deniliyor. Biliyorsunuz Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunun bir kararı vardır: Bir yazıdan bir cümle çıkarılarak ve ona dayanılarak suç var denilemez. Medlülü cüzülere değil, medlülü küllere bakılır. Şimdi Çetin Altan'ın dosyadaki ikinci yazısı olan (Süleyman Bey, lütfen öfkelenmeyiniz) başlıklı yazıda şöyle bir cümle var: Sayın Savcının bunu suç ve propaganda saydığı anlaşılıyor: «Marx ve Lenin şamatasına gelince: Öyle uydurma kongre polemikleriyle pek ilkel ve pek

alaturka bir yoldan bir çırpıda hallediliverecek konular değildir bu. Büyük kültür, büyük araştırma, büyük eleştiri ister.»

Şimdi savcı burada, Marx'dan ve Leninden söz etmek suretiyle komünizm propagandası yapıldığı kanaatindedir sanıyorum. Marx'tan ve Leninden söz etmek komünizm propagandası sayılır mı, sayılmaz mı? Onu ben bilemem, Hâkim takdir eder. Ne var ki, Çetin Altan aynı şeyi bu kürsüde de söylemiştir. İşte örneği: 16 Şubat 1966 tarihinde bu kürsüde Çetin Altan demiştir ki: «Bugün yer yüzünde Marxsist diye adam itham edilir mi? Amerika üniversitelerinde Marxoloji enstitüleri vardır. Marx bilinmeden bir çok şey anlaşılamaz bugün... Bunları kabul etmek lâzımdır.»

Yine aynı konuşmada Çetin Altan, aslında birer komünist olan Fransız şairleri Aragon ile Eluard'ı övmüştür.

Görülüyor ki, sayın milletvekilleri, Sayın Çetin Altan arkadaşımız, bu kürsüden Marx'ı da Mao'yu da Aragon'u da, Eluard'ı da övmüştür. Bunlar bir milletvekilinin kişisel görüşleridir. Yazılarda söylenen bunlardan başka birşey değildir. Tutanak dergisinin 3 ncü cildinin 92 nci sayfasında Çetin Altan'ın şu konuşması yer alıyor: «Ben hayatta yasak olan meselelerin üzerinde bütün insanlığın düşünüp, konuşup bir fikre varmasını istiyecek kadar hür düşünen adamlardanım. Açıklarsınız, herkes düşünür üstünde, cevabını verirsiniz. O zaman da önünüze geleni komünislikle itham edemezsiniz. Çünkü, öğrenirsiniz neyin sosyalizm, neyin komünizm olduğunu.»

Bütün bu örnekler birşey göstermektedir ki Çetin Altan, bu kürsüden, komünizm nedir, sosyalizm nedir? Bunlar üzerinde durmuş, konuşmuştur. Bunlar propoganda sayılamayacağına göre, aynı anlamdaki yazıları da propağanda sayılamıyacaktır. Atatürk'e aidolduğu söylenen «Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir» cümlesinin Atatürk'e aidolmadığını iddia etmek de komünizm propagandası sayılamaz. Bir olaydır iddiadır.. Siz böyle dersiniz, başkası şöyle der. Doğrusunu kim ispat ederse gerçek ortaya çıkar, biz de öğreniriz.

Sayın arkadaşlarım, bütün bu karşılaştırmanın Karma Komisyon tarafından yapılması ve huzurumuza ikmal edilmiş bir dosya ile gelmesi gerekirdi. Bendeniz zamanınızı almamak için daha fazla örnek vermeyeceğim. Ama, suç sayılan yazıdaki

fikirleri bazen aynı cümlelerle, bazan benzer mânadaki cümlelerle burada konuşmuştur Çetin Altan. Zabıtları iyice okuyunca bu gerçek anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yanlış ve eksik tahkikata müstenit bir dosya ile verilecek karar, ileride bizi mahçup çıkarabilir.

Sayın milletvekilleri, A. P. li arkadaşlarımız da muhalefette iken dokunulmazlık konusunda bizimle aynı görüşlere sahip idiler. Bir iki örnek vermeme izininizi rica edeceğim.

Sayın Amasya Milletvekili Nevzat Şener arkadaşımız 13 Mayıs 1963 tarihinde bu kürsüde şöyle konuşmuştur :

(Dokunulmazlık müessesesi mutlak mânada milletvekilini tertiplerden, muhayyel suçlardan masun kılmak ve onun vazifesini ifada serbestçe, hiçbir tesir altında kalmadan hareket etmesini temin etmek gayesiyle kurulmuştur. Dokunulmazlığın Parlömanter fonksiyonu bütün efaline teşmil edilmesi lâzımdır. Hissî ve siyasi düşünceler, bu müesseseyi hiçbir zaman zedelememelidir.)

Aynı günkü oturumda Erzurum A. P. Milletvekili Sayın Turhan Bilgin de şu konuşmayı yapmıştır:

(İktidarın birtakım bahanelere istinaden tevessül edeceği hareketlere karşı milletvekillerini himaye etmek maksadından doğmuştur dokunulmazlık.. Biliyorsunuz Anayasamızda bir de milletvekili sorumsuzluğu mevzuubahistir. Sorumsuzluğun gayesi, milletvekiline Tam bir serbesti ve hürriyet tanımaktır. Milletvekili böylece tam bir vicdan huzuru içerisinde fikrini beyan ve reyini izhar edebilir. Dokunulmazlığın gayesi de bir bakıma budur. Bu müesseseye dokunmıyalım. İcabederse dokunulmazlık müessesesini topyekûn kaldıralım, fakat bu müesseseye dokunmıyalım).

Görülüyor ki, A. P. li arkadaşlarımız sorumsuzluk ve dokunulmazlık konusunda çok hassas ve ileri düşüncelere sahiptirler.

Ne yazık ki, bugün, bu görüşün aksine bir davranışla karşı karşıyayız.

Sayın Bağcıoğlu'nun bu konudaki görüşleri dün Ferda Güley arkadaşımız tarafından okunduğu için onlara değinmiyorum.

Sayın arkadaşlarım, dokunulmazlığın kaldırılması söz konusu olunca, bunda iktidarın bir menfaati var mıdır? Yok mudur? Sorusu haklı olarak akla gelir. Elimizdeki konu dolayısıyla de bu soruyu sormak ve cevabını araştırmak zorundayız.

Bugün, Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasında A. P. iktidarının menfaati vardır. Çünkü, Çetin Altan gerek Meclis kürsüsünde, gerekse hergün gazetesindeki köşesinde bugünkü Hükümeti tenkid eden, çalışmasını beğenmeyen bir muhalif milletvekilidir. Üstelik de yazıları ilgi görmekte ve etkili olmaktadır. Şimdi iktidar partisinin bu milletvekilini susturduğu takdirde tenkidlerden kurtulmak gibi bir menfaati ve siyasi düşüncesi vardır ve bu da açıktır. Halbuki, dokunulmazlık işte asıl iktidarın bu siyasi baskısından milletvekillerini kurtarmak için düşünülmüş ve dünyanın her demokratik ülkesinde benimsenmiş bir müessesedir. Buna rağmen, bugün Türkiye'de, Hükümete karşı olan bir milletvekilini, acıdır ki, koruyamaz hale düşürülmek istenmektedir. Fakat sonuçta, dokunulmazlık kalkarsa, bundan A. P. iktidarının hiç de kazançlı çıkacağına sanmıyorum.

Sayın milletvekilleri, son günlerde bu konuda bâzı olaylar ve davranışlar, acıdır, sevindirici değildir. Türkiye'nin uluslararası üne kavuşmuş bir yazarını Karakollarda nezarete alıp polislerin hakaretine ve tecavüzüne mâruz bırakmak, başka bir sevilen yazarı, kanunları zorlayarak, Meclisten çıkarmaya çalışmak, diğer çeşitli yazarlar üzerinde tertiplere, baskılara girişmek hiç kimseye, hiç birimize şeref kazandırmıyacaktır.

Biribirimizin fikirlerini sevmiyebiliriz. Fakat biri birimizi sevmeye mecburuz. Aynı toprağın, aynı ulusun çocuklarıyız... Bir arada, barış içinde, kardeşlik içinde yaşıyacağız... Unutmıyalım, bugünkü dünya bile bu yola girmiştir. İşte komünist Rusya ile, kapitalist Amerika yekdiğerinin rejimine hiç karışmadan, barış içinde, dostluk içinde yaşamının yolunu aramaktadırlar ve bulmuşlardır. Siz isterseniz kapitalist olunuz, bırakınız Sayın Altan da sosyalist olsun.. İllâki sizin gibi düşünmüyor diye onu zindana atmaya çalışmak, sizin için bir başarı sayılmıyacaktır.

Şahısları zındana atmakla fikirler öldürülemez. Aksine, daha çok taraftar toplamasına, daha çok güçlenmesine yol açar.

Alacağınız kararın toplumumuz içinde sarsıntılar, huzursuzluklar çıkaracağını düşünmenizi hatırlatırım. Siz Çetin Altan'ı sevmiyebilirsiniz, kızabilirsiniz, fikirlerine karşı olabilirsiniz..Fakat, burada Sayın Çetin Altan'ın değil, onun şahsında fikir özgürlüğünü, sorumsuzluk müessesesini kurtarmış olacaksınız. (Söylediklerine katılmıyorum, fakat söz hürriyetini sonuna kadar savunacağım) diyen Volter gibi, sizler de Altan'ın fikirlerine katılmıyabilirsiniz. Fakat onun fikir özgürlüğünü ve Milletvekili sorumsuzluğunu savunmakla görevlisiniz. Hattâ bilim adamlarının yukarda okuduğum mütalaalarına göre, sorumsuzluk hakkını kaldırmak yetkisine dahi sahip değilsiniz.

Sayın arkadaşlarım, tarih boyunca fikir adamlarına karşı girişilen baskı ve yıldırma hareketleri, ezenleri değil, daima ezilenleri güçlendirmiştir.

Yeryüzünde kaleme zincir vuran toplumların uygarlığa ulaştığı hiç görülmemiştir. Büyük uygarlıklar kurmuş olan Türk ulusunun çocukları olarak, kalemlere zincir vurmamak hevesinden vazgeçmenizi gönülden diler, hepinizi saygılarla selâmlarım. (C. H. P. ve T. İ. P. sıralarından şiddetli alkışlar)³⁰¹.

Bitlis Milletvekili Zarife Koçak ve 29 arkadaşının, Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın arkadaşlarım, Bitlis Milletvekili Sayın Zarife Koçak ve sekiz Güven, yirmi Adalet Partili Sayın Senatör ve Milletvekili arkadaşlarımız tarafından verilen Siyasi Partiler Kanununun 74 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi üzerinde C. H. P. Grubunun görüşlerini arz edeceğim.

Hemen arz edeyim ki, C. H. P. siyasi partilerin Hazine'den yardım görmesine karşı değildir. Çünkü, C. H. P. siyasi partilerin karanlık kaynaklardan beslenmek yerine, Devletçe yardım görmesini çok daha isabetli gören bir siyasi örgüttür ve iktidarda

³⁰¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 145. Birleşim, 21. 7. 1967, 524-530.

bulunduğu zaman bu görüşü savunmuştur. Şimdi, elbetteki bu görüşünü değiştirmemiştir. Ancak bu konuda bâzı anaprensipleri vardır, kanun değişirken bu köklü görüşlere aykırı yeni tekliflere iltifat etmeyecektir.

Sayın arkadaşlarım; bu kanun teklifinin Adalet Partili ve Güven Partili arkadaşlarımız tarafından ortaklaşa hazırlanışı kapsamına, Hazineden yardım görmiyen ve grubu bulunan diğer iki partiyi, Yeni Türkiye Partisi ile Türkiye İşçi Partisini almayı, aynı konuda komisyonda bir başka teklif birbuçuk yıldan beri beklemesine rağmen bu yeni teklifin hemen bir Geçici Komisyona sevki ve Geçici Komisyondan İchtüzük hükümlerine aykırı bir şekilde geçmesi, üstelik mahiyetinin Partiler Kanununun 74 ncü maddesinin ruhuna aykırı bulunması bizi zorunlu olarak teklifin karşısına geçirmiştir. Adalet ve Güven Partili sayın üyelerin bu ortak teklifini müzakere eden Geçici Komisyonun bir üyesi arkadaşınız olarak, her şeyden önce bu teklifin içtüzüğümüzün 31 nci maddesine aykırı bir şekilde müzakere edildiğini söylemek mecburiyetindeyim.

Sayın Meclis Başkanımızdan 2 .2 . 1968 tarihini taşıyan bir yazı aldım. Bu teklifi inceleyecek Geçici Komisyona üye seçildiğim bildiriliyor ve aynı gün saat 16 da Başkan, sözcü ve kâtip seçmek üzere Anayasa Komisyonu salonunda toplanmamız isteniyordu. Yazıya uydum, belirtilen saatte Anayasa Komisyonu salonuna gittim. Geçici Komisyona seçilen 15 üyeden yalnız 11 arkadaşımız gelmişti, yeterli çoğunluk vardı, başkanımızı, sözcümüzü ve giyabında kâtibimizi seçtik. Sonradan, seçilen Millet Partili kâtip arkadaşımız Hilmi İşgüzar da geldiler. Toplantıya yalnız seçim için çağırılmıştık. Seçim bitmişti fakat, Adalet ve Güven Partili komisyon üyelerinden yeni bir teklif geldi, kanun teklifi esasen kısa idi, onu da hemen görüşmeliydik. Bu teklife itiraz ettim. Çünkü, İchtüzüğün 31 nci maddesini aynen okuyorum. «Encümen ruznameleri encümenler tarafından tanzim ve bir gün evvel bütün vekillere ve mensuplara ilân olunur» diyordu. Halbuki, encümen henüz kurulmuş ve başkanını, sözcüsünü, kâtibini yeni seçmişti, ruznamesini hazırlayarak İchtüzüğün tâyin ettiği bakanlara, milletvekillerine, hattâ Geçici Komisyon üyelerine bile dağıtmamıştı. Biz, önce bunu teklif ettik, gündemi hazırlayınız, dağıtınız dedik. Üstelik komisyona üye seçilen arkadaşlarımızdan beşi de hazır değildir.

İkincisi, komisyona yeni çağrılmıştık. Partili milletvekilleri olarak gruplarımızın görüşlerini almamıştık, mehil istedik; bu mehil de verilmedi. Şimdi görülüyor ki, bu kanunu Adalet ve Güven Partililer Meclis'ten de aynı hızla ve aynı usulsüzlükle geçirmek istemektedirler. Bu davranışa da karşıyız.

Teklifin esasına gelince; konuşma başlarken de arz ettiğim gibi, siyasi partilere Hazineden yardım edilmesine esasta karşı değiliz. Ne var ki, bu teklif bizim kıstaslarımıza ve prensiplerimize uygun düşmemektedir. Siyasi partilere Hazineden yardım yapılabilmesinin şartı, o partinin milletvekili seçimlerine katılması ve belli bir oranda oy almasıdır. Bu oran kanunda asgari yüzde 5 olarak tesbit edilmiştir. Milletvekili seçimlerine girip de yüzde 5 oy almıyan partiye Hazineden para verilemez. Nitekim, bunun örnekleri gözümüzün önündedir. YTP ve TİP 1965 seçimlerine katılmışlar, milletvekili çıkarmışlar, Mecliste grup yapmışlar, fakat Hazineden herhangi bir şekilde para almamışlardır. Sebebi, muteber oyların yüzde 5 i oranında seçimde oy almamış olmalarıdır. Demek oluyor ki, milletvekili çıkarmak, hattâ Mecliste grup yapmak yetmiyor, kanun esas olarak, prensip olarak muteber oyların yüzde 5 ini almayı şart koşuyor. Eğer bir siyasi parti, bu oranda oy alamazsa, o partiye Hazineden para yardımı yapılamaz. Halbuki, şimdi bu ilke değiştirilmek istenmektedir. Siyasi Partiler Kanunu, seçime katılmamış partilere Hazineden para verilmesini önlediği halde, bu ilke değiştiriliyor. Hem de nasıl? Ortada seçime katılan, belli bir oranda oy alan partiler dururken ve onlara hiçbir Hazine yardımı yapılmaz iken, yeni kurulan ve kendisini halkın oyuna arzetmiyen, sunî kuruluşlara Hazineden para verilmek isteniyor.

İşte bu hem kanunun ruhuna, hem adalet ilkelerine aykırıdır. Bizim isyanımız da bundan ileri gelmektedir. Bu teklifle, Siyasi Partiler Kanununun 74 ncü maddesinin sonuna bir fıkra ekleniyor. Fıkraya şu: «Milletvekili genel seçimlerine henüz girmemiş bulunan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az yüzde beşine sahibolup da il merkezlerinin en az üçte birinde ve merkez ilçeleri dâhil, ilçe merkezlerinin keza üçte birinde işbu kanun ve parti tüzüğü hükümleri uyarınca partinin yönetim kurullarını kurmuş olan siyasi partilere de her yıl beşyüz bin lira Hazineden ödenir.»

Sayın arkadaşlarım, kanun genel ve objektif olur. Halbuki bu, doğrudan doğruya bir tek partiye, Güven Partisine Adalet Partisi tarafından bir iane verilmek hedefini gütmektedir. (A.P. sıralarından «Yok öyle şey» sesleri, gürültüler) Sayın arkadaşlarım, kanun teklifi Adalet Partili ve Güven Partili üyeler tarafından yapılmıştır.

BAŞKAN - Müsaade edin arkadaşlar..

SELÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - Çoğunluk Adalet Partili arkadaşlarımızdadır. A. P. nin bu teklifte samimî olmadığına inanıyoruz. Adalet Partisi eğer küçük partileri korumak, Mecliste tutmak, himaye etmek istiyorsa ve bunda samimî ise her şeyden önce millî bakıyeyi kaldırmaktan vazgeçer. Bir taraftan millî bakıyeyi kaldıracaksınız, öteki traftan küçük partilere yardım ediyoruz diye, bunların içerisinde yalnız bir tanesine para vereceksiniz. Eğer bununla maksadınız G. P. sini güçlendirerek Halk Partisine saldırtmaksa Halk Partisinin bunda en küçük bir endişesi yoktur, korkusu yoktur. Bu partiyi kuranlar Cumhuriyet Halk Partisinin içinde iken birşey yapamamışlardır ki dışarıdan Cumhuriyet Halk Partisine zararları dokunsun.(C. H. P. sıralarından «bravo» sesleri)Biz asla ondan endişe etmiyoruz. Biz, Hazine paralarının suni kuruluşlara, temeli olmıyan, halktan rey almıyan kuruluşlara verilmesine karşıyız. Diyorsunuz ki, illerin 1/3 ünde, ilçelerin 1/3 ünde parti teşkilâtı kurduğu zaman o güçlü bir partidir. Değildir arkadaşlar. 30 milletvekili, her bir seçim çevresinde kâğıt üzerinde 7 tane il idare kurulu üyesi, 5 tane ilçe idare kurulu üyesi bulabilir. Bunlar halka arz edilmedikçe, halktan rey almadıkça gerçek parti sayılamaz. Nitekim, gerçek parti sayılabilmesi için herşeyden önce halkın karşısında imtihan vermesi lâzımdır, şarttır. Bu imtihani vermiyen partilere de Hazine parasını vermek doğrudan doğruya birtakım maceracılara Hazinenin kapılarını açmak demektir.

Bir hususu daha arz edeyim arkadaşlar. Bu kanun bugün ve yarın suiistimale müsaittir. Hazineden bir yılda 500 000, 4 yılda 2 milyon alma hakkına sahip 30 kişi her an Mecliste çıkabilir, hattâ bir iktidarı tehdit dahi edebilir. Bugün A. P. dahi ancak 30 veya 25 milletvekili ile çoğunlukta durmaktadır. İçişlerinize karışmayı aklımızdan geçirmeyiz, ama, olur ki, A. P. içinden de 30 kişi bölünerek ve böyle maddî bakımdan da güçlenmek imkânına kavuştuktan sonra Hükümet düşürür,

İktidar düşürür, Hükümet buhranlarına, rejim buhranlarına yol açabilir. Bu maddeyi kabul etmekle Türkiye'de rejimi dahi dinamitlemek imkânları çok olacaktır, ileride suiistimallere imkân verecek olan bu kanunun kabul edilmesine onun için taraftar değiliz.

Tekrar edeyim; bu teklif kabul edildiği takdirde Mecliste bir kısım muhalefeti etkisiz kılmak, iktidarın dümen suyunda, onun ianesi ile geçinen bir muhalefet yaratmak yolu açılmış olur. Biz bunun için siyasi ahlâka, adalet ve eşitlik kurallarıyla Parlâmento geleneklerine aykırı olan bu teklife kırmızı oy vereceğiz.

Saygılar sunarım.(C. H. P. sıralarından alkışlar.)³⁰²

Samsun Milletvekili Bahattin Uzunoglu ve arkadaşlarının daha evvel haklarında öncelik kararı alınmış ve bu birleşimde alınacak kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesine geçilmesine dair önergesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Pek muhterem arkadaşlarım; bugün Yüce Meclisimiz çok hazin bir tesadüfle karşı karşıya bulunmaktadır. Bir yandan bâzı arkadaşlarımız bir buçuk, hattâ iki sene önce yaptıkları kanun tekliflerinin henüz komisyonlarda dahi tetkik edilmediğini, komisyonlardan bile geçmediğini bu sebeple bu tekliflerinin Yüce Heyetinizde gündeme alınmasını dilerken, öte yandan ekspres hızıyla bütün İçtüzük ve Meclis teamüllerinin dışına çıkararak belli bir kanunu geçirmek amacıyla bu önerge yerilmiş bulunmaktadır. Gerçekten Meclisin gündeminde vatandaşların, halkın hayati ihtiyaçlarını giderecek çok ciddî kanun teklif ve tasarıları vardır. Anayasa Komisyonunda toprak reformu kanun teklifimiz iki seneden beri beklemektedir. Tütünle ilgili, kooperatifçilikle ilgili, su ürünleriyle ilgili kanun teklifleri komisyonlardadır. Bunlar konuşulmadığı halde yalnız bir kanun teklifini alelacele geçirmek için bugün de Meclisin, Meclisteki partilerin yaptığı centilmen anlaşmasına mugayir olarak yeni bir yol açılmak ve Meclisin çalışma gelenekleri bozulmak istenmektedir. Biliyorsunuz ki bu Meclis Anayasa, İçtüzük, teamül ve anlaşmalara dayanarak çalıştığı takdirde partiler arasında huzur, sükûn vukubulmaktadır.

³⁰² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 39. Birleşim, 12. 2. 1968, 394-396.

Bugün, Meclisimizde Başkanlık Divanında bütün partilerin temsilcileri huzurunda yapılan ve Meclisin açıldığı 1 Kasımdan beri uygulanan tatbikat, Çarşamba günleri münhasıran Meclis araştırmaları, ve sözlü soruların konuşulmasıdır. Bugüne kadar bu gelenek bozulmamıştır ve asla milletvekili arkadaşlarımız tarafından aksatılmadan bu program yürütülmüştür. Bugün sırf Siyasi Partiler Kanununun 74 ncü maddesini değiştiren ve bir siyasi partiye haksız yere, sebepsiz yere bütçeden beşyüzbin lira verilmesini amaç edinen bir teklifi Meclisten alelacele geçirmek için Çarşamba günü Meclisin mütat çalışma programı değiştirilmek istenmektedir. Biz her şeyden önce partiler aracındaki vâkı anlaşmaya dayanan bu çalışma düzeninin değiştirilmesine razı olmadığımız için, bu teklifin karşısındayız.

İkinci bir geleneğimiz daha var; Meclis çalışmalarının ve müzakerelerinin tesbiti partiler arasındaki anlaşmalarla yapıldıktan başka bu gelenek, bu çalışma düzeni değiştirilmek istendiği takdirde verilen önerge her şeyden önce Başkanlık Divanına havale edilmekte, Başkanlık Divanı bu önerge üzerindeki mütalâasını tesbit ettikten sonra yüksek huzurunuzda gelmekte ve oylanmaktadır. Bu da Meclisin gelenekleri arasına girmiştir. Çarşamba günü sözlü soruların ve Meclis araştırması önergelerinin konuşulması gelenek haline gelmiştir ve bir anlaşmaya dayanmaktadır. Eğer Meclis Başkanlığı parti temsilcilerinin huzurunda yapılan bu anlaşmaya riayet etmek mecburiyetinde ise, ki mecburiyetindedir, bu önergeyi oylıyamaz, Başkanlık Divanına sevk eder ve bir mütaakıp celseye getirir. Bu geleneğin bozulmasına taraftar değiliz.

İkincisi; İçtüzük hükümlerine aykırı olarak komisyondan geçen ve yüksek huzurunuzda Hazineden beşyüzbin lira sarf edileceği, verileceği halde beşer dakikalık konuşmayla beş kuruşun bile hesabını burada saatlerce yapmak ve tartışmak zorundayız.

BAŞKAN - Sayın Esatoğlu, usul konuşması yapıyorsunuz. Esasa girmeyin lütfen.

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Bu sebeple verilen önerge Çarşamba gündeminde konuşulması mütatolan konuların dışındadır. Verilen önerge oylanmadan önce Başkanlık Divanına götürülmek zorundadır. Bu bakımdan Meclisin geleneklerine, vâkı anlaşmalara ve mütat çalışma programına tamamen aykırı olan*

*ve bundan sonra yapılacak anlaşmalara tarafların riayetini imkânsız hale getirecek olan önerenin dikkate alınmamasını, hattâ Başkanlık tarafından oya arz edilmemesini saygılarımla arz ederim*³⁰³.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 1968 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, saygı değer arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesi bütçesi dolayısıyla bu konudaki görüş ve düşüncelerimizi söyleyeceğiz.

Anayasa Mahkemesi bütçesinin bir özelliği vardır. Bütçe görüşmelerinde Hükümetin genel bir denetlemesi yapılmaktadır. Ancak Anayasa Mahkemesi, Hükümetin tasarrufları dışında, bâzı alanlarda Meclisin denetimini yapan özgür ve Yüksek bir mahkemedir. Bütçe dolayısıyla de olsa, Anayasa Mahkemesinin çalışma ve kararlarını Meclis kürsüsünde eleştirmeyi doğru bulmayız. Bütçe görüşmelerinin ruhuna ve geleneğine uygun olarak, Hükümetin Anayasa Mahkemesine karşı olan tutum ve davranışını incelemeyi daha uygun görürüz.

Sayın arkadaşlarım, Adalet Partisi iktidarının Anayasa Mahkemesine karşı tutumunu olumlu bulmadığımızı söylemek, gerçeklere uygun düşer. Aslında Adalet Partisi ve Hükümeti, yalnız Anayasa Mahkemesiyle değil, Anayasamızın tümü ile çelişme ve çatışma içindedir. Başlangıçta bu Anayasaya (Hayır) diyenler, iktidara gelince, reddettikleri Anayasayı uygulamakta güçlük çekmişlerdir ve bu zorlukları hâlâ da sürüp gitmektedir. Adalet Partisi ve Hükümetinin, Anayasa Mahkemesine karşı olması, demokrasi anlayışının ikelliğinden ve geriliğinden ileri gelmektedir. Adalet Partisi, demokrasiyi, halktan çoğunluk oyu almaktan ibaret saymaktadır. Bu partinin anlayışına göre, halk, millî iradenin sahibidir, seçimlerde oy çoğunluğunu kim sağlarsa millî irade temsilciliği çoğunluğu kazanan partiye geçmektedir. Ve artık seçimlerde çoğunluğu kazanan partinin Mecliste aldığı her karar, Hükümetin her icraatı, millî iradenin yansımasyndan başka birşey değildir ve hiç kimse, hiçbir kuruluş çoğunluk partisinin karşısına çıkamaz, Adalet Partisi bu görüştedir.

³⁰³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 40. Birleşim, 14. 2. 1968, 426-427.

Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur, bunu da ulusun çoğunlukla seçtiği iktidar kullanır.

Aslında ve hiç bir zaman demokrasi kayıtsız şartsız çoğunluk istibdadı demek değildir. Millî iradenin halkta olduğu doğrudur; fakat millet, bu iradesinin kendi adına kullanılmasını yalnız çoğunluğu alan partiye değil, Anayasanın gösterdiği bütün müesseselere ortaklaşa vermektedir. Çoğunluk partisine vermektedir, muhalefet partilerine vermektedir, Anayasa kuruluşlarına, özellikle yargı organlarına vermektedir.

Monarşiden ve tek bir şahsın diktasından demokrasiye geçiş tarih içinde elbette ki, bir tekâmüldür, ne var ki, bir tek şahsın diktası gibi çoğunluk diktasının da pek çok örnekleri vardır. İşte onun içindir ki, demokrasinin bir çoğunluk istibdadı olmasını önlemek amacıyla, parlâmento içinde ve dışında iktidarı denetliyecek, kanun ve kararların Anayasaya uygunluğunu kontrol edecek teminat müesseseleri getirilmiştir. Bizim 1961 Anayasamız da, kendisinden önceki uygulamanın Türkiye'de çoğunluğa dayanan bir zulüm yönetimi kurmasını göz önüne alarak ,tekrar çoğunluk diktasının hortlamaması için, Anayasa Mahkemesini getirmiş, böylece yasama çalışmasını kazai denetime tabi tutmuştur.

Fakat, gel gör ki, Adalet Partisi, ben oyların yüzde bilmem kaçını aldım, her şeye ben hükmederim kafasındadır. Oyların geriye kalanlarını alanları ve onlara intikal eden millî iradeyi, Anayasanın Meclis dışında ve Meclisin bâzı kararlarını denetliyen kuruluşları tanımaya, saymaya hiç katlanmamaktadır. İşte Adalet Partisinin Anayasa Mahkemesine karşı olan saygısız tutumu, bu yanlış zihniyetinden ileri gelmektedir.

1961 Anayasamız kuvvetler arasında ılımlı bir ayrılık kurmuştur. Yasama organı kanun yapacaktır, Hükümet uygulayacaktır. Yargı organları ise bağımsızdır; yasama organı ile yürütme organını yer yer denetliyecektir. İşte Adalet Partisi bu Anayasa esasını kabul etmek istememektedir. «Ben, ille ben, yalnız ben, hep ben» iddiası içindedir. Bu yanlış zihniyet, bu yanlış tutum, acıdır ki, Adalet Partisini tehlikeli çıkmazlara sürüklemektedir. Adalet Partisi seçimlerde çoğunluk kazanmıştır, Hükümeti kurmuştur. Elbette kanun yapacaktır, onu uygulayacaktır. Ne var ki, bu kanunlar Anayasaya aykırı ise Anayasa Mahkemesi iptal etmek, uygulama

Anayasaya ve kanunlara aykırı ise bunu bozmak da Danıştayın hakkıdır ve bu haklar gerçek demokrasinin gerekleridir. Aksi takdirde özgürlükten söz etmek gülünç olur. Nitekim büyük Fransız düşünürü Ruso bu konuda şöyle söylemektedir:

«Kanunların icrası ve infazı salâhiyetler ile mücehhez kılınmış bir heyetin bu kanunları kendi keyf ve arzusuna, kendi fantazisine göre konuşturabildiği bir memlekette hürriyet diye bir şey olamaz. Çünkü bu takdirde Hükümet en müstebit arzu ve iradesini kanun şeklinde tatbik müktedir olabilecektir. Bunun gibi yasama yetkisinin halk tarafından (yani halkın mümessilleri tarafından) hudutsuz bir şekilde istimal edilebildiği bir memlekette de Hükümet diye bir şeyden bahsedilemez»

Sayın arkadaşlarım, izin verirseniz Adalet Partisinin ve Hükümetinin Anayasa Mahkemesine ve kararlarına katlanamadığına dair birkaç örnek vermek istiyorum.

Bilirsiniz geçen dönemde Meclisimizde bir milletvekili arkadaşımızın yasama dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Bu karar aleyhine Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi, Karma Komisyonun Anayasamızın 85 nci maddesine aykırı şekile kurulduğu sebebiyle usul yönünden bu kararı iptal etmiştir. Bunda kanuna aykırılıktan başka hiçbir maksat yoktur, himaye yoktur, taraf tutma yoktur. Basit fakat haklı bir usul noksanlığı meselesidir. Ne var ki, bu karar karşısında bütün Adalet Partisi öfkeyle Anayasa Mahkemesine hücum geçmiştir. Başbakanından milletvekillerine, başyazarlarından fıkra yazarlarına kadar bütün Adalet Partisi, âdeta Anayasa Mahkemesine cihat açmışlardır. Adalet Partisinin Genel Başkanı ve Başbakan Sayın Demirel'in 4 Ağustos 1967 tarihli gazetelerde bu konu ile ilgili olarak çıkan demeci şudur:

«Bu hâdise siyasi bir mesele değil, doğrudan doğruya bir suçun takibidir. İlgili milletvekili Anayasa Mahkemesine gitmiştir. Anayasa Mahkemesi suç var mı? Yok mu? Hususunda karar verme yetkisini haiz değildir.»(A. P. sıralarından «doğru» sesleri)

Bu, bir Başbakanın, Anayasa Mahkemesinin yetkisi hakkındaki görüşüdür, fakat yanlıştır, Anayasaya karşıdır. Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 80 nci maddesine göre dokunulmazlığın kaldırılmasının Anayasaya, yahut İçtüzüğe aykırı olup

olmadığına karar verebilir. Bu, bir anlamda, suç yoktur demektir. Ne var ki Sayın Başbakanın bunu bilmediği, demeciyle ortaya çıkmaktadır.

Eğer Başbakan bunu bilerek yapmakta ise, bu daha ağır bir hatadır. Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisini Başbakan değil, Anayasa tâyin eder. Ve çok şükür, Yüksek Mahkeme, şimdiye kadar yetkisi dışına çıkmış değildir.

Aynı karar karşısında şimdi A. P. sıralarında oturan milletvekili yazarlar çok korkunç, çok acı yazılar yazmışlardır. Son Havadis Gazetesinin eski bir milletvekili olan başyazarı, bu konudaki bir yazısında, artık Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanı seçimlerini, Meclisin alacağı harb kararlarını, milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını da iptal edebileceğini ileri sürerek, bir bilgisizlik örneği vermiş, Anayasayı ve Anayasa Mahkemesinin görevlerini bilmediğini ortaya koymuş, Yüksek Mahkemeye ağır hücumlarda bulunmuştur. Halen A. P. sıralarında oturan bir A. P. li milletvekili - yazar, aynen «milletten büyük makam olmadığı gibi Parlâmentonun üzerinde bir makam da tasavvur edilemez» diyerek Anayasa Mahkemesini reddetmiş, aynı yazar - milletvekili Anayasa Mahkemesinin üyelerine «kanun yobazları» diye hitabetmiş, bir başka A. P. li milletvekili - yazar da Son Havadis Gazetesinde 5 Ağustos 1967 günkü fıkrasında aynen şöyle demektedir: «Anayasa Mahkemesi, komisyonların kuruluşuna, karar verişine, Meclis oturumlarına da karışırca bu zavallı Meclis yani Yüksek Meclisiniz eski Şûrayı Devletin yetkisine sahibolamıyacak, gündemini Anayasa Mahkemesine tasdik ettirmeden hiçbir meseleyi emniyetle müzakere edemeyecek kanun yapma hakkını da kaybedecektir. Hey gidi Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti ve onun 11 nci Döneme kadar devam eden Büyük Millet Meclisi. Sen gel de şimdi İkinci Cumhuriyetin ikinci dönemindeki Büyük Millet Meclisine bak..»

NURİ EROĞAN (İstanbul) - İkinci Cumhuriyet yok.

C. H. P. GRUPU ADINA SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Bu yazı Sayın Orhan Seyfi Orhon'a aittir. lûtfen kendisine sorunuz. (C. H. P. sıralarından alkışlar)*

Bir başka A. P. li milletvekili arkadaşımız, yani şimdi bana söz atan Sayın Eroğan, bu yılki Bütçe Karma Komisyonunda, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği dokunulmazlık kararıyla Meclisin itibarının zedelendiğini ileri sürmüştür.

Bütün bu görüşler, Anayasa Mahkemesinin Anayasamızdan doğan haklarını bilmemek, tanımamak ve saygı göstermemek demektir. Bütün bu söz ve davranışlar Hükümet Başkanının ve partisine mensup üyelerin Anayasa Mahkemesine ve kararlarına katlanamadığının açık örnekleridir.

Bu arada sayın arkadaşlarım yüksek mahkeme gerçekten önemli kararlar almıştır. Bunların birkaçına değinmekte fayda vardır.

Bildiğiniz gibi geçen yıl bu kürsüde İkinci Beş Yıllık Plân dolayısıyla yaptığı konuşmada Sayın Demirel «Anayasamız sosyalizme kapalıdır» demişlerdi. Bir başka oturumda da Sayın C. H. P. lideri İnönü «Anayasamız sosyalizme kapalı değildir» diye konuşmuşlardı.

CELÂL NURİ KOÇ (Kars) - Reiscumhur da söyledi.

C. H. P. GRUPU ADINA SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Anayasamızın tek tefsir yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir. Bu konuda Anayasa Mahkememiz Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleriyle ilgili kararında kesin hükmünü vermiş ve Anayasamızın sosyalizme kapalı olmadığını bu karariyle ortaya koymuştur. Dayanak olarak da Temsilciler Meclisi zabıtlarını göstermiştir. Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisinin 2 nci cildinin 494 ncü sayfasında, bu Anayasa ile sosyalizmin tatbik edilebileceği, Tutanak Dergisinin 3 ncü cildinin 274 - 275 nci sayfalarında da bu Anayasa ile sosyalist bir devlet iktisadiyatını yürütmenin mümkün olduğu, komisyon sözcülerinin beyaniyle açıklanmıştır.*

Anayasa Mahkemesinin bu açık ve kesin kararı karşısında artık bundan sonra hiçbir ciddi Devlet adamı «Anayasamız demokratik sosyalizme kapalıdır» diyemeyecektir.

Bundan ayrı olarak Anayasa Mahkemesi, Adalet Bakanının savcı tâyin ve terfi yetkisini de iptal etmiş, böylece savcılarda teminata kavuşmak imkânını elde

etmişlerdir. Artık bundan sonra iktidarın ve Adalet Bakanının keyfine hizmet etmeyen savcıların sürülmesi önlenmiş olacaktır.

Abana'nın ilçeliğini elinden alan kanunun da Yüksek Mahkeme tarafından iptali şüphesiz önemli bir olaydır, fakat Anayasa Mahkemesinin her kararına karşı çıkan A. P. iktidarı acıdır ki bu kararı da beğenmemiş ve gereğini aradan altı ay geçtiği halde hâlâ yerine getirmemiştir.

Bu kararlar Anayasa Mahkemesinin demokrasimize gerçekten büyük hizmetler yaptığını göstererek bizi sevindirmekte, fakat kararlara uymamak ve gereken saygıyı iktidardan görmemekte bizi şüphesiz çok üzmektedir.

Sayın arkadaşlarım,

Anayasa Mahkemesi, Anayasaya bağlı ve saygılı olanların muhtaç olacağı bir örgüt değildir. Aksine Anayasa Mahkemesi, Anayasaya karşı olanların, Anayasaya «hayır» diyenlerin gerçek bir kurtarıcısıdır. Yassıada duruşmalarında, geçen devrin bir suçlusu aynen: «Biz burada bir Anayasa Mahkemesi olmadığı için bulunuyoruz. Eğer Anayasa Mahkemesi olsaydı biz bu suçları işlemek ithamiyle huzurunuzda gelmezdik.» demiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa tanımayanları, Anayasaya aykırı kanun çıkarmak hevesine kapılacakları, doğru yola ve hukuk içine çeken bir güvenlik organıdır. Anayasamıza karşı, olanlar, böylece, Anayasa ihlâli gibi bir suçu işlemekten, Anayasa Mahkemesi sayesinde kendilerini kurtarmaktadırlar. Onun için bu Yüksek Mahkemeden ve onun kararlarından rahatsız olmasınlar, aksine ona şükretsiner, teşekkür etsinler.

Burada bir noktayı belirtmeyi faydalı görürüm. Anayasamız, yalnız, Anayasaya aykırı kanunlar çıkararak ihlâl edilmez. Anayasamız imhal veya ihmal edilmek suretiyle de ihlâl edilebilir. Eğer siz, bu Anayasanın halka tanıdığı hakları ve özgürlükleri, aynen gerçekleştirmezseniz, örneğin toprak reformu yapmazsanız, vergi adaleti sağlamazsanız, kooperatifler kurmayı teşvik etmezseniz, sosyal devlet ilkesine yaraşır sosyal dengiyi kuracak tedbirleri almazsanız, vatandaşı, insan onuruna yaraşır bir yaşatma ortamı kurmazsanız, imtiyazlara son vermezseniz bu takdirde Anayasayı ihlâl etmiş olursunuz. Dün sayın Maliye Bakanının burada söylediği gibi

Anayasanın 53 ncü maddesi o zaman hiç kimseyi kurtaramaz. Anayasanın 53 ncü maddesi tembel iktidarlar için bir mazeret sebebi değildir.

FEYYAZ KÖKSAL (Kayseri) - Bunun öyle olmasını ben de istedim, sizinkiler de istediler.

C. H. P. GRUPU ADINA SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Lûtfen dinleyin Sayın Feyyaz Bey, bizzat o Kurucu Mecliste vardınız. Mevcut kaynaklan Anayasanın doğrultusuna sevk etmek ve yeni kaynaklar yaratmakta iktidarların görevidir ve bunları yapmamak da sosyal devlet temeline dayanan bu Anayasayı ihmal suretiyle ihlâl etmek anlamı taşır. Anayasanın halka tanıdığı hakları özgürlükleri tümü ile gerçekleştirilmeyen iktidarların bu pasif tutumu da hiç şüphe edilmesin ki Anayasaya aykırıdır ve her Anayasaya aykırı hareketin müeyyidesi, bu umursamazlıklar için de pekâlâ işliyebilir.*

Sayın arkadaşlarım,

Anayasamız, Türk halkının insanlık onuruna yakışır bir şekilde yaşatılmasını hedef tutmaktadır. Bu hakkı, bu kutsal hedefe ulaştırmıyanlar, ulaştırmak istemiyenler, bugünkü soygun ve sömürü düzenini değiştirmeye yanaşmıyanlar, gericiliği gizli kapaklı besliyerek lâik Devlet yerine şeriat özentisine kendilerini kaptıranlar, halkın mutluluğu yerine küçük bir azınlığın aşırı mutluluğunu düşünenler, Türk halkının sosyal kurtuluşu ve ekonomik özgürlüğü için çalışmıyanlar tüm Anayasamızın karşısında demektirler.

Böyle hareket edenler, kendilerini Anayasa Mahkemesinin denetiminden kurtarsalar bile, tarihin suçlamasından aslâ kurtaramıyacaklardır.

Saygılar sunarım.

(C. H. P. saralarından alkışlar)³⁰⁴.

Efendim, ben konuşmamda Sayın Başbakanın Anayasa Mahkemesinin dokunulmazlık dâvalarında suç var mıdır, yok mudur diye karar vermeye yetkisi olmadığı

³⁰⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 25. Cilt, 3. Toplantı, 43. Birleşim, 17. 2. 1968, 25-28.

*hakkındaki demecini eleştirdim ve Sayın Bakan da konuşmalarında Anayasa Mahkemesinin dokunulmazlık dâvalarında suç var mıdır, yok mudur diye karar vermeye yetkisi yoktur, diye Sayın Başbakanı teyidettiler. Halbuki Anayasanın 79 ncu maddesine göre bir milletvekili kürsü de söylediğini dışarıda yazmak suretiyle sorumsuzluktan yararlanmaktadır. Sorumsuzluktan yararlanan bir milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırıldığı takdirde Anayasamızın 80 nci maddesine göre Anayasa Mahkemesi, Anayasa hükümlerine aykırılığı iddiasıyla bu kararı tetkik ederken milletvekili kürsüde söylediğini dışarıda yazmıştır, binaenaleyh sorumsuzluk içine girmektedir, diye karar ittihaz ettiği takdirde, olayda suç olmadığı hususuna karar vermiş oluyor mu, olmuyor mu?*³⁰⁵

Tarım Bakanlığı ile Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü 1968 yılı bütçeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

*Sayın Başkan, takriben birbuçuk sene önce Anayasa Komisyonu üyesi bulunduğum zamanda, Anayasa Komisyonundaki toprak reformunun müzakeresi sırasında, Sayın Bakan teşrif ettiler, Bakanlığının bu mevzuda bir hazırlığı olduğunu, en geç ve âzami iki sene içinde bu tasarinin komisyona geleceğini vait buyurdular. Aradan iki yıla yakın bir zaman geçmiştir. Hâlâ bu tetkikat bitmemiş midir, ne zaman bitecektir. Bunun cevabını verebilirler mi?*³⁰⁶

Gaziantep Milletvekili Ali İhsan Gögüş ve 12 arkadaşının, 5680 sayılı Basın Kanununun 31. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Teklif sahipleri arasında bulunduğum bir kanun teklifinin Yüce Huzurunuzda savunmasını yapmak üzere söz almış bulunuyorum.

5680 sayılı Basın Kanununun 31 nci maddesi, yabancı memleketlerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması veya dağıtılmasının Bakanlar Kurulu kararıyla

³⁰⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 25. Cilt, 3. Toplantı, 43. Birleşim, 17. 2. 1968, 49.

³⁰⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 49. Birleşim, 23. 2. 1968, 253.

menolunabileceğini göstermektedir. Biz, teklifimizle, bu maddenin yürürlükten kaldırılmasını ve bu madde uyarınca verilmiş olan yasaklama ve toplatma kararlarının yürürlükten kaldırılmasını istemekteyiz.

Teklifimizin nedenini gerekçede arz ettik, Orada da belirttiğimiz gibi : «Bu madde, uygulanışta, Anayasamızın sağladığı düşünce hürriyeti ile, bilim ve sanat hürriyeti ile, kitap ve borşür çıkarma hakkı ile, basın hürriyetiyle ve sansür yasağı ile çelişmektedir. »

Her şeyden önce, biz Basın Kanununun 31 nci maddesini, uymakla zorunlu olduğumuz 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği (İnsan Hakları Beyannamesi) ne, özellikle bu beyannamenin 19 ncu maddesine tamamen aykırı bulmaktayız. Bilindiği üzere (İnsan Hakları Beyannemesinin) 19 ncu maddesi şudur :

«Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzuubahsolmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.» demektedir.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, İnsan Hakları Beyannamesi 1948 yılında kabul edilmiştir. Halbuki Basın Kanunu bu beyannameden sonra tedvin olunmuştur. Gönül isterdi ki, insan hak ve hürriyetleriyle ilgili kanunlar yapılırken, katıldığımız Birleşmiş Milletlerin neşrettiği bildirilerin espirisine uygun kanunlar yapılsın. Halbuki Basın Kanununun 31 nci maddesi, İnsan Hakları Beyannamesinin 19 ncu maddesiyle çatışmaktadır. 19 ncu madde açıkça (Memleket sınırları mevzuubahsolmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile arama, elde etmek ve yaymak) hakkı her ferde tanınmıştır. Beyanname Meclisimizden geçmiş, tasdik olunmuş, kanun gibi uygulama gücü kazanmıştır. Halbuki Basın Kanununun 31 nci maddesi, bu maddedeki hakkı fiilen ortadan kaldırmaktadır.

Çünkü bu madde, yabancı memleketlerde basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulmasının veya dağıtılmasının Bakanlar Kurulu tarafından men olunabileceğini göstermektedir. İnsan Hakları Beyannamesi, «memleket sınırları bahis mevzuu olmaksızın malûmat ve fikirlerin her vasıta ile yayılması hakkını tanıdığı halde, bizim Basın Kanunumuzun 31 nci maddesi, bu hakkı kısıtlamaktadır. Burada açık bir

çelişme vardır ve bu fikir hürriyetine, araştırma hürriyetine aykırıdır. Bir üniversite profesörü, hattâ talebesi, bilimsel çalışmalar yapan bir vatandaş dünyanın her yerinde yayınlanan ve her çeşit fikirleri savunan kitapları, dergileri görmek, okumak, tetkik etmek ve incelemek zorundadır. Bir sosyal, ekonomik ilkenin lehinde ya da aleyhinde her türlü görüşler savunulabilir. Fikir'den korkmamak, her fikri takibetmek lâzımdır. Karşı olduğumuz ideolojileri bile iyi bilmek zorunda olduğumuzu unutmamalıyız. Çünkü bunlara bilimsel karşı koyabilme, ancak, onları incelemekle mümkündür. Halbuki Hükümet işine gelmiyen kitabı sokmamakla, vatandaşları yeni fikirlerden ve Hükümetin hoşuna gitmiyen görüşlerden yoksun bırakabilir. Bu, fikir özgürlüğü ile, ayrıca bilimsel çalışma ile bağdaşamaz. Bu bakımdan bu madde tamamen insan hakları beyannamesinin 19 ncu maddesine aykırıdır.

Bu maddenin uygulama şekli de birçok suiistimallere yol açabilir. Burada iki önemli nokta vardır: Birincisi Bakanlar Kurulunun men edeceği kitabı bütün üyelerinin okuması gerekir. Acaba uygulamada Bakanlar Kurulu men ettiği kitapları okutmakta mıdır, bu imkânı ve fırsatı bulabilmekte midir? Yoksa men edilen kitaplar bir heyet tarafından mı okunup rapor halinde Bakanlar Kuruluna getirilmektedir? Bu takdirde Bakanlar Kurulunun vereceği kararın hiçbir ciddî ve ilmî değeri yoktur. Meselâ Millî istihbarat Teşkilâtının yetersiz birtakım memurları tarafından tetkik edilen ve Türkiye için zararlı sayılan kitaplar, aslında bilim adamları tarafından ciddî bir tetkikten geçirilmiş olsa bu niteliği taşımadığı tesbit olunabilir. Bakanlar Kurulunun bütün üyeleri, menedilecek kitabı okuyamayacaklarına göre, verilen kararlar, yetkisiz kimselerin raporlarına istinadedecektir ki, bunun isabet derecesi fazlasiyle münakaşa edilebilir.

Kaldı ki, biran için Bakanlar Kurulu üyelerinin tamamının Türkiye'ye sokulması veya dağıtılmasının yasaklanması gereken kitapları okuduğunu ve okuma imkânı bulunduğunu kabul ediniz, bu takdirde de birçok mahzurlar önlenmiş olmayacaktır.

Bu takdirde Bakanlar Kurulu Hükümetin işine gelen kitapları memlekete sokacak, kendi politikası ile çelişen, fakat aslında memleket için hiç de zararlı olmayan kitapları, dergileri ve gazeteleri memlekete sokmayacaktır. Böylece memleketin dünyaya açılmış olan penceresi kapanacaktır. Başarısız bir hükümet dış

memleketlerin basını tarafından tenkid edilebilir. Bu tenkidlerin Türkiye'ye intikal etmesini istemiyen bir Hükümet, bu çeşit kendi aleyhindeki yayınları memleket sokmamak suretiyle, kendisini memleket içinde yabancıların tenkidinden korunmuş olur. Vatandaşlarda yabancıların, Hükümetimiz ve yönetimimiz hakkındaki fikirlerini öğrenmekten mahrum kalır. Halbuki bâzı ahvalde dış basının tenkid ve tahlilleri, taşıdığı tarafsızlık ve objektiflik bakımından, büyük faydalar taşımaktadır. 27 Mayıs'tan önce Amerikalı Pulliam adlı bir karı - kocanın memleketimizde yaptığı gezi ve Amerika'ya dönüşlerinde yazdığı yazı, (12 ye 5 var) adını taşımakta idi ve o günkü iktidarı uyarıyordu. Bu yabancı gazeteciler bile D. P. iktidarının durumunu gördükleri ve haber verdikleri halde, maalesef o günkü iktidar kötü gidişini fark edemedi. Bu tarafsız ikazlara önem vereceği yerde, o yazıları iktibas edenleri, okuyanları mahkemeye verdi. Fakat sonunda yine kendisi kaybetti.

Sayın arkadaşlarım,

Değişik de olsa hür fikirlerin yayılmasından korkmamalıyız. Zararlı fikir yoktur, yanlış veya doğru fikir vardır. Bir fikrin yanlış veya doğru olduğu ancak bilimsel açıdan incelendiği zaman anlaşılır. Buna imkân vermemek ise bir tahammülsüzlüktür. Demokrasi tolerans fikri üzerine kurulmuştur. Kendinden başka türlü düşünene saygı göstermek ve kendi fikrine karşı olan görüşleri de rahatlıkla dinliyebilmek bir nevi tekâmül ifade eder. Halbuki Basın Kanununun 31 nci maddesi bütün bu ileri hakları iptal etmektedir.

Bu maddenin asıl tehlikeli yönü, ikinci fıkrasıdır. İkinci fıkrada «Bu gibi basılmış eserlerin, Bakanlar Kurulundan acele karar alınmak üzere, İçişleri Bakanlığınca karardan evvel dağıtılmaları men olunabileceği gibi, dağıtılmış olanlar da toplattırılır» demektedir. Bu fıkrada fikir ve yayın hürriyeti daha çok kısıtlanmakta, yetki, İçişleri Bakanlığına devredilmektedir. Her şeyden önce şunu öğrenmek isteriz: Türkiye İçişleri Bakanlığında, yabancı eserleri büyük bir anlayışla okuyacak tetkik edecek ve onun memleket ve bilim açısından yararlı mı, zararlı mı olduğuna karar verecek bir yetkili heyet var mıdır? Bir bilim kurulu mevcut mudur? Yoksa bu iş, bildiğimiz polis memurlarına mı yaptırılmaktadır?

Her halde ikinci ihtimal doğrudur ve İçişleri Bakanlığında yabancı eserleri ciddi bir tetkik süzgecinden geçirecek güçte bilim adamları yoktur. Öyle olunca, her hangi bir ihbar vukuunda, belki de maksatlı olarak, İçişleri Bakanlığının yetersiz polisleri tarafından hazırlanacak raporlarla, en ciddi bilim kitapları, gazeteler, dergiler, hemen toplattırılacak, Bakanlar Kurulu da bu yayınları tetkik imkânı bulmadan toplattırma kararını onaylıyacaktır. Bu uygulamanın fikir hürriyetini geniş şekilde zedelediğinde asla şüphe etmiyoruz. Nitekim bu kanunun teklifçileri arasında bulunan Sayın Bülent Ecevit ve Sayın Ali İhsan Göğüs, Sayın Hilmi İncesulu, bakan buldukları dönemde bu kötü uygulamaya katlanamadıkları ve müspet sonuç alamadıkları için teklifi Meclise getirmişlerdir.

Sayın arkadaşlarım,

Teklifimiz gerek içişleri Komisyonu, gerekse Turizm ve Tanıtma Komisyonu tarafından iltifat görmemiş ve reddine karar verilmiştir. Ancak bu komisyonların raporları tatminkâr olmaktan çok uzaktır. Bu madde kalkarsa, «Millî bekaımızın icabı olan kontrol mümkün olamazmış, toplumun içtimai ve fikrî bünyesinde telâfisi gayrimümkün tahribat önlenemezmiş...» Sayın arkadaşlar, bunlar yuvarlak lâflardır. Yabancı memleketlerden gelen ve yabancı dille yazılı kitap ve dergileri ancak bu dilleri bilim kitabını anlayacak olgunluktaki kimseler okur, bu kültürdeki insanları ise hiçbir kitap aldatamaz, içtimai ve fikrî bünyede tahribat yapamaz. Kitaptan korkmamak, fikirden korkmamak lâzımdır. O devirler Ortaçağın karanlığında kalmıştır. İçişleri Komisyonunun ret için ileri sürdüğü mucip sebepler bu bakımdan isabetsizdir. Turizm ve Tanıtma Komisyonu da bu madde aleyhine daha önce Anayasa Mahkemesine iptal dâvası açıldığını, dâvanın reddedildiğini binaenaleyh, maddenin Anayasaya uygun olduğunu söylemekte ve teklifimizi reddetmektedir.

Bir maddenin Anayasaya uygunluğu ile memleket gerçeklerine uygunluğu ayrı şeylerdir. Anayasa Mahkemesi, bir kanunu, ya da bir maddeyi şekil yönünden, yahut hukuk açısından Anayasaya uygun bulabilir. Anayasa, hakların kullanılması konusunda bâzı tahditler koymuştur, Yüksek Mahkeme buna dayanarak fikir özgürlüğününün Basın Kanununun 31 nci maddesiyle kısıtlanmasını Anayasaya aykırı bulmayabilir. Fakat Anayasaya aykırı olmıyan şu maddenin İnsan Hakları

Beyannamesiyle, akılla, bilimsel görüşle bağdaşmadığı da işte ortadadır. Biz Meclis olarak daha ileri hak ve hürriyetin savunucusu olmalıyız.

Sonra yabancı yayınlar, bu madde kalkarsa, bütün müeyyidelerden kurtulmuş olmayacaktır. Mahkemelerimiz vardır, savcılarımız vardır. Bir kitabın kanunlarımıza aykırılığı halinde, işe pekâlâ, adalet mekanizması el koyabilir, yetkili bilirkişilere yabancı kitaplar, dergiler tetkik ettirilir. Gerçekten mer'i kanunlarımıza aykırı bir yönü varsa mahkeme kararıyla toplattırılmasına da pekâlâ karar verilebilir.

Mahkemelerin daha titiz ve daha salâhiyetle yapacağı bir işi yetersiz idari mercilere yaptırmak ve bu işlerle uğraşacak vakti bulunmayan Hükümeti de buna karıştırmak kanaatimizce isabetli bir hareket değildir. Bu sebeplerle teklifimiz memleket yararlarına, insan hakları bildirisine, Anayasamızın felsefesine uygundur. Komisyonların tekliflerinin reddini ve teklifimizin aynen kabulünü saygıyla arz ve rica ederim.(C. H. P. sıralarından alkışlar)³⁰⁷.

Anayasamızın lâik Devlet ilkesisini ihlâl ettiği idiası ile Hükümet Başkanı Süleyman Demirel hakkında gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel aleyhine Anayasamızın 89 ncu maddesine dayanarak, gericiliği teşvik ve himaye ettiği ve Türkiye'de şeriatı dayanan bir devlet kurulması amacı ile yapılan çalışmalar karşısında ilgisiz kaldığı için gensoru açılmasını istemiş bulunuyorum. Hele, dün Taksim Meydanında yapılan mitingden sonra, bu gensorunun önemi bir kat daha artmıştır.

Günümüzün en önemli meselesi, memleketimizde gericiliğin azgın bir hale getirilmiş olmasıdır. Dine bağlı bir devlet kurmak isteyenler, vatandaşları ikiye bölerek bir kısmını kâfir olarak nitelleyenler; çok kısa bir süre içinde kâfirlerin kafasının ezileceğini söyleyenler ve zafere ulaşacaklarından söz edenler, bütün bu çalışmalarını açıkça, rahatça yürütmekte, Hükümet ve özellikle Hükümet Başkanı Sayın Demirel, bu Anayasa dışı, bu kanun dışı davranışları önliyeceği yerde, aksine

³⁰⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 56. Birleşim, 1. 3. 1968, 50-53.

sözleriyle, müsamahasıyla her türlü gerici tutum ve davranışı teşvik ve himaye etmektedir.

Türkiye'nin her gün biraz daha lâiklikten uzaklaştırıldığı, camilerde siyasi konuşmaların yapıldığı, spor saraylarında ve üniversite konferans salonlarında dinî vaazların verildiği apaçık ortada iken, dine bağlı devlet kurma özlemi içinde bulunan bâzı kişiler Hükümet konaklarını basarken, bâzı müftüler ve hocalar bir kısım siyasi partiler aleyhinde açıkça konuşmalar yaparken, Başbakan, hâlâ gericiliğe dair bizden delil istemektedir. Bütün tarafsız ve Anayasaya bağlı basın, her gün yurdun bir köşesindeki lâiklik aleyhtarı davranışı yansıtırken, memlekette olup bitenleri Başbakanın bilmemesi, görmemesi gerçekten hazindir.

Ne var ki, bizzat Sayın Demirel, Türkiye'de gericiliğin başlıca teşvikçisi ve koruyucusudur. Bu sebeple asıl büyük suçlu Sayın Demirci'dir ve kendisinin bu lâiklik dışı tutumu bir kısım saf vatandaşlara cesaret vermekte, bu vatandaşlar da lâik Cumhuriyet yerine şeriatla bağlı bir devletin özlemi içinde ve o doğrultuda çalışmaktadırlar.

Sayın Demirel'in, aşırı şekilde dine bağlı görünüşünün sebebi, A. P. ne Genel Başkan seçildiği kurultayda bizzat aynı partideki rakipleri tarafından mason olarak suçlanmasıdır. Vatandaşta bu intibayı silebilmek için Sayın Demirel, kurultay kürsüsünde, kendisini, her sabah evinde Kur'an okumadan sofraya oturulmayan bir ailenin çocuğu olarak tanıtmış, sonra konuşmalarını «Cenabı Hak» adı ile bitirmiş, Bayram gazetesinde vaaz üslûbu ile başyazılar yazmış, İzmir'de Yüksek İslâm Enstitüsünün temelini atarken açıkça dinsömürücülüğü yapmış, tekbir getirmiş, bir Yozgat gezisinde yeşil bayrakla karşılanmasına göz yummuş ve en nihayet geçtiğimiz Ramazan Bayramında başına takke giyerek ve bunun fotoğrafını gazetelerde neşrettirerek oy kaygusu ile dini politikasına alet etmiştir.

İşte Başbakan Sayın Demirel'in bu lâiklikle bağdaşmayan tutum ve davranışları, bir kısım din görevlilerine ve dini ticaret, ya da çıkarları için araç gibi kullanan saygısızlara ve şeriat özlemcilerine cesaret vermiştir. Adalet Partisinin iktidara geçişinden itibaren memleketin birçok yerlerinde, lâikliğe sığmayan gösteriler olmuş, konuşmalar yapılmış, tehditler savurulmuştur.

Sayın arkadaşlarım, bugün Türkiye'de lâikliğe aykırı gericilik gayretleri üç yönlü bir çalışma içindedir. Birincisi, bizzat Sayın Başbakan konuşmaları ile, hareketleri ile, açık himayesi ile, lâik Cumhuriyet yerine dine bağlı bir devlet düzenini gerçekleştirmek gayret ve faaliyetine yardım etmektedir. Bunun örneklerini ve sebebini yukarda özetledim.

İkincisi, memleketimizin şurasında burasında bâzı din görevlileri, özellikle bâzı müftü ve hocalar, Başbakan'dan aldıkları cesaret ve gördükleri himayeden yararlanarak açıktan açığa devrimlere, lâikliğe aykırı bir davranışın içine girmişler, vaizlerinde siyaset yapmaya başlamışlar, iktidar partisi dışında kalan diğer bâzı devrimci partileri «kâfir»likle suçlayacak kadar ileri gitmişlerdir.

Açıkça dinî siyasete alet eden müftülerin başında Konya Müftüsü Tahir Büyükkörükçü gelmekte, bütün Türkiye'yi gezerek vaizlerinde sağcılığı övüp sola hücum etmekte «Müslüman milletlerin solla işi yok» diye solu halka kötü göstermektedir. Bu zat Ocak ayında Sivas'da yaptığı konuşmada vatandaşları din adamlarının arkasından gitmeye çağırmıştır. Ankara'da Hacıbayram Camii imamı da hutbede günlük siyaset yapmakta, sağ - sol münakaşalarını camiye sokmaktadır. Geçen yıl Horasan'da Fâkihullâh Bilgin adındaki hocanın öğretmenleri nasıl dinsizlik ve zındıklıkla suçladığı unutulmamıştır. Karşıyaka müftüsü yılbaşını vatandaşlara yasaklamaktadır. Vakfikebir ilçesinde camide vaiz veren Mehmet Ali Oflluoğlu adındaki genç bir öğrenci açıkça «Şeriatı getireceğiz» demistir. İstanbul'da Beşiktaş'ta Tuzbaba Camii imamı Yakup Başaran hutbe konuşmasında Atatürk'ü ve İnönü'yü Stalin'e benzetmiştir. İzmir'de Hisar Camiinde hilâfet isteyen bir hoca, Şaban Düz, açıktan Atatürk'e hakaret etmiştir. Karaisalı Camii İmamı Mustafa Gümüş Atatürk'ün 85 yaşında ölen arkadaşı Mehmet Ali Ulus'un cenaze namazını kaldırmamıştır. Bingöl'ün Karlıova ilçesinin Hacıyan köyünde bir namaz hocası üç yaşındaki bir çocuk için «Cinlidir, öldürülmesi dinen caizdir» telkininde bulunduğu için çocuk anası babası tarafından öldürülmüştür.

Bir kısım din görevlileri böylece lâik cumhuriyetçiliğe, bilim kurallarına ve Atatürk devrimlerine açıktan cephe almışlar, camileri kongre salonu haline getirmişlerdir.

Lâikliğe aykırı üçüncü plânlı çalışma, yayın yolu ve bâzı dernekler vasıtasıyla sürdürülmektedir. Hizbü't - Tahrir Cemiyeti, geçen yıl hepimize gönderdiği broşürlerde, islâm anayasası yaparak Türkiye'de şeraiata dayalı bir devlet kuracağını ve hilâfeti tekrar getireceğini ilân etmiştir. Yüksek İslâm Enstitüsü öğrenleri, Türk gençliğinin islâm imanı aşılacak bir sistem içinde yetişmesi için bildiriler yayınlamaktadır. Bu kürsüde Sayın İçişleri Bakanı tarafından yalan olduğu belirtilen kur'an yırtma olayından dolayı, Osmaniye'de birtakım kışkırtılan vatandaşların nasıl ayaklandığı, «din elden gidiyor», «şeriat isteriz» diye bağırarak hükümeti kuşattığı hepinizin malûmudur. İstanbul'da Spor - Sergi Sarayında din görevlileri derneği tarafından tertibedilen bir toplantıda Müslümanlığın camilere hapsedilmekten kurtarıldığı, dinî, bütünü ile topluma hâkim kılacak günlerin yakın olduğu yapılan konuşmalarla açıkça ortaya konulmuştur. Başı açık kadının Müslüman olamayacağı, mahkemelerdi 32 farz sorulmadığı için doğru şahitlik yapılmadığı da bu toplantıda belirtilmiş, ilâhiler okunmuştur. Zeytinburnun'da, Ankara Üniversitesi konferans salonunda Şüle Yüksel adında başörtülü bir hanım, kadınlara Anayasamızın tanıdığı kadın hakları aleyhinde ve kendilerini erkeklere kul, köle yapacak istikamette konferanslar vermektedir. Balıkesir din görevlileri derneği söz, fiil ve yazı ile kendisinden islâm aleyhtarlığı vâkı ve sabit görülen kişilerin cenazelerine gidilmemesi için karar almıştır.

Maraş din görevlileri, komünizmle mücadele derneği ve diğer bâzı dernekler, uydurma kur'an yırtma olayı dolayısıyla bildiri yayınlıyarak, hükümet dâhil, herkesi tehdit etmekte ve aynen şöyle demektedirler; «Ayağa kalktığımız zaman bize düşman olanların yeri herhalde Türkiye olmayacaktır.» Tehdit bu kadar ağırdır, ciddidir ve serttir. Bugün gazetesinde, «Millet ateş püskürüyor» diye bir sayfa açılmıştır. Bu sayfaya gönderilen mektupları, yazılan lütfen okumanızı rica ederim. Bu sayfada çıkan yazılarda bir kısım vatandaşlar açıktan, afedersiniz köpek olarak, satılmış olarak, kâfir ve dinsiz olarak suçlanmakta, İlahiyat Fakültesinde, baş örtüsü Dekan tarafından çıkartılan, Hatice Babacan adındaki öğrenciye methiyeler yazılmakta, yakında bütün Türk kadın ve kızlarının başlarının örtüleceği, zaferin yakın olduğu müjdelenmektedir. 25 Şubat 1968 tarihli Bugün Gazetesinde Gaziantep Lisesi din öğretmeni Bekir Başarıcı aynen «son hadde gelen Müslüman kütlenin sabrı taşmak üzeredir.» diye tehdit savurmaktadır. Hilâl Dergisinin son sayfasında aynen, «Zafer

şölenleri yapacağımız günler yakındır, kâfirlerin bütün gayretleri boşunadır» denilmektedir. Yine Bugün Gazetesinin 22 Şubat 1968 tarihli nüshasında 23 Martta Bursa'da «Mukaddesatçılar Şûrası» nun din kurultayı adı ile toplanacağı bütün milliyetçi ve mukaddesatçıların ortak konularının konuşulacağı yazılmaktadır.

Sayın arkadaşlarım, 10 dakika içinde Türkiye'yi üç yönden saran irtica tehlikesinin bütün delillerini vermek imkânına sahip değilim. Ancak, durum görüldüğünden de korkunçtur. Hükümetin ve Sayın Demirel'in müsamahasına sığınan bir kısım müftü ve hocalar, bazı gazeteler ve dernekler ve bir kısım tahrik edilmiş vatandaş, neredeyse şeriat isteriz, diye sokağa dökülmektedir ve nitekim dün İstanbul'da dökülmüşlerdir. «Kara Ali zengin olacağın günler yakındır» diye idam tehditleri savuran çünkü mitingcilerden bir öğrenci derneği başkanı aynen şöyle konuşmuştur. «Sıra fülî ikaza gelmiştir, millet artık teşkilâtlı, azimli ve muktedirdir. Hizaya getirilmesi gerekenleri millet bizzat hizaya getirmeye hazırdır. Böyle davranışların fatura bedeli hayattır.» Dün taşınan afişlerden birinde «Tek yol İslâm» yazılıdır.

Eğer çünkü mitingde Hükümetin ve Sayın Demirel'in gözünü açmazsa başka türlü uyanmalarına imkân olmayacaktır.

Sayın milletvekilleri, Sayın İnönü'nün söylediği gibi: «Lâik Cumhuriyetin kırk yıldır tedavi ettiği bir hastalık yeniden uyandırılmış ve uyandırılma yolundadır. Büyük belâ başlamıştır.»

Tarihimizin her devrinde her yeniliğe ve devrime karşı baş kaldıran gerici bugün de kendi arasında «Mukaddesatçılar Şûrası» adı altında örgütlenmiştir. Hazinesen, zengin iş çevrelerinden ve belki de yabancı düşmanlarımız tarafından beslenen bu gerici örgütün Türkiye'nin başına kurtulunmaz felâketler açmak istidadı taşıdığı şüpheden uzaktır. Daha şimdiden idam tehditleri, zafer şenlikleri yapmaktadırlar. Bu gidişle Türkiye zifiri bir karanlığa süratle gömülmektedir. Hükümet ise bunu kendi iktidarını sürdürmek ve oy endişesiyle müsamaha ile karşılamaktadır. Gerici ve şeriatçılara, zengin iş çevrelerine dayanarak, hakedilmemiş oylarla iktidarda kalmak şimdiye kadar kimseye nasibolmamıştır. Adalet Partisine de nasibolmayacaktır. Bugünkü gidiş, Anayasa düzenine ve lâik cumhuriyet ilkelerine aykırıdır. Derhal tedbirler düşünülmez ve çareleri bulunmazsa yurdumuzda şeriat özlemcilerinin

sorumsuz davranışları büyük felâketlere yol açacaktır. Yurdun gerici bir ihtilâle adım adım sürüklenmesini önlemiyen gericiliği vicdan özgürlüğü diye koruyan Başbakan Sayın Demirel aleyhine gensoru açılması bir zarurettir. Bu sebeple gensoru önergemın kabulünü saygılarımla rica ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar)³⁰⁸.

Aydın Milletvekili Nahit Mentese'nin, gündemde bulunan gensoru önergelerinin gündeme alınıp alınmaması konusundaki görüşmelerin 19'ar dakika ile tahdidine dair önergesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, pek muhterem arkadaşlarım; bugün gündemimizde bulunan beş gensoru önergesinin müzakeresinde, gensoru sahiplerine ve parti grubu sözcülerine ancak onar dakikalık konuşma hakkı verilmesini teklif eden önergenin aleyhindeyim. Muhalefet partisi olarak, muhalefet milletvekilleri olarak denetleme görevimizi yapmak zorundayız. Denetleme görevimizi sorularla yapıyoruz, Meclis araştırmaları yolu ile yapıyoruz ve gensoru, genel görüşme önergeleriyle yapmaya çalışıyoruz. Ancak Meclisimizde özellikle soru önergelerinin zamanında işlemediği, bir sene, iki sene beklendiği bir vâkıadır. Meclis araştırma önergeleri de, keza gecikmektedir. Gensoru önergeleri, Anayasamızın 89 ncu maddesi uyarınca günü gününe Meclislerde görüşülmektedir. Ne var ki, zaman tahdidi yüzünden aktüel ve çok önemli memleket meselelerine yeterince değinmek imkânını bulamıyoruz. Bugünkü gündemde bulunan beş gensorunun hepsi de önemli memleket sorunlarına değinmektedir. Özellikle tarafımdan verilmiş olan ve memleketimizin bugün içinde bulunduğu gericilik hareketleriyle ilgili gensoru, hele dün İstanbul'da yapılan mitingten sonra çok ciddî bir memleket sorunu halini almıştır. Lûtfen zaman tahdidini kabul etmeyiniz de, memleketimizde halkımızın ve lâik Cumhuriyetimizin nerelere doğru götürülmekte ve çekilmekte olduğunu burada açık seçik, vesikalariyle ortaya koymak imkânını bulalım. Bırakınız, bâzı müftülerin dini siyasete nasıl alet ettiklerini anlatalım.

³⁰⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 57. Birleşim, 4. 3. 1968, 163-166.

Lûtfen zaman tahdidini kabul etmeyiniz de, bâzı din görevlilerinin vatandaşlar arasında nasıl bölücülük yaptığını örnekleriyle gösterelim. Bırakınız da Türkiye'de lâik Cumhuriyeti yıkarak şeriat devleti kurmak isteyenlerin tertiplerini açıklyalım.

Lûtfen izin veriniz de, memleketimizde şeriat isteriz, din elden gidiyor diye ayaklananların tehlikeli hareketlerini ortaya koyalım. Lûtfen izin veriniz ve zamanı kısıtlamayınız da, Türk basınının gericilerin, şeriat ve hilâfet özlemcilerinin nasıl istilâsına mâruz kaldığını örnekleriyle ispat edelim. Ve lûtfen müsaade ediniz, zamanı kısıtlamayınız da, bu hareketler karşısında Hükümetin teşvik ve himayesini, müsamahasını belirtelim. Eğer konuşmayı kısıtlarsanız bütün bunları açıklamak imkânından yoksun kalacağız.

Sayın Başbakan Demirel burada bütçenin kapanış konuşmasında demokrasinin bir dialog olduğunu söylemişlerdi. Dialogda iki tarafın da konuşması gerekir. Şimdi görülüyor ki bu kısıtlamalarla muhalefet konuşma hakkından yoksun bırakılmak istenmektedir. Eğer bu önergeyi kabul eder ve bizim konuşmalarımızı kısıtlarsanız Sayın Başbakanın istediği dialog yerine burada söyledikleri bir monoloğdan ibaret kalacaktır. Buna müsaade etmemeniz için önergenin reddini rica ediyorum.(C. H. P. sıralarından alkışlar)³⁰⁹.

Yozgat Milletvekili Celâl Sungur'un, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, saygı değer arkadaşlarım; filvâkı dokunulmazlığının kaldırılması söz konusu olan arkadaşımız Mecliste müzakere açılmadan bir karara gidilmesini istediler. Anayasa ve Adalet Karma Komisyonunda üye olan bir arkadaşınız sıfatiyle dosyayı iyi tetkik etmiş meseleyi bütün incelikleriyle görmüş ve hakikaten bir parlömanterin nasıl karıştığına akıl erdirememiş bir milletvekili olarak görüşlerimi söylemek ve olayın vahametini Parlâmento kürsüsünde bir defa tartışmakta fayda vardır.

BAŞKAN - Sayın Esatoğlu bir dakikanızı rica edeceğim. Usul kaidesine göre bir arkadaşımış şayet bir komisyonda görevli bulunduğu sırada hazırlanmış bulunan

³⁰⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 57. Birleşim, 4. 3. 1968, 135-136.

rapora muhalif kalmamış ise, muhalefet şerhi yok ise, o komisyonun hazırlamış olduğu raporun aleyhinde görüşemez.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Aleyhinde konuşmuyorum, lehinde konuşuyorum.*

BAŞKAN - Ben daha evvel sordum zatiâlinize, aleyhinde dediniz de...

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Hayır efendim, lehinde konuşuyorum.*

BAŞKAN — Peki efendim, buyurunuz.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Şunu arz edeyim ki, bu kürsüde, şu kürsüde daha önce dokunulmazlığın kutsallığından bahsetmiş ve buna yüksek Parlâmentonun el sürmemesinin gerektiğini savunmuş bir arkadaşınızım. Fakat belki de bunun tek istisnası bu olaydır. Olay gerçekten hazindir, acıdır ve bir parlömanterin hiçbir surette karışamayacağı kadar vatan, memleket duygularının çığnendiği bir hâdisedir. Ben bu konuşmayı yaparken arkadaşım çok iyi bilir ki, kendisiyle hiçbir ihtilâfım, hiçbir anlaşmazlığım yoktur. Fakat meselenin vahameti ve dosyaya vukuf peyda etmiş bir arkadaşınız olarak konuşmaktan kendimi alıkoyamadım.*

Arkadaşım müdafaasında komisyondaki konuşmasında, komisyonda da aynı talepte bulunmuştur. Her nedense meseleyi parlömanterlerin bilgisinden uzak tutmak niyetindedir. Para mukabilinde yazı yazmaktan bahsetmektedir. Halbuki hâdise tamamen bunun dışında, şifahi olarak beynelmilel ve profesyonel bir casusla temas kurmak, bu casusa Türk hariciyesinden Kâmuran Gürün gibi, Tevfik Saraçoğlu gibi, hattâ eski Başbakan Suad Hayri Ürgüplü gibi isimler vererek ve onlardan temin ettiğini söyliyerek, aldığı bilgileri gizli otel köşelerinde Slavik'e sayın arkadaşımız intikal ettirmişlerdir. Slavik, bu konuşmalardan birinde - teyple tesbit edilmiştir - aynen şöyle söylemektedir : «Her işte olduğu gibi size bu defa da 1 000 lira veriyorum.» demiştir. Dikkat buyurulursa makale ücreti değil, «her işte». İş ise, sayın arkadaşımız isim vererek ve «... şu bilgiyi Kâmuran Gürün'den aldım. Şu bilgiyi Ürgüplü'den öğrendim. Şu bilgiyi Tevfik Saraçoğlu'ndan öğrendim.» dernek

suretiyle, Hariciyemizi de alet etmek suretiyle, otel köşelerinde, para mukabilinde Türk Milletinin hayati derecede önemli meselelerini bir yabancı casusa intikal ettirmiştir.

Dosyada iki tekere vardır : Hariciye Vekâletinden Millî Savunma Bakanlığına yazılır. Dışişleri Bakanı birinde der ki, «Celâl Sungur' un para mukabilinde verdiği sırlar, aslında herkes tarafından bilinen olaylardır.» Ama ikincisi, öyle değildir ve Dışişleri Bakanlığı 1.9.1967 tarihli yazısında aynen şöyle demektedir :

«Raporun Sayın Başbakan Demirel ile Kosigin arasında geçen konuşmaları özetleyen 4 ve 5 nci sayfalarındaki bilgiler» - rapordan maksat, Celâl Sungur'un Slavik'e verdiği yazılar - «Bakanlığında mevcut ve «çok gizli» kadı altında saklanan müzakere zabıtlarının muhtevasına genel olarak uymaktadır. Raporda verilen bilgiler, kullanılan ibareler bakımından zabıtların metni ile aynı değildir. Bu itibarla, muhbirin zabıtları okuduğu intibai edinilememiştir.

Raporda verilen bilgiler genel olarak, konuşmaların umumî havasını aksettirmekte ise de, raporun doğrudan doğruya zabıtlara istinaden kaleme alındığına dair bir kanaate varılamamıştır.»

Görülüyor ki sayın arkadaşlarım, Dışişleri Bakanlığının «çok gizli» kaydı altında sağlanan müzakere zabıtlarını, belki dostluk ve bir parlömanter olması dolayısıyla Dışişleri Bakanlığı memurlarından bilgi alarak, bunları arkadaşımız götürüp para mukabilinde bir yabancıya vermiştir.

Bu itibarla, bir parlömanterin Türkiye'nin en büyük sırlarını, Sayın Başbakan ile Kosigin arasında geçen müzakereleri ve bunlara ait konuşmaları, belki de dostluğundan, belki de yakınlığından faydalanarak, Dışişleri Bakanlığı memurlarından alıp bir yabancı götürmesi, gerçekten arkadaşımızın bu meseleyi burada niçin açmadığının, niçin müdafaasını yapmadığının gerçek sebepleridir. Ama parlömanterleri kapalı bir dosya ile oy vermeye sevketmekte fayda yoktur. İlk defa meselelerin vehametini bilelim. Ondan sonra, gönül rahatlığı içinde oy kullanalım.

Bu sebeple, hâdise gerçekten vahimdir. Belîğ suç vardır ve Türk Parlâmento tarihinde hiç bir parlömanter bu kadar ağır bir suç işlememiştir. Bu sebeplerle dokunulmazlığının mutlaka kaldırılması zaruridir.

Saygılarımı sunarım³¹⁰.

Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzu tekrar işgal ettiğim için gerçekten özür dilerim.

Sayın İnönü'nün bir sözü vardır : «En az namuslular da namussuzlar kadar cesur konuşmadıkça bir cemiyette meseleler halledilemez» der. Hakikaten bu kürsüde yapılan şu konuşmaları dinledikten sonra aklıma geldi. Bir tarafta Birinci Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesi tarafından ve Türkiye Millî İstihbarat Teşkilâtı tarafından tesbit edilmiş, teyp alınmış, fotoğrafla tevsik edilmiş bir casusluk dosyasının sanığı; öte tarafta da böyle ağır bir dosyada sanık olan arkadaşımızın, meseleyi komisyonda olduğu gibi Mecliste sayın milletvekillerinin de gözünden kaçırarak bir oldu bittiye getirme arzusunu burada gerçekleştiremediğim için bana karşı, şahsıma karşı gerçeklere tamamen aykırı, benim kendisine asla reva görmediğim isnat ve ithamlarla bana hücumla kalkıştı. Bir tarafta bir mahkeme kararı, bir Millî Emniyet zaptı, bir teyp, bir fotoğraf, bir dosya ve Birinci Ordu Kumandanı Memduh Tağmaç'ın itham ettiği, suçlu gördüğü ve Başbakanlığın, dokunulmazlığını kaldırın, bu adamı memleketin sırlarını sattığı için mahkemeye verin, diye yazdığı tezkere... Bu adam burada...

CELÂL SUNGUR (Yozgat) - Yalan söylüyorsun, Başbakanlık yazmamış.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) -*Bu adam burada her türlü şâibeden uzak gibi konuşuyor. Diğer tarafta hakkında resmî, hususi hiçbir takip, hiçbir isnadolmıyan bir kimseye yalnız kendi kafasında yarattığı hayali birtakım isnatları, ithamları ileri sürüyor. Hakiketen...*

BAŞKAN - Sayın Esatoğlu, mesele Yüce Meclis tarafından anlaşılmiş bulunmaktadır. Aslında zatiâlinizin buyurduğu bütün hususlar adalet huzurunda beyan edilecektir. Gizlilik mevzu bahis değildir, bütün her şey orada açığa

³¹⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 70. Birleşim, 8. 4. 1968, 594-595.

çıkacaktır. Bütün arkadaşlarımız, dokunulmazlık kalksın, milletvekili adalet huzuruna gitsin, orada hesap versin istiyor.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Sayın Başkan, ne yaptığımızı, niçin yaptığımızı bilerek yapalım. Benim arz etmek istediğim bu.*

Benim hakkında «Artık milletvekili» dedi. Kanunu kendisinin de bulunduğu Meclis çıkarttı. Ben ocaktan gelmedim. Ocaktan gelsem partinin alt kademesinden gelmekle iftihar ederim. Kendisinin de Slavik'i davet ettiği Bulvar Palasta otururum. Bu da bir suç değildir, çünkü medenî bir lokaldir. Gürülüyor ki, bir insan şaşırınca bâzı meziyetleri dahi karşısına kusur diye izafe etmeye kalkıyor. Bunlara cevap vermiyorum.

1969 da beni silecekmiş... İlk defa kendisi kendi bölgesindeki aleyhindeki, bunun dışındaki dedikoduları temizlesin, sonra benimle uğraşsın. Bunu kapatıyorum, esasa geliyorum sayın arkadaşlarım.

Olayda iki yön var. Birisi; kaçırılmış bir dosya var. Mesele uzun bir müddetten beri devam ediyor. Slavik Celâl Sungur'dan temin ettiği ilk bilgileri, ilk raporları, ilk yazıları kaçırmıştır ve bugün onlar Avusturya Dahiliye Vekilinin elindedir, ondan evvel kimin elinde olduğunu bilmiyorum. Bu ikinci dosya elimizde. Teyp var, fotoğraflar var, raporlar var, bilgiler var. Diyor ki, makale... «Ulus'ta yazım çıktı» diyor, görmedim. Soruyorum; Türkiye'de hangi gazetede şimdiye kadar imzasıyla makale yazmış? Bu yazdığı makaleler Avusturya'da hangi dergide, hangi gazetede çıkmış, o da belli değil. Demek ki, ortada bir makale yok. Lütfen sayın arkadaşlarım, şimdi 7 Şubat 1967 günlü Barikan Otelinde teyple tesbit edilen konuşmanın yalnız birkaç parçasını itilainize sunacağım. Hâdise makale mi, bilgi mi, vatanseverlik mi; yoksa bir vatan ihaneti mi, bunu bu cümleler gösterecek.

BAŞKAN - Sayın Esatoğlu, Meclis bunları tetkik ve tahkik etmeye memur ve mezun değil. Meclis bir mahkeme değildir. Meclis yalnızca işin dokunulmazlığı kaldırmayı icabettirecek durumda mıdır, değil midir, onu inceler. Rica ederim bunları sizin çok iyi bilmeniz icabeder. Bu Meclisin kürsüsünü...

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) – *Sayın Başkan, arkadaşlarımız karar vereceklerdir.*

BAŞKAN - *Bu Meclisin kürsüsünü şahsi propagandalarımız, şahsi menfaatlerimiz, şahsi mücadelemiz haline getirmiyelim.*

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Niçin kaldıralım, niçin kaldırmıyalım, mesele nedir, bunu lütfen görelim. Makale diyor, lütfen, bir cümle okuyorum :*

7 Şubat 1967 günlü teypten :

«Celâl Sungur — Kâmuran Gürün ile konuştum, Türk Amerikan görüşmeleri henüz başlamamış.»

«Slavik — Evet, biliyorsunuz. Türkiye bugün mühim bir yerdedir, jeopolitik durumu Türkiye'nin Afrika'da olsa idi, o kadar enteresan olmazdı. Türkiye Afrika'da olsa idi o kadar enteresan olmazdı. Fakat bugün bütün Avrupa Türkiye'nin ne yaptığına bakıyor.»

«Celâl Sungur — Kosigin NATO'nun Türkiye'deki askerî durumu bize karşı olmasın dedi. Demirel şöyle dedi.. Kosigin Amerika'nın Vietnam politikasını da çok kötü buldu. Her biri harbin bitmesini istiyor. Kosigin ve Demirel arasındaki görüşmelerde dünya politikası görüşüldü. Rus iktisat Bakanı Akıfof buraya geldi. Demir ve çelik hususları katî değil, müzakerelere devam edilecek. Rafineri vadedildi.»

«Slavik — Demirel ile Kosigin saldırmazlık paktı hakkında konuştular mı? Konuştuklarını işittim. Ne kadar doğru bilmiyorum. Rusya ve Türkiye birbirine saldırmıyacıklarına söz vermişler.»

«Celâl Sungur — Bu her memleket arasında olan politik görüşmeler. Kosigin şöyle dedi, siz NATO da, biz Varşova Paktında kalalım. Kosigin görüşmelerde hep yakınlık gösterdi.»

«Slavik — Demirel'in Batı - Almanya ve Amerika seyahatleri hakkında ne haber?..»

Görüyorsunuz arkadaşlar, bir yabancı görev veriyor bir milletvekiline, o görevi alıyor, gidiyor Dışişleri Bakanlığındaki birtakım vazifeli kimselerle dostluğundan veya sıfatından faydalanarak konuşuyor. Aldığı bilgiyi tekrar Slavik'e götürüyor ve satıyor. İşte aynen okuyorum :

«Görüşüm, tarihi belli değil.» Kiminle görüşmüş, Kâmuran Gürünle; kiminle görüşmüş, Teyfik Saraçoğlu ile; kiminle görüşmüş, Suad Hayri Ürgüplü ile. «Görüşüm, tarihi belli değil.» Vazifesini yapıyor. «Erhard davet etmişti. Şimdi Kizinger'de çağırıldı. Kâmuran Gürün'ün düşündüğüne göre belki ilkbaharda veya yazın gidecektir, sonbaharda belki Eylül ayında da Moskova'ya gidecek.»

Deniliyor ki, arkadaşlar; bunlar makale değil. Bunlar Barikan Otelinin gizli köşelerinde doğrudan doğruya Türkiye'nin gizli olduğu Hariciye Vekâleti tarafından tesbit edilen sırlarını para mukabilinde satmaktır. Bunu yapan adam çıkacak burada, namusluluktan bahsedecek ve bundan dolayı mahkemeye gönderilmesini isteyen insanı da itham edecek. Buna insanlar değil, kediler bile güler³¹¹.

Avukatlık kanunu tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; Avukatlık kanunu tasarısının tümü üzerindeki görüşlerimi arz edeceğim.

Açıkça belirtiyim ki, bu tasarımı şahsan meslek için yeterli bulmamaktayım. Hemen ekliyeyim; yeni tasarı eski kanuna nazaran önemli yeniliklerde getirmemektedir. Meslekin hiçbir köklü sorununu da halledecek tedbirler yeni tasarıda yoktur.

Sayın arkadaşlarım, avukatlık mesleki bugünkü halliyle, özel görüşüme göre, kurmak istediğimiz sosyal adalet düzenine, hem fonksiyonu, hem de avukatın özel durumu yönünden pek uygun düşmemektedir. Eskiden olduğu gibi, yeni tasarı da avukatlığı kamu hizmeti saymaktadır. Doğrudur; ne var ki, bir çalışmanın kamu hizmeti olabilmesi için onun kamu yararına uygun düşmesi, sosyal adalet kurallarına aykırı olmaması gerekir. Kamu yararı deyince toplumun tümünün faydalandığı bir hizmet anlaşılır. Halbuki bugünkü durumda bir avukat yalnız bir tarafın hakkını bir ücret

³¹¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 70. Birleşim, 8. 4. 1968, 603-605.

karşılığı savunduğu için belki de yerine göre bir kamu yararına değil, doğrudan kamuya karşı, kişi yararına hizmet etmektedir. Bu hizmet de avukatlık ücreti dediğimiz bir bedel karşılığında yapılmaktadır. Bu demektir ki, toplumda güçlü olanlar, iktisaden kuvvetli olanlar, haksızlıklarını, ücreti vekâlet mukabilinde müdafaa ettirmek imkânına sahibolmaktadırlar. Halbuki çoğu yerde, pek haklı olan kimseler sırf iktisadi güçleri olmadığı, sırf avukat ücreti bulamadıkları için kendilerini bir avukat aracılığı ile müdafaa ettirmek imkânından yoksun bulunmaktadır. Demek oluyor ki, avukatlık bir yerde varlıklıkların yararlandıkları bir meslek olmaktadır. Bu yeni tasarı da mesleğin bu bâriz niteliğini değiştirecek hiçbir yenilik getirmemektedir.

Anayasamızın sosyal Devlet esasını kabul ettiği bir ortamda avukatlığı yalnız varlıklıkların, yalnız ücret ödeyenlerin yararlandığı bir savunma mesleki halinden çıkarıp, her mağdurun yararlandığı bir hizmet haline getirmek gerekir. Avukatlığın gerçek bir kamu hizmeti olabilmesi için, müvekkil ile avukat arasındaki ilişkiyi asgariye indirmek lâzımdır. Diğer taraftan avukatın tam bir kanun ve hukuk adamı olarak çalışması mutlak adaletin tecellisine yardımcı olması için maddi yönden tatmin edilmesi lâzımdır. Bu tasarı mesleki temelden değiştirecek bu niteliklerden yoksundur.

Bu sebeplerle avukatlığı müvekkilden alınacak ücrete muhtaç bırakmıyan bir meslek haline getirmek zorunluluğu vardır. Nasıl savcı haksızlığa uğrayan bir vatandaşın hakkını kamu adına savunuyor, suçluyu itham edip cezalandırılması için gayret ve çaba harcıyorsa, avukat da yerine göre bir savcı gibi, yerine göre de salt toplumdaki haksızlığı önlemek amacı ile bir suçluyu, ya da mağduru savunmalıdır. Ancak müvekkiliyle arasındaki ücret ilişkisi bir avukatı kamu yararına adalete yardımcı olmaktan uzaklaştırır ve ne pahasına olursa olsun müvekkilinin özel çıkarını her şeyin üstünde tutmaya kendisini zorlar.

Temenni edilir ki, avukatla müvekkil değil, müvekkille baro karşı karşıya gelmelidir. Müvekkili baro dinlemelidir, ücreti baro tahsil etmelidir, vatandaşa avukatını seçme hakkı tanınmakla beraber, her dâva ve iş barodan geçerek avukata gelmelidir. Böylece ancak adalet karşısında savunulması mümkün hak ve alacaklar dâva konusu olur. Çıkıyacak dâvalar, elde edilemeyecek haklar mahkemeleri işgal etmez,

bundan dolayı ne vatandaş ücret öder, ne de pek ender de olsa, çıkmayacak dâvalar mahkemelere getirilir.

Sayın arkadaşlarım, bir vatandaşı tek avukatla karşı karşıya getirmekle baro ile karşı getirmek arasında sayısız faydalar vardır. Barolar iş alır ve iş dağıtursa daha işin başında ancak haklı konular adalete intikal ettirilmiş olur. Böylece hem vatandaşın hakkı korunur, hem de iş hacmi bir nisbette azalır.

Bunun yanında avukat kendi kaderine ve yazıhanesine terk edilen unutulmuş bir vatandaş olmaktan kurtarılmalıdır. Avukatın durumu, geçimi, geleceği düşünülmelidir. Bugünkü hayat şartları içinde kendi kaderine terk edilmiş meslek mensuplarından çok küçük bir azınlık belki büyük kazançlar sağlamaktadır, fakat büyük çoğunluk sıkıntı ve güçlük çekmekte, geleceğinden emin olamamaktadır. Türkiye'deki mevcut avukatlardan kaçının tahsilinin ve yaptığı hizmetin tam karşılığını aldığını istatistik rakamla bilmiyorum. Ancak hem bugün iyi kazanan, iyi geçinen, hem de geleceği için normal tasarrufunu yapan avukat sayısının % 20 yi bile bulacağını ummuyorum. Hele her geçen gün avukat sayısı bir kat daha artarken...

Avukatlık angaryaya, sömürülmeye bugünkü haliyle çok müsaittir. Gönül isterdi ki, yeni tasarı meslekin bu dert ve meselelerini kökünden halledecek çözüm yolları getirsin. Bunları bulmak güç değildir, fakat her nedense avukatlığı bugünkü durumdan uzaklaştırmak düşünülmemiş. Ancak bu tasarı kanunlaşsa bile avukatlık meslekinin bugün içinde bulunduğu güçlükler yenilmiyecektir.

Yeni tasarı avukatlık stajını uzatarak, sınav koyarak avukatlığa olan akını durdurmak, böylece mesleki korumak istemektedir. Bunların geçerli çareler olduğunu sanmıyorum. Hele yeni tasarıda getirilen sınavı da uygun bulmuyorum. Hiçbir meslekte, o mesleke hazırlayan fakülte bitirdikten sonra sınav yoktur. Tıbbiyeyi ele alınız. Fakülte biter, hastanelerdeki staj biter, genç doktor olur. Dişçisi öyledir, mülkiyelisi öyledir, öğretmeni öyledir, yüksek mühendisi öyledir, mimarı öyledir. Bunlardan hangisi fakültesini bitirdikten, üstelik de stajını yaptıktan sonra meslekte çalışmaya başlamak için imtihana tabi tutulmaktadır? Hiç birisi de... O halde biz, Hukuk Fakültesini bitiren, birbuçuk yıl avukatlık stajı yapan bir genci

niçin imtihana tabi tutuyoruz? Avukatlık bugünkü haliyle bir serbest meslektir, Bunun gerçek sınavı da meslek hayatıdır. Basan kazanamıyan zaten halk tarafından tasfiye edilir. Kaldı ki memleketin birçok il ve ilçelerinde henüz avukat yokken, avukatlığı azaltacak tedbirler asla yerinde değildir. Hâkimlik avukatlıktan daha kolay bir meslek midir ki, hâkimlik stajı sonunda imtihan yoktur da avukatlık stajı sonunda imtihan konulmuştur?

Sayın arkadaşlarım; ben avukatlığın bugünkü oranla serbestisinden kurtularak daha çok kamu hizmeti kişiliğine kavuşturulmasına taraftarım. Bir örnek vereyim; meselâ, Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde 2 000 - 3 000 avukat varken, Doğu illerinde ve hele birçok ilçelerde avukat yoktur. Halbuki bu ilçelerde iş vardır, kazanç vardır, fakat genç adam bir ilişki kuramadığı için oralara gidememektedir. Madem ki avukatlık kamu hizmetidir, İstanbul'daki vatandaş bu hizmetten yararlanacak da, Hakkâri'deki vatandaş niçin yararlanmıyacak? O halde yapılacak iş şudur; yeni kuruln Barolar Birliği avukat olmyan il ve ilçelere genç avukatları göndermek yetkisini haiz olmalıdır. Kendilerine, şayet imkânları yoksa, yazıhane açma ve iş alana kadar geçinme için kuruluş sermayesi verilmelidir. Böylece memleketin her tarafı hem avukata kavuşur, hem de büyük şehirlerdeki tıkanıklık önlenir. Bugün pekçok yeni ve genç avukat büyük şehirde yazıhane açıyor, fakat para kazanamıyor. Bir ilişkisi olmadığı için avukatsız mahrumiyet bölgesine gitmiyor. Halbuki Barolar Birliği kendisini desteklerse muayyen müddet oralara gider ve halka hizmet eder. Bu bakımdan da meslekin bugünkü serbestisinden kurtarılarak daha çok kamu hizmeti haline getirilmesi yerinde olur.

Sayın arkadaşlarım, avukatlığın en acıklı yanı avukatların geleceğidir. Bugünkü şartlar avukatları geleceklerini garantiye alacak tasarruf yapmak imkânından uzak tutmaktadır. Yeni tasarı Sosyal Sigortalar Kurumuna girme zorunluğunu getirmektedir. Bunun şartları çok ağırdır. Büyük barolarımız da buna karşıdır. Avukatlar maaş almadıkları için kaynakta prim kesme imkânı yoktur. Sosyal Sigortalarda bir yandan işçi, öte yandan işveren prim ödemektedir. Halbuki burada yalnız başına avukat ödiyecektir. Bu da bugünkü şartlarda güçtür. Hele primini ödemiyan avukatın meslekten uzaklaştırılması haksız ve adaletsizdir. Sosyal Sigortalar kapsamına almak, avukatın geleceği için yeterli olmayacaktır, yahut primi iş sahibi ile paylaşmak gerekir. Avukatlık, masrafi çok olan bir meslektir. Yazıhane

kirası, sekreter ücreti, telefon, vergi, defterlere intikal ettirilemeyen çeşitli yol giderleri büyük yekûn tutar. Bunlardan bir de prim ödemek gerçekten uygulamada imkânsız gibidir. Barolar Birliği kendi bünyesinde Yardım Sandığı yolu ile belki buna bir çare bulabilir. Ne var ki baroların bu sandık kanaliyle bugünkü yaptığı yardım da önemsenecek şekilde değildir. Daha verimli bir çare bulmak zorunluğu vardır.

Bir başka nokta da, baroların ve Barolar Birliğinin siyasetle uğraşma yasağı konulmasıdır. Arkadaşlar, bir günlük, bir de genel siyaset vardır. Belki meslek kuruluşları günlük siyasetle uğraşmıyabilir, fakat genel siyasetle uğraşmayı yasaklamak biraz özgürlük anlayışına karşıdır. Herbiri yüksek okul bitirmiş ve hukuk uzmanı olan insanlardan kurulu bir serbest meslek teşekkülünün memleketin büyük siyasi meseleleri karşısında susmasını istemek pek doğru olmaz. Barolar Birliği de pekâlâ önemli ve büyük memleket meseleleri hakkındaki görüşlerini söyleyebilmelidir. Binlerce uzmanın bir memleket sorunu hakkında görüşünü açıklaması her halde yararlı olacaktır. Bu çeşit baskı grupları demokrasilerde, iktidarlara da, muhalefetlere de doğru yön gösterir. Kanun, barolara ve Barolar Birliğine siyasetle uğraşmayı yasaklamıştır. Biz şahsan bunu doğru bulmuyoruz, maddelere geçildiği zaman daha açık olarak bu durumun aleyhinde bulunacağız.

Bir de baroları ve Barolar Birliğini Adalet Bakanlığının vesayetinden kurtarmak lâzımdır. Barolar Birliğinin bir kısım kararlarının Adalet Bakanlığının onaylanmasıyla kesinleşmesini anlamak güçtür. Bugünkü şekliyle Adalet Bakanlığı barolara müdahale etmemelidir. Barolar Birliğinin kararı Danıştayın denetlemesine bırakılmalıdır. Bu bağımsızlık gereklidir. Tasarı bunu da getirmemektedir.

Maddelerde ayrıca görüşmek kaydıyle şimdilik mâruzâtım bu kadardır; saygılar sunarım³¹².

³¹² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 32. Cilt, 4. Toplantı, 41. Birleşim, 31. 1. 1969, 48-51.

Üzüm ve patates üreticilerinin sorunlarına dair demeci:

Sayın Başkan, saygı değer arkadaşlarım; Nevşehir ilimizdeki büyük üretici kütlelerinin katlanılmaz sıkıntısını Yüce Kurulunuza duyurmak ve Hükümeti uyarmak amacıyla birkaç dakikanızı alacağım için özür dilerim.

Yılda 400 lira, günde 111 kuruşla geçinmek zorunda olan Nevşehirli üzüm üreticilerinin acıklı dramını, patatesinin kilosunu 30 kuruşa satamayan vatandaşın yürekler yakan halini dile getirmek her halde Yüce Meclisi boş yere işgal sayılmıyacaktır.

Aziz arkadaşlarım, Nevşehir ilimiz ilçe ve köyleriyle birlikte 42 159 hektar bağ sahasına sahiptir. Yıllık ortalama üzüm rekoltesi 150 000 ton civarındadır. Bu miktar üzümün ancak yüzde 4 üne tekabül eden 1 500 ton kuru üzüm Tekel Bakanlığınca rakı yapımında kullanılmak üzere satın alınmaktadır. Bölgenin ürettiği üzümün ancak yüzde 4 ünü satın alan Tekel idaresi de, acıdır ki, bu alımı değer fiyatıyla ve üreticiyi koruyacak bir şekilde yapmamaktadır. Bugün bir kilo siyah kuru üzüm üreticiye en az 150 kuruşa mal olduğu halde Tekel İdaresi üreticiden bir kilo üzümü âzami 80 -85 kuruşa satın almaktadır. Bu fiyat maliyetin altındadır ve üretici bu yüzden büyük sıkıntıdadır.

Üreticinin ikinci büyük şikâyeti şudur:

Tekel idaresi ihtiyacı olan kuru üzümü alırken üreticiye büyük zorluk göstermekte, çoğu kere üzümü reddetmekte, üretici yerine Tekel tüccardan üzüm almayı her nedense tercih etmektedir. Tekel idaresine üzümünü rahatça satamayan ve Tekelin kapısından geri çevrilen üretici de zorunlukla üzümünü fırsat bekleyen üzüm tüccarına düşük fiyatla, meselâ 70 - 75 kuruştan devretmektedir. Üreticiden düşük fiyatla satın aldığı üzümü tüccar, Tekel idaresine kilosunu 95 - 100 kuruştan rahatça satabilmektedir. Böyle üzüm üreticisi emeğinin karşılığını alamazken ve maliyetin altında ürününü elinden çıkarırken, fırsatçı birkaç tüccar hiç emeksiz ve zahmetsiz üreticinin sırtından büyük kâr sağlamaktadır. Böylece de zavallı üzüm üreticisi iki katlı ezilmektedir. Büyük sıkıntı içinde kalan ve durumdan muzdaribolan üzüm

üreticisinin bu haklı şikâyetini Yüce Huzurunuzda Hükümete duyuruyor, suiistimali önleyici ve üreticiyi koruyucu acele tedbir alınmasını diliyorum.

Sayın milletvekilleri, Nevşehir bölgesi patates üretiminde Türkiye'de en önde gelen illerimizden birisidir. Sayın Başbakan son yaptığı basın toplantısında Ankara'da Sakarya caddesinde patatesin kilosunun 160 kuruşa, Nevşehir ve Ürgüp'te ise patatesinin kilosunun 30 kuruşa satıldığını itiraf etmişlerdir. Nevşehir'den buraya bir kilo patatesin nakil masrafı 6 kuruştur. O halde bu farklılığın sebebi nedir ve aradaki büyük fark neden gerçek emek sahibi olan üreticinin kesesine girememektedir? Sayın Hükümet bu gerçeği bildiğine ve Sayın Başbakan bunu açıkça ifade buyurdıklarına göre derhal çaresini aramalı ve Nevşehir'deki tonlarca çürümeye terk edilmiş patatesi değer fiyatıyla satmanın yollarını, imkânlarını bulmalıdır. Böylece eli böğründe bekleyen patates üreticisi kurtarılmalıdır.

Anayasamızın 52 nci maddesi «Devlet tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alır.» demektedir. Şu halde Anayasamız Devleti yönetenlere bir görev vermektedir; bu da üreticilerin emeklerinin değerlendirilmesidir. Halbuki Nevşehir'de üzüm üreticilerinin günlüğü 111 kuruşa gelmekte, patates üretenler ürünlerinin kilosunu 30 kuruşa bile satamamaktadırlar. Bu nedenlerle Hükümetin Anayasanın gereklerine ve üreticinin ihtiyaçlarına uygun âdil tedbirler almasını temenni eder Yüce Meclisi saygıyla selâmlarım³¹³.

22 Nisan 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 77. maddesinin yeniden düzenlenmesine ve bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesi 18 .12 . 1967 tarihinde 966/31 esas ve 967/45 sayılı kararı ile Cumhuriyet savcılarının tâyin ve atanmalarını Adalet Bakanlığının yetkisine bırakan 45 sayılı Kanunun 77 nci maddesini ve 5457 sayılı Kanunla değiştirilen 2556 sayılı Kanunun 63 ncü maddesini Anayasamızın 137 nci maddesine aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptal sebebiyle Adalet Bakanlığı,

³¹³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 32. Cilt, 4. Toplantı, 44. Birleşim, 5. 2. 1969, 235-236.

savcılarının tâyin ve naklinde uygulanacak yeni bir madde ile karşımıza gelmiş bulunmaktadır. Adalet Bakanlığı hazırladığı bu tasarıda, 22 Nisan 1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 77 nci maddesini yeniden düzenlemiş ve bir geçici madde eklemiştir. Şimdi bu tasarı üzerindeki görüşlerimizi sunacağız.

Hemen arz edelim ki, Adalet Bakanlığınca hazırlanan savcılarının tâyin ve nakilleriyle ilgili bu 77 nci madde de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen maddeden hiç farklı değildir. Tasarı bu yeni şekliyle savcılara aradıkları ve gerekli olan teminatı getirmiş sayılamaz. İzninizle bunun nedenlerini açıklayacağım.

Sayın arkadaşlarım, savcı teminatı Türye'de zarureti duyulmuş bir müessesedir. Savcılarının adaletin dağıtımında büyük etkileri ve yetkileri vardır. Adaletin bir parçasıdır ve hazırlık tahkikatını yürütmek, dâva açmak dâvayı takibetmek, ceza istemek gibi görevlere sahiptirler. Bunu yaparken tarafsız olmaları, hiçbir etkinin altında kalmamaları, vicdanları üzerinde bir baskının bulunmaması gerekir. Halbuki özellikle 1950 - 1960 yılları arasında birçok savcılarımız partizan bir idarenin ağır baskısı altında kalmışlar, âdeta adalet bakanlarının ve hükümetlerin oyuncağı haline gelmişlerdir. Bilhassa büyük şehirlerde görev yapan bâzı savcılar o günkü iktidarın hoşlanmadığı şahısları, politikacıları, basın mensuplarını, muhalifleri bir adalet görevlisi olarak değil, iktidarın özel dedektifi gibi takibetmişler, aleyhlerinde takibat yapmışlar, pek çok haksız dâvanın açılmasına, pek çok yersiz tevkiflerin talebedilmesine aracılık etmişlerdir. Şunu arz etmeyi borç bilirim; tam maaşlı, büyük şehre yerleşmiş, kendi özel durumunu bozmak istemiyen bu tip bâzı savcılar yalnız haksız takibettikleri muhalif basın ve politika mensupları için değil, demokratik rejim için de zararlı olmuşlardır. Çünkü adalet mekanizmasının bir bölümü olan savcılarının demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasına katlanamıyarak tahrik ettikleri dâvalar rejimin niteliğini de zedelemiştir.

Demokratik düzen içinde söz, basın, toplantı özgürlüklerini kullananları, bu hakların kullanılmasına katlanamıyan iktidara yaranmak amacıyla takip ve itham eden savcılarının açtıkları sayısız siyasi dâva ile basın dâvaları uzun süre mahkemelerimizi işgal etmiş, pek çok siyaset adamı ve basın mensubu iktidarı hoşnut etmek isteyen savcılarının haksız ve sebepsiz gayretkeşliği yüzünden mahkeme mahkeme sürünmüşlerdir. 27 Mayıs öncesi mahkemelerimizde böyle haksız açılmış pek çok

dâva vardı. Bunun başlıca sebebi, savcıların teminata sahibolmaması, siyasi iktidarın ve onun bir parçası olan Adalet Bakanının emri altında çalışması idi. Mukadderatı bir Adalet Bakanının iki dudağı arasında olan bir savcı Adalet Bakanının ya da onun gayretkeş müsteşarının tasallûtundan kurtulamıyor, İstanbul'dan, Ankara'dan yahut İzmir' den, Hakkâri'ye, Bitlis'e, Iğdır'a gitmemek için Adalet Bakanı ne derse, ne isterse başüstüne diyerek her haksız ve kanunsuz emri yerine getiriyor idi. Acıdır ki, sayısı az da olsa bir kısım hâkimler bu konuda iktidara yaranmak için savcıların haksız açtıkları dâvalara uygun kararlar vermişlerdir. Her adalet mensubunun yüreğinde 1950 - 1960 arasının bu yarısı bir nisbette hâlâ sızlamaktadır. (A. P. sıralarından «1950 den evvel nasıldı?» sesleri)

1950 den evvel nasıl, olduğunu o devirde C. H. P. milletvekili Başbakanınız Adnan Menderes'e, Celâl Bayar'a, Refik Koraltan'a sorun arkadaşlar. Ben o zaman talebe idim, bilmiyorum.

BAŞKAN - Efendim, müdahale etmeyiniz. Hatibe sual soramazsınız.

Müdahaleler karşısında cevap vermeyiniz Sayın Esatoğlu.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) - *Sayın arkadaşlarım, yeni Anayasamız fonksiyonlar arasında belirli bir ayrılık getirmiş ve bunu rejimin teminatı saymıştır. Onun içindir ki, adaleti siyasi baskıdan kurtarmak hâkimler Adalet Bakanlığı bünyesinden ayrılmışlar, yeni kurulan Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlanmışlardır.. Anayasamız savcılar için de teminatı esirgememiştir. Anayasamızın 137 nci maddesi; «Kanun, Cumhuriyet savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar.» demektedir. Halbuki bu Anayasaya uygun olarak 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu yapılırken, savcıların nakil ve tâyinleriyle ilgili olarak tedvin edilen 77 nci madde, Anayasanın getirdiği bu teminatı sağlayacak şekilde olamamıştır.*

45 sayılı Kanunun 77 nci maddesi, «Cumhuriyet savcı yardımcıları, Cumhuriyet Başsavcı yardımcıları ve Cumhuriyet savcılarının tâyinlerini, Bakanlık müsteşarının Başkanlığı altında, Teftiş Kurulu Başkanı ve genel müdürlerden müteşekkil kurulun

mütalâası alındıktan sonra, Adalet Bakanı ile Başbakanın müşterek kararnamesi ve Cumhurbaşkanının onayı ile yapılır» şeklinde tanzim edilmiştir.

Savcıların tâyin ve nakliyle ilgili bu maddeyi Anayasa mahkememiz, teminat yönünden yeterli bulmamıştır ve haklı olarak iptal etmiştir. Anayasa Mahkememiz iptal kararının gerekçesi olarak şu hususu ileri sürmüştür: Savcıların tâyininde, Bakanlığa bağlı yüksek görevlilerden kurulu bir kurulun düşüncesinin alınmış olması ve Başbakan ile Cumhurbaşkanınca imzalanmış kararname ile yapılması koşullarına bağlı tutulması, savcılar için her hangi bir teminat sayılamaz. Çünkü Bakanlığın yüksek dereceli memurları da idari murakabe zinciri içindedirler. Bu kurulun mütalâası Bakan için bağlayıcı da değildir. Bu sebeplerle 77 nci madde, savcılar için Anayasanın kastettiği teminatı getirmemiştir.

Anayasanın bu iptal kararı üzerine, güya savcılara yeterli teminat getirmek amacıyla Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve görüşülmekte olan tasarı ise, iptal edilen 77 nci maddeden pek farklı değildir.

Yeni tasarıdaki 77 nci maddeye göre: Adalet Bakanının Başkanlığında Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürlere müteşekkil bir Atama ve Nakil Kurulu meydana getirilmekte ve bu kurulun çoğunluğunun «uygun» mütalâası alındıktan sonra -dikkat buyurunuz- «uygun» mütalâası alındıktan sonra, Adalet Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ve Cumhurbaşkanının onayı ile tâyin ve nakil yapılmaktadır.

Görülüyor ki yeni tasarıda da Bakanlık ileri gelenlerinden kurulu yeni bir topluluk vardır. Halbuki Anayasa Mahkemesi, 77 nci maddeyi iptal kararında aynen şöyle demektedir: «Bakanlık ileri gelenlerinden kurulu topluluğun düşüncesinin alınmış olması hiçbir şekilde teminat sağlamaz. Çünkü bu kurulda bulunanlar hukukî durumca Bakana karşı doğrudan doğruya idare murakabe zinciri içindedirler. Bundan dolayı bu nitelikteki bir kurulun düşüncesi Bakan için bağlayıcı bulunsa bile yine bir teminat sayılmaz»

Yeni tasarıda, Bakanlıkta tâyin ve nakille ilgili olarak meydana getirilen «Atama ve Nakil Kurulu» nun çoğunluğunun uygun mütalâası alındıktan sonra, Adalet

Bakanlığının, Başbakan ve Cumhurbaşkanının ortak kararnamesiyle tâyin ve naklin yapılabileceği tedvin edilmiştir. Bu yeni maddede de Atama ve Nakil Kurulunun uygun mütalâası alınmaktadır. «Mütalâaa» ile «karar» ı biri birine karıştırmamak gerekir. Mütalâayı istişari organ verir, karar yetkisi ise bu durumda yine Bakanda olmaktadır. Eğer madde «çoğunluğun mütalâası alındıktan sonra» deyimi yerine meselâ, «Atama ve Nakil Kurulunun çoğunluk kararıyle» diye bir yargı taşısaydı bir derece teminat sayılabilirdi. Halbuki yeni maddede, Atama ve Nakil Kuruluna karar vermesi yetkisi yerine, mütalâa verme yetkisi tanınmaktadır. Kaldı ki, bu kurula karar verme yetkisi bile tanınmış olsa yine de bu teminat sayılamaz. Çünkü doğrudan doğruya Adalet Bakanına bağlı bu yüksek memurlar üzerinde, siyasi bir organ olan Bakanın mutlak bir etki ve otoritesi vardır. Bakan bu kurula bâzı isteklerini ve düşüncelerini kabul ettirmekte zorluk çekmiyecek, böylece de savcılar yeni tasarı ile teminata kavuşmuş olmyacaklardır.

Yeni tasarı ayrıca atama ve nakil plânı yapılacağını da göstermektedir. Bu da gerçek teminat için yeterli değildir. Çünkü bu plânı da kullanacak Adalet Bakanına bağlı yüksek dereceli memurlardır.

Sayın arkadaşlarım,

Adalet Bakanının emri ile dâva açan, aynı zamanda Adalet Bakanlığına bağlı bir memur durumunda olan savcıları, adli hizmetlerini ifa bakımından mutlak teminata kavuşturmak gerekir. Bu teminatı Anayasa Mahkemesi şöyle tarif ediyor; savcıların bütün hizmetlerini, görevlerini saydıktan sonra diyor ki: «Bütün bu işler (yani savcıların görevleri) adaletin gereğince yerine getirilmesi gereği ile görülecek işlerdir ve yine bu ödevleri gösteriyor ki, savcı, ceza adaleti bakımından yalnızca dâva açıp ceza yargılamasını işletmeye başlayan bir görevli değil, aynı zamanda yargılamanın doğru ve adalete uygun sonuçlar vermesi yolunda birçok çabalar göstermesi gereken bir görevlidir. Şimdi, ceza adaletinin yansızlık için gerçekleşmesi, hâkimden önce savcının siyasi gücün etkisinden kaygılanmaksızın karar verip işlemler yapabilmesine bağlı bulunmaktadır.

Anayasamızın savcılara ilişkin hükümlere, yürütmeyi düzenliyen maddeleri arasında değil, yargıya ilişkin maddeleri arasında yer vermiş bulunması ve Anayasanın 118

nci maddesinde bütün Devlet memurları için genel bir teminat hükmü bulunduğu halde 137 nci maddesine savcılar için ayrıca bir teminat öngörmesi, Anayasa koyucu tarafından, onların yargıyı ilgilendiren çalışmalarına özel bir önem verildiğini göstermektedir ve yine onlara tanınacak teminatın, öteki memurlara tanınacak teminattan daha ileri bir teminat olmasının istendiğini açıkça bildirmektedir. Siyasi güç sahiplerine karşı güvenlik içinde olmadığını bilen bir savcının, yargıya yardımcı görevlerinde ne gibi aksaklıklar olabileceği göz önüne getirilirse, savcı teminatının anlamını daha iyi belirmiş olur»

Anayasa Mahkemesi kararındaki bu ibareler biraz evvel konuşan Sayın Adalet Bakanının görüşlerini tamamen çürütmektedir. Anayasa Mahkemesi bu teminatın nedenlerini ve şartlarını da kararında gayet açık bir şekilde belirtmiştir. Anayasamızın 137 nci maddesi de bu teminatı esasen getirmiş bulunmaktadır. Fakat elimizdeki görüşülmekte olan tasarı, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği maddeden farksızdır ve savcılara gerekli teminatı sağlayacak durumda değildir. Savcıların tâyin ve nakil işlemini, Adalet Bakanlığında alarak Yüksek Hâkimler Kurulu gibi bağımsız ve tarafsız yeni bir kurula vermek lâzımdır. Bu kurul nasıl meydana getirilmelidir? Kimlerden kurulmalıdır? Bu hususlar yeniden üzerinde durularak ve tartışılarak çözüme kavuşturulacak meselelerdir. Fakat her halde, elimizdeki tasarıyı kabul etmekle hiçbir iş yapmış sayılmayız. Bu madde de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilir, geri gelir, bu da Meclisin itibarına indirilmiş yeni bir darbe olur. Gerçekten Anayasanın 137 nci maddesine ve Anayasa Mahkemesinin kararına uygun bir teminat tanıyacaksak, Adalet Bakanlığının bu tasarıyı geri alması, Anayasa Mahkemesinin ve yeni tasarıya karşı çıkan Hukuk Fakültesi Ceza ve Anayasa Hukuku profesörlerinin de mütalâasını alarak yeni bir tasarı hazırlayıp Meclise gelmesi lâzımdır.

Bu nedenlerle görüşülen tasarının reddini diler, saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)³¹⁴.

³¹⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 68. Birleşim, 24. 3. 1969, 260-263.

4.2.2.2. Yazılı Soru Önergeleri

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, AP Nevşehir il başkanının, Nevşehir Taskobirlik'te Bakanlık Murakıby olarak çalıştırılmasının mevzuata uygun olup olmamasına dair yazılı sorusuna Ticaret Bakanı Macit Zeren'in cevabı (7/140):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, A. P. Nevşehir il başkanının, Nevşehir Taskobirlik'te Bakanlık Murakıby olarak çalıştırılmasının mevzuata uygun olup olmadığına dair yazılı soru önergesi, Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir.(7/140)³¹⁵

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair Başbakan'dan yazılı sorusu (7/157):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair yazılı soru önergesi Başbakanlık ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/157)³¹⁶

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair Maliye Bakanından yazılı sorusu (7/157):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair yazılı soru önergesi Başbakanlık ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/157)³¹⁷

³¹⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 96. Birleşim, 13. 6. 1966, 11.

³¹⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 101. Birleşim, 24. 6. 1966, 218.

³¹⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 101. Birleşim, 24. 6. 1966, 218.

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından, son aylar içinde, 6785 sayılı İmar Kanununun 50. maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmış olduğuna dair İçişleri Bakanından yazılı sorusu (7/207):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından, son aylar içinde, 6785 sayılı İmar Kanununun 50 nci maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmış olduğuna dair yazılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/207)³¹⁸

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair sorusuna Maliye Bakanı İhsan Gürsan'ın yazılı cevabı (7/157):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, bâzı dergilere Devlet ve Kamu İktisadi Teşekkülleri tarafından verilen ilân ve reklâmlara dair sorusu ve Maliye Bakanı İhsan Gürsan'ın yazılı cevabı (7/157)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sonumun, «yazılı» olarak, Başbakan ve Maliye Bakanı tarafından cevaplandırılmasına müsaadelerinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Nevşehir Milletvekili

Salâhattin Hakkı Esatoğlu

Devlet ve Kamu İktisadi Teşekküllerinin, gazete ve dergilere hangi şartlar ile ilân ve reklâm verebileceği, 195 sayılı Kanun ile kurulmuş Basın İlân Kurumu tarafından hazırlanan ve Resmî Gazete ile yayınlanan kararname ve yönetmelikler ile tanzim edilmektedir.

³¹⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 123. Birleşim, 3. 8. 1966, 848.

Devlet ve Kamu İktisadi Kurumlarının, bu karar ve yönetmeliklere uymıyacak bir şekilde, iktidar partisine mensup şahısların, bu partiyi savunacak şekilde yayınladığı bâzı dergilere, bu arada «Doz» ve «Türkiye Fikir Ajansı» na reklâm verdiği görülmüştür.

Bu reklâmlar nasıl verilebilmektedir? Kanun, karar ve yönetmeliklere aykırı hareket edenler hakkında, ne gibi işlem yapılmıştır?

T. C.

Maliye Bakanlığı

13 .10 . 1966

Teftiş Kurulu Başkanlığı

Sayı: 87

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi: 21 .6 . 1966 tarihli, Kanunlar Müdürlüğü 7/157 sayılı yazıları.

Nevşehir Milletvekili Sayın Salâhattin Hakkı Esatoğlu tarafından (Devlet ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından bâzı dergilere verilen ilân ve reklâmlarla ilgili) olarak Başbakanlığa ve Bakanlığıma yöneltilen, Başbakanlıkça da tarafımdan cevaplandırılması tensip buyurulan yazılı soru üzerine yaptırdığım tetkikler (Doz) ve (Türkiye Fikir Ajansı) adlarındaki dergilere Basın - İlân Kurumunun ilân ve reklâm listesinde yer verilmemiş olduğunu, dolayısıyla ilân ve reklâm almamış bulduklarını... Öğrenmiştir.

Keyfiyet, aynı konu ile ilgili 24 .6 . 1966 tarihli, Kanunlar ve Kararlar 77 -111/3723 sayılı yazısına cevaben Başbakanlığa da arz edilmiştir.

Bilgilerine saygı ile arz olunur.

Maliye Bakanı

İhsan Günsan³¹⁹

³¹⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 16. Birleşim, 9. 12. 1966, 491.

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından, son aylar içinde, 6785 sayılı İmar Kanununun 50. maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmış olduğuna dair İçişleri Bakanından İçişleri Bakanından sorusu (7/207):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından, son aylar içinde, 6785 sayılı İmar Kanununun 50 nci maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmış olduğuna dair İçişleri Bakanından sorusu ve İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu'nun yazılı cevabı (7/207)

29 .7 . 1966

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı saygıyla dilerim.

Nevşehir Milletvekili

Salâhattin Hakkı Esatoğlu

- 1. Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından son aylar içinde 6785 sayılı İmar Kanununun 50 nci maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmıştır?*
- 2. Yıkıtılan ve yıktırılması için teşebbüse geçilen ev ve dükkânlar için sahiplerine mezkûr maddede gösterilen süreler verilerek usulüne uygun tebligat yaptırılmış mıdır?*
- 3. Yıkıtılan ve yıktırılması için sahipleri tazyik edilen ev ve dükkânlar için İmar Kanununun 50 nci maddesinde şart koşulan fen heyetinde yahut fen adamından rapor alınmış mıdır ?*
- 4. İmar Kanununun 52 nci maddesi trafik bakımından yahut şehir estetiğini bozan (enkaz) ve (birikintilerin) kaldırılması hususunda belediyenin mal sahibine tebligat yapabileceğini âmir olduğu halde, bu maddenin binaların bizatihi kendisine*

uygulanmak istenişinin sebebi nedir ve bu kanuna aykırı uygulama niçin yapılmaktadır?

5. Vatandaşlara gece yarısı tebligat yapılmasını, birkaç saat mehil verilmesini kanuna uygun buluyor musunuz?

6. İmar Kanununun 50 ve 52 nci maddesini yanlış uygulamakta olan Nevşehir Belediyesi sorumluları için vâkı şikâyetler ne gibi muamele görmektedir ve Bakanlığınız bu konuda ne düşünmektedir?³²⁰

Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından, son aylar içinde, 6785 sayılı İmar Kanununun 50. maddesine dayanılarak kaç ev ve dükkân yıktırılmış olduğuna dair sorusuna İmar ve İskân Bakanı Haldun Mentешеoğlu'nun yazılı cevabı (7/207):

T. C.

İmar ve İskân Bakanlığı

Özel Kalem Md.

17 .12 . 1966

Sayı : 19/2696

Konu : Sayın Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun yazılı sorusu hakkında.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 1. İçişleri Bakanlığına gönderilen 4.8. 1966 gün ve 2643/14174 - 7/207 sayılı yazınız.

2. İçişleri Bakanlığının :

a) Başkanlığınıza arz edilen 20 .9 . 1966 gün ve 621 - 2 - 302 - 9/16303 sayılı,

b) Bakanlığınıza gönderilen 20 .9 . 1966 gün ve 621. 2 . 302 - 9/16269 sayılı,

³²⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 28. Birleşim, 4. 1. 1967, 52-53.

c) Yine Bakanlığımıza gönderilen 2.12.1966 gün ve 621 - 2 - 302 - 9/22058 sayılı yazıları.

3. 5 .10 . 1966 gün ve 70/23-7957 sayılı yazımız.

Nevşehir Belediye Başkanlığı tarafından son aylar içinde 6785 sayılı Kanunun 50 nci maddesine dayanılarak yıktırılmış olan ev ve dükkânlar hakkında, Nevşehir Milletvekili Sayın Salâhattin Hakkı Esatoğlu tarafından İçişleri Bakanlığınca cevaplandırılması istenen yazılı soru önergesinin, adı geçen valilikten alınan bilgiye istinaden hazırlanan cevabından 3 nüsha ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

İmar ve İskân Bakanı

Haldun Mentешеoğlu

Nevşehir Belediyesince, son aylar zarfında 6785 sayılı Kanunun 50 nci maddesine dayanılarak :

Gayrimeskûn halde 5 ev ile 4 adedi Hazineye aidolmak üzere 15 dükkân ve 2 ahırın tamamen,

59 dükkân ile 56 bahçe veya avlu duvarının da kısmen yıktırılmış olduğu,

Valilikten alınan bilgiye göre :

Yıkım işlerinin fennî raporlara istinadettiği,

İlgililerine lüzumlu tebligatın usulüne uygun olarak veya gündüz yapıldığı,

Ayrıca, ilgililerden hiçbirinin, belediyenin bahis konusu tasarrufu hakkında, gerek Danıştay nezdinde, gerekse mahallî mahkemelere müracaat ederek, her hangi bir itirazda bulunmadıkları anlaşılmıştır³²¹.

³²¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 28. Birleşim, 4. 1. 1967, 53.

Başbakandan Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, 2 Haziran 1968 seçimlerinde, kazanamayan adaylardan memuriyete tâyin edilenlere dair Başbakandan yazılı sorusu (7/900):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, 2 Haziran 1968 seçimlerinde, kazanamayan adaylardan memuriyete tâyin edilenlere dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/900)³²²

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir kuru üzüm üreticilerinin durumuna dair Başbakandan yazılı sorusu (7/1080):

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Nevşehir kuru üzüm üreticilerinin durumuna dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1080)³²³

4.2.2.3. Önergesi

Anayasamızın lâik Devlet ilkesini ihlâl ettiği iddiası ile Hükümet Başkanı Süleyman Demirel hakkında gensoru açılmasına dair önergesi (11/67)

Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Anayasamızın lâik Devlet ilkesini ihlâl ettiği iddiası ile Hükümet Başkanı Süleyman Demirel hakkında gensoru açılmasına dair önergesi (11/67)³²⁴

4.3. Ali Baran Numanoğlu

4.3.1. Ali Baran Numanoğlu Biyografisi

Ali Baran Numanoğlu'nun biyografisini, bir önceki dönemde (XII. Dönem) ele almıştık.

³²² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 92. Birleşim, 14. 10. 1968, 921.

³²³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 69. Birleşim, 26. 3. 1969, 295.

³²⁴ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 57. Birleşim, 4. 3. 1968, 163.

4.3.2. Meclis Faaliyetleri

Ali Baran Numanoglu, XIII. Dönem milletvekilliğinde, ulaşabildiğimiz kaynaklara göre mecliste 6 ayrı konuda konuşma yapmış, 1 kere teklifte bulunmuş ve 1 kere önerge vermiştir. Bu konuşmaları konularına göre şu şekilde sıralayabiliriz:

4.3.2.1. Meclis Konuşmaları

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1968 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1968 malî yılı bütçesi üzerinde, Millet Partisi Meclis Grubu olarak görüş ve temennilerimizi arz edeceğim.

Bu vesile ile 1968 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı çalışmalarının, aziz milletimize hayırlı olmasını diler, Bakanlığın mümtaz ve fedakâr mensuplarına saygılar sunarım.

Muhterem milletvekilleri,

Henüz 4,5 yaşını idrak etmiş bulunan ve bugüne kadar verilen imkânlar nisbetinde hiç küçümsenmeyecek derecede, memleket turizmi alanında büyük hizmetler ifa eden Turizm ve Tanıtma Bakanlığının, bu açıdan tetkik ettiğimiz bütçesi 1967 yılı bütçesine nazaran carî harcamalarda: 3 544 421 lira fazlalıkla 60 647 509 lira, yatırım harcamalarında ise 100 000 liralık bir noksanlıkla 4 milyon lira, sermaye teşkili ve transfer harcamalarına gelince 6 470 498 lira noksanlıkla, 19 100 004 liradır.

Bu rakamların bize verdiği bilgiye dayanarak, Turizm ve Tanıtma Bakanlığında beklediğimiz hizmetlerin ve İkinci Beş Yıllık Plân tatbikatının gerektirdiği ve muhtaç olduğumuz refah ve kalkınmanın, bu anlayış ve davranışlarla mümkün olamayacağı kanaatını, plânın ön gördüğü ve tesbit ettiği hizmetler için gerekli tahsisat ve tedbirlerin, şu veya bu şekildeki görüş ve davranışlarla verilmemesi veya alınmaması yüzünden, tabiatıyla hizmetlerin aksıyacağı ve istenilen hedefe zamanında ulaşamayacağını da bu şekilde tesbit etmiş oluruz.

Muhterem milletvekilleri; turizm sektörü; İkinci Beş Yıllık Plânın teşvikini öngördüğü ve üzerinde hassasiyetle durduğu, dört kamu sektöründen birisidir. Ayrıca, turizmin, iktisadi ve sosyal kalkınmamız için şart olan gerekli döviz temin etmesi, öğretici ve eğitici fonksiyonu yönünden de artık önemi tesbit edilmiş ve tedbirleri alınmaya başlanılmış, verimli bir sanayi kolu olduğu malûmlarıdır.

Bütün dünya ülkelerinin, iktisadi ve sosyal hayatlarında daima artan bir önemde yer kazanan olayların başında, turizm gelmektedir.

Büyük bir gelir kaynağı ve döviz değişimine yol açan dış turizm; para kazanma amacı gütmeyen ve yerleşme devamlılığı olmayan, tüketim ve zevk için yapılan seyahat ve konaklamaların tümünü teşkil eder.

Bugün yeryüzünde, her yıl 128 milyon kişinin, devamlı yaşadığı ülkenin dışına turizm amacıyla çıkmakta olduğu ve 13 milyar dolârlık milletlerarası bir döviz mübadelesine yol açtığı ve bu 13 milyar dolârlık gelir ve gider miktarının turizme, önem ve büyüklük yönlerinden dünya ticaretinin birinci faktörü durumunu kazandıracağı da bir vâkıdır.

Dünya ülkelerinde, iç turizm hareketlerine ise, her yıl 500 milyonun üstünde kişiler katılmakta ve giderlerinin toplamı ise, 52 milyar dolârı bulmaktadır. Turizm gelirinin, turist sayısından daha fazla olduğu da bir gerçektir.

Dünya nüfusunun ve ticaretinin, büyük ve geniş bir kısmını kapsıyan ve etkisi altına alan turizm olayını, Türkiye'miz açısından, 1968 yılı bütçesine göre tetkik ettiğimizde ve karşılaştırdığımızda, icabetmesi gereken önemin verilmediğini açık ve kesin bir şekilde görmüş oluyoruz.

Sayın milletvekilleri; Türkiye turizminin, ciddî olarak ele alınması, henüz çok yeni olmakla beraber, elde edilen gelişmeyi, ilerisi için ümit verici olarak saymak mümkündür.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruluşundaki yeniliğe, yeterli eleman bakımından zengin olmamasına, teşkilâtının mükemmel telâkki edilecek bir durumda bulunmamasına rağmen, ciddî bir çalışma yoluna girmiş, memleket turizminin

gelişmesi alanında başarılı sonuçlar alınabilmiştir. Şüphesiz bugünkü netice tatmin edici olmaktan ve Türkiye, dünya turizminden nasibini almaya hattâ yaklaşmış durumdan dahi henüz uzaktır. Ancak, memleket kamu oyunda, turizm zihniyeti doğmaya başlamış, turizme, ilginin artmış olması, birkaç yıl önceki durumla kıyas edildiği takdirde, sevindirici ve güvendirici bir faktör olarak telâkki edilmelidir.

Bu ilginin doğması, altyapının kurulmasına, özel sermayenin iştirakini artıracak bir âmil olduğu da muhakkaktır. Bu yönden memleketimizde imkânlarımıza nazaran, azımsanmıyacak bir gelişme göze çarpmaktadır.

Turizm yatırımlarının, belirli bölge ve yerlerde yoğunlaştırılmamış olması, kredi hacminin azlığı, özel sektörün karşısına çıkarılan formalite çokluğu ve mekanizmanın koordine çalışmayışı, yatırım hızını kesmekte ve gerekli netice alınamamaktadır.

Turizm yatırımlarının Birinci Plân dönemine nazaran, İkinci Plân döneminde iki misli artışını görmek, bu konuya eğilmenin bir delili sayarız.

Kanaatimize göre, bu yıl plânın öngördüğü kamu ve özel sektör yatırımlarını, destekleyecek ve neticelendirecek nitelikte, büyük çapta bir turizm kredisi fonu tesis edilmezse, turizm endüstrisindeki gelişmemiz büyük ölçüde duraklıyacak ve ileride bunun geniş akisleri olacaktır.

Memleketimize gelen yabancı turist sayısında da yıldan yıla bir artış mevcuttur. Bu sebeple Birinci Plân döneminde turist tahminleri gerçekleşmiş, ancak, turizmden elde edilmesi gereken gelir konusu, maalesef halledilememiş ve turizm gelirindeki artış cüz'î kalmakta devam etmiştir. Bunun sebebi de, dış turizm gelirinin büyük bir kısmının resmî kanallardan yurda girmesinin sağlanamamış olmasıdır. Diğer bir görüşle, yabancı dövizlerin resmî kuru ile serbest piyasa kuru arasındaki farkın, turizmden doğan gelirin Merkez Bankasına gitmesini önlediği de bir vâkıdır.

Turizm dövizine bir prim verilemese bile, vergi iadesi gibi bâzı formüller ve idari tedbirlerle, Maliye Bakanlığının bu duruma bir çare bulması artık bir zaruret haline gelmiştir.

Muhterem milletvekilleri; İkinci Plân döneminde, Teşkilât Kanununda gerekli değişikliğin yapılacağını, kamu sektörünün elindeki turistik işletmelerin aynı elde idare edilmesi için Turizm İşletmeleri Kurumunun ve ayrıca Turizm Eğitim ve Öğretimi Millî Merkezinin kurulacağını görmekten bahtiyarlık duyacak ve turizme verilen önemin delili sayacağız.

265 sayılı Kanun, Turizm ve Tanıtma Bakanlığını, sadece turizm ve turizm propagandası işleri ile meşgul olmak için değil, aynı zamanda bir enformasyon bakanlığı şeklinde kurmuş, yapılacak tanıtmanın da sadece turizm propagandası olmayıp (Türkiye'nin ulusal değerlerinin tümü olarak her alanda) tanıtılması olduğunu belirtmiştir.

265 sayılı Kanunun birçok eksik ve müphem tarafları olduğunu ve gittikçe büyüyen memleket turizm ihtiyaçlarını şimdiki şekli ile karşılayamadığını müşahede etmekteyiz. Bu bakımlardan, kanunun yeni baştan ele alınıp revizyona tabi tutulması ve 4, 5 yıllık uygulamanın ışığında, beliren ihtiyaca göre yeni bir kuruluş kanunu tasarısı hazırlanmasını zaruri görmekteyiz.

Bu meyanda, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Turizm ve Enformasyon bakanlıkları olarak ikiye bölünmesini, ihtiyaçlara en uygun bir hal tarzı olarak görmekteyiz. Yeni bir bakanlık teskinini düşünmek için zaman henüz erken görüldüğü takdirde, bakanlık bugünkü gibi hem turizm, hem de tanıtma ve enformasyon fonksiyonlarını görecektir. Şekilde organize edilmeli, kuruluş kanunu, tatbikatın kazandırdığı tecrübelerin ışığında daha randımanlı çalışma imkânını kazandıracak yönde değiştirilmelidir.

Turizm tanıtmasının belli ve istikrarlı bir programa göre yürütülmesi, içte ve dışta vazife, salâhiyet ve sorumlulukları belirli örgütlerce izlenmesi esas gaye olmalı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yurt dışı temsilciliklerinin diplomatik statüden çıkarılıp, esas fonksiyonuna sahip kılınması tanıtmanın milletlerarası turizm piyasalarındaki arz ve talebe, fiyat rekabetine, ulaşım ve seyahat organizasyonu şartlarına uydurulmasını zorunlu görmekteyiz.

Turizm sektörünün verimliliğini artıracak vergi muafiyetlerini, organizasyonla ilgili kanuni tedbirleri, döviz ve sair konularını ihtiva eden hukukî meseleler mevcud olup, henüz çözümlenememiştir. Biran önce bu gibi meseleleri halledebilecek olan 6086 sayılı Kanununun tadil tasarısının kesinlik kazanması şarttır.

Turizm müesseselerine ait vasıflar yönetmeliğinin yenilenmesi, turistik bölgeler kanunu gibi hukukî tedbirlerin biran önce gerçekleşmesinin zaruretine inanarak turizm sektörünün yeterli derecede verimli olabilmesi için, turizm gelişmesinin hukukî çerçeveye kavuşturulmasını zaruri görmekteyiz.

Sayın milletvekilleri,

Turizm sektöründe, özel ve kamu sektörü arasındaki koordinasyonu ve her iki sektörün kendi işlerindeki işbirliğini sağlayabilecek nitelikte hiçbir organizasyon mevcut değildir. Turizm gibi, idari mekanizmanın iktisadi, içtimai ve kültürel hayatın bütün bölümleri ile yakından ilgili bir branşta, bu koordinasyon eksikliği bir türlü giderilememiş ve yıllardan beri göze çarpar hal almıştır. Bu meyanda Turizm ve Tanıtma Bakanlığının, turizm eğitim ve öğretimi konusunda Millî Eğitim, turistik yersel plânlama alanında da imar ve iskân bakanlıkları arasındaki işbirliğinin sağlanmamış olmasını ve turizm alanındaki koordinasyonun işlenmesi sebebini örnek olarak gösterebiliriz.

Turizm zenginliklerimizin arasında, büyük ve önemli bir yer işgal eden açık hava müzelerinin ve tarihî atraksiyon merkezlerinin Millî Eğitim Bakanlığı bünyesi içinde Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı olduğu hepimizce malûm bir keyfiyettir. Millî Eğitim Bakanlığının buralarda görevlendirdiği kimselerin ise bekçi niteliğinde ve rehberlik bakımından ehliyetsiz kişiler olduğu da inkâr edilmez bir hakikattir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Teşkilât Kanununun 9 ncu maddesi Türkiye'nin turistik varlıklarının tanıtılması görevini bu bakanlığa vermiştir. Bu bakımdan tarihî yerlerin tanıtılması hususunda bakanlık lüzumlu izahatı, kalifiye personel istihdamı veya lüzumlu izahatı ses bandlarına doldurarak ve buna eserin karakterine uygun bir fon müziği ilâve etmek suretiyle teyple o yerde üç yabancı dili ihtiva edecek şekilde lanse

etmesinin en uygun bir şekil olacağını, ayrıca bu konuda lüzumlu depliyaların da o yerde bulundurulmasının gerektiğini ifade etmek isteriz.

Turizm Bankasınca 1968 yılı icra plânı gereğince 130 milyon lira kredi dağıtılacaktır. Gelecek seneler icra plânlarında bu meblâğın ne miktar olduğu belli olmadığına göre, turizme yatırım yapacak müteşebbis için, bu kredilerin kaynağında devamlılık arz eden bir nitelik görülmemektedir. Kredi teminatı bakımından tatmin edilemeyen müteşebbis de tabiatıyla yatırıma gidemeyecektir. Bu durumun yatırımlarla olan alâkası nazara alınmalı ve İkinci Beş Yıllık Plânın hedeflerine yetecek miktarda bir fon tesisi zaruri görülmektedir.

Turizm yatırımlarında, kamu yatırımlarına daha fazla önem verilerek kütle turizmine cevap verecek ve devamlılığı arz edecek olan tatil köyü gibi tesislerin biran evvel yaptırılabilmesi için Hükümetçe gerekli tedbirlerin alınmasını Türkiye turizminin geleceği bakımından zaruri görmekteyiz. Yapılacak bu tesislerinde yabancı işletmecilere verilmesini, dış propagandası ve sair yönlerden tavsiyeye şayan görürüz.

Saygı değer milletvekilleri,

Türkiye ekonomisi yönünden, iktisaden kalkınmamızı ve sosyal gelişmemizi hızlandırıcı bir niteliğe sahip bulunan turizm sektörü sorunlarının, hızlandırıcı etkisinin tam olarak görülebilmesi için, plânlı bir turizm politikası sayesinde çözümlenmesini şart olarak gördüğümüzü ifade ederken, bu meyanda dünya turizminde çok mühim ve müstesna bir yer işgal eden ve Türkiye turizm faaliyetleri öncülüğünde büyük bir payı bulunan Göreme, Zelve Soğanlı ve Açık saray harabeleri manzumeleri ile Kaymaklı ve Derinkuyu yeraltı şehirleri, Hacıbektaş Veli külliyesi gibi birçok tarihî ve tabiat zenginliklerini içine alan Kapadokya bölgesinin, bugüne kadar bölgesel plânının yapılamaması ve turizm sanayiinin konaklama ve ulaşımının icabettirdiği nitelikte turizm tesislerinin ve bu tesislere dayalı yol, su, elektrik ve parklar gibi tabii hizmetlerin ifası yönünden bu yerlerin organizasyonu ilgili bakanlıklarca zamanında ele alınıp koordine edilememiş olmasından, Türkiye turizmi yönünden bir misal olarak arz eder ve üzüntümüzü belirtiriz.

Kendi kaynakları ile yaşayabilmekten uzak olan Anadolu Ajansının gerek Devlete ve gerekse basınımıza karşı yüklendiği görevleri hakkıyla yerine getirebilmesi ve ihtiyaçlarının tazyikini karşılayabilmesi için, hizmetlere müessir başlıca unsurları dikkate alarak Devlet Bütçesinden ayrılması mutat ödeneğin artırılarak, bugüne kadar çok verimli hizmetler ifa eden bu müessesenin gelişmesini sağlayıcı tedbirlerin alınmasını zaruri görmekteyiz.

Anasözleşmesine göre turizm müesseseleri yatırımı finansman işi ile uğraşacak ve hem de turizm işletmeciliği yapacak olan T. C. Turizm Bankası sermayesinin mühim bir kısmının ödenmemiş olması ve ödenen kısmın ise daha çok bağlı değerler halinde bulunması yüzünden bugüne kadar faaliyeti arzulan gayesine ulaşamamıştır. Bu müessesenin turizm yatırımı kredileri ile vazifelendirildiğini ve yön verildiğini görmek sevindiricidir.

Muhterem milletvekilleri, Millet Partisi Meclis Grubu adına Yüksek Heyetinize en derin saygılar sunarım. (Alkışlar)³²⁵

İmar ve İskân Bakanlığı ile Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü 1968 yılı bütçeleri münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, saygı değer milletvekilleri, İmar ve İskân Bakanlığı 1968 malî yılı bütçesi üzerinde, Millet Partisi Meclis Grubu olarak, görüş ve temennilerimizi arz edeceğim.

Bu vesile ile, 1968 yılı İmar ve İskân Bakanlığı çalışmalarının aziz milletimize hayırlı olmasını diler, Bakanlığın mümtaz ve fedakâr mensuplarına saygılar sunarım.

Muhterem milletvekilleri, henüz 10 yaşını idrak etmiş bulunan ve bugüne kadar verilen imkânlar nisbetinde, küçümsenmeyecek büyük hizmetler ifa eden, İmar ve İskân Bakanlığı kuruluş kanununa ve bu bakanlığa bağlı İller Bankası ile Türkiye Emlâk Kredi Bankası mevzuatlarına göre yapmakla mecbur olduğu vazifeler ağır ve sorumlu bir hizmet teşkil etmektedir.

³²⁵ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 51. Birleşim, 25. 2. 1968, 482-485.

Bu anlayışla tetkik ettiğimiz İmar ve İskân Bakanlığı bütçesi 1967 yılı bütçesine nazaran: Cari harcamalarda: 663 677 lira fazlalıkla 37 826 889 lira olup, yatırım harcamalarında ise : 44 204 000 lira fazlalıkla 112 801 000 liradır.

Sermaye teşkili ve transfer harcamalarına gelince: 10 500 lira fazlalıkla 18 057 501 liradır.

Bu rakamların bize verdiği bilgiye dayanarak, İmar ve İskân Bakanlığına ait ağırlığı ve sorumluluğu Yüce Heyetinizce malûm bulunan hizmetlerin ve Birinci Beş Yıllık Plân tatbikatının ve bu suretle de memleketimizin muhtacolduğu refah ve kalkınmanın, bu anlayış ve davranışlarla mümkün olamayacağı, birinci ve İkinci Beş Yıllık plânların öngördüğü ve tesbit ettiği hizmetler için, gerekli tahsisat ve tedbirler, şu veya bu şekildeki görüşlerin kurbanı edilerek verilemez ve alınamaz ise, Bakanlığa mevdu görevler icabı olan çalışmaların koordinasyonunu da yapacak olan İmar ve İskân Bakanlığının, tabiatıyla yapmakla mecbur olduğu âme hizmetleri aksıyacak ve istenen hedefe zamanında ulaşamayacağı hakikati de böylece tesbit edilmiş olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, Anayasa düzeni içerisinde iktisadi ve içtimai kalkınmayı amaç edinmiş bulunan Türk Milleti, köyü ve ziraatıyla, şehir ve sanayisiyle daha hızlı bir kalkınma durumu içinde ve mecburiyetindedir. Köylerin ve şehirlerin gelişmesi, her ünitenin hususiyetlerine bağlı kalmakta ve gelişme seviyeleri ile hızlarının farklı olduğu da aşikârdır.

Memleketimizde, hızla artan nüfus hareketlerinin ve sanayileşmenin zorunluğu ile normalin üstünde ve hızla gelişen bir şehirleşme olayı görülmektedir. Bu sebeptendir ki, İkinci Beş Yıllık Plân, kalkınmamızın şehirleşme ve dolayısıyla sanayileşme ile olacağını tesbit etmektedir. Bu hakikat ışığı altında bölgeler ve sınıflararası dengeli kalkınmanın fiziksel plânlara bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Şehirleşmenin yarattığı gecekodu sorunu, çözümünü bulunamaz bir hale gelirken, diğer yandan da şehirlerin plânlama işleri, araştırma ve bir esasa bağlanmayan isabetsiz kararlarla çıkmaza sokulmaktadır. Şehirlerimizin, sorumlu kuruluşları, malî istiklâli olmıyan ve üst kademelerin, yani Devletin yardımına ihtiyaç duyan belediyeler olduğuna göre, şehirleşme ve şehirlerde ortaya çıkan içtimai ve iktisadi meseleler ne şekilde ve nasıl

çözülebilecektir? İkinci Beş Yıllık Plânda, bölgesel gelişme teşvik edilerek, büyük şehirlerin gelişmesi destekleneceğine, şehirler ile köyler arasında kalan kasabaların da bir, ara kademe teşkil edeceğine ve bu kademenin şehir gelişmesini sınırlayacağına ve belediyelerin de kendi imkânlarıyla, şehirleşme problemlerini halledecek durumda olmadıklarına göre, Devletin denetimi ve katkısının ne yönlerden olacağı düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

Muhterem milletvekilleri, Doğu'da geri kalmış yerlere yapılan yetersiz yatırımların, bu bölgelerin iktisadi gelişmelerini tahakkuk ettiremediği de bir vâkıdır. Bu bölgelerin gelişmesinde, bir vasıta olarak düşünülen, sanayi bölgeleri kurulamamıştır. Plânda tesbit edilen kamu sektörü yatırımlarının, bu bölgelere yöneltildiği memnuniyet verici ise de; yatırımların yurt içinde dengeli dağılmasını sağlayarak, çeşitli bölgeler arasındaki gelişme farklarını azaltmak, sosyal adalet içinde bölgeler arası dengeli gelişmenin bir icabı olduğu halde, bu esasa göre yatırımların, yurt sathına dağılımı yönünden projelerin hazırlanmasında, iktisadi faaliyetleri az gelişmiş muntakalara yöneltmek için birden fazla kuruluş yeri üzerinde durulmamıştır.

Bu bölgelerin, tabii kaynaklarını ve iş gücü potansiyelini değerlendirecek projeler öncelikle ele alınmamıştır. 1968 yılında yatırım yapılacak 26 ilin durumlarının tetkikinde; plân hedeflerine göre az gelişmiş iller daha fazla nazarı itibara alınması icabederken, hemen hemen hiç az gelişmiş bölgelerdeki illere raslanmamış olduğu hayretle müşahade edilmiştir. Şöyle ki:

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, İçel, Muğla, Samsun, Isparta, Balıkesir, Eskişehir, Kocaeli, Zonguldak ve Çanakkale gibi gelişmiş bölge illerine ceman 72 080 000 lira yatırım yapılacağı öngörülürken Konya, Erzurum, Çorum, Elâzığ, Malatya, Kırşehir, Maraş, Sivas, Kayseri ve Diyarbakır gibi normal gelişmiş 10 ile yalnız İstanbul iline yapılacak yatırıma yaklaşık, yani 15 270 000 lira olduğu görülmektedir.

1967 yatırımı tetkik edildiği takdirde de, gelişmiş bölgelere 57 milyonun üstünde, az gelişmiş bölge illerine ise bir milyona yakın yatırım yapıldığı daha acı bir gerçek olarak görülmektedir.

Bu da gösteriyor ki, 1983 yılı Bakanlık bütçe yatırımı, İkinci Beş Yıllık Plânın öngördüğü yatırımların, yurt içinde dengeli dağılımını sağlayacak ve bölgeler arasındaki farklılığı azaltacak nitelikte değildir. Bunun sebebini de, her halde, bu bölgelere ait yatırım plânlarının evvelce hazırlanmamış olması mâzeretine bağlamakla yetineceğiz.

Sayın milletvekilleri, İmar Kanununun tatbikçisi olan İmar ve İskân Bakanlığı teknik hizmetleri tanımalı ve ihtisas ayırımını gerçekleştirilmelidir.

Depremler sonucunda her yıl kaybettiğimiz yüzlerce insan, yıkılan yığma taş duvar ve toprak damlı konutları, geri kalmışlığımızın üzücü belirtileridir.

Depremlerde, betonarme binalar ve resmî yapıların inanılmıyacak şekilde hasara uğradığı yüksek heyetinizin malûmudur. Sebebolarak, malzeme kontrolünün yapılmaması ve teknik hizmetlerin yetkisiz ve ehliyetsiz kimseler tarafından yapılması sonucuna varılmaktadır. Bu durum karşısında, ister istemez «yapı kontrolü niçin yapılmaz, kalfanın, teknikerin, mimarın ve mühendisin ihtisasları dâhilinde çalışmaları niçin sağlanamaz, sorusunu sormak mecburiyetinde kalmaktayız.

İnşaat maliyetlerini ucuzlatıcı ve Türkiye' mizin şartlarına uygun yapı ekonomisi araştırmaları yapılmamaktadır.

Kalkınmamızı sağlayacak, istihsale müteveccih bir yatırım politikası gerçekleştirilememiştir.

Köyde, küçük ve büyük şehirlerde başıboş inşaata son vererek belirli plânlar içinde hareket edilmesi, köyde ve kentte her ailenin bir yuva sahibi olması için gereken her türlü tedbirlerin alınması ve kolaylıkların sağlanması, bu maksatla belediyeler, hususi teşekküller ve bilhassa kooperatifler tarafından girişilen teşebbüsleri desteklemek ve teşvik etmek başlıca vazife olmalıdır. Bilhassa şehirlerde arazi ve arsa spekülasyonlarını önleyici tedbirler alınması ve bu suretle belediyelere yüklenen büyük külfetlerin de bertaraf edilmesi en halisane temennimizdir.

Şehirlerimizin bir düzenle gelişmesini temin bakımından yardım ve sağladığı tasarruf sebebiyle, ayrı ayrı konut inşaatı yerine, toplu mesken yapımına gidilmesinin uygun olduğu görüşünderiz.

Her yıl plâna rağmen inşaat yatırımlarının % 20 sinden fazlası, lüks konut inşaatına yatırılmaktadır. Lüks mesken yapımının sınırlanması, iktisadi olmıyan devlete ait konutların yapılmaması, Bakanlığın, çok yönlü ve âcil olarak tatbikata intikali gereken hizmetlerin ve kalkınmamızı temin edecek nitelikteki vazifeleri kolaylaştıracak taşra teşkilâtının süratle tamamlanması lâzımdır.

Ziraat Bankası, Emlâk ve Kredi Bankası, Halk Bankası, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Emekli Sandığı gibi müesseselerin, iştiğal mevzularına uygun olarak konut kredisi verecek bir düzene ve imkânlarla kavuşturulması, görüşünderiz.

Gecekondu sorunu, konut sektörünün bütünü içinde ele alınacağına göre hiç olmazsa gecekondu oturanların zamanla ve bir plân dâhilinde yapılmış meskenlere kavuşturuluncaya kadar mümkün olan yol, elektrik ve su gibi kamu hizmetlerinden faydalandırılmalarını istemeyi adalet ölçümüzün şart olan icaplarından sayıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, malî istiklâli olmıyan ve üst kademenin yani, devletin yardımına ihtiyaç duyan bir mahallî idare, demokratik nizamın unsuru sayılamaz. Bu sebeplerle, mahallî idarelere malî istiklâl kazandıracak gelir kaynaklarını temin edecek nitelikte tedbirler alınmak ve kaynaklar bulunmalıdır.

Bugünkü şartlar, imkân ve davranışların ifadesi olan bütçe tatbikatiyle İmar ve İskân işlerimizin halledilebileceğini mümkün görmemekteyiz. Bu hizmetlerin yalnız bütçe ile ayrılacak çok cüzi tahsisatlarla halledilmesi hayalinden ve anlayışından artık vazgeçilmelidir. İmar ve İskân işlerimizin biran önce halledilmesini temin edecek usul ve imkânlar bulunmalı ve bilhassa bir konut yapımı fonu ihdas edilerek, bu fonun kaynakları arasında vatandaşlara tahmil edilecek tasarruf yatırımı, en önde mütalâa edilmelidir. Bu fona imkânları nisbetinde bir milyon vatandaşın ayda vasati yüz lira gibi bir tasarrufla iştirak ettirilmesi halinde yılda bir milyar ikiyüz milyon liralık bir yatırım sağlar ki, bunun iş hayatımızda ve sosyal bütünlüğümüzde, memleket imarı ve sorumluluğunda mânası çok büyük olur. Bu fonun verimli hale

getirilmesi için tasarruf ve iştirak, kanuni bir vecibe olarak vatandaşlara tahmil edilmelidir. İşte hakiki reformun mânası bu felsefedir.

Muhterem milletvekilleri, vatandaş işlerinin öncelik ve kolaylıkla görülebilmesini ve kalkınmamızı temin edecek nitelikte bulunan İmar ve İskân Bakanlığı Kuruluş Kanunu ve Bakanlığa bağlı teşekküllerin özel kanunları ile verilen vazifelerle, bunların uygulanmasında ihtiyaca ve gerekçelere en uygun hizmetleri teşhis ve tesbit etmek için ilgili sektörlerle işbirliği halinde çalışılması ve koordinasyonun sağlanması, mesken yapımı ve gecekondu probleminin halli, âfet işleri konularında ilgili kuruluşlarla mevzuat çalışmalarını yapmakla mükellef İmar ve İskân Bakanlığının bu hususlardaki gayretleri ümit vericidir. Bu cümleden olan ve Hükümet programında «Tabii âfetlerden zarar gören vatandaşların zor durumdan kurtarılması gayretlerine hız verilecek, âfetin vukuunda derhal Devletin yardım ve iskân edici kudretinin seferber edilmesine çalışılacaktır» ifadesiyle ehemmiyetine işaret olunan bu anlayışı takdirle karşılıyoruz. Bu meyanda, Yüksek Meclise sunulan umumi hayata müessif âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle, yapılacak yardımlara dair 7269 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı, yukarıda belirttiğimiz Hükümet programı lâfzına ve taahhüdüne uygun olmakla beraber, bu kanunun yayımından önce meydana gelmiş bulunan Ürgüp, Yenice, Fethiye ve yurdun diğer yerlerindeki âfet bölgelerinde, âfetten zarar görüp de mahallî iskân komisyonu kararları ve üst mercilerin tasdikiyle ve Hükümet emriyle 1955 yılında Türkiye Emlâk Kredi Bankasının borç verdiği paralar veya özel kanunlarla iskânları yapılanlardan bir kısım vatandaşların, ihtilâlden sonra, o zamanın atmosferi ve anlayışının icabı olarak, şu veya bu görüşlerle mahallî iskân komisyonunun tasdiki kararlarını hiçe sayarak ve 4 - 5 senedir ev sahibi olmuş ve evlerinin taksitlerini ödeme çabasında bulunan âfetzedelerin güya «ihtiyaçlı belgeleriniz bulunamamıştır, yıllık brüt geliriniz 5 bin liranın üstündedir, durumunuz yönetmeliğe uymuyor, iskânlarınız yanlış ve haksız yapılmıştır» gibi adalet ölçüsüne uymayan ve yüksek huzurlarınızda ifade etmekten içtinabettiğim ve azap duyduğum türlü sebeplerle haksızlığa uğramış vatandaşların diğer felâketzedeler gibi bu kanundan istifade edebileceklerine dair geçici 6 ncı madde hükmünün sarahata kavuşturulmasını ve bu gibi yaraların çok

geç de olsa, sarılmasını adalet ölçüsünün bir nişanesi olarak muhterem heyetinizden ve sayın bakanlıktan istirham edeceğiz.

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu, bir dakikanız kaldı, lütfen toparlayınız.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) – *Bir sayfam kaldı, bitiriyorum efendim.*

Yurdun birçok yerlerinde ve bu meyanda Hacettepe Üniversitesi Sitesinin genişlemesini teminen yapılan istimplâkler dolayısıyla konutsuz kalan ve Devlet yardımına muhtaç bir duruma gelen vatandaşların biran önce mesken sahibi edilmeleri hususunda da gerekli tedbirlerin alınmasını zaruri görmekteyiz.

Saygı değer milletvekilleri, çok zengin kaynaklara sahip bulunan ve fakat bunları değerlendirecek nitelikte mütehassısların yıllardan beri yetiştirilememesi veya yetişenlerin iş başına şu veya bu görüşlerle getirilmemesi, daha kısacası ahlâk ve kanun hâkimiyetini herşeyin üstünde tutarak bunu sözleriyle ve hareketleriyle teyidedecek ve bilhassa millî menfaatler uğruna şahsi fedakârlıklarda bulunacak aydınlardan yoksun bulunmamız yüzünden, insanca yaşayabilmemizin öncüsü olan köy, kasaba ve şehirlerimizin imar, yol, su, elektrik, kanalizasyon ve benzeri âmme hizmetlerini yerine getiremediğimizi ve bu suretle borçlu bulunduğumuz asîl milletimize hizmet edemediğimizi, çok acı da olsa ifade etmek mecburiyetindeyiz.

Muhterem milletvekilleri, Millet Partisi Meclis Grubunun 1968 yılı İmar ve İskân Bakanlığı bütçe tenkid ve temennilerimize A. P. Genel Başkanı ve Başbakan Sayın Süleyman Demirel'in 29 Kasım 1964 tarihindeki A. P. Genel Başkanlığı seçiminde irad buyurdıkları nutuktan, vukufla teşhis ettiği tahakkukunu hasretle beklediğimiz ve bugüne kadar tatbikatını müşahede edemediğimiz sözleriyle son vereceğim.

Sayın Demirel »Devlet dairesinde iltimas ve rüşvet almış yürümüştür. İktidarın, kendi tarafılarından başka kimseye tahammülü yoktur. A. P. meşakkatli insanların partisidir. Kuvvetlisiniz. kudretlisiniz. Bu kuvveti şer için değil, hayır için kullanacaksınız. Biz hep kötü muamele gördük, fakat kimseye kötü muamele etmiyeceğiz. İktidarımızda muhalefetle birlikte, iki kuvvet olarak çalışmak istiyoruz.» Buyurmuşlardır.

Çok sayın milletvekilleri, bu anlayış ve iyi niyet içinde hepinize Millet Partisi Meclis Grubu adına hürmetlerimi sunarım.(M. P. sıralarından alkışlar)³²⁶

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçimlerinde uygulanacak hükümler hakkında kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; kifayet önergesinin aleyhinde söz almış bulunuyorum.

Kifayetin aleyhinde oy kullanmanızı, şu arz edeceğim hususların sarahate kavuşması bakımından istirham edeceğim, Yüksek Heyetinizden. O bakımdan teker teker, kifayetin aleyhinde oy kullanabilmeniz için ve bizlere fırsat verip bâzı meseleleri sarahate kavuşturmamız yönünden madde madde sizlere kanaatimizi arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; millî bakiye kanununun hakikaten kaldırılması taraftarıyız. Ancak, millî bakiye kanunu kalkarken, mahallî bakiye kanununun getirilmesinin aleyhindeyim.(A. P. sıralarından anlaşılmıyan bir müdahale) Efendim arz ettim.. Muhterem arkadaşlarım, hep birbirimizi tanırız. Müsaade buyurun da fikrimi arz edeyim.

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin efendim; Sayın Numanoğlu konuşmasına devam etsin.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - Tecrübe edileni tecrübe etmenin literatürdeki adı hepimizce malûmdur.(A. P. sıralarından «Adı ne sesi»)Tetkik buyurusunuz, ben bu kürsüden bu kelâmı lâyük görmediğim için söylemiyorum muhterem arkadaşım, müsaade edin de benim konuşmama mâni olmayın; çok rica edeyim.

BAŞKAN - Lütfen siz devam edin. Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyiniz efendim yerinizden.

³²⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim, 26. 2. 1968, 520-524.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - 20 001 oy alan bir parti, 19 999 oy alan bir parti, 19 988 oy alan bir parti tasavvur buyurun, 1961 seçim sistemini getirmenizle mahallî bakiyeyi hükümran kıldığınızı şu rakamlar tesbit etmektedir. Baraj 20 000 olduğuna göre 20 000 i bulamıyan her iki parti, üç milletvekili seçileceğini veya üç senatör seçileceğini kabul buyurduğunuz takdirde, getiremeyecek, her milletvekiline barajın tâyin ve takyidettiği 20 000 oy bir milletvekili çıkarılacak, geriye kalan bir oy ile iki milletvekili veya iki senatörü sekeceksiniz. Bunun adına bakiyenin, bakiyenin bakiyenin bakiyetüssüyufu denmez de; millî bakiyenin aleyhinde olan bizler «millî bakiyenin aleyhindeyiz, onun için bunu kaldırmak istiyoruz» diye ortaya atılan prensibin yerine mahallî bakiyeyi getirmeye kalkarsanız ve tecrübe edileni tekrar tecrübe etmeye kalkarsanız bu durumda ancak ve ancak şunu hatırlıyabiliriz. Bunun tecrübesini şahsan 1961 yılı seçiminde görmüş ve üzüntü çekmiş bir arkadaşınızım. 1961 seçiminde Millet Partisi bugünkü Sayın Senato Başkanı arkadaşımızın senatör adayı olmasıyla beraber 26 850 oy aldık. Adalet Partisi Nevşehir'den 23 900 oy aldı, Halk Partisi Nevşehir'den 23 800 oy aldı. Baraj 24 300 küsur olduğu için arada 431 oyla mahallî bakiyeyi biz aldık. Millî bakiyenin karşısında bulunan muhterem grup mahallî bakiyenin karşısında da bulunmayı vazife edinmelidir zannedirim.

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu, lütfen biraz da kifayet aleyhinde olsun efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - Kifayetin aleyhindeyim efendim. Şu sebeplerden dolayı kifayetin kabul edilmemesini istirham edeceğim.

BAŞKAN - Evet, evet.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - Halk Partisinin 580 oyu barajı dolduramadığı içindir ki, o da 580 oyu alamadığından milletvekili çıkaramadılar. Bu durumda 26 680 oy almışız. Her iki partinin aldığı oy miktarı 48 000 i bulmuş. Bunun karşılığı olaraktan da Senatonun şimdiki Başkanı olan muhterem zat ve bendenizle beraber üç milletvekili, diğer hiçbir partiden milletvekili çıkarmadan gelmişiz. Vatandaşın 48 000 oyu elinde kalmış. Bu nasıl olabilir? Böyle bir seçim tarzı ile millî iradenin tahakkuk ettiğine inanılır mı arkadaşlarım? Millî irade ise halkın reyidir. Binaenaleyh; harici kısmet usulü şeklinin uygun bir tarz olduğunu

mahallî idareler seçiminde sarahaten gördük. O halde önümüzde mahallî idare seçimleri de var. Neden mahallî idarelerde tatbik edilen usulü getirmeyiz de millî bakiyenin...

BAŞKAN - Sayın Ali Baran Numanoğlu...

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Bitti efendim...*

BAŞKAN — Evet, bitirmeye çalışınız; suimisâl olabilir; bundan böyle de kifayet aleyhinde konuşacaklar esas hakkında konuşurlar. Lûtfen bağlayınız artık konuşmalarınızı.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Millî bakiyenin karşısına 1961 seçim tarzının getirilmesini izah etmek ve neden mahallî idarelerde kullanılan, tatbik edilen, halkça bilinen bir sistemin getirilmediğini ifade etmek güçtür. Diğer yönden muhterem arkadaşlarım, vatandaşın bugüne kadar parti genel idare kurullarının veya kademelerinin tesbit ettiği listeyi tasdik etmekten başka bir oy kullanılmadığını tesbit ettiğimize göre, vatandaşın hakiki reyini tescil ettirmek babında müşterek oy pusulasına boş bir sütun açılmak suretiyle, millî iradenin tahakkukunu aslâ gösteremiyen bu listeye bir boş sütun ilâve etmek suretiyle partisiz, bağımsız zümrenin Parlâmentoya girmesini arzu ettiği her hangi bir kişiye rey kullanma hakkını vermezsek, bu hakkı gasbetmiş olursak o takdirde bunun adına millî irade demiyeceğiz, parti iradesi demiş olacağız.*

Bu yönlerden mütalâa ettiğimiz önerenin aleyhinde rey kullanmanızı hassaten hepinizden istirham eder, bu ve bu gibi hareketlere sebebiyet vermeden ve muhalefeti tek fırkaya düşürecek olan, âsla bünyemize uymıyan ve uymadığı da birçok misallerle 1961 yılında anlaşılmış olan bu sistemin dışında başka bir sistem vücuda getirilmesinin yerinde olacağı kanısında olduğumuzu arz eder hepinizi hürmetle selâmlarım.(M. P. sıralarından alkışlar)³²⁷

³²⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 56. Birleşim, 1. 3. 1968, 102-103.

Erzurum Milletvekili Adnan Şenyurt ve Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Mehmet Hazer'in, 1961 yılında Kars, Erzurum ve Ağrı illerinde muhtaç durumda olan halka dağıtılan buğday bedellerinin terkinin hakkında kanun teklifi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım; 1961 yılında Kars, Erzurum ve Ağrı'da kuraklıktan zarar gören vatandaşlarımıza yapılan yardımın hibe edilmesine dair 1 nci maddenin değiştirilmesi hususunu önergemle arz ettim.

Muhterem arkadaşlarım; Türkiye'mizde yalnız Kars, Erzurum, Ağrı yok. Bu meyanda Nevşehir İlinin, Yozgat İlinin muhtelif ilçelerinin 1961 yılından bu yana dondan ve kuraklıktan zarar gören vatandaşlara yapılmış olan bu yardımların da mutlâk surette içine alınması lüzumuna kaani olarak önergemle takdim etmiş bulunuyorum.

Yalnız bu yardımın, 1961 yılında Kars, Erzurum ve Ağrı'da yapılan yardım kapasitesi nedir? Sayın Hükümet lütfen bunu izah buyursun. Türkiye çapında nerelerde dondan ve kuraklıktan zarar görülmüş ve bunlara yapılan yardımın kapasitesi nedir, miktarı nedir? Lütfen bunu da izah buyursunlar. Bunun meselenin vuzuha kavuşması yönünden elzem olduğu kanaatindeyim. Hepinizi hürmetle selâmlarım³²⁸.

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair 15.5.1959 gün ve 7269 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle yaptığı konuşma:

Muhterem Başkan, saygı değer arkadaşlarım; geçici 6 ncı maddenin Sayın Komisyonca tedvin ediliş şekli eğer bendenizin önergesinde ifade ettiğim şekilde ise, yani o yerde âfetin vukuu tarihinde meskene mâlik olması ve bu meskenin âfet dolayısıyla oturulmaz bir hale gelmiş bulunması, kaydı var. Bu kayıt, «veya âfet bölgesi içinde kalmış olması» nı tazammun ediyorsa, aynen iştirak etmiş olacağım. Komisyondan onu sormak isterim.

³²⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 70. Birleşim, 8. 4. 1968, 633.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) - Nazarı itibara alınmıştır, efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Yani, madenin medlûlü aynı mı oluyor muhterem Komisyon?*

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) - Evet.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Teşekkür ederim.*

Diğer birisi de; bu kanunun yayımı tarihinden önce âfet bölgelerinde âfetten zarar görenlere Türkiye Emlâk Kredi Bankasınca ev yapılmasını şart koyuyor, maddenin medlûl ve mânası. Ben parantez içerisinde «zarar görüpte türlü sebeplerle bu kanundan faydalanmayanlar dâhil» ibaresini koydum ki, sarahate kavuşturalım, diye. Eğer bu da mündemiç ise, o şekilde de iştirak etmiş oluyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN - Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) - Sayın Başkan, bu hususun tesbitine maddeten imkân olmadığı için katılmıyoruz.

BAŞKAN - Komisyon katılmıyormuş efendim, buyurun.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Peki, teşekkürler ederim.*

BAŞKAN - Komisyon, Sayın Numanoğlu'nun biraz evvel beyan etmiş olduğu değişikliğin ilâvesi hususuna katılmamaktadır. Münhasıran kendi geçici 6 ncı maddede yapmış olduğu değişik şeklin kabulünü arzu etmektedir. Bu sebeple geçici 6 ncı maddede komisyonun yapmış olduğu değişikliği tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

Sayın Numanoğlu, zatıâlinizin kürsüden ifade buyurduğunuz değişik şekle komisyon katılmamaktadır.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) - *Komisyonun söylediğine göre yeni hazırlanan metin benim teklifimi tazammun ediyor.*

BAŞKAN - Hayır efendim, son anda «katılmıyorum» dedi. Burada iki nokta var. Bu değişik şekli Yüce Heyetin oyuna sunacağım. Siz teklifinizde ısrar ediyor musunuz efendim?

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) - *Komisyonun yapmış olduğu değişiklikle benim teklifim aynı mânayı tazammun etmektedir, teklifimde ısrar etmiyorum*³²⁹.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1969 yılı Bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşma:

Saygı değer Başkan, muhterem milletvekilleri,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 1969 malî yılı bütçesi üzerinde, Millet Partisi Meclis Grubu olarak, görüş ve temennilerimizi arz edeceğim.

Bu vesile ile, 1969 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı çalışmalarının, aziz milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını diler. Bakanlığın muhterem mensuplarına saygılar sunarım.

Muhterem milletvekilleri,

Bütün dünya ülkelerinin, iktisadi ve sosyal hayatlarında daima artan bir önemde yer kazanan, dünya nüfusunun ve ticaretinin büyük ve geniş bir kısmını kapsıyan ve etkisi altına alan turizm olayını Türkiye'miz açısından tetkik ettiğimizde ve karşılaştığımızda dünya turizminin en alt basamağında olduğumuzu ve bu dâvaya icabetmesi gereken önemin verilmediğini, maalesef görmüş bulunuyoruz.

Turizm dediğimiz ilişkiler bütünü, sosyal bir iştir. Bu sebeple, turizm; ancak topluma mal olduğu zaman ondan bir gelişme ve kazanç beklenir.

Turizm alanındaki muvaffakiyetlerimiz, halkın altyapısı, ekonomik şartları, gelenek, görenek ve alışkanlıklar gibi sosyal özellikleri tâyin eder.

Dünya ölçülerine, dünya standartlarına göre düzenli bir turizm endüstrisi ancak, uluslararası rekabet savaşında tutunabilir ve kendisinden beklenen verimi

³²⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 76. Birleşim, 14. 6. 1968, 167-168.

sağlıyabilir. Halbuki, uluslararası rekabete doğrudan doğruya açık, tek endüstri turizm endüstrisidir.

Turizm, yalnız millî ekonominin bir istihsal şubesi olarak değil, aynı zamanda memleketin sistemli ve maksatlı bir tarzda imar ve inşasını, kültür seviyesinin yükselmesini ve hariçteki itibarımızın artmasını müspet olarak sağlayacak tesirleri yönünden de ekonomik ve sosyal yükselmemizin en önemli bir faktörü saymak zorundayız.

Verimli bir dış turizm için, jeopolitik mevkii ve turistik servetleri bakımından geniş imkânlarla sahip bulunan memleketimizde, dış turizm hareketleri henüz müsait bir inkişaf zemini bulamamış, yurdumuzun bütün imkân ve servetleri turizm bakımından kıymetlendirilememiş bu sebeple bâkir bir vaziyette kalmasına âmil olmuştur.

Turizm endüstrisininin maddi ve mânevi imkânlarını; politik baskılar ve çıkar hesaplarıyla, oraya, buraya, birer parça serpiştirmek, hiç bir bölgede uluslararası standartlara erişmemize imkân vermemiştir. Bu sebeplerle Türkiye, turistik potansiyelinin lâyük olduğu bir turist verimine ve döviz gelirine maalesef ulaşamamıştır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının bu açılardan tetkik ettiğimiz bütçesi : 1968 yılı bütçesine nazaran, cari harcamalarda : 17 872 198 lira noksanlıkla 42 775 311 lira, yatırım harcamalarında ise : 2 200 001 lira fazlalıkla 6 200 001 lira, sermaye teşkili ve transfer harcamalarına gelince : 8 025 002 lira noksanlıkla 10 975 002 liradır.

Bu rakamların bize verdiği bilgiye dayanarak, Turizm ve Tanıtma Bakanlığından beklediğimiz hizmetlerin ve İkinci 5 Yıllık Plân tatbikatının gerektirdiği ve muhtacolduğumuz refah ve kalkınmanın bu anlayış ve davranışlarla mümkün olamayacağı, plânın öngördüğü ve tesbit ettiği hizmetler için gerekli tahsisat ve tedbirlerin alınamaması turizm yatırımlarının belirli bölge ve yerlerde yoğunlaştırılmamış olması, kredi hacminin azlığı, özel sektörün karşısına çıkarılan formalite çokluğu, politik gaye ve keyfî tasarruflar ve mekanizmanın çalışamayışı yÜzünden tabiatıyla hizmetlerin aksıyacağı ve istenilen hedefe zamanında ulaşamayacağı kanaatini de bu şekilde tesbit etmiş oluruz.

Sayın milletvekilleri,

Dünya turizm hareketlerindeki gidişe kısaca yer vermek isteriz.

1958 de milletlerarası turizm, yani dış turist sayısı, bütün dünyada 55 milyon 300 bindir. 1967 de yani 9 yılda % 250 artışla 138 milyonu bulmuştur. Ve yine 1958 de dış turist geliri 4 milyar 449 milyon dolârken, 1967 de 13 milyar 130 milyon dolâra yükselmiştir. Bu artışlar, turizmin gelecek yıllarını bugünden tahmin edilemeyecek kadar yüksek rakamlara ulaşacağını göstermektedir.

Komşumuz Yunanistan 1954 te 4,5 milyon dolâr turizm gelirin e sahip iken, 1967 de bu gelir 100 milyon dolârın üstüne çıkmıştır. Son haberlere göre de, 1970 yılında 3 milyon turistin geleceğini, 450 milyon dolâr bırakacaklarını hesaplamakta ve şimdiden hazırlıklara girişmiş bulunmaktalarmış.

Yapılan tetkiklere göre, memleketimize, Akdeniz bölgesini ziyaret eden yabancı turistlerin ancak % 1 nin gelebildiğini ifade ederken, turizmin, bize büyük gelirler sağlayacağını, kalkınma hamlelerimizde büyük yardımı olacağını, 3 milyar dolârı bulan borçlarımızın ödenmesinde büyük yer alacağını hesapladığımız turizm dâvamızın bugünü bütün ümitlerimizi boşa çıkarmış bulunmaktadır.

Buna sebebolarak da, turizme lâyük olduğu ehemmiyeti vermemekliğimiz, turizmin tümü veya belirli bölümleri ile uğrasan kamu kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanamamış olması. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yurtdışı teşkilâtının ticari değil, diplomatik bir nitelik taşımış bulunması dolayısıyla bu teşkilâtın her şeyden önce ticari bir konu olan turizm alanında yeteri kadar etkili bir çalışma ve turizm organizasyonunun çeşitli fonksiyonlarını göz önüne alarak fonksiyonel bir iş bölümü yapılmamış bulunmasını, Bakanlığın durum ve tutumunu ve daha bâzı meseleleri gösterebiliriz.

Muhterem milletvekilleri,

Millet Partisi Meclis Grubu adına 1968 yılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bütçe tenkidimde ve raportör olarak bu Bakanlığa ait 1967 bütçesi raporunda, 265 sayılı Teşkilât Kanununun birçok eksiklikleri bulunduğuna işaret ederek Turizm ve

Tanıtma Bakanlığının çalışmalarıyla, gittikçe artan memleket turizm meselelerinin ve ihtiyaçlarının karşılanamadığını ileri sürmüştüm. Bu durum karşısında da başta Bakanlığa ve dolayısıyla da turizm dâvamıza yeni bir şekil verilmesi gerektiğini ifade etmeye çalışmıştım.

Önce şunu söyleyeyim ki, devrimiz bir sürat devridir. Bütün dünyada her şey ve sık sık bu devrin gereklerine göre yenilenmekte ve düzenlenmektedir. 1963 te kurulmuş olan Turizm ve Tanıtma Bakanlığının yeni bir şekilde ele alınmasını istemek ve her şeyden önce fonksiyonel bir organizasyona gidilmesi en hâlisane temennimizdir.

Bu temel görüşümüzün ışığı altında meseleleri birer birer ele alalım :

Kalkınma plânlarımızda turizme, turizm sanayi ve ticareti işlerine yer verilmekte resmî sektörün ilgili bâzı bölümleri harekete geçirilmiş bulunmaktadır. Özel sermaye ve teşebbüsün, turizm sanayii alanına yatırım yapmasını teşvik edici yollar aranmakta, yabancı sermaye ve teşebbüse de imkânlar sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bütün bu çalışmalara ve isteklere bakınca : Artık turizm dâvamız, tamamen gerçekleşme yoluna girmiş ve yön almış sanılır.

İstek, temenni ve yazı halinde kalmış meseleler bir tarafa, bütün memleketçe benimsenecek ve her devirde hükümetler ve resmî teşekküllerce kesin olarak ve aynen tatbik edilecek, maalesef bir millî turizm politikamız maalesef yoktur. Bugüne kadar millî turizm politikamızın tesbit edilip yürürlüğe konmaması, her şeyi tesadüflere, zamanın heyecanlarına, şahsi arzu ve görüşlere, iş başındakilerin anlayış ve kavrayışlarına, politik zorlamalara, aldırmamazlıklara, sorumluluk duygusuzluğuna nemelâzımcılığa sürüklemekte, yetki ve kuruluşu acayip, noksan ve karışık olan resmî turizm teşekkülümüzün yani Turizm ve Tanıtma Bakanlığımızın günlük konu ve görevleri halinde tekrarlanmasına yol açmaktadır.

Millî turizm politikamızın yokluğunu, 1965 yılı bütçesi raportörleri Sayın Prof. Muhlis Ete ile birlikte bugünkü Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Nihad Kürşad da raporlarında şöyle açıklamışlardı :

«Türkiye'nin turizm politikası bilhassa bize rakip memleketlerin politikasına nazaran sistemli bir şekilde işlenmiş değildir. Bu politikada hangi konuların Devlet, hangilerinin mahallî idareler, hangilerinin özel sektör, hangilerinin yabancı sermaye, hangilerinin özel sermaye veya Devlet sermayesi ile birlikte yapılacağı inceden inceye ele alınmış ve tesbit edilmiş değildir.»

1949 yılı Ağustos ayında bir şey, bir memur, bir daktilograf ve bir hademe ile Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Turizm Dairesini kuran saygıdeğer bir müdür, o yılın Aralık ayının sonlarında toplanan Birinci Turizm Danışma Kuruluna millî turizm politikamıza esas olan turizm anaprogramını sunmuş, kabul edilmiş ve fakat o günden bugüne bir millî turizm politikası ortaya getirilmemiştir.

Muhterem milletvekilleri,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kuruluş kanunu ve kuruluş şekli için söyleyeceklerimize gelince :

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kanun tasarısı Yüksek Mecliste, turizm ve tanıtma büro müdürlükleri, basın müşavirlikleri ve basın ataşelikleri gibi dış teşkilât ile umumi kadro bolluğu ve bâzı muvakkat maddeler yüzünden, ağır tenkidlere uğramıştı. Meclis Plân Komisyonunda yapılan değişiklik ve düzenleme ile acayip bir şekil verilmiş, daireler ve şubeler kaldırılmış, kuruluş şekli bakanlığa, bakanlara bırakılmış, kadrolar, toptan Bakanın emrine verilmiş.

Bakanlık Kuruluş Kanunu kabul edildiğinden bugüne kadar, hemen hemen her bakanın değişmesinde, müsteşarlar ve umum müdürler değişmelerinde de daireler, şubeler, kısımlar zaman zaman lâğvedilmiş, yeniden kurulmuş, yeni daireler, şubeler ihdas edilmiş, istikrarsızlık, şekilsizlik bütünü ile devam etmiş. Memurların çalışma ve öğrenme istekleri sarsılmış, dosya ve evrak karışıklıkları, düzensizlikleri şikâyetlere yol açmıştır. Bu gibi lâğvedilmelere, kuruluşlara misal olarak, yurtiçi ve yurtdışı teşkilât müdürlükleri gösterilebilir.

Muhterem milletvekilleri,

Bakanlığa ait 1967 yılı bütçe raporunda ve gerekse 1968 yılı bütçe tenkidimizde 265 sayılı Kanunun Turizm ve Tanıtma Bakanlığını sadece turizm ve turizm propagandası işleri ile meşgul olmak için değil, aynı zamanda bir Enformasyon Bakanlığı şeklinde kurmuş, yapılacak tanıtmanın da sadece turizm propagandası olmayıp «Türkiye'nin ulusal değerinin tümü olarak her alanda» tanıtılması olduğunu belirtmiştim.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Turizm ve Enformasyon bakanlıkları olarak ikiye bölünmesini, ihtiyaçlara en uygun bir hal tarzı olarak gördüğümüz, yeni bir bakanlık teşkilini düşünmek için zaman henüz erken görüldüğü takdirde, bakanlık bugünkü gibi hem turizm, hem de tanıtma ve enformasyon fonksiyonlarını görecektir şekilde organize edilmeli, kuruluş kanunu, tatbikatın kazandırdığı tecrübelerin ışığında daha randımanlı çalışma imkânını kazandıracak yönde değiştirilmelidir, tezini savunmuştuk.

Bu görüşümüze muvazi olarak, Başbakanlığa bağlı bir Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü kuruluşuna gidilmiştir. Kanaatimize göre koordinasyonun sağlanabilmesi için Turizm Bakanlığı Başbakanlığa bağlı bir Turizm Müsteşarlığı haline getirilmeli ve ayrıca bir Enformasyon Bakanlığı ihdas edilmelidir.

Memleketin, toplumun yaşantı ve görüşü gözönünde tutulursa bu bakanlığın çalışma alanının çok geniş olduğu, bu sebeple başta bu alanda koordinasyonun sağlanması için bu teşekkülün yetkili olması icabettiği açıkça görülür. Bu sebeple teşekkülün bir müsteşarlık olarak Başbakanlığa bağlanması gerekmektedir. Çünkü, çeşitli bakanlıklar ve müesseselerce yapılması gereken işler, Başbakanlığa bağlı Turizm Müsteşarının başkanlığında toplanacak bakanlıklar müsteşarlarının, alınacak kararlarda kendi bakanlıklarına düşen meselelerin gerçekleşmesinde ve uygulanmasında, sorumluluk kabullenmeleri ile ancak sağlanabilir.

Sayın milletvekilleri, her yönden kalkınmaya muhtaç memleketimiz, yalnız dış aktif turizm gelirinden kalkınamaz ve bütün umutlar buna bağlanamaz, kalkınır diye gösterilen örnekler aldatıcıdır, geçici ve tehlikelidir. Turizm gelişmesi ancak

toplumun genel ve dengeli kalkınmasının bir kesimi olabilir. Turistik gelişmenin kökleri ancak halkı bulduktan sonra tutar. Bu köklerin halka inmesi ve tutması çarelerine bakmak lâzımdır.

Turizm dâvamızın hallini yalnız Devlete ve Hükümete bırakmak ve merkezi bir sisteme tabi tutmak gibi hatalı bir yoldan kurtulmak lâzımdır. Bu dâvayı, turizmde ileri gitmiş memleketlerde olduğu gibi halka mal etmedikçe, turizm sanayimizin istenilen şekilde kurulmasına, turizm ticaretimizin verimli olmasına yardım sağlanamayacaktır. Bu bakımdan turistik bölgelerde mahallî birliklerin kurulmasına şiddetle ihtiyaç bulunduğu kanaatindeyiz.

Turizmde birçok mesele mahallen, köylerin, belediyelerin, özel idarelerin beraber kurmaları gereken bölge birliklerinin ele alacağı ve gerçekleştireceği meselelerdir. Turizmde yapılacak hamleleri, çalışma ve ilerleme hamlelerine artık merkezden beklemek durumu, kuvvetini kaybetmiştir. Turistik mahallerde halkta bir uyanış ve isteyiş başlamıştır. Hattâ bugün, tersine olarak mahallî idarelerin, müşterek hamle ve çalışmaları sonucu, Devlet teşekküllerinin ele almaları gereken birtakım meselelerde, ilgililerin uyarılması, maddi ve mânevi gayretlerin yararlı hale getirilmesi hususundaki hareket ve isteyiş bölgelerden merkeze yönelmelidir.

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu, 1 dakikanız kaldı efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Efendim, 5 dakika daha istirahat edeceğim.*

BAŞKAN - Arkadaşımız 5 dakika daha zaman ister. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Muhterem Heyetinize teşekkürler ederim.*

Bölge birliklerinin kurulması istenir ve sağlanırsa, turizm dâvamız, turistik bölge ve mahallere giren şehir ve kasaba ve köy idarelerinin, halkının müşterek meselesi olarak istekle benimsenir ve daha çok kuvvetlenir. Böylelikle maddi ve mânevi alanda kuvvetlerin birleştirilmesi, işbirliği ve el beraberliği yapılmış olur.

Bölge birliklerinin kurulması teşvik edilir ve hattâ kanunlaştırılırsa:

- 1. Maddi ve mânevi kuvvetlerin birleşmesine,*
- 2. Bölge turizm meselelerinin kolaylıkla gerçekleşmesine ve yön almasına,*
- 3. Bölgenin diğer bütün resmi ve özel teşekkül ve teşebbüslerinde müştereken, gayeli, olumlu, bilimli ve aynı zamanda da birbirini tamamlayıcı çalışma yapılmasına,*
- 4. Turizme ait devlet yardımlarının ve yatırımlarının verimli alanlara yatırılmasına,*
- 5. Çalışmaların kolaylıkla değerlendirilmesine,*
- 6. Turizme ait talkınıma plân ve programlarının gerçeklere uygun şekilde hasırlanmasına,*

yardım edilmiş olur.

Muhterem milletvekilleri, turizm dâvamızın gayet anlayışlı bir şekilde halkımıza mal edilmesi, şüphesiz esaslı bir eğitim mevzuudur. Memleketimizde dünya turizm hareketlerinden yararlanma çabaları gösterilmeye başlandığı ve çalışmalar yapıldığı için, her şeyden önce turizmde ilmî ve müspet bir görüşle maddi hazırlıklar yanında, mânevi hazırlanmaya da ihtiyaç vardır. Bu sebeple de halkın ve herkesin müspet bir turizm zihniyetine ve kavrayışına sahip kılınması zaruridir. Çünkü, turizmin gelişmesi büyük maddi fedâkarlıklara, büyük yatırımlara muhtacolduğu nisbette, mânevi hazırlığı da gerektirmektedir. Her şeyden önce, turizmde konuk severliğin unsurlarına dair bilgilerin yayılması başka memleketlerin ekonomilerinde önemli yer alan turizmin memleketimizde de gelişmesinde, kütle halindeki turistlerin oynayacakları rolün halka anlatılması lâzımdır.

Bir memleketin süratle, sistemli ve maksatlı bir tarzda topyekûn imarına, bildiğimiz normal vasıtalar arasında turizm kadar hizmet edebileni yoktur ve olamamıştır. Bütün bunlar, çeşitli yollar ve araçlarla memlekt halkını uyarmakla, öğretmekle sağlanır.

Milletçe mânevi hazırlanma olarak adlandırdığımız turizm eğitim ve öğretimindeki uygulamalar :

1. Yetişkinlerin turizmde bilim sahibi olmaları yolu ile eğitilmeleri,

2. Yetişmekte olan kuşakların turizmde eğitim ve öğretimi,

olarak iki çeşit çalışmaya dayanmalıdır.

Turizmde mânevi hazırlanma yalnız yetişkinlerin ve yetişen kuşakların eğitim ve öğretim meselesi olmayıp, turizm sanayiini, turizm ticaretini bütünü ile ellerine teslim edeceğimiz meslek ve teknik öğretim ve eğitimi görmüş alt ve üst tabaka bilimli elemanların ve personelin yetiştirilmesini de zaruri görmekteyiz.

Meslekî ve teknik bakımdan turizm sanayii ve ticareti için personel ve üst seviyeli eleman yetiştirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının görevi saymaktayız. Bu mevzu üzerinde biraz izahat vermek isterim.

1960 yılı başlarında Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, turizm dairelerinin çalışmaları ile Amerikan Teknik Yardımından hibe suretiyle turizm için alınan 6 milyon Türk lirasından 1,5 milyon lirası otelcilik okulu açılması için Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Bu arada turizm dairesi yetkilisinin, sahipleri olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Bankası Umum Müdürlüğü ile 125 bin lira yıllık kira ücretiyle Ankara Palasın otel okulu haline getirilmesi teklif edilmiş. Mutabık kılınmış. Fakat Millî Eğitim Bakanlığınca İstanbul yolu üzerindeki Fiya Garajı 130 bin liraya tutularak okul orada açılmış.

Bu yer bir otel olmadığı için, öğrencilerin gördükleri nazari derslerden sonra, zaman zaman şehir otellerinde tatbikat yapmaları esası kabul edilmiş. Bir mütehasısın yazdığı gibi :

«Öğrenciler bu binada ders görecekler; tatbikatı şehir otellerinde yapacaklar. Hangi otellerde ve hangi sistem olacak? Ankara'da bir kere tatbikat yapılacak otel yoktur. Bütün oteller işletmecilerinin, sahiplerinin şahsi görüş ve tecrübelerine göre çalıştırılmaktadır. Bilimli bir sistem yoktur. Sistemsizlik ve bâzılarında da lâubalilik

hâkimdir. İstanbul'da Divan Oteli İsviçre, Çınar Oteli Fransız, Park Oteli yerli ve şahsidir, Hilton Amerikan otelciliğini temsil etmektedir. Ankara Otelcilik Okulu öğrencisi İstanbul'da yaptığı tatbikatta hangi sistem üzerinde çalışacak ve staj görecektir.»

Ankara'da bir otelcilik okulu açılınca, bu okulun bağlanması gereken bir öğretim genel müdürlüğü aranıyor. Millî Eğitim Bakanlığınca Turizm İşleri Ticaret Öğretim Genel Müdürlüğüne veriliyor. Dinamik bir eğitim ve öğretime dayanan bu turizm müessesesinin, statik bir eğitim ve öğretimi tatbik eden Ticaret Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmasını yanlış bir anlayışın neticesi olarak görmekteyiz.

Memleketin turizm dâvası ve bu dâvanın en önemli tarafı olan mânevi hazırlanma, meslek ve teknik eleman yetiştirme işleri Millî Eğitim Bakanlığınca lâyiki ile kavranmış değildir.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bu işleri lâyiki ile tedvir edecek turizm öğretim genel müdürlüğü kurulmasını zaruri görmekteyiz.

BAŞKAN - Sayın Numanoğlu, 5 dakikalık süreniz de bitti efendim.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) - *Beyefendi, müsaade ederseniz bir sayfamız kaldı.*

BAŞKAN - Arkadaşımız bir 5 dakika daha ister. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Devamla) — *Teşekkürler ederim efendim.*

Kurulmasını zaruri gördüğümüz Turizm Genel Müdürlüğüne, sanat enstitüleri ve okulları gibi, garson okulları, aşçılık okulları, otelcilik okulları, orta meslek okulu olarak turizm okulları kurulması ve çalışmalarını işi bütün genişliği ile ele alınmalıdır. Bu okullar normal meslek ve sanat okulları gibi bir sistemle, yönetmeliklerle ve tahsislerle çalıştırılmıyacağı ve birtakım öğretim üyelerinin öğretmen kadroları ile ve maaşları ile vazifelendirilemeyeceği için, her meselenin ayrı ayrı ele alınması ve

Batı memleketlerinde olduğu gibi şekil verilmesi, yepyeni mevzuata ve sarfiyata kavuşturulmalarını lüzumlu görmekteyiz.

Bugün memleketimizdeki otel, pansiyon, gazino, kamp, kaplıca, içmece, lokanta, yurt, hastane ve yatılı okullarda ve diğer benzeri yerlerde çalışan alt kademe personelinin hemen hemen bütünü en basit sağlık ve temizlik bilgi ve kurallarına sahip ve vâkıf değildir. Bu çok büyük bir sağlık dâvası, bir medeniyet davasıdır. Millî Eğitim Bakanlığının bu işi kökten ele alması, plânlı ve programlı bir şekilde illerde okullar kurarak yetişeceklerin hazırlanmasına, çalışmakta olanların da kurslarla eğitim ve öğretimlerine hız vermelidir.

Muhterem milletvekilleri,

Turizm propagandası, daha ticari bir deyimle turizmde reklâmcılık yalnız bir dil meselesi değildir. Birinci derecede bir ticari iş ve bir ihtisas meselesidir. Ticaretteki arz ve talep kaidesine göre turistik reklâmın, propagandanın ele alınması gerekmektedir. Turistik arz karşılığı, turistik talebin meydana getirilmesi için marketing çalışmalarının yapılması şarttır. Yani; turistik propaganda yapılacak memleketlerdeki turistik piyasanın özelliklerinin, bağlantılarının, yapısının araştırılması ve çağıracağımız halkın sosyal yapısının, seyahat alışkanlıklarının, görüş ve isteklerinin öğrenilmesi icabetmektedir.

Sayın milletvekilleri,

Turizm konusunda Türkiye'nin akıllı ve gerçekçi bir politikası, ancak halkı bütün ekonomik ve sosyal alanları ile dünyanın turizm dediğimiz bu gelişmesine yaklaştıracak, yakın ve uzak vâdeli, önemli ve esasa ait çarelerin düşünülmesine ve uygulanmasına geçilmek olabilir.

Belediyelerimiz gerek kuruluşları ve gerekse kanunî vazifeleri sebebiyle turizm sanayiinin kurucusu, geliştiricisi ve teşvikçisi rolündedirler. Dolayısıyla belediye hizmetleri bızatihi turizm hizmetleri olarak kabul olunabilir.

Turizm potansiyeli yüksek bölgelerin dar bütçeli belediyeleri için, İller Bankasında tesis olunmuş turizm kredisi fonuna her yıl genel bütçeden lüzumlu para konarak

takviye edilmeli, Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca bu belediyelere yardım için bütçeye her yıl tahsisat konmalı, ilgili bakanlıklarla İller Bankasınca bu belediyelere proje ve personel bakımından yardım yapılmalıdır.

Merkez Turizm Komitesinden müspet olarak çıkan krediler bu komitenin fonksiyonunu hiçe sayan Bakanın keyfî ve partizanlık kokan, vetosuna uğramakta olduğu ve bu davranışlarından dolayı birçok tesislerin yapımından vazgeçildiği ve yine birçok tesislerin turizm hizmetine açılmadığı müşahede edilmektedir.

Artık, Devlet etme anlayışı ile bağdaşamayan bu gibi keyfî tasarruflara son verilmesi en hâlisane temennimizdir. Kanaatimizce Bakanın veto hakkı, Merkez Turizm Komitesinin menfî kararlarına karşı olmalı ve meselenin bir defa daha kurulca ele alınıp tetkikini temin edici niteliğini taşımalıdır.

Muhterem milletvekilleri,

*Millet Partisi Meclis Grubu adına Yüksek Heyetinize en derin saygılar sunarım.
(Alkışlar)³³⁰*

4.3.2.2. Teklifi

2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun 66. maddesinin değiştirilmesine dair (2/267) verdiği teklif:

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/267) (Maliye ve Plân komisyonlarına)³³¹

³³⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 34. Cilt, 4. Toplantı, 59. Birleşim, 22. 2. 1969, 635-640.

³³¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 74. Birleşim, 28. 3. 1966, 647.

4.3.2.3. Önergesi

2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin, Devlet ihale kanunu tasarısını görüşecek olan Geçici Komisyona havalesine dair (4/140) verdiği önerge:

Maliye Komisyonu Başkanlığının, Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu'nun, 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin, Devlet ihale kanunu tasarısını görüşecek olan Geçici Komisyona havalesine dair önergesi (4/140, 2/267)

Yüksek Başkanlığa

Nevşehir Milletvekili Ali Baran Numanoğlu' nun 2490 sayılı Artırma, eksiltme ve ihale Kanununun 66 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi, Devlet ihale Kanunu ile ilgili bulunduğundan, Genel Kurulun 26 .12 . 1966 tarihli 24 ncü Birleşiminde kurulan Geçici Komisyona havale edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı

Çankırı

Tahir Akman³³²

³³² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 32. Birleşim, 18. 1. 1967, 185.

SONUÇ

Nevşehir, yaklaşık 7000 yıllık bir geçmişe sahip olup birçok devlete, topluluğa ve medeniyete sahne olmuştur. Coğrafi açıdan önemli bir yer olan Nevşehir, tarih boyunca birçok isimle anılmıştır. İlk ismi “Nissa” olup; Katputuka, Muşkara gibi isimler almış ve en son Nevşehir ismini almıştır. Bugünkü anlamda kent olarak gelişmesi Lâle Devrinde gerçekleşmiştir.

1957, 1961 ve 1965 seçimlerinin her birinde ayrı seçim sistemi uygulanmıştır. 27 Ekim 1957 yılında yapılan seçimde “tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi”, 15 Ekim 1961 yılındaki seçimde “d'Hondt seçim sistemi” ve 10 Ekim 1965'teki seçimde “millî bakiye seçim sistemi” uygulanmıştır.

1957 yılında yapılan seçimlere CHP, CMP, DP, HP ve VP katılmıştır. CHP, CMP, DP ve HP meclise girmiştir. Bu seçim sonucunda % 48,6 oy oranıyla, 610 milletvekilinin 424'ünü alan DP birinci parti olma başarısını göstererek tek başına iktidar olmuştur. Bu dönemde Nevşehir'de de birinci parti % 42,4 oy oranıyla DP olmuştur ve şehrin 4 milletvekilinin tamamına sahip olmuştur.

27 Mayıs Darbesi sonrasında, bir önceki dönemin tek başına iktidar olan DP'siz seçimi 1961 yılında yapılmıştır. Bu seçimle birlikte milletvekili sayısı ilk kez sabitleştirilmiş ve 450 olarak belirlenmiştir. Bu seçimlere AP, CHP, CKMP ve YTP katılmıştır ve bu dört partinin tamamı meclise girmiştir. Seçim sonucunda % 36,7 oy oranıyla 173 milletvekili çıkaran CHP birinci parti olmuştur. % 34,8 oy oranına sahip AP 158 milletvekili çıkararak CHP'nin koalisyon ortağı olmuştur. Nevşehir, bu dönemde bir önceki döneme nazaran milletvekili sayısında bir eksikle yani 3 milletvekiliyle mecliste temsil edilmiştir. Bu milletvekillerinin tamamını CKMP çıkarmıştır.

Altı ayrı partinin katılımıyla gerçekleşen 1965 seçimlerinde seçime giren bütün partiler meclise girmeyi başarmıştır. Bu partiler: AP, CHP, CKMP, MP, TİP ve YTP'dir. Seçim sonucunda % 52,9 oy oranıyla 240 milletvekili ile meclise giren AP tek başına iktidar olmuştur. Nevşehir, meclise 3 milletvekilini 3 ayrı partiden yollamıştır. Bu partiler; AP, CHP ve MP'dir.

1954 yılında il olan Nevşehir, ilk olarak 1957 yılında yapılan genel seçimler sonucunda yani XI. dönemde mecliste milletvekili temsiliyetine sahip olmuştur. XI. dönemde 4 milletvekili ile temsil edilirken, XII. ve XIII. dönemlerde 3'er milletvekili ile temsil edilmiştir.

Bu 3 dönemde Nevşehir 10 milletvekiliyle temsil edilmiştir. Ancak Ali Baran Numanoğlu XII. ve XIII. dönemlerde milletvekilliği yaptığı için, çalışmamızda 9 ayrı isim ve bu isimlerin biyografileri ve meclis faaliyetleri hakkında bilgi verdik.

1957 seçimlerinin akabinde Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner ve Münip Hayri Ürgüplü mecliste Nevşehir'i temsil eden isimlerdir. Bu milletvekillerinin tamamı DP'ye mensuptur. 1961 yılındaki seçimlerden sonra, Halit Fikret Aka, Ramazan Demirsoy ve Ali Baran Numanoğlu meclise Nevşehir'i temsil etmek üzere girmişlerdir. Yine milletvekillerinin tamamı tek bir partide toplanmıştır. Bu sefer CKMP Nevşehir'deki milletvekillerinin tamamına sahip olmuştur. 1965 seçimlerinden sonra, İbrahim Ethem Boz, Selâhattin Hakkı Esatoğlu ve Ali Baran Numanoğlu meclise giren Nevşehir milletvekilleri olmuştur. Bu sefer 3 milletvekili 3 ayrı partiden meclise girmiştir. İbrahim Ethem Boz AP'den, Selâhattin Hakkı Esatoğlu CHP'den ve Ali Baran Numanoğlu da MP'den meclise katılmıştır.

Milletvekillerinin eğitim durumlarına baktığımızda; 6 üniversite, 1 Harp Okulu, 1 Öğretmen Okulu ve 1 de ortaokul mezunu vardır. Nevşehir, meclise milletvekili gönderirken eğitim seviyelerine önem vermiştir diyebiliriz. Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Münip Hayri Ürgüplü, Ramazan Demirsoy ve Selâhattin Hakkı Esatoğlu, Hukuk Fakültesi mezunudur. Münip Hayri Ürgüplü ayrıca hukuk doktorasını da yapmıştır. Halit Fikret Aka, Tıp Fakültesi mezunudur. Zihni Üner, Harp Okulu, Fen Tatbikat Okulu ve Fransa Versaille Yüksek Askerî Mühendis

Okulu mezunudur. Ali Baran Numanoğlu, Öğretmen Okulu mezunudur. İbrahim Ethem Boz ise ortaokul mezunudur.

Bu milletvekillerinin meslek durumuna baktığımızda da yüksek bir seviye görüyoruz. Necmeddin Önder Umûm Müdürlüğü, Hasan Hayati Ülkün Hakim ve Savcılık, Zihni Üner Tuğgenerallik, Münip Hayri Ürgüplü Hukuk Doçentliği ve Avukatlık, Halit Fikret Aka Baştabiplik, Ramazan Demirsoy Avukatlık, Ali Baran Numanoğlu Öğretmenlik, Okul Müdürlüğü ve Belediye Başkanlığı, İbrahim Ethem Boz Dava Vekilliği ve Çiftçilik, Selâhattin Hakkı Esatoğlu Avukatlık ve Gazete Yazarlığı görevlerinde bulunmuşlardır.

XI. Dönem Nevşehir milletvekilleri seçildikleri yer olan Nevşehir'i ihmal etmemişlerdir. Nevşehir'e ve ilçelerine sık sık ziyaretlerde bulunmuşlardır. Bu milletvekillerinin tamamı DP'nin yani iktidar partisinin mensubu oldukları için, hem şahısları açısından hem de Nevşehir ili için büyük bir avantaja sahiptiler. Mecliste her ne kadar temsil ettikleri şehirle alakalı çok faal olmasalar da, şehre ziyaretleri ve yatırımlara verdikleri desteklerle büyük fayda sağlamışlardır. Bunda bu milletvekilinin tamamının iktidar partisine mensup olmalarının etkisi çok fazladır.

Ayrıca bu milletvekillerinin tamamı Encümen üyesidir. İktisatçı mesleğiyle ön plana çıkan Necmeddin Önder, Bütçe Encümeni üyeliği yapmıştır. Bu doğrultuda meclis konuşmalarında genel itibariyle bütçe konularına değindiğini görüyoruz. Hakim ve savcılık görevlerinde bulunan Hasan Hayati Ülkün, Adliye Encümen üyeliği ve Meclis Kütüphanesi Encümen üyeliği yapmıştır. Mecliste sessiz bir görüntü çizmiştir. Zihni Üner, Millî Müdafaa Encümen üyeliği yapmıştır. Milletvekilliğinden önce askerî personel olan ve tuğgenerallik rütbesine mazhar olan Zihni Üner mecliste genellikle askerîye ile alakalı konularda söz almıştır. Münip Hayri Ürgüplü ise Hariciye Encümeni üyeliği görevinde bulunmuştur. Aynı zamanda Hukuk doçenti olan Ürgüplü mecliste hukukî konulardaki teklifleriyle göze çarpar. Meclis konuşmalarında ise bütçe konusuna ağırlık vermiştir.

1961 Genel Seçimleri sonrasında, Nevşehir çıkardığı üç milletvekilinin tamamı yine aynı partide toplanmıştır. Bu sefer CKMP şehirdeki bütün milletvekillerine sahip olmuştur. Milletvekilliği öncesi doktorluk yapan ve daha sonra Baştabip olan Halit

Fikret Aka, genel olarak mecliste sağlık konularıyla alakalı konuşmalar yapmakla beraber bütçe hakkında da konuşmalar yapmıştır. Hukukçu olan Ramazan Demirsoy, Millet Meclisi Sayıştay ve Soruşturma Komisyon Başkanlığı yapmıştır. Meclis konuşmalarında genel olarak bütçe konularına değinmiştir. Nevşehir ile alakalı olarak, rüzgar erozyonuna bağlı olarak mahsülleri zarara uğrayan Nevşehir ve Kırşehir illerine bağlı köylere yardım yapılması konusunda önergede bulunmuştur. Milletvekilliğinden önce okul müdürlüğü ve belediye başkanlığı yapan Ali Baran Numanoğlu'nun mesleği ile alakalı konular meclis faaliyetlerine yansımıştır. Milli Eğitim ve belediye başkanlığı konularına ağırlık vermekle birlikte diğer milletvekilleri gibi bütçe konusunda da konuşmalarına rastlıyoruz. Ali Baran Numanoğlu bu dönemde aynı zamanda Cumhuriyet Senatosu üyeliği yapmıştır.

Nevşehir, 1965 yılında yapılan seçimlerden sonra, meclise milletvekili gönderdiği üçüncü seçimde, üç ayrı partiye mensup milletvekilleriyle temsil edilmiştir. İktidar partisi olan AP'den İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz) şehrin milletvekili olmuştur. İktidarda olan partinin milletvekili olduğu halde çok da faal olduğu söylenemez. Bütçe konusunda verdiği tekliflerle ön plana çıkar. Aynı zamanda dönemin Cumhuriyet Senatosu üyesidir. CHP Nevşehir milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu, şehrin milletvekilleri arasında mecliste en çalışkan isim olarak karşımıza çıkar. Yine bütçe konusuna önem veren isimlerden biridir. Mecliste Nevşehir ile alakalı olarak üzüm ve patates üreticilerinin sorunlarını gündeme getirmiştir. Bir önceki dönemde de Nevşehir milletvekilliği yapan Ali Baran Numanoğlu MP'ye mensuptur ve bu dönemde onu mecliste durgun olarak görüyoruz. Numanoğlu'nun, bütçe, turizm ve afet konusundaki konuşmaları göze çarpar.

XI, XII ve XIII. Dönem Nevşehir milletvekillerinin faaliyetlerine baktığımızda genel olarak bütçe konusunda söz almışlardır. Nevşehir'i ziyaret etmek ve unutmamak konusunda haklarını yiyemeyeceğimiz milletvekillerinin, bu önem ve alakalarını meclise pek de yansıtamadıklarını görmekteyiz.

KAYNAKÇA

1. Ansiklopediler

Benk A (1986) *Büyük Larousse* (Interpress Basın ve Yayıncılık, İstanbul)

Öztuna Y (1977) *Türk Ansiklopedisi* (Milli Eğitim Basımevi, Ankara).

2. Arşiv Belgeleri

TBMM Arşivi, 345 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 346 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 347 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 641 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 642 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 2130 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 2131 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 2427 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

TBMM Arşivi, 2428 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası

2. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon kodu: 30.11. Yer No: 02.185.38.11.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon kodu: 30.18. Yer No: 1.315.35.7.

3. Gazeteler

1957 Seçimi Çok Partili 5 inci Seçim Oluyor, *Akşam*, s.1, İstanbul 22 Eylül 1957

Avanos D.P. İlçe Kongresi Mebuslarımızında İştirakiyla Yapılmıştır, *Yeni Nevşehir*, Sayı 120, s.1, Nevşehir 3 Ekim 1959

Bunlarmıydı, *Turistik Ürgüp*, Sayı 10, s.1 ve 4, Kayseri, 12 Kasım 1960

C.H.P. İl ve Merkez İlçe Kongresi Yapıldı, *Gündüz*, Sayı 42, s.1, Nevşehir 1 Ekim 1966

Demokrat Parti'nin Eserleri, *Yeni Nevşehir*, Sayı 12, s.1, Nevşehir 27 Mayıs 1959

D.P. İktidarının Eserleri Bağcılık İstasyonu, *Yeni Nevşehir*, Sayı 5, s.1, Nevşehir 19 Mayıs 1959

D.P. İktidarının Nevşehir'de Yeni Bir Eseri, *Yeni Nevşehir*, Sayı 1, s.1, Nevşehir 14 Mayıs 1959

D.P.'nin Yeni Eserleri, *Yeni Nevşehir*, Sayı 3, s.1, Nevşehir 16 Mayıs 1959

D.P. Yine Kazandı, *Hürriyet*, s.1, İstanbul 28 Ekim 1957

Hacıbektaş'ın Sesi, *Hacıbektaş'ın Sesi*, Sayı 1, s.3, Hacıbektaş, 2 Ağustos 1965

İbrahim Boz Gazetemizi Ziyaret Etti, *Gündüz*, Sayı 21, s.1, Nevşehir 7 Eylül 1966

İbrahim Boz Şehrimize Geliyor, *Gündüz*, Sayı 92, s.1, Nevşehir 30 Kasım 1966

İbrahim Boz Vatandaşların Dert ve Dileklerini Dinledi, *Gündüz*, Sayı 46, s.1, Nevşehir 6 Ekim 1966

Kurucu Meclise Doğru, *Turistik Ürgüp*, Sayı 5, s.1 ve 4, Kayseri, 8 Ekim 1960

Mebuslarımız Avanos ve Ürgüp'te, *Yeni Nevşehir*, Sayı 50, s.1, Nevşehir 15 Temmuz 1959

Mebuslarımızdan Biri Daha Geldi, *Yeni Nevşehir*, Sayı 118, s.1, Nevşehir 1 Ekim 1959

Mebuslarımızın Halk İle Temasları Devam Ediyor, *Yeni Nevşehir*, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959

Mebuslarımızın Merkez Köylerindeki Tetkikleri, *Yeni Nevşehir*, Sayı 120, s.1, Nevşehir 3 Ekim 1959

Mebuslarımızın Tetkikleri, *Yeni Nevşehir*, Sayı 46, s.1, Nevşehir 10 Temmuz 1959

Mebuslarımız Köylerimizde, *Yeni Nevşehir*, Sayı 49, s.1, Nevşehir 14 Temmuz 1959

Mebuslarımız Üchisar'da, *Yeni Nevşehir*, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959

Mebusumuz Avanos'ta, *Yeni Nevşehir*, Sayı 44, s.1, Nevşehir 8 Temmuz 1959

Mebusumuz Kozaklı'da, *Yeni Nevşehir*, Sayı 43, s.1, Nevşehir 7 Temmuz 1959

Memlekete Feyiz Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi, *Yeni Nevşehir*, Sayı 14, s.1, Nevşehir 29 Mayıs 1959

Milletvekilimiz İbrahim Boz Şehrimizde, *Gündüz*, Sayı 18, s.1, Nevşehir 3 Eylül 1966

Milletvekilimiz S. Hakkı Esatoğlu Tetkik Gezilerini Bitirdi, *Gündüz*, Sayı 3, s.1, Nevşehir 17 Ağustos 1966

Müzemizin Hatıra Defterine Neler Yazdılar, *Hacıbektaş'ın Sesi*, Sayı 3, s.3, Hacıbektaş 16 Ağustos 1965

Sayın Mebusumuz Münüb Hayri Ürgüblünün Gazetemize Teşekkürü, *Yeni Nevşehir*, Sayı 45, s.1, Nevşehir 9 Temmuz 1959

Sayın Mebusumuz Zihni Üner'in Gazetemiz Yazı İşleri Müdürlüğüne Gönderdiği Mektubu, *Yeni Nevşehir*, Sayı 15, s.1, Nevşehir 30 Mayıs 1959

Seçim Sonucu Resmen Açıklandı, *Akşam*, s.1, İstanbul 21 Ekim 1961

Vilâyetimizin Kuruluş Yıldönümü, *Yeni Nevşehir*, Sayı 54, s.1, Nevşehir 20 Temmuz 1959.

Yüksek Seçim Kurulu Kesin Sonuçları Açıkladı, *Akşam*, s.1, İstanbul 14 Ekim 1965

4. İnternet Kaynakları

ÇŞB. *Nevşehir'in Tarihi*. <http://www.csb.gov.tr/iller/nevsehir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3080> (09.11.2015)

Eliçalışkan M (2014) *Nevşehir Tarihi*. <http://www.cografya.gen.tr/tr/nevsehir/tarihce.html> (09.11.2015)

5. Kitaplar

Akşin S (1992) *Türkiye Tarihi 4-Çağdaş Türkiye 1908-1980* (Cem Yayınevi, İstanbul).

Akşin S (2004) *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi* (Kırlangıç Yayınları, Ankara).

Arslan Z (2013) *Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)* (TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara).

Aydemir ŞS (1990) *İhtilâlin Mantığı* (Remzi Kitabevi, İstanbul).

Demirsoy R (1997) *Demokrasi Oyununda Figürandım* (Bayrak Yayıncılık, İstanbul).

Erdoğan H (2015) *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi: Atatürk İlkeleri*, Ed. İlyas Gökhan (Genç Kalemler Yayıncılık, Nevşehir): 182-188.

Gökhan İ (2015) *Nevşehir'in Tarihi Yolculuğu: Bizans İmparatorluğu Zamanında (V. ve XI. Yüzyıllar Arasında) Nevşehir ve Çevresi*, Ed. İlyas Gökhan (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları, Nevşehir): 66-89.

Gökhan İ, Şendil AF (2015) *Nevşehir'in Tarihi Yolculuğu: Muşkara'dan Nevşehir'e*, Ed. İlyas Gökhan (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları, Nevşehir): 132-143.

Kocahanoğlu OS (1994) *Siyasi Partiler ve Seçim Mevzuatı* (Temel Yayınları, İstanbul).

Nevşehir İl Yıllığı 1998 (1999), *Cumhuriyet Döneminde Nevşehir* (Başbakanlık Basımevi, Ankara).

Önder N (1990) *Yassıada'da Millî İrade Nasıl Mahkûm Edildi* (Dem Yayınları, İstanbul).

Önder N (2008) *Siyasi Hesaplaşma Yahut 27 Mayıs* (İyi Bir İnsan Yayınları, Ankara).

Ötüken SY (1990) *Ihlara Vadisi* (Gaye Matbaacılık, 1990).

Özdemir H (1992) *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980: Siyasal Tarih (1960-1980)*, Ed. Sina Akşin (Cem Yayınevi, İstanbul): 189-260.

Sağlık A, Özgül O, Yazar A (2014) *Nevşehir-i Dilara* (Simtel Ofset Matbaacılık, Nevşehir).

TBMM (2010) *TBMM Albümü (1920-2010) 2. Cilt 1950-1980* (TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara).

Zürcher EJ (1995) *Modernleşen Türkiye Tarihi* (İletişim Yayınları, İstanbul).

6. Kurum Yazarlı Eserler

Türk İdarecileri Derneği (2015) *İdarecinin Sesi Dergisi* (Türk İdarecileri Derneği, Ankara).

Türkiye İstatistik Kurumu (2012) *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011* (Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara).

Türkiye İstatistik Kurumu (2014) *Seçilmiş Göstergelerle Nevşehir 2013* (Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara).

7. Makaleler

(2005) Kurtuluş Savaşında, İlimizin Sivas Kongresi Delegatesi Dellalzade Hacı Osman Efendi. *Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 4: 4.

Çiftçioğlu ÖN (2007) Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın Akrabaları. *Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 7: 21-26.

Çiftçioğlu ÖN (2007) Osmanlı-Karaman Harplerinde On Yedi Defa; Anadolu Şehirleri ve Nevşehir Havalisinin El Değiştirmesi. *Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 8: 64-67.

Güney E (2008) Nevşehir'in Yerleşme Tarihçesi ve Şehirleşme Hareketleri. *Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 10: 3-13

Güney E (2013) Nevşehir İli Toponomisi. *Geçmişten Geleceğe Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi* 16: 54-55.

Toker M (1961) Haftanın İçinden İbret Levhası. *Akis* 377: 5-19.

8. Resmî Yayınlar

TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 14. Cilt, 2. Toplantı, 111. Birleşim, 24. 9. 1963

TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 16. Cilt, 3. Toplantı, 17. Birleşim, 18. 12. 1963

TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 28. Cilt, 4. Toplantı, 85. Birleşim, 20. 5. 1965

TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 29. Cilt, 4. Toplantı, 103. Birleşim, 24. 6. 1965

TBMM Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 49. Cilt, 8. Toplantı, 3. Birleşim, 7. 11. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 1. Cilt, 1. Toplantı, 27. Birleşim, 27. 12. 1961

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 1. Cilt, 1. Toplantı, 32. Birleşim, 12. 1. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 3. Cilt, 1. Toplantı, 54. Birleşim, 23. 2. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 4. Cilt, 1. Toplantı, 76. Birleşim, 18. 4. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 4. Cilt, 1. Toplantı, 77. Birleşim, 20. 4. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 82. Birleşim, 30. 4. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 88. Birleşim, 11. 5. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 104. Birleşim, 20. 6. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 111. Birleşim, 3. 9. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 129. Birleşim,
12. 10. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 135. Birleşim,
24. 10. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 10. Birleşim,
20. 11. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 10. Cilt, 2. Toplantı, 21. Birleşim,
24. 12. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 10. Cilt, 2. Toplantı, 22. Birleşim,
26. 12. 1962

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 37. Birleşim,
30. 1. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 42. Birleşim,
7. 2. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 44. Birleşim,
9. 2. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 49. Birleşim,
14. 2. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 13. Cilt, 2. Toplantı, 53. Birleşim,
18. 2. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 14. Cilt, 2. Toplantı, 57. Birleşim,
22. 2. 1963

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 18. Cilt, 2. Toplantı, 100.
Birleşim, 21. 6. 1963

- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 106.
Birleşim, 2. 7. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 108.
Birleşim, 4. 7. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 111.
Birleşim, 9. 7. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 19. Cilt, 2. Toplantı, 116.
Birleşim, 16. 7. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 119.
Birleşim, 19. 7. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 131.
Birleşim, 5. 9. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 136.
Birleşim, 12. 9. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 139.
Birleşim, 18. 9. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 140.
Birleşim, 19. 9. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 22. Cilt, 2. Toplantı, 155.
Birleşim, 22. 10. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 23. Cilt, 3. Toplantı, 8. Birleşim,
29. 11. 1963
- TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 27. Birleşim,
7. 1. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim,
11. 2. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 61. Birleşim,
24. 2. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 65. Birleşim,
28. 2. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 29. Cilt, 3. Toplantı, 91. Birleşim,
15. 4. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 30. Cilt, 3. Toplantı, 104.
Birleşim, 15. 5. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 33. Cilt, 3. Toplantı, 17. Birleşim,
3. 12. 1964

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 49. Birleşim,
2. 2. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 36. Cilt, 4. Toplantı, 60. Birleşim,
18. 2. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 36. Cilt, 4. Toplantı, 64. Birleşim,
25. 2. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 37. Cilt, 4. Toplantı, 69. Birleşim,
4. 3. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 37. Cilt, 4. Toplantı, 75. Birleşim,
16. 3. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 39. Cilt, 4. Toplantı, 101.
Birleşim, 11. 5. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 39. Cilt, 4. Toplantı, 109. Birleşim, 19. 5. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1. Dönem, 41. Cilt, 4. Toplantı, 116. Birleşim, 26. 5. 1965

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 3. Cilt, 1. Toplantı, 47. Birleşim, 16. 2. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 5. Cilt, 1. Toplantı, 74. Birleşim, 28. 3. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 85. Birleşim, 26. 4. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 6. Cilt, 1. Toplantı, 87. Birleşim, 28. 4. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 96. Birleşim, 13. 6. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 98. Birleşim, 17. 6. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 7. Cilt, 1. Toplantı, 101. Birleşim, 24. 6. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 8. Cilt, 1. Toplantı, 123. Birleşim, 3. 8. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 9. Cilt, 2. Toplantı, 16. Birleşim, 9. 12. 1966

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 28. Birleşim, 4. 1. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 32. Birleşim,
18. 1. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 35. Birleşim,
23. 1. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 11. Cilt, 2. Toplantı, 39. Birleşim,
28. 1. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 12. Cilt, 2. Toplantı, 43. Birleşim,
1. 2. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 15. Cilt, 2. Toplantı, 80. Birleşim,
5. 4. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 20. Cilt, 2. Toplantı, 135.
Birleşim, 7. 7. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 145.
Birleşim, 21. 7. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 21. Cilt, 2. Toplantı, 150.
Birleşim, 28. 7. 1967

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 39. Birleşim,
12. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 24. Cilt, 3. Toplantı, 40. Birleşim,
14. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 25. Cilt, 3. Toplantı, 43. Birleşim,
17. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 49. Birleşim,
23. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 51. Birleşim,
25. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 26. Cilt, 3. Toplantı, 52. Birleşim,
26. 2. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 56. Birleşim,
1. 3. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 57. Birleşim,
4. 3. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 60. Birleşim,
18. 3. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 27. Cilt, 3. Toplantı, 70. Birleşim,
8. 4. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 76. Birleşim,
14. 6. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 28. Cilt, 3. Toplantı, 92. Birleşim,
14. 10. 1968

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 32. Cilt, 4. Toplantı, 41. Birleşim,
31. 1. 1969

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 32. Cilt, 4. Toplantı, 44. Birleşim,
5. 2. 1969

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 34. Cilt, 4. Toplantı, 59. Birleşim,
22. 2. 1969

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 68. Birleşim,
24. 3. 1969

TBMM Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2. Dönem, 35. Cilt, 4. Toplantı, 69. Birleşim,
26. 3. 1969

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 15. Birleşim, 16. XII. 1957

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 17. Birleşim, 20. XII. 1957

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 1. Cilt, 1. İçtima, 22. Birleşim, 8. I. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 37. Birleşim, 12. II. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 39. Birleşim, 17. II. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 47. Birleşim, 26. II. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 48. Birleşim, 27. II. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 50. Birleşim, 24. III. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 51. Birleşim, 26. III. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 53. Birleşim, 31. III. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 60. Birleşim, 16. IV. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 63. Birleşim, 2. V. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 66. Birleşim, 9. V. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 75. Birleşim, 2. VI. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 79. Birleşim, 11. VI. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 85. Birleşim, 25. VI. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 9. Birleşim, 1. XII. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 19. Birleşim, 24. XII. 1958

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 20. Birleşim, 5. I. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 24. Birleşim, 14. I. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 36. Birleşim, 11. II. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 43. Birleşim, 23. II. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 62. Birleşim, 29. IV. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 66. Birleşim, 11. V. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 69. Birleşim, 18. V. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 70. Birleşim, 20. V. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 80. Birleşim, 12. VI. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İçtima, 11. Birleşim, 7. XII. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İçtima, 13. Birleşim, 11. XII. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 10. Cilt, 3. İçtima, 14. Birleşim, 14. XII. 1959

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 21. Birleşim, 8. I. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 24. Birleşim, 15. I. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 29. Birleşim, 27. I. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 32. Birleşim, 3. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 37. Birleşim, 15. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 45. Birleşim, 23. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 46. Birleşim, 24. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 47. Birleşim, 25. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 48. Birleşim, 26. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 49. Birleşim, 27. II. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İçtima, 52. Birleşim, 4. IV. 1960

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İçtima, 61. Birleşim, 27. IV. 1960

9. Tezler

Okyar MC (2002) Cumhuriyet Dönemi'nde Nevşehir'in Sosyo-Ekonomik Tarihi (1955-2000). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.

Özsakallı M (2009) Yassıda Yargılamalarının Türk Basımındaki Yankıları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir

İNDEKS

1

1957, i, ii, iii, iv, v, vii, x, 14, 15, 25, 26, 27, 28, 30,
31, 35, 36, 37, 39, 42, 59, 73, 82, 87, 127, 150,
387, 388, 390, 392, 399, 406, 407

1961, v, vi, x, 14, 15, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35,
36, 37, 39, 81, 127, 160, 183, 199, 263, 265,
314, 315, 370, 371, 372, 387, 388, 391, 393,
394, 408

1965, v, vi, x, 14, 15, 26, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37,
184, 185, 192, 193, 199, 200, 214, 245, 265,
271, 272, 273, 288, 292, 309, 378, 387, 388,
390, 391, 393, 396, 409, 444, 460

2

27 Mayıs, 14, 28, 38, 39, 81, 86, 126, 182, 190,
345, 387, 390, 392, 413

A

Acıgöl, 25

Adnan Şenyurt, 372

Ahmet Yıldız, 193

Ali Baran Numanoğlu, vi, 154, 213, 214, 220, 222,
227, 233, 241, 260, 261, 262, 263, 264, 265,
266, 267, 268, 269, 274, 356, 371, 385, 386,
388, 389, 442, 443, 461

Ali İhsan Göğüş, 321

Anayasa Mahkemesi, 288, 289, 290, 291, 292, 293,
294, 313, 315, 316, 318, 320, 325, 344, 347, 348

AP, ix, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 349, 387, 388

Arslan Bora, 96

Arşiv, iv, 390

Asım Eren, 47, 96, 99, 101, 102, 107, 108, 199

Avanos, 16, 17, 24, 38, 39, 81, 87, 127, 252, 257,
390, 391

B

Bağımsız, 27, 31, 34

Bahattin Uzunoğlu, 311

Bahtiyar Vural, 166

Bankalar Kanunu, 45

Başkan, 162, 164, 165, 166, 219, 223, 227, 228,
230, 233, 234, 238, 245, 246, 262, 266, 270,
271, 279, 295, 299, 310, 313, 332, 335, 336,
345, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 380, 383

Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü, 77, 137

Bizans, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 392

Bütçe, 39, 49, 50, 77, 84, 86, 93, 104, 114, 147,
151, 152, 160, 179, 181, 185, 236, 260, 262,
271, 272, 290, 313, 317

C

Cavit Tevfik Okyayuz, 235

Celâl Nuri Koç, 317

Celâl Sungur, 332, 333, 336, 337

CHP, ix, 26, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 387, 388

CKMP, ix, 30, 31, 32, 34, 36, 388

CMP, ix, 36, 387

Cumhuriyet, v, ix, 14, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31,
32, 33, 35, 76, 86, 183, 185, 193, 214, 233, 235,
240, 264, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 287,
288, 310, 317, 326, 327, 344, 346, 372, 387,
388, 390, 393, 400

Ç

Çetin Altan, 294, 295, 300, 301, 302, 303, 304, 305,
306, 307

D

Dellalzade Hacı Osman Efendi, 23, 24, 393

Demokrasi, 35, 66, 314

Derinkuyu, 25, 87, 127, 361

Devlet Üretim Çiftlikleri, 199, 320

Diyanet İşleri Başkanlığı, 193

Dönem, ii, iii, iv, v, vi, 14, 16, 38, 39, 42, 45, 48, 49,
50, 51, 53, 60, 61, 63, 64, 72, 75, 77, 78, 81, 82,
85, 86, 87, 88, 93, 96, 98, 102, 103, 104, 109,
110, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122,
126, 127, 128, 131, 136, 138, 139, 140, 141,
142, 143, 144, 146, 147, 149, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 162, 164, 165, 166, 172, 181,
184, 185, 193, 194, 195, 199, 200, 201, 203,
212, 213, 214, 215, 217, 230, 231, 232, 233,
234, 236, 238, 240, 241, 242, 244, 246, 252,

259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267,
270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278,
279, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 294,
308, 311, 313, 320, 321, 325, 330, 332, 334,
338, 342, 344, 349, 350, 352, 353, 355, 356,
362, 369, 372, 374, 385, 386, 392, 393, 394,
395, 396, 397, 398, 399, 400, 420, 424, 461

DP, ix, 26, 28, 30, 34, 36, 387

E

Emekli Sandığı, 62, 63, 103, 119, 149, 151, 286,
366

Emniyet Umum Müdürlüğü, 48, 75

F

Faruk Erem, 298

Fazıl Yalçın, 65

Ferda Güley, 75, 302, 306

Fethi Çelikbaş, 65, 70

Feyyaz Köksal, 319

G

Göreme, 17, 231, 361

Gülşehir, 25, 154, 198, 212

H

Hacıbektaş, 24, 214, 288, 390, 391, 444, 460

Haldun Mentешеoğlu, 352, 353, 354

Halit Fikret Aka, vi, 154, 155, 388, 389, 437, 438

Halûk Nur Bâki, 166

Hasan Hayati Ülkün, vi, 38, 81, 82, 86, 388, 389,
420, 421

Hıfzı Oğuz Bekata, 40

HP, ix, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 387

Hükümet, 42, 53, 58, 62, 63, 67, 70, 71, 77, 95, 118,
119, 121, 154, 157, 175, 178, 179, 188, 196,
197, 214, 228, 229, 239, 243, 244, 245, 252,
255, 261, 263, 289, 293, 311, 315, 317, 322,
323, 326, 330, 343, 355, 367, 372

Hüseyin Ataman, 166, 221, 224

İ

İbrahim Ethem Boz, vi, 274, 275, 388, 389

İbrahim Öktem, 204, 205

İbrahim Us, 111

İhsan Gürsan, 350

İhsan Kabadayı, 193

İlhami Ertem, 235, 236, 237

İmar ve İskân Bakanlığı, 195, 199, 252, 254, 276,
277, 285, 353, 362, 363, 365, 367, 368

İmar ve İskân Vekâleti, 88, 90, 91

İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, 165

İsmet Paşa, 66, 67, 68, 71, 76, 208

İş Kanunu, 282

İşçi Partisi, 33, 388

K

Kanun, 40, 48, 60, 63, 65, 66, 69, 70, 71, 75, 76, 77,
86, 87, 88, 96, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 112,
114, 115, 119, 121, 128, 130, 131, 133, 134,
140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149,
150, 151, 152, 160, 164, 181, 182, 183, 194,
213, 230, 233, 235, 236, 240, 241, 242, 244,
254, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265,
268, 270, 271, 272, 275, 278, 281, 282, 283,
284, 285, 286, 287, 288, 308, 309, 310, 311,
312, 314, 315, 316, 318, 321, 322, 326, 339,
344, 346, 367, 368, 369, 372, 378, 385, 386

Kanun tasarısı, 193, 199, 260

Kapadokya, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 361

Karayolları Genel Müdürlüğü, 199

Kasım Gülek, 184

Kaya Özdemir, 299

Kayseri, 17, 21, 22, 24, 86, 213, 224, 229, 230, 238,
252, 288, 295, 319, 364, 390, 391

Kâzım Nami Duru, 151

Kemal Sariibrahimoğlu, 184

Kırşehir, 22, 24, 65, 193, 197, 201, 202, 203, 220,
221, 225, 364

Komisyon, 184, 193, 194, 195, 214, 217, 227, 230,
234, 242, 259, 261, 265, 266, 275, 276, 278,
281, 301, 302, 305, 309, 373

Konya, 23, 193, 207, 222, 225, 226, 236, 327, 364

Kozaklı, 25, 39, 198, 391

L

Lale Devri, 16, 22, 23

M

Maarif Vekâleti, 77, 96, 110, 137

Maliye ve Plân Komisyonları, 241

Maliye Vekâleti, 52

Meclis, v, vi, 14, 15, 27, 36, 41, 184, 237, 275, 388

Mehmet Ali Demir, 233, 240, 264

Mehmet Ateşoğlu, 295

Mehmet Hazer, 70, 71, 372

Mehmet İzmen, 201, 202

Mehmet Yüceler, 230

Menderes, 25, 26, 30, 209, 210, 302, 345

Millet Meclisi, v, ix, 14, 29, 38, 49, 71, 73, 85, 154, 162, 164, 165, 166, 172, 181, 184, 185, 193, 194, 195, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 212, 213, 215, 217, 219, 224, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 240, 241, 242, 244, 246, 252, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 274, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 294, 295, 308, 310, 311, 313, 317, 320, 321, 325, 330, 332, 334, 338, 342, 344, 349, 350,

351, 352, 353, 354, 355, 362, 369, 372, 374, 385, 386, 394, 395, 396, 397, 398, 399

Milletvekili, 15, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 81, 82, 87, 127, 154, 164, 166, 234, 261, 274, 275, 288, 293, 296, 297, 298, 299, 300, 306, 309, 311, 312, 315, 316, 317, 320, 332, 335, 345, 370, 387, 388

Milli Mücadele, 24

Millî Müdafaa Vekâleti, 94, 104, 108, 114, 115

MP, ix, 36, 388

Mustafa Şükrü Koç, 242

Muşkara, 16, 20, 21, 22, 23, 387

Münakalât Vekâleti, 122

Münip Hayri Ürgüplü, vi, 15, 38, 81, 126, 127, 388, 389, 433, 434, 435

N

Nahit Mentеше, 286, 330

Necmeddin Önder, vi, 38, 39, 388, 389

Nevşehir, ii, iii, iv, v, vi, vii, x, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 31, 32, 35, 38, 39, 81, 86, 87, 110, 116, 118, 119, 126, 127, 128, 139, 140, 144, 145, 150, 151, 152, 153, 154, 194, 197, 201, 202, 203, 204, 205, 212, 213, 214, 220, 222, 224, 227, 228, 232, 233, 238, 241, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 274, 275, 286, 287, 288, 342, 343, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 370, 372, 374, 385, 386, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 400, 405, 410, 411, 412, 413, 418, 419, 422, 423, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 436

Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, 16, 393

Niğde, 22, 23, 24, 81, 86, 197, 200, 218, 221, 225,
226, 236, 420, 424

Nissa, 15, 16, 17, 23, 387

Nurettin Ok, 297

Nuri Eroğan, 277, 317

Nüvit Yetkin, 73

O

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu, 118, 140

Osman Bölükbaşı, 165

Osmanlı, 20, 21, 22, 23, 176, 187, 211, 393

Oy, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 61, 63,
291, 293, 299, 301, 309, 311, 314, 327, 330,
334, 369, 370, 371, 387, 388

Ö

Ömer Lûtfi Bozcalı, 193

R

Ramazan Demirsoy, vi, 154, 193, 194, 201, 202,
203, 204, 205, 212, 213, 388, 389, 439, 440, 441

Rauf Orbay, 152

Reis, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 63, 64, 75, 78, 85, 102,
103, 108, 115, 137, 140, 141, 145, 146

Reşat Özarda, 164

Reşit Ülker, 275

Ruhi Soyer, 218

S

Sabahattin Savacı, 373

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 155, 159, 173

Sanayi Odaları, 40

Seçimler, vi, 29, 36, 42, 281

Selâhattin Hakkı Esatoğlu, vi, 274, 287, 288, 349,
350, 352, 353, 388, 389

Selçuklu, 20, 21

Senato, 31, 235, 370

Suphi Baykam, 78

Süleyman Demirel, 28, 34, 326, 355, 368

Ş

Şemsi Ağaoğlu, 147

T

Tahir Akman, 386

Tahsin Telli, 193

Talat Oğuz, 239

Tarih, iii, 29, 169, 187, 194, 202, 205, 260, 263,
264, 265, 272, 273, 307, 314, 344, 387

TBMM, i, ii, iii, iv, v, vi, ix, 39, 42, 45, 48, 49, 50,
51, 53, 60, 61, 63, 64, 72, 75, 77, 78, 81, 85, 86,
88, 93, 96, 98, 102, 103, 104, 109, 110, 113,
116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 126, 128,
131, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144,
146, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 193,
194, 213, 214, 274, 287, 390, 392, 393, 394,
395, 396, 397, 398, 399, 400, 417, 421, 425,
435, 438, 440, 443, 447, 453, 461

Teklif, 85, 131, 219, 224, 321

Ticaret Bakanlığı, 159, 246, 259

Ticaret Odaları, 40

Ticaret Vekâleti, 39, 40, 41, 42, 53, 79, 145, 159

TİP, ix, 34, 36, 309

Türkiye, vi, ix, 14, 16, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
34, 35, 36, 37, 38, 45, 61, 62, 63, 73, 80, 85, 95,
103, 105, 110, 119, 151, 152, 154, 157, 158,
159, 160, 169, 176, 178, 179, 180, 184, 187,
188, 192, 194, 196, 197, 198, 207, 208, 209,
210, 212, 215, 218, 236, 241, 253, 256, 259,
260, 261, 263, 269, 271, 272, 273, 274, 279,
296, 301, 306, 308, 310, 311, 314, 317, 321,
322, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 331,
334, 336, 337, 339, 343, 351, 357, 358, 359,
361, 363, 365, 367, 369, 372, 373, 374, 375,
378, 379, 384, 387, 388, 392, 393

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 14

Türkiye Cumhuriyeti, vi, 62, 63, 73, 103, 119, 151,
279, 317

U

Umum Müdürlüğü, 38, 50, 122, 125, 146, 155, 161,
194, 195, 204, 382

Ü

Ürgüp, 21, 22, 23, 24, 87, 126, 127, 213, 232, 252,
257, 259, 274, 287, 288, 343, 367, 390, 391,
456, 457, 458, 459

V

Vacid Asena, 145, 146

Vahyi Özarar, 271

Vatan Partisi, ix, 26, 27, 387

Vefik Pirinçioğlu, 270

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 142

VP, ix, 27, 36

Y

Yassıada, 39, 81, 86, 126, 318, 392

Yaşar Alhas, 74

Yazılı Soru Önergeleri, 201, 349

YTP, ix, 30, 31, 34, 36, 309

Z

Zabıt Ceridesi, 42, 45, 48, 49, 50, 51, 53, 60, 61, 63,
64, 72, 75, 77, 78, 81, 85, 86, 88, 93, 96, 98, 102,
103, 104, 109, 110, 113, 116, 117, 118, 119,
120, 121, 122, 126, 128, 131, 136, 138, 139,
140, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 149, 150,
151, 152, 153, 399, 400

Zaptı sabık, 162

Zarife Koçak, 308

Zeki Baltacıoğlu, 240

Zihni Üner, vi, 38, 81, 86, 87, 116, 119, 127, 139,
152, 153, 388, 389, 391, 424, 425, 426

Ziraat Bankası, 38, 279, 280, 366

EKLER

D.P. yine kazandı

İnönü mağlûbiyeti kabul etmiyor, İstanbul için radyoda ilân olunan son neticelere de itiraz etti

CHPlideri radyo yayınına kanuna aykırı buluyor

Son rakamlara göre C. H. P. seçimde 212 mebusluk elde etti

Birçok yerlerde seçimler çekişmeli oldu, sandıklar açıldıkça neticeler el değiştirdi

İnönü: CHP lideri İsmet İnönü, seçim sonuçları hakkında konuşuyor.

Şehirde: Seçim yağmurla başlayıp güneşle bitti

Gecekondu mucidi olduğunu söyleyen birisi delterde ismini bulamayınca şöyle bağırıyor: "Benim gibi marul şahsın ismi nasıl olmaz?"

BOLUKBAŞI: Bolukbaşı, seçim sonuçları hakkında konuşuyor.

9 vilâyetin kati neticeleri bu sabaha kaldı

Türkiye tarhihindeki 10 genel seçimler için, bütün yurtta yaklaşık 10 milyondan fazla seçmenin büyük bir önemle içinde yerlerini kullandığı. Seçime iştiraki nispeti, kesim kesim yerlerde yükseldi. Vatandaşların seçime karşı atılacak azad ve 17 den sonra başladı. Her yerde vatandaşlar sandık başlarına giderek evvelki kâğıtlarında bazı partiye kazandığını öğrenmeye çalıştılar. Onlar sonra da radyoların...

Galip lider: Bayar ve Menderes, seçim sonuçları hakkında konuşuyor.

Cumhurbaşkanı: İnönü, seçim sonuçları hakkında konuşuyor.

Bayar, Menderes, İnönü, Çankaya'da aynı yerde dün reylerini kullandılar

Bayar, defteri imzalamayı unuttu, Menderes fotoğrafçılara gülerken poz verdi, İnönü de sandığa birkaç defa dokundu

Bölükbaşı: Ceza evinden cip ile alınarak reyini sandığa attı

Burdur'da sandık başında 2 kişi öldü

Cezevinde C.H.P. kazandı

Rey yerine ilâç ismi

Ben de: İstanbul'da ilk neticeyi Çatalca'nın 20 seçmeni olan Pınarca köyü verdi

Birçok köylerde seçmenler, allamı, öküzlerini ortaya koyup balne tuttu

Bayar ve Menderes ile birlikte sandık başlarında bulunan İsmet İnönü de seçimlere katıldı. Bayar ve Menderes'in sandık başlarında bulunması, seçimlerin heyecanlı geçtiğini göstermektedir.

Burdur'da sandık başında 2 kişi öldü. Seçim günü Burdur'da sandık başlarında bulunan iki kişi, seçim sürecinde hayatını kaybetmiştir.

Cezevinde C.H.P. kazandı. Çeşme'de yapılan seçimlerde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin kazandığı görülmüştür.

Rey yerine ilâç ismi. Bazı yerlerde seçim sürecinde ilâç isimleri kullanıldığı görülmüştür.

Ben de: İstanbul'da ilk neticeyi Çatalca'nın 20 seçmeni olan Pınarca köyü verdi.

Birçok köylerde seçmenler, allamı, öküzlerini ortaya koyup balne tuttu. Bazı köylerde seçim sürecinde geleneksel balne uygulamaları görülmüştür.

Emzigiyle: Beyoğlunda bu iddia üzerine bazı hâdiseler oldu

Beyoğlu İlçe Seçim Kurulunda partilerin birbirine girdi

AKŞAM

1957 seçimi

çok partili 5inci seçim oluyor

AKŞAM Ekibi Seçim

Akşam ekibi memleketi yayılan kadrosu ile seçimin gözü ve kulağı oluyor

Büyük mücadele içindeyiz. Akşam geniş bir istihbarat kadrosu ile memleketi dağılmış, seçimin gözü ve kulağı olmak iddiasındadır.

Seçim gününe daha 36 gün var, fakat doğrudan istisna mücadele henüz başlamamıştır. İktidar, teşkilatı seçime hazırlamak ve adayları tesbit etmekle meşguldür.

1957 seçimi Türkiye'de yapılan çok partili seçimlerin 5'incisidir.

1 1930 SEÇİMİ - Cumhuriyet Halk Partisi ve Serbest Cumhuriyet Fırkası katıldılar. Serbest Fırkanın Lideri Fethi Okyar ve birkaç arkadaş seçimi kazandılar. Fakat 17 Kasım 1930'da parti Atatürk'ün emriyle kapatıldı.

2 1946 SEÇİMİ - 23 Temmuz'da C.H.P. ve D.P. arasında yapıldı. Muhalefeti temsil eden D.P. 100 adayla seçime iştirak etti ve 52 milletvekili kazandı. Bu, Türkiye'de batılı anlayışla yapılan ilk seçimdi.

3 1950 SEÇİMİ - 14 Mayıs'ta C.H.P., D.P. ve Millet Partisi arasında oldu. Tam bir demokrasi anlayışı içinde cereyan etti ve iktidar değişti. D.P. 396, C.H.P. 68, M.P. 1 milletvekili kazandı.

4 1954 SEÇİMİ - 2 Mayıs'ta yine 3 büyük parti arasında oldu. D.P. daha büyük ekseriyetle seçimi kazandı. Neticede D.P. 578, C.H.P. 28, M.P. 5 milletvekili almıştı.

5 1957 SEÇİMİ - Bu defa seçime 4 büyük parti katılmaktadır. Böylece seçim D.P. - C.H.P. - Hür. P. ve C.M.P. arasında olacaktır.

SERBEST FIRKA - Cumhuriyet Devrinde demokrasiye hazırlık olmak üzere yapılan serbest firka denemesi muvaffak olmadı. Demokrasi tecrübesi itibarıyla daha münasip bir devreye atıldı. Seçimler polis kontrolünde yapıldı ve iptal edildi.

TEK PARTİ DEVRİ - Tek parti devrinde, her dört yılda ve iki devletli olarak seçimler de bir tecrübeden ibaret seçememiştiler. Namuslarına sehit ediyor ve akıbetleri kimin seçileceği avveden bilmiyorlardı.

Partililer "seçim bizim,, diyor fakat köylü susuyor...

C.H.P. 54 de 24 bin farkla kaybettiği seçimi kazanacağı iddiasında, fakat Hür. P. ve C. M. P. tek başına "ümidim var,, diyemiyor

EDİRNE

Hasan Pulur bildiriyor:
Seçimlere 36 gün var.
Köylerde partiler seçim

lar amma, «Fakat...» diyorlar. Bu «fakat» bütün muhalefet partileri mensuplarının «fakata»dır. Herisi köylü vatandaşın tutumunu kestiremiyor. Bazıları köyleri dolay Edirne

propaganda alışları gönderiliyor ve nihayet aday müracaatları kabul ediliyor.

İl Başkan Kadrettin Özüalici:
«Seçimlerde reylerin % 85 ini alacağız.» diyor.

Seçim sonucu resmen açıklandı

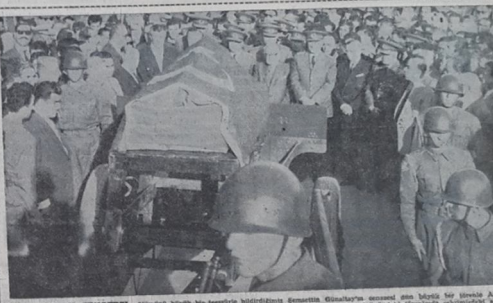
Seçim Kurulu, AP 158, CHP 173, YTP 65 ve CKMP'nin 54 milletvekilliği aldığını bildirdi

Senatoda AP 70, CHP 36, YTP 28, CKMP 16 üye ile temsil edilecek

ANKARA, HUSUSİ
 YÜKSEK Seçim Kurulu dün gece saat 22.45 de bütün radyolarda yayımlanan tebliğ ile 19 ekim pazar günü yapılan Cumhurbaşaniyet ve Milletvekili seçimlerinin sonuçlarını açıklamıştır. Sonuçlar şöyledir:

- Cumhuriyet Senatosu**
- AP : 70
 - CHP : 36
 - CKMP : 16
 - YTP : 28
- Yekün 150**
- Millet Meclisi**
- AP : 158
 - CHP : 173
 - CKMP : 54
 - YTP : 65
- Yekün 450**

GÖNÜLLERİN ÇEMAZESİ Akşamın bu sayısında hazırladığımız seçimlerin sonucu için birinci bir ilimiz Ankara'da halkın büyük ilgiyle izlediği seçimlerin sonuçları. Üstte: Ankara'da seçimlerin sonuçları. Altta: Ankara'da seçimlerin sonuçları.

AP Genel İdare Kurulu AP Genel İdare Kurulu dün Genel Başkan Recep Güllüoğlu'nun başkanlığında toplantı yaptı. Toplantıda bilhassa seçimlerin sonuçları ile alakalı konuşmalar yapıldı. Toplantıda AP Genel İdare Kurulu üyeleri de hazır bulundu.

AP, kararı "Meclis Grubu"na bıraktı

YTP ve CKMP Genel idare Kurulları bugün toplantı yapacak ve C. Başkanlığı işini görecek

ANKARA, HUSUSİ
 AP Genel İdare Kurulu dün Resmî Gümüşpala'nın başkanlığında beş saat süren bir toplantı yaptı. Toplantıda meclis grubu ile toplantıda görüşmeler yapıldı. Meclis grubu başkanlığına beş saat süren bir toplantı yapıldı. Toplantıda meclis grubu ile toplantıda görüşmeler yapıldı. Meclis grubu başkanlığına beş saat süren bir toplantı yapıldı.

KAYIP HAVACI
 Bülent Çetinkaya'nın kayıp olduğu bildirildi. Çetinkaya, 19 Ekim günü saat 17.30'da İstanbul'dan Ankara'ya uçtu. Ancak saat 18.30'da İstanbul'da olduğu bildirildi. Çetinkaya'nın kayıp olduğu bildirildi. Çetinkaya, 19 Ekim günü saat 17.30'da İstanbul'dan Ankara'ya uçtu. Ancak saat 18.30'da İstanbul'da olduğu bildirildi.

Suud'un alisi altı milyon lira harcandı
 Yine İstanbul'da geçiren Suudi Arabistan Kralı Abdülhamid bin Abdülaziz, İstanbul'da altı milyon lira harcandı. Kral, İstanbul'da altı milyon lira harcandı. Kral, İstanbul'da altı milyon lira harcandı.

Aksal, Gülekle görüşmek istedi

CHP'de parti içi anlaşmazlıklar ve bu arada Kasım Gülekle, Nihat Erim probleminin halli için bazı hazırlıklar yapıyor

ANKARA, HUSUSİ
 Nihat Erim grubu da parti ile bademleri arasında görüşüyor. Nihat Erim grubu da parti ile bademleri arasında görüşüyor. Nihat Erim grubu da parti ile bademleri arasında görüşüyor.

Seçimde niye dışarda idiniz
sualine Başgil cevap veremedi

Ord. Profesör "A.P. de intikamcılar varsa, bunlar kendini bilmezlerdir, dedi

GAZİNİ İPİNDİĞİNDİ BİLDİRİR, ÇEVREYE B RAYO AKERLER, YERİLERİ SİLİ İTİHAZ.
 Dürüm bir seçim yapıldı. Seçim yapıldı. Dürüm bir seçim yapıldı. Seçim yapıldı. Dürüm bir seçim yapıldı. Seçim yapıldı.

Kayıp zengin dul
gegede koca arıyor
 Oyasındaki Rum kadın Atınadan beraber olduğu genci İstanbul'da bırakıp kaçmıştı.

Yabancı hava şirketlerinin
seferleri tahdit edildi
 ANKARA, HUSUSİ
 Yabancı hava şirketlerinin seferleri tahdit edildi. Yabancı hava şirketlerinin seferleri tahdit edildi.

14
MAYIS
PERSEMBE
1959

8 Ocak 1960

YENİ

Nevşehir

DEMOKRASI YOLUNDA

Devlet Nüshası

1960 008

Sahibi: Zeki Seviğ
Yazı İşleri Müdürü
Avukat
Hüsamettin Başer

Fiati 10 Kuruş

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR

Yıl : 1 Sayı : 1

Veni Nevşehir Çıkarken

Ahmet Kemal DEDEOĞLU

Vilâyetimizde ilk defa günlük bir gazete çıkıyor. Günlük bir gazete çıkartmanın oldukça zor bir iş olduğu muhakkaktır. Buna mukabil manevi zevki ve memleketi hizmetine okadar büyüktür. Bu hizmete atılan ve Nevşehirin mühim bir ihtiyacını karşılayan kıymetli ve müteşebbis arkadaşlarımızı tebrik ederim.

Biz sebepe önce haftalık bir gazeteyi dahi tatmin edemeyen Nevşehirin bu gün, günlük bir gazeteye ihtiyaç hissetmesi vilâyetimizin gelişmesi bakımından memnuniyet verici bir neticedir. Mahalli hadiseleri günü gününe takip etmeyi her Nevşehirlisi arzu eder. Kazalarımız, Köylerimiz Vilâyetin muhtelif köşelerinde olup biten işleri bilmek ve öğrenmek ister. Haftalık bir gazete elinde olmayan sebeplerden dolayı bu imkânları sağlayamaz. En mühim haberleri dahi mecburen 3-4 gün sonra verebilir.

Her bakımdan günlük gazeteye olan ihtiyaç aşikârdır. 20 Temmuz 1954 den beri Nevşehirde muhtuati temin eden (Demokrat Nevşehir) kendisine bir kardeş bulmuştur. Aynı gaye için çalışıyor kardeş (Demokrat Nevşehir) (Yeni Nevşehir) isimlerini hak (Devamı 2. Sayfada)

TÜRK MİLLETİNİN SERBEST İRADESİNİN TECELLİ ETTİĞİ

14 MAYIS'I ANARKEN

14 Mayıs 1950 tarihinin Türk tarihindeki yeri büyüktür. Bu gün o günü kutluyoruz. Çünkü gerek meşruiyet ve gerekse Cumhuriyet devrinde özlediğimiz bir güne kavuştuğumuz gündür.

Türk Milletinin serbest iradesi bugün tecelli etmiştir. Millet, kendini idare edecekleri bizzat kendi reyleri ile iş başına bugün getirmiştir. Türk Milletinin yaptığı ses-sis ve eşsiz beyaz ihtilâlinin tecelli ettiği bir gündür.

Avrupalılar dahi Türk Milletinin olgunluğunu yeniden anlamışlardır

14 Mayısta, milletin serbest iradesi 27 senelik C.H.P. ikidâsını mykarak yerine, büyük bir ekseriyetle D. P. iktidarı iş başına getirmiştir. Türk milleti kendi iradesiyle iş başına getirdiği ikti-

dar, milletin ilk eseridir. Ve itimatlarında müteakip iki seçimde isbat etmişlerdir. Zaten Demokrasinin en büyük nimetlerinden birisi serbest seçimlerdir

Halk kendi hakimiyetini bizzat eline almıştır İstikbalimize busuretle emniyetle baka biliriz.

Gazetemizde böyle bir mutla günde, intişar etmesi mehtudur.

Sayın Reisi Cumburumuz
CELAL BAYAR

Sayın Başvekilimiz
ADNAN MENDERES

HAVA ŞEHİTLERİ ANMA

Töreni Programı

- 1- Mayıs Cuma günü Hükümet binası önünde hava şehitleri anılacaktır. Jandarma Merkez komutanlığına hazırlanacak kıt'a okulları temsilen gelecek öğrenciler askeri ve mülki erkân ve halkın saat 11'e kadar yerlerini almış olmaları lazımdır.
- 2- Törene saat tam 11 de belediye aların düğününün çalması ile başlayacak
- 3- Boru çalarken bayrak çekmiş dairelerin bayrakları yarıya inecek Nevşehir merkez jandarma komutanı tarafından (dik-kat) komutu verilecek hazır bulunanlar

selâm durumuna geçeceklerdir.

4- Bir dakika saygı durusundan sonra birlik komutanı tarafından rahat komutu verilecek ve komutla birlikte yarıya indirilmiş bayraklar yerlerine çekilecektir.

5- Askerlik şube başkanı İsmet Işık ve T. H. K. şube başkanı Hüsamettin Başer tarafından günün manası ile ilgili bir konuşma yapılacaktır. Ve konuşmayı müteakip kıt'a tarafından üç defa havaya selâm atışı yapılarak merasime son verilecektir.

T. H. K. Ş. Fabeşi Başkanı
Vali
Dr. Nafi Tamer

D.P. İkidârının Nevşehirde yeni bir Eseri

T. C. Ziraat Bankası Binası ihaleye çıkarıldı

Memnuniyetle haber aldığımız göre Nevşehirde T.C. Ziraat Bankası lojmanlı hizmet binası 660.000 liraya ihaleye çıkarılmıştır.

Ekâilme 26-5-1959 persembesini saat 16 da Ankarada Umum Müdür-lük binasında ihalesi yapılacaktır.

Halkımız adına, bu hususta yardımları olan T.c. Ziraat Bankası Umum Müdür sayın Mithat Dalgıç, sayın Millet Vekillerimiz Zihni Üner, Hayri Örgüçlü, Hasan Hayati Ülkün, Nezzettin Önder sayın Valimiz Dr. Nafi Tamer ve sayın Belediye Reisi Ahmet Kemal De-deoğluna teşekkürlerimizi sunarız.

Hüsamettin Başer

Muhterem Okuyucularımıza

Hemşehrilerimize ve memleketimize hizmet için yeni bir gazetenin çıkartılması karar verdik. Ve bu kararımızı kısa bir zamanda tatbik koymak için gerekli hazırlıkları bitirerek bugün neşrine başladık.

Her zaman olduğu gibi bu işte kuvvet kaynagımız halkımızın sevgi duysuna istinat ettiğimizdir. Çok partili hayata girdiğimiz günde bu yana basına çok büyük vazifeler düşmektedir. Halkımızı aydınlatacak yegâne vasıta gazetedir. Hadiseleri tahrir etmeden ve objektif bir şekilde ahlâk kaideleri içinde efkârı umumiye duyurmak ve ihtiyaçları zamanında istemek, şahsiyet yapmamak ve şeref ve haysiyetlere hücum etmemek başlıca prensiplerimizdendir. Tenkitlerimizi yuktık olmaktan ziyad yapıcı olarak yeri ve zamanı geldikçe yapacağız. Bu tabii bir hakkımızdır. Tenkitlerimiz samimi olduğumuz ve hepimizin gayesini bu memleketi çalışmak olduğunu düşünürse halledilmeyecek hiçbir mesele yoktur.

Her işte olduğu gibi buradada hüsnüniyet esastır.

Gazetemizde Nevşehirimizin ismini vermeği muvafık bulduk. Gazetemiz-vasıtasıyla halkımıza hizmet edebilişek kendimizi bahtiyaya bir insan addedeceğiz.

Hüsamettin Başer

16 MAYIS 1959

8 Ocak 1960

YENİ Nevşehir Devlet Gazetesi

Sahibi : Zeki Bevilir

Yası İşleri Müdürü AVUKAT Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 3

DEMOKRASİ YOLUNDA

SIVASI GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

D. P. MECLİS GRUBU RİYASETİNİN TEBLİĞİ

Demokrat Parti Meclis Gurubu Riyasetinden Tebliğ olunmuştur :

«Demokrat Parti Meclis Grubu Umumi Heyeti 14 Mayıs 1959 Perşembe günü saat 15 de Grup Rejisekilerinden Bursa Mebusu Mazlum Kayalar'ın riyasetinde toplandı. Son haftalar zarfında Cumhuriyet Halk Partisinin Meclis içi ve Meclis dışı tezahür eden tutumu gözden geçirildi.

Millî birlik ve tesanüfü ihlâl ve vatandaşları birbirlerine karşı husumete tahrik edici faaliyetlerine ilâveten, Türk Devletinin en yüksek müessesesi olan Büyük Millet Meclisinin, her şeyin üstünde masın kalması iktiza eden manevî şahsiyetini tahrip etmek, riyaset makamını ve Meclis çalışmalarını felce uğratmak için her çareye başvurdukları, hâdiseler ve iftiralar tertip ettikleri, Büyük Millet Meclisinin yüksek otorite ve mehabetini hiçe indirmeye matûf ağza ahmaz sözlerin kullanılmasını mutad hale getirdikleri, Meclis kürsüsüyle riyaset makamına fiilî tecavüz ve taarruzda buldukları ve en kötüsü toplu hareketlerle Meclis mesasına devamı imkânsız hale getirdiği oldukları Grubumuzca ve ittifakla müşahade ve tesbit edilmiştir.

Grubumuz, bu cidden tehlikeli durumun azaiz milletimizin istiklâl arzını ilk tedbir olarak kesâ ittifakla karar altına almış bulunmaktadır.»

Sayın Valimizin KÖYLERİMİZDEKİ TETKİKLERİ

Köylerimizden Topaçlık, Ağılı, Kurugöl ve Karapınar köylerinin çime suyu ve köy yollarını mahallinde görmek ve tesbit etmek isteyen Sayın Valimiz Dr. Nafi Tamer, beraberinde sayın Belediye Başkanımız Ahmet Kemal Dedeoğlu, Nafia Müdürü Nuri Bodur, Teknik İraat Müdür vekili İsmayil Dörtkol ve Binbaşı Mehmet Öner olduğu halde mahallere varmışlardır. İhtiyaçları mahallinde tesbit ve görüldükten sonra vatandaşlarımızın dileklerini dinlemişlerdir.

Ağılı köyünden Kurugöl su getirme inşaatının 18/5/959 gününde başlayacağına köylülerimize bildirilmiştir.

İnşaat mevsiminin başlaması üzerine hadiseleleri birzât yerinde tesbit ve gerekli tedbirlerin alınmasında gayret sarfeden kıymetli valimize halkımız adına teşekkürlerimizi bildiririz.

Bu suretle kalkınma Türkiye'mize en büyük hizmetlerini yapmış olacaktlardır.

Köy davası hepimizin davasıdır. Kalkınma oradan yükselcektir.

HAVA ŞEHİTLERİMİZ TÖRENLE ANILDI

15 Mayıs göklerle yükseliş uğrunda şehit olan Kahraman Türk havacılarımızı rahmetle andığımız bu günde Hükümet binası önünde okullardan gelen talebeler, Jandarma merkez Kumandanlığına hazırlanan bir munga jandarma eri, askeri ve mülki erkân ve kulabalık bir halk topluluğu merasim saatinden önce yerlerini almışlardır.

Töreğe saat 11 de belediye alarmı dudüğünün çalmasıyla başlandı Saygı duruşuyla bayrakraklar yarıya indirildi. Saygı duruşundan sonra T.H.K. şube başkanı Hüsamettin Başer tarafından günün mana ve emniyetini belirten bir konuşma yapıldı.

Konuşmayı müteakip hazır bulunan jandarma tarafından üç defa havaya selâm atışı yapılarak anma merasimine son verildi.

D. P. nin Yeni Eserleri

AVANOSTA İNŞA EDİLECEK EVLER

Ziraat Bankası Umum müdürlüğünce evsiz ziraatçı vatandaşlara 200 ev yaptırmaya karar verilmiştir.

60 tanesi bir ay önce ihale edildi. 15-5-959 Cuma günü Avanos Belediyesi ihalesine yapıldı.

İhaleye Kayseri, samsum, Ankaradan gelen müteahhitler iştirak etmişlerse, yapılan ekaitme uygun görülmediğinden ikinci eksiltme 25-5-959 gününe talik edilmiştir.

Avanosun kalkınma ve istikbalinde büyük rol oynayacak olan bu evlerin sahiplerine hayırlı olmasını temenni ederiz.

C. Yardımcı

İSTANBULDA

Unesco Türkiye Milli komisyonu altıncı devre genel kurul toplantısına riyaset etmek üzere Maarif vekili Celâl Yardımcı bugün uçakla İstanbul'a gelmiştir.

Unesco Türkiye milli komisyonu altıncı devre genel kurul Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın konuşması ile yarın saat 10.30 da Güzel Sanatlar Akademisinde çalışmalarına başlayacaktır.

BİR VATANDAŞIN Ölümüyle Neticelenen Bir Trafik Kazası

12-5-959 günü saat 12 sıralarında kapaklı köyünden Mustafa Güneş adlı birer döner, Seref Çelik idaresinde Fakılı köyüne gitmekte iken, merdanalı köyü yakınında çapşak mevkiine geldiğinde biçerdöverin arıza göstermesi ile orda traktörü ile bulunan merdanalı köyünden Rifat Demir, döner biçeri çekmek için çukurtöre bağladığı sırada döner biçer çalışarak birden hareket etmesi üzerine döner biçerle traktör arasında ezilmek suretiyle ölmüştür. Seref Çelik hadiseyi müteakip firar etmiştir.

DEMİR SATIŞLARI SERBEST OLACAK

Gerek Karabük demir çelik fabrikalarımızda imal edilen ve gerekse ithal kotaları dahilinde hariceten getirilen demir ve çelik mamullerinin memleketimizin ihtiyacı sayılabilecek seviyeye erişmiş bu lunması karşısında gümrük tarife cetvelinin 73.10.20 istatistik pozisyonunda yer alan normal yuvarlak demirler hariç olmak üzere diğer bütün demir ve çelik mamullerinin serbestce satışı iktisadi koordinasyon heyetince kararlaştırılmıştır.

Ancak, dün kadar mütemmelce tesbit edilmiş bulunanlar eski si gibi tevsie tabii olacak ve 30 Mayıs akşamına kadar istihkak sahiplerine iktikal eturülecektir.

Reisicumhur'a Gelen Tebrik Telgrafları

Reisicumhur Celâl Bayar 10 doğum yıldönümü münasabette Yunanistan Krah Majeste I. Paul ve İngiltere Kraliçesi Majeste II. Elizabeth kendilerine hitap tebrik telgrafları göndermişlerdir.

19 MAYIS 1959

9 Ocak 1960

YENİ Nevşehir

Devl. Sahası

Sabiki : Zeki Sevig

Yeni İşleri Müdürü

AVUKAT

Hüsamettin Başer

DEMOKRASI YOLUNDA

Yıl : 1 Sayı : 5

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

MUSTAFA KEMAL'İN SAMSUNA ÇIKIŞI

Birinci Cihan harbinden mağlup çıkan Osmanlı Devletinin başındakiler, yalnız kendilerini kurtarmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı.

Harbin verdiği mağlubiyet ten kendilerini kurtaramayanlar, şaşkınlık içinde ve ne yapacaklarını bir türlü kestiremiyorlardı.

Hele Mondros mütareskesinin ağır şartları milletün üzerine bir kabus gibi çökmüştü. Galip devletler memleketimizin önemli yerlerini Mondros Mütareskesi alkâmina göre işgal ediyorlar. Askerlerimiz terhis ediliyor, önemli gördükleri her yer işgal ediyorlar ve adınada kendilerinin emniyetini tehlikede gördüklerini ileri sürerek bu işleri yaptıklarını söylüyorlardı.

Mustafa Kemal gibi idealistler, kurtuluşun, İstanbuldan Anadolu içine gitmek ve oradan mücadeleye devam etmek suretiyle olacağı nı anlamışlardı.

İşte bu gaye ile mücehhez olan Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919 da Samsuna ayak basmıştır. Milletimizin için bir kurtuluş hareketinin başlangıcı bu mutlu gündür.

Büyük Atamız

Bundan sonra bu büyük kurtarıncımız, Osmanlı Devletinin kendisine verdiği her türlü rütbe ve nişanları reddederek, milletün kalbine girmiş, onunla birlikte Erzurum, Sivas Kongrelerini akdetmiş, Hakimiyetin Millette olduğunu bütün dünyaya ilân ve isbatı için milli mücadeleye başlamıştır.

İşte Türkiyemizin bu günkü muassır medeniyet derecesine ulaşması o günkü mücadelelerin bir neticesidir. Türk milleti bugünkü refaha kamıyla, canıyla ve bütün varlığıyla çablamak neticesinde vassal olmuştur. Biz Türk milleti büyük kurtarıncımızın, bize emanet ettiği Türk vatanını ve Türk İstiklâlini ilelebet ayakta tutmaya azmetmiş bir neslin çocuklarıyız.

Gençlik ve Spor bayramının Türk Milletine hayırlı ve uğurlu olmasını dileriz.

Hüsamettin Başer

19 MAYIS GENÇLİK VE SPOR BAYRAMI

Yurdumuzun her yerinde olduğu gibi şehrimizde de Gençlik ve Spor bayramını bu gün kutluyoruz. Bayram sdat yumda okullarımızın hasırladıkları gösteri hareketleriyle başlayacaktır. Gençlik bayramına yurdumuza hayırlı olmasını dileriz.

D. P. İktidarının eserleri Bağcılık İstasyonu

Ziraat Vekâletinin yardımıyla Nevşehir'in Pirecik mevkiinde bir bağcılık istasyonunun kurulmasına karar verilmiştir.

Nevşehir ve civarının bağcılarının kalkındırılacak üsüm neslini islah edecek olan bu hayırlı tesisin, her türlü hazırlıkları bitirilmiştir. Faaliyete başlamışlardır.

Milyonlar sarfıyla D P İktidarının nevehire olan bu hizmetleri muhitte büyük memnuniyet uyandırdığı gibi millet ve memleketinde sırai şahadetki kalkınma hamlelerine bir yenisi daha ilâve edilmiştir.

Şöforler Cemiyeti Kongresi

Şöforler Cemiyetinin yıllık kongresi pazar günü nisap olmadığundan bu güne bırakılmıştır. Bugünkü toplantının mücadeleli geçeceği ilgili çevrelere söylenmektedir.

YENİ PARTİ KAHVENİN İTHALI

Gümrük ve İnhisarlar Vekâletinin 1 Milyon 200 bin kilo kahve ithal etmek üzere faaliyete geçtiği ve buna ait hamırlıkların ikmal edilmek üzere bulunduğu öğrenilmiştir.

İktisat Koordinasyon Hey'eti Gümrük ve inhisarlar vekâletinin talebi üzerine kahve ithali için 1.000.000 dolarlık döviz tahsisini ve transferinin icrasını kavrar almışlardır.

Diğer taraftan öğrendiğimize göre Gümrük ve inhisarlar Vekâletinde bundan kısa bir müddet evvel ithali siparişe bağlanmış olan 40.000 İskoc vaktisine ilâveten, yeniden 15.000 siye vaktisi ithali için hazırlık yapılmaktadır.

TERFİ

Haber aldığımızı göre Özel Idare Müdürü Halil Tümtürk, 50 lira aslı maaşa terfi etmiştir. Çabıkan hemşehrimizi tebrik ederiz.

Devlet İşhanı

27
MAYIS
ÇARŞAMBA
1959

YENİ
Nevşehir
DEMOKRASİ YOLUNDA

Sahibi : Zeki Seviç
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsametün Başer

Yıl : 1 Sayı : 12SIYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKARFiatı 10 Kuruş

DULLES'İN ÖLÜMÜ:

BAYAR, MENDERES VE ZORLU'NUN

Başkan Eisenhower'e Taziyeleti

• J. F. Dulles'i, Yüce İdeallerin Yenilmez Müdafii Olarak Tanıyan ve Seven Türk Milleti, Bu Kaybı Derin Bir Şekilde Hissetmiştir

Amerika Birleşik Devletleri Sabık Hariciye Vekili John Foster Dulles'in vefatı münasebetiyle Protokol Dairesi Umum Müdürü Veynel Verssu, dün saat 15.30 da Amerika

Sefaretine giderek Büyük Elçi Ekselans Fletcher Warren'a Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Hariciye Vekilimiz Fatih Rüştü Zorlu adına taziyelerini beyan etmiştir.

Hariciye Vekilimiz
F. Rüştü Zorlu

Washington'da Yapılacak Cenaze Merasiminde Türkiyeyi Hariciye Vekili F. Rüştü Zorlu temsil edecek

John Foster Dulles'in cenaze merasiminde bulunmak üzere Newyorka gitmekte olan Türkiye ve İtalya Hariciye Vekili Fatih Rüştü Zorlu ve Giuseppe Pella Bourget hava alanında kısa

bir tevakkufu müteakip 17.20 (gün) de Newyorka müvevvecihen hareket etmişlerdir. Nato Genel Sekreteri Paul Henri Spak Parisden aynı uçağa binmiştir.

İLK OKULLAR TATİL OLUYOR

Öğrenildiğine göre merkez ve merkeze bağlı belediye teşkilatı olan Nar, Çat, Avcular, Uçbisar, Kaymaklı, Derinkuyu, Acıgöl ilk okullarında 30 Mayıs 1959 da tatil oluyor.

Diğer köylerimizde de ilk okullar daha önce yani 10 Mayıs 1959 da tatil olmuştur.

15 günde imtihanlar devam edecektir.

Burada dikkati çeken bir nokta nihayet merkez ilk okulları hariç yukarıda adlarını saydığımız köylerimizde Belediye teşkilatı olduğundan kasaba oluyor. Bundan dolayı vilâyet merkezine ayarlanıyor.

Halbuki mezkûr yerlerde evet belediye teşkilatı var, kasaba sayılıyor. Fakat yaşayışları tamamen köy hayatı olup maiyetlerini, bağ bahçe ve tarlada çalışmakla temin ettiklerinden Mayıs ilk haftasından sonra okullarda muhit icabı devamsızlık başlıyor.

Bunun için bu yerlerinde okul durumlarının diğer köylerden farklı olmadığından açılış ve kapanış günlerinin buna göre ayarlanması ilgililerce üzerinde durulması lâzım gelen bir mesele olduğu kanaatindeyiz.

İstanbul merkez ilk okulları dahi 20 mayısta tatil ediyor. Burdaki bu değişiklik nerden ileri geliyor eh orada büyük şehir.

TOPAKLI KÖYÜ

Tam Teşekküllü Bir Nahiye Olabilir

Avanos'un topaklı köyünün, Hükümetimizin kararıyla merkezi durum bulmasından dolayı nahiye merkez haline getirilmiş olduğunu evdeki sayımızda bildirmiş

Kozaklıdan 8, Hacıoğlan 3 ve Avanos'ta 4 köyün nahiye merkezine yakın olması sebebiyle bağlanmıştır. Topaklı tam teşekkül

lü bir hale getirilebilirse civar köylere hizmeti daha fazla olur, o köylerde mesafenin yakın olmasından işlerini daha çabuk gördürmüş olur.

Denizli Valisi Vefki Ertür'ün Cenazesi Törenle Kaldırıldı

Cenaze merasiminde Vekiller, mebuslar, müsteşarlar Vali ile sivil ve askerî erkân da hazır bulundular.

DEMOKRAT PARTİNİN ESERLERİ

28-5-959 günü 140 evin eksiltmesi yapılmış olup, müteahhitlerden %5 kıran Kayseriden Arif Mola bu evlerin yapım işini almışlardır.

Bu şekilde 200 evin ihaleside tamamlanmış olup 60 tanesinin hemen inşaatına başlanmış 140 tanesininde ihalesi tamamlanmış olduğuna göre yakında merasimle temelleri

atılacaktır. Evler 20 sene vadeli dir.

D.P. İktidarının yardımıyla Avanos'ta yapılacak bu evler birçok evsiz vatandaşın ihtiyaçını karşılayacaktır.

Bu suretle Avanos'ta yeni bir mahalle kurulmuş oluyor. Evlerin sahiplerine hayırlı olmasını ümit ederiz.

Adliyede Garip bir hadise

Nevşehirin Sulusaray köyünden M. K. isminde bir şahıs, kilimli dükkânı açtığı iddiasıyla Adliyyeye sevk edilmiş olup soruşturmasını müteakip tevkif kararı verilince, derhal mahkeme salonundan firar etmiştir.

Yakalanması için gereken takibat yapılmaktadır.

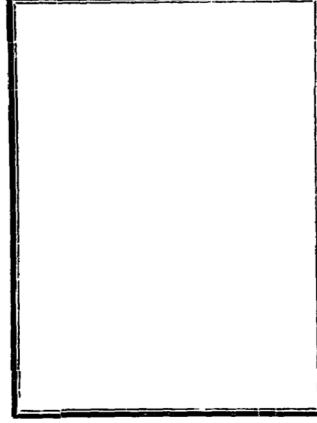
Pazar Günü Yapılan Muhtar Seçimleri

Pazar günü Ankara, Bursa, Çanakkale, İzmir, Kocaeli, Manisa, Muğla, Ordu, Samsun ve Tekir-

dağ Vilâyetlerimizin 28 köyünde yapılan muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerini 25 yerde Demokrat Parti, 3 yerde Cumhuriyet Halk Partisi kazanmışlardır.

Ek 10a. Necmettin Önder'in Tercümeihal Varakası

11. Dönem

2427

İntihap dairesi	Nevşehir	Lah olup olmadığı ve kaç göçüğü bulunduğunu	İzmir iki göçüğü
Adı ve soyadı	Necmettin Önder	Memur ise, intihaptan evvelki son mevluluğu	Teskilâtlandirma Kurum Müdürlüğü
Babasının ve anasının adı	Mustafa Lütfiye	İntibak derecesi ve son maaşını aldığı tarih	100/90 1.8.1957
Doğduğu ve tarihi	Nevşehir 1329	Memur değilse intihaptan evvel son durumu	x
Tahsili	Hukuk	Evvelki devrelerde mebus intihabedilmiş ise devre ve intihap dairesi	x
Bildiği diller	Fransızca	Yedek subay ise sınıfı, rütbesi ve sicil numarası	x
İhtisası		Kayıtlı bulunduğu askerlik şubeleri ve numaraları	
Eserleri	1- Emrah Desnek Eren ve Berlekler 2- Türklerde Akab Tarih ve Milli Ka Türklerde Akab	İntihap ^{mazbatas} tarihi	28.10.1957
İlim rütbesi		Kaç revle mebus intihabedildiği	28995 resmî sekizinci dokuzuncu derece
İşi ve günü	Ticaret vekâleti Teskilâtlandirma Kurum Müdürlüğü	Meclise iltihak tarihi	31.10.1957

Ek 10b. Necmettin Önder'in Tercümeihal Varakası (Devamı)

OTURDUĞU YER []	
ANKARA'DA	DIŞARDA
14 Mayıslar Hebeke sokak No 10 Telefon 27483	Telefon
[*] Adres değiştirildikçe vakit geçülmeden Umumi Kırtıplığı bildülmesi ııca olunur	

TERCÜMEİHAL (Kısaca)

1329 yılında Neneşirde doğdum. İlk ve orta tahsilimi Neneşirde, lise ve yüksek tahsilimi İstanbulda yaptım. 1933 yılında Hısp okulundan, 1938 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum.

1938 yılında İktisat sekâletine intisap ettim. 19 yıl bu sekâlette devamlı olarak hizmet verdim. Mebus olmadan evvel Teşkilatlandırma Umum Müdürü bulunmaktâ idim.

Meslekî maharette 2 evsüm vasa Fransızca bulisim. Evliyim ve iki çocuğum vardır.

(Signature)

Ek 11. Necmettin Önder'in Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2427 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No VI
Mad 66 - 8 117/son FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya san'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Necmettin Önder	Nevşehir 1329	Ticaret Vekâleti Teşkilatından - dırms Umum Müdürü	28995	Yâri. vekil bin do. us-yüz doksan beş	84241	68735	itiraz ve Şikâyet yapılmamıştır.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda 28995 oy ile Necmettin Önder'in Nevşehir İlumi Milletvekilğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulmuş taraflardan kendisine verilmiş

İzzet ... A. Üye D. P. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
Sarı Çökürdekçi Derviş Yoncu Y. Kesen Yaşar Vahidi Güçlü Şevket Yüce

A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
C. P. Mustafa Karabulut Gn. Meclis Mustafa Kepekçisen Faik Demirbaşı Hasan Kıvılcıoğlu Burçide Yılmaz

NOT Başkan ve üyelere imzalı edebilen yerlere ustane aynı aynı adlarıyla soyadları yazılacaktır

8 Ocak 1968

7
TEMMUZ
SALI
1959

YENİ
Nevşehir
DEMOKRASİ YOLUNDA

Devlet Nüshası

Sahibi : Zeki Seviç
Yaz İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 43

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR

Fiati 10 Kuruş

Ordumuzun Hatay'a GİRİŞ YILDÖNÜMÜ

Kahraman ordumuzun Hatay'a girişinin 21 nci yıldönümü, İskenderun'da merasimle 39 ncu tümen kumandanı Akdeniz üs kumandanı, sivil ve askeri erkanla çok kalabalık vatan-daş topluluğu hazır bulunmuştur.

39 ncu tümenden ve deniz eğitim alayından tefrik edilen birer birlik şehir methalinden girerek 5 Temmuz caddesini takiben ilerlemiş ve caddenin iki tarafında

toplanan halkın sevinç tezahürleri ve serpiyen konfeti ve çiçek yağmurları arasında merasim yerine gelmiştir.

Merasim yerinde şehir adına Belediye Reisi tarafından birlik kumandanına hoş geldinize den-dikten sonra kurbanlar kesilmiş ve konuşan ha-tipler günün mana ve ehemmiyetini belirtmişlerdir.

Bilâhare Atatürk anıtına çelenkler konmuş ve merasim böylece nihayete ermiştir.

Mebusumuz Kozaklıda

Şehrimizde bulunan Sayın Necmettin Önder beraberinde İl Başkanı A. Kemal Dedeoğlu olduğu halde Kozaklı kazamıza gitmişlerdir.

Mahtemelen parti teşkilatı ve bazı işler üzerinde görüşmeler yapmışlardır.

Gece tekrar gelmişlerdir.

Kıbrıs'a Ziraî Yardım

Kıbrıs Türk Gençlik Teşkilatı tarafından tertip edilen bir toplantıda söz alan, Türk Cemaati Lideri Doktor Fazıl Küçük, Kıbrıslı Türk köylülerine, Türkiye'nin 500.000 İngiliz lirası tutarında bir yardımda bulunacağını bildirmiştir.

sinde: Hami Başkanlıklara: Mithat Dülge, Mehmet Akın, Servet Sezgin, Fahri Başkanlıklara: Sebati Ataman, Medeni Berk Atif Benderlioğlu, İdare Heyetine: Mustafa Deliveli, Fuat Hızal, Orhan Sefercioğlu, Suat Kıymır, Mehmet Özgür, Kemalettin Sevilen, Orhan Toygar, Sebhattin Şerifoğlu, Tahsin Hokna, Asım Bayrak, Ferdi Açıralı, Murakabe Heyetine: Fevzi Akhan, Nahit Yendaş, Bahattin Yurdaş, Haysiyet Divanına Ken- vi Nedimoğlu Muzaffer Başer Şükran Akgün seçilmişlerdir.

Nafia Vekâletince Nevşehir Vilâyeti 1959 proğramı gereğince yapılacak Su İşleri

1 - Köy içme Suları :		
a) Yapılan tahsisler :		
1 - Valilik emrine :	250.000	Lira
2 - Grup Köylere :		
3 - Münferit Köylere :		
Kuşaklı Köyüne :	20.000	«
4 - Boru Yardımı :		
1 Parmak :	3.000	«
2 « :	7.000	«
2 - Taşkın, Kurutma, sulama Enerji, Tesis :		
1 - Topraklı köyü sulanması :	225.000	«
2 - Ürgüp - Karain köyü (Yeraltı suyu ile) sulanması :	300.000	«
3 - Gülşehir - Kaza merkezinin Kızılırmaktan pompa ile sulanması :	180.000	«
4 - Damsa barajında Ürgüp Kö- ca Mustafa paşa ortahisar karaözü arazisinin sulanması :	2.500.000	«
5 - Damsa barajı kretinin yükseltilmesi :	50.000	«
6 - Gülşehir Arafa köyü su bendi inşası :	50.000	«
7 - Ürgüp - Damsa barajı istimlak sahası etrafında tel örgü çevrilmesi :	250.000	«
8 - Kaymaklı Nahiyesinin kuru dere taşkımlarından korunması :	85.000	«
9 - Avanoza sol sahil istinat divarının yapılması :	210.000	«
10 - Gülşehir'de gölet inşası :	433.000	«
3 - Yeraltı suyu sondajları :		
a) Köy içme suları :		
1 - Merkez - Narköy köyü :		
2 - Sulusaray köyü :		
3 - Merkez - İcik köyü :		
4 - Merkez - Kazlıcin köyü :		
5 - Merkez - Karacaviran köyü :		
	Yekün 250.000	Lira

ANKARADA'KI HACETTEPE KLÜBÜNDE DELİVELİ GENE BAŞKAN

Hacettepe Klübünün 14 üncü Genel Kurul Toplantısı dün Kurtuluş Çiçek Sinemasında yapılmıştır. Kanuni miktarın çok üstündeki üye kalabalığı huzurunda yapılan kongre gayet olgun bir hava içinde cereyan etmiş üyelerin yapıcı tenkitleri İdare Heyeti sözcüsü Suat Kıymır'ı bir kaç defa belli başlı konularda izahat vermek zorunda bırakmıştır.

Orhan Sefercioğlunun başkanlığındaki kongrede idare heyeti ittifaqla ibra edilmiştir.

Yeni idare heyeti seçmelerine geçmeden evvel umumî heyetin arz-

su üzerine 1 Başkan Mustafa Deliveli ve ikinci Başkan Fuat Hızal uzun birer konuşma yaparak transfer hakkında ki çalışmaları izah etmişlerdir. Müteakiben üye Kemal Sevilen Başkan Mustafa Deliveli'ye, Muzaffer Başer de Fuat Hızal'a, unutulmasına in- kân olmayan hizmetleri- ne mukabil arkadaşları adına birer gümüş mey- va tabağı hediye etmişlerdir. Her iki hareket mevcut üyelerin sürekli alkışlarıyla karşılanmıştır.

Bundan sonra idare heyeti seçimlerine geçilmiştir. Seçimler netice-

8 Ocak 1959

8
TEMMUZ
ÇARŞAMBA
1959

Devlet Müşhâsi

YENİ
Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Sahibi : Zeki Seviğ

Yaz İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 44

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

İMAR VEKİLİ NİĞDE'DE

İmar ve İskân Vekili Medeni Berk, refakatinde Kocaeli Mebusu Ömer Cebeci, Konya Mebusu Nafiz Tahrah, Niğde Mebusu Ali Gürün ve Sinop Mebusu Ömer Özen ile D. S. İ. Beşinci Bölge Müdürü Ziraat Bankası Kooperatifler Müdürü ve Tiftik - Yapağı A. Ş. Umum Müdürü olduğu halde bu sabah saat 4.30 da Niğde'ye hareket etmiştir.

Medeni Berk ve mebuslar, bu seyahatlerin

Sivas'taki Tren Kazası

Evvelki gece Sivas Vilayeti Yapı İstasyonunda iki yük treni çarpışmış ve vuku bulan feci kaza neticesinde personelinin üçü ile beş çoban ölmüştür.

Kazayı müteakip trenlerdeki şahıslar aktarma suretiyle yollarına devam ettirilmiş ve kapanan yolun sür'atle açılması için derhal faaliyete geçilmiştir.

Kaza, yapı istasyonunda telâkisi mukarrer bulunan iki marşandiz treninden Sivas istikametinden gelen istasyonda duruyarak yoluna devam etmesinden meydana gelmiştir.

Trenlerden birinde kasaplık hayvanlar bulunmakta idi. Ölen beş çoban kaza sırasında hayvan vagonlarında durmakta idiler.

İKTİSADİ TEDBİRLER ÇALIŞMALARI

Bilindiği gibi Milli Koruma Kanununun kaldırılması hükümetçe karar altına alınmış bulunmaktadır.

Hükümet Milli Koruma Kanunu yerine «İktisadi Tedbirler Kanunu» ikame etmeyi düşünmüş ve bu kanun lâyihası üzerindeki çalışmalar hayli ilerlemiş bulunmaktadır.

Bilhassa, normal piyasa nizamının kurulmasını

NEVŞEHİR KALESİNİN TAMİRİ

Selçukilerden kalmış olan Nevşehir kalesinin iç ve ön tarafının belediyemize ağaçlandırıldığı memnuniyeti muciptir.

Herde izmirin Kadife kalesine benzeyebilir.

Fakat günden, güne yıkılmaya terk edilmiş olan duvarlarının tamirine ilgililer bakmazsa bu tarihi eser ve Nevşehire haşmet veren ve yapıldığı yılların eseri olan bu kaleden eser kalmaz. tamir edilecek yerleri mahduttur.

Nevşehiri etrafına top lamış hakim bir vaziyette olan kaleimize layık olduğu önemi ilgililerin vereceğine eminiz. Şimdi den kendilerine şükranlarımızı arz ederiz.

Müddei umumi yıllık iznine başladı

Şehrimiz mahkemesi müddeiumumisi Sayın Kenan Terzioğlu yıllık iznini kullanarak şehrimizden ayrılmışlardır.

İzinden dönüşüne kadar Ağırceza ve Asliye ceza mahkemelerine müddeiumumisi muavini Sayın Sait Türünz çıkacaklardır.

Pazar Günü Yapılan Muhtar Seçimleri

Geçen Pazar günü İstanbul, Kars, Kocaeli, Maraş, Samsun, Uşak ve Van vilayetlerimizin 19 köyünde yapılan muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerini 13 yerde Demokrat Parti ve 6 yerde Cumhuriyet Halk Partisi kazanmışlardır.

MEBUSUMUZ AVANOS'TA

Şehrimizde bulunan Sayın Necmettin Önder beraberinde İl Başkanı A. Kemal Dedeoğlu olduğu halde Avanos ka-

Türk - Yunan Müzakereleri Devam ediyor

Yunan Hariciye Vekâleti, Türkiye Hariciye Vekâleti Kâatibi Umumi-sinin Siyasi Muavini Zeki Kunalalp ile cereyan eden müzakereler hakkında şu tebliği vermiştir.

2 Temmuzda Atınada başlayan Türk - Yunan müzakereleri karşılıklı anlayış ve Mayıs'ta Ankara'da 2 Başvekil arasında cereyan eden müzakerelerde hükim olan havaya uygun bir atmosfer içinde devam etmek tedir.

Diğer taraftan alınan malûmata göre Hariciye Nazırı M. Averof'un Ankara'ya gideceği hakkında bir yabancı ajans tarafından verilen haber tekip edilmiştir.

M. Averof yaptığı açıklamada Ankara'ya değil tarihi bölgeyi görmek üzere İzmir'e gitmek arzusunun beslediği ni son Ankara seyahati sırasında ifade ettiğini söylemiştir.

Gövercinlik Köyünde Havuz Düşerek Boğuldu

Merkez Kazamızın Gövercinlik Köyünde Mehmet Köybaşı'nın ailesi Zeynep Everline yakın bulunan Havuz Zahire yıkamak üzere gitmiş ve yanında bulunan beş yaşlarındaki kız çocuğu Havuz düşerek boğulmuştur.

Hadisenin tahkikatına başlanmıştır.

Emniyet Müdürü izinli
ayrıldı

Emniyet Müdürü Mehmet Karaslan yıllık iznine başlamış olup şehrimizden ayrılmışlardır.

Ek 14. Hasan Hayati Ülkün'ün Tercümeihal Varakası

(Hasan Hayati Ülkün, X. Dönem Niğde milletvekilliği yaptığı için, arşivden sadece bu dönemdeki Tercümeihal Varakası'na ulaşabildik)

10. Dönem
2130

OTURDUĞU YER [1]	
ANKARA'DA	DIŞARIDA
Telofun : _____	Telofun : _____

[*] Adres değişikliği vakit geçirilmeden Unvan Kitaplığı bildiren rıza olmalıdır.

TERCÜMEİHAL (Kısa)

İstihbarat derecesi	Niğde	Evli olup olmağı ve kaç çocuğu bulunduğuna	evli iki çocukları	<p>1933'de Ankara Hukuk Fakültesini bitirdim. askerlik vazifesini ikmal ederek 990 geliminde iktisat vekalati mandirli el. md. istisyaçılar buluşine memur oldum. 5 ay sonra avrulya adlayıya istisyaçılar ederek, Hakimlik stajımı ikmal edip (İstanbulda) palu C. M. U. muaviniğine tayin edildim. Ervüle Arkin C. M. U. M. 2 kelis Hukuk Hakimliği, Şarkısla Hukuk Hakimliği, Jörelle Hakimliği, Nevşehir Hukuk Hakimliği ve müretlye agr. eya şalya vazifelerinde bulundum. Nevşehir Hukuk Hakim'i iken 959 Milletvekili seçiminde Demokrat partiye adaylığımı koymak için Hakimlik vazifemden 11-3-959da istifa ettim. 3-5-959 seçiminde Niğde İli Qevcesinde Mektup seçildim. 950 seçiminde dahi Demokrat partiye adaylığımı koymuş iken yoklamadan evle feragat etmişim. 1959 H. Ülkün</p>
Adı ve soyadı	Hasan Hayati Ülkün	Memur ise, seçildikten evvelki son memurluğuna	Nevşehir Hukuk Hakimliği	
Babasının ve annesinin adı	Mustafa Hatice	İstihbarat derecesi ve son memurluğuna vakti	70 bin aslı marş 1-3-959	
Doğduğu yer ve tarihi	Nevşehir 1334-1901	Memur değilse seçildikten evvel son durumuna	—	
Tahsil	İşyüksek. Hukuk	Ervelki devletinde Mebus aralığına bu derece ve istihbarat derecesi	—	
Bilgi dili	Tungelıyca	Türk Sıbya bu sınıf, rütbesi ve ekil numarası	topcu sayman	
İhtisas	—	Kayıtlı bulunduğuna Askerelek gubeleri ve numaraları	Nevşehir as. 6.	
Keserleri	—	Sığın tapımı tarihi	4-3-959	
İlim rütbesi	—	Kaç rızla mebus seçildiği	77211	
İşi ve şifesi	—	Mevlun katına tarihi	19-5-959	

Ek 15. Hasan Hayati Ülkün'ün Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2130 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya san'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düğünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Hasan Hayati Ülkün	Nevşehir 1331	10 .cu . devre Niğde mebusu	28697	Yirmisekiz bin altıyüz doksan yedi	84241	68735	İtiraz veya şikâyet yapılmamıştır.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda - 28697 - oy ile Hasan Hayati Ülkün'ün Nevşehir - ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulmuş taraflardan kendisine verilir. 28/10/357

Başkan A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
Ağır Ceza Reisi D.P. D.P. C.H.P. C.H.P.
Teşekkül Arıkan Sazi Çe irdekçi Derviş Yılmaz Yüksek Yağar Vehâî Ağaç Şevket Yıce

A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
C.N.P. Nuri Çiçekçi G.N. Mecris Mustafa Kocakesen İn. Mecris Be'ediye M. Hasan Kırıkbiçen Yağar Ağaç

NOT Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne aynı aynı adlarıyla soyadları yazılacaktır .

Devlet Nüshası

Perşembe
1
EKİM
1959

8 Ocak 1960

YENİ Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Sahibi : Zeki Seviğ
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 118

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

TÜRKİYE EKONOMİSİ İSTİKRARLI ŞARTLAR İÇİNDE MÜHİM TERAKKİLER KAYDETMIŞTİR

Para Fonu Teşkilatı Müdürü Jacobsoon'un Verdiği Beyanat

Washington 29 (a.a.) Hariciye Vekilimiz Fatin Rüstü Zorlu'nun hazır bulunduğu Milletlerarası Para Fonun toplantısı dün açılmıştır.

Toplantıda teşkilatın Umum Müdürü Jacobsoon İdare meclisine senelik raporun sunulması münasebetiyle yaptığı konuşmada Türkiye'nin münasebet olarak gelişen iktisadi durumu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

«Para Fonu bir kere daha özel bilgi ve temasları dolayısıyla bölgedeki meselelerin halini kolaylaştırmaya muktedir olan Avrupa iktisadi işbirliği teşkilatı ile işbirliği yapmak mazhariniyetini bulmuştur.

Şunu hatırlatmak isterimki, geçen seneki toplantıdan hemen önce,

ce, Para Fonu ve iktisadi işbirliği teşkilatı, Türkiye'nin iktisadi istikrarı mevzuunda işbirliği yapmışlardır.

Bütün sene müddetince Türkiye ile Para Fonu arasında sıkı münasebetler muhafaza edilmiştir. Fonun resmi mümessilleri Türkiye'yi ziyaret etmiş ve Türk resmi mümessillerinde Washington'a gelmişlerdir.

Memnuniyetle zikretmek isterimki, Türkiye'ye ait programın mevkiî tatbiki konmasından beri geçen zaman zarfında Türkiye ekonomisinin istikrarlı şartlar içerisinde sıhhatli bir şekilde gelişmesini sağlamak yolunda mühim terakki kaydedilmiştir.

Fatin Rüstü Zorlu Los - Angeles'de Bir Konferans Verecek

Washington 29 (a.a.) Hariciye Vekili Fatin Rüstü Zorlu Belediye Reisinin davetlisi olarak Los - Angeles'e gidecek ve belediye konferans salonunda bir konuşma yapacaktır.

Hariciye Vekilimiz ayrıca San Fransisko Belediye Reisinde vaki davetini kabul etmiştir.

1 Ekimde San Fransisko'ya gidecek olan Hariciye Vekilimiz şehrin fabri hemşehriliği payesi tevcih olunacaktır.

ANKARA'DA AÇILACAK NEVŞEHİR YÜKSEK TAHSİL ÖĞRENCİ YURDU

Nevşehir Kültür ve Yardımlaşma Derneği orta tahsiline Nevşehirde yapıp yüksek tahsile Ankara'ya gelecek talebelerinin otel köşeleri ve ev buhranından kurtarıp intizamlı çalışmalarını sağlamak gayesiyle Ankara'nın Cebeci semtinde bir erkek talebe yurdu kiraladığıdır.

Yurt binası en geç Ekim ayı sonunda talebelerimizin hizmetine girecektir. Derneğimiz her türlü fedakarlıklara katlanarak istikbalin büyükleri olacak talebelerimize kolaylık, onları muvazam çalışmaya teşvik gayesiyle teşebbüse geçmiştir.

Yapılan her teşebbüsü bir başarının başlangıcı adderek bir çok maddi imkansızlıklara rağmen yurt binasını kiraladık.

Şüphesiz bizleri bu şartlar altında böyle cesaretle teşebbüs, hamiyetperver hemşehrilerimizin bizimle beraber olacakları umidinden ileri gelmektedir. Açılacak yurt binasının mufraşat mahrukat ve sair masrafları kolayına temin edilemeyeceğinden Nevşehirli hemşehrilerimizin yurt binasına yardım ellerini uzatmasını bekliyoruz.

Zaten ötedenberi bir birlerine yardım ve memleket hayrına yapılan her şey için adeta yardımda yarışırcaasına hareket ettikleri izahattan varededir.

Bu hususta Nevşehir merkez kaza belediyeleriyle belediye teşkilatı bulunan kasaba ve köylerde aynı mealde yazı yazılmıştır.

Yardım sever halkımızın bizleri maddeten desteklemesi ve yapacakları yardımında derneğimizin T. Emlak Kredi bankası Ankara Şubesi nezdindeki (19788) Numaralı, T. C. Ziraat Bankasının Ankara Merkez Müdürlüğündeki (326/5425) Numaralı hesabımıza yatırmalarını derneğimiz adına sayın halkımızdan rica ederim.

Bundan böyle derneğimize yurt için yapılacak yardımların yine aynı gazetede iftiharla ilân edilecektir.

Kısaca: Derneğimizce teşebbüse geçilen bu hayırlı işte hamiyetperver hemşehrilerimizin bizleri yalnız bırakmamalarını maddi ve manevi her hususta yardımlarını beklediğimizi tebarüz ettirmek isterim.

Mebuslarımızın Ürgüç Gezileri

Seçmenleriyle temas etmek üzere seçim bölgelerine gelen mebuslarımızdan Sayın Müniç Hayri Ürgüçlü ve Zihni Üner yanlarında Ürgüç D.P. ilçe başkanı İbrahim boz olduğu halde Ürgüçün Karacaviran Karain, Karlık, Boğah, Akköy, Demirtaş, Şahin efendi, Taşkınpaşa Mustafapaşa Ayvalı, Ortahisar, Bahçeli, İbrahimpaşa köylerini iki gün tahsis ederek bütün bu köyleri ayrı ayrı gezip ziyaret etmişler, vatandaşların işah ettikleri arzuların mühim bir kısmını mahallinde halletmişler değerleri içinde tedbirlerini almışlardır.

Ürgüçlüler bu ziyareten fevkalade memnun olmuşlardır.

Mebuslarımız her uğradıkları yerde alaka ile karşılanmışlardır.

Kozoklıda At arabasından düşerek yaralanma

Gerce köyünden Mustafa Boran At arabası ile pazara gelirken kaza merkezinin 50 kilometre ilerisinde arabanın ok kayışları kırılmak suretiyle yere düşerek başından ve vücudunun muhtelif yerlerinden yaralanmıştır.

Yaralı tedavi için Kayseri Devlet Hastahanesine sevk edilmiştir.

Yurda kayıt olmak ve bu hususta malumat almak isteyen öğrencilerimizin Ankara - Kurtuluş Palas otelindeki Derneğimiz merkezine müracaat etmeleri.

Yazan: Fahrettin Bayraktar

Ek 19. Zihni Üner'in Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2131 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Netşehir
İli

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No. : VI
Mad. 66 - 8 117/son. TK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Zihni Üner	Aksaray 1316	10. cu sivrre Niğde Mebusu	28787	yirmisekiz bin yedi yüz seksen yedi	84241	68735	itiraz veya Şikayet Olmamıştır.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Zihni Üner netşehir ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verilir.

28 10 75

A. Üye Ağırbaş Reis İzzettin Arıkan
D.P. Üye Sait Çekirdekçi
A. Üye Derviş Yöntü
C.H.P. Üye Yüksek Yağar
A. Üye Vahdi Gögüş
A. Üye C.N.P. Şevket Yüce

A. Üye Nuri Karaköy
A. Üye Mustafa Keçekesen
A. Üye Genel Meclis Faik Demirbaş
A. Üye Berediye M. Hasan Kırıkkıran
A. Üye Berediye M. Yaşar Özgen

NOT : Seçkin ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne aynı aynı adlarıyla soyadları yazılacaktır .

Ek 20. Zihni Üner'in Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Görevinde Bulunması

T. C.
BAŞBAKANLIK.
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3

KARAR

13040

Genelkurmay Ulaştırma Dairesi Başkanı Yüksek Mühendis Tuğgeneral Zihni Üner'in Millî Savunma Bakanlığı kadrolarında gösterilmek üzere Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünde çalıştırılması; Millî Savunma Bakanlığının 7/5/1951 tarihli ve 67751 sayılı yazısı üzerine, 1281 sayılı kanunun birinci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 18 / 5 / 1951 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

C. Beyaz

13018 01 02 185 38 17

Başbakan <i>A. Menderes</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>S. Ağaoğlu</i>	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı <i>A. M. ...</i>
Millî Savunma Bakanı <i>M. ...</i>	İçişleri Bakanı <i>M. ...</i>	Dışişleri Bakanı <i>J. Köprülü</i>	Malîye Bakanı <i>M. ...</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>M. ...</i>	Bayındırlık Bakanı	Eko. ve Ticaret Bakanı <i>M. ...</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve Sağ. ve S. B. V. <i>M. ...</i>
			İşletmeler Bakanı <i>H. ...</i>

10
TEMMUZ
CUMA
1959

Devlet Nüshası

YENİ Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Sahibi : Zeki Sevig
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 46

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGUN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

Gülşehirin Adliye ve Hükümet konağı

Gülşehir kazamızın Adliye ve Hükümeti aynı binada çalışmaktadır. Üst katta idari makamlar alt katta ise Adliye bulunmaktadır.

Bina bir asır evvel yapıldığı için hem köhne ve hemde genişletilecek bir durumu mevcut değildir. Belki yapıldığı zamanın ihtiyaçlarına kâfi gelebilirdi. Fakat şimdiki ihtiyacı karşılayacak bir durumda değildir.

Mahkemelerin duruşma günleri, dar olan ve kalabalığı alamayan koridordan yukarı çıkmak çok zordur. Saniiyen mahkemesi olan vatandaşlardan bir kısmıda bahçede beklemek zorunda kalmaktadır. Müşahedesi her zaman mümkündür.

Hakimlerimiz duruşma salonu ile oturma ve çalışma odaları aynı yerde olduğu için aynı yerde duruşmalarını yaparlar.

Üst katın durumuda dardır. Onlarda sıkışık vaziyette oturmaktalar. Kazanın adli ve idari işleri günden güne artmaktadır. Bu sebeble Gülşehir kazamızda memleketin diğer yerlerinde olduğu gibi her iki daireyide içine alan modern ve geniş, ehbi bir bina yapılacağına eminiz

Bu binada küçük çapta bir ilk okul olabilir.

YENİ AÇILACAK ORTAOKUL

Evvelce bildirdiğimiz gibi Nar kasabasında bir Orta okul açılması için faaliyete geçildiği ve 4000 nüfusa sahip olan bu yerde ortaokula ihtiyaç hissedilmiştir. Binası mahalli belediyece Maarife devredilmiş olan kahvenin yapılan plâna göre tadilatının yapılması bitirmek üzere. Eylülde tedrisata açılacak bir duruma gelecektir.

Sayın Nafia Vekilimiz

1959 - 1960 DERS YILINDA BAZI İLK OKULLARDA Üçlü Dörtlü Tedrisat Yapılmakta Şimdiden Çare Aranmaktadır.

Ankara (Türkpres) Nüfus sayımının durmadan artmakta olduğu yurdumuz her yıl devamlı olarak artan okul ihtiyacı ile bir kere daha sabit olmuştur. Marif Vekaleti bu yıl memleketimizin muhtelif yerlerinde yeni den Lise Orta okul, orta sanat okulları ile akşam sanat ve enstitüler açmaya karar vermiştir. Vekâletin bu kararı meydanında vilayetlere ait olan ilk okul ihtiyacında bu vilayetlere yardım olmak üzere açacaktır. Vekâletin ilk okul mevzuunda yardım yapacağı

Vilayetlerin başında İstanbul gelmektedir. Amerika birleşik devletlerin den Maarif ve Milli müdafa vekâletlerine verilmiş olan baraka okul binalarında büyük bir kısmı İstanbul Vilâyeti emrine verilecektir. Bu baraka binalar bahçeleri olan ve halen çifte tedrisat yapan okulların bahçelerinde kurulacaktır. Diğer taraftan Maarif Vekâleti İstanbul Vilâyeti hususi muhasebesine okul inşaatına sarf edilmek üzere bir miktar tahsisat yardımıyla bu olacaktır.

Yeniçeşme tamir ediliyor

Nevşehir - Ürgüp ve Kayseri şosesi üzerinde bulunan tarihi çeşme bir kaç aydır boruların tıkanmasından akmamakta idi.

En işlek bir yol ve o civar bağların su mebbası olan çeşmenin tamirine belediye ve Nafia Müdürlüğü başlamıştır.

200 metre demir borular taşınmakta ve yerleri açılmaktadır. Bu hayırlı işin yapılmasında emeği geçenlere halkımız adına teşekkür ederiz.

Çok eski bir kaza merkezi olan Gülşehirde ihtiyaca kâfi gelecek bir modern binanın ilgililerin çalışmalarıyla yapılacağına ümüdümüz vardır.

Hüsamettin BAŞER

Kızılırmakta görülmemiş balık bolluğu

Şehrimize 20 kilometre mesafede ve Avanos ve Gülşehirden geçen Kızılırmakta şimdiye kadar görülmemiş yayın balığı vardır.

Herkes olta ile bol miktarda balık avlamaktalar. Yaşlı kimseler şimdiye kadar böyle bir şey görmediklerini ifade ediyorlar.

Bunun sebebinin Hirfanlı barajının yapılmasına ve orada çoğalan balıkların yem aramak maksadıyla etrafa dağıldıklarına hükmediliyor.

Hirfanlı barajının biriken suları Gülşehir hududuna kadar gelmektedir.

Tutulmuş yayın balıkları yavru olup yarım ve bir kilo arasındadır.

Adliyede Terfiler

Şehrimiz ve mülhakata Adliyesine mensup zabıt kâtib ve mübaşirlar üç senelik terfi müddeti içinde amirlerinden iyisi ve başarı göstermelerinden dolayı bir üs derece maaşa tarfi ettirilmişlerdir.

Bunlar şunlardır: Nevşehir mahkemesi zabıt katibi Hüseyin Biçer Gülşehir zabıt katibi Servet Öcalan, Avanos zabıt katibi Etem Özcan Mehmet Bozoguz ve Avanos mahkemesi mübaşiri Hüseyin Arslan almakta oldukları maaştan bir üs dereceye tarfi etmişlerdir.

Vazifelerinde gösterdikleri başarı ve çalışkanlıklarından dolayı kendilerini tebrik ederiz.

Mebuslarımızın Tetkikleri

Şehrimizde bulunduğumuz yazdığımız Mebuslarımızdan Sayın Münib H. Ürgüblü ve Zihni Ünner merkez, kaza ve köylerimizde seçmenleriyle ve Parti teşkilatıyla temaslarda bulunacaklardır. Bu temaslarda bulunacakları tetkikler verecekleri gibi Genel kurulda ayrıyeten izahda bulunacaklardır.

Mazı Köyünde Bazı evler tehlikeye maruz boşaltıldı

Ürgübün Mazı köyünde kaya heyelanına maruz diye 30 ev boşaltılmıştır. Bunlardan 5 ev çadırlara çıkartılıyor, diğerleri evlerine yerleşmişlerdir. Tehlikenin ne zaman giderileceği belli değildir.

8 Ocak 1960

Cumartesi
11
TEMMUZ
1959

YENİ
Nevşehir
DEMOKRASİ YOLUNDA

Devlet Nüshası

Sahibi : Zeki Seviş
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 47

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

Mebuslarımız ÜÇHİSAR'DA

Dün akşam Mebuslarımızdan Sayın Münüb H. Ürgüblü, Zihni Üner ve gazetemiz mensupları olduğu halde Üçhisara gidilmiştir.

Halkın sevgi tezahüratıyla karşılanılmıştır.

Memleketimizin umumî durumları üzerinde ve kalkınma hamleleri hakkında iç ve dış olaylar üzerinde izahata bulunulmuştur.

Bir vatandaşın İman

Hatip okullarının açılması hakkındaki soruya mebuslarımız Hükümetin her sahada olduğu gibi bu sahayda ele aldığını bildirmişlerdir.

Üçhisarın içme suyunun tamamlanıp halkın hizmetine girdiği gibi 1960 yılında elektrikte kavuşacakları halkı çok memnun etmiştir.

Tesisatın malzemeleri hazırlanmıştır. Gece geç vakit şehre dönülmüştür.

D. P. Gençlik Kolonun Toplantısı

Evvelce bildirdiğimiz gibi 12/7/59 pazar günü saat 20-30 da Parti binasında umumî toplantılar vardır.

Şehrimiz gençlerini bir araya toplamak ve memleket hizmetlerine alıştırmak gayesiyle kurulmuş olan teşkilâtın memlekette hayırlı olacağı şüphe-sizdir. Kendilerini şimdi den tebrik ederiz.

Mebuslarımız Kozaklı ve Hacibektaş'a gidecekler

Bugün Kozaklı ve Hacibektaş kazalarımızda tetkiklerde bulunmak üzere mebuslarımız yanlarında DP il başkanı ve azalar Nafia Müdürü olduğu halde bu kazalarımıza hareket etmişlerdir.

Hacibektaşta 500.000 Liraya Ofis Binası ve Tesisatı Kuruluyor

Hacibektaş kazamıza Hükümetimizin 500.000 lira sarfiyle bir ofis binası ve tesisatı kurulmasına karar verilmiştir.

Buğday muhiti olan Hacibektaş'ın büyük ihtiyacını karşılayan bu işin yapımı kısa bir zamanda ikmal edilecektir.

Ürgüb'de Polis teşkilatı kuruluyor

Ürgüb kazamızda Polis teşkilatının kurulması için emir gelmiştir.

Bu hususta gerekli hazırlıklar yapılmakta olup yakında teşkilat kurulacaktır.

Evvelce jandarma ile emniyet temin ediliyordu şimdi bunun yerini Polis teşkilatı alacaktır.

Narköy Ortaokulu İçin 12 bin Lira Geldi

Narköy köyde açılmasına karar verilen ortaokulun bina ve önündeki bahçeyi almak için 12.000 lira Maarif Vekaletinden Valilik emrine gelmiştir.

Maarif Vekaletinin bu yardımları hemşehrilerimizi çok memnun etmiştir.

İrfan güneşinin doğacağı bu müessesenin nuru büyük olacaktır.

İlgililere şükranlarımızı arz ederiz.

Kolej İmtihanını Kazananlar

Öğrendiğimize göre her sene olduğu gibi bu sene de şehrimizden bir çok talebe Kolej imtihanlarına girmişlerdir.

Bunlar arasında ve Türkiye'nin her tarafından iştirak edilen imtihanında şehrimizden şunlar kazanmıştır.

Sayın Vali Muavinimiz oğlu Coşar Çopuroğlu Belediye Reisimizin kızı Candan Dedeoğlu Ankara Kolejinin, Edebiyat öğretmeninin oğlu Haluk Özdemirde Talas Koleji imtihanlarını kazanmışlardır.

Tebrik eder, başarılar dileriz.

750.000 liraya Çıkacak Hacibektaşta İlkokulunun Temeli atılmak üzere

Hacibektaş kazasında mühitin kültürüne hizmet edecek yeni bir ilkokulun açılmasına hükümetimiz karar vermiştir.

750.000 liraya mal olacak okulun bütün hazırlıkları tamamlanmış olup yakında temel atma merasimi yapılacaktır.

Görülyorki Demokrat iktidarın yapıcı elleri her yere uzanmaktadır.

Mebuslarımızın Halk ile temasları devam ediyor

Şehrimizde bulunan Mebuslarımız dün Belediye salonunda kalabalık bir halk kitlesiyle temasta bulunmuşlardır.

Toplantıda Türk Milletinin dış memleketlerdeki itibarının yüksek olduğunu, yardımların yapıldığını, selâhiyetli iktisatçıların memleketimizin hayırlı bir istikbale doğru ilerlediğini bildirdiklerini muhalefetin bu kalkınma hamlesini görmediğini halbuki yapılan işlerin bu memleket için olduğunu hepimizin elbirliğiyle çalışmamız lazım geldiğini iktisaden kuvvetli olmanın zaruret halini aldığını, Kıbrıs meselesini sulhan halledildiğini, Fabrika'nın memleketi sağlayacağı faydaları memurların durumlarının düzeltilmiş, Demokrat iktidarın gece gündüz demeyerek çalıştığı hakkında uzun izahatlarda bulunmuşlardır.

Halkın isteklerini dinlemişlerdir.

Öğretmenler derneğinin fevkalade toplantısı

Dün saat 10 da öğretmenler derneğinin fevkalade Umumi toplantısı ekseriyet olmadıktan yapılamamıştır.

Toplantı Pazartesi gününe talik edilmiştir. Toplantıya hayırlı kararlar alınmasını dileriz. Gündeminde neler olduğu bilinmemektedir.

Kamyon Tahsisi Arttırıldı

Ticaret Vekâletinden öğrendiğimize göre, memleketin artan ihtiyacı göz önünde tutularak, ikinci kota'da yapılmış bulunan kamyon tahsisi bir misli arttırılmıştır.

OTOMOBİL İTHALİ İÇİN AYRILAN PARA Koordinasyon Vekili ve Sanayi Vekâleti Vekili Sebati Ataman'ın Başkanlığında iki gün üst üste Merkez Bankasında toplanan iktisadi Koordinasyon Hey'eti, üçüncü kota hazırlıkları üzerinde yapılan çalışmaları gözden geçirmiştir.

Çalışmalar esnasında üçüncü kota meyânında otomobil ithalinin yapılması kati olarak kararlaştırılmış ve bunun için asgari 2 milyon Dolar tahsisi deriş olunmuştur.

Teknik Komite, önümüzdeki günlerde sık sık toplanarak üçüncü kota üzerindeki çalışmalarını nihai safhaya intikal ettirecektir.

Teknik Komite'nin hazırlayacağı kota ve esasları iktisadi Koordinasyon Hey'etince müzakeredildikten sonra muhtemelen bu ay sonunda veya Ağustos başlangıcında ilân olunacaktır.

Devlet İşhanı

YENİ Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Salı
14
TEMMUZ
1959

Sahibi : ZİKİ SÖZGÜ
Yeni İşleri Müdürlüğü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 49 SİYASİ GAZETE PAZARDAN MADA HERGÜN ÇIKAR Fiyatı 10 Kuruş

İnkişaf Eden Hacibektaş

Nevşehir'e 50 kilometre uzaklıkta bulunan Hacibektaş, 4000'e yaklaşan nüfusuyla 12 senelik bir kaza merkezidir.

Köyleriyle birlikte 17 bin nüfusa maliktir. Köylerinde motorlu Ziraat yapılmakta olup çiğçiye bolmiktarda zirai kredi verilmektedir. Hayvancılıkta ileridir.

Köylerinin yol su ve mektep işleri yapılmakta olup okulsuz köy mevcut değildir.

Kasabanın içine gelince, halk maiyetini ticaret, sanat ve ziraatçilikle temin eder.

Hacibektaş Valinin türbesinde, Türkiye'nin birçok yerlerinden gelen ziyaretçiler ile yabancı turistlerce lazım gelen alakayı görmektedir.

1950 Yılına kadar memleketimizin diğer yerlerinde olduğu gibi büyük bir ihmâl neticesinde bakımsız kalmış olan bu kaza merkezine Demokrat Partinin yapıcı ellerinin girmiş olduğunu görürüz.

Yapılan işler şunlardır
Elektrik ve modern içme su tesisatı, Ortaokul, Ziraat Bankası hizmet binası (lojmanlı), Belediye binası, Hükümet konağı, yeni açılan cadde ve meydanlardan gayri Hacibektaş Valinin türbesinin bir milyon lirasıyla tamir ve civarının açılma işinin devam ettiği, modern bir ilk okulun 750 bin lira yatması yapılmış olup tevelinin yakında atılacağı, Ofis bina ve tesislerinin kurulması, kasabanın büyük bir köprü

Mebuslarımız Köylerimizde

Şehrimizde bulunan Mebuslarımız, Sulusaray Çat ve Narköye uğrayarak halk ile temaslarda bulunmuşlardır. Mahalli dilek ve ihtiyaçları tesbit etmişlerdir.

Sulusaray Köyünde Sondaj

Sulama işlerinde, istifade etmek maksadıyla Sulusaray köyünde son dajlar yapılmıştır. 133 metre derinliğe inilmişse de masrafı koruyacak bir su elde edilememiştir.

nün yapım işine başlanılmak üzere olduğu, bu işlerin herbirine milyonlar sarfedildiği ve kaza merkezinin durumu göz önüne alınırsa büyük işler yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Nevşehirden geçen ve Mucur şosesine çıkan yol da Kara yolları tarafından yapılmış olup, Yozgat, Kırşehir ve civarını Adanaya bağlayan en emin ve en kısa yoldur.

Hacibektaş Veli ve müritlerinin oturup eğlendiği mesire yerleride ayrı bir güzellik taşımaktadır. Halen o devrin hatıralarını muhafaza eder.

Demokrat parti Hükümetinin ve çalışkan belediye Reisi Dede Arslan'ın da bu işlerde büyük emeği inkar edilemez.

Halkı gayet soğuk kanlı olgun ve nükdandanır. Her bakımdan güvenilir insanları vardır.

Bilhassa Hacibektaş Velinin Türbesi, medresesi, imârat hanesi görülmeye değer yerlerdendir.

Hüsamettin BAŞER

MALİYE VEKİLİMİZ KAZA GEÇİRDİ

Bir müddetten beri İstanbul'da bulunan Maliye Vekili Hasan Polatkan Küçükyahdaki evinde hafif atlatılan bir kaza geçirmiştir.

Polatkan öğle üzeri bahçesinin kenarındaki rıhtımda bulunurken ayağı kaymış ve iki metre yakın bir irtifadan bahçe betonu üzerine düşmüş ve sağ omuz kemigi kırılmıştır. Hadi seden hemen haberdar olan Başvekil Adnan Menderes, Maliye Vekili'nin sıhhi durumu ile yakından meşgul olmuş

Doktorların belirttiğine nazaran Maliye Vekili 15 gün evinde istirahat edecektir. Polatkan Haydarpaşa Numune Hastahanesine kaldırılarak, gerekli tedaviye tabii tutulmuş ve sağ omuzuna alçıya alınmıştır. Maliye Vekilimize geçmiş olsun der hayırlı şifalar dileriz.

Kalabada Muhtar Seçimi

Avanosun Kalaba köyünde 2 Ağustos günü muhtar seçimi yapılacaktır.

Gerekli hazırlıklar yapılmıştır.

Köy büyük olduğu için seçimde her üç parti girdiğinden hararetle geçeceği söylenmektedir.

Gülşehirde Karasinek Çoğluğu

Öğrendiğimize göre Gülşehir kazasında bu sene görülmedik şekilde Karasinek tehaccümü vardır.

Birçok hastahaların geçmesine ve pisliklerin bir yerden diğer yere taşınmasında yardımcı olan sinekler ile ilgili mücadele etmeseyse daha da çoğalacağı tahmin edilmektedir.

İlgilerin gerekli tedbiri alacağına ümidümüz vardır.

Tayin

Haber aldığımız göre Avanos Octaokulu Müdürü U. Hidayet Paşin'in Erzurum Lisesi Edebiyat öğretmenliğine tayin edildiği öğrenilmiştir.

Hacibektaşın Öbrük Köyünde Boğulma

12/7/1959 günü saat 12 sıralarında Öbrük köyünden 934 doğumlu Salih Arslan köyünde bulunan gölde yıkarken yüzme bilmediğinden Boğularak ölmüştür. yapılan cesedin muayenesinde hiç bir kimsenin kabahati olmadığı anlaşılmıştır.

Ocak 1960

Devlet Nüshası

YENİ Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Yıl : 1 Sayı : 50 SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGUN ÇIKAR Fiyatı 10 Kuruş

Çarşamba
15
TEMMUZ
1959

Sahibi : Zeki Seviğ
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

FATİN RÜŞTÜ ZORLU CENEVRE'DE

Türkiye Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu, Fransa Hariciye Vekili Couve De Murville ile görüşmek üzere bugün Paris'ten buraya gelmiştir.

Fatin Rüştü Zorlu'ya Türkiye'nin Nato'daki daimi temsilcisi Selim Sarper refakat etmektedir.

Fatin Rüştü Zorlu hava alanında verdiği beyanatta demiştir ki : «Fransa Hariciye Vekili Couve De Murville'in daveti üzerine iki memleketi alakadar eden meseleleri müzakere etmek üzere buraya geldim

«Burada iki veya üç gün kalacağım ve muhtemelen diğer Batılı Hariciye Vekilleri ilede görüşeceğim.»

Mebuslarımız bugün Ankara'ya hareket ettiler

Büyük Millet Meclisinin bayram tatilinden istifade eden Mebuslarımızdan Sayın Münüb H. Ürgüblü ve Zihni Üner kaza ve büyük köylerimizde seçmenleriyle ve Parti teşkilatıyla temas ve tetkiklerini bitirmişlerdir.

Bir haftalık tetkik ve temaslarından dolayı halkımız memnun olmuştur.

Vilâyetimiz için gerekli notlarını almışlardır.

Bu günkü meclis toplantısına yetiyeceklerdir.

Kendilerine iyi günler ve iyi yolculuklar dileriz.

ŞEHİRİMİZ ADLİYESİNDE Tatilden İstifede Edecek Hakimlerimiz

20 Temmuz 1959 gününden başlayıp 5 Eylül 1959 tarihine kadar devam edecek olan Adli tatilden bu sene Hukuk ve bazı ceza hakimlerimiz istifade edeceklerdir.

Nevşehirden: Ağır ceza reisi sayın İzzettin Arkan, aza sayın Kemal Sürmeli, Hukuk Hakimisi Sayın Mehmet Çakıroğlu, Avanos'tan Hukuk Hakimisi Sayın Kemal Ucu, Gülshehirden Hukuk Hakimisi Sayın Ali Özel, Ürgüpten Hukuk Hakimisi Sayın H. Fehmi Yurtsever Adli tatilden istifade edeceklerdir.

KAYSERİ'DE YENİ POLİS ENSTİTÜSÜ

Önümüzdeki Ders Yılında Açılıyor

Memleketimizin 3. Polis Enstitüsü önümüzdeki ders yılı başından itibaren Kayserinin Zincidere mevkiinde, halen hazırlanmakta olan bir binada tedrisata başlayacaktır.

Bir müddettenberi tameri ve restorasyonu yapılan bina Kayseriye hareket eden vazifeli bir heyet tarafından teslim alınacak ve okulun diğer ihtiyaçları da önümüzdeki iki ay zarfında temin edilecektir.

Kayseri Polis Enstitüsü emniyet teşkilatımızı takviye etmek üzere personel yetiştirecektir.

Ziraat Bankası Umum Müdürü geliyor

Haber aldığımız göre Kayseri üzerinden muhitemizde tetkik ve temaslarda bulunmak üzere Ziraat Bankası Umum Müdürü Sayın Mithat Dülge bugün geleceklerdir.

Haber muhitte memnuniyetle karşılanmıştır. Ürgüp ve Avanos'ta 400 Ziraat Bankası evlerinde görüleceklerdir.

İki çocuk yıkılan damdan düştü

Avanosun bayır mahallesinden 5 yaşındaki Sevgi Çaruk ile 3 yaşlarında Selvet Duran'ın oynamakta oldukları damın yıkılmasıyla bundan Sevgi başından ve gözünden ağır şekilde diğeride başından ve yüzünden hafif şekilde yaralanmışlardır.

Derhal hastalar Nevşehir hastahanesine kaldırılmışlardır.

Gerekli tedavileri yapılmakta olup, tehlike atlatılmıştır.

MEBUSLARIMIZ AVANOS VE ÜRGÜB'TE

Şehrimizde bulunan mebuslarımız, Avanos ve Ürgüp kazalarına giderek seçmenleriyle ve partisi teşkilatıyla temaslarda bulunmuşlardır.

Bilahare Derinkuyu ve Zile köylerine gitmişlerdir.

Kayseride Feci Trafik Kazası

13/7/959 taribin de Şekar Fabrikasının istisalinde yeni yolun kavşağında Man arabası ile Şavrole arabası birbirine girerek Şavrolede bulunan yolculardan 14 yolcu ölmüş 4 kişide ağır yaralanmıştır. Yaralıları hastaneye kaldırılarak tedavi altına alınmıştır.

Nato Konferansı Delegasyonu gitti

9 ve 10 Temmuz tarihlerinde şale köşkünde toplanmış olan NATO parlamenterleri konferansı daimi komisyonu üyeleri memleketimizdeki ziyaret ve temaslarını tamamlamış bulunmak tadırlar. Komisyon Başkanı Mr. Fens ve bazı üyeler bugün öğleden evvel uçakla memleketimizden ayrılmışlardır.

Diğer üyelerde muhtelif uçaklarla memleketlerine döneceklerdir.

AVANOS

ÜRGÜP

Devlet Nüshası

30 MAYIS CUMARTESİ 1959

Yeni Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Yıl : 1 Sayı : 15

SIYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGUN ÇIKAR

Fiati 10 Kuruş

Sahibi : Zeki Seviş
Yaz İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

30 Ocak 1960

Başvekilimiz Ankara'ya geldi

SAYIN MEBUSUMUZ
Zihni Üner'in Gazetemiz Yazı İşleri Müdürlüğüne gönderdiği mektubu aynen neşrediyoruz

Vilâyetimizde (Yeni Nevşehir) adı ile günlük bir gazetenin doğduğunu gelen ilk nüshalarından memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Memleketimize büyük hizmetleri olacağına şüphe etmediğimiz bu günlük gazetenin müteşebbislerini can ve gönülden tebrik ederiz.

Güzel Nevşehirimizin mes'ut ve müreffeh istikbale müteveccih bir dönüm noktası olan 20 Temmuz 1954 den beri geçen kısa bir zaman içinde haftalık (Demokrat Nevşehir) gazetesini günlük (Yeni Nevşehir) in takip etmesi imar, kalkınma ve genel kültür sahalarında olduğu kadar basında da komşu Vilâyetlerin gıptasını çekecek mühim gelişme yolunda olduğunun bârız bir misalini teşkil etmektedir. (Yeni Nevşehir)

ADANA KÖPRÜSPOR Takımı Şehrimizde Amatör Türkiye Grup maçları serisinden olmak üzere Güneş Spor ile pazar günü saat 16 da maç yapacaklardır.

Adana Köprü Spor Oyuncularına Şehrimizi gezdikten sonra bugün Sayın Valimiz Dr Nafi Tamer'i ve Belediye Reisi A. Kemal Dedeoğlunu ziyaret edeceklerdir. Gazetemiz dağıtım verilirken

in 14 Mayıs'da doğuşu da ayrıca işarete değer bir hadisedir.

(Yeni Nevşehir) in ilk sayısında genç ve münevver arkadaşlarımız Hüsamettin Başer gazetesinin prensiplerini şöyle ilân etmektedir

(Hadiseleri tahریف etmeden ahlak kaideleri içinde duyurmak, şahsi yat yapmamak, şeref ve haysiyetlere hücum etmemek..)

Bu temiz prensiplere dayanan bir gazetenin uzun ömürlü olması ve memleketi büyük hizmetler yapması elbetteki mukadderdir.

Nevşehir Mebusu Zihni Üner

NOT : Sayın Mebusumuza. Gazetemiz ve şahsularımız hakkında gösterdikleri itimad ve takdirlerinden dolayı şükranlarımızı arz ederiz. Yeni Nevşehir

gazetemizi ziyarete gelen Oyuncu arkadaşlarımıza tekrar hoş geldinler kendilerine teşekkür ederiz.

Adliye Müfettişi gitti

Şehrimiz adliyesinde teftişlerini bitiren adliye müfettişi Kadir Danişoğlu Kozaklıda teftiş yapmak üzere şehrimizden ayrılmıştır.

AMERİKA BİZE ATOM SİLAHLARI VERİYOR
Eisenhower tarafından senatoya sunulan anlaşma veto edilmediği takdirde 60 gün içinde yürürlüğe girecek

Birleşik Amerika ile Türkiye, Kanada, Hollanda ve Batı Almanya Hükümetleri arasında imzalanmış olan atom sınırlarının ve silahlarının tevdi hakkındaki anlaşmalar bugün birleşik Amerika Reiscumhuru Başkan Eisenhower tarafından Birleşik Amerika Senatosuna sunulmuştur. Bu anlaşmalar mucibince Birleşik Amerika Hükümeti Türkiye, Batı Almanya, Kanada ve Hollanda'ya atom silahlarının yapılış hakkında bilgi verecek bu silahların teslim edilecek ve eğitimleri ile meşgul olacaktır.

Anlaşmalar Birleşik Amerika Senatosu tarafından veto edilmediği takdirde 60 gün içinde yürürlüğe girecektir.

Maarif Vekâletinden gelen şube müdürünün tetkikleri

Öğrendiğimize göre Maarif vekâleti orta öyretimden şehrimize gelen Daire müdürü Nar ve Kaymaklı kasabalarımızda, Orta okul açılması için tetkik ve temaslarda bulunmuştur.

Bu kasabalarımızda Maarif Vekâletinin açacağı orta okul için gerekli notları almıştır.

Okul binaları mahallî kasabalarca temin edilecek ve bu ders yılında tedrisata açılacaktır.

Bu kültür ve irfan müesseselerinin muhitine getireceği feyiz ne kadar mutlu olduğu malumdur.

Bu işte emegi geçen maarif vekâleti ilgilileri ile Sayın Millet vekillerime Sayın Valimize ve Sayın Belediye reisimize halkımız adına şükranlarımızı arz ederiz.

Ankara'da 5000 kişilik talebe sitesi kuruluyor

Ankara yüksek tahsil gençliği için beşbin kişilik bir site inşası yolunda hazırlıklar sür'atle ilerlemektedir.

Bu site için konservatuar civarında 12 bin metrekairelik arsa alınmıştır. Sitenin 30 milyon liraya malolacağı tahmin edilmektedir.

İlk olarak yapılacak 200 kişilik talebe yurdu binası için proje müsabaka açılmıştır. Site, sırf bu maksatla kurulmuş olan bir dernek tarafından tesis edilmektedir. Öğrendiğimize göre; Dernek idare Heyeti Reisi Maliye Vekili Hasan Polatkan bu mühim mevzudaki çalışmalar hakkında basınla izahat vermektedir.

8 Ocak 1960

Devlet Nüshası

29 MAYIS CUMA 1959

Yeni Nevşehir

Sahibi : Zeki Seviğ
Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

DEMOKRASI YOLUNDA

Yıl : 1 Sayı : 14

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGUN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

« Amerika Tarihinin En Büyük Hariciye Vekili »

J. FOSTER DULLES İÇİN YAPILAN BÜYÜK CENAZE MERASİMİ

Bir Devlet Reisi İle Üç Hükümet Başkanının ve Onbeş Hariciye Vekilinin İştirak Ettikleri Bu Tören Münasebetiyle Arjantin'de Millî Matem İlan Edildi

Cenaze alayı protestan katedra lini terkettikten sonra on binlerce Vaşingtonlunun sıralandığı caddelerden geçerek Arlington Millî Mezarlığına gelmiştir.

Burada Amerikan tarihinin En büyük Hariciye Vekili diye anılan John Foster Dulles'a parlak bir askeri merayapılmıştır.

Tabut mezara indirilirken askeri bando ölüm marşlarını çalmakta idi

Merasime on dokuz pare top ve bir piyade müfrezesinin havaya atışı ile son verilmiştir.

ARJANTIN'DE MİLLÎ MATEM

Eski Amerikan Hariciye Vekili John Foster Dulles'in töreni dolayısıyla, Arjantin Hükümeti 27 Mayıs'ı Millî Matem Günü olarak ilan etmiştir.

DEMOKRAT PARTİNİN Kalesi Kaymaklıda Ortaokul Açılıyor

Mahallinde yaptığımız temas ve tetkikte Muhihimizde Demokrat Partinin kalesi olan Kaymaklı kasabasında, bir Ortaokul açılacağı memnuniyetle öğrenilmiştir.

Kaymaklı halkının yardımıyla henüz, kapı, pencere, ve tavanları noksan olan ve 80 bin lira değerinde bir bina inşaa etmişlerdi.

Maarif Vekâleti ancak 15 bin liralık kısmına yardım etmiştir.

Bakiyesi Kaymaklıların emek ve yardımlarıyla yapılmıştır.

Maarif Vekâleti yeneden 40 bin liralık kereste tahsis etmiştir. Yakında bu noksanlarda tamamlandıktan sonra bu sene tedrisata açılacaktır.

Çalışkan, misafirperver ve uyumlu kaymaklı hemşehrilerimize böyle bir eser meydana getirmeleri ve muhitimiz için örnek hareketlerinden dolayı takdir ve tebrikle anılmağa layıktırlar

Kaymaklının 2500 nüfuslu halkına ve yakın köylerine nur ve irfan getirecek ve sosyal kalkınmasında rol oynayacak bu eserin değeri büyüktür. Kaymaklı daha çok eserlere layıktır.

Bu hususta emekleri geçen faal belediye reisi Tevfik Kutlar ve kaymaklı halkını tebrik ederiz.

Amerikanın Yabancı Memleketlere Yardımı

Temsilciler Meclisinin Haribiye Komitesi, hür dünyaya askeri, iktisadi ve teknik yardım maksadıyla gelecek yıl için 3.642.600.000 dolar tutarında dış yardım bütçesini kabul etmiştir.

Bu miktar Başkan Eisenhower tarafından teklif edilenden 266.000.000 dolar eksiktir.

Ürgüpte Yangın

Haber aldığımız göre Ürgüpten Yeni Cami mahallesinde Şükrü Tuncere ait evin samanlığında yangın çıkıyor. Yangının sebebi tetbirsizlikten evde ekme yapılıırken sıçrayan kıvılcımdan samanlıktaki otlar tutuşuyor. Yangının etrafa sırayetini önlemek için Nevşehir be-

VALİMİZİN ÜRGÜPDEKİ TETKİKLERİ

Öğrendiğimize göre sayın Valimiz Dr. Nafi Tamer beraberindeki Davimi Encümen azası Mehmet Ünlü ve Nafia Müdürü Nuri Bodur olduğu halde Ürgüpte hareket ettikleri orada tetkik bulunduktan ve mahalli ihtiyaçları gözden geçirip tetkik ettikten sonra bazı köylere uğradığı bilâhare yeşilhisar yolunda tetkik ve temaslarda bulunduğuyapılmakta olan işleri bizzat yerinde gördüğü memnuniyetli öğrenilmiştir. Her uğradığı yerde hemşehrilerimizin sevgisine mashaar olduğu görülmektedir.

Bilhassa Ürgüpte yeniden inşa edilecek spor sahası üzerinde durulduğu, yerinin tesbit ve gerekli hazırlıkların yapılacağı, ayrıyeten Ürgüpten yapılmakta olan içme su tesisatlarının biranevel bitirilebilmesi üzerinde durulmuştur.

Vatandaşlarımızın Hükümetimizden görüyor ki su, yol, köprü, okul istedikleri memnuniyeti muciptir.

MEMLEKETE FEYİZ Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Kanun layıhasının kabul edilmesi ve memleketimize sağlayacağı faydaları belirten Sayın Mebusumuz Münüp Hayri Ürgüplü ve Sayın Zihni Üner söz alarak Mecliste konuşmuşlardır

Memlekete ilim ve irfan nuru getiren böyle bir müessesenin açılması lediyesinden yardım isteniyor. Belediye arazüsünde vaktinde hadise mahalline yetişerek yangını söndürmeye muaffak olmuştur. Samanlıktaki ot ve samanlarla evin çatısı yanmıştır. Can kaybı olmamıştır

şüpesiz büyük bir boşluk doldurmuştur.

Memleketimizin böyle feyiz ve irfan yuvasına ihtiyacı vardır.

Kanun lâyihasının kabulünde ve bihabare yardımlarını esirgemeyecek yabancı dost memleketlere şükranlarımızı arz ederiz.

Memleketin sosyal ve kültürel sahasında yaratacağı inkişaf ve faydası çok büyük olacaktır.

Bu müessesenin Türk Milletine ve memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını dileriz.

Ek 27a. Mnp Hayri rgpl'nn Tercümeihal Varakası

11-Dönem
2428

Intihap dairesi	Nevşehir	Evl olup olmadığı ve kaç coğuğu bulunduğu	Evl, ne evli
Adı ve soyadı	Mümin H Uyll	Memur ise, intihaptan evvelki son mevceliği	1 E T T Ambarlı
Babasının ve annesinin adı	Hayri Mehmet	Intihap derecesi ve son mevceli aldığı tarih	3 ^{nc} Derece, emekli
Doğduğu yeri ve tarihi	Uyll 1905	Memur değilse intihaptan evvel son durumu	Emekli
Tahsil	Hukuk Doktoru	Evvelki devirlerde mebus intihabedilmiği ise devre ve intihap dairesi	gök
Bildiği diller	Fransızca, Almanca	Yedek subay ise sınavı, rütbesi ve sınav numarası	Syl
İhtisası	Hukuk	Kavim bulunduğu askerlik gbelesi ve numarası	Uyll
Besleni	Fransa ve Türk A. Kmnnde Nevşehir (Fransa)	Intihap tarihi	28 10 1957
İkam rütbesi	Doğent	Kaç 103 le mebus intihabedildiği	29034
İqı ve gcu	Avukat	Meclise itilk tarihi	1 11 1957

Ek 27b. Mnp Hayri rgpl'nn Tercümeihal Varakas (Devam)

OTURDUĞU YER []	
ANKARA'DA	DIŞARDA
	Barnburgat cad Drk No 45 7/1 Kömür Tercümeihal
Telefon	Telefon 481994 516699
[*] Adres değiştirildikçe vaakt gozulmeden Unvanı Ktplğe bildirilmem 1222 olunur	

TERCÜMEİHAL (Kısaca)

1965 Doğrudlu My 87
nceki hukuk Fakültesi doğrudlu hukuk doğrudlu
me
İstanbul hukuk Fakültesi Meclis hukuk
olusunu
Tnc Bank hukuk Meclis doğrudlu
J.E.T.T. hukuk Meclis doğrudlu ve Anca-
ktpl

Ek 28. Mûnip Hayri Ürgüplü'nün Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2428 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No VI
Mad 66 - S 117/son FK

— Başgâhir İli

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya san'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oyların kullanılması sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Duyuncular
			Nakamla	Yeni ile				
Mûnip Hayri Ürgüplü	Ürgüp 1321	Avukat	29034	y. r. dokuz bin otuz dört	84241	68735	İtiraz veya şikâyet olup olmamıştır.	

Milletvekili seçimi kanun gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda 29034 oy ile Mûnip Hayri Ürgüplü'nün İlimiz Milletvekilliğine seçilmesi hakkında gösterir bu tutanak kurulmuş taraflardan kendisine verilmiştir. 28/10/57.

Başkan A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
A. M. Çeşni, Reisî D.P. D.P. C.H.P. C.H.P. C.H.P.
Sakir Arıkan Sa'î Çekirdekçi Derviş Yoncu Yıkse' Yağar Va'di Özgüç Sevket Yüce'

A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye A. Üye
C.H.P. C.H.P. C.H.P. C.H.P. C.H.P.
Hürriyetçiler Mustafa Şekersken Faik Demirbaş Hasan Kıvılcıoğlu Yağar Özen

NOT: Başkan ve üyelere imza edebildikleri yerlere ustura aynı aynı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

8 Ocak 1960

9
TEMMUZ
PERŞEMBE
1959

YENİ

Nevşehir

DEMOKRASİ YOLUNDA

Devlet Nüshası

Sahibi : Zeki Seviğ

Yazı İşleri Müdürü
AVUKAT
Hüsamettin Başer

Yıl : 1 Sayı : 45

SİYASİ GAZETE PAZARDAN MÂDA HERGÜN ÇIKAR

Fiatı 10 Kuruş

İMAR VE İSKÂN VEKİLİ NEVŞEHİRDE BEKLENMEKTEDİR

Niğde Vilayetinde tetkik ve temaslarda bulunduğunu yazdığımız İmar ve İskân vekili Sayın Medeni Berk, bilahare Kırşehir vilayetine geç-

ceklerdir.

Kırşehir Nevşehir üzeri geçmesi çok muhtemeldir. Sayın vekilimizi Nevşehirde beklemekteyiz.

AVANOS DEMOKRAT PARTİ OCAK KONGRELERİ YER GÜN VE SAATİ AŞAĞIDADIR.

Sayın Üyelerin Kongrelerde Hazır
Bulunmaları İlân olunur.

Sayı	Ocak	Tarihi	Gün	Saat	Yeri
1 -	Topaklı	25/7/959	Cumartesi	19	
2 -	Çalış	»	»	17	
3 -	Kalaba	»	»	15	
4 -	Akarca	28/7/959	Salı	18	
5 -	Altınpınar	31/7/959	Cuma	15	
6 -	Sarılar	31/7/959	Cuma	18	
7 -	İğdelikışla	1/8/959	C. ertesi	14	
8 -	Kuyulukışla	1/8/959	C. ertesi	16	
9 -	Ayhan	1/8/959	C. ertesi	19	
10 -	Genezin C. cedit	7/8/959	Cuma	16	
11 -	» C. kebir	7/8/959	»	19	
12 -	Ortaköy	8/8/959	C. ertesi	16	
13 -	Cöyüklük	»	»	19	
14 -	Karacaşağı	28/7/959	Salı	15	
15 -	Mahmat İbşır	11/8/959	Salı	16	
16 -	Mahmat tatar	»	Salı	19	
17 -	Zoırve	15/8/959	C. ertesi	16	
18 -	Çavişin	15/8/959	C. ertesi	18	
19 -	Avanos başmah.	17/8/959	P. ertesi	20	Bekir oğuz kahvesi
20 -	» C. kebir	18/8/959	Salı	20	» » »
21 -	» bayırmah	19/8/959	Çarşamba	20	Ahmet pilâv kahve.
22 -	» orta mah.	20/8/959	Perşembe	20	Halim ceviz kah.
23 -	» Alaettin m.	21/8/959	Cuma	20	İbrahim süt kahv.
24 -	Üçkuyu	22/8/959	C. ertesi		
25 -	Paşalı	22/8/959	»	19	

Not :
Kongre gün ve saatinde ekseriyet alınmadığı takdirde kongre ertesi gün aynı saat ve aynı yerde ekseriyet aranmadan yapılır.
D. P. M. H. R.

Sayın Mebusumuz Münüb Hayri Ürgüblünün gazetemizle teşekkürü

“26/6/959 tarihli Yeni Nevşehir gazetesinde Ürgüb hakkındaki baş yazımızı yürekten memnuniyet duyarak okudum.

Bir Ürgüblü olarak size teşekkür ediyorum Ürgübümüz, tarihi va sıfılarıyla, turistik beynelmil çehresiyle türlü alâkalara ve geniş sevgi ve seçtiye cidden lâyıktır. Böyle engin ve asil duygularla dolu olarak kaleminize ram ettiğiniz ifadelerinizle iftihar hissettik.”

Dr. Münüb Hayri
Ürgüblü

Not: Sayın Mebusumuzun yazılarını aynen koyduk Kendilerine teşekkür ederiz.

YENİ NEVŞEHİR

Köprü Yapımına Başlanmıştır

Nevşehir - Avanos yolu üzerinde ve geçenki sayımızda bir tarafın rıcat duvarlarının çatlamış olduğunu yazdığımız köprünün tamirine Nafia Müdürlüğünce başlanmıştır.

Bir müddet yol bu sebeple kapalı kalacağı tahmin edilmektedir.

İşlek bir yol olan mezkur yerin kısa bir zamanda yapılması için gerekli tedbirlerin alındığını ilgililerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Tayin

Şehrimiz T. Emlâk Kredi Bankası şefi Sayın Hüsamettin Ögüçlü, Sam sun şubesi Müdür Muavinliğine Bursadan Mehmet Özel şehrimiz T. Emlâk Kredi bankası şefliğine naklen tayin edilmişlerdir.

Yeni vazifelerinde başarılar dileriz. Mehmet Özel gelip vazifelerine başlamışlardır. Diğer ise bugün şehrimizden ayrılmışlardır.

Kalaba Muhtarı İstifa Etti

Avanos Kalaba köyü muhtarı ve CHP sine mensup Yusuf Satılmış istifa etmiştir.

Henüz yeni seçim yapılmadığından birinci sıra vekâlet etmektedir.

İstifa sebebi anlaşlamamıştır.

Mebuslarımız Nevşehir'de

Seçmenleriyle parti teşkilatıyla temas ve tetkiklerde bulunmak ve muhitin ihtiyaçlarını tesbit etmek maksadıyla, bu gün şehrimize mebuslarımızdan Sayın Münip Hayri Ürgüblü ve Sayın General Zihni Üner gelmişlerdir.

Kendilerine hoş geldiniz der, iyi günler temenni ederiz.

Bağcılık İstasyonu Faaliyette

Muhittin bağcılığını kaldandırmak maksadıyla kurulmuş bulunan Bağcılık istasyonu çalışmalarını sıklaştırmıştır.

Tesviye işi bitmek üzere.

Fidan işine önümüzdeki sene başlanabilecektir.

Nato Daimi Komisyonu Toplantıya Başlıyor

Nato Parlâmentoları Konferansının Daimi Komisyonu 9 ve 10 Temmuzda, İstanbul'da Şale Köşkünde toplantılarına başlayacaktır. Hollandalı M. Frens'in başkanlık edeceği bu toplantıya 15 NATO memleketine mensup mebus ve senatörler katılacaktır. Türkiye'yi Çanakkale Mebusu Nurettin Alpkartal temsil edecektir.

Ek 31. Halit Fikret Aka'nın Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 345 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Karar N. 306 / 31

Ornek : 38

Milletvekilliğine seçilmiş olanlara verilecek tutanak

İli : NEVŞEHİR

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Mensup olduğu partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Aka Halit Fikret	Neveşehir-1330	Dr.Dahiliye Müt.	C.N.M.F.	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Aka Halit Fikret nin ilimizden Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

26 / 10 / 1964

Başkan

Oye

Oye

İzzettin Arıkan

Mehmet Çakıroğlu

Ahmet Güler

Ek 32. Ramazan Demirsoy'un Hal Tercümesi Kâğıdı

		1. Dönem 346	
		ANKARA'DA	
		DIŞARDA	
		Sulay evleri 58/5 İnkir.	
		Telefon	
		Telefon	
[*] Adres değişikliğe vakit geçirilmeden Genel Kâğıdı'na bildirilmesi rica olunur.			
HAL TERCÜMESİ (Kısaca)			
Şehirdiği yer	Minehis	Eriş olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğunu	evli, 2 Çocuklu
Adı ve soyadı	Ramazan Demirsoy	Birinci ismi, seçilmeden önceki son unvanına	-
Babasının ve annesinin adı	Nafiz Şimşek	İttihak derecesi ve son unvanı olduğu tarih	TBMM © HER HAKKI
Doğduğu yer ve tarihi	Kırıkkale 928	Memur olduğu tarihten önceki son unvanı	Avukat MAHFUZDUR
Tahsili	Hukuk	Önceki devrelerde memur unvanı olup olmadığı ve in unvanları	-
Bildiği diller	fr.	Yerleşik unvan ve unvan, rütbesi ve özel unvanları	top unvan
İhtisas	-	Kayıtlı bulunduğu askerlik gâhleri ve numaraları	Kırıkkale 243 Kızılkale
Basırları	-	Kurumun Meclis-sevdiği tarihi	25.10.1961
İlim rütbesi	-	Kaç oyla tercüme sevdiği	-
İçli ve günlü	Avukat	Kurumun Meclis-ittihak tarihi	25.10.1961

928 yılında Kırıkkale'de doğdum. İhtisas Dalı Hukuk Fakültesi mezunum. 3 sene Kırıkkale'de Avukatlık yaptım. Halen evli ve iki çocuğum.

(Signature)

Ek 33. Ramazan Demirsoy'un Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 346 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Kayn. Pt. 306 / 34

Örnek : 39

Milletvekilliğine seçilmiş olanlara verilecek tutanak

İli : NEVŞEHİR

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatsı	Mensup olduğu partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Demirsoy Ramazan	Kırşehir-1926	Avukat	C.K.M.P.	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Demirsoy Ramazan nın ilimizden Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

16 / 3 / 1967

Başkan

Üye

Üye

[Signature]

İzzettin Arıkan

[Signature]

Mehmet Çakaroglu

[Signature]

Ahmet Güler

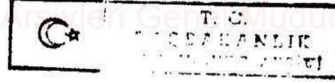
Ek 34. Ramazan Demirsoy'un Hukuk Müşavirliği'ndeki Avukatlık Görevi

T. C.
SANAYİ BAKANLIĞI
Zatîleri Müdürlüğü

Ankara

Sayı :

Konu :

K A R A R
3893

1- Münhal bulunan Sanayi Bakanlığı 1250 lira maaşlı İkinci Hukuk Müşavirliğine 3656 sayılı kanunun 6.cı maddesi gereğince Avukat Ramazan Demirsoy'un atanması uygun görülmüş_ tür.

2- Bu kararı Sanayi Bakanı yürütür.

Cumhurbaşkanı

123 Aralık 1965

Başbakan

S. Dincer

Sanayi Bakanı

M. Demirsoy

030 11 1 35/35/2

Cevaplarda, ilgili yazının çıktığı daire, tarih ve numaralarının tam olarak yazılması rica olunur.

Ek 35. Ali Baran Numanolu'nun Hal Tercümesi Kâğıdı

1. DÖNEM
347

OTURDUĞU YER [*]	
ANKARA'DA	DIŞARDA
(Yerinde) Ankara'da Rıyazlı Sokak, Dola pasajı	Ürgüp, Altıkaya Mehmetin de
Telofon :	Telofon :

[*] Adres değişikliğine vakit geçirilmeden Genel Kütüphaneye bildirilmesi rica olunur.

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

Seçildiği yer	Neuşehîr	Eski sâhip sâhibliği ve kâğıt çözümleri işlerinde	Eski Ye'ni Çözümleri
Adı ve soyadı	Ali Baran Numanolu	Memur is, soğundan evvelki son numardığı	Kayseri, Şehit Fatih Vâkâfı
Balanes ve anasının adı	Hüseyin Seğdiha	İstihlak derecesi ve son maaşın olduğu tarih	800 (60 vakti')
Doğduğu yer ve tarihi	Ürgüp 2. Mart. 1334	Memur değileme istihlakten evvel son durum	Memur is
Tahsili	Lisnas Öğretmen Okulu 1338-1339	Evvelki devrelerde mabes istihlak edilmiş iş devre ve in thep dâireleri	yok
İhtilâj dilleri	yok	Yedek sâhib işe ismi, rütbesi ve ismi münarası	Yedek Sâhib Rıyazlı, 16/37438
İhtisas	Masraf ve Balotçuluk	Kayıtlı balotçuluk ismi ve münarası	Ürgüp 1/163
Karieri	Ürgüp san. sâhibinde Masraf, adl. kâğıt işlerinde vâkâf işleri	Kararlı Memur seçildiği tarih	15-10-1361
İsim rütbesi	Öğretmen	Kâğıt işleri memuru seçildiği	25603
İşi ve günü	Öğretmen	Kararlı Memur istihlak tarihi	25-10-1361

1334 yılında Ürgüp'de doğdum. İhtilâj Numanolu'nun işi amirindeyim. Balan Hüseyin (60) ticaretle istihlak etmiştir. Memur isle en kadiminde. Eski sâhip (7) yılı çözümleri Neuşehîr'de mi yedek sâhib olarak işi ettim.

1338-1339 yıllarında Lisnas Öğretmen okuluna sâhib memur oldum. Zararı ile Kayseri Şehit Fatih Vâkâfı Öğretmeni, Ürgüp-İhtilâj hisar okulu Müdürü, Döşem, İncece ve Ürgüp Vâkâfı'nın Müdürü olarak 1354 Karar ayına kadar çalıştım. 12. Karar. 1954 tarihinde Ürgüp Balotçuluk Rıyazlı'na sâhib olarak 31. Mayıs 1954 tarihinde Karar işi geçtim.

28.1.1961 tarihinde Kayseri-Talca Akçakaya şubesi öğretmenliğine tayin edildim. Nâden Kayseri Şehit Fatih Vâkâfı Öğretmenliğine atandım. Balotçuluk işleri ile Karar Neuşehîr Mülkiyetinde işi geçtim. (Döşem ve İncece istihlaklarında işi geçtim.)

Ali Baran Numanolu

Ek 36. Ali Baran Numanolu'nun Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 347 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Kasım 1906 / 34

Ornek : 39

Milletvekilliğine seçilmiş olanlara verilecek tutanak

İlçe: Kayseri

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Mensup olduğu partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Numanolu Ali Baran	Ürgüp- 1334	Öğretmen	C.K.J.F.	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Numanolu Ali Baran nın ilimizden Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

16 / 10 / 1906

Başkan

Oye

Oye

[Signature]
Ahmet Arakah

[Signature]
Mehmet Çakarolu

[Signature]
Ahmet Ötler

Velâyet Name-i Hacibektaş Veli

(3) Nakleden : Remzi GÜRSER

Meskanlarına gittiler. Hünkar Hacibektaş Veli ol mescidde tenha kaldı, ibadete taatla meşgul oldu. Bizim sözüümüz kadıncığa geldi:

Meğerki İdrisin bir anası var idi. Kendiye fikredüp etti gelin don yumağa gitti. Şayet ki geç gele akşam olmadan aşu ben pişireyim. Ol eve gelince hazır edeyim, deyüp, ocağa ateş asup (atıp) tencere urdu. İçine havacık koydu, Yağ almaklığa küpün ağzını açtı; her daim az bulurdu. Bu defa gördü ağzına beraber topodu olmuş! Taaccüp eyledi. Pes zamaandan sonra Kadıncık dahi asbabların yuyup getirdi. Kaynanası anı görecektti:

Gelin iş bu yağ kimden aldınız, küpe koydunuz? Dedi.

Kadıncık etti: Kimesneden yağ almadık amma don yudüğumuz yerde bu gün bir derviş geldi, bizden taam istedi. Bir miktar yağ ile bir etmek verdim. Yağır dua kıldı, revane oldu. Sahih anın duası, berekattır, dedi.

İdris dahi Cemaatla yatsı namazın mescidde eda kılıp evine geldikte bu hâli ilam eylediler. Etti:

Varısa ol mescidde oturan dervıştır. Hayıf! anı bilmedik. Davet edüp hikmet kıldık, dedi. Vel-hasil gâflet ettiler. Gece nisful ley geçtikten sonra uykusu gelmeyüp fikir eylediki dest—i namaz edeyim. Mescide varup Sabaha değin ibâdet edüp Hak celle ve âlâ hazretine tazarru ve niyaz edeyim, dahi cemaatla sabah namazını eda kılıp himmetime gideyim, dedi. Pâk birle aldest aldı. Doğru mescidde geldi. Gördü mescit kapusundan ve ruzüne lerden nur ziya gelür. Bu hali görecekt İdris taaccüp eğleyip etti: Biz bu gece yatsı namazın kıldiktan sonra mescidde çırağ yandırurup komadık! Bu aydınlık nedir? Dedi. Dahi ilerü geldi. Ol ziya gelen yerden baktı gördüki mihrabın sağ köşesinde bir aziz oturmuş ibâdet eder. Mübarek vücudu şeriflerin envarı tülüğ eder. Başu zerinde bir nurdan kandilin ziyasıdır. İdris anı gördükte filhal gerü dönüp geldi. Hanesi kapusundan içeri girdi. Kadıncığı gördü. Ol dahi kalkıp dest—i namaza meşgul olmuş idi. Hali haber verdi. Gördü-

(Devamı 4 sayfada)

SİZ SEFA GELDİNİZ

Elif, mim Ayn'la başladım Billah
Bugüne kavuştuk Elhamdurillah
Ademle Havadan Kardaşız Vallah
Bütün canlar bugün siz Sefa geldiniz

On beş On altıda başladı Tören
Ne mutlu sağ olup gününü gören
Âli Osman devletin kuran
Mehman Canlar bu gün siz sefa geldiniz.

Emanetler hep yerine geliyor
Olgun Türklük Muradına eriyor
Serçeşme olduğun âlem biliyor
Turist canlar bu gün siz sefa geldiniz

Cansız Kafaları yürüten Sensin
Yanmış Köseği görevden sensin
Dünyanın dört ucundan Talibin gelsin
Bütün canlar bu gün siz sefa geldiniz.

Aşklar sadıklar döner peşinde
Çalınanlar geri kalmaz işinde
Yanar Aşık AŞIR Pirin aşkından
Fire Aşık Canlar bu gün siz sefa geldiniz,
(Ana, baci, kardaş siz hoş geldiniz.)
Aşır Taşdemir — HACİBEKTAŞ

Bektaşî Fıkraları

Bir sofı, Bektaşinin birine

— Kuzum neden namaz kılmıyor sunuz; Farz olduğunu bilmiyor musun? demiş.

Bektaşî:
Kusurumu biliyorum ama küçük yaştan beri alışmadığım için güç geliyor.

— Bunun çaresi var. Kırk gün namaza devam et, bak bir daha terk edebilir misin? deyince. Bektaşî şu cevabı vermiş:

— Sen hele üç gün terkit, bak bir daha klabilir misin?

Bektaşî, Camide namazdan sonra ellerini açıp dua etmiş;

— Allah bana bir Raki parası ver.

Yarında namaz kılan softa da ellerini kaldırmış;

— Rabbim bana iman ver.

Bu iki duayı işiten imam, Bektaşîye çıkmış;

— Bak herkes ne için dua ediyor, sen ise Raki Parası istiyorsun, ayıp değil mi?

— Ne yapalım herkes, kendinde olmayanı ister.

I. A.

Uzun saplı kaşıklar

Yedi tane Bektaşî seyyahı (Turist) Mısırın Kahire şehrine girmek üzere müsaade istiyorlar,

Şehre girmeye müsaade alınınca, ilk şehir kapısından girene; Bu kaşiklinin başu kimdir? diye sorulduka önde giden;

“Başımız geriden gelmektedir.” diyor, ikinci den sorulunca, o' da:

Arkadan gelen başımızdır, Diyor.

Sırası ile sorulan seyyahların her biri başlarının arkada olduğunu söylüyorlar.

Nihayet son gelenden, başlarının kim olduğu sorulduka zaman o da; on de gittiğini söylüyor.

Bu durum Patişaha haber verildiğinde Patişah, bu grubun müsavi haklara sahip olduğunu anlıyarak, bunlarda bir varlık gördüğü için yemeğe davet ediyor. Ediyor ama, yemek kaşıklarının sapını çok uzun yapıyor. Düşüncesin

(Devamı 4 Saydan)

Müzemizin Hatıra Defterine Neler Yazdılar...

Büyük Türk Mutasavvuf ve şair “Hacibektaş Veli” nin yattığı bir türbenin Büyük Türk Mutasavvufu “Mevlana Celalettin Rumi” Müzesi çapında açılması memleketimiz için çok hayırlı bir teşebbüs olacaktır. Öz Türkçe şiirleri ve fikirleri ile Türk ve İslam dünyasını tesir altına almış olan bu büyük insan için ne yapılırsa azdır.

Türbenin ihyasına çalışanlara minnet ve şükranla rımı sunarken buranın Turistik bir önem taşıdığını telkin eden arkadaşlarıma teşekkürümü borç bilirim.

Prof. Dr. Ragıp ÜNER
(İmza)

28/4/1962

Türkün mevahiri olan eserlerden Hacibektaş Veli türbesini ziyaretimde verdiği huzur ve gururla saygılarımı sunmağa geldik. Bu Ruhi merkezi, inkişafı ve herkese tanıtılması müsterek vazifemizdir.

C. Senatosu Başkanı C. S. Baş. V.
Suat Hayri Ürgüplü, İ. Şevki Atasagun
(İmza) (İmza)

Nevşehir Millet Vekili
Ali Baran Numanoglu
(İmza)

Muhterem Veli Huzurunda huşu ile eğilmek ne iş fa verici bir zevk...

E. General.
İhsan D.
(İmza)

Yolun Yolunuz, Dilin dilimiz.
Tanrı huzuru hakır kavlimiz;
Şefaate edersen bükmez Kolumuz;
İnayet, İmdat Ya Hacibektaş!

Eski Orgeneral
(İmza)

Hacibektaş'ı nasıl tanıdım...

(2) Yazan : Hatice KURAL

Babamdan ayrıldıktan sonra, kendimi koskoca evrende yapayalnız hissettim. Ağlamak istiyor, ağlayamıyordum. Ama bu yalnızlığım uzun sürmedi. Öğretmenliğimin güler yüzleri, dostça uzanan elleri ve sınırsız sevgi dolu bakışları ile benim gibi yurdun dört bir yanından gelen arkadaşlarımla hemen kaynaşverdük. Artık birbirimizi yabancı değil sanki ezelden tanışıyorduk.

Sanki bizler Öğretmen ve talebeler değil, abla kardeşlerdik. Hepimizin kaderi, sevinci ve gayeleri biridi. Ben yatılı hayatı romanlarda okuyup filmlerde görmüştüm. Böyle bir hayat tahayyül ederdim hep acunda...

Evet okulumuz çok güzeldi. Ama Öğretmene yeni başladığı için eksikleri pek çoktu. Camıları takılmamış, ahşabı yok, dolaplar karma karışık her taraf her yerde Kaloriferler yaumıyor, üstelik mevsim kış. Üşüyoruz...

Sabahları yataktan çıkmaya cesaret edemiyoruz. Ama meçburuz; Zil çaldı kalkmalıyız...

Titreşerek yataklarımızdan kalkıyoruz. Kendimize çeki düzen verdikten sonra kahvaltıya yemek salonu-

(Devamı 4. Sayfada)

Ek 38a. İbrahim Boz'un Hal Tercümesi Kâğıdı

2. Dönem
641

Seçildiği yer	NEVŞEHİR	Evlü olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evlü 6 çocuk
Adı ve soyadı	İbrahim Boz	Memur ise, seçilmeden evvelki son memurluğu	Vilâyet daimi Encümeni Azası.
Babasının ve annesinin adı	Murat Emine	İltihak derecesi ve son maaşını aldığı tarih	
Doğduğu yer ve tarihi	Ürgüp - 1341	Memur değilse intihaptan evvel son durumu	Daimi Encümen Azası
Tahsili	Orta	Evvelki devrelerde mebus intihabedilmiş ise devre ve intihap daireleri	
Bildiği diller	Az Fransızca	Yedek subay ise sınıfı, rütbesi ve siel numarası	
İhtisası	Çiftçilik	Kayıtlı bulunduğu askerlik şubeleri ve numaraları	Ürgüp
Esasleri		Meclise seçildiği tarih	10. Ekim. 1965
İlim rütbesi		Kaç oyla seçildiği	28600
İşi ve gücü	Çiftçilik	Meclise iltihak tarihi	22.10.1965

38b. İbrahim Boz'un Hal Tercümesi Kâğıdı (Devamı)

OTURDUĞU YER [*]	
ANKARA'DA	DIŞARDA
Konfor Pâlis Öteli	Ürgüp Mustafa Paşa Köyü
Sanayi Caddesi NO.20 Ankara	
Telefon : 10 51 40	Telefon : 70
[*] Adres değişikliğe vakit geçirilmeden Genel Kâtipliğe bildirilmesi rica olunur.	

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

1941'de Ürgüp Mustafa Paşa Köyünde doğdum. İlk tahsilimi Ürgüp'te Orta Tahsilimi de Nevşehir de ikmal ettim. Evliyim 6 çocuk babasıyım. Vilâyet Meclisi daimi Encümen azalığından ayrıldım, Çiftçilikle iştiğal etmekteyim. Halende Nevşehir Milletvekiliyim.

Li

Ek 39. İbrahim Boz'un Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 641 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Yasa M. 204/24
407/1
532
484

Örnek: 95

Cumhuriyet-Senatosu-Uyeliğine seçilmiş olanlara verilecek tutanak
Milletvekilliğine

111: Neuşehir

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DOŞONCELER
Boz İbrahim	Ürgüp 22.9.1941	Çiftçi	AP	Yok.	

Milletvekilli seçimi ve 447 sayılı Yasalar gereğince çevremizde yapılan seçim sonunda İbrahim Boz nin çevremizden Cumhuriyet-Senatosu-Uyeliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

11.10.1965

 Mahmut Akar Bakan
Mahmut Akar Oya
Şelşeyman Şelşeyman Oya

Sahipleri:
Ahmet Köylü -
Öğür Hançerli
Yönetici Yeri:
Camii Kebir Cad.
No. 42 - Nevşehir
Tel: 362

Yıl : 1 Sayı : 18
Pazar hariç Hergün Çıkar

GÜNDÜZ

SİYASİ SABAH GAZETESİ

Gazetemiz Basın A.Ş. Yürütme Üyesi Tahhüt Ermanlır

3
EYLÜL
1966
CUMARTES

25 Kuruş

Sanayi Sitesinin temel atma töreninde bulunmak üzere; Başbakan Süleyman Demirel Şehrimize Geliyor

Şehrimizde inşaatına yakında başlanacak Sanayi sitesinin Temel Atma Töreninde hazır bulunmak üzere Başbakan Süleyman Demirel şehrimize gelecektir.

Belediye Başkanımız Esat Kıratioğlu ve ilimiz A.P. Milletvekilii İbrahim Boz tarafından özel olarak Davet edilen Başbakanın beraberinde İç İşleri Bakanı Faruk Sükan, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Körsat, Sanayi Bakanı Ali Naili Erdemin de gelecekleri öğrenilmiştir.

Diğer taraftan site tesisatlarında derhal çekilmesine başlanarak Başbakanın geleceği Tarihte kadar site sahası ışıklandırılacaktır.

Örnek Köy Çalışmalarına Valimizin Eşi de Katıldı

Toplum Kalkınmasında çevrelere örnek olarak seçilen köylerde programa alınan işlerin bir şokları yapılmış olup yapılan çalışmalar köylüler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır.

Diğer taraftan ilimize geldiğinden beri sosyal faaliyetlere katılan valimizle eşi Şeminur Erman da köy kadınlarına toplum hizmetinde faydalı bilgiler vermekte ve örnek köy çalışmalarına filen katılmaktadır.

PIYASAYA SAHTE 500 LİRALIK SÜRDÜLER

Kozaklı ÖZEL Önceki gün saat 11 00 ile öğlenin Kozaklı ile 1600'de alınan Genel Yürütme Kurulu Başkanlığı Ziraat Bankasına vermek üzere bir adet sahte 500 liralık para ile Banka 500 liranın sahte olduğunu söyleyerek suçlu Genel Yürütme Kurulu Başkanı Mustafa İna ile bir şahısdan aldığı söylenmiştir.

Yapılan araştırmalar kat somanda paranın sahte olduğu ilçe kuzey köyünden kozaklıda mahallat vatan İbrahim Çelik tarafından piyasaya sürüldüğü anlaşılmıştır.

Piyasaya sardıkları para ile vakıf olan İbrahim Çelik, Genel Yürütme Kurulu Başkanı Mustafa İna ile bir şahısdan aldığı söylenmiştir.

Trafik kurallarını bilmiyen Turistler kaza yaptılar

Bir ay gezi yapmak için İngiltereden yurdu muza gelen 8 İngiliz turisti güney il ve ilçelerini ziyaret ettikten sonra Ankara'ya gelirken 38 AC 138 Resmî Plakalı Vasıtanın kazayolcuları 67 güne ceza ile ait olduğu öğrenilmiştir.

Kendilerinde mahallatlar köyü baktın vadedim ile tuşlegen turistler şehrimiz emniyet müdürü İbrahim Çelik tarafından 67 Ş. kazayolları vasıtasından si kaveci olduklarını Te cüman vasıtası ile anlatmış lar ve kazayolları vasıtasının sifürü celbedilmek istenmişse, mesafesini bitirmiş olduğunda bulunmuşlardır.

Olması haber alan 67 şube şefi Kemal Keskin derhal Emniyet Müdürlüğüne gelmiş ve turistlere kazayolları vasıtasını kaç kilometre mesafeden takip ettiklerini bildirdi; şoför Robert Cook 3 kilometre mesafe ile takip ettikleri öğrenilmiştir.

Devamı 4 Sayfıda

Turizm Derneği'nin Vitrin yazıları silindi

Şehrimiz Turizm Derneği binası önünde bulunan Vitrin üzerinde ki Turizm information (Turizm Danışma) yazısı silinmiş bulunmaktadır.

Takıldığı günden bu zamana kadar ilimiz Turistlere tanıtacak Reklam bürosu gibi Turistleri ilgilendirecek şeyler konutmayıp boş durulan Vitrininde vakıfında kaldırılarak postahane binası yanına nakletilmek üzere tamir edilmekte dir.

Ali Babaoğlu'nun istifası kabul edilmedi

Önceki gün Belediye Meclisi tarafından istifası kabul edilmiş ve istifasının kabul edilmiş olduğunun yeni Nevşehir gazetesinde Nâzirelması üzerine kendisi ile konuşulmuş Ali Babaoğlu istifasını Belediye Risi tarafından kabul edilmeyerek eski vazifesine başladığını memnuniyetle öğrenilmiştir.

Trafik bürosunda fenni muayeneler başladı

İlçe Trafik bürosunda fenni muayenelerin başlatıldığı bildirildi.

Şehrimiz ilçe ve bucaklardan trafik bürosuna fenni muayene için gelen vasıtaların çoğunluğu sonbahar mevsiminin yaklaşması ile dahada artacağı muhtemeldir.

Milletvekilimiz İbrahim Boz şehrimizde

İlimiz Milletvekililerinden İbrahim Boz'un şehrimize geldiği haber alınmıştır.

Dün saat 9 da Vali M. Nüzhet Erman ile Belediye Reisi Dr. Esat Kıratioğlunu makamında ziyaret eden Milletvekilimiz İbrahim Boz'un bir süre şehrimizde kalacağı öğrenilmiştir.

Hastahane ihata duvar inşaatı durdu

Bir müddetten beri inşaatına devam edilen Devlet Hastahanesi ihata Duvar inşaatı durdurulmuştur.

Yapılması ile Devlet Hastahanesi arasında araziyon ve çökün görünüşten kurtaracak olan duvarın tamamlanmasına az bir kısım kalmasına rağmen yapımının yarım bırakılması çirkin bir manzara arzettiği gibi yol kenarında enkazla döndürmektedir.

İlgilerinin dikkatini çeker çok az bir madda ile yapılabilecek duvarın inşaatının tamamlanması beklenmektedir.

21 yaşındaki güzel Nicoletta, ünlü M. Kaya-velin soyundan gelecek tedir

Yazmış olduğu 'Prens' adlı polisiye kitabıyla uzun süre Avrupa ve dünya politikasını etkilemiş olan ünlü yazarın soyundan gelen Nicoletta'nın sup bulunan Güzel Nicoletta'yı bütün bunlar hiç ilgilendirmemekte dir. Onun için şimdiki en önemli şey, Dino De Laurentis'in çevirmekte olduğu ve 'Met-chlessa' filmindeki küçük rolünde başarı gösterip sinema hayatına atılmak.

Sahipleri :
Ahmet Köyü -
Oğuz Han Alp
Yönetim Yeri :
Camii Kebir Cad.
No. 42 - Nevşehir
Tel. 362

GÜNDÜZ

SİYASİ SABAH GAZETESİ

6
EKİM
1966
PERŞEMBE
Fiyatı : 25 Kurus

Yıl : 1 Sayı : 46Gazetemiz Basın Abdlık Yasasına Uymayı Taahhüt Etmiştir.Pazar hariç Her gün Çıkar

Turizm Bakanlığının özel davetlisi olarak yurdumuza gelen; Brüksel Emniyet Müdürü İlimizi Gezdi

**Meşhur Şarkıcılar
Serbest Tavırlı Olurlar**

Meşhur şarkıcılar birarda serbest tavırlı olurlar. Restornde gö ören poplar şarkıcı jönnay Haliday yeni örtü ve bu an en güzel örneğül vermektir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından özel olarak yurdumuza davet edilen Belçika baş kenti Brüksel Emniyet Müdürü Mr. Degryse dün şehrimize gelmiştir. İlimizin tarihi ve ta

riстик yerlerini geçerek incelemelerde bulunan Mr. Degryse'ye Emniyet Müdürümüz Ahmet Özel refakata etmiştir. Emniyet müdürünün gösterdiği yakın alakadan ve halkımızın misafirperverliğini söyleyen misafir Emniyet müdü

rö, Brüksel'de de ilimi olup dün akşam şehri zi tanıtacağını belirtmiş mizden ayrılmıştır.

**İlgililerce ikaz edilmesine rağmen;
GEZİCİ BAŞ ÖĞRETMEN
NEVŞEHİRE GELMEMEKTE
ISRAR EDİYOR**

Öğretmenin devamlı Ürgütle kalması ve kendisine yapılan ikazı dikkate almaması da hayret uyandırmaktadır. İlgililerin dikkatini çeker görevini liyakatle yaptığını inandığımız H. gillilerin halk arasında dedikodu mevzuunda bu konu üzerine hassasiyetle eğilmelerini bekleriz.

Almus Barajının Açılış Törenine Valimizde Katıldı

İlimiz Valisi M. Nüzhet E. man Dün Tokatlı Başbakan Demirel tarafından teatileri hizmete açılacak Almus Barajı Hidro elektrik santralının açılış törenine katılmıştır. Davetli olarak törene katılan Valimizin bugün şehrimize döner-

gi tahmin edilmektedir. Diğer taraftan açılış törenine davet edilmiş bulunan Şehrimiz Belediye Başkanı Esat Kıratlıoğlu ise Kara yolları asfalt ekibinin gelişimine gelmesi dolayısıyla ile Törene katılmamıştır.

Diger taraftan gezici baş öğretmene İl merkezinde oturması için tebligat yapılmış ise de

Vazifesini daha mükemmel yapabilmesi bakımından İl merkezinde ikamet etmesi gereken gezici baş öğretmenin yalnız Ürgütlede ikamet ederek İlçe içinde vazife görmesi de halk arasında dedikodu mevzuunda olmaktadır.

öğretmenin devamlı Ürgütle kalması ve kendisine yapılan ikazı dikkate almaması da hayret uyandırmaktadır. İlgililerin dikkatini çeker görevini liyakatle yaptığını inandığımız H. gillilerin halk arasında dedikodu mevzuunda bu konu üzerine hassasiyetle eğilmelerini bekleriz.

İbrahim Boz vatandaşların dert ve dileklerini dinledi

İlimiz A. P. Milletvekili İbrahim Boz İlçe ve Köylerini incelemeye gzellere devam etmektedir. Günümüzdeki baltı sonuna doğru Şehrimizde yapılacak tütün edilebi I. kongresine katılacak İlçe ve Köylerini gezerek Vatan dert ve dileklerini dinleyecek olan Milletvekili İbrahim Boz, Ürgütlede vatandaşların dert ve dileklerini dinledi.

(Tayin olan Emniyet Müdürleri yeni görevlerinde daha başarılı olacaklar.)

Sahipleri:
Ahmet Köylü -
Özal Han Alp
Yönetim Yeri:
Cami Kebir Cad.
No. 42, Nevşehir
Tel: 362

Yıl: 1 Sayı: 92
Pazar hariç Her Gün Çıkar

GÜNDÜZ

SIYASİ SABAH GAZETESİ

Gazetemiz Basın Ahlak Yasasına Uymayı Taahhüt Etmektedir.

30
KASIM
1966
ÇARŞAMBA
Fiyatı: 25'Kd 92

6. Filo Ortadoğu'ya Müdahale Etmek için Emir Bekliyor

NAPOLI — Akdenizde üslenen Amerikan 6 ncı filosu gerektiği takdirde Ortadoğu'daki duruma müdahale etmek için Washington'dan emir beklemektedir.

Altıncı filo sözcüsü gelişmeler karşısında her şeye hazır demistir. Sözcü 50 savaş gemisi ve 25 000 deniz piyadesinden kurulu olan güçlü filonun İsrail Arap çatışmaları dolayısıyla alarm durumuna geçirilip geçirilmediğini açıklamak istemiştir.

Ancak donanmaya yakın kaynaklar Altıncı filonun 1958 yılında Lübnan olayında olduğu gibi ambalıklarla çıkarma uçak ya da helikopterlerle sevkati için gerekli planları için hazır olduğunu söylemiştir.

LÜBNAN ÇIKARTMASI
15 Temmuz 1958'de Lübnan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şemun bîrkan Eshenove'ye başvurarak yardım istemiş bunun üzerine Alınan Filo'nun 10,000 ile 2 piyadesinin Irak'ta Kral Faysal devrilmesive yol açmış karışıklardan, Lübnan hükümeti desteklemek üzere çıkartılmasına başlanmıştır.

Kayıp Çocuk Bulunamadı; 4 ay evvel evden kaçan Hidayet Şahin'in Öldüğü sanılmakta

Kozaklı, (Özel) ilçemizin Karabasanlı bucağına bağlı Seydin Öze köyünden 4 ay önce kaçarak bütün arama işleri rağmen bulunamayan Hidayet Şahin'in hayatından endişe edilmektedir. Aynı köy halkından arkadaşları D. Şahin Yigit ile birlikte kaçan Hidayet Şahin'in babası Menev Şahin ise "Çocuğum 4 ay önce arkadaşları ile beraber evden kaçarak bir daha görünmedim. Arkadaşları köye geri geldi Resmî makamlara müracaat ettik yapilan araştırmalarda çocuğumuzun bulunduğu dair bir iz rastlanmamıştır. Hayatından dışarı çıkmıştı" dedi.

4 gün önce devrilen Kamyon Kaldırılmadı

İlimiz Merkez Nar kasabası yolu üzerinde Yağan yağmurlardan sonra çamur çeryası haline gelen Caddeler temizleniyor

Son yağın yağmurlardan sonra çamur haline gelen ve çirkin bir manzara arz eden çeryamızın bazı caddede sokaklarının temizlendiği görülmektedir.

Belediye temizlik işleri tarafından başlanan temizliğin yağmur yağmadığı takdirde 2 veya 3 günde tamamlanabileceği de tahmin edilmektedir.

Yunanlılar Portakal Suyu ihraç Ediyorlar

Atina (DHA) Yunanlılar iki naren diye mahsulünden değişiklere portakal suyu ihracına başlamışlardır. İhracat yapılan memleketler arasında 4 bin tonla Batı Almanya, 1600 tonla Danimarka, 1100 tonla Doğu Almanya, 710 tonla Fransa ve 405 tonluk ihraçta ilveç bulunmaktadır. Bu arada narençiyi ihraçta tempo da hızlanmaktadır.

Kaymaklıda plânsız Yaptırılan Binalar Yıkılacak

Merkez Kaymaklı kasabası belediyesi tarafından alınan bir karar la kasaba Nazım imar planına uygun olmayan şekilde yaptırılan binalar yıkılacaktır.

Ruhsatsız olarak Ana

İBRAHİM BOZ ŞEHİRİMİZE GELİYOR

İlimiz A.P. Milletvekili İbrahim Boz'un üç güne kadar şehrimize geleceği öğrenilmiştir.

Çerek Meclis tatilinde gerekse ihraç bulduğu zaman ilimize gelen A.P. Millet vekilinin işleri ve köylere giderek vatan tasarrufu ve dilekeleri ni dinleyeceği tahmin edilmektedir.

Kaymaklı Belediye Başkanlığına Tahsis Edilen 2. Dozer Özel İdareye Devredilecek

A.İ.D yardım teşkilatı tarafından kaymaklı kasabasında tahsis edilen 2 ncı buldozer'in valiliğe devir edileceği öğrenilmiştir.

Bedelinin % 15 i özel idare bütçesinden ödenerek alınacak buldozer Mühtemelen hayvancılık Müdürlüğüne devir edilecektir.

Diğer taraftan talep ettiği buldozeri yakında İskenderun İmarından teslim alacak olan kaymaklı belediyesi ise dozeri kasaba yollarının yapımında ve belediye ait alanların Terziyesi işinde kullanacaktır.

Çat Belediyesi 500 Lira Grayder Satın Aldı

İlimiz Merkez Çat Belediyesi Karavolları Genel müdürlüğü 4. Bölge Müdürlüğü tarafından bir Grayder verilmiştir.

500 lira gibi sembolik bir ücretle Belediyeye satışı yapılan Grayder'in kasabaya gelişine bağ ve bahçe yolları bozuk olan kasaba ve çevre köylerin halkı tarafından memnunkula karşılanmıştır.

Kütüphane binası İnşaatı Yapılıyor

Hacıbektaş (Özel) ilçemizin Karabasan köyüne inşa edilmesine başlanan kütüphane binasının yapımına devam edilmektedir.

Köy halkının ücretli olarak çalıştığı kütüphane binasının önümüzdeki günlerde temamlanmasına muhakkak nazari ile bakılmakta olup kütüphane Genel müdürlüğü tarafından kitap yatağının inşaatına başlanmıştır.

Eyüp Han Hindistanı Protesto Etti

Resmen açıkladığına göre Pakistan pakistone millîyetçilerin Essam'a sızdıkları dair hint iddialarını protesto etmiştir Eyüp Han tarafından gönderilen notada hint iddiaları asbte ve kötü niyetli ortaya atılmış suçlamalar olara reddedilmektedir.

Hint iddialarını reddeden Resimde; Pakistanlı hurbeskeri eyüphan öğrenci temsilcileri ile görüşme görülmektedir.

GÜNDÜZ

SİYASİ SABAH GAZETESİ

7
EYLÜL
1966
ÇARŞAMBA

Sayı: 100
İstanbul, Karşıyaka
Yayınlanma Yeri:
Yıldırım Beyazıt
Cami Kaldırı. Karşıyaka
No. 42 - Nispetiye
Tel: 362

Yıl: 4 Sayı: 21
Fiyatı: Her Sayı 25 Kuruş

Gazetemiz Herkesin Anlık Tavajını Uyanık Tandıran Etkendir

BAŞ YAZI

Toplum Kalkınması

Ahmet BAŞBUĞ
Planlı çalışmada toplum kalkınmasına gereken yer verildiğinden toplum kalkınması çalışmalarına hergün bir yenisini eklemekle Toplum Kalkınması, Çeşitli hizmet ve çalışmaların yapılması, örnek kooperatif gibi teşkilatların kurulması ve idare ile toplulukların iş birliğinin sağlanması kavrayan bir çalışmadır.

Toplum kalkınması mülkiyetin ve gelir paylaşımının için Devletin halkın geninin iş birliği halinde çalışması zorunludur.

Bugünkü nüfusumuzun % 80 teşkil eden köylülerimizin kalkınma bilmesi için Köy İşleri Bakanlığı türlü dallarda köylere elini uzatmaktadır. Buna kısaca ilimizde inceleyerek başta Sayın Valimiz M. Nüzhet İbrahim olmak üzere Halk Eğitimi Bakan ve Köy Toplum Kalkınması Koordinasyon Kurulunun ilimiz köylerini gezmiş, derinliği dinlemiş ve samimi sohbetler yapmışlardır.

Bundan sonra köylü liderleri ile daimi işbirliği sağlayan Halk Eğitimi Başkanlığı çalışmalarında çözümleri göstermektedir.

Bu çalışmalar güzel anadolumuzun her tarafında görülmekte ve ve zelmektedir. İlimiz köylerinde örnek köy çalışmalarında köylü vatandaşlarımızın çabaları memnun ettiğinden Halk Eğitimi ve köylerde karışık eğitim kurumlarının kurulması ve köylerde karışık eğitim kurumlarının kurulması bu ifade etmektedir.

Devami 4. cü Sayfada

Müftümüzün Katıldığı Seminerde

Devlet Bakanı Refet Sezgin

Hükümet Nurculuğun Karşısındadır, Dedi

Devlet İşleri Bakanlığı tarafından düzenlenen ve şehrimiz Müftüsünde katıldığı Seminerde konuşan Devlet Bakanı Refet Sezgin «Hükümet Nurculuğun karşısındadır» dedi

İki hafta sürecek Seminerde bir konuşma yapan Devlet Bakanı laiklik konusunda Müftülerin dikkatini ve teşkilat olarak laikliğin

yürütülmesini isteyerek özetle şunları söylemiştir. «Hükümet olarak Nurculuğun aleyhindeyiz Müslümanlıkta tefrika yoktur. Din bütün lüğü bölünmezdir. Devlet bakanı daha

sonra aydın din adamı na olan ihtiyaç üzerinde durmuş ve bundan böyle Müftülükler yük sek İslam Enstitüsü mezunlarının atanacağını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.

İbrahim Boz

İbrahim Boz Gazetemizi Ziyaret Etti

Üçgündenberi şehrimizde bulunan A.P. Milletvekilimiz İbrahim Boz önceki gün gazetemizi ziyaret etmiştir.

Ziyaretinin sebebi gazetemizi tanımak için yaptığını söyleyen milletvekilimiz şehrimizde Kasım ayına kadar kalacak olup Eylül ayında yap-

ılacak il ve ilçe konferanslarını izleyecektir.

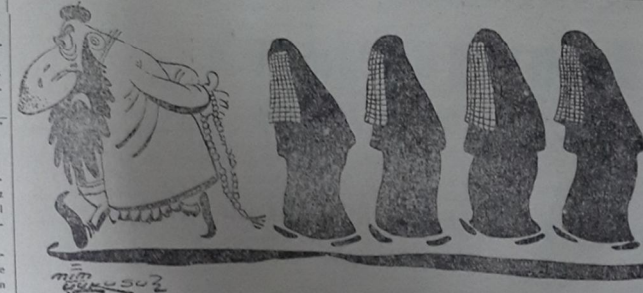
Sehahattin Hakkı Esatoğlu Şehrimizde

CHP Nevşehir Milletvekili hemşehrimiz Sehahattin Hakkı Esatoğlu dün şehrimize gelmiştir. Kendisiyle görüştüğümüz Esatoğlu Gazetemize şu demeci vermiştir.

Devami 4. Sayfada

Baki Durmaz Öğretmenler seminerine katıldı Şehrimizde geldiği günden beri

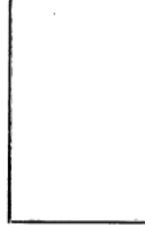
İlimiz Em. Müdürü Göreve Başladı

Bir müddet evvel se-nelik ismi verilen İlimiz Em. Müdürü Ahmet Örel izini bitirerek şehrimize gelmiştir.

İlimize tayin edildiği günden itibaren görevine başlığı ile tanınan Em. Md. vazifesinde başarılar dileriz.

HOBAZIN İSTEDİĞİ DEMOKRASİ!

Ek 44. Selahattin Hakkı Esatoğlu'nun Hal Tercümesi Kâğıdı

2. Dönem
642

OTURDUĞU YER (*)	
ANKARA'DA	DIŞARDA
Ulus, Büğazlı sokak, Güneş Palas Oteli, No: 23	İstanbul, Nişantaşı, Güzelbahçe sokakı, No: 27/1
Telefon: 116053	Telefon: 495192

(*) Adres değişikliklere zail gelmişse Genel Müdürlüğe bildirilmesi rica olunur.

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

Sesliğin yeri	Kevşehir	Bili olup oluşuğu ve her türlü hususları	Bakır
Adı ve soyadı	Salahattin Hakkı ESATOĞLU	Mevcut ise, sevdiği, doğduğu yer, doğum tarihi	-
Bahşın ve ananın adı	Hakkı	İrtibak derecesi ve son zamanı aldığı tarih	-
Doğduğu yer ve tarihi	Urgüp 1925	Mevcut değilse, doğduğu yer ve tarihi	Avukatlık
Tahsil	Yüksek (İstanbul Hukuk Fakültesi)	Eski derecede tahsil ettiği yer ve tarihi	-
Bahşın adı	Fransızca	Yedek subay ise sınıf, rütbesi ve aldığı emri	Yedek sb. Teğmen
Bittesi	Hukuk (Avukat)	Kararlı bulunduğu yerler ve zamanları	İstanbul-Şişli A.Ş.
Esleri	(Zulme Karşı) adlı kitap.	Mevlânâ seçimi tarihi	10 Ekim 1965
İlan tutarı	-	Kas oyları seçimi tarihi	15.499
İyi ve zayıf	Avukat-Ulus gazetesinin yazarı	Mevlânâ dâhil tarihi	22 Ekim 1965

1925 yılında Urgüp'te doğdu. Orta tahsilini Haydarpaşa lisesinde yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi hukuk fakültesinde yaptı. (Yaratıcı) adıyla 1944 yılında bir edebî mecmua çıkardı. Fakülteyi bitirdikten sonra 1951 yılında İstanbul'da Avukatlık yapmaya başladı. Ayrıca Şen Telgraf ve ULUS gazetelerinde devamlı surette siyasi yazılar yazdı. (Zulme Karşı) adlı bir kitabın vardır. 1965 seçimlerinde Kevşehirden C.H.F. listesinden Milletvekili seçildi.

Ek 45. Selahattin Hakkı Esatoğlu'nun Seçim Mazbatası

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 642 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Yasa M. 384(24, değişik 33
447/1
556

Örnek : 66

MİLLÎ SEÇİM ÇEVRESİNDE ^{Cumhurbaşkanı-Genelkurul Üyeliğine} SEÇİLMİŞ OLANLARA VERİLECEK TUTANAK

Seçim çevresi (II) - **NEVŞEHİR**

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında şikâyet ve itiraz olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Esatoğlu Selahattin Hakkı		Avukat	Cumhuriyet Halk Partisi .		

306, 447, 533 ve 656 sayılı yasalar gereğince Yüksek Seçim Kurulunca Millî seçim çevresinde yapılan işlemler sonucunda **Esatoğlu Selahattin Hakkı'nın Nevşehir** seçim çevresinden ^{Cumhurbaşkanı-Genelkurul Üyeliğine} seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kendisine verildi. Örneklerden biri ^{Millî Meclis} Başkanlığına gönderilerek iki örneği Kurulumuzda saklandı.

14 10 / 1965

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı V.

Üye
Kaya Kırılmaz

Üye
Halil Ertem

Üye
Kâni Vrana

Üye
Şevket Füre

Üye
Hesabî Marfa

Üye
Aydın Fıncay

Devlet Gazetesi

GÜNDÜZ

17 AĞUSTOS 1966 ÇARŞAMBA

SIYASİ SABAH GAZETESİ

Gazetemiz Üstün Anlık Yararına Uymayı Tehhüt Etmizdir

Yıl: 1 Sayı: 3

Fiatsı: 25 Kuruş

Sahipleri:
Ahmet Köksal -
Öğür Han Alp
Yönetim Yeri:
Cami Kahrı Cad.
No. 42 - Nevşehir
Tel: 382

Turizm ve Tanıtma Bakanı Şehrimizde

17 AĞUSTOS 1966 ÇARŞAMBA

Fiatsı: 25 Kuruş

Dün bağışvan Hacıbektas Veli'yi anma törenine katılmak üzere şehrimize gelen Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat ile beraberinde İstanbul Turizm Bölge Müdürü olduğu halde Va

Bakan'dan Bize

Gazetemizin yayın hayatına yeni başladığını öğrenen Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat Gazetemize başlıklarını belirterek Nevşehir için havvırlı ve uğurlu olmasını diledi.

li ve Belediye temsilimiz tarafından şehit hududun da karışınan konuklara Acıgölde de Gazetemiz ilithak etmiştir.

Acıgöl'ünün turizm potansiyelini ilithak etmiş ve beraberindeki zevatı topunan vatandaşlarla kısa bir sohbet ve piknik sonra Saat 12.45 de Nevşehir'e müteveccihen

Turizm Bakanı Nihat Kürşat'ın Özel demeci

Şehrimizi dün ziyaret eden Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın bu sohbet sırasında, gazetecilere yaptığı konuşma şöyledir: "Bu gazetemizin, hele ta ruha, olan gazetelerin yapısı tenkidleri ile idu raçilere de mahallî gazete talere vardırma olmala rını hatırlatan Kanak Na kon 14 yıl önceine dönerek; Halen kendisininde hissedildi bulunduğunda EGE EKSPRES gazetesinden bahsin çalışmaya başla dıkları günü günden mi sillerie anlattıktan son Davamı 4 Sayfada

hareket edildi.

Sanayi meydanında toplanan kışbalığın çoğ kun tezahüratı a asında arabadan inen Turizm Tanıtma Bakanı ile vanni daktiler yürüyerek Vira yet konuğunda kısa bir istihafetten sonra siyasi partileri ziyaretle Parti temsilcileriyle sanımı bir hava içerisinde konuşup müteakiben Belediyeye gidilerek Meclis azatariye ta teyit olup kısa bir sohbeti müteakip Uçhisar Turistik otel inşaatını görmek için Uçhisara gitmişlerdir.

GÜRSEL Komanın 190. ncı gününde

Ankara Özel Eski Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesi Cemal Gürsel 190 gündemleri derin bir komada olup, sağlık durumunda önemli bir değişiklik olmadığını Gâhane Askeri Tıp Akademisinde bildirilmektedir.

Selâhattin H. Esatoğlu Milletvekilimiz S. Hakkı Esatoğlu Tetkik gezilerini bitirdi

Millet Vekilimiz Selâhattin Hakkı Esatoğlu seçmenleriyle yaptığı tetkik gezilerinin sonucunda dün Hacıbektas Veli'ni anma törenine iştirak etti. Hacıbektas ilçemize yaptı.

Bugün Ankara'ya müteveccihen şehrimizden avılacak olan Esatoğlu'na gazetemiz iyi yollar diler.

Hacıbektas-ı Veli'yi Anma Töreninden İzlenimler

Hacıbektas (Özel) Büyük Türk dünyası Hacıbektas'ı Veli'nin anma töreni için saat 16.30 da Doğu menzili Kumandanlığından gelen Askeri bandomun çaldığı İstiklal marşı ile başlanmıştır.

Törende açılış konuşmasını Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın yaptı. Bakanın konuşması şöyle idi: "Hacıbektas'ın bu toprakları karşı ol- duğuna inanılan sözleriyle bilinen Hacıbektas'ın Turizm ve Tanıtma Bakanından sonra İl Müdürü M. Nüzhet'i ziyaret ederek Veli'ni anma törenine katılmaya hazır olduğunu Hacıbektas'ı Veli'ni anma törenine davet etti."

Törende açılış konuşmasını Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın yaptı. Bakanın konuşması şöyle idi: "Hacıbektas'ın bu toprakları karşı ol- duğuna inanılan sözleriyle bilinen Hacıbektas'ın Turizm ve Tanıtma Bakanından sonra İl Müdürü M. Nüzhet'i ziyaret ederek Veli'ni anma törenine katılmaya hazır olduğunu Hacıbektas'ı Veli'ni anma törenine davet etti."

da halka hitap eden Turizm ve Tanıtma Bakanı 3 yıldır devam eden büyük insanı anma töreni- ni daha mükerremleştirmek için Hükümet ve Bakanlık adına hortluru yar- dım vaa'inde bulunmuş- tur. Daha sonra büyük ruh adamı Hacıbektas'ın Davamı 4 Sayfada

M. Nihat Erman

Harman Makinasına Kapılan İşçi feci şekilde öldü

Üç gün önce Mahabirimiz bildirdiyordu Harman Makinasında öldü Davamı 4 Sayfada

Acıgöl Belediye Başkanının Hareketi "Acaba doğrumu?,"

22 Temmuz 1966 günü Belediye Meclisi'ni ev- kalide toplantıya çağır- ran Acıgöl Belediye Re- zisi Hacı İbrahim Erdemir gündemdeki Turizm Kredi Kooperatifine satı- şı ve iptalını teklif etti- len 81.00 metrekaare ar-

ÇELME:

Ahh Doktor Bey Sorma

Muavene için gelen hastaya Doktor sorayordun.
— Ne zamandan beri bu ağrıyı çekiyorsun?
— Ahh Vahh, İlah, O'lf Bittim, Doktor bittim.
Sorma beymim, -o ma.
Şi Nevşehir'in çamurlu suyunu içmeye başladım günden beri.
— Peki, peki
Diyerek reçeteyi yazdı.
Ö: Motopon p
İki Dinamo
Bir tekniyyen
Tertip ilaç yazarak
— İyallah yakın zamanda iyi olursun Korkma, korkma...
BENDEN

8
Ekim
Cumartesi
1960

24 Mart 1961

TURİSTİK

ÜRGÜP

«Haftalık Siyasi Gazete Cumartesi Günleri Çıkar»

Devlet Nüshası

Şehit ve Faal İşleri Bakanlığı
MÜHÜRÜ FARKLI

Gözetimle yayınlanıp
basılan bu gazete
sine işte çıkarılır

Dişli ve Banka
YENİ MATBAA
KATSEBİ

Yıl : 1 Sayı : 5 "Hak ve Hakikatin Müdafii" Fiyatı : 25 Kuruş

Kurucu Meclise Doğru

Selâhattin Hakkı ESATOĞLU

Sayın Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsel, son basın toplantısında, Milli Birlik Komitesinin iki aydan bu yana kurucu Meclis üzerinde çalıştığını açıklamıştır. Demokrasinin temsil bir sistem olduğuna inan gerçek hürriyetler için bu büyük bir müjdedir. Esasen için doğrusu da budur. Yakın tarihimizde büyük Atatürk'ün faydalı öğretisi bu yolun isabetini göstermektedir.

Mustafa Kemal Paşa Samsun'a ayak bastığı anda askerdi, ihtilale karar verdiğinde resmi üniformasını çıkararak "sinesi millete iltica etti", Gergi ona da destek olan askerî kuvvetler vardı, büyük Kumandanlar kendisiyle birlikte idi, İstese idi Mustafa Kemal Paşa da hanedana karşı olan ihtilali Ordu ile yapardı. Fakat o millete malolacak bir büyük hamlenin halkla elele, halkla beraber yaparılmasını daha uygun buldu. Ordu ile halk bir bütün teşkil edecekti. İhtilali halkla malolmek isteyen Mustafa Kemal Paşa derhal halk temsilcileriyle Kongreler yapmaya başladı. böylece Erzurum ve Sivas Kongreleri toplandı, yurdun birçok köşelerinin

Devamı S. 4 de

Ürgüp - Yeşilhisar Yolu

Ürgüp—Yeşilhisar yolunun ikmal edilmesi için Bayındırlık Müdürlüğü ekipleri faaliyete başlamıştır

Bu sene yolun Şahin efendi köyü kadar olan kısmın yapılması Yılbaşına kadar yapılacak işleri hayati programa alınmıştır.

Bu meyanda Ortahisar köyüne yapılacak kasisin inşaatına müteahhidi tarafından başlanmış olup işin süratle ikmaline çalışılmaktadır.

1961 yılından evvel Ürgüp—Şahinefendi yolunun ikmal edileceği ve bu işin bitiminde Ürgüp—Avanos yolunun işlâh edileceği öğrenilmiş olup memnuluk yaratmıştır

Boş Geçen On Yılıımız

İsmet Aksoy

(Evvelki sayıdan devam)

Size şurada göstereceğim bir gerçek bizim bu günkü acıklı durumumuzun nedeni olduğuna anlamınıza yardımcı olacağı sanıyordayım.

Sakit idare zamanında Adana, Afyon ve Elazığ'da birer çimento fabrikası yapmaya karar verilir. Sabık evliyazade kurbanlar kenorek temelini atar, çimento fabrikaları biter, fakat bunlardan yalnız Adana çimento fabrikası çalışmaktadır. Diğerleri halkı partisine kaçabilmek için yapılmıştır. Adana fabrikası çimentoları bu fabrikalara gönderilir fabrika imalîymiş gibide satış yapılır. Zarar güpheşiz

(Devamı S. 3 de)

Sağlık Teşkilâtının Faaliyeti

Kazamız Hıfzısıhha komisyonu vilâyet çevresinde görülen Tifo vakaları üzerine aldığı karar gereğince sağlık memurları iki ekip halinde vatandaşlara genel olarak koruyucu Tifo aşısı tatbik etmektedir.

Faaliyetin birinci haftasında ilk aşı yapılmış olup bu arada 1268 kişiye çiçek, 883 kişiye tifo tifteri, ve 11081 kişiye tifo aşısı tatbik edilmiştir.

29.9.1960 tarihinden itibaren ikinci devre aşısı tatbikine devam edilmektedir

Bulaşması muhtemel tifo hastalığından kendimizi kurtarmak için sağlık teşkilâtının faydalı çalışmasına bizimde yardımcı olmamız lazımdır.

Şarap Fabrikası Kampanyası

Ürgüp Tekel Şarap Fabrikası 3 Ekimden itibaren 1960 yılı kampanyasına Tekel Genel Müdürlüğünden gelen bir heyetin hazırları ile başlamıştır.

Bilindiği gibi bu sene siyah üzüm almayan fabrika yalnız beyaz üzüm mübayaaya etmektedir.

Fiatlar bome usulüne göre ayarlanmakta olup kilosu 36 ilâ 38 kuruş üzerinden 450 bin kilo beyaz üzüm mübayaaya edileceği öğrenilmiştir.

Yaralama

Kazamızın Süphanverdi mahallesinden İhsan Külâhçıyı daha evvel aralarında geçen kadın oynatma hadisesi yüzünden aynı mahalleden Ahmet ve Mustafa Erol Ortahisar köyünden İsmail Koruyan ile Kâmil Gezen 18 yerinden bıçakla ağır surette yaralanmışlardır.

Yaralı İhsan tedavi altında olup suçlular polis teşkilâtı tarafından yakalanarak C. Savcılığına teslim edilmiş ve sorgularını müteakip tevkif edilmiştir.

Biz Neden Yapamıyalım

Sene 1947 Orta Anadolu'da Devlete ait Fabrikalardan birinde memurdum. Fabrikanın bulunmuş yer turistik bir kasaba Bağlı olduğunun Bakanlıktan bir telgraf aldık. Telgraf aldık. Telgraf şu mahlûette idi.

(. Sefirî Turistik herâbilortı genocch-lerinden gerekli işare ve İkraminı gapılarak fabrikada İhdmetlerin temini)

Mısafirler birkaç gün sonra, Sofir rahatlandığı için Hanımı ve sefaret memurlarından bir iki kişiyle geldiler.

Gulanların ilk nasarda dikkatimle çakan gıngırları oldu. Bilhassa Sofirten hanımı 45 - 50 yaşlarında enerjik ve çok güzel Türkçe konuşuyordu.

(Devamı S. 2 de)

459

8-10 1960

TURİSTİK ÜRGÜP

Sayfa : 4

Kurucu Meclise Doğru

(31. den devam)

den vatandaş temsilcileri bu kongrelerde millî kurtuluş amacında and içti, söz verdi Mustafa Kemal Paşa bununla da yetinmedi memleketi dört tarafından düşmanla çevrili olmasına, birçok illerimiz yabancılar tarafından istilâ edilmiş bulunmasına rağmen o ağır şartlar altında sığın yaptırmak cesareti ni gösterdi İstanbul Meclisinden kurtulan Milletvekillerini Ankara'ya çağırdı, diğer illerden de Milletvekillerini seçerek göndermesini istedi her il temsilcisi ni seçip Ankara'ya gönderdi ve Mustafa Kemal, kan barut kokulu içinde top tüfek gurûhları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin o günkü ağır şartlar altında açılması ve gelişmeğe başlaması memleket idaresinde de her zaman halk temsilcileri

sin söz sahibi olduğunun yaşanmış en yakın ve güzel örneğidir.

27 Mayıs İktidârı her hareketlerinde Büyük Atatürk'ten örnek aldıklarını ve onun ulu eserini yaşatmayı amaç edindiklerini açıklamak tadılar. Bu sonucu kararları da nihayet yine Atatürk'ün yolunda olduklarının çok, isabetli ve canlı bir örneği sayılabılır. Millî Birlik Komitesi, kurucu meclise karar vermekle aynen Atatürk'ün yaptığını yapmak yolundadırlar. Nasilki Atatürk ihtilâli ve millî mücadelede yalnız askeri bir konsey ile yönetmemiş, Millî Birlikçiler de önümüzdeki geçici devreyi salt bir askeri heyetle geçirmek ismemekte, halk temsilcisi sivil vatandaşlarla ordunun müşterek çalışması sonunda gerçek Millî Birliğin vücut bulacağına inanmaktadır.

27 Mayıs ha ekoti, memleketin başına musallat olmuş siyasi bir diktatörlük idaresine bir zulüm ve hırsızlık çobekesine karşı yapılmıştır. Bu çete ile yillardan beri memleketimiz namuslu aydınlar, Muhalefet partileri, Oni vrsite gençleri ağırfe-dakarlıklara katlanarak çarpılmışlar, savaşmışlardır, şerefli Türk Ordusu hırsız diktatör taslaklarının istibdadına son verdikten sonra; aynı amaç için mücadele etmiş şahıs ve müesseselerle, geleceğimiz bakımından da iş ve kader birliği yapmakla isabetli bir adım atmış olmaktadır. Fıllı idaresile memlekette demokratik bir nizamı ayakta tutan Millî Birlikçiler, seçilmiş iş başına gelmiş bir kurucu meclisin kurulmasını sağlayarak nazari bakımdan da demokrasiyi getirmiş olmanın şerefini daima taşıyacaklardır.

Muhterem Hemşehrilerimiz
Gazetemize göstermiş olduğunuz alakadan dolayı minnettarız.
Gazetemizin yaşayabilmesi dolayısıyla ÜRGÜP'e ve size hizmet edebilmesi için çalışmaktadırlar. Siz de ederseniz maddiyatada ihtiyaç vardır. Sayın Hemşehrilerimizin abone bedelini memleketimizden ödemelerini rica ederiz.
Turistik Ürgüp

Operatör - Doktor
FETHİ ŞAMAN
Ağız ve Çene Cerrahisi Mütehasarı
Günün her saatinde hasta kabul eder
Nispetiye Kayseri Cad. No. 50
ÜRGÜP

Turistik Ürgüp
Sahibi ve Yazı İşleri Md. Hüseyin TERZİOĞLU
ABONE: Yıllığı 12 Lr. Altı aylığı 7 Liradır.
Yabancı memleketler için iki mislidir.
Gönderilen yazılar neşredilmez ve geri döndürülmez. Yazıların ilhak sorumluluğu yazarına aittir.
İLAN Tarifeye Tabidir
İlanlardan mesuliyet kabul edilmez.
İDAREHANE: E. Üçük Bedesten No.1 - Ürgüp

TURİSTİK ÜRGÜP

Daha Çok İş Yapmak dolayısıyla bol kazanç temin edebilmek için reklâmın büyük rolü vardır

İlân ve Reklâmlarınızı Ürgübün yegâne gazetesi olan TURİSTİK ÜRGÜP'e veriniz

Her Bakımdan Menfaatiniz icabıdır.

12 Kasım Cumartesi 1960

24 Mart 1961 TURİSTİK Döviz Nübrusu

ÜRGÜP

«Haftalık Siyasi Gazete Cumartesi Günleri Çıkar»

Yıl : 1 Sayı : 10 "Hak ve Hakikatın Müdafii" Fiyatı : 25 Kuruş

Sanat ve Taki İşleri Müdürü MURAT FERİTOĞLU

Gönderilen yazılar basılmamış hâlinde edilmaz

Dizgi ve Baskı YENİ MATBAA KAYSERİ

İlk Öğretim Davası

Yazan: Rıza ARIKAL

Şu günlerde önemle ele alınan eğitim davası biri bir hayli sevindir mekle beraber bir haylide merakı düşürdü. Çünkü bu problem ara sıra ortaya atıldı fakat nedense bir türlü ümit lerimizi karşılamadı.

Galtıba 1822 yılında idi Sultan Mahmut ilk öğretim için yayınladığı bir fermanla ilk okulla rın teşekkülüne yol aç mıştı. Ama bu ferman da başlıca amaç : hal kın hocalardan alamadı ğı dini bilgileri doğru dan doğruya kendileri kitaplarda okuyup ona göre ibadetle işlem yapmalarını sağlaması idi. Şimdi ise problem daha fazla dalbudak sal mıştır.

Halkın her yönden ya sayışı süresinin öğren mesi gereken bir çok bilgiler vardır. Bunlar gün geçtikçe çeşitlerini arttırmaktadır. Hatta tehlikelileride sayısızdır. Elektrik cereyanı gibi...

Demekoluyorki birbu çok asır önceki program la şimdi yapacağımız program arasında aklın kavrayacağı genişlik te fark vardır.

Gazetelenden öğrendi ğimize göre bir şura kurulmuş ve üye sayısı bin kadar olacağını. Tabii, bu üyeler seçkin ve bilgin insanlardır. Bu yönde büyük istifade ler ümidindeyiz.

Devamı S. 2 de

Aziz Ata'yı Andık

10. Kasım, 1960 Per şembe günü Cumhuriyetimizin Bânisi ve ilk devlet Başkanımız Ata türk'ün ebediyete intikalinin 27. inci yıldönü mü münasebetile bir de fa daha ve geçensene lere nazaran daha fazla hürmetle andık.

Atatürk'ün ölüm yıldönümünde yapılan an ma töreninde şanlı adı göklere yükseltmiştir. Bu büyük insanın ru hu önünde tazimle eğili riz.

Valimizin Tetkikleri

Yeni Valimiz Refet Yıldırım Ürgüp, Avasos Kozaklı, Hacıbektaş ve Gülşehir kazalarını zira ret ve teftiş etmişlerdir.

İhtiyaçları daha ziya de mahallinde tesbit ederek faydalı olmaya çalışan valimize başarı lar dileriz.

Bunlarmıydı?

Yazan: Selâhattin Hakkı ESATOĞLU

Yassıada'ya gidip gell yoruz; herşeyden önce Or du mensuplarının büyük bir titizlik ve itina ile kur dukları organizasyona hay ran oluyoruz. Gidig, adaya çıkış, mahkemeye giriş, görme ve dinleme imkânla rı, her türlü ihtiyacın sağ lanması, aynı istizam için de dönüş. O derece güzel ayarlanmış ki ilitmeye, kıkıymaya, meydan verme den bir otomatik makina hassasiyetle işliyor.

Bir milleti en yıl, gerili ğin, istibdadın, zulman ba tığına saplıyanlar, ancak kendileri ve mensupları için çalısınlar, vatandaşları ikiye bölenler, kendilerin den olmsınlar için her türlü esa ve esafayı layık gönenler, devamlı salıhanat ları için büyük kütleleri tayıleri ürpermeden yoket meyi denemeye kalkışınlar dizi dizi, sıra sıra gell yolar. Askeslerin, muhafızla rın arasında, süklüm, bük lüm, etraftan imdat uman, yardım bekliyen, gefaat niyaz eden, yalvaran, ya karan baktığıyla.

Bunlarmıydı, daka dän denecek kmdır yakın geç mişte, kendilerini gökten inmiş sanacak kadar bilyük bir gurur içinde vatan daşa ve muhaliflerine tep sün bakanlar,

Bunlarmıydı, kendilerini baştanmeyip temkit edenleri karınca gibi ezceklerini söylüyorlar.

Bunlarmıydı, Büyük Mil let Meclisinde muhalefetin haklı sorularını sıra kapak larıyla reddetmek için çırpınanlar, muhalif mebuslara saldıranlar,

Bunlarmıydı, memleket içinde aşyahat eden muha lefet liderinin yolunu kesen ler, başına taş atanlar, treni durduranlar,

Devamı S. 4 de

Cemiyetler ve Teşkilâtı Esasiye

Teşkilatı esasiyeye muhalif siyasi ve gayri siyasi hiç bir cemiyet kurulamaz. Yeni hazırlanan Teşkilâtı Esasiyenin birinci maddesi Sosyal ve Demokrat olarak tesbit edileceğine göre, memleketimizde liberal bir parti teşkil edilemeyecek demektir... Sosyalist doktrinlere muhalif olanlar cemiyetlerinin nizamnamelerinde maksadlarını kamufleni edeceklerdir.

Teşkilatı esasiye cemiyetin seyri tekamülünü istiyab edecek bakadar geniş olmalıdır... aksi halde ömrü az olur... Hususan hakkını ibtal ummm müstefid etmez. Hiç bir hük mi şahsiyetin: hukuku beşer beyannamesine göre hakkı olmayan mala ve mülketeşahüb etmesi caiz görülmez.

M. L. İKİZ

12 - 11 1960

TURİSTİK ÜRGÜP

Sayfa : 4

Bunlarmıydı?

(Sayfa 3. den Devam)

Bunlarmıydı, millet hıslı nasıldan dönmeli dövizlerle pahalı Japonya seyahatle olanlar, çifte mükriple eskala İspanya seferleri yapanlar,

Bunlarmıydı, "ben kendime zahib dedim" diye, diye ayak dizeyerek seçim konularını değiştirenler, işbirliğine mantıktan radyo, yâhsak seçim kuruluca diledikleri şekilde kullanıp sarfa iktidarda kalmaya vâjteneler,

Bunlarmıydı, gazetecileri sudanlara tüküp hür tenkide, doğu söze kulak tıkayıp kafif çatanlar,

Bunlarmıydı, muhtegem Avrupa şehirlerinde met-realerile Türk haysiyet ve şerefini de aynı zamanda ayak altına alanlar,

Bunlarmıydı, hesapsız, kitapsız, sorgusuz, sualsiz bu milleti istedikleri şekilde idare etmeye teşebbüs edenler ?

Evet bunlarmıydı ? şu nereye baktığı, ne düşün-diği belirsiz, söylediği söz den mana çıkarmak için uzun uzun düşünülecek du-dakları lütfen kıpırdıyan,

an küçük bir zaka ve kül- törden nasipsiz şu Celâl Bayar mıydı ? Kökreyen a sine kendisi de ağık, mensuplarının tir tir titredigi şu Menderes miydi ki, omuzları döğmüğü avurdu içine çökmüğü, gösleri göz çukuru içinde adeta kara bir nokta gibi kalmış Ko- nusurken silarini önünde kavuşturan, ağı bir leva- su ve hürmet içinde "Reis beyefendi hazretleri" diye hitafatlar savuran "emre- darsisiz, lütfedarsisiz" diye beyaz büken bu uzun boylu, bu uzun burunlu, bu ağık adam mıydı dün Türk mil- letini sicire virmek teşeh- bûlerine kalkıyan ?

Evet bunlardı. Bunlar Türk millîetini tamamanın tarih okumasının, İlmîs idare olmayacağına bileme- mencia, sebepsiz gururnu, echaletini, söz dilememenin, tenkide katlanamamasını, iktidarın peçeli olduğunu görmemecin kurbanlarıydı. Oan için baktıkları bir kur- banlık kayıusunki kadar bazin ve dokusaklı, oan için seslerinde, birez sehra keallıcek bir köynun me-

leyişindeki hâzda var. Onlara karış gahat hiç bir künim yok. Hatta şu Celâl Bayar ki 1 Mart 1951 tarihli Son Telgrafta ken- disine hitaben yazdığı hak- ta bir ağık mektuptan dela- li beni mahkemeyle verdir- miş, altı ay mahkumiyetle- niş, işte bundan delay- bile en küçük bir- kile beslemiyorum. Şu Men- deres ki 4 Ocak 1958 ta- rişli ULUS'ta çıkan bir ya- nım sebebiyle beni Ankara Toplu Basın Mahkemesine sevkettirerek tam bir yıl uğratmıştı. Mahkumiyet- tim için, mesleğimi elimden almak için Buna rağmen, bütün bunlara rağmen on- ların şu hasin durumları karşısında asla intikamını alan bir insanın rahatlığını duymuyorum.

Kızıyrum oslara, acıyo- rum. Tanrı ve millet ken- dilerine en büyük şansı ve imkânı bağışladığı halde, akılsızlıkları yüzünden bu- günkü rezil duruma düştük- ler için acıyoyum. Dün et- rallerinde toplananların al- kıtı yerine, bugün fersis- gâslerle sıplan yumukları

Operatör - Doktor
FETHİ ŞAMAN
Ağız ve Çene Cerrahisi Mütchassısı
Günün her saatinde hasta
kabil eder
Muayenehane Kayseri Cad. No. 50
ÜRGÜP TELEFON : 54

Turistik Ürgüp
Sahibi ve Yazı İşleri Md. Hüseyin TERZİOĞLU
ABONE: Yıllığı 12 lr. Altı aylığı 7 liradır.
Yabancı memleketler için iki mislidir.
Gönderilen yazılar neşredilmez ve sorumluluğu yazarına aittir.
İLAN Tarifeye Tabidir
İlanlardan mesuliyet kabul edilmez
İDAREHANE: Küçük Bedesten No.1 - Ürgüp

görünecektir. Akılsız bağlarını önelerine eğer bugün haklar lar, geleceğin devlet adam ları için canlı bir örnek olarak ortada duruyorlar. Vatandaşı aldattımanın memleketi keyfi idareye sürüklemenin iktidarı sonu budur. Bu sena Tanrı bizi senra kimseye gösterme ama kimseye..

TURİSTİK ÜRGÜP
Daha Çok İş Yapmak dolayısıyla bol kazanç temin edebilmek için reklâmın büyük rolü vardır
İlân ve Reklâmlarınızı Ürgübün yegâne gazetesi olan TURİSTİK ÜRGÜP'e veriniz
Her Bakımdan Menfaatiniz icabıdır.

Hacibektaş Gezici Kadın kursu öğretmen yetiştirme merkezi ile halkın kaynaşması

Şükrü GÜNDÜZ

Orta Anadolu'nun ka- derine kapanmış bu boz- kur okuluna yerleşerek mi- mari durumu ile bir dekor- tesis eden bu okulda Va- taşın dört bir köşesinde toplanan kızlarımız ve kendisini onlara vakfetmiş öğretmenleri ile birlikte meydana gelen bu ilim yu- vası, ilçemize her alanda faydalı olmaktadır.

İlk gelişti acemi ace- mi dolayan bu kız öğrenci- ler halkın sıcak ve samimi hislerini anladıkça yavaş, yavaş ısınmışlar hatta ye- lerde onları kendine mal eder derecede paylaşımla- rı onları çok sevdirirler.

Kendi çocuklarını bile hafta tatilini değerlendir- mek için öz kardeşlerini bekler gibi ablalarını bekle- mektedirler.

Bu samimiyetin yapma- cık olmadığını yakında gören öğrenci kızlar ise çocuklarımız aynı derece- de mukabele etmekte ve kendi evi gibi sıklıktan gelip gitmektedirler.

İşte Bu yakınlık ve sa- nimiyetten her iki tarafa aydalanmaktadır.

Mesela, kadımlarımız onların okulda öğren- diği ev ekonomisi, çocuk bakımı ve diğer el işleri- den örnek almakta ve son- derece faydalanmaktadır.

Kız talebeler ise bu küçük beldede hafta tatil- lerini geçirecek eğlence yerleri olmadığından san- ki Anne ve Baba kucağın- da sıcak bir gün geçirmiş gibi dergah müzesini geze- rek ferahlanmaktadır.

Yine Akşam sanata giden, ilçenin yüzü aşkın kendi kızlarımız Eğitilmek ve Öğretilmek çok kısa zamanda tavrı, harekete ve giyimlerinde muazzam değişiklik husule gelmiş- tir.

Ayrıca okulun hizmet işlerinde çalışan yerli bir kaç mustahdemde böylece işsizlikten kurtuldu.

Öğrencilerin tabiiyet için çıktığı evlerde lüksü lüğün dışında basit desen- lerde bir evin idare ve tanzimini öğrettikleri gibi, Esnaflarda bir gelişme ve hatta çeşit bolluğu ile vit- rin tesisi mecburiyeti mey- dan gelmektedir.

(Devamı 4 sayfa)

Belediye başkanı Salih Sumer İstanbul'a gitti

Çoktan beri kasaba- nın ihtiyaçına kafi gelme- yen elektrik motoruna ilâ- ve etmek üzere yeni bir motor getirilmiştir. Şebeke taposu olmayan yeni mo- tor çalıştırılmayınca 16 Ağustos günü öğlümü ener- jinin temini için İstanbul- da bulunacağı öğrenilen plakayı getirmek üzere Be- lediye başkanı Salih Sü- mer bir kaç gün evvel İstanbul'a gitmiştir.

Müzenin açılışında ve kasabamızda devamlı ola- rak kullanılacak yeni mo- tor bütün elektrik ihtiya- cına cevap verecektir.

Gezici köy kadın Kurs okuluna bir Öğretmen tayin edildi

Kasabamız Gezici köy kadın kursu öğretmen oku- luna yeni öğretimi metodu Öğretmeni Mehmet Ata- lay'ın tayin edildiği öğre- nilmiştir.

Gazi Eğitim Enstitüsü nün Petogözi bölümünden mezun olan öğretmenin ta- yin edildiği okulda görevi- ne başlamak üzere karar- namesi beklenmektedir.

Sayın Mehmet Atalay'a yeni görevinde başarılar di- ler, Öğrencilerimize fayda- lı olacağını ümit ederiz.

Velayet Namesi Hacibektaş Veli Hacibektaş Veli Suluca Karayük'e Gelip Karar Ettigüdür

Nakleden Remzi GÜRSES

Elde mevcut bir kaç vi- layetname içinden seçilmiş olanları naklediyoruz.

Raviler bu vechile riva- yet ederlerki, Çepni boyu Oğuz cemaatinden ayrılıp Rum'a geldiler. O Çepni boy'unun Ulularından Yu- nus Mukri bir Alem ve Kâ- mil Kim nesne var idi. Ve suluca Karayük'ün yakını- nı, kayı-ı makama gelip karar kıldı. Şöyleki:

Suluca Karayük'te ann- maheyni iki mil miktarı yerdir. Dahı Çepni boyun- dan gevherdir. Nâm bir kimnesne iki komuşu ile gelip suluca Karayükte ka- rar kıldı. Meğerki Suluca

Karayük'te ol sultan Ala- Addin'in yonunleri olurdu. Ve halâ Yonit Pınarı de- imlele zaruf bir Pınar var- dır. OI vakit OI tarafta Danışmet ancak Yunus Makri idi. Gevher Diğ'in bilencesine olan kavimde ilm- ehli yoktu. Her hâlların Yunus Makri sorardı. Cüm- le işlerin anılla itmam e- derler idi. Günler de bir- gün ittifak Gevher Diğ'in kavminden birisi fev oldu. Yunus Makri İstediler. Hazır bulunmadı. Bunların dahı mey'ti üç gün yattı. Ahır Yunus Makri namazı yo- yup, kefenleyip namazın (Devamı 4 Sayfada)

«Hacibektaş'ın Sesi»

Selâhattin Hakkı ESATOĞLU

"Hacibektaş'ın sesi" ya- yın hayatına çıkıyor, bu- nunla övünmeliyiz. Çünkü çağımızın en tesirli yükele- me ve sosyal hayatta savaş aracı muhakkak gazetedir. Her dürist yayın organı gibi Hacibektaş'ın sesi Ga- zetesinde "hakın", "doğ- ru'nun", "İleri'nin", "müs- bet görüş ve düşünce"nin mücadelesini yapacak, yay- ın çevresinin derinleri dile hitretcektir. Unutma- mak lâzımdırki bu gazete taşıdığı isme lâyık olmak zorundadır. Bu zorunluluk, yeni gazetemizi, "batıl"ın değil, "gerçeklerin" savu- nucusu yapmak mecburiye- tile karşı karşıya kalmak- tadır. Gazeteyi çıkarılma- rını buun sağlayacaklarına şüphemiz yoktur.

Gazete yalnız onu çıka- raaların değil, savunduğu dâvâlara inananlarında ma- lûdır. Bu seple halkın hak- lı dâvâlarını, memleketin ana meselelerini savunma- yayın organlarının halk ta- rafından da benimsenmesi ve yaşatması için çaba har- canması gerekir. Bu kasa- banın sesini bütün memle- kete. Hatta dünyaya duyur- racak bir aracı önemli u- outılmamalıdır. Modern dünyamızda gazete, beşinci kuvvet olarak yerini al- mıştır. Kanun yapan yürü- ten, haksızlıkları önleyen müesseseler karşısında en

ciddi kontrol aracı şüphe- siz gazetedir. Bayle bir or- gana sahip olan bölgeler ve vatandaşlar haklarını ve ihtiyaçlarını iktidara karşı daima cesaretle savun- mak imkânına kavuşmuş olurlar. idarenin haksız davranışları, hükümetin yanlış kararları, ancak ba- sinin murakabesile giderile- bilir.

Hacibektaş'ın sesi, siyasi değil, sosyal ve kültürel hizmetler peşinde olacaktı- r. Bu yönü ile çevremiz- zin tarihi, coğrafi, ekono- mik ve kültürel zenginlik- lerini tanıttak, yayacaktır. Bu, bize pek çok zenginlik- ler taşıyan çevremizin ya- bancılar tarafından da bil- linmesi ve öğrenilmesi im- kânını kazandıracaktır. Türklüğün birleşmesinde, Türkenin yayılmasında büyük ün sahibi, müsbet görüş ve düşüncenin güçlü temsilcisi Hacibektaş'ın Veli'nin her yönü ile tanıtıl- masının da gazetemin görevleri arasında olacağını ummak isteriz. Çünkü bu büyük Türk düşünürü hak- kında elimizde hemen hiç bir ciddi eser mevcut de- ğildir. Kendi adını taşıyan gazetesinin bu büyük susuz- luğu gidermesi başta gelen bir görevidir.

"Hacibektaş'ın Sesi" Türk yayın hayatına doğan yeni bir yıldızdır. parlak ışığının uzun süre Türk fikir ve kültür hayatını aydınlatma- sını dileriz.

Doğarken

Şükrü GÜNDÜZ

İç Anadolu'nun sakin bozkırlarından birinde Nev- chir iline bağlı küçük bir elde var. Hacibektaş... Şi- nin bir ilçe Ufacık bir tepe- in vadisine yaslanmış, ge- niş Anadolu bozkırlarının plaklık denizinin ortasın- ı yeşillikdamlası Bu yeşil- ket mütevazî köşesinde siz sadess bir ömür yaşa- maktadır. Türk ulusunun özelliği olan bu vakur vatan mazisi yine Türk lar eskidir, denebilir, kü her Türk beldesinin kentinin olduğu gibi tanında öz diyarından- niş bir Türk kura- nı vardır. Bu yurt köşe- in güneşten yanımsız yağız- rağna XII. yüzyılda niyetli Türklüğün bütün

özelliklerini gelenek görenek âdet dil ve kıscası bütün harsı ile uhdesinde toplama- ş bir evladı gitmiştir sözü edilen yağız toprağı sihirli elleriyle yeşillik cennetine çevirmiştir. Ömrünü, Türk ulusunu bütün nitelikleri diğer dünya uluslarına ta- nıtmak, Yücelik ve üstün- lüklerini onlara anlatmak uğruna tüketmiş olan bu Türk güneşi şimdi mazisiyle burada parlamaktadır.

Bilmem bu zatın ismini söylemeye lüzum varmı? Çünkü bunu Türk değil, bu- gün Amerikalı Türkoğ- lartarıyor ve Ulusuna örne- nek bir insan olarak tanı- tıyor. Yıldı yozlerce turist ona uğramadan kendi be- liğini aramağa yönelmiyor.

Bu zatı burada anmadan geçemiyecğim.

Hacibektaş Veli Bugün Hacibektaş sakinleri bu bü- yük Türkün bahsettiği saf- fet ve Vakarla ulusuna hiz- met etme yolunda üzerine düşeni canı gönülden yapı- yor ve devam edecektir. Bu şahsiyeti tanıyan Tür- kü tanınmaktadır. Çünkü di- liyle, ilim ve irfanıyla, U- lusuna yaptığı hizmetlerle. hele Türk ulusunun bütün özelliğine sahibolmasıyla o- tam bir Türktü, Laikti: Çünkü Avrupa bir din ko- nusunda koyu taassubu içinde yüzerken o, çev- resine tanı ile kulun ara- sında hiç bir vasıtanın mevcut olmadığını fikrini be- (Devamı 4 sayfa)

Ek 53. Ali Baran Numanolu'nun Seçim Mazbatası (XIII. Dönem)

(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 347 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası)

Yasa M. 306/34, değişik 33
447/1
556

Örnek: 95

MİLLİ SEÇİM ÇEVRESİNDE ^{Cumhuriyet Senatosu Üvelğine} ~~Milletvekilliğine~~ SEÇİLMİŞ OLANLARA
VERİLECEK TUTANAK

Seçim çevresi (il) : ...ELAZIĞ...

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında şikâyet ve itiraz olup olmadığı	D O Ş Ü N C E L E R
Numanoğlu Ali Baran		Öğretmen	Fillet Partisi		

306, 447, 533 ve 656 sayılı yasalar gereğince Yüksek Seçim Kurulunca Millî seçim çevresinde yapılan işlemler sonunda Numanoğlu Ali Baran nın Nevşehir seçim çevresinden ^{Cumhuriyet Senatosu Üvelğine} ~~Milletvekilliğine~~ seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kendisine verildi. Örneklerden biri ^{Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına} ~~Millet Meclisi~~ gönderilerek iki örneği Kurulumuzda saklandı.

14 / 10 / 1965

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı V.

Üye
Kaya Kırımlas

Üye
Halil İrtem

Üye
Zâni Vram

Üye
Şevket Türe

Üye
Nevzat Part. Aydın Tunçay

Ek 54. Necmeddin Önder'in Fotoğrafi

Ek 55. Hasan Hayati Ülkün'ün Fotoğrafi

Ek 56. Zihni Üner'in Fotoğrafi

Ek 57. Mnp Hayri rgpl'nn Fotoğrafi

Ek 58. Halit Fikret Aka'nın Fotoğrafi

Ek 59. Ramazan Demirsoy'un Fotoğrafi

Ek 60. Ali Baran Numanoglu'nun Fotoğrafi

Ek 61. İbrahim Boz (İbrahim Ethem Boz)'un Fotoğrafi

Ek 62. Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun Fotoğrafı

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: DOĞAN ÖZCAN

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi: KOZAKLI – 21.07.1986

Tel: 0505 237 8377

E-posta: dogan_ozcan50@hotmail.com

Yazışma Adresi: KOCATEPE MAH. 3025 SK. SEVGİ APT. NO: 8/40
MELİKGAZI/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Orta Öğretim	Yüceer İlkokulu - Şehit Dr. Ulucan Dayan İlköğretim Okulu - Sema Yazar İlköğretim Okulu	16.06.2000
Lise	Melikgazi Şeker Lisesi	13.06.2003
Lisans	Erciyes Üniversitesi	27.06.2008

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011-2013	Trada Pazarlama Şirketleri (Samsung)	Ürün Tanıtım Görevlisi
2014	CRM Pazarlama Şirketleri (Poly-Pad)	Ürün Tanıtım Görevlisi
2014-2015	CRM Pazarlama Şirketleri (Canon)	Ürün Tanıtım Görevlisi

YABANCI DİL: -

YAYINLAR :-